INGEKOMEN BIJDRAGEN

Wijziging van de Wet op de Krijgstucht

door

Mr. A. J. SCHOUWENAAR,
kapitein-luitenant ter zee b.d.

Wetsontwerp 5169 (R 112) is gewijd aan voorstellen tot wijziging van het formeel militair strafrecht, enige voorstellen tot wijziging van het materieel militair straf- en tuchtrecht, en aan aantal uit deze voorstellen voortvloeiende technische wijzigingen in andere wetten. De opzet van het staatsstuk wekt naar karakter en indeling de indruk dat het is samengesteld uit:

één hoofdbestanddeel: voorstellen tot *„voorlopige aanpassing* in af-
„wachting van algehele herziening" van het militair strafprocesrecht,

twee nevenbestanddelen: voorstellen tot *definitieve wijziging* van de Wet op de Krijgstucht en het Wetboek van Militair Strafrecht,

benevens enkele kleinigheden, zoals bv. de wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen.

Zoals altijd richt zich ook hier de belangstelling van de lezer vooreerst op dat deel, dat het eerst en het meest uitvoerig wordt behandeld. In dit geval komt daar nog bij, dat dit bestanddeel in de laatste jaren, als gevolg van min of meer toevallige omstandigheden, sterk leeft in de publieke opinie. Daardoor ontstaat het gevaar, dat er voor de nevenbestanddelen onvoldoende aandacht overblijft. Vooral wanneer één nevenbestanddeel, in ons geval de Wet op de Krijgstucht, een zeer belangrijk element is van de militaire samenleving, een element waarmede ieder militair in zijn dagelijks doen en laten voortdurend te maken heeft, kan de eenzijdig toegespitste aandacht schadelijke gevolgen hebben voor dat bestanddeel, en dus voor de belangen die het moet beschermen. Dit constaterende, vraagt men zich af, of het wel een goede greep is geweest om alle bovengenoemde onderwerpen in één verzamelontwerp te verenigen. Een verzamelontwerp is altijd al ietwat rommelig en daarom alleen dan aanvaardbaar, wanneer er doorslaggevende redenen zijn voor gelijktijdige indiening en behandeling van verwante, doch in wezen ongelijksoortige onderwerpen; van die redenen moet dan in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp blijken.

In ons geval lezen wij in de Memorie van Toelichting, onder „Alge-
„mene Inleiding", nadat eerst de noodzaak tot wijziging van het strafprocesrecht is toegelicht:

„Ook op het gebied van het materiële militaire strafrecht en van
„het militaire tuchtrecht doet zich de behoefte aan wijziging gevoelen.
„Ook op dat gebied eisen de gewijzigde organisatie van de krijgs-
„macht, de nieuwe vormen van bondgenootschappelijke samenwerking
„en de gewijzigde structuur van het Koninkrijk aanpassing van de be-
„staande wetgeving. De met betrekking tot deze materie geldende rege-
„lingen, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgs-
„tucht zijn echter nog niet in die mate verouderd, dat een algehele

„herziening daarvan in overweging zou moeten worden genomen. De „wijzigingen die in deze materie zullen worden aangebracht hebben „dan ook een meer definitief karakter dan de wijzigingen van het mili„taire strafprocesrecht. De ondergetekenden hebben het *in verband „daarmede* nuttig geoordeeld deze wijzigingen in een apart ontwerp „van rijkswet samen te vatten, dat echter *in verband met de verwant„heid* van de erin behandelde materie tegelijk met het ontwerp van „rijkswet, houdende wijziging van het militaire strafprocesrecht, wordt „ingediend".

De behoefte, om de wettelijke regeling van de krijgstucht in een afzonderlijk wetsontwerp neer te leggen, spruit dus niet voort uit de belangrijkheid van het onderwerp op zichzelf. Slechts het feit dat de voorstellen tot wijziging van de Wet op de Krijgstucht (het Wetboek van Militair Strafrecht laten wij hier verder buiten beschouwing), in tegenstelling tot die tot wijziging van het formeel militair strafrecht, een definitief karakter dragen is daartoe aanleiding geweest. Maar vanwege de verwantheid wordt het wel tegelijkertijd, onder hetzelfde nummer, ingediend en behandeld, evenals bv. de Beginselenwet gevangeniswezen. Voor wat betreft deze wet is de verwantschap inderdaad nader toegelicht; vergeefs echter zoekt men naar een uitwerking van de verwantschap die zou bestaan tussen de voorgestelde wijzigingen in het procesrecht en die in de Wet op de Krijgstucht. Gelet op de nadelen die gelijktijdige behandeling van ongelijksoortige onderwerpen meebrengt, is deze omissie voor hen, die menen dat de Wet op de Krijgstucht, met het bijbehorend Reglement, de hoeksteen is van de militaire discipline en als zodanig onverdeelde aandacht verdient, wel teleurstellend.

Het is natuurlijk mogelijk dat deze teleurstelling alleen opkomt bij de lezer, die meent, in tegenstelling tot de regering, dat de Wet op de Krijgstucht wèl aan algehele herziening toe is, en die door de Memorie van Toelichting niet van het onjuiste van zijn standpunt is overtuigd. In hoeverre daartoe aanleiding bestaat zullen wij nader onderzoeken.

Hoewel zulks niet met zoveel woorden wordt gezegd, kan men uit het eerder aangehaalde gedeelte van de Memorie van Toelichting lezen, dat de regering van mening is dat over het geheel de Wet op de Krijgstucht nog aan de eisen van de tijd voldoet, en dat alleen enkele technische aanpassingen noodzakelijk zijn. Zulks zou het geval zijn op drie punten:

1. de gewijzigde organisatie van de krijgsmacht;
2. de nieuwe vormen van bondgenootschappelijke samenwerking;
3. de gewijzigde structuur van het Koninkrijk.

Bij beschouwing van de voorgestelde wijzigingen valt het direct op, dat de erbij behorende artikelsgewijze toelichting lang niet overal duidt op omstandigheden, die onder een dezer drie hoofden kunnen worden ondergebracht. Om een voorbeeld te noemen: wanneer er sprake is van behoeften die gebleken zijn bij het V.N. detachement in Korea en bij militaire detachementen in Suriname, dan wordt daarover gesproken

in een verband, dat noch met nieuwe vormen van bondgenootschappelijke samenwerking, noch met de gewijzigde structuur van het Koninkrijk, noch met de gewijzigde organisatie van de krijgsmacht te maken heeft. Men zou zo door kunnen gaan; uit dit oogpunt bezien licht de Memorie van Toelichting, tenminste het algemeen gedeelte daarvan, dus niet veel toe.

Voorts mag men uit de stellige verklaring dat de wijzigingen een definitief karakter dragen afleiden, dat de regering de ontwikkeling van de drie bovenvermelde omstandigheden voorlopig als afgesloten beschouwt. Voor wat betreft de punten 1 en 2 lijkt dat wel wat voorbarig.

De algemene inleiding geeft dus weinig inzicht in de noodzaak tot de voorgestelde wijzigingen.

Duidelijker is in dit opzicht Hoofdstuk III. Daar lezen wij in par. 2: „De Wet op de Krijgstucht trad op 1 januari 1923 in werking en sinds „die datum zijn daarin geen wijzigingen van ingrijpende aard aange„bracht. Het ligt dan ook voor de hand, dat de behoefte bestaat deze „wet enerzijds aan de huidige organisatie van de krijgsmacht en ander„zijds aan de thans bestaande rechtsopvattingen aan te passen. Daarbij „kunnen dan tevens een aantal technische onvolkomenheden, die in de „praktijk tot moeilijkheden aanleiding geven, uit de wet worden ver„wijderd".

Wijziging van de Wet op de Krijgstucht is dus noodzakelijk wegens:

1. aanpassing van de wet aan:
   a. de huidige organisatie van de krijgsmacht;
   b. de thans bestaande rechtsopvattingen;
2. wegnemen van een aantal technische onvolkomenheden.

Bij vergelijking van deze motieven met die, gegeven in de „algemene „inleiding", valt het op dat beide groepen elkaar niet geheel dekken. Hier wreekt zich kennelijk het combineren van ongelijksoortige onderwerpen in één ontwerp; de beknoptheid is gediend ten koste van de duidelijkheid. B.v., het is aannemelijk dat „de gewijzigde structuur van „het Koninkrijk" gevolgen heeft voor de formele wetten, maar minder duidelijk is het dat zulks de Wet op de Krijgstucht zal beroeren; omgekeerd is het verwonderlijk dat „aanpassing aan de thans bestaande „rechtsopvattingen" in dit verzamelontwerp beperkt kan blijven tot de Wet op de Krijgstucht. Elke wet behoort zich toch te spiegelen aan de bestaande rechtsopvattingen.

Beziet men nu de in de Wet op de Krijgstucht voorgestelde wijzigingen in het licht van het criterium „aanpassing aan de thans be„staande rechtsopvattingen", dan is het resultaat teleurstellend. Vrijwel nergens lezen wij in de toelichting bij de artikelen over feiten, omstandigheden of gebeurtenissen, waaruit kan blijken welke verandering in rechtsopvatting tot een bepaald voorstel heeft geleid. Bij een enkel artikel vindt men een vage aanduiding, maar verder komt men niet. Wanneer een begrip wordt gehanteerd, waarover zoveel kan worden gezegd, had men toch wel enige standpuntbepaling mogen verwachten.

De conclusie hieruit is, dat de regering terecht stelt, (zelfs zegt dat

zulks voor de hand ligt), dat de behoefte bestaat de Wet op de Krijgstucht aan de thans bestaande rechtsopvattingen aan te passen, maar achterwege laat in concreto die punten aan te wijzen waarop zodanige aanpassing noodzakelijk is. Daardoor ontneemt zij zichzelf natuurlijk tegelijkertijd de gelegenheid om uiteen te zetten, hoever naar haar mening met die aanpassing moet worden gegaan. Het gevolg is dat het technisch karakter der aanpassingen domineert.

Een wetsvoorstel dat een zo subjectief criterium als „de thans be-„staande rechtsopvattingen" hanteert, vervalt licht tot inconsequenties, wanneer niet vooraf een duidelijk standpunt wordt ingenomen ten aanzien van bepaalde, sinds lang controversiële punten. Ook in ons geval is men aan dit gevaar niet ontsnapt. B.v., de straf van verlaging en het in boeien sluiten moeten worden afgeschaft, kennelijk uit humanitaire overwegingen die met de jaren zwaarder zijn gaan wegen, maar onmiddellijk daarnaast ziet men een ruime uitbreiding van de mogelijkheid tot het opleggen van geldstraffen, tegen de in het algemeen in het tuchtrecht bestaande tendens in.

Evenmin is de stelling dat algehele herziening van de Wet op de Krijgstucht voorshands niet aan de orde is, helemaal te rijmen met het beleden streven tot aanpassing van de wet aan de thans heersende rechtsopvattingen. Houdt men de regering aan het eerste, dan moet men daaruit concluderen dat zij in grote trekken nog steeds hetzelfde standpunt inneemt als haar voorgangster in 1903, het jaar waarin deze wet tot stand kwam. De regering zou dan van mening zijn dat de gehele ontwikkeling der maatschappelijke verhoudingen, in de periode van 1903 tot heden, aan het militair tuchtrecht zou zijn voorbijgegaan. Gezien de grote wijzigingen die deze ontwikkeling, zelf vrucht van veranderde rechtsopvattingen, heeft teweeg gebracht op b.v. het gebied van de sociale wetgeving of dat der strafwetgeving, is dit nauwelijks aan te nemen. Te minder wanneer men bedenkt dat reeds in 1903 aanzienlijk verschil van mening bestond over de vraag of de toen voorgestelde wetstekst inderdaad beantwoordde aan de *toen* heersende rechtsopvattingen.

In Van der Hoeven III lezen wij dat die meningsverschillen betrekking hadden op o.m. de volgende punten:

1. inhouding van soldij;
2. strafdienst voor korporaals;
3. verlaging;
4. vermindering van kost;
5. berisping;
6. registratie van straffen;
7. strafoplegging door jeugdige meerderen;
8. straffen namens de commandant;
9. het karakter van de straf in het algemeen;
10. het recht van beklag en de beklagprocedure.

Bij bestudering van het toen besprokene valt het op, dat de toen bestaande, van elkaar afwijkende rechtsopvattingen ten aanzien van een aantal der boven aangehaalde punten zich niet gemakkelijk laten

groeperen in overeenstemming met de levens- en maatschappijbeschouwing van de verschillende sprekers. Natuurlijk waren er afgevaardigden, zowel ter linker- als ter rechterzijde, die een extreem standpunt innamen; sommigen was niets streng genoeg, anderen hadden overal bezwaar tegen. Toen, evenmin als nu, was „de bestaande rechtsopvat-„tingen" een vastomlijnd begrip. Veelal echter blijkt dat een genuanceerde opvatting tenslotte de meest aanvaardbare is geweest; men mag daaruit concluderen dat de wet, zoals die op 27 april 1903 in het Staatsblad verscheen, weergeeft wat „de gemiddelde Nederlander" toen als noodzakelijk aanvaardde ter wille van de tuchthandhaving in de strijdkrachten, en dat dit overeenkwam met wat de regering voor dit doel noodzakelijk achtte.

Het is de vraag of het eerste bij de invoering van de wet in 1923 nog het geval was; nog klemmender is de vraag of het heden ten dage nog steeds zo is.

In de bijna zestig jaren die verlopen zijn sinds het tot stand komen van de Wet op de Krijgstucht is de maatschappelijke structuur, en daarmede de opvatting omtrent wat „recht" is in die veranderde structuur, grondig gewijzigd. De strijdkrachten, als integrerend onderdeel van de maatschappij, kunnen er niet aan ontkomen om met veranderde maatschappelijke opvattingen rekening te houden. Zelfs als men aanneemt, dat Van der Hoeven's Wet op de Krijgstucht een meesterwerk is geweest dat zijn tijd ver vooruit was (bij de invoering in 1923 waren een aantal ouderen nog bevreesd dat de regeling van het beklagrecht schadelijke gevolgen voor de krijgstucht zou hebben), dan nog is het moeilijk om aan te nemen dat na twee wereldoorlogen en de daarop gevolgde maatschappelijke omwentelingen, de opvattingen omtrent wat „recht" is in krijgstuchtelijke verhoudingen, in die wet nog steeds tot uitdrukking zouden komen. Daarvoor zijn de rechtsopvattingen in het algemeen té diepgaand veranderd, daarvoor heeft ook het tuchtrecht zich in die periode té ver ontwikkeld.

Desondanks blijft het oordeel over de aanvaardbaarheid voor de militaire verhoudingen van veranderde rechtsopvattingen, over de mate waarin en de wijze waarop die rechtsopvattingen in een stelsel van tuchthandhaving voor de militaire samenleving moeten doorwerken, berusten op subjectieve appreciaties. Die appreciaties zullen in sterke mate worden bepaald door levens- en maatschappijbeschouwing enerzijds, door doelmatigheidsoverwegingen anderzijds. Daarvan zal afhangen welk antwoord men geeft op de vraag: „is aanpassing aan bestaan-„de rechtsopvattingen bereikt wanneer men, zoals de regering voor-„stelt, volstaat met het aanbrengen van wijzigingen ten aanzien van:

„a. de omschrijving van de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen;
„b. de omvang van krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde;
„c. het arrest van rechtswege;
„d. de mogelijkheid tot straffen met inhouding van soldij;
„e. de wijze van opleggen en tenuitvoerleggen van straffen;
„f. de techniek van het beklagrecht?".

Hoe echter het antwoord ook luidt, het kan nooit een volledig antwoord zijn, want er zijn een aantal onderwerpen die door de boven gegeven vraagstelling, de volledigste die zich uit de Memorie van Toelichting laat formuleren, niet worden bestreken. In het verleden zijn van verschillende kanten ook wensen geuit ten aanzien van:

1. de mogelijkheid om de registratie van krijgstuchtelijke straffen door tijdsverloop te niet te doen gaan;
2. de mogelijkheid van voorwaardelijke oplegging van krijgstuchtelijke straffen;
3. groter differentiatie in het systeem van de krijgstuchtelijke straf, o.a. tussen straffen voor beroepspersoneel en voor dienstplichtigen, tussen meerderjarigen en minderjarigen, tussen personeel in eerste opleiding en personeel met een operationele taak;
4. de mogelijkheid tot het opleggen van z.g. morele straffen in verschillende gradaties;
5. het legaliseren van de morele, in zijn gevolgen soms zeer materiële, ontevredenheidsbetuiging;
6. de noodzaak om de strafbevoegdheid te binden aan rang- en leeftijdsvereisten;
7. inschakeling van buiten de hierarchie staande derden in de beklagprocedure;
8. de mogelijkheid van optreden van de militaire strafrechter als tuchtrechter;
9. modernisering van terminologie.

Het antwoord op de vraag of, en zo ja in hoeverre, op de hier genoemde punten aanpassing moet worden gezocht, is onvermijdelijkerwijs subjectief gekleurd. Ieder weldenkend mens is er van overtuigd dat een gewapende macht zonder een goede krijgstucht onbestaanbaar is, maar omtrent de vraag wat nu precies een „goede krijgstucht" is, omtrent de wijze waarop die tucht het best kan worden aangekweekt, bevorderd en onderhouden, omtrent de doelmatigheid van de daartoe aan te wenden middelen, en omtrent de intensiteit waarmede die middelen dienen te worden toegepast, zal altijd verschil van mening mogelijk blijven en ook altijd blijven bestaan.

Daarom heeft het mij enigermate verwonderd dat het indienen van het wetsontwerp tot wijziging van de Wet op de Krijgstucht tot nu toe tot zo weinig commentaar heeft geleid. Dat dit zijn oorzaak zou vinden in een algemene tevredenheid met de bestaande regelingen komt mij niet aannemelijk voor. Evenmin lijkt het mij waarschijnlijk dat de thans voorgestelde wijzigingen naar algemeen gevoelen ver genoeg gaan. O.a. daarom niet, omdat de Nationale Raad Welzijn Militairen zijn teleurstelling heeft uitgesproken over het uitblijven van een moderner regeling van de krijgstucht; omdat reeds in 1903 bepaalde, nu gehandhaafde straffen voor een omvangrijke minderheid niet erg aantrekkelijk waren; en tenslotte omdat bij verschillende categorieën van militairen, met name onder het beroepspersoneel, bezwaren bestaan tegen bepaalde regelingen, waaraan het wijzigingsvoorstel niet tegemoet komt.

De vrees lijkt gerechtvaardigd dat dit gebrek aan commentaar op

de voorstellen tot wijziging van de Wet op de Krijgstucht zijn oorzaak vindt in het feit dat dit gedeelte van het nu ingediende wetsontwerp als het ware schuil gaat achter de veel omvangrijker voorstellen tot wijziging van het militair procesrecht, en vooral omdat het niet wordt ingeleid met een duidelijke standpuntbepaling door de regering ten aanzien van een aantal controversiële punten.

Om meerdere redenen valt dit te betreuren. Juist de wettelijke regeling van de krijgstucht is van groot belang voor de verhouding volk—krijgsmacht, welke verhouding volgens het recente rapport van de Raad Welzijnszorg Militairen weer, na een korte opbloei vlak na de oorlog, tekenen van verslechtering toont. Het is jammer dat de Raad heeft nagelaten om, al was het maar summier, aan te geven hoe en op welke punten de Wet op de Krijgstucht naar zijn inzicht modernisering behoeft. Een uitspraak dienaangaande van een zo breed en zo representatief samengesteld lichaam zou niet onopgemerkt zijn gebleven. Zelfs al zouden de inzichten ter zake van de Raad geen weerklank hebben gevonden bij de regering, zij zouden in ieder geval inleiding hebben kunnen zijn voor een vruchtbare gedachtenwisseling over het onderwerp.

Juist omdat gedachtenwisseling hierover in bredere kring mij zo noodzakelijk voorkomt, heb ik hier gepoogd daartoe een inleiding te geven. Dit geschiedt in de overtuiging dat hier niet alle mogelijke vraagpunten zijn opgesomd, en evenmin met de mening dat het antwoord op alle vragen gemakkelijk en ondubbelzinnig is te geven. Wel hoop ik dat, vóór de voorstellen tot wijziging van de Wet op de Krijgstucht in openbare behandeling zullen komen, enkele gezaghebbende figuren, die over dit onderwerp hebben nagedacht en daarover in besloten kring reeds vaak hebben gediscussieerd, hun inzichten ter zake zullen willen kenbaar maken. In hoeverre die inzichten met elkander overeenstemmen is op zichzelf niet het belangrijkste. Wel belangrijk is het dat een zo gewichtige materie als de wijze waarop en de middelen waarmede de krijgstucht het best kan worden gediend, van zoveel mogelijk kanten wordt belicht.

Ongewenste vrijspraken

(als gevolg van de „juridische" omschrijving van het feit in de verwijzingsbeschikking en de daarvan afwijkende omschrijving aan de voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad)

door

Mr. C. R. VAN DER KOOI,
majoor-vlieger KLu.

Op pag. 388 e.v. van het M.R.T. van 1960 is een vonnis gepubliceerd van de Krijgsraad te Velde Oost van 16 december 1959, naar aanleiding waarvan Mr. W. H. Vermeer in een annotatie, aan de hand van enkele voorbeelden uit de jurisprudentie, een korte beschouwing

wijdt aan het vraagstuk van de verhouding tussen verwijzingsbeschikking en ten laste legging.

De vraag die n.a.v. dat vonnis door de annotator wordt gesignaleerd komt, zie ik het juist, hierop neer: Wanneer de beschikking tot verwijzing geheel in juridische vorm gesteld is, is dan daardoor het „onder-„werp van de vervolging" beperkt tot één bepaald strafrechtelijk feit, tot één bepaald delict? Anders geformuleerd: heeft de auditeur-militair, wanneer de Commanderend Generaal (Verwijzingsofficier) diens juridisch omschreven concept-verwijzingsbeschikking heeft ondertekend, zichzelve daarmede ten aanzien van de vervolging zodanig gebonden, dat hij straks in zijn ten laste legging géén andere juridische omschrijving meer mag gebruiken — op straffe van niet-ontvankelijkheid — zelfs niet als deze, zij het slechts in andere bewoordingen, dezelfde materiële gedraging van den beklaagde weergeeft?

Deze vraag is alles behalve nieuw, getuige het artikel getiteld „Formalisme" (ben ik juist geïnformeerd, van Mr. Schepel) gepubliceerd in deel XVI van dit tijdschrift op pag. 18 e.v. De redactie van het M.R.T. had destijds bezwaar gemaakt tegen de haars inziens al te formele opvatting van het H.M.G., dat steeds verband gelegd moet worden tussen de inhoud van de beschikking tot verwijzing en de telastlegging. De schrijver antwoordt hierop: Deze opvatting stoelt op de grondbeginselen van de in 1912 herziene Regtspleging bij de Landmagt, te weten:

1e. het is de Garnizoenscommandant (thans: Commanderend Generaal) en niet de Auditeur-Militair, die beslist of een zaak al dan niet door de Krijgsraad berecht zal worden; dus mag de Auditeur-Militair in de telastlegging ook niet voor een *ander* feit vervolgen, waarvoor de G.C. *niet* naar de Krijgsraad verwezen heeft — voor dat feit heeft de A.M. geen recht tot strafvordering;

2e. de wetgever heeft, anders dan in het commune strafproces, niet het buiten vervolging stellen van militaire beklaagden gewild: M.v.A. ad art. 3: „is een militair eenmaal naar de Krijgsraad verwezen, dan „moet een beslissing van dat college volgen"; als nu de A.M. een *ander* feit ten laste legt, dan volgt in het verwezen feit geen beslissing;

3e. het gaat er niet alleen om den verdachte te laten weten, dàt hij voor de Krijgsraad moet verschijnen, maar ook waaròm: M.v.T. ad art. 14: „de verwijzingsbeschikking moet bevatten een nauwkeurige „omschrijving — *géén strafrechtelijke qualificatie* — van het materiële „feit".

De schrijver betoogt dan verder — kort weergegeven — dat blijkens de jurisprudentie van het Hof de verwijzingsbeschikking en de ten laste legging niet gelijkluidend behoeven te zijn: „De verwijzingsbe-„schikking behoeft alleen een *omschrijving van het feit* te geven, ter-„wijl dan later uit de informatiën zal kunnen blijken welk het rechts-„kundig karakter van het feit is en *in welke rechtskundige vorm het „dus zal moeten worden ten laste gelegd.*" (Vgl. art. 14 en art. 114 R.L.). De leer, dat verwijzingsbeschikking en telastlegging dezelfde inhoud moeten hebben, is er een van de Auditeurs-Militair, niet van

het Hof. Heeft de A.M. zich daardoor vastgelegd in een juridisch omschreven verwijzingsbeschikking en blijkt dat feit later iets anders te zijn, dan zou hij wel een 2e verwijzingsbeschikking willen uitlokken, maar die heeft dan niet de grondslag van de reeds ingewonnen informatiën uitgemaakt. Bovendien heeft het Hof uitgemaakt (13-7-'17 M.R.T. XIII, pag. 70), dat een nieuwe verwijzing *alléén is toegelaten in de gevallen bedoeld in de artt. 69 en 70 R.L.;* art. 14 R.L. kent slechts één verwijzing naar de Krijgsraad. In de sententie van 14-9-'15 (M.R.T. XIII, pag. 226) overwoog het Hof, „dat uit vergelijking van „art. 14 en 114 R.L. wèl als wettelijk vereiste voortvloeit, dat met „betrekking tot beide telastleggingen moet blijken, dat éénzelfde feit „(beter misschien: éénzelfde feitelijk gebeuren, materiële gedraging) is „bedoeld, niet dat beide telastleggingen wat tijd en plaats van het feit „betreft geheel met elkander in overeenstemming moeten zijn; dat „hieraan getoetst de beide telastleggingen in dezen voldoende zijn, er „immers geen redelijke twijfel kan zijn, dat de G.C. gedaagde heeft „willen verwijzen naar de Krijgsraad voor hetzelfde feit (dezelfde „materiële gedraging?! — v.d.K.) als hem door de A.M. is ten laste „gelegd."

Echter, aldus nog steeds Mr. Schepel, wanneer de G.C. (alias de A.M. — immers de ontwerper ervan!) in zijn beschikking tot verwijzing het feit op al te enge wijze en in zeer bepaalde juridische vorm heeft omschreven, is het Hof bij zijn onderzoek aan die omschrijving gebonden en kan het niet toelaten, dat bij de telastlegging daarvoor iets geheel anders wordt in de plaats gesteld; dan moet het Hof zich aan de verwijzingsbeschikking houden, omdat anders de A.M. den beklaagde in feite vervolgt (immers de G.C. begrijpt van de juridisch gestelde verwijzingsbeschikking toch niets!). Als dit tot gevolg heeft, dat er soms ten onrechte vrijspraken zouden volgen, is het advies: stel de verwijzingsbeschikking dan niet meer in de juridische vorm, maar vermeld er niet méér in dan de wet eist, n.l. een eenvoudige omschrijving van het feitelijk gebeuren!

Tot zover het betoog van Mr. Schepel in 1920. Zijn advies is bij mijn weten sindsdien niet opgevolgd en thans, in 1960, meen ik — merkwaardigerwijs — te constateren, dat er nog steeds verschil van opvatting bestaat over de vraag of en in hoeverre de inhoud van de ten laste legging mag afwijken van die van de verwijzingsbeschikking.

Zo ook bij het lezen van het in mijn aanhef vermelde vonnis, en de daarbij gestelde annotatie van Mr. Vermeer met de door hem aangehaalde jurisprudentie.

Om te beginnen is er al verschil tussen de opvattingen van de Krijgsraad te Velde Oost en de Auditeur-Militair. Een verschil dat, bij objectieve beschouwing, naar mijn mening in het voordeel van de Krijgsraad moet uitvallen. Immers het is, meen ik, nimmer discutabel geweest, dat de Auditeur-Militair in géén geval aan den beklaagde een andere *materiële gedraging* ten laste mag leggen dan in de verwijzingsbeschikking is bedoeld.

Welnu, uit de gepubliceerde telastlegging blijkt m.i. duidelijk, dat

in het onderhavige geval subsidiair wel degelijk een àndere materiële gedraging was bedoeld dan waarvoor blijkens het primair gestelde was verwezen: primair namelijk zou de beklaagde gereden hebben:

a. op 3 juni 1959;
b. als bestuurder;
c. op een bromfiets merk Batavus van „een ander";
d. van en in Steenwijkerwold naar en in Meppel,

en subsidiair zou hij gereden hebben:

a. op 4 juni 1959;
b. als passagier;
c. op een bromfiets merk Magneet van B. Chr. Roos „of een ander";
d. van en in Meppel naar en in Assen.

Twee gedragingen dus, die — ofschoon beiden het misdrijf van art. 37 W.V.W. opleverende — qua tijd, plaats, handeling en object van handeling van elkaar verschillen. Waar blijkbaar slechts de eerste gedraging in de beschikking tot verwijzing was vermeld, komt het mij voor, dat de Krijgsraad hier — na niet-bewezen-verklaring van het primair telastgelegde — geen andere uitspraak had kunnen doen dan hij gedaan heeft, n.l. dat de telastlegging t.a.v. het subsidiaire gedeelte niet steunt op een geldige beschikking tot verwijzing, zodat vrijspraak moest volgen.

Overigens wordt met dit vonnis — waar het hier om twee aparte gedragingen ging — geen antwoord gegeven op de aan de orde gestelde vraag of de Auditeur-Militair op grond van een verwijzingsbeschikking waarin is verwezen voor een in juridische vorm gesteld strafbaar feit, dus voor *één bepaald delict,* den beklaagde (bovendien) een *ànder delict* kan ten laste leggen, indien dit *dezelfde* materiële gedraging omschrijft.

„Ja" schijnt het H.M.G. gezegd te hebben op 14 september 1915 (zie boven).

„Ja" zei ook de Zeekrijgsraad op 16 september 1954 (M.R.T. XLVIII, pag. 165). „de telastlegging vermeldt weliswaar niet meer ‚hetzelfde *juridische feit* als dat van de verwijzingsbeschikking, maar „het *onderwerp van de vervolging* is nog hetzelfde."

„Neen" schijnt het H.M.G. twee dagen tevoren gezegd te hebben op 14 september 1954 (M.R.T. XLVII, pag. 702), immers door een overweging waaruit — zoals Mr. Vermeer in zijn annotatie, m.i. terecht stelt — zou kunnen voortvloeien, dat de tweede verwijzing (die de Auditeur-Militair had uitgelokt voor dezelfde materiële gedraging) op zichzelf niet overbodig werd geacht.

Verschil van opvatting dus — nog steeds, 40 jaar na „Formalisme". Waar ligt dit nu aan? Ik heb mij afgevraagd of het een gevolg kan zijn van een „hinken op twee gedachten", n.l. enerzijds de gedachte dat men de in art. 14 R.L. genoemde „omschrijving van het feit" reeds in de juridische vorm kan stellen, maar anderzijds, dat men dan toch later bij het stellen van de ten laste legging vrij blijft uit die „juridische „verwijzingsbeschikking" slechts de materiële gedraging te lezen en deze dan anders te omschrijven.

Het verschil van opvatting zal nu, dunkt mij, ontstaan doordat sommigen het met deze gedachtengang wèl, anderen niet eens zijn. Deze laatsten zouden ongeveer aldus kunnen redeneren: wilt ge in de beschikking tot verwijzing reeds het feit in een bepaalde juridische vorm vastleggen — het zij zo, al moet men blijkens de M.v.T. aannemen dat dit niet des wetgevers bedoeling was; maar, realiseert U dan wel, dat beklaagde nu is verwezen voor dat éne bepaalde delict en niet meer voor een zekere feitelijke gedraging, waarvan straks in de telastlegging nog uitgemaakt zal worden onder welke delictsomschrijving het valt. Nu moogt ge hem ook niet anders meer ten laste leggen dan dat éne bepaalde delict, en blijkt zijn feitelijke gedraging dáár niet onder te vallen maar onder een andere delictsomschrijving, dan moet hij voor dat andere delict, dat andere strafbare (strafrechtelijke) feit, eerst opnieuw verwezen worden — zo zegt de wetgever in de artt. 69 en 71 R.L.! Immers, wanneer U het „feit" uit art. 14 R.L. — ondanks des wetgevers bedoeling — niet meer als „materiële gedraging" hebt geïnterpreteerd, dan moet U zo consequent zijn om ook het „andere „strafbare feit" uit art. 69 (en 70) R.L. — ondanks des wetgevers bedoeling — niet meer alleen als „materiële gedraging" op te vatten, maar hiervoor ook lezen „ander juridisch strafrechtelijk feit", „ander „delict". (Zie bovendien het 1e grondbeginsel genoemd door Mr. Schepel in „Formalisme").

Ongeacht de gevolgen die er uit voortvloeien komt mij deze redenering consequent en logisch voor, in ieder geval juister dan de andere, waarbij zoals gezegd op twee gedachten gehinkt wordt — een bezigheid die overal en altijd tot complicaties en in het strafproces tot ongewenste vrijspraken kan leiden!

Men beseffe bovendien, dat de beschikking tot verwijzing o.m. beoogt den beklaagde te laten weten, niet alleen dàt, maar ook waarvóór hij zich voor den rechter te verantwoorden zal hebben. Naarmate men hem nu zijn betreffende gedraging nauwkeuriger omschreven voorlegt, meen ik, dat men later ook meer beperkt is in de grenzen waarbinnen de omschrijving in de telastlegging moet blijven. Heeft men den beklaagde medegedeeld, dat hij voor de Krijgsraad zal moeten verschijnen omdat hij „zich een bromfiets van een ander heeft toegeëigend „zonder toestemming van den eigenaar", dan kan dit in de telastlegging naar gelang „de omstandigheden waaronder het feit gepleegd zou „zijn" (art. 114 R.L.!) nader omschreven worden als diefstal, verduistering of joyriding. Maar is hem te kennen gegeven, dat hij voor „diefstal van een bromfiets" naar den rechter is verwezen, dan moet men hem, op grond van *dié* verwijzingsbeschikking, ook ten laste leggen „diefstal van een bromfiets" — niets meer, niets minder, niets anders! Komt in de loop van de informatiën de Officier-Commissaris tot het vermoeden dat beklaagde naast of in plaats van diefstal (ook) van een ander strafbaar feit, b.v. verduistering of joyriding verdacht kan worden, dan doet zich het geval van art. 69 R.L. voor en zal de Auditeur-Militair op grond van art. 71 R.L. tot een nieuwe verwijzing moeten adviseren, op de grondslag waarvan opnieuw informatiën ge-

houden moeten worden (de reeds ingewonnen informatiën zijn niet op grondslag van die tweede verwijzingsbeschikking genomen).

Zo kom ik dan ook tot de mening, dat de in aanhef gestelde vraag, wil men consequent blijven, bevestigend moet worden beantwoord: wanneer de Auditeur-Militair de op zijn advies juridisch omschreven verwijzingsbeschikking, ondertekend door de Verwijzingsofficier, heeft ontvangen, dan is hij aan die juridische omschrijving gebonden en wil hij nu, naar aanleiding van dezelfde gedraging van beklaagde als daarin bedoeld, hem een ander delict ten laste leggen, dan zal hij een tweede verwijzingsbeschikking moeten vragen — die de Verwijzingsofficier dan ook zal moeten tekenen, want die heeft de strafwaardige gedraging reeds zo ernstig gevonden, dat hij deze aan het oordeel van de Krijgsraad heeft willen onderwerpen, en het moet voor hem verder irrelevant zijn welk delict de Auditeur-Militair hem naar aanleiding daarvan ten laste legt.

Wat is dan echter daarvan het gevolg? De Auditeur-Militair heeft nu twee beschikkingen tot verwijzing naar de Krijgsraad voor éénzelfde gedraging van den beklaagde; op beide beschikkingen „moet „een beslissing van dat college volgen" zo wil de wetgever. De Auditeur-Militair staat voor de beslissing of hij de twee delicten subsidiair, alternatief of cumulatief zal telastleggen. (In hoeverre hij daarbij vrij zou zijn te kiezen wil ik in dit bestek buiten beschouwing laten. De geinteresseerde lezer zij verwezen naar het Handboek „Strafvordering" van Van Bemmelen, 5e herziene druk, pag. 272 e.v.). In de eerste twee gevallen bestaat het gevaar, waar het H.M.G. reeds op wees in zijn sententie van 14 september 1954 (M.R.T. XLVII, pag. 702), dat op één der verwijzingsbeschikkingen geen beslissing van de Krijgsraad volgt. Bij een alternatieve telastlegging, waar, volgens vaste jurisprudentie, de rechter kiest welke van de twee feiten hij bewezen acht, zal *steeds* één der beschikkingen tot verwijzing zonder gevolg blijven. Bij een subsidiaire telastlegging zal dit alleen het geval zijn, indien de Krijgsraad het primair telastgelegde bewezen acht en dus aan het subsidiaire niet toekomt. Om altijd zeker te zijn van een beslissing zou de Auditeur-Militair derhalve de feiten cumulatief ten laste moeten leggen. Waar het echter in een geval als hier besproken gaat om twee verschillende delictsomschrijvingen voor éénzelfde gedraging, die dikwijls elkaar over en weer zullen uitsluiten, komt het mij voor, dat dit even vaak, zo niet onmogelijk, dan toch op zijn minst onelegant zal zijn. Men kan toch b.v. redelijkerwijs moeilijk iemand ten laste leggen, dat hij een voorwerp gestolen en tezelfdertijd bovendien verduisterd heeft! Het splitsen van de zaken en deze na elkaar op verschillende zittingen aanbrengen zou in strijd komen met de bepaling van art. 68 W.v.S.

De Auditeur-Militair kan zo dus wederom voor een impasse komen te staan, weinig verschillend van die, waarvan ik — als boven uiteengezet — meen dat zij het gevolg is van het „geestelijk hinken".

Dit alles vloeit voort uit de tot vaste gewoonte geworden practijk (geaccepteerd door de verwijzende autoriteit en de militairrechterlijke

macht) om — het zij nogmaals gezegd: tègen de kennelijke bedoeling van den wetgever — de beschikking tot verwijzing reeds in de bewoordingen van de telastlegging te stellen. Naar mijn mening zijn de hier gesignaleerde moeilijkheden uitgesloten, indien men ertoe zou kunnen komen in de verwijzingsbeschikking niet méér te vermelden dan de wetgever verlangt: een feitelijk relaas van de gedraging van den delinquent waarvoor hij zich zal hebben te verantwoorden.

Wellicht dat het tot nu toe gevolgde systeem vroeger aanbeveling verdiend heeft, toen de verwijzende autoriteit en de Officier-Commissaris nog geen juristen waren, maar dat argument is thans vervallen.

Indien men het advies van Mr. Schepel zou gaan opvolgen, geloof ik, dat de kans voor een beklaagde in ieder geval verdwenen is om als lachende derde de rechtszaal te verlaten met een vrijspraak tengevolge van verschil van opvatting tussen Auditeur-Militair en Krijgsraad, voortvloeiende uit het tot nu toe gevolgde systeem. Een goede justitie kan nimmer gebaat zijn met lachers om een ongewenste vrijspraak!

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 7 september 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonels H. H. Peeters en C. J. J. M. Schopmeijer.
Raadsman: Eerste-Luitenant A. J. de Lange.

Een soldaat was op zaterdag 2 juli 1960 te omstreeks 24.00 uur te bed blijven liggen, toen de sergeant van de week hem en zijn kamergenoten had opgedragen om buiten aan te treden voor het avondappel; eerst nadat hij driemaal was gewekt, was hij op het appel verschenen.

Naar aanleiding daarvan droeg de squadroncommandant deze soldaat op om gedurende vier dagen om 20.00 uur naar bed te gaan.

Beklaagde heeft daarop geantwoord, dat hij dat niet deed, en, nadat de squadroncommandant hem op de gevolgen daarvan had gewezen, dat het hem niets kon schelen, indien hij voor de krijgsraad zou komen, en heeft de opdracht niet uitgevoerd.

Zie „Vragenbus" blz. 45.

(W.M.Sr. art. 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. C. P., geboren te Bergen op Zoom 6 december 1940, registratienummer 40.12.06.296, dienstplichtig soldaat, B. en E. squadron, Vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 4 juli 1960 te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht- „macht, nadat zijn squadroncommandant, de kapitein P. J. van Bol- „huis, hem op 4 juli 1960 — naar aanleiding van het feit, dat hij, „beklaagde, op 2 juli 1960 te ± 24.00 uur, toen de sergeant van de „week alle militairen gelegerd in de kamer, waarin hij, beklaagde, toen „ook lag, had opgedragen buiten aan te treden, in bed was blijven „liggen — had bevolen gedurende vier dagen, ingaande 4 juli 1960, „om 20.00 uur naar bed te gaan, heeft geweigerd en opzettelijk heeft „nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, zeggende dat hij dat „niet deed en dat het hem niets kon schelen indien hij voor de Krijgs- „raad zou komen, althans woorden van dezelfde strekking en beteke- „nis en op 4 juli 1960 zich niet te 20.00 uur naar bed heeft begeven";

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 8 juli 1960, opgemaakt door de reserve-kapitein P. J. van Bolhuis, commandant 2e squadron 1e Instructiegroep Luchtmacht Instructie Regiment te Nijmegen, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, kreeg ik 2 juli 1960 te omstreeks 24.00 uur te Nijmegen samen met mijn kamergenoten van de sergeant P. Vriends de opdracht om buiten aan te treden, waarna ik echter in bed ben blijven liggen. Tengevolge van dit feit heeft de kapitein P. van Bolhuis mij op 4 juli 1960 de opdracht gegeven om gedurende 4 dagen ingaande 4 juli 1960, om 20.00 uur naar bed te gaan. De kapitein zei dat dit een dienstbevel was en dat ik bij weigering daarvan de consequenties had te aanvaarden en dat ik mij dan eventueel voor de Krijgsraad zou moeten verantwoorden. Diezelfde avond had ik geen zin om om 20.00 uur naar bed te gaan, ofschoon ik wist dat de kapitein zulks bevolen had. Nadat ik klaar was met biljarten te ± 20.30 uur ben ik eerst naar mijn legeringskamer op de Snijderskazerne gegaan;

Overwegende dat Peter van Bolhuis, oud 34 jaar, kapitein, wonende te 's-Gravenhage, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

in mijn functie van commandant van het 2e squadron van de 1e Instructiegroep van het Luchtmacht Instructie Regiment te Nijmegen werd mij op 4 juli 1960 door de sergeant van de week P. Vriends gerapporteerd, dat de dienstplichtig soldaat L. C. P. tot 3 x toe moest worden gewekt, alvorens op een op 2 juli 1960 te ± 24.00 uur gehouden avondappel te verschijnen. Ik heb P. toen de opdracht gegeven met ingang van 4 juli 1960 4 dagen om 20.00 uur in bed te liggen. P. antwoordde „Dat doe ik niet". Ik heb hem gezegd: „Dit is een „dienstbevel". En ik heb hem gewezen op de consequenties van het niet opvolgen van een dienstbevel, tengevolge waarvan hij te zijner tijd wel voor de Krijgsraad zou moeten komen. P. zei toen „Dat kan

„mij niet schelen". De volgende dag werd mij door de sergeant Vriends gerapporteerd, dat P. zich pas om 20.50 uur bij hem had gemeld de vorige avond;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: dat hij op 4 juli 1960 te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat zijn squadroncommandant, de kapitein P. J. van Bolhuis, hem op 4 juli 1960 — naar aanleiding van het feit dat hij, beklaagde, op 2 juli 1960 te ± 24.00 uur toen de sergeant van de week alle militairen gelegerd op de kamer waarin hij, beklaagde, toen ook lag, had opgedragen buiten aan te treden, in bed was blijven liggen — had bevolen gedurende vier dagen ingaande 4 juli 1960, om 20.00 uur naar bed te gaan, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij dat niet deed en dat het hem niets kon schelen indien hij voor de Krijgsraad zou komen en zich niet te 20.00 uur naar bed heeft begeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van drie weken — *Red.*).

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 18 februari 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. C. J. Brouwer en Majoor R. P. Peters.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben,

Buiten echt vleselijke gemeenschap met een vrouw die de leeftijd van 12, maar nog niet die van 16 jaren heeft bereikt. Proces-verbaal van een opperwachtmeester Kon. Marechaussee, hulp-officier van justitie, bij wie de vader van de minderjarige vrouw klacht heeft gedaan.

(W.Sr. art. 245)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. F., geboren 13 maart 1938, soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maanden april, mei, juni en juli 1959 te „Amsterdam, althans in Nederland, een of meerdere malen vleselijke „gemeenschap heeft gehad met de vrouw C. K. M., geboren 26 augus„tus 1943, met wie hij niet gehuwd was";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring op 23 november 1959 opgemaakt en getekend door de waarnemend-commandant van de Verzorgingscompagnie 14e Bataljon Infanterie, onder meer blijkt, dat Johannes F., registratienummer: . . . ., op genoemde datum sedert 3 juni 1959 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als militair wiens vrijwillig dienstverband bij de Krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, dienende hij als zodanig sedert 3 juni 1959 in de stand van soldaat der 1e klasse;

Overwegende, dat blijkens een Proces-verbaal Nr. P.V. 737/J.187/1959, voor wat betreft na te noemen klacht opgemaakt en ondertekend door Jan Wubs, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, waarnemend commandant van de justitiële afdeling van de brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee, als zodanig hulpofficier van justitie, voor deze op 3 november 1959 een persoon is verschenen opgevend te zijn genaamd Leendert M., geboren te Diemen 4 juni 1917, gehuwd, wonend te Amsterdam, welke klacht deed en onder meer verklaarde:

dat hij een minderjarige dochter heeft, genaamd Cornelia Klazina M., Corrie, die op 26 augustus j.l. 16 jaar is geworden, dat hem en zijn vrouw is gebleken dat Corrie een baby verwacht en wel van Joop F.; dat toen Joop F. zijn dochter gebruikte, deze nog maar 15 jaar was; dat hij wenst dat tegen Joop F. een vervolging wordt ingesteld;

Overwegende, dat deze klacht door verbalisant en klager is ondertekend;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maanden mei en/of juni 1959 twee of drie keer te Amsterdam vleselijke gemeenschap heeft gehad met het meisje C. K. M. (Corrie) met wie hij niet was gehuwd; dat hij nu weet dat zij is geboren op 26 augustus 1943;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal Nr. P.V. 737/J.187/1959, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 16 november 1959 gesloten en getekend, voor wat betreft navolgende verklaring, door Jacob Vet en Leendert Schellingerhout, beiden wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten van:

Cornelia Klazina M., geboren te Amsterdam, 26 augustus 1943, verkoopster, wonend te Amsterdam; dat zij dochter is van Leendert M. en Cornelia Wilhelmina T.; dat zij sedert april 1959 Joop F. kent, die soldaat der 1e klasse is gelegerd te Arnhem; dat Joop op een dag in april 1959 in de omgeving van het Amstelstation te Amsterdam, met haar vleselijke gemeenschap heeft gehad; dat begin mei Joop opnieuw vleselijke gemeenschap met haar heeft gehad, eveneens te Amsterdam; dat Joop haar op 24 juni 1959 te Amsterdam weer heeft gebruikt;

Overwegende, dat uit een uittreksel uit het geboortenregister van de burgerlijke stand der gemeente Amsterdam, gedagtekend 5 november 1959 en door de ambtenaar van de burgerlijke stand onleesbaar ondertekend, blijkt dat op 26 augustus 1943 in de gemeente Amsterdam een kind is geboren van het vrouwelijk geslacht, genaamd Cornelia Klazina M., vader: M., Leendert, moeder: T., Cornelia Wilhelmina;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w.:

dat hij in de maanden april, mei en juni 1959 te Amsterdam, een of meerdere malen vleselijke gemeenschap heeft gehad met de vrouw C. K. M., geboren 26 augustus 1943, met wie hij niet gehuwd was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

buiten echt vleselijke gemeenschap hebben met een vrouw die de leeftijd van twaalf, maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 245 lid 1 Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf van 3 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en, onvoorwaardelijk, tot een geldboete van *f* 30,- subs. 12 dagen hechtenis — *Red.*).

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 16 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors J. C. Engelman en R. van der Laan.
Raadsman: Kapitein J. T. Meinesz.

Een korporaal-groepscommandant had beklaagde, die uit het peloton was uitgevallen om te wateren zonder daartoe toestemming te vragen, in de looppas laten aansluiten, vervolgens het peleton enkele honderden meters laten voorbijgaan en hem vervolgens opdracht gegeven, weer in de looppas naar het peloton terug te keren. Deze laatste order had beklaagde geweigerd op te volgen met volharding nadat hij op zijn strafbaarheid was gewezen. Hij had de korporaal toegevoegd „Ik weet „het en je kunt verrekken".

Opzettelijke ongehoorzaamheid (met volharding) en beschimpen van een meerdere. Voorwaardelijke militaire detentie v.d.t.v. 2 weken.

(W.M.Sr. art. 108, 114, 1°)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D., geboren 28 mei 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht op of omstreeks 4 november 1959, in tijd van oorlog, te „Teteringen, althans in Nederland, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de korporaal der „eerste klasse A. Smeenk gegeven dienstbevel tijdens een velddienst-„oefening, waarbij genoemde korporaal der eerste klasse als meerdere „van hem, beklaagde, zonder toestemming te hebben bekomen, was „uitgevallen om te wateren, en wel het dienstbevel om zich in de loop-„pas bij zijn groep te voegen en niet meer zonder toestemming het „gelid te verlaten, hebbende hij, beklaagde, instede van aan opgemeld „bevel gevolg te geven opzettelijk zich niet in de looppas naar zijn „groep begeven, waarbij hij de woorden uitte „ik ben moe, ik doe het „„niet" en vervolgens, nadat hij, beklaagde, door genoemde korporaal „der eerste klasse er op was gewezen dat dit een dienstbevel was en dat, „als hij, beklaagde, zou weigeren, hij zich schuldig zou maken aan „dienstweigering en, nadat genoemde korporaal der eerste klasse aan „hem, beklaagde, nogmaals bovenvermeld dienstbevel had gegeven, „opzettelijk is blijven staan, waarbij hij, beklaagde, de woorden uitte „„ik weet het en je kan verrekken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 6 november 1959 opgemaakt door de Commandant 433e Compagnie van Heutsz te Keizersveer blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 5 februari 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 4 november 1959 te omstreeks 11.00 uur te Teteringen tijdens een velddienstoefening in zijn peloton achteraan liep; dat hij toen op een gegeven moment uit zijn groep is gelopen en langs de weg heeft gewaterd zonder hiervoor toestemming te vragen; dat hierop toen de korporaal eerste klasse Smeenk, een van de groepscommandanten van dit peloton, naar hem toekwam en hem het bevel gaf in de looppas zich weer aan te sluiten; dat hij toen tesamen met die korporaal in de looppas naar zijn groep is gegaan; dat hij daar aangekomen van die korporaal moest doorgaan in de looppas tot een honderd meter voor het peloton uit; dat hij vervolgens van de korporaal Smeenk opdracht kreeg om in de looppas terug te gaan naar zijn groep en niet meer zonder toestemming het gelid te verlaten; dat hij toen antwoordde: „Ik ben moe, ik kan het niet"; dat hierop de korporaal Smeenk hem er op heeft gewezen dat hij zich bij weigering zou schuldig maken aan dienstweigering; dat hij hem toen nogmaals het bevel gaf in de looppas terug te gaan naar zijn groep; dat hij dit bevel niet heeft opgevolgd en is blijven staan, daarbij zeggende: „Ik weet het en je kan „verrekken";

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Anthonie Smeenk:

dat hij, als beroepskorporaal eerste klasse, tijdens een les velddienst van een peloton van de 433e Compagnie van Heutsz waarbij hij was ingedeeld als groepscommandant, zag dat de tot een andere groep van

dat peloton behorende soldaat J. D. uitviel en ging staan wateren; dat hij toen naar die D. is toegegaan en hem de opdracht heeft gegeven in de looppas terug te gaan naar zijn groep; dat deze hieraan voldeed, grijnzend en dat hij daarom, aangekomen bij het peloton, D. opdracht gaf in de looppas door te gaan; dat hij D. enige honderden meters verder heeft laten halt houden, waarna hij hem toen de opdracht heeft gegeven in de looppas weer terug te keren naar zijn groep en niet meer zonder toestemming het gelid te verlaten; dat hierop D. antwoordde: „Ik ben moe, ik doe het niet", waarna hij niet terug ging naar zijn groep; dat hij D. hierna er op heeft gewezen, dat hij bij weigering van dit bevel, zich schuldig zou maken aan dienstweigering, aangezien het een dienstbevel was, dat hij hem nogmaals het bevel heeft gegeven; dat deze echter bleef staan en het bevel niet opvolgde onder het uiten van de woorden: „Ik weet het en je kan verrekken";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of feiten, waarop het betrekking heeft— wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",*

II. *„als militair opzettelijk een meerdere beschimpen, in dienst ge„pleegd",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

II. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Welke tuchtmaatregelen mogen worden aangewend en wie bevoegd is, ze aan te wenden, staat limitatief in de Wet op de Krijgstucht beschreven. Uit het systeem van de wet blijkt dat het opleggen van andere dan in de Wet genoemde tuchtmaatregelen, resp. het opleggen van tuchtmaatregelen (wettelijk voorgeschrevene of andere) door anderen dan de door de Wet daartoe aangewezen militairen, verboden is. Wanneer dan ook een mindere opgedragen wordt een tuchtmaatregel te ondergaan (uit te voeren) welke òf niet in de Wet voorkomt, òf wordt opgelegd door een daartoe volgens de Wet niet bevoegde, is zo'n opdracht

in strijd met de wet, levert zij geen „dienstbevel" op. Men kan dan op goede grond de blik richten op artikel 140 W.M.Sr.

In casu handelde beklaagde onordelijk. Hij kreeg een bevel dat ertoe strekte, aan die onordelijke toestand met spoed een einde te maken. Aangezien beklaagde de meerdere bij het uitvoeren van de opdracht grijnzend aankeek, gaf de meerdere een volgend bevel, waarvan het dienstbelang niet duidelijk is. Wèl is duidelijk dat de meerdere dat bevel (uitsluitend) gaf omdat beklaagde tegen hem grijnsde en de meerdere hem ter compensering een zeker leed wilde toedienen.

Een soortgelijk geval deed zich voor toen een wachtmeester een dienstplichtig soldaat, die bij de instructie had gesaboteerd, opdracht gaf na afloop van de instructie met zijn dienstmotorrijwiel terug te lopen naar de kazerne (Krijgsraad te Velde West, vonnis van 8 juni 1955, M.R.T. XLVIII — 1955 — blz. 517). Ook die soldaat werd, toen hij deze order niet opvolgde, terzake van opzettelijke ongehoorzaamheid veroordeeld.

De Zeekrijgsraad (vonnis van 4 maart 1949, M.R.T. XLVIII — 1955 — blz. 487) bezag de zaak anders: een zeuntje had tegen de provoost gezegd dat hij geen zin had, langer zeuntjesdiensten te verrichten. De provoost gaf hem prompt opdracht, de bak uit te pakken, dus zeuntjesdienst te verrichten. Aangezien echter geen dienstbelang het op dat tijdstip uitpakken van de bak vorderde, werd beklaagde vrijgesproken van de ten laste gelegde opzettelijke ongehoorzaamheid. Niet geheel consequent is echter, dat beklaagde's weigering wèl geacht werd een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp op te leveren, terzake waarvan de zaak werd verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

De praktijk eist, dat meerderen direct optreden tegen saboterende of onwillige minderen. Zij kunnen dat doen door opdracht te geven, de (normale) dienstverrichtingen strak en straf uit te voeren. In casu was het verantwoord dat de korporaal de beklaagde in de looppas liet aansluiten en intreden. Maar het scheppen van een soort verkapte strafdienst daarna was m.i. niet toelaatbaar. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 3 maart 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luitenant-kolonels H. A. D. Nieuwenhuis en W. de Bruyne.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: als vaandrig, bestuurder van een militaire jeep, in Frankrijk daarmede te snel in mist een bocht ingereden, tengevolge waarvan die jeep van de weg raakte en omsloeg en een der inzittenden een schedelbasisfractuur bekwam.

Met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.

(W.Sr. art. 24, 308)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. J., geboren 21 augustus 1937, dpl. vaandrig, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 september 1959 te La Courtine, althans „in de omgeving van La Courtine (Frankrijk), terwijl hij als vaandrig „in werkelijke militaire dienst zijnde bij de B. Compagnie van het 41e „Technische Dienst Bataljon, met zijn onderdeel aldaar op oefening „was en zich aldus in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa al- „daar bevond, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (jeep) „hoogst onvoorzichtig, hoogst onoplettend en hoogst ondeskundig met „een snelheid van ± 40 km per uur, in ieder geval met een te hoge „snelheid, gelet op de ongunstige omstandigheden terplaatse, heeft ge- „reden over de weg van Sornac naar La Courtine, welke ongunstige „omstandigheden o.a. hieruit bestonden, dat de weg naar beneden „helde, dat het uitzicht door de voorruit belemmerd werd, daar deze „door vocht aangeslagen was, dat ter plaatse dichte mistbanken voor- „kwamen en het traject zeer bochtig was, tengevolge van welke wijze „van rijden eerdergenoemd motorrijtuig uit een in genoemde weg ge- „legen scherpe bocht van de weg is gereden en omsloeg, waardoor de „inzittende van dit voertuig, J. T. J. La Force, een schedelbasisfractuur „bekwam, in ieder geval zodanig zwaar lichamelijk letsel bekwam, „dat hij hierdoor meerdere weken verhinderd werd zijn ambtsbezig- „heden als vaandrig uit te oefenen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 september 1959 was ik als vaandrig in werkelijke militaire dienst bij de B. Cie van het 41e Technische Dienst Bataljon en ik bevond mij met mijn onderdeel op oefening te La Courtine in Frankrijk. De avond van deze dag had ik tesamen met de vaandrigs La Force, Van den Bergh en Swanborn in Sornac doorgebracht. Op de terugweg naar La Courtine bestuurde ik de jeep en wij reden op deze 8e september omstreeks 23.15 uur met een snelheid van 35 à 40 km per uur in de derde versnelling in de richting La Courtine, komende uit Sornac. Nadat wij ongeveer 3 km gereden hadden en nog ± 6 km van La Courtine verwijderd waren kwamen wij op een punt, waar de weg flauw naar beneden helde, gezien in onze rijrichting. Ik ken deze weg nauwelijks. Ongeveer een kilometer tevoren en ook reeds daarvoor was ik overvallen door nevelflarden. Toen ik van La Courtine naar Sornac reed had ik opgemerkt dat het middelste gedeelte van deze route nogal bochtig was. Toen ik nu over de flauw naar beneden hellende weg in de richting La Courtine reed, reed ik een flauw naar rechts draaiende bocht in. Ik reed aldaar een dichte mistbank in, die mijn voorruit ook aan de binnenkant deed beslaan en mij het uitzicht op de weg voor mij geheel benam. Mijn voertuig reed toen van de weg af, reed meteen door een ongeveer een halve meter diepe greppel en sloeg om. Ik en

de andere inzittenden vielen uit het voertuig; vaandrig La Force, die rechts naast mij had gezeten lag er gedeeltelijk onder. Vaandrig La Force bekwam tengevolge van dit ongeval een schedelbasisfractuur;

Overwegende, dat Johannes Cornelis Swanborn, oud 23 jaar, dienstplichtig vaandrig, wonende te Overschie, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 8 september 1959 bevond ik mij als vaandrig op oefening te La Courtine in Frankrijk. De avond van die dag heb ik tesamen met de Vaandrigs J., Van den Bergh en La Force doorgebracht in Sornac. Omstreeks 23.15 uur aanvaardden wij de terugreis naar La Courtine. Vaandrig J. bestuurde de Nekaf-jeep waarin ook wij gezeten waren. De weg van Sornac naar La Courtine is een zeer bochtige weg. Ik heb deze weg vaker gereden; de bocht waar later het ongeluk gebeurde was een vrij scherpe bocht. Terwijl wij nu terugreden naar La Courtine reden wij enkele malen door mistbanken. Deze mistbanken doemden plotseling op; wanneer je door een bocht reed was er kans meteen na deze bocht in zo'n mistbank te rijden. Vaandrig J. had de ruitenwissers in werking gesteld, daar het uitzicht door de voorruit was belemmerd daar deze door vocht was aangeslagen. Nadat wij vanaf Sornac ongeveer 3 km gereden hadden, kwamen wij op een punt waar de weg naar beneden helde, gezien in onze rijrichting. Op een gegeven moment voelde en zag ik, dat ik mij weer in een mistbank bevond. Praktisch op hetzelfde moment, misschien een seconde later, vloog ik door de lucht en kwam in het kreupelhout terecht. Vaandrig La Force kwam onder de jeep terecht en liep onder andere een schedelbasisfractuur en schouderletsel op. Ik zag dat de jeep was omgeslagen, nadat deze door een greppel langs de weg was gereden.

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel „bekomt",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 308 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 17 maart 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonels J. H. M. Chappin en B. F. M. Wijtenburg.
Raadslieden: Mr. M. Athmer (voor beklaagde T. T.) en Kapt. J. Verdoold (voor beklaagde R. R.).

Twee dpl. soldaten, zich in voorlopig streng arrest bevindende (de ene wegens feitelijke insubordinatie; de andere wegens opzettelijke ongehoorzaamheid) spraken af te trachten de wachtcommandant te overmeesteren en te ontvluchten. Nadat de één, toestemming gekregen hebbende om naar het toilet te gaan, naar de cel terugkeerde en in het voorbijgaan de grendels van de celdeur van de andere geschoven had, viel hij de wachtcommandant aan, geholpen door de andere, die zijn cel verlaten had, waarbij zij trachtten de wachtcommandant zijn pistool te ontnemen.

„Medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog". 6 weken gevangenisstraf en 6 maanden strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 114, 117, 120)

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: R. R., geboren 21 april 1939, en T. T., geboren 6 december 1940, beiden dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is ten laste gelegd:

„dat zij tesamen en in vereniging op of omstreeks 20 februari 1960 „te Vught, terwijl zij ieder als dienstplichtig soldaat in werkelijke mili„taire dienst waren bij de Koninklijke Landmacht en zich in voorlopig „streng arrest bevonden in het arrestantenverblijf van de Frederik „Hendrikkazerne, na voorafgaand daartoe gepleegd overleg, opzette„lijk hun meerdere, de dienstdoende wachtcommandant de korporaal „Christiaan van de Meijs, feitelijk hebben aangerand en/of hem van „zijn vrijheid van handelen hebben beroofd, door hem toen aldaar op„zettelijk met zijn tweeën vast te grijpen, trachtende hem te over„meesteren en hem zijn pistool te ontnemen";

t.a.v. *beklaagde R. R.* bovendien:

„dat hij op of omstreeks 16 februari 1960 te Vught, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Konink„lijke Landmacht, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant R. J. P. Sou„mokil, feitelijk aanrandende, deze meermalen, althans eenmaal, met „een zijner tot vuist gebalde handen tegen diens hoofd en lichaam heeft „gestompt of geslagen, waardoor sergeant Soumokil pijn ondervond";

t.a.v. *beklaagde T. T.* bovendien:

„dat hij op of omstreeks 20 februari 1960 te Vught terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Konink-

„lijke Landmacht, nadat zijn militaire meerdere, de sergeant Gerrit van „Wulp, tevens sergeant van de week, hem beklaagde, herhaaldelijk „had opgedragen zich om te kleden in zijn veldtenue grove stof, her- „haaldelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat „dienstbevel te gehoorzamen, zeggende: „dat doe ik niet", althans „woorden van dergelijke strekking en betekenis";

Overwegende: .... enz.;

Overwegende, dat beklaagde R. R. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 februari 1960 des avonds in de Frederik Hendrikkazerne te Vught, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, de sergeant van de week van de 2e Compagnie Garde Reg. Fus. Ps. Ir. met een van zijn tot vuist gebalde handen tegen diens lichaam heeft geslagen; dat 't wel mogelijk is dat de sergeant toen is gevallen en hij op deze is gaan zitten; dat hij toen in voorlopig arrest is gesteld en opgesloten in de Frederik Hendrikkazerne te Vught; dat hij op 20 februari 1960 aldaar aan een andere soldaat, die hem T. T. bleek te heten, heeft voorgesteld om de wachtcommandant te overmeesteren en er dan met zijn tweeën tussenuit te gaan; dat T. T. het met het voorstel eens was; dat zij afspraken dat hij, R. R., de cel zou openen; dat hij die avond belde en toen aan de wachtcommandant, een korporaal, vroeg om naar het toilet te mogen; dat hij, toen hij met de wachtcommandant van het toilet terugkeerde, door de cellengang liep en toen beide grendels van de deur van T. T.'s cel opentrok; dat hij, toen de deur openging, zag dat T. T. er achter stond; dat hij de wachtcommandant met beide armen om diens hals vastgreep; dat T. T. er toen bijkwam en de wachtcommandant van achter vasthield; dat hij, R. R., probeerde de mond van de wachtcommandant dicht te houden; dat hij riep: „pak zijn pistool" en probeerde de wachtcommandant diens pistool te ontnemen;

Overwegende, dat beklaagde T. T., ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat de sergeant van de week, de sergeant v. d. Wulp, terwijl hij beklaagde, als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 20 februari 1960 in de Lunetkazerne te Vught hem opdroeg zich om te kleden in 1e grijs; dat hij toen weigerde aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „dat doe ik niet"; dat de sergeant hem vervolgens opnieuw opdroeg zich om te kleden in 1e grijs doch dat hij opnieuw weigerde aan dit bevel te gehoorzamen zeggende: „Ik doe het niet"; dat hij zich niet in 1e grijs heeft omgekleed; dat hem hierna voorlopig streng arrest is aangezegd en hij werd ingesloten in de Frederik Hendrikkazerne te Vught; dat op 20 februari 1960 des avonds aldaar een andere arrestant, R. R. geheten, contact met hem zocht en voorstelde om met zijn tweeën de wachtcommandant te overmeesteren en in de cel te duwen; dat hij het met dit plan eens was; dat dezelfde avond plotseling de grendels van zijn celdeur werden losgetrokken en zijn deur openging; dat hij R. R. zag staan in de cellengang naast de wachtcommandant, een korporaal; dat R. R. met twee armen

de wachtcommandant om diens nek vast greep; dat hij toen de wachtcommandant bij zijn kleding vastpakte; dat de wachtcommandant om hulp riep waarna er enkele soldaten van de wacht kwamen.

Overwegende, dat Robbie Jan Philip Soumokil, oud 23 jaar, dienstplichtig sergeant, wonende te Amsterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met de ede heeft bevestigd:

dat hij op 16 februari 1960 als sergeant van de week avondappel afnam van 2-G.R.F.P.I. in de Frederik Hendrikkazerne te Vught; dat hij daar een hem onbekende soldaat aantrof die niet tot deze compagnie behoorde; dat hij later hoorde dat deze R. R. heette; dat hij deze soldaat, die zei tot 1 G.R.J. te behoren, meenam om hem onder de hoede te stellen van de sergeant van de week van deze compagnie; dat R. R. hem toen aldaar met een zijner tot vuist gebalde handen met kracht tegen zijn kaak sloeg; dat hij hierdoor omviel, waarop R. R. boven op hem sprong en meermalen met diens tot vuisten gebalde handen in de richting van zijn hoofd sloeg; dat hij naderhand merkte dat hij letsel aan zijn rechteroor had opgelopen, terwijl de eerste slag hem op de linkerkaak trof; dat hij van deze slagen pijn ondervond;

Overwegende, dat Gerrit van de Wulp, oud 21 jaar, dienstplichtig sergeant, wonende te Nieuw-Lekkerland, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

dat hij op 19 februari 1960 de soldaat T. T., die met verzwaard arrest was gestraft, heeft opgedragen om de volgende dag op het appel van 06.30 aan te treden in 1e grijs; dat die 20e februari 1960 hij tijdens genoemd appel in de Lunettenkazerne te Vught constateerde dat T. T. niet aanwezig was; dat hij T. T. aantrof in de gestraftenkamer gekleed in werkpak; dat hij vervolgens T. T. op de werkkamer opdroeg zich om te kleden in 1e grijs; dat T. T. toen weigerde aan het bevel te gehoorzamen zeggende: „dat doe ik niet"; dat hij even later opnieuw bevel gaf aan T. T. om zich om te kleden in 1e grijs; dat T. T. toen opnieuw weigerde aan het bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat doe „ik niet";

Overwegende, dat Christianus Adrianus Cornelis van de Meys, oud 20 jaar dienstplichtig korporaal, wonende te Tilburg, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 20 februari 1960 des avonds dienst deed als wachtcommandant in de Frederik Hendrikkazerne te Vught; dat zich in het arrestentenverblijf in voorlopig streng arrest bevonden de soldaten R. R. en T. T.; dat om 20.00 uur gebeld werd door de soldaat R. R. die verzocht naar het toilet te mogen; dat toen hij R. R. terugleidde naar zijn cel, R. R. de grendels van de cel van T. T. opensloeg en opentrapte; dat de deur toen openging waarop hij, v. d. Meys, de deur weer dichttrapte; dat op dat moment R. R. hem van achteren vastpakte met beide armen om de nek; dat T. T. hem van voren vastgreep; dat hij R. R. of T. T. hoorde roepen: „pak zijn pistool"; dat een van de sol-

daten of beiden probeerden zijn pistool te ontnemen; dat hij niet kon zien wie dit deed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van hem door wie zij werd afgelegd en wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagden is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat zij tesamen en in vereniging op 20 februari 1960 te Vught, „terwijl zij ieder als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst „waren bij de Koninklijke Landmacht en zich in voorlopig streng arrest „bevonden in het arrestantenverblijf van de Frederik Hendrikkazerne, „na voorafgaand daartoe gepleegd overleg, opzettelijk hun meerdere, „de dienstdoende wachtcommandant de korporaal Christiaan van de „Meys, feitelijk hebben aangerand en hem van zijn vrijheid van han„delen hebben beroofd, door hem toen aldaar opzettelijk met zijn „tweeën vast te grijpen, trachtende hem te overmeesteren en hem zijn „pistool te ontnemen";

t.a.v. *beklaagde R. R.* bovendien:

„dat hij op 16 februari 1960 te Vught, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Land„macht, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant R. J. P. Soumokil, feite„lijk aanrandende, deze meermalen met een zijner tot vuist gebalde „handen tegen diens hoofd heeft gestompt of geslagen, waardoor ser„geant Soumokil pijn ondervond";

t.a.v. *beklaagde T. T.* bovendien:

„dat hij op 20 februari 1960 te Vught terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, nadat „zijn militaire meerdere, de sergeant Gerrit van de Wulp, tevens ser„geant van de week hem, beklaagde, herhaaldelijk had opgedragen „zich om te kleden in zijn veldtenue grove stof, herhaaldelijk heeft ge„weigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoor„zamen, zeggende: „dat doe ik niet", althans woorden van dergelijke „strekking en betekenis";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

t.a.v. *R. R.*:

1. *„Medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";*
2. *„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";*

t.a.v. *T. T.*:

1. *„Medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";*
2. *„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog";*

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 120, jo. 117 Wetboek van Militair Strafrecht en art. 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de personen der daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de begane feiten beklaagden's onderwerping aan een strengere krijgstucht noodzakelijk acht;

[Volgt: Veroordeling van ieder der beklaagden tot een gevangenisstraf voor de duur van zes weken, met aftrek van de tijd door hen vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, t.a.v. R. R. vanaf 16 februari 1960 en t.a.v. T. T. vanaf 20 februari 1960; voorts: plaatsing van veroordeelden in een strafklasse voor de duur van 6 maanden — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 17 mei 1960

Voorzitter: Mr. Van der Meulen; *Leden:* Mrs. Feber (rapp.), Van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier.

„Op heterdaad".

*De omstandigheid dat de verbalisant „geen dader ter plaatse aantrof en dezen ook niet opspoorde" behoeft geenszins uit te sluiten dat zich ontdekking op heterdaad — van welke uitdrukking de betekenis ook voor art. 385 Sv. bij art. 128 Sv. is gegeven — kan hebben voorgedaan. Zulks kan met name het geval geweest zijn doordat het strafbare feit werd ontdekt gedurende het tijdsverloop dat het werd begaan en het geval van ontdekking op heterdaad kan nog aanwezig zijn geweest ten tijde dat de dader zich kort na het feit der ontdekking bij de politie heeft gemeld.**)

(Sv. artt. 385, 128).

Op het beroep van den O. v. J. bij de Rb. te Leeuwarden, req. van cassatie tegen een vonnis van die Rb. van 9 dec. 1959, houdende in hoger beroep bevestiging, met overneming van gronden, van een vonnis van den Ktr. te Heerenveen van 9 sept. 1959 waarbij in de zaak tegen L. J. W., de inleidende oproeping nietig werd verklaard.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den req. voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„S. en/of v. t. van de artt. 128, 385, 349 en 425 Sv., doordien de Rb. voornoemd het vonnis van de Ktr. te Heerenveen (d.d. 9 sept. 1959, Parketnr. 58160/'59) heeft bevestigd met overneming van gron-

---

*) Zie noot onder het arrest. (*Red.*).

den, alhoewel de Ktr. door (na de overweging „dat uit het p.-v. van politie blijkt, dat de verbalisant constateerde, dat een personenauto onjuist stond geparkeerd; dat de verbalisant bij het voertuig geen dader aantrof en vervolgens op de voorruit van de auto een kennisgeving van overtreding bevestigde, waarna de verbalisant zijn weg vervolgde") te beslissen dat „naar Ons oordeel deze feiten niet de conclusie wettigen dat de verbalisant op heterdaad een strafbaar feit heeft geconstateerd" het begrip „heterdaad" in art. 385 Sv. verkeerd heeft opgevat en uitgelegd, omdat in de onderhavige zaak — gezien de, tussen haakjes, eerst aangehaalde overwegingen van de Ktr. — wel degelijk sprake is van het geval van ontdekking op heter daad."

T.a.v. het middel:

O. dat de Ktr., wiens gronden door de Rb. worden overgenomen, bij zijn beslissing overwoog:

„dat uit het p.-v. van politie blijkt, dat de verbalisant constateerde, dat een personenauto onjuist stond geparkeerd; dat de verbalisant bij het voertuig geen dader aantrof en vervolgens op de voorruit van de auto een kennisgeving van overtreding bevestigde, waarna de verbalisant zijn weg vervolgde;

dat naar Ons oordeel deze feiten niet de conclusie wettigen, dat de verbalisant op heterdaad een strafbaar feit heeft geconstateerd; dat Wij het met de O. v. J. eens zijn, dat een strafbaar feit een strafbare dader veronderstelt; dat deze dader zoals hiervoor vermeld, door de verbalisant niet werd aangetroffen, noch werd opgespoord;

dat derhalve de onderhavige zaak niet bij oproeping aanhangig gemaakt had mogen worden, zodat de oproeping nietig behoort te worden verklaard;"

O. dat de omstandigheid dat de verbalisant „geen dader ter plaatse aantrof en dezen ook niet opspoorde" geenszins behoeft uit te sluiten dat zich ontdekking op heterdaad — van welke uitdrukking de betekenis ook voor art. 385 Sv. bij art. 128 Sv. is gegeven — kan hebben voorgedaan; dat zulks met name het geval kan zijn geweest doordat het strafbare feit werd ontdekt gedurende het tijdsverloop dat het werd begaan en het geval van ontdekking op heterdaad nog aanwezig kan zijn geweest, ten tijde dat de dader zich kort na het feit der ontdekking bij de politie heeft gemeld;

O. dat derhalve de eerste rechter zijn vonnis niet naar behoren met redenen heeft omkleed en de Rb. het vonnis van den Ktr. niet had mogen bevestigen; dat het middel in zoverre is gegrond;

Vernietigt het bestreden vonnis;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Hof te Leeuwarden om deze op het bestaande hoger beroep te berechten en af te doen.

Conclusie Wnd Adv.-Gen. Mr. Baron van Voorst tot Voorst.

Het beroep in cassatie van de Heer Req. zou ik voor gegrond willen houden.

Bij het ontdekken van een strafbaar feit zal de dader, zo deze niet terzelfder tijd wordt ontdekt, als regel moeten worden opgespoord. Wil

van ontdekking op heterdaad sprake zijn, dan zal deze dader moeten worden gevonden in ieder geval niet langer dan kort na de ontdekking van het feit. Door het bepaalde in lid 2 van art. 128 Sv. blijft immers de opvatting, die onder het vorige wetboek wel werd voorgestaan: heterdaad blijft gedurende onbeperkte tijd voortbestaan, niet langer houdbaar.

De opsporing van de dader kan op zeer uiteenlopende wijze geschieden. Een verzoek van de opsporingsambtenaar die het feit constateert, zich te vervoegen op het politiebureau (welke verzoek wordt gedaan door bevestiging op het motorrijtuig van een kennisgeving van overtreding) kan in gevallen als het onderhavige zeer wel tot het vinden van de dader leiden.

Ook kan de dader (theoretisch althans, in de praktijk weinig voorkomend) door een toeval worden gevonden, door b.v. een toevallige ontmoeting van verbalisant en dader na het constateren van het feit.

Wordt de dader in gevallen als deze gevonden binnen een tijdsverloop van 24 uur, dan zou er naar mijn oordeel gesproken kunnen worden van ontdekking van het strafbare feit op heterdaad.

De door mij genoemde tijdslimiet is in overeenstemming met de door de Minister van Justitie gegeven „Richtlijnen" in zake o.m. de politie-transactie, hoofdstuk I, punt 11, laatste alinea. Binnen zodanig tijdsverloop is de kans op dwaling omtrent het feit voor wat betreft b.v. aard, plaats en tijd, redelijkerwijze niet aanwezig en kan er bij verschil van mening tussen opsporingsambtenaar en dader nog op eenvoudige wijze klaarheid komen.

In het onderhavige geval werd een verzoek gedaan als ik boven omschreef. Het tijdsverloop tussen het constateren van het feit en het zich vervoegen van gerequireerde op het politiebureau bedroeg $1\frac{1}{2}$ uur.

In de overwegingen heeft de rechter slechts de kennisgeving als bovengenoemd vermeld en niet het resultaat ervan, alsmede naar mijn oordeel ten onrechte gesteld dat de dader niet werd opgespoord. Deze overwegingen, die op zich beschouwd diens oordeel zouden kunnen dragen, zal Uw Raad kunnen toetsen. Ter zitting in eerste aanleg is immers aantekening van de overlegging van het betrokken p.-v. gelast. Uit het aanhechtsel ervan blijkt de inhoud van bedoelde kennisgeving, terwijl uit het p.-v. blijkt van het tijdsverloop tussen de constatering van het feit en het zich melden van gereq.

Ik concludeer tot vernietiging van het vonnis en tot terugwijzing der zaak naar de Rb. te Leeuwarden.

Noot. Het begrip „ontdekking op heter daad" omschreven in art. 128 Sv. heeft betekenis voor de procespositie van verdachte, opsporingsambtenaar, O. M. en rechter. De bijzondere intensiteit van verdenking, die wezenlijk is voor ontdekking op heter daad, rechtvaardigt deze bijzondere procesrechtelijke positie. De inhoud van deze bijzondere procesrechtelijke positie speelt vervolgens weer een rol ter bepaling van de betekenis van het begrip „ontdekking op heter daad". In juridicis bestaat nu eenmaal een voortdurende wisselwerking tussen

rechtsfeiten en rechtsgevolgen. De wisselende norm van wat maatschappelijk redelijk en toelaatbaar wordt geacht dwingt tot telkens nieuwe bezinning op de afbakening van rechtsfeit en rechtsgevolg.

De H. R. heeft uitdrukkelijk in dit arrest gesteld, dat „ontdekking op heter daad" als bedoeld in art. 385 Sv. (mogelijkheid van aanhangig maken door oproeping) dezelfde inhoud heeft als gegeven in art. 128 Sv. Dit behoeft voor alle artikelen die bijzondere rechtsgevolgen verbinden aan ontdekking op heterdaad niet zonder meer het geval te zijn. Heeft ontdekking van het strafbare feit terwijl het begaan wordt plaats als men de fout geparkeerde auto aantreft? Men constateert het begaan van het strafbare feit, maar zonder dat men nog iets weet van de dader. Het ware niet ondenkbaar, dat in zo'n geval een bijzondere proces-positie t.a.v. een bepaalde verdachte niet ontstaat, maar wel van de opsporingsambtenaar t.a.v. bepaalde goederen (art. 96 Sv.).

De H. R. constateerde uitdrukkelijk dat ontdekking op heter daad kon plaats hebben terwijl de verbalisant „geen dader ter plaatse aantrof en dezen ook niet opspoorde". Indien hier ontdekking op heter daad plaats had, werd de tweede vraag: was het geval van ontdekking op heter daad nog aanwezig toen de dader zich bij de politie meldde „kort na het feit der ontdekking". Inderdaad kunnen alle voorwaarden voor de bijzondere wettelijke rechtspositie in dergelijke situatie aanwezig zijn.

Voor de begrippen „terstond nadat het begaan is" in art. 128 lid 1 en „kort na het feit der ontdekking", verg. H. R. 5 febr. 1957, 455, met mijn noot.

B. V. A. R.

(„Nederlandse Jurisprudentie", 1960, No. 486).

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 26 augustus 1960

Voorzitter: Mr. Smits; *Leden:* Mrs. Westerouen van Meeteren (Rapp.), Hülsmann, Korthals Altes, Loeff.

Dronken automobilist. Na veroordeling wegens overtreding van art. 453 Sr. vervolgbaar wegens overtreding van art. 26 W.V.W.? (Door H. R. niet beslist).

In de toelichting op het middel onder I wordt gesteld, dat de ten processe bedoelde telasteleggingen op dezelfde tijdstippen betrekking hebben, doch deze stelling mist feitelijke grondslag, daar zij in strijd komt met 's rechters oordeel, dat de beide telasteleggingen geacht moeten worden op verschillende tijdstippen betrekking te hebben, welk oordeel uit hoofde van zijn feitelijken aard in cassatie moet worden geëerbiedigd.

P.-G. Langemeijer: *Het onder drankinvloed chaufferen en het zich*

*op hetzelfde ogenblik in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevinden leveren niet op één feit in de zin van art. 68 Sr. (Anders: A.-G. van Oosten in conclusie bij H. R. 3 maart 1959, N. J. 1959, no. 557).**)

(Sr. artt. 68, 453; W.V.W. art. 26).

Op het beroep van L. J. P. K., aannemer, te V., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te 's-Hertogenbosch van 18 mei 1960, houdende in hoger beroep bevestiging van een schriftelijk vonnis van den President in de Rb. te Maastricht van 23 dec. 1959 — behalve voor wat betreft de aan den req. opgelegde straffen en de daarvoor opgegeven bijzondere redenen — bij welk vonnis de req. wegens „handelen in strijd met art. 26, lid 1, W.V.W., onder aanhaling van de artt. 10, 63, 68, 91 en 453 Sr. en 1, 26, 35, 38, 39 en 47 W.V.W., tot straffen werd veroordeeld, hebbende het Hof met vernietiging van het vonnis van eersten aanleg inzoverre, met vermelding van de bijzondere redenen voor de in hoger beroep opgelegde straffen, gelijk in het arrest is omschreven, den req. veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van drie weken, met ontzegging aan den veroordeelde van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van drie weken, zonder toepassing van het zevende lid van art. 39 W.V.W.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„S., althans v. t. van de artt. 338, 348, 349, 350, 351, 352, 358, 422, 423, 424 en 425 Sv.; 55, 56, 68 en 453 Sr. en 26 en 39 W.V.W.", welk middel als volgt is toegelicht:

„I. Ten onrechte heeft de Pol.r. overwogen, dat het gerelateerde feit, terzake waarvan de vervolging ex art. 26 W.V.W. werd ingesteld, vooraf ging aan het gerelateerde terzake waarvan de vervolging ex art. 453 Sr. werd ingesteld.

Aangenomen moet worden, dat de ten processe bedoelde tenlastelegging op dezelfde tijdstippen betrekking hebben, zodat de in deze tenlasteleggingen vermelde strafbare feiten vanzelfsprekend één feit in de zin van art. 68 Sr. opleveren.

II. Daarvan uitgaande, moet aangenomen worden, dat irrelevant is, dat de ratio van art. 453 Sr. een andere is dan die van art. 26 W.V.W.

III. De uit het oogpunt van vervolgingsbeleid bestaande bezwaren — vide arrest van Uw Raad d.d. 3 maart 1959 Verkeersrecht april 1959 no. 28 mogen zwaarwichtig zijn, doch nooit mag afbreuk worden gedaan aan de gelding en handhaving van een zo fundamenteel rechtsbeginsel als het „ne bis in idem", neergelegd in art. 68 Sr.

De redengeving — zo deze al aanwezig is — van het bestreden arrest laat toe, dat Uw Raad in een beoordeling van het vorenstaande trede.";

---

*) Zie noot onder het arrest. (*Red.*).

O. dat bij het inzoverre door het bestreden arrest bevestigde vonnis ten laste van req. als verd. is bewezen verklaard:

„dat hij te M., op 30 juni 1959, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Markt, terwijl hij onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht dat motorrijtuig naar behoren te besturen";

dat de Pol.r. vervolgens heeft overwogen:

„dat de raadsman van verd. tot diens verweer heeft aangevoerd dat, aangezien verd. door de Ktr. te Maastricht reeds werd veroordeeld ter zake van het zich op dezelfde tijd en plaats als in de onderhavige zaak in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevinden, welk vonnis onherroepelijk is geworden, veroordeling van verd. ter zake overtreding van art. 26 W.V.W. niet zal mogen volgen daar het thans te laste gelegde feit in de zin van art. 68 Sr. hetzelfde is als dat waarvoor hij reeds werd veroordeeld;

dat de Pol.r. zich met deze zienswijze niet kan verenigen; dat toch in het p.-v. no. 4210 d.d. 1 juli 1959 gerelateerde feit ter zake waarvan de hier aan de orde zijnde vervolging werd ingesteld, voorafging aan het in het p.-v. no. 4504 d.d. 30 juni 1959 gerelateerde, ter zake waarvan de vervolging bij het Kantongerecht werd ingesteld en de beide telasteleggingen dan ook geacht moeten worden op die verschillende tijdstippen betrekking te hebben, zodat de daarin vermelde strafbare feiten niet één feit in de zin van art. 68 Sr. opleveren, nu deze feiten niet een voortgezette handeling uitmaken, daar die feiten niet gelijksoortig zijn en ook niet de uiting van een en hetzelfde ongeoorloofd besluit;

dat, ook al zou de t.l.l. in de Kantongerechtsprocedure betrekking hebben op het ogenblik waarop verd. zich nog in de auto bevond waarmede hij reed over de Markt te M. en dus op hetzelfde tijdstip als de onderhavige t.l.l. die beide telasteleggingen nog niet op eenzelfde strafbaar feit betrekking zouden hebben; dat toch het zich onder de in art. 453 Sr. omschreven invloed van drank op de openbare weg bevinden een ander feitelijk gebeuren is dan het onder de in art. 26, lid 1 W.V.W. omschreven invloed van alcohol een motorrijtuig op de openbare weg besturen, waarbij verschillende rechtsbelangen, onderscheidenlijk de goede zeden en de veiligheid op de weg, zijn betrokken";

O. t.a.v. het middel:

dat blijkens de boven weergegeven overwegingen van het vonnis van eersten aanleg — die in hoger beroep door het Hof zijn overgenomen — de rechter het namens den req. gevoerde verweer, gegrond op beweerde toepasselijkheid van art. 68 Sr., heeft verworpen met een primair en met een subsidiair betoog, zodat in de eerste plaats dient te worden onderzocht, of de eerstbedoelde redengeving die verwerping kan dragen;

dat deze vraag in bevestigenden zin moet worden beantwoord;

dat in de toelichting op het middel 1 onder I wordt gesteld, dat de ten processe bedoelde telasteleggingen op dezelfde tijdstippen betrek-

king hebben, doch deze stelling feitelijken grondslag mist, daar zij in strijd komt met 's rechters oordeel, dat de beide telasteleggingen geacht moeten worden op verschillende tijdstippen betrekking te hebben, welk oordeel uit hoofde van zijn feitelijken aard in cassatie moet worden geëerbiedigd;

dat hieruit mede de ongegrondheid van het onder II betoogde volgt;

dat ook het in die toelichting onder III gestelde — voor zover het mede tegen den primairen grond mocht zijn gericht — vruchteloos 's rechters beslissing bestrijdt, vermits de stelling dat geen afbreuk mag worden gedaan aan de gelding van het in art. 68 Sr. neergelegde beginsel betekenis mist, bijaldien de voor de toepassing van genoemd voorschrift noodzakelijke voorwaarden niet zijn vervuld;

dat mitsdien, nu de tegen den primairen grondslag der gegeven beslissing ingebrachte bezwaren ondeugdelijk zijn bevonden, de juistheid van den subsidiairen grondslag buiten onderzoek kan blijven;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Proc.-Gen. Mr. Langemeijer.

De req., vervolgd ter zake van het misdrijf van art. 26 W.V.W., heeft een beroep op art. 68 Sr. gedaan, steunende op een voorafgaande veroordeling ter zake van de overtreding van art. 453 Sr. Volgens hem zouden het misdrijf en de overtreding als één feit zijn gepleegd. De Pol.r. heeft dit verweer gemotiveerd verworpen en het Hof heeft zich geheel met diens beoordeling van dit punt verenigd.

De motivering van de Pol.r. geeft als opzichzelf voldoende reden, dat het chaufferen onder drankinvloed niet geheel gelijktijdig zou zijn voorgevallen met het zich in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevinden, maar daaraan zou zijn voorafgegaan. In verband hiermede is het van belang vast te stellen, dat de telasteleggingen in de onderhavige zaak (en eveneens die in de vroegere, welk echter niet voor U kenbaar is) als tijd van het gepleegde feit geen nadere bepaling geeft dan „op of omstreeks 30 juni 1959". De Pol.r. kwam door zijn genoemde overweging daarmede dus niet in strijd. (Buiten het voor U kenbare vindt zijn opvatting zelfs positieve bevestiging hierin, dat het p.-v. van de Politie, waarop de veroordeling ter zake van openbare dronkenschap berust, melding maakt van een slingerende gang van verd.). Ik meen dat bij deze tekst van de t.l.l. het uitgangspunt van het middel, namelijk dat „aangenomen moet worden" dat beide telasteleggingen op hetzelfde tijdstip betrekking hebben, feitelijke grondslag mist, zodat het middel reeds hierom faalt.

De juistheid van de overweging ten overvloede van de Pol.r.: dat zelfs al zouden beide telasteleggingen op hetzelfde ogenblik zien, dat nog niet beide hetzelfde feit zouden opleveren, heeft dus slechts theoretisch belang. Ik voor mij zou ook hier het oordeel van de Pol.r. voor juist houden en wel om een reden, die m.i. haar kracht behoudt, ook wanneer aan de rechtspraak van Uw Raad sedert 1932, waaruit nog steeds niet één bepaald criterium voor de afgrenzing van eendaadse en meerdaadse samenloop duidelijk naar voren treedt, zou opvatten in een zin, waarbij voor de eendaadse samenloop nog zoveel ruimte blijft

als met die rechtspraak niet bepaald onverenigbaar is. Het is deze, dat bij de strafbare feiten van art. 26 W.V.W. en art. 453 Sr. zelfs het element, dat toch wel in de eerste plaats aan de orde komt, wanneer omtrent eenheid of meervoud van delicten moet worden beslist: de materiële handeling, niet hetzelfde is. Men mag immers, zo zou ik menen, niet zeggen, dat het „rijden" van het eerste artikel geheel samenvalt met het „zich bevinden" van het tweede. Kenmerkend voor het rijden en tevens beslissend voor de strafbaarheid is juist het kenmerk, waardoor het meer is dan enkel zich bevinden: de door de dader zelf bewerkte en bepaalde verplaatsing.

Ik ben mij bewust met deze opvatting af te wijken van die, welke in een zeer zorgvuldig betoog is ontwikkeld door mijn ambtgenoot Mr. van Oosten in zijn conclusie voorafgaande aan Uw arest van 3 maart 1959, Verkeersrecht 1959, no. 28, N. J. 1959, no. 557. In dat geval deed zich het zuivere spiegelbeeld van het thans aan de orde zijnde voor. Daar was onherroepelijke veroordeling ter zake van art. 26 W.V.W. voorafgegaan en oordeelde de Ktr. op die grond vervolging ter zake van art. 453 Sr. niet ontvankelijk. Door de werking van art. 99, lid 2, R. O. kon toen dus Uw Raad zich niet over de vraag uitspreken. Mijn ambtgenoot achtte destijds wél hetzelfde feit aanwezig. Hij voerde daarvoor twee redenen aan. Vooreerst was naar zijn mening de handeling één enkele namelijk het rijden (in kennelijke staat van dronkenschap). P.-v. en t.l.l. gaven in dat geval niet dezelfde aanleiding om een op zichzelf staand zich bevinden ná het rijden aan te nemen als in het onderhavige. In zoverre staan de gevallen dus niet gelijk. Bovendien echter — en dat wel blijkbaar omdat ook hij de eenheid van de lichamelijke handeling niet voldoende acht — betoogde mijn ambtgenoot, dat bij beide delicten het zwaartepunt zou liggen in de toestand, waarin de verd. verkeerde. Op dit punt is het, dat ik enigszins van zijn beschouwingswijze afwijk. Wel geef ik toe, dat de gedachte, dat bij rijden onder drankinvloed de nadruk valt niet op het rijden, maar op de drankinvloed, ook te vinden is in Uw befaamde arrest van 15 febr. 1932, N. J. 1932, blz. 289 (waar zij in ander verband tot een andere gevolgtrekking leidt), maar het onderhavige geval illustreert m.i. dat deze gedachte voor onze vraag niet alles beslissend mag worden geacht. In beginsel bewijst een delictsomschrijving, dat geen van de daarin opgenomen elementen kon worden gemist, wilde de wetgever het feit strafwaardig achten. In zover staan zij dus alle gelijk. Weliswaar heeft de vraag, of de nadruk voor de strafwaardigheid meer op het ene dan wel op het andere element valt, desondanks nog wel zin. Dit is echter alleen het geval in het kader van een vergelijking van twee bepaalde delicten. In het geval van 1932 was het natuurlijk volkomen juist te zeggen, dat bij het rijden met een auto onder drankinvloed en zonder de vereiste verlichting de nadruk viel enerzijds op de ongewenste toestand van de bestuurder en anderzijds op de eveneens ongewenste toestand van de auto en niet op het op zichzelf in het geheel niet ongewenste rijden. Wanneer daarentegen de delicten van art. 26 W.V.W. en 453 Sr. vergeleken worden, zal men

moeten zeggen, dat de staat van dronkenschap, zelfs kennelijke dronkenschap, hoewel in de ogen van de wetgever allicht ongewenst, niettemin door hem op zichzelf niet als strafwaardig is beschouwd. Strafwaardig is die toestand eerst wanneer hij gepaard gaat hetzij met chaufferen (dit wegens de door het rijden te weeg gebrachte gevaren), hetzij het zich bevinden op de openbare weg (dan echter wegens de kwetsing van de goede zeden). Bij deze vergelijking zijn het dus het „rijden" respectievelijk het „zich bevinden", waarop de nadruk valt. Ik merk nog op, dat het door Mr. van Oosten aangehaalde arrest van 11 febr. 1958, nadien gepubliceerd in N. J. 1959 onder no. 558, een in belangrijke mate afwijkend geval betreft. Hier zou ook ik tot de uitkomst van het bedoelde arrest komen en dit om dezelfde redenen als daar aangevoerd.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep.

Noot. Door de vaststelling van de feitelijke rechter, dat het bij de vervolgingen, resp. op grond van 453 Sr en art. 26 WVW, om verschillende tijdstippen ging, kwam de H. R. niet toe aan de belangrijke rechtskwestie door de P.G. besproken. Aangenomen dat het hier ging om hetzelfde feitelijk gebeuren (zelfde tijd en zelfde plaats), was dan sprake van eendaadse of meerdaadse samenloop? Met de politierechter nam de P.G. aan: geen eendaadse samenloop, dus méér feiten in de zin van art. 68. Deze conclusie wijkt af, daarop wijst ook de P.G., van de conclusie van A.G. van Oosten bij arr. H. R. 3 maart 1959, 557.

In mijn noot onder arr. H. R. 4 juni 1957, 480 veronderstelde ik, dat de vraag of al dan niet één feit aanwezig is, niet hetzelfde antwoord zou behoeven te krijgen t.a.v. het beginsel ne bis in idem (geen dubbele bestraffing) en t.a.v. het beginsel nemo debet bis vexari (geen meervoudige berechting). Uit het oogpunt van dubbele bestraffing heeft de P.G. in het besliste geval het gelijk geheel aan zijn kant; er is sprake van dubbele bestraffing. De conclusie van de A.G. van Oosten had zich blijkbaar vooral laten leiden door overwegingen betreffende de onwenselijke meervoudige vervolging. Verg. mijn noot onder het arrest van 3 maart 1959.

Nu onze wet de beide beginselen in één rechtsregeling verwerkelijkt, is de vraag, en deze vraag zal door de H. R. moeten worden uitgemaakt, welke gedachtengang in deze behoort te praevaleren. Het lijkt mij, dat de opvatting van de P.G. de sterkste argumenten inhoudt. Het leidt ertoe de inhoud van art. 68 te bepalen in verband met de rechtsgedachte, dat dubbele bestraffing behoort achterwege te blijven. Dat deze opvatting ertoe kan leiden, dat voor één feitelijk gebeuren meer dan één vervolging plaats vindt is het mindere euvel.

B. V. A. R.

(„Nederlandse Jurisprudentie", 1960, No. 485).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

Uitspraak 25 april 1960

Voorzitter: Mr. B. L. van Strij de Regt; *Leden:* Mr. P. Meyjes en Mr. Dr. A. van Praag; *Militaire leden:* F. O. van Kregten, kapitein ter zee van administratie en J. M. Tinga, schout-bij-nacht van administratie b.d.

(artikel 1, eerste lid onder a, van de Militaire Ambtenarenwet 1931)

Het militair ambtenarengerecht kan zich verenigen met het uitgangspunt, dat beide partijen, ter bepaling van het tijdstip, waarop klager als militair bij de zeemacht in dienstverhouding tot het rijk is komen te staan, gelet op artikel 1, eerste lid onder a, van de Militaire Ambtenarenwet 1931, zijn uitgegaan van het tijdstip, waarop klager is aangesteld in militaire openbare dienst om bij de zeemacht werkzaam te zijn.

Het militair ambtenarengerecht is van oordeel, dat uitsluitend uit de feitelijke omstandigheden kan voortvloeien, dat een ambtenaarsverhouding is tot stand gekomen.

Ook de omstandigheden in casu wettigen de conclusie, dat klager op 8 mei 1940 in dienstverhouding tot het rijk is komen te staan; dat toch met ingang van die datum aan alle materiële vereisten was voldaan om te komen tot het door beide partijen beoogde dienstverband en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden aangenomen, dat binnen korte tijd ook aan de formele vereisten, te weten het tekenen van het verbintenisbiljet en het opmaken en uitreiken van de akte van aanstelling, zou zijn voldaan, indien dit niet als gevolg van het uitbreken van de oorlog achterwege was gelaten; dat het door overmacht achterwege blijven van deze formaliteiten naar het oordeel van het militaire ambtenarengerecht niet tot gevolg heeft gehad, dat op 8 mei 1940 geen dienstverhouding van klager tot het rijk is ontstaan.

Het militair ambtenarengerecht deelt niet de mening van de Minister van Defensie, dat de ondertekening van het verbintenisbiljet in de Koninklijke Marine een essentieel bestanddeel uitmaakt van de totstandkoming van de verbintenis en dat zolang deze handeling niet heeft plaatsgevonden er geen sprake is van enige dienstverhouding tot het rijk en de adspirant-beroepsmilitair niet kan worden aangemerkt als militair ambtenaar in de zin van artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van: J. B. sergeant-schrijver der Koninklijke Marine, wonende te H., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman mr. A. P. Vriends, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te H., tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen H. van Veen, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te Leiderdorp.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord de klager en zijn raadsman, alsmede de gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 4 april 1960.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat verweerder op 9 september 1959 tot de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea een brief heeft gericht van de navolgende inhoud:

„Naar aanleiding van de op 25 juni 1959 onder no. P. 11680/1979 „CZMNNG doorgezonden voordracht tot toekenning van de zilveren „medaille voor langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst aan de „sergeant-schrijver J. B., heb ik de eer U Hoogedelgestrenge mede te „delen, dat deze medaille niet aan hem wordt toegekend, omdat hij „niet voldoende diensttijd heeft.

„De werkelijke diensttijd van B. gaat tellen 8 juni 1945. De ver„bintenis op 8 mei 1940 kwam door de oorlogshandelingen niet tot „stand.

„Betrokkene kan op 1 januari 1960 terugzien op een diensttijd van „19 jaar, 6 maanden en 13 dagen, waarbij inbegrepen 24 dagen bij „de Binnenlandse strijdkrachten.

„Ik verzoek U hiervan aantekening te doen houden op de perso„neelskaart.";

Overwegende, dat klager, die op 5 oktober 1959, toen hij zich in dienstbetrekking in Nederlands Nieuw-Guinea bevond, met de inhoud van die brief in kennis werd gesteld, bij op 8 januari 1960 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaagschrift tegen het in die brief vervatte besluit beroep heeft ingesteld en op de door hem aangevoerde gronden heeft verzocht te bepalen dat:

a. het aangevallen besluit d.d. 9 september 1959 nr. P. 33462/02855 nietig wordt verklaard;
b. hij alsnog aanspraak kan laten doen gelden op een diensttijd van 24 jaren op 16 september 1959.

Overwegende, dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de gronden, daarin naar voren gebracht, heeft verzocht klagers beroep ongegrond te verklaren;

Overwegende, dat klager ter openbare terechtzitting nog heeft verzocht te bepalen, dat verweerder aan klager de zilveren medaille voor langdurige, eerlijke en trouwe dienst dient toe te kennen;

IN RECHTE:

Overwegende, dat voor het Gerecht op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting het navolgende is komen vast te staan;

dat klager, die zich reeds eerder in 1940 voor de beroepsdienst als militair had aangemeld en in verband daarmede een test had ondergaan, eind april of begin mei 1940 een oproep kreeg van het Centraal Bureau van aanneming van marinepersoneel te 's-Gravenhage om zich op 8 mei voor indiensttreding als lichtmatroos te melden te Vlissingen;

dat klager zich op 8 mei 1940 's avonds omstreeks 8 of 9 uur aan boord van Hr. Ms. wachtschip „Noord-Brabant" te Vlissingen meldde, waar zijn plunjezak reeds gereed stond en hem een kooi werd aangewezen;

dat aan klager bij aankomst te Vlissingen werd medegedeeld, dat hij voortaan zou dienen als lichtmatroos onder stamboeknummer 17555 en bij een bak werd ingedeeld:

dat klager op 9 mei in uniform gekleed dienst is gaan doen, terwijl hem op die dag door de divisiechef werd medegedeeld, dat hij onder de krijgstucht stond;

dat klager na het uitbreken van de oorlogshandelingen werd ingedeeld bij werkzaamheden aan boord en na aankomst van de Franse troepen werd tewerkgesteld bij het lossen van troepenschepen en het vervoer van munitie naar stellingen buiten Vlissingen;

dat klager in de nacht van 12 op 13 mei 1940 met de gehele jongste opleiding onder leiding van een officier en enige bakmeesters werd afgevoerd naar Koudekerke, waar schuilloopgraven aangelegd moesten worden en met die opleiding aan de vooravond van de capitulatie naar Domburg werd overgebracht, alwaar hij de volgende dag in krijgsgevangenschap geraakte;

dat klager als krijgsgevangene naar de Wilhelminakazerne te Bergen op Zoom werd overgebracht en na enige dagen, evenals andere Nederlandse krijgsgevangenen, vanuit Breda naar huis werd gezonden;

dat klager eind mei 1940 naar 's-Gravenhage werd ontboden, waar hem op 25 mei 1940 in het marinedepot een grootverlofpas werd uitgereikt;

dat klager zich op 9 mei 1945 na een algemene oproep te Den Helder heeft teruggemeld en na een oproep bij de Binnenlandse strijdkrachten zich wederom heeft gemeld op 24 mei 1945;

dat klager op 8 juni 1945 gehoor heeft gegeven aan een tot hem gerichte oproep, welke als volgt luidde:

Willemsoord, 6 juni 1945.

De commandant der marine te Willemsoord roept op in werkelijke dienst den lichtmatroos J. B., van Leeuwenhoekstraat 3, Den Helder.

Hij gelast hem zich ten spoedigste, zoo mogelijk in uniform, te melden bij den luitenant ter zee 2e kl. (M.R.) J. G. Sander bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord.

De Kapitein-luitenant ter zee
Commandant der marine
w.g. J. S. Bax.

dat klager, die zich sedert 8 juni 1945 weder in actieve dienst heeft bevonden, met ingang van 1 november 1945 is bevorderd tot matroos II, met ingang van 1 mei 1946 tot schrijver I en met ingang van 1 augustus 1947 tot korporaal-schrijver;

dat klager op 20 augustus 1947 een verbintenisbiljet heeft ondertekend en daarbij schriftelijk heeft verklaard zich ingaande 8 juni 1945 voor de tijd van zes jaren vrijwillig in de Rijkszeedienst te hebben ver-

bonden onder het stamboeknummer 02855/17555 in de kwaliteit van matroos der IIIe klasse, terwijl eveneens op 20 augustus 1947 een akte van aanstelling in de Rijkszeedienst is opgemaakt, waarbij klager met ingang van 8 juni 1945 onder bovengenoemd stamboeknummer en in de vermelde kwaliteit is aangenomen;

dat aan klager per 1 juli 1950 de bronzen medaille voor langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst werd toegekend;

Overwegende, dat klager van oordeel is, dat hij op 16 september 1959 in aanmerking kwam voor toekenning van de zilveren medaille voor langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst, omdat hij op die datum 24 jaren dienst had verricht;

Overwegende dat, ingevolge het bepaalde in punt 384 van de circulaire voor de Zeemacht 1571 a, bij de berekening van de diensttijd, nodig voor het verkrijgen van aanspraak op een medaille tot beloning van langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst, de regelen gelden ter bepaling van de diensttijd, vastgesteld in de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922;

Overwegende, dat krachtens artikel 9 dier wet, als werkelijke dienst in aanmerking komt — waarbij hier de in de wet gemaakte voorbehouden en uitzonderingen die voor het onderhavige geding geen rol spelen onvermeld blijven — de tijd gedurende welke een militair als zodanig bij de zeemacht in dienstverhouding tot het Rijk heeft gestaan;

Overwegende, dat partijen een verschillend antwoord geven op de vraag sedert wanneer klager als militair bij de zeemacht in dienstverhouding tot het Rijk heeft gestaan;

Overwegende, dat klager van oordeel is, dat die dienstverhouding is aangevangen op 8 mei 1940, terwijl volgens verweerder die verhouding eerst bestaat van 8 juni 1945 af;

Overwegende, dat verweerder niet heeft weersproken, dat, indien de dienstverhouding geacht moet worden te zijn aangevangen op 8 mei 1940, klager op 16 september 1959 voor toekenning van de zilveren medaille in aanmerking zou zijn gekomen;

Overwegende, dat beide partijen, ter bepaling van het tijdstip waarop klager als militair bij de zeemacht in dienstverhouding tot het Rijk is komen te staan, gelet op het bepaalde in artikel 1, 1e lid, onder a, van de Militaire Ambtenarenwet 1931, zijn uitgegaan van het tijdstip, waarop klager is aangesteld in militaire openbare dienst om bij de zeemacht werkzaam te zijn, met welk uitgangspunt het Gerecht zich verenigen kan;

Overwegende, dat verweerder in de contra-memorie ter vaststelling van genoemd tijdstip behalve artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 de navolgende artikelen in beschouwing heeft genomen:

„van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (KB van
„22 augustus 1931, Stb. 377, laatstelijk gewijzigd bij KB van 19 no-
„vember 1958, Stb. 548):

„Artikel 4.

„1. *Aanstelling* als militair geschiedt voor vast of op proef (voor-
„waardelijk).

„2 *De voor vast aan te stellen militairen moeten zich bij of na „indiensttreding verbinden* om als zodanig de staat tenminste gedurende „een door Onze minister vast te stellen tijdsduur te dienen".

„en

„Artikel 8.

„1. De in de zeedienst tredende manschappen worden aangesteld „door de officier of ambtenaar die door Onze minister met de aan- „neming is belast. Zij moeten voldoen aan de door Onze minister te „stellen eisen van bekwaamheid en geschiktheid.

„2. *Zij ondertekenen een verbintenisbiljet* waarop moeten voor- „komen de belofte en verklaring als in artikel 7 voor de onderofficieren „is bepaald".

„en

„Artikel 9.

„Ten blijke van zijn aanstelling ontvangt de militair een afschrift „van de betreffende akte, welke moet vermelden etc."

„van de Bepalingen aanneming (KB van 3 mei 1935, no. 76), op- „genomen in de Verordeningen Koninklijke Marine, deel 3, hoofdstuk „X (3 VKM X):

„Artikel 32.

„1. Zodra de sollicitanten, bedoeld in artikel 25 (4) en in artikel „27 (4), zich bij de commandant van het schip of de inrichting der „zeemacht, voor de rol waarvan zij worden aangenomen, hebben ge- „meld, sluiten zij de verbintenis ten overstaan van de officier van ad- „ministratie van het schip of de inrichting der zeemacht hiervoren „bedoeld, nadat deze officier van administratie heeft gehandeld over- „eenkomstig het bepaalde in artikel 30 (1). Etc."

„en

„Artikel 33.

„1. Na het sluiten der verbintenis maakt de chef van het aan- „nemingsbureau — buiten Nederland de officier van administratie, be- „doeld in artikel 12 (2) — een akte van aanstelling op. Etc.

„2. Ten blijke van zijn aanstelling ontvangt de in de zeedienst aan- „genomen schepeling kosteloos een door de chef van het aannemings- „bureau c.q. officier van administratie ondertekend afschrift van de in „het 1e lid bedoelde akte.";

Overwegende, dat verweerder van oordeel is, dat uit de aange- haalde algemeen verbindende voorschriften duidelijk blijkt, dat de ondertekening van het verbintenisbiljet in de Koninklijke Marine een essentieel bestanddeel uitmaakt van de totstandkoming van de ver- bintenis en dat zolang deze handeling niet heeft plaatsgevonden er geen sprake is van enige dienstverhouding tot het Rijk en de adspirant-be- roepsmilitair niet kan worden aangemerkt als militaire ambtenaar in de zin van artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende, dat klagers raadsman ter openbare terechtzitting daar- tegen het navolgende heeft aangevoerd:

„Echter, art. 1 van de Mil. Ambtenarenwet zegt dat militaire ambte- „naren zijn:

„zij, die zijn *aangesteld* in militaire openbare dienst om .... bij „de zeemacht werkzaam te zijn. Het artikel zegt niet: militaire ambte- „naren zijn zij, die een verbintenisbiljet hebben ondertekend. De ge- „volgtrekking, die verweerder maakt, gaat slechts op, indien „onder- „„tekenen van het verbintenisbiljet" identiek is met „aangesteld wor- „„den". Het woord „aangesteld" — dat op overeenkomstige wijze te „vinden is in art. 1 van de Ambtenarenwet 1929, waarvan de Militaire „Ambtenarenwet welhaast een copy is — beoogt naar de dienaangaan- „de heersende mening en zeer nadrukkelijk naar de mening van de „huidige Utrechtse hoogleraar Prof. Hooykaas, die de auteur is van „de ambtenarenwet 1929, tot uitdrukking te brengen, dat hier sprake „is van een *eenzijdige* rechtsbehandeling. De aanstelling is dus de een- „zijdige overheidshandeling, waardoor de aangestelde „militair ambte- „„naar" wordt in de zin van art. 1 van de Mil. Ambtenarenwet. M.a.w. „men is militair ambtenaar zodra men is aangesteld. De ondertekening „van het verbintenisbiljet is van de aanstelling geen bestanddeel. Zou „de ondertekening van het verbintenisbiljet inderdaad de „aanstelling" „zijn, dan zou de adspirant-ambtenaar zichzelf „aanstellen", zelf de „rechtshandeling verrichten, die juist aan de overheid is voorbehouden. „Dat dit niet juist kan zijn, behoeft geen nadere toelichting. Ook art. 8 „van het Reglement Rechtstoestand Militairen der Zeemacht verzet „zich tegen een dergelijke opvatting; dit artikel zegt, dat de in dienst „tredende manschappen worden „aangesteld" door de officier of amb- „tenaar, die door de Minister met de aanneming is belast. En art. 9 van „datzelfde reglement neemt alle twijfel weg door te spreken van een „akte van aanstelling; hetgeen dus blijkbaar iets anders is dan het „verbintenisbiljet waarvan in art. 8 (2) gesproken wordt.

„Duidelijk is derhalve, dat „aangesteld worden" allerminst hetzelfde „is als „het verbintenisbiljet ondertekenen"; duidelijk is bovendien dat „de beide begrippen volkomen van elkaar behoren te worden onder- „scheiden.

„Conclusie: Verweerders interpretatie van art. 1 van de Mil. Ambte- „narenwet is onjuist.";

Overwegende, dat klagers raadsman vervolgens na te hebben geconcludeerd dat de vraag, of klager op 16 september 1959 voldoende diensttijd had om in aanmerking te komen voor toekenning van de zilveren medaille dus niet ontkennend kan worden beantwoord op grond van de niet-ondertekening van een verbintenisbiljet op 8 mei 1940 en die ontkenning alleen kan berusten op een niet aangesteld zijn van klager op die datum, aan de orde heeft gesteld of de schriftelijke akte een essentiale is van de aanstelling of slechts een bewijsmiddel, waarvan het ontbreken niet impliceert, dat er dan ook geen aanstelling is geweest, en met betrekking tot dit punt het navolgende naar voren heeft gebracht:

„Ik lees art. 11 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement:

„*De ambtenaar* ontvangt *zo spoedig mogelijk* een schriftelijke aan- „stelling enz.

„*De ambtenaar,* d.i. dus degene die *is aangesteld* om .... enz. „*Zo*

„„„*spoedig mogelijk*" kan dan ook niets anders betekenen dan: *zo „„spoedig mogelijk nadat hij is aangesteld,* m.a.w. de akte van aanstel-„ling is geen essentiale van de aanstelling, doch — en dit wordt met „zoveel woorden bevestigd door art. 9 van het Reglement Rechtstoe-„stand Militairen der Zeemacht — een stuk, waaruit, zulks met het „oog op rechtspositie van de ambtenaar, kan blijken dat hij ambtenaar „is. Ontbreekt deze akte van aanstelling, dan ontbreekt een bewijs-„mogelijkheid, doch dan is daarmee geenszins bewezen, dat er nu ook „geen aanstelling is geweest.

„In de contra-memorie wordt verwezen naar de uitspraken van het „Ambtenarengerecht en de Centrale Raad van Beroep van resp. 3 april „en 10 oktober 1950, ter adstructie van verweerders door mij reeds „aangevochten stelling, dat zolang de ondertekening van het verbinte-„nisbiljet niet heeft plaats gehad betrokkene niet als ambtenaar in de „zin van art. 1 Mil. Ambtenarenwet kan worden aangemerkt. Het „komt mij voor dat de genoemde uitspraken verweerders stelling niet „ondersteunen doch integendeel de door mij naar voren gebrachte op-„vatting bevestigen.

„Mij tot de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep beperkend, „lees ik daarin o.m. de volgende overwegingen:

„„„dat onder de gedingstukken niet is aangetroffen enig stuk, waaruit „„„blijkt van een benoeming van eiser tot reserve-kapitein, getekend „„„door H.M. de Koningin of een der hiervoren vermelde autoriteiten „„„en eiser ook niet over een dergelijk stuk beschikt, noch ook de be-„„„schikking heeft gehad"

„„„dat hieruit op zichzelf nog niet behoeft te worden afgeleid, dat „„„eiser nimmer tot reserve-officier bij de K.L. is benoemd, doch zulks „„„naar 's Raads oordeel wel tengevolge heeft, dat het op zijn minst „„„genomen dubieus moet worden geacht of die benoeming heeft plaats „„„gehad." Nu is als regel bij de benoeming van officieren een schrifte-„lijke akte essentieel, immers die benoemingen geschieden ingevolge „art. 68 (2) der Grondwet door de Koning en wel bij K.B., dat uiter-„aard door de verantwoordelijke minister moet worden gecontrasig-„neerd. Nu zelfs in dit geval de afwezigheid van een schriftelijk stuk, „dat de benoeming inhield, niet opleverde het bewijs, dat de benoeming „ook inderdaad niet geschied was — hetgeen verband hield met de „toenmaals bestaande afwijkende mogelijkheden tot benoeming — kan „in het onderhavig geval zeker geen bewijs voor het niet aangesteld „zijn aan het ontbreken van het getekende verbintenisbiljet of van de „akte van aanstelling worden ontleend.

„Conclusie: de vraag of klager voldoende diensttijd had op 16 sep-„tember 1959 om in aanmerking te komen voor toekenning van de „zilveren medaille kan niet ontkennend worden beantwoord op grond „van het ontbreken van een akte van aanstelling.";

Overwegende, dat klagers raadsman daarop ter sprake heeft gebracht de vraag of er op 8 of 9 mei 1940 inderdaad een „aanstelling" van klager heeft plaats gevonden en de bespreking van die vraag als volgt heeft ingeleid:

„Waar „aanstelling" is de eenzijdige *rechtshandeling* van de zijde „van de overheid kan het antwoord op deze vraag wellicht het best „worden gevonden door na te gaan of er enige overheidshandeling heeft „plaatsgevonden op 8 of 9 mei 1940, waarmede de overheid beoogde „t.a.v. klager een hier ter zake doend rechtsgevolg in het leven te „roepen;

„Zodra dan blijkt,

„1e. dat enig overheidsoptreden op 8 mei 1940 het gevolg had „dat klager aanving in militaire openbare dienst bij de zeemacht werk- „zaam te zijn en dat

„2e. de overheid dit rechtsgevolg ook heeft gewild, beoogd, dan „kan daaruit alleen maar worden geconcludeerd, dat die rechtshande- „ling van de overheid, die „aanstelling" tot militair ambtenaar, heeft „plaatsgevonden.";

Overwegende dat die raadsman, na een overzicht te hebben gegeven van de feiten, die zich met betrekking tot klager van 8 mei 1940 tot aan zijn krijgsgevangenschap hebben afgespeeld, heeft verklaard dat daarmede zijns inziens voldoende is aangetoond, dat klager inderdaad op 8 of zo men wil op 9 mei 1940 is aangevangen in militaire openbare dienst bij de zeemacht werkzaam te zijn en vervolgens, ter beantwoording van de vraag of de overheid door haar handelen op 8 of 9 mei 1940 dit rechtsgevolg heeft beoogd, het navolgende heeft betoogd:

„Alleen het feit dat aan klager werd medegedeeld dat hij onder de „krijgstucht stond, bevestigt deze vraag n.m.m. reeds afdoende. Ten „overvloede voeg ik hieraan nog toe: de opgedragen verstrekking aan „klager van de militaire kleding-uitrusting, zijn daadwerkelijke tewerk- „stelling als militair en het niet tegen te spreken feit dat hij als militair „door de militaire overheid werd erkend blijkens zijn opneming aan „boord en in de voeding, de toekenning van soldij en van schade- „vergoeding voor het tijdens de oorlogshandelingen verloren gaan van „de burgerkleding, die hij op 9 mei 1940 had moeten inleveren.

„Ik kan op grond van het voorgaande tot geen andere conclusie „komen dan deze:

„dat de overheidshandeling, waardoor klager op 8 of 9 mei 1940 „aanving om in militaire openbare dienst bij de zeemacht werkzaam „te zijn, de aanstelling dus van klager op die datum tot militair ambte- „naar in de zin van art. 1 van de Mil. Ambtenarenwet, inderdaad heeft „plaats gehad. Op dat moment ving klager aan als militair ambtenaar „in dienstverhouding te staan tot het Rijk. Vanaf dat moment ook telt „derhalve — overeenkomstig de daarvoor geldende voorschriften — „klagers diensttijd voor de vaststelling van zijn aanspraak op toeken- „ning van de zilveren medaille voor langdurige, eerlijke en trouwe „dienst.";

Overwegende, dat het Gerecht zich met de beschouwingen van klagers raadsman, zoals die hierboven zijn weergegeven, kan verenigen en met hem van oordeel is, dat uitsluitend uit de feitelijke omstandigheden kan voortvloeien dat een ambtenaarsverhouding is tot stand ge-

komen, welke zienswijze naar het oordeel van het Gerecht ook steun vindt in de zij het vrij schaarse jurisprudentie op dit punt, waaruit een geval valt te putten waarin een ambtenaarsverhouding werd aanvaard, zonder dat een formele aanstelling had plaats gevonden (Centrale Raad van Beroep 11 januari 1940, A.B. 1940, blz. 492) en een ander geval, waarin iemand als ambtenaar werd aangemerkt, ofschoon schriftelijke benoeming achterwege was gebleven (Centrale Raad van Beroep 4 november 1946, A.B. 1946, blz. 316);

Overwegende, dat ook de omstandigheden in casu de conclusie wettigen, dat klager op 8 mei 1940 in dienstverhouding tot het Rijk is komen te staan; dat toch met ingang van die datum aan alle materiële vereisten was voldaan om te komen tot het door beide partijen beoogde dienstverband en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden aangenomen, dat binnen korte tijd ook aan de formele vereisten, te weten het tekenen van het verbintenisbiljet en het opmaken en uitreiken van de akte van aanstelling, zou zijn voldaan, indien dit niet als gevolg van het uitbreken van de oorlog achterwege was gelaten; dat nu het door overmacht achterwege blijven van deze formaliteiten naar het oordeel van het Gerecht niet tot gevolg heeft gehad, dat op 8 mei 1940 geen dienstverhouding van klager tot het Rijk is ontstaan;

Overwegende, dat het Gerecht voorts nog aandacht wil wijden aan enige andere omstandigheden, waarop klager in zijn klaagschrift een beroep heeft gedaan en welke in de contra-memorie door verweerder als volgt zijn samengevat:

„a. dat hem het oorlogsherinneringskruis met gesp „Nederland „„mei 1940" werd toegekend;

„b. dat hem op 25 mei 1940 in het marinedepot te Den Haag een „grootverlofpas werd uitgereikt;

„c. dat hem op 6 juni 1945 door de commandant marine te Den „Helder werd gelast terug te keren in werkelijke dienst, nadat hij zich „hiervoor op 9 mei 1945 en 24 mei 1945 had gemeld;

„d. dat hem in Engeland op zijn verzoeken om ontslag werd mede„gedeeld, dat aan beroepspersoneel vooreerst geen ontslag zou worden „verleend;

„e. dat hij op 1 november 1945 werd bevorderd tot matroos der „2e klasse, na voldaan te hebben aan de diensttijdeisen, geldende voor „gewezen krijgsgevangenen;

„f. dat hem met ingang van 1 juli 1950 de bronzen medaille voor „langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst werd toegekend,";

Overwegende, dat uit deze feiten blijkt dat klagers superieuren er gedurende de eerste vijf jaren, welke klager na de oorlog in dienst bij de marine doorbracht steeds van zijn uitgegaan, dat klager van mei 1940 af beroepsmilitair was en hem als zodanig hebben behandeld;

Overwegende, dat het Gerecht aan deze feiten voor de beslissing van het onderhavige twistgeding weliswaar geen doorslaggevende betekenis zou willen hechten, doch het aan de andere kant onjuist acht om daaraan — zoals verweerder blijkbaar wil — alle belang te ontzeggen met

een beroep op het ontbreken van de juiste gegevens, waardoor de hierboven onder b tot en met f genoemde beslissingen of handelingen werden genomen respectievelijk konden plaats vinden;

Overwegende, dat het Gerecht aan die omstandigheden, welke deels ook voor de latere loopbaan van klager van belang zijn gebleven, toch wel een gewichtig argument meent te kunnen ontlenen voor de stelling, dat klager van mei 1940 af als beroepsmilitair moet worden beschouwd;

Overwegende, dat het Gerecht in het feit, dat klager op 20 augustus 1947 een verbintenis is aangegaan met ingang van 8 juni 1945 geen argument van overwegende betekenis tegen die stelling kan zien, aangezien klager zich bij herhaling tegen het aangaan van een zodanige verbintenis heeft verzet en van klager in redelijkheid niet had kunnen worden verwacht, dat hij in dat verzet zou volharden, toen hem bleek dat hij daardoor zijn carriere zou schaden; dat in dit verband nog opmerking verdient dat, zoals ook de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft verklaard, geen algemeen verbindend voorschrift zich zou hebben verzet tegen een aanstelling met terugwerkende kracht tot 8 mei 1940 in stede van tot 8 juni 1945;

Overwegende, dat uit het vorenstaande voortvloeit dat verweerder in strijd met de ten deze toepasselijke algemeen verbindende voorschriften heeft geweigerd aan klager de zilveren medaile toe te kennen, zodat het bestreden besluit voor nietigverklaring in aanmerking komt;

Overwegende, dat het Gerecht zich, op grond van het bepaalde in artikel 3, 1e lid, der Ambtenarenwet 1929 onbevoegd moet verklaren kennis te nemen van klagers vordering te bepalen dat hij alsnog aanspraak kan laten doen gelden op een diensttijd van 24 jaren op 16 september 1959, aangezien deze vordering naar het oordeel van het Gerecht kennelijk is gedaan met het oog op klagers toekomstige pensioenaanspraken;

Overwegende, dat derhalve moet worden beslist als volgt;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart zich onbevoegd kennis te nemen van klagers vordering te bepalen dat hij alsnog aanspraak kan laten doen gelden op een diensttijd van 24 jaren op 16 september 1959;

Verklaart het beroep overigens gegrond;

Verklaart het bestreden besluit nietig.

VRAGENBUS

Een dienstbevel met opvoedende strekking, z.g. opvoedkundige maatregel?

De Redactie ontving van de Kapitein C. R. A. M. Vermeulen, C. Verzorgingssquadron, te Rijswijk, de volgende vraag:

Als squadroncommandant meende ik een opvoedkundige maatregel te moeten toepassen op enkele dienstplichtige soldaten, die zich bij herhaling schuldig maakten aan te lang in bed blijven liggen. Tijdens een

door mij gehouden rapport vertelde ik de schuldigen, dat ik mij ongerust begon te maken over hun gezondheid en dat zij beslist te kort aan slaap hadden. Ik droeg hun op gedurende een week lang om 21.00 uur in bed te liggen.

Een van de langslapers voldeed met opzet niet aan dit bevel. Deze werd door de officier van piket gerapporteerd en door mij gestraft met 5 dagen streng arrest.

Evenwel werd deze zaak door de Vliegbasiscommandant overgenomen, die de strafoplegging teniet deed en de opvoedkundige maatregel introk. De Vliegbasiscommandant baseerde zijn beslissing op beperking van de bewegingsvrijheid van de soldaat, dus op een door mij als squadroncommandant ónbevoegd gegeven bevel. Daar het mij voorkwam, dat de Vliegbasiscommandant formeel gelijk had, heb ik mij bij diens beslissing neergelegd.

Wie schetst mijn verbazing, toen ik vernam, dat de Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht bij vonnis van 7 september 1960 de dienstplichtig soldaat P. had veroordeeld wegens een zelfde feit. Deze soldaat was door zijn squadroncommandant bevolen bij wijze van opvoedkundige maatregel om gedurende 4 dagen om 20.00 uur naar bed te gaan. Soldaat P. voldeed opzettelijk niet aan dat bevel en werd door de Krijgsraad veroordeeld tot 3 weken militaire detentie. [1])

Moet de beslissing van de Vliegbasiscommandant of die van de Krijgsraad als juist worden beschouwd? Gaarne zou ik daarover Uw inzicht vernemen.

De Redactie heeft de vraag als volgt beantwoord:

Het nemen van een opvoedkundige maatregel door een meerdere met betrekking tot een mindere komt neer op het geven van een dienstbevel met opvoedende strekking door een meerdere aan zijn ondergeschikte. Dat dienstbevel moet evenals elk ander dienstbevel voldoen aan bepaalde voorwaarden: het moet worden gegeven door een daartoe bevoegde meerdere, terwijl het onderwerp daarvan een dienstaangelegenheid moet betreffen. Het moet enkel betrekking hebben op de verhoudingen van de dienst en het moet tevens gegrond zijn op rede en billijkheid (art. 114 W.M.Sr., art. 9, 10 Regl. Kr.).

De bevoegdheid van een meerdere tot het geven van een dienstbevel vloeit voort uit diens algemene verplichtingen als meerdere op grond van het gestelde in art. 27 (1) Regl. Kr. en uit diens bijzondere verplichtingen uit hoofde van de functie welke hij vervult.

De meerdere moet alvorens een bevel te geven overwegen wat het dienstbelang eist; op grond daarvan moet hij dan zijn bevel geven. Uiteraard heeft hij daarbij enige speling. Soms brengt het belang van de dienst mee, dat hij een bepaalde order moet geven, welke niet uit enig dienstbevel of voorschrift voortvloeit (art. 12, 20 (2) Regl. Kr.) — Een soldaat heeft op een avond ergens in een gang van de kazerne muur en vloer bevuild; de (d.d.) officier van piket ontdekt dat. Naar

[1]) Hiervóór opgenomen op blz. 13 (*Red. M.R.T.*).

onze mening is deze dan bevoegd om die soldaat opdracht te geven om de door hem gemaakte rommel op te ruimen, daar de (d.d.) officier van piket mede verantwoordelijk is voor de orde en reinheid in de kazerne; andere militairen zouden er mogelijk doorheen kunnen lopen waardoor de kazerne nog meer zou kunnen worden verontreinigd; daarvoor is hij belast met het toezicht. — Een luitenant-leraar aan een inrichting van onderwijs constateert, dat een zijner leerlingen de hem opgedragen les niet goed heeft bestudeerd. Ons inziens is hij dan bevoegd deze leerling op te dragen om de niet gekende les opnieuw te bestuderen, en daarvan op een door de luitenant te bepalen tijdstip blijk te geven. Deze officier is er mede verantwoordelijk voor, dat zijn leerling in het belang van de dienst een bepaalde leerstof kent; daarvoor is hij belast met het geven van onderricht daarin.

De bevelen in de hier gegeven voorbeelden zijn dunkt ons redelijk en billijk en betreffen een direct met het vergrijp verband houdend dienstbelang, resp. de reinheid van de kazerne en de kennis van een hoeveelheid leerstof door de leerling, waarvoor de betrokkenen resp. mede verantwoording dragen; deze bevelen hebben mede een opvoedende strekking en geven blijk van een juist beleid.

Of het onderwerp van een bevel met opvoedende strekking een bepaald dienstbelang betreft, dat met het krijgstuchtelijk vergrijp direct verband houdt, moet in elk concreet geval worden beoordeeld. Zo is er geen enkel verband aanwezig tussen het bevel van een meerdere aan een mindere tot het maken van een zeker aantal diepe kniebuigingen wegens diens gebrek aan ijver bij de dienst of tussen het bevel van een meerdere aan een mindere, die zijn geweer op de grond heeft laten vallen, om gedurende een bepaalde tijd op de grond te gaan liggen. Deze bevelen zijn willekeurige opdrachten, welke door geen bepaald dienstbelang worden gevorderd. Deze zijn in wézen strafopleggingen, welke de Wet op de Krijgstucht niet kent, tot het geven waarvan deze meerderen niet bevoegd zijn (artt. 3-5, 30-32, 39-43 W.K.; art. 29 Regl. Kr.).

Evenmin achten wij enig verband aanwezig tussen het bevel van de squadroncommandant aan de langslapers om gedurende 4 dagen om 21.00 uur te bed te liggen en het zich meermalen enige tijd na de reveille nog te bed bevinden. De squadroncommandant heeft dat blijkbaar ook wel gevoeld; daarom gaf hij als reden op voor de door hem genomen maatregel, dat deze diende in het belang van de gezondheid van de langslapers vanwege slaaptekort. De bewering „slaaptekort" is slechts een suppositie; het enige tijd na de reveille in bed blijven liggen kan het gevolg zijn van verschillende omstandigheden: van laat naar bed zijn gegaan, voorafgegane vermoeienissen, luiheid, onverschilligheid, ziekte e.a. Van enig verband tussen de maatregel en het verzuim is niet gebleken.

Indien de squadroncommandant zich voor de gezondheid van de langslapers ongerust maakte, gelijk hij heeft gesteld, had hij deze naar het ziekenrapport behoren te verwijzen, waar de officier-arts als bevoegde en aangewezen functionaris eventueel een dergelijke gezond-

heidsmaatregel kon voorschrijven. Daartoe had de squadroncommandant zich dan met de officier-arts van zijn onderdeel in verbinding behoren te stellen, teneinde deze met een en ander op de hoogte te brengen. Na onderzoek door de dokter zou blijken of enige tijd bedrust na de dienst voor de gezondheid van de langslapers uit medisch oogpunt nodig was, en zou de arts zulks dan aan zijn patiënten kunnen voorschrijven.

Op grond van vorenstaande overwegingen kunnen wij de door de squadroncommandant getroffen maatregel niet anders zien dan als een willekeurige, een niet op de wet gebaseerde aantasting van de persoonlijke vrijheid van de langslapers, als een onwettige stráfmaatregel; deze maatregel met opvoedende strekking was een ándere straf dan die, welke in de Wet op de Krijgstucht zijn genoemd; het opleggen daarvan is verboden (art. 29 Regl. Kr.; art. 137 W.v.M.S.). Ook wil het ons voorkomen dat deze maatregel de man tot reactie prikkelt.

Wij hebben ons afgevraagd waarom de squadroncommandant geen gebruik heeft gemaakt van de voor langslapers zeer geëigende straf van: de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 14 dagen voor onderofficieren, gedurende ten hoogste 8 dagen voor mindere militairen (art. 4, 5 W.K.), alsmede of de squadroncommandant gebruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid om de langslapers gedurende enige tijd geen avondpermissie te verlenen?

Het andere in de vraag bedoelde geval betrof soldaat P., die op zaterdagavond 2 juli 1960 te ± 24.00 uur reeds te bed lag. Deze had toen na te zijn gewekt, niet terstond voldaan aan de order van de sergeant van de week aan hem en zijn medekamergenoten om buiten aan te treden voor het houden van het avondappel, doch was te bed blijven liggen en eerst, nadat hij driemaal was gewekt, op het appel verschenen. Waarom de sergeant van de week deze order gaf is niet gebleken; vermoedelijk was er een en ander tijdens het avondappel niet in orde; in elk geval had soldaat P. daaraan prima facie terstond behoren te voldoen.

Nu had de sergeant van de week als opvoedkundige maatregel soldaat P. het bevel kunnen geven: „Je bent eerst nadat je driemaal bent ge„wekt op het avondappel verschenen. Je moet het nog maar eens over„doen en tonen, dat je ook terstond mijn order kunt opvolgen. Je „begeeft je weer te bed; daarna zal ik je roepen en moet je onverwijld „aantreden." Hoewel hiertegen theoretisch dunkt ons geen bezwaren bestaan, zou een dergelijke maatregel onder de gegeven omstandigheden van minder takt kunnen getuigen en tot onkrijgstuchtelijk gedrag aanleiding kunnen geven, gezien mogelijke spanningen bij soldaat P., mogelijk ook bij de sergeant van de week zelf en bij de overige kamergenoten. Hierbij valt te bedenken, dat de ene meerdere door zijn persoonlijk overwicht een dergelijke maatregel kan nemen, maar dat niet alle meerderen dit overwicht bezitten.

Wij kunnen ons ook voorstellen, dat de sergeant van de week had gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid hem verleend bij art. 44 W.K., en dat hij soldaat P. voorlopig arrest had aangezegd te ondergaan als verzwaard of streng arrest. Het gedrag van soldaat P.: eerst aantreden na driemaal te zijn gewekt, getuigt van weinig besef van ondergeschiktheid aan de sergeant van de week, terwijl hij daardoor mogelijk een slechte invloed uitoefende op zijn kamergenoten. Zij allen moeten begrijpen, dat zij het gezag van de sergeant (van de week) onvoorwaardelijk hebben te eerbiedigen. Daarom kon verwijdering van soldaat P. van deze kamer nuttig zijn.

De squadroncommandant heeft geen aanleiding gevonden om soldaat P. voor diens onkrijgstuchtelijk gedrag te straffen, doch hij heeft deze op maandag 4 juli d.a.v. opgedragen om gedurende 4 dagen te 20.00 uur naar bed te gaan, bij wijze van opvoedkundige maatregel. Uit de antwoorden van soldaat P. (blijkende uit het vonnis) aan zijn squadroncommandant: „Dat doe ik niet," en „Dat kan mij niets „schelen." kan blijken, dat deze soldaat zich over het bevel met opvoedende strekking bezwaard gevoelde, menende dat dit geen betrekking had op de dienst althans niet gegrond was op rede en billijkheid. Het had dan aanbeveling verdiend, indien de squadroncommandant soldaat P. erop opmerkzaam had gemaakt, dat deze zich daarover kon beklagen bij de Vliegbasiscommandant (art. 13 Regl. Kr.). Mogelijk heeft hij dat ook wel gedaan; uit diens verklaring blijkt zulks niet.

Wij hebben ons afgevraagd welk verband er bestaat tussen het onkrijgstuchtelijk gedrag van soldaat P., die op zaterdagnácht te ± 24.00 uur na driemaal te zijn gewekt, buiten aantrad voor het door de sergeant van de week te houden avondappel en dit bevel, daar het algemeen gebruikelijk is, dat men te middernacht te bed ligt.

Vermoedelijk heeft de squadroncommandant met het bevel beoogd om soldaat P. te vormen, hem te leren — naar aanleiding van het niet dadelijk gevolg geven aan de order om aan te treden voor het avondappel, na daartoe te zijn gewekt — om terstond te voldoen aan een bevel van een meerdere, als deze daartoe opdracht geeft, ook dan wanneer hem dat bevel wordt gegeven op een ogenblik waarop hem dat ongelegen komt. Tegen dat onkrijgstuchtelijk gedrag had de squadroncommandant op ándere wijze behoren op te treden, b.v. door soldaat P. een krijgstuchtelijke straf op te leggen (art. 5 W.K.), echter niet door hem een bevel te geven dat als opvoedkundige maatregel was bedoeld, maar dat met het onkrijgstuchtelijk gedrag van soldaat P. génerlei verband hield. Het was een willekeurige, niet op de wet gebaseerde, door geen dienstbelang gevorderde aantasting van de persoonlijke vrijheid van soldaat P. Op grond hiervan kunnen wij ook déze maatregel niet anders zien dan als een oplegging van een ándere straf dan die, welke in de Wet op de Krijgstucht zijn genoemd; het opleggen daarvan is verboden (art. 29 Regl. Kr., art. 137 W.M.Sr.). Ook wil het ons voorkomen dat de getroffen maatregel de soldaat tot reactie prikkelt.

Een opvoedkundige maatregel, d.w.z. een dienstbevel met een opvoe-

dende strekking, moet als elk ander dienstbevel een concreet dienstbelang betreffen, waarvoor zowel de meerdere als de mindere verantwoording dragen. De Chef van de Generale Staf gaf daarvan in een schrijven aan de landmachtautoriteiten de volgende omschrijving, waarmede wij ten volle instemmen:

„Als opvoedkundige maatregel kan alleen worden aangemerkt een „maatregel die een opvoedende strekking heeft, rechtstreeks verband „houdt met het verzuim en met de ernst daarvan evenredig is, niet is „een verkapte straf en niet een plagerij of een uiting van machtsmis„bruik. Nimmer mag de maatregel in strijd zijn met de waardigheid „van de betrokkene als militair en als mens." [1])

In het licht van deze omschrijving waren de hiervoren besproken opvoedkundige maatregelen willekeurige aantastingen van de persoonlijke vrijheid van de onderhebbenden, welke door geen dienstbelang werden gevorderd. Wij verwijzen daartoe ook naar het naschrift van Mr. W. H. Vermeer en de daarin aangehaalde jurisprudentie onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 16 december 1959, hiervóór opgenomen op blz. 17 e.v.

Indien een bevel met een opvoedende strekking niet voldoet aan de in de omschrijving daarvan gestelde voorwaarden zal dit middel soms erger blijken dan de kwaal, zoals het geval van soldaat P. duidelijk aantoont.

Wat betreft het vonnis van de Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht van 7 september 1960 vernamen wij, dat tegen dat vonnis geen hoger beroep is ingesteld, zodat het Hoog Militair Gerechtshof niet in de gelegenheid is geweest zich daarover uit te spreken.

A. F. S.

WETGEVING

Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht. [2])

Nr. 11

VERSLAG VAN DE STATEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

De bespreking van de onderhavige ontwerpen van Rijkswet heeft de Staten tot geen bedenking aanleiding gegeven.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de 11de mei 1959.

De Voorzitter, — *De Griffier,*

R. J. ISA — F. D. VAN GRIEKEN

---

[1]) Schrijven van de Chef van de Generale Staf van 25 juni 1958, H.K.G.S., Kab. Nr. 58/30, hierná opgenomen op blz. 78.

[2]) De vroegere stukken (nrs. 1 t/m 10) zijn gedrukt in de zittingen 1957—1958, eveneens onder nr. 5169 (R 112); zie M.R.T. LI, 1958, blz. 498 e.v. *(Red. M.R.T.).*

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie.

Nr. 12

VOORLOPIG VERSLAG

ALGEMEEN

Algemene inleiding op de drie wetsontwerpen

De bijzondere commissie, in welker handen de onderhavige wetsontwerpen waren gesteld, heeft de eer hieromtrent als volgt aan de Kamer te rapporteren.

Op 11 juni 1959 is de bijzondere commissie voor het eerst bijeengeweest ter bespreking van de drie wetsontwerpen. In de memorie van toelichting schrijft de Regering, dat de doelstelling van het wetsontwerp in de volgende punten kan worden samengevat:

„Consolidatie van de moderniseringen van het strafprocesrecht, die enerzijds werden verkregen in de praktijk van de minder aan stringente regels gebonden procesvoering bij de krijgsraden te velde en anderzijds door de voorzieningen op dit gebied getroffen in enkele wetsbesluiten uit de Londense tijd;

Aanpassing aan de wijzigingen, welke zich in het militaire apparaat hebben voltrokken;

Handhaving van de concordantie tussen het voor de verschillende onderdelen van de krijgsmacht geldende strafprocesrecht.".

Naar het oordeel van de commissie is voorts een aantal minder belangrijke zaken geregeld, terwijl een aantal zeer belangrijke zaken niet aan de orde is gesteld. De commissie doelt hier op de positie van de raadsman, de rechterlijke controle op de detentie en op de mogelijkheden voor cassatie en revisie.

Hierover heeft de bijzondere commissie op 7 oktober 1959 een onderhoud gehad met de Minister van Justitie en hem gevraagd te overwegen om deze punten in de onderhavige wetsontwerpen te regelen.

Op 1 december 1959 berichtte de Minister, dat hij en zijn ambtgenoot van Defensie van oordeel waren, dat een beperking van de partiële herziening tot de thans in de wetsontwerpen aangeroerde onderwerpen aanbeveling verdient.

Hij schreef voorts:

„Uitbreiding van het aantal onderwerpen brengt onzes inziens het reële gevaar mede, dat de stimulans tot het doorzetten van een algehele herziening van het militaire strafprocesrecht zal verzwakken. Toch is juist die algehele herziening voor de militaire rechtspleging van het grootste belang. Slechts door een algehele herziening kan deze tak van het recht uit zijn betrekkelijk isolement worden verlost en kan op ruime schaal medewerking van degenen, die het gewone strafproces-

recht in praktijk en theorie beoefenen, aan het militaire strafprocesrecht worden verkregen. Deze medewerking en het bestaan van gunstige voorwaarden voor de doorwerking van de ontwikkelingen van het gewone strafprocesrecht in het militaire zijn voor de kwaliteit van de militaire strafrechtspleging naar mijn mening van doorslaggevende betekenis.

Naast het vorenstaande hoofdbezwaar tegen uitbreiding van het aantal bij de partiële herziening aan te vatten onderwerpen noemde ik nog enkele andere, zoals de versnippering van de beschikbare werkkracht en de moeilijkheid een objectief criterium te vinden om de onderwerpen, die dan alsnog bij de partiële herziening aan de orde worden gesteld, af te grenzen van de onderwerpen, die erbuiten worden gelaten.

Indien echter tijdens de schriftelijke voorbereiding blijkt, dat een meerderheid uit de Kamer, ondanks het hiervoren aangevoerde, van oordeel mocht zijn, dat nog andere onderwerpen bij de partiële herziening behoren te worden betrokken, zijn mijn ambtgenoot van Defensie en ik bereid aan die wens gevolg te geven voor zover het betreft de rechterlijke controle op het voorlopig arrest en de positie van de raadsman; wij zullen daaromtrent alsnog bij nota van wijziging voorstellen doen. Van deze beide onderwerpen kan met goede wil nog gezegd worden, dat zij binnen het kader van het onderhavige ontwerp vallen, omdat zich hier in de praktijk reeds een zekere buitenwettelijke aanpassing aan het normale strafprocesrecht voltrekt.

Een regeling van de cassatie en revisie achten wij echter in het kader van de onderhavige herziening niet mogelijk; hierdoor zouden de grenzen van het onderhavige ontwerp ten enenmale worden overschreden en zou op een niet-aanvaardbare wijze inbreuk worden gemaakt op het terrein, dat door de algehele herziening moet blijven gereserveerd.".

Ofschoon de bijzondere commissie door dit antwoord teleurgesteld was, heeft zij niettemin gemeend met de voorbereiding van de wetsontwerpen verder te moeten gaan. Zij hoopt, dat haar desiderata toch nog verwezenlijkt zullen worden.

Met de ondertekenaars van de memorie van toelichting is de bijzondere commissie van oordeel, dat het militaire strafprocesrecht dringend aan algehele herziening toe is. De doelbewuste en consequent doorgevoerde aansluiting is nog slechts een feit voor het materiële militaire strafrecht; tussen het militaire en commune strafprocesrecht gaapt nog een kloof van meer dan honderd jaar.

De regeling van 1814, die toen ook nog met grote spoed moest worden opgesteld, is al lang volslagen verouderd. De commissie achtte het daarom teleurstellend, dat ook thans nog slechts een gedeeltelijke wijziging voorgesteld wordt.

Reeds bij de gedeeltelijke herziening van 1912 werd aangekondigd, dat die geschiedde in afwachting van de algehele herziening. Thans, na 47 jaar, verschijnt er weer een partiële, in afwachting van een alge-

hele herziening. Dit achtte de commissie weinig bevredigend. Het voorlopig achterwege blijven van de algehele herziening valt te meer te betreuren, daar de voorgestelde wijzigingen geen nadere regeling inhouden van verscheidene aangelegenheden, welke uit een oogpunt van een goede rechtsbedeling dringend om een regeling vragen. Mede gelet op de onwelwillende belangstelling, waarvan de militaire rechtspraak het middelpunt is geweest bij een nogal geruchtmakende zaak, mag geen enkele herziening die bedoelde aangelegenheden buiten beschouwing laten. Bovendien rees bij de commissie de vraag of door deze onvolledige partiële wijziging niet het gevaar ontstaat, dat de noodzakelijke algehele herziening wederom een onaanvaardbare vertraging zal ondergaan.

Toegevende, dat een algehele herziening een omvangrijke arbeid inhoudt — welke evenwel niet veel groter zal wezen dan de aan de onderwerpelijke bestede —, kan toch worden gesteld, dat bij een overeenkomstige wijze van voorbereiding als bij het B.W. een belangrijke bespoediging kan worden verkregen.

De voorgestelde wijzigingen zijn — naar de mening van verscheidene leden — niet van zodanig belang, dat een algehele herziening niet had kunnen worden afgewacht; vooral ook, omdat verscheidene hoogst gewenste voorzieningen in deze laatste mede hadden kunnen worden opgenomen.

Een gewenste snelle overgang van de huidige krijgsraden te velde naar z.g. vredeskrijgsraden — in wezen een vrij onbelangrijke aangelegenheid — had door een eenvoudige tijdelijke regeling op elk gewild ogenblik zijn beslag kunnen krijgen.

Vele leden wezen er in dit verband op, dat in de algemene inleiding op de drie wetsontwerpen ten aanzien van de overgang naar de normale vredesrechtspleging de indruk wordt gevestigd, dat aan vredesrechtspleging en oorlogsrechtspleging andere beginselen ten grondslag zouden liggen. Het leek hun dan ook beter om te spreken van de organisatie der militaire rechtspleging in tijd van vrede en in tijd van oorlog. Ook hadden deze leden in de memorie van toelichting gemist een duidelijk beeld van de toestand, welke zou ontstaan, indien, hetgeen te verwachten valt, op korte termijn van vredesorganisatie op oorlogsorganisatie zou moeten worden overgegaan. Gaarne zouden zij dit beeld alsnog geschetst zien.

Sommige leden was het evenmin duidelijk, waarom deze gedeeltelijke herziening een dergelijke omvang heeft gekregen. De doelstellingen van de Regering hadden immers ook kunnen worden bereikt door veel minder omvangrijke veranderingen dan thans worden voorgesteld. In feite wordt ook veel meer overhoop gehaald. Het was hun dan ook opgevallen, dat in de afzonderlijke hoofdstukken van de memorie van toelichting de doelstelling der wijziging veel breder omschreven wordt. Zij vergeleken b.v. de doelstelling, genoemd in hoofdstuk I en die in hoofdstuk III. Dit achtten zij overigens terecht, want een punt als b.v. de straf van verlaging heeft niets te maken met de enge doelstellingen, welke eerst genoemd worden.

Indien nu toch zoveel wijzigingen worden aangebracht, waarom zijn dan ook niet andere urgente veranderingen doorgevoerd? Deze leden wilden deze hierna nog aangeven, maar nu reeds wensten zij te verklaren, dat dit wetsontwerp voor een spoedeisende noodvoorziening te groot is en dat er als voorziening, die inderdaad aanleiding zou mogen zijn tot uitstel van een algehele herziening, te veel aan ontbreekt.

Vele andere leden konden de beperkte strekking, welke de Regering aan de onderhavige wetsontwerpen heeft willen geven, wel verklaren. Weliswaar is vanuit de Kamer herhaaldelijk op de Regering aandrang uitgeoefend om een einde te maken aan de organisatie op oorlogsvoet van de militaire strafrechtspleging, doch deze aandrang betrof niet meer dan de zuivering van ons recht van een stuk oorlogsrecht. Tot nu toe heeft de Kamer zich onthouden van het naar voren brengen van denkbeelden omtrent de modernisering van het militair strafprocesrecht.

De Regering geeft in dezen ook geen eigen denkbeelden, doch sluit zich alleen aan bij de eigen groei naar moderne opvattingen, waartoe de militair-rechterlijke macht de kans heeft gekregen tijdens de min of meer buitenwettelijke oorlogstoestand.

Deze leden stelden dan ook op de voorgrond, dat zij de thans voorgestelde regelingen wensten te zien als een interimregeling, die zij geen lange levensduur toewensten. Zij zouden het ook bezwaarlijk vinden, indien een werkelijke modernisering van het militair strafprocesrecht, het militair strafrecht en het militair tuchtrecht vertraging zou ondervinden ten gevolge van het behandelen van de huidige wetsontwerpen.

Zij deden dan ook een ernstig beroep op de Regering om de werkzaamheden voor deze modernisering niet door het werk aan het onderhavige ontwerp te laten hinderen. Integendeel, zij zouden deze arbeid, die thans nog plaatsvindt binnen de commissie-Doornbos, ten spoedigste in de openbare gedachtenwisseling willen brengen, zowel tussen Regering en Staten-Generaal als binnen de kring van de wetenschapsbeoefenaren. Zij meenden, dat daartoe de beste weg deze is, dat de Regering op korte termijn op het voetspoor van de behandeling van het B.W. aan de Kamer een aantal vraagpunten voorlegt, waarin de beginselen van de modernisering worden neergelegd.

Het is slechts onder het voorbehoud, dat de Regering aan deze wens tegemoet komt, dat deze vele leden zich aan de behandeling van het onderhavige wetsontwerp wilden zetten. Ook stelden zij hierbij een beginselvraag, waarvan de beantwoording van invloed is op hun visie op de onderhavige wetsvoorstellen.

Is het nodig en gewenst en, zo ja, in hoeverre, dat een militair van de normale strafrechter wordt afgetrokken? Deze leden zouden een principiële beantwoording van deze vraag door de Regering, rekening houdende met de juiste functionering van de krijgsmacht volgens hedendaagse begrippen zowel als met het eigensoortige karakter van de militaire samenleving en de daarmee verband houdende delicten, op prijs stellen. Zij meenden te weten, dat de gestelde vraag niet door al onze bondgenoten op gelijke wijze wordt beantwoord, en zouden gaarne

een inzicht krijgen in de verschillende elders levende opvattingen. Deze vele leden wilden niet de schijn wekken, dat hun medewerking aan de onderhavige wetsontwerpen een positief antwoord hunnerzijds kan doen veronderstellen. Veeleer stelden zij als hun voorlopig uitgangspunt, dat de uiteindelijk te treffen regeling zo weinig mogelijk afbreuk behoort te doen aan het grondbeginsel, dat de militair lid van de Nederlandse rechtsgemeenschap blijft en dat hij waar mogelijk ook ten aanzien van de berechting met zijn medeburgers rechten en plichten gemeen moet hebben.

Deze leden zouden gaarne een inzicht hebben in de verhouding tussen de door de militaire rechter behandelde commune en militaire delicten, zowel numeriek als naar hun aard, en naar welke maatstaf het onderscheid wordt gemaakt.

Intussen erkenden deze leden, dat ook indien een militaire rechter noodzakelijk zou blijken, de gelijkheid der staatsburgers alsnog bevorderd kan worden, en wel door de rechtspleging en de militair-rechterlijke macht zoveel mogelijk aan de burgerlijke strafrechtspleging en rechterlijke macht te conformeren.

Deze leden wezen erop, dat wij wat dit betreft in een ontwikkeling zitten, waarvan het huidige wetsontwerp een fase is. Oorspronkelijk was de militaire rechtspraak geheel toevertrouwd aan leken, thans kunnen wij spreken van een gemengd systeem, waarin de figuren van presidenten der krijgsraden en het openbaar ministerie naar soortgelijke normen worden gekozen en benoemd als bij de burgerlijke gerechten.

Het is mogelijk en gewenst ter gelegenheid van de behandeling van het huidige wetsontwerp aan deze ontwikkeling nog een zekere versnelling te geven, waardoor het overwicht binnen de militaire rechtspraak bij de beroepsrechter zou komen te liggen.

Indien dit geschiedt, zal ook de positie van de raadsman een andere worden. De deskundigheid en de onafhankelijkheid zullen dan van primair belang zijn.

Nu het wetsontwerp een aanpassing beoogt aan de moderne organisatie van de krijgsmacht, die zoveel mogelijk paraat is en afgestemd op een zo klein mogelijke organisatorische verandering bij overgang van vredes- op oorlogsorganisatie, was bij hen de vraag gerezen of een aparte oorlogsrechtspleging en een bijzonder voor de oorlogstoestand samengesteld militair gerecht nog wel gewenst is. Deze leden onderkenden, dat in bepaalde oorlogsomstandigheden ten aanzien van de militaire rechtspraak behoefte bestaat aan een zeker gelegaliseerd noodrecht, maar dan zal dit recht alleen mogen toegepast worden in een noodtoestand, die niet door het enkel intreden van de oorlog in het leven behoeft te worden geroepen, doch eerder door tactische omstandigheden bepaald behoort te worden.

Zou de Regering bijwege van modernisering der gedachte van een „berende vesting" geen aan de huidige oorlogstoestand ontleende tactische omschrijving van deze noodtoestand kunnen geven? Uiteraard zal ook deze omschrijving ruimte moeten laten, weshalve niet gemist kan

worden de aanwijzing van een autoriteit, die de noodtoestand afkondigt, en een controle op deze autoriteit.

Deze leden achtten het militair verouderd en in strijd met de gelijkheid van de rechtssubjecten, dat de militaire rechtspleging in tegenstelling met het militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, behoudens de rechtspleging voor het Hoog Militair Gerechtshof, gesplitst blijft naar gelang de militair tot de zeemacht of landmacht (waaronder de luchtmacht) behoort. Zij meenden, dat in dit wetsontwerp op betrekkelijk eenvoudige wijze een rechtspleging voor de gehele krijgsmacht zou kunnen worden neergelegd.

Algemeen achtte men het zeer gewenst, dat de Regering van deze herziening gebruik maakt om uit de bestaande wetten de niet gebruikte, verouderde artikelen te schrappen, om van de beide rechtsplegingen één wetboek van militair strafprocesrecht te maken en om de terminologie te moderniseren.

Enkele dringend nodig geachte voorzieningen

Regeling controle voorarrest

De commissie merkte hieromtrent op, dat wel is bepaald, welke autoriteiten arrest kunnen opleggen en onder bepaalde omstandigheden dat arrest kunnen opheffen, doch dat — in tegenstelling met de burgerlijke rechtspraak — een voorgeschreven controle op de duur van het voorarrest ontbreekt. Overeenkomstig het commune recht moet de duur van het voorarrest aan bepaalde termijnen worden gebonden, waarbij verlenging met een nieuwe termijn slechts met machtiging van een krijgsraad zal kunnen geschieden.

Vroegere inschakeling raadsman

Formeel verkrijgt de raadsman eerst rechten, wanneer de dagvaarding is uitgebracht. Bij de invoering in 1912 is daarover in het geheel niet gesproken, doch men ontleent dit aan de plaats, waar de raadsman voor het eerst in de wet voorkomt. Hierdoor heeft de raadsman tevoren niet het recht op inzage der processtukken, terwijl hij evenmin recht heeft tot het bijwonen van de verhoren door de officier-commissaris of het opgeven van vragen. Nu wordt in de praktijk wel een soepele houding dienaangaande aangenomen, zodat verzoeken tot dit laatste veelal worden ingewilligd, doch de raadsman kan er geen *recht* op doen gelden.

De commissie kon moeilijk inzien, dat er enige reden zou zijn deze ongunstige positie van de raadsman te doen voortduren en evenmin waarom een verbetering van die positie moet wachten op de algehele herziening.

Cassatie en revisie

Hoewel alle vonnissen van krijgsraden in gewone tijden vatbaar zijn voor hoger beroep — zelfs in die eenvoudige zaken, waarin het burgerlijk strafproces geen hoger beroep toelaat —, ontbreken de andere rechtsmiddelen, welke het gewone strafprocesrecht kent, nl. de cassatie en de herziening. Vooral indien men voor vlag- en opperofficieren

— om onbekende redenen — vasthoudt aan berechting door slechts één instantie, dient in elk geval de herziening mogelijk te worden gemaakt.

Over de noodzaak of wenselijkheid van invoering van cassatie wordt in de commissie vooralsnog verschillend gedacht. Daarenboven zal de inpassing van cassatie in het wetsontwerp niet eenvoudig wezen. Het opnemen van de herziening, hetgeen de commissie wel nodig acht, kan echter bij eenvoudige regeling geschieden. Hierbij kan men zich baseren op de regeling van de herziening in het burgerlijk strafproces, als vervat in Titel VIII van Boek III van het Wetboek van Strafvordering. De commissie kon nauwelijks aannemen, dat een regeling van de herziening in het militaire strafproces zoveel tijd zou vorderen, dat daardoor een noemenswaardige vertraging in de behandeling van het onderhavige wetsontwerp zou worden veroorzaakt. Waarom de grenzen van het onderhavige ontwerp zouden worden overschreden, was haar niet duidelijk, terwijl — zo van inbreuk op het terrein, dat voor de gehele herziening moet blijven gereserveerd, zou kunnen worden gesproken — het gehele ontwerp dan uiteraard die inbreuk maakt.

Burger-verdachten

Regelingen voor burger-verdachten, die voor een krijgsraad moeten terechtstaan, ontbreken geheel. Wie zegt in een dergelijk geval arrest aan, wie verwijst? Een nadere regeling achtte de commissie daarvoor eveneens noodzakelijk.

De wijziging van het militaire strafprocesrecht

Algemeen

De bijzondere commissie was algemeen van oordeel, dat thans zonder bezwaar keuze kan worden gemaakt uit de mogelijke consequenties van het zelfstandig worden der luchtmacht. De in de ontwerpen gekozen opzet achtte men voor dit krijgsmachtonderdeel onbevredigend. De Regering heeft het zelfs niet nodig gevonden de arrondissementskrijgsraden te noemen „arrondissementskrijgsraden voor land- en luchtmacht". Welke bezwaren levert het op, deze wijziging in te voeren?

Zoals zij reeds hiervóór lieten weten, gaat de voorkeur van vele leden uit naar een rechtspleging voor de gehele krijgsmacht en stonden zij derhalve integratie voor van de Regtsplegingen bij de Zeemagt, resp. Landmagt ter gelegenheid van de behandeling van de onderhavige wetsontwerpen. Zij meenden hiermee de beleidslijn te volgen van integratie der defensie in één departement en tegemoet te komen aan een actuele behoefte, die moet zijn gebleken bij het plaatsen van militairen van land- en luchtmacht op Nieuw-Guinea. Hoe is overigens onder de huidige wetgeving in de rechtspleging ten aanzien van deze militairen voorzien?

Ook ten aanzien van de aard der krijgsraden gaat hun keuze naar integratie uit: algemene krijgsraden, voor alle militairen bevoegd. Het vraagstuk, hoe in de samenstelling der krijgsraden de deskundigheid en vertrouwdheid met de dienstomstandigheden van het krijgsmacht-

deel van de beklaagde te verzekeren, achtten zij aanzienlijk vereenvoudigd, indien aan een ander desideratum wordt tegmoet gekomen. Het betreft hier eigenlijk alleen de herkomst van de militaire leden van de krijgsraad, het lekenelement dus.

De auditeur-militair (fiscaal) en de president zijn volgens het wetsvoorstel al burger-rechtsgeleerden. Deze leden achtten de laatste kwalificatie gewichtiger dan de eerste. Het kwam deze leden voor, dat de gelijkheid in waarborgen voor een deskundige en onafhankelijke rechtsbedeling tussen militairen en burgers aanzienlijk zal worden bevorderd, indien ook een der leden van de vaste of permanente krijgsraden een onafzetbare jurist zal zijn, door de Kroon benoemd. Het kan aantrekkelijk zijn, deze te zoeken onder de ervaren militaire juristen, die in de laatste jaren zijn gevormd, en aldus de grondslag te leggen voor een militair-rechterlijke magistratuur. Onafzetbaarheid en onafhankelijkheid zijn betere waarborgen dan een verbod van militaire status. Aldus behoeft per krijgsraad nog slechts de deelneming van één militair lid verzekerd te worden en dit zal uit het krijgsmachtdeel van de beklaagde moeten voortkomen.

Uiteraard zagen deze leden de geïntegreerde krijgsraden voor de krijgsmacht niet als arrondissementskrijgsraden. Een territoriale competentieregeling kwam hun verouderd en onpraktisch voor en heeft een nodeloze reorganisatie als gevolg, wanneer de krijgsmacht op oorlogsvoet moet opereren. Een competentie naar krijgsmachtdelen of grote eenheden der krijgsraden dan wel de instelling van op verschillende plaatsen zitting houdende kamers komt aan de bezwaren tegemoet.

Voor wat de Koninklijke luchtmacht betreft, meenden zeer vele leden, dat het voorgestane systeem een stap terug betekent bij het streven naar verantwoorde en efficiënte rechtsbedeling.

President en auditeur-militair zullen noodzakelijkerwijs beperkt zijn in hun inzicht in de typische luchtmachtverhoudingen. Met name moet dit tot uitdrukking komen bij het verwijzingsbeleid, nu de commanderende generaal adviezen ontvangt van meer auditeurs-militair, die allen inzichten zullen hebben, welke voor een belangrijk deel gebaseerd zijn op de verhoudingen bij de Koninklijke landmacht.

De als gevolg van de voorgestelde gedecentraliseerde berechting noodzakelijkerwijs zich voordoende verschillen in strafmaat zullen bij de Koninklijke luchtmacht, evenals voorheen, door de justitiabelen als onjuist worden aangevoeld. Dit klemt te meer, waar deze justitiabelen (groot percentage beroepspersoneel) elkaar veelal persoonlijk kennen, hetgeen niet verwonderlijk is, gezien het mobiele karakter der Koninklijke luchtmacht.

De hierboven weergegeven argumenten tegen een gedecentraliseerde rechtspraak, welke op de praktijk zijn gebaseerd, waren in het verleden aanleiding om te geraken tot concentratie der berechting te 's-Hertogenbosch. Sindsdien is de rechtsbedeling bij de luchtmacht van dien aard, dat deze in alle opzichten de toets der kritiek kan doorstaan.

Deze krijgsraad heeft zich ontwikkeld tot een goed georganiseerd geheel, waar aan het belang van de justitiabelen zeker niet te kort wordt gedaan. De leden, hier aan het woord, achten het dan ook weinig doelmatig om in de plaats van de krijgsraad te velde voor de Koninklijke luchtmacht een organisatie als thans wordt voorzien in het leven te roepen. Zij waren derhalve van oordeel, dat nodig is:

a. een eigen Koninklijke luchtmacht-krijgsraad;

b. indien dit niet mogelijk is:

1. in ieder geval gelijke rechten voor de Koninklijke luchtmacht als voor de Koninklijke marine en de Koninklijke landmacht, en

2. een regeling, die het mogelijk maakt om gedurende de z.g. interimperiode luchtmachtzaken bij de arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch te concentreren.

Verscheidene leden vroegen in dit verband, welke de grote bezwaren zijn om in afwachting van een definitieve algehele herziening luchtmachtkrijgsraden in te voeren.

Ook vele andere leden waren van oordeel, dat de omschakeling van vredes- op oorlogsorganisatie zo min mogelijk moeilijkheden dient op te leveren. Ten aanzien van de Koninklijke marine betekent dit, dat de permanente krijgsraden in de verschillende delen van het Koninkrijk in oorlogstijd normaal moeten kunnen blijven functioneren. Bij hen was de vraag gerezen of in dat geval aan de eis, dat deze krijgsraden door een burger-president worden voorgezeten, nog de hand kan worden gehouden.

Hetgeen in het wetsontwerp ten aanzien van de samenstelling en competentie van de krijgsraden wordt bepaald, kan naar hun mening zelfs in vredestijd aanleiding geven tot moeilijkheden. Thans zijn eenheden van land- en luchtmacht in Nieuw-Guinea gestationeerd. Indien niet wordt overgegaan tot het instellen van een krijgsraad te velde aldaar, zullen militairen van land- en luchtmacht voor de zeekrijgsraad terecht kunnen staan. Het bepaalde in artikel 86 Invoeringswet opent daartoe de mogelijkheid. Dit artikel is in het nieuwe ontwerp ongewijzigd overgenomen, hoewel de redactie van dit artikel herhaaldelijk aanleiding heeft gegeven tot verwikkelingen. Slechts bij uitzondering behoort een militaire verdachte terecht te staan voor een krijgsraad bij een gedeelte van de krijgsmacht, waartoe hij niet behoort. Doet echter een zodanige uitzondering zich voor, dan dient de wet een sluitende competentieregeling te bevatten en dient de samenstelling van de krijgsraad ook op een dergelijk uitzonderingsgeval te zijn afgestemd. Noch het een, noch het ander is in het nieuwe ontwerp geregeld. Artikel 86 Invoeringswet spreekt van strafbare feiten bij een onder bevel van een militair der zeemacht dienstdoende troepenafdeling. Men zie hierover het vonnis van de zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten, gepubliceerd in het MRT XXXIX, blz. 158 e.v. De vraag wat moet worden verstaan onder een strafbaar feit, gepleegd bij een onder bevel van een militair der zeemacht dienstdoende troepenafdeling, kwam bij dit vonnis niet aan de orde. Toch is ook dit „bij" voor meer dan één uitleg vatbaar.

Op grond van de huidige tekst van artikel 89 Invoeringswet en de te dien aanzien gevolgde rechtspraktijk, nl. dat in tegenstelling met de competentie van de zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa de competentie van de krijgsraad, bedoeld in artikel 89, niet beheerst wordt door het aangewezen rechtsgebied, doch door de commandoverhouding tussen de delinquent en de verwijzingsautoriteit, zal de zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea dit artikel 86 wel zo ruim interpreteren, dat daaronder alle strafbare feiten, aldaar gepleegd, moeten worden verstaan, doch artikel 86 laat aan duidelijkheid te wensen over. Welke is de mening van de Regering hierover?

Wat de samenstelling van de krijgsraad betreft, op grond van de huidige tekst zullen geen landmachtofficieren in de zeekrijgsraad zitting kunnen nemen (zie R.Z., artikel 122) en zelfs zullen geen landmachtofficieren als raadsman kunnen optreden. De praktijk zal wel weer anders zijn, doch de wet voorziet er niet in. Vooral dit laatste is onaanvaardbaar. Nu in de praktijk blijkt, dat landmachtmilitairen voor zeekrijgsraden kunnen terechtstaan en omgekeerd, zal het nieuwe ontwerp zodanig moeten worden gewijzigd, dat in dat geval zowel in de krijgsraad zelf landmachtofficieren zitting moeten kunnen nemen als wel, dat een officier van de landmacht als raadsman moet kunnen optreden. Hetzelfde geldt ten aanzien van de samenstelling bij landmachtkrijgsraden. Wat is het oordeel van de Regering?

De verwijzingsautoriteit

Het instituut van de verwijzingsautoriteit is — naar de mening van vele leden — alleen aanvaardbaar wegens de verantwoordelijkheid van de commandant voor de geest van zijn onderdeel, ook voor zover deze geraakt wordt door de strafrechtspleging. Voorts is hij de meest aangewezene om veiligheidsoverwegingen bij de vervolging van strafbare feiten te doen gelden. Voor zuiver commune delicten is de functionaris echter overbodig en ongewenst. Ook dit is een overweging om te trachten tot een afscheiding van deze delicten te geraken.

Zeer vele leden waren van mening, dat de tijd is gekomen de bevoegdheid tot verwijzing geheel in handen te leggen van de auditeur-militair, c.q. de fiscaal, behoudens richtlijnen van de procureur-generaal of de Minister.

Theoretisch kan men stellen, dat de commanderende generaal c.q. de vlootvoogd verantwoordelijk moet zijn voor de handhaving van tucht en orde, maar praktisch beslist hier toch de hoofdofficier, die deze zaken behandelt. Het zou daarom de voorkeur verdienen, dat de auditeur-militair, c.q. de fiscaal, hier dezelfde bevoegdheden verkrijgt als de officier van justitie en dus zelfstandig het vervolgingsbeleid kan bepalen.

Wanneer overeenkomstig dit wetsontwerp de commanderende generaal toch wordt ingeschakeld, dan zou deze generaal, naar de mening van sommige leden, niet iemand met een al te omvattende taak moeten zijn. Is dit in de praktijk mogelijk? Indien dit niet mogelijk zou zijn, is het beter om de bevoegdheden tot verwijzing maar uitsluitend

en direct aan de auditeur-militair c.q. de fiscaal te geven. Dat hun beleid wordt bekeken en beoordeeld door een hoofdofficier van de militair-juridische dienst achten zeer vele leden onnuttig en niet overeenkomstig de positie, welke vervolgende autoriteiten dienen te hebben.

De verwijzing

Er wordt toezicht op het verwijzingsbeleid, voor zover dit in niet-verwijzing bestaat, door de Minister van Defensie voorgesteld en voorts door het Hoog Militair Gerechtshof op verzoek van de auditeur of fiscaal. Vele leden bepleitten bovendien toezicht van het Hoog Militair Gerechtshof op verzoek van belanghebbenden (zie artikel 12 Wetboek van Strafvordering).

Uitgaande van de verwijzingsbevoegdheid van de commanderende generaal, c.q. de vlootvoogd, zal — aldus zeer vele andere leden — het laatste lid van artikel 8 aan artikel 10 van het ontwerp-Rechtspleging bij de zeemacht, c.q. artikel 11 en artikel 15 van het ontwerp-Rechtspleging bij de landmacht moeten worden aangepast, of omgekeerd. In het laatste geval zou aan de auditeur-militair, c.q. de fiscaal de bevoegdheid moeten worden gegeven om, wanneer naar zijn mening het vervolgingsbeleid van de commanderende generaal, c.q. de vlootvoogd niet aan de eisen voldoet, een beroep te doen op de Minister. Ook zou hij deze bevoegdheid moeten hebben, wanneer hij vreest, dat wegens de vele verplaatsingen de ene man wegens het plegen van hetzelfde feit wèl wordt vervolgd, terwijl de ander niet wordt vervolgd. In het eerste geval zou het laatste lid van artikel 8 of artikel 11 de bepaling moeten inhouden, dat de Minister van Defensie de bevoegdheid heeft, aan het Hoog Militair Gerechtshof de vraag voor te leggen of al dan niet tot vervolging dient te worden overgegaan. Ook zou een combinatie van beide systemen mogelijk zijn in die zin, dat in tijd van vrede het Hoog Militair Gerechtshof een beslissing neemt en in tijd van oorlog de Minister.

De vele eerder aan het woord zijnde leden zagen in de verwijzing naar de militaire rechter, als voorgesteld, een ondersteuning van hun streven naar een geïntegreerde organisatie van de militair-rechterlijke macht.

De personeelsbezetting der militair-rechterlijke organen zagen deze leden bij voorkeur versterkt door de vaste aanstelling tot lid van één (hoofd-)officier-jurist per krijgsraad, die gedurende de bij voorkeur ruime periode van zijn aanstelling onafzetbaar is en buiten de militaire hiërarchie is geplaatst, bij voorbeeld door op-non-actief-stelling en plaatsing buiten de ranglijst of allebei.

Het door deze leden voorgestane systeem van geïntegreerde vaste of permanente krijgsraden zonder territoriaal bepaalde competentie zal het mogelijk maken één of meer daarvan aan zich verplaatsende onderdelen mee te geven, zonder dat een mobiele krijgsraad behoeft te worden ingesteld.

Nu de verwijzingsbevoegdheid niet meer door een territoriaal criterium bepaald wordt, is het, naar de mening van verscheidene leden,

niet logisch, de bevoegdheid van krijgsraad en auditeur-militair wèl aan een territoriaal criterium gebonden te houden. Het kan immers in deze situatie voorkomen, dat de krijgsraad, die de commanderende generaal aanwijst, ten slotte toch de zaak niet behandelen zal. Er is dan ook geen reden, krijgsraden aan een territoir te koppelen. Militair gezien, speelt het arrondissement van een krijgsraad geen rol meer. Daarom achtten zij het beter, elke beperking maar te schrappen.

Het houden van informaties

Het was voor vele leden de vraag of over het al dan niet houden van de informaties ook niet de mening van de beklaagde moet worden gehoord. Vooral in oorlogstijd kan een zeer snelle afdoening voor een beklaagde een te hard vonnis met zich brengen.

Personeelsbezetting van de militair-rechterlijke organen

Ter wille van de continuïteit zou het naar de mening van verschillende leden de voorkeur verdienen burger-rechtsgeleerden tot secretarissen te benoemen. De mogelijkheid tot benoeming van reserve-officieren achtten zij juist. Zou het echter niet gewenst zijn voor benoembaarheid wat strenger eisen te stellen? Bij voorbeeld minstens de rang van majoor?

Een lacune noemden zij het, dat een bepaling ontbreekt over de benoeming van leden van het Hoog Militair Gerechtshof voor het leven. Voorts achten ook zij het nodig, dat de eis wordt gesteld, dat twee rechtsgeleerden aan de berechting deelnemen.

De commissie is voorts van oordeel, dat alle benoemingen door de Kroon dienen plaats te vinden.

Hoger beroep

Algemeen was men van oordeel, dat aan het beginsel, dat door twee instanties recht wordt gesproken, niet te kort mag worden gedaan. Hoewel de thans voorgestelde regeling stellig een verbetering is bij de vroegere, was men hiermede toch niet erg gelukkig. De memorie van toelichting stelt, dat volledige afschaffing van het in artikel 82 Invoeringswet gegeven voorschrift geen aanbeveling verdient, omdat dan aan de bepaling, dat de leden van de krijgsraad hoger of ouder in rang moeten zijn, niet de hand zou kunnen worden gehouden. Algemeen was men van gevoelen, dat dit argument niet zwaar genoeg is om deze categorie officieren een recht te onthouden, dat iedere burger heeft. Dit klemt te meer, waar berechtingen van deze categorie officieren slechts sporadisch voorkomen. Men was van oordeel, dat in deze enkele gevallen altijd wel een zodanige oplossing kan worden gevonden, dat aan het bovengenoemde kleine bezwaar kan worden tegemoet gekomen.

Verschillende leden waren van mening, dat het in die gevallen mogelijk zou moeten zijn eervol ontslagen vlag- of opperofficieren te benoemen. De beperking van de mogelijkheid van benoeming van gepensioneerden achtten deze leden dan ook ongewenst. Met deze geheel

onnodige beperking brengt de wetgever immers zich zelf in moeilijkheden.

Vele leden bepleitten, dat in ieder geval opperofficieren met de rang van schout-bij-nacht of generaal-majoor of, indien de Regering dit ook niet wenst, met de rang van commandeur en daarmee gelijkgestelden door twee instanties zullen worden berecht.

Voorts was men algemeen van oordeel, dat in tijd van oorlog het hoger beroep slechts uitgesloten dient te worden, indien het Hoog Militair Gerechtshof niet in staat is zijn functie uit te oefenen. Gedurende de afgelopen oorlog heeft het gemis van een appelmogelijkheid zich doen gevoelen, vooral ook omdat de fiat-executieregeling niet bevredigend genoemd kan worden.

Een in allen dele bevredigende regeling is in het militaire strafproces moeilijk te bereiken, omdat oorlogsomstandigheden een behandeling in twee instanties onmogelijk kunnen maken, hoewel naar de aard der te behandelen strafzaken juist dan aan een behandeling in tweede instantie dringend behoefte zou bestaan.

Van een behandeling in hoger beroep door het Hoog Militair Gerechtshof van strafzaken uit overzeese rijksdelen zal men zich niet te veel moeten voorstellen. Onbekendheid met plaatselijke omstandigheden, het ondanks moderne communicatiemiddelen grote tijdverlies, dat zelfs bij een snelle berechting toch zal optreden, zal ook voor de justitiabelen niet altijd bevredigend zijn. Een oplossing, als in het voormalige Nederlands-Indië getroffen, zou praktischer geweest zijn. Het oprichten van militaire appelhoven in overzeese rijksdelen, welke niet anders zouden zijn dan de bestaande hoge gerechtshoven, aangevuld met militaire leden, zou praktischer werken. De Koninkrijksgedachte zou dan ook op dit gebied enige inhoud krijgen.

De fiat-executieregeling, zo men deze als noodprocedure wenst te handhaven, dient met grotere waarborgen omkleed te worden. Ook hier zal het dikwijls ingewikkelde en ernstige strafzaken kunnen betreffen.

In de voorgestelde wijziging heeft de Kroon slechts een taak, indien het fiat-executie niet wordt verleend. De wet zwijgt in alle toonaarden over hetgeen er tussen het vonnis en het fiat-executie dient te geschieden. Gedacht wordt aan een instituut als een raad van revisie. Waren er ook geen waarborgen in de wet neer te leggen, die een onafhankelijk en deskundig onderzoek van 's krijgsraads vonnis zouden kunnen voorschrijven, waarbij zelfs in bepaalde gevallen een weigering om fiat-executie te verlenen imperatief zou zijn voorgeschreven?

Dat de pronuntiatie vóór het fiat-executie kan plaatsvinden, is het enige voordeel voor de militaire beklaagde, dat het nieuwe ontwerp invoert.

De niet aan een arrondissement verbonden krijgsraden bij de landmacht

De invoering van mobiele bij bepaalde onderdelen behorende krijgsraden achtten verschillende leden een verbetering. Ook vonden zij het

juist, dat een zaak, aanhangig bij een mobiele krijgsraad, kan worden overgenomen door een arrondissementskrijgsraad. Waarom, zo vroeeng zij, is echter het omgekeerde ook niet mogelijk gemaakt?

Aanvullende opmerkingen

In de afgelopen oorlogsjaren heeft het Koninklijk besluit C 65 in vele gevallen aan de commandanten grote diensten bewezen. Algemeen vroeg men, of de daarin geschapen mogelijkheden tot straffen in oorlogstijd niet in de wet dienen te worden overgenomen.

Voorts wees men erop, dat krachtens de Angelsaksische rechtsplegingen voor de betrokken militairen mogelijkheden bestaan om, indien zij door een krijgsraad veroordeeld zijn, de opgelegde straffen ongedaan te maken door moedige daden, uitzonderlijk goed gedrag, enz. Dienen ook in de Nederlandse rechtspleging deze mogelijkheden niet geschapen te worden en, zo niet, waarom niet?

Artikelen

De commissie wijst erop, dat de opmerkingen, bij de artikelen gemaakt, niet uitputtend zijn. Er zijn veel meer dan de hieronder genoemde artikelen, waarin naar haar oordeel veranderingen zouden dienen te worden aangebracht.

Regtspleging bij de landmagt

Vele leden drongen erop aan te spreken van: militaire strafrechtspleging.

Na artikel 15 zou naar hun mening een equivalent van artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering dienen te worden ingevoerd.

Artikelen 120 en 121. Deze artikelen dienen — naar het oordeel van vele leden — zodanig gewijzigd te worden, dat een der leden een door de Kroon te benoemen officier-jurist zal zijn, die gedurende ten minste 10 jaren zitting zal hebben.

Artikel 122. Dit artikel behoort ook toepasselijk te zijn op het lid, officier-jurist.

Artikel 130. Dit artikel kan vervallen.

Artikel 134. De alinea's 2, 3 en 4 zouden kunnen vervallen.

Artikel 210. Dit regelt noodrecht. De term: feitelijke oorlogsomstandigheden, is te ruim, een belegerde of berende stad is niet actueel. Het noodrecht behoeft eigenlijk alleen het appel van een opgelegde doodstraf of verlaging af te kappen in zeer uitzonderlijke tactische situaties.

Artikel 244. In plaats van arrondissementskrijgsraden dient hier gesproken te worden van permanente of vaste krijgsraden.

Artikel 245. Is het de bedoeling, dat de burger-rechtsgeleerden uit de vredesrechtspraak in oorlogstijd een militaire status krijgen?

Artikel 248. Kan dit artikel niet moderner omschreven worden?

Regtspleging bij de Zeemagt

De overeenkomstige artikelen bij de rechtspleging bij de zeemacht dienen op dezelfde wijze als hierboven ten aanzien van de artikelen van de rechtspleging bij de landmacht te worden gewijzigd.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht

Vele leden zouden gaarne aan artikel 82 zien toegevoegd: boven de rang van schout-bij-nacht of generaal-majoor. Voorts wensten zij de paragrafen 4 en 5 te zien samengevoegd tot „permanente of vaste krijgsraden", wier competentie bij het instellingsbesluit wordt geregeld op andere dan territoriale wijze.

De wijziging van het materiële strafrecht en het militaire tuchtrecht

Algemeen

Ofschoon zeer vele leden zich in het algemeen konden verenigen met de opvatting der Regering, dat het Wetboek van Militair Strafrecht en het militair tuchtrecht (Wet op de Krijgstucht en het Reglement op de Krijgstucht) niet in die mate zijn verouderd, dat een algehele herziening daarvan in het huidige kader in overweging zou moeten worden genomen, wilden zij er niettemin op wijzen, dat de Regering naast de drie genoemde uitgangspunten, namelijk de gewijzigde organisatie van de krijgsmacht, de nieuwe vormen van bondgenootschappelijk overleg en de gewijzigde structuur van het Koninkrijk, in paragraaf 2 van hoofdstuk III der memorie van toelichting nog een verdere overweging wil laten gelden. Zij beoogt tevens „de wet aan de thans bestaande rechtsopvattingen aan te passen". Deze leden wezen erop, dat laatstgenoemde overweging nog meer reliëf heeft gekregen in het door de Nationale Raad Welzijn Militairen aan de Minister van Defensie uitgebrachte rapport inzake de verhouding volk—krijgsmacht. Het wilde deze leden voorkomen, dat deze laatste overweging onvoldoende in het ontwerp tot uiting komt. Zij wensten dit ontwerp alleen te zien als een technisch-organisatorische aanpassing van een wet, die sociaal-psychologisch verouderd is en deswege herziening behoeft.

Zij zouden in het bijzonder aandacht willen vragen voor de hoofdstraffen en bijkomende straffen, de strafbevoegdheid en het beklagrecht. In dit verband vroegen zij tevens de aandacht voor het Reglement op de Krijgstucht. Zij meenden met de Nationale Raad Welzijn Militairen, dat het onderhavige reglement voor modernisering in aanmerking komt.

Acht de Regering het niet gewenst een verdere coördinatie van krijgstuchtelijke straffen voor officieren, onderofficieren en mindere militairen tot stand te brengen? Het was hun bij voorbeeld opgevallen, dat de bijkomende straf van inhouding van geldelijke militaire inkomsten voor officieren uit het ontwerp is weggelaten. Passen dit en bij voorbeeld de vermindering van kost nog wel in het moderne strafstelsel?

Algemeen vroeg men naar de mening van de Minister van Defensie over de noodzaak tot herziening van het reglement betreffende de

krijgstucht. Is een wijziging reeds in studie, zo ja, bij wie en hoe ver is deze studie reeds gevorderd?

Het wilde deze zeer vele leden verder voorkomen, dat de bevoegdheid tot oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen verdergaande wijziging behoeft. Zij wilden er bij voorbeeld aan herinneren, dat de tot straffen bevoegde meerderen, genoemd in artikel 41, 2°., van de huidige wet, aanzienlijk jonger zijn en aanmerkelijk minder levens- en troepenervaring hebben dan in de tijd, waarin de wet tot stand kwam.

Zij konden zich niet onttrekken aan de indruk, dat de huidige regeling van het beklagrecht psychologisch door de troep niet zó wordt ervaren als de wetgever deze heeft bedoeld. Moderne regelingen op dit stuk bij de bondgenoten hebben hun belangstelling opgewekt, in het bijzonder waar deze afwijking van de hiërarchie toelaten en buiten deze hiërarchie staande autoriteiten introduceren.

Het zal de bewindslieden toch niet onbekend zijn, dat met name in de Duitse Bondsrepubliek, Denemarken en Zweden een burgerlijke autoriteit is aangewezen, die in de ruimste zin toezicht houdt op de uitoefening van het militaire tuchtrecht en, naar deze leden meenden te weten, met gunstig resultaat. Zou een dergelijke autoriteit hier ook niet kunnen worden aangewezen in afwachting van een nader uitgewerkte regeling, aangepast aan Nederlandse omstandigheden? Gaarne zouden deze leden daaromtrent de mening der bewindslieden vernemen.

Ook vroegen zij in dit kader de aandacht van de bewindslieden voor het probleem der tuchtrechtelijke ingrepen in wat administratief tot de rechtspositie van de militair behoort te worden geacht.

Velen van de hier aan het woord zijnde leden merkten op, dat de wet weliswaar de verouderde benamingen van krijgsmachtonderdelen door modernere heeft vervangen, doch dat de noodzakelijke regelingen der strafbevoegdheid bij het optreden van gedeelde bevelsverhoudingen achterwege zijn gebleven.

De moderne bevelsvoering is een ingewikkeld systeem geworden van allerlei al dan niet beperkte of gedelegeerde vormen van operatief, administratief enz. gezag. In het algemeen zullen naar de mening van deze leden personen, met militair gezag bekleed, de middelen moeten hebben om dit te kunnen handhaven. Dit behoeft echter niet noodzakelijkerwijs de bevoegdheid met zich te brengen om krijgstuchtelijke straffen op te leggen. Naar de mening van deze leden verdient het de voorkeur, dat militairen slechts één commanderende officier met strafbevoegdheid boven zich weten, met de uitzondering dan van de boven deze geplaatste meerdere.

De aanpassing aan de nieuwe bondgenootschappelijke verhoudingen

Algemeen was men van oordeel, dat de vreemde militaire meerdere op wel zeer forse wijze zijn intrede doet in het Nederlandse militaire strafrecht. Dit geschiedt zonder dat de wederkerigheid blijft gewaarborgd en zonder — en dit achtte men bedenkelijker — dat de nood-

zakelijke tegenhanger van de grote bevoegdheden, welke de wet de meerdere toekent, aanwezig is. Men doelde hierbij op de artikelen 140, 141 en 142 van het Wetboek van Militair Strafrecht, welke slechts kunnen gelden voor een Nederlandse militaire meerdere.

Strafbaarstelling van naar vreemd recht strafbare feiten, in het buitenland gepleegd

Algemeen was men van oordeel, dat artikel 168 in zijn huidige vorm niet tot wet verheven kan worden. Dit artikel bedoelt militairen, die zich op het grondgebied van een N.A.V.O.-partner bevinden, strafbaar te stellen bij handelingen, in strijd met het daar bestaande recht. In feite wordt echter geen grens gesteld en wordt voor de Nederlandse militair een soort wereldstrafrecht geschapen.

Met „maatregelen" in het N.A.V.O.-status-Verdrag kan nimmer een dergelijke blanketbepaling zijn bedoeld. Men kon zich dan ook niet voorstellen, dat een van de bondgenoten een dergelijke bepaling in zijn wetboek van militair strafrecht zou hebben opgenomen. Gaarne zou men vernemen, op welke wijze deze regeling in andere landen in de wet is opgenomen.

Indien andere Mogendheden zouden overgaan tot het opnemen van dergelijke bepalingen, zou ook met name, indien het N.A.V.O.-partners betreft, de gehele voorkeursregeling, zoals die in genoemd verdrag voor gevallen van concurrerende jurisdictie is vervat, op losse schroeven worden gezet. De memorie van toelichting zegt wel, dat hierbij het strafbare feit aan algemene beginselen van Nederlands strafrecht getoetst moet worden, maar dat zal moeilijk kunnen samengaan met toepassing van deze nieuwe regeling. Ook het argument, dat deze regeling bij samenloop voordelen biedt, moet worden afgewezen.

Als voorbeeld wees men op het feit, dat, indien deze bepaling zou hebben gegolden, toen een Nederlands smaldeel in Leningrad was, de opvarenden zouden hebben kunnen komen onder het Sovjet-Russische strafrecht.

De voorgestelde regeling achtte men dan ook niet aanvaardbaar. Het is nodig, dat de belangen van de NAVO-partners en die van de Nederlandse militairen beter dan hier geschiedt in evenwicht worden gebracht.

Het strafrechtelijk begrip „Tijd van oorlog"

Uit de redactie van het voorgestelde artikel 71*a* blijkt, dat het strafrechtelijke begrip „Tijd van oorlog" naar de mening van de Regering vastzit aan het begrip „oorlogsgevaar" in de zin van artikel 201, vierde lid, van de Grondwet. Dit achtte men algemeen onjuist. De huidige moeilijkheden vloeien juist voort uit de opvatting van het Hoog Militair Gerechtshof, dat een oorlog „dreigende" is. Dit is een feitelijke beslissing, die aan het oordeel van de rechter is voorbehouden. Had de wetgever aan de onbevredigende toestand, die hier het gevolg van is — men denke b.v. aan Nieuw-Guinea, alwaar thans tijd van vrede heerst ingevolge de uitspraak van de zeekrijgsraad aldaar —, een einde

willen maken, dan had men artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht moeten wijzigen.

Ook vermocht men niet in te zien waarom, terwijl in civilibus een verklaring van de Kroon wordt vereist in de zin van artikel 201 van de Grondwet, in militaribus het ontstaan van soms aanzienlijk verscherpte strafsancties aan de opvatting van een commanderende officier wordt overgelaten. Men zou hoogstens deze beslissing aan hem kunnen overlaten voor het nauwelijks denkbare geval, dat een beslissing van de Kroon niet kan worden afgewacht.

In dit verband wees men ook op artikel 75*a*, dat de mogelijkheid openlaat, dat militaire autoriteiten bepalen wanneer een verhouding van meerdere tot mindere ten opzichte van vreemde militairen bestaat. Ook van deze mogelijkheid zal zo weinig mogelijk gebruik moeten worden gemaakt.

De militaire detentie

In de memorie van toelichting deelt de Regering op blz. 24 mede, dat enkele bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht, waarin de gevolgen van de toepassing van strafrechterlijke maatregelen voor de rechtspositie van het militaire personeel worden geregeld, op grond van vele interpretatiegeschillen en onduidelijkheden beter uit dit wetboek kunnen worden verwijderd en, voor zover nodig, in de rechtspositievoorschriften dienen te worden geregeld.

Op blz. 28 van de memorie van toelichting wordt medegedeeld, dat artikel 33 een van deze bepalingen is. Dit artikel bepaalt o.m.: „De tijd, gedurende welke een veroordeeld militair van de vrijheid beroofd is geweest tot het ondergaan van de hem opgelegde straf, het verblijf in een strafklasse daaronder begrepen, wordt niet als diensttijd medegerekend.".

Artikel 23 van de Wet op de Krijgstucht bepaalt: „Voor de tuchtklassen der zee- en landmacht gelden gelijke bepalingen als ten aanzien van de strafklassen vervat zijn in de artikelen 28—34 van het Wetboek van Militair Strafrecht".

In het bovengenoemde ontwerp van wet wordt dit artikel 23 zonder nadere toelichting gehandhaafd.

Artikel 32 van de Dienstplichtwet bepaalt, dat de dienstplichtige, als hij voor groot verlof in aanmerking komt, in werkelijke dienst kan worden gehouden, o.m. gedurende evenveel dagen als hij door het ondergaan van straf, door ongeoorloofde afwezigheid of door desertie niet aan de dagelijkse dienst heeft deelgenomen.

Algemeen was men van mening, dat het antwoord op de vraag of dienst in het depot voor discipline het deelnemen aan de dagelijkse dienst is, bevestigend dient te zijn. Gaarne zou men hierover de mening van de Regering vernemen.

Ook was men van oordeel, dat, wanneer het nieuwe ontwerp van kracht geworden is, het nadienen van de hierbedoelde categorie militairen niet meer geoorloofd is. Wil de Minister dit in de personeelsregelingen opnemen, dan zal dit toch dienen te geschieden door wets-

wijziging, namelijk door een bepaling als in het Wetboek van Militair Strafrecht stond, op te nemen in de Dienstplichtwet. Ook hierover zou men gaarne de mening van de Minister vernemen.

Voorshands was de commissie van mening, dat dit nadienen van de met tuchtklasse gestrafte militairen niet dient plaats te vinden, indien na de tijd, doorgebracht in het depot voor discipline, minstens drie maanden zijn verstreken en de militair gedurende die tijd blijk heeft gegeven op goede wijze zijn dienst te hebben vervuld. Onderschrijft de Regering dit standpunt?

De verlaging

Verscheidene leden wijdden grote aandacht aan de voorgestelde afschaffing in vredestijd van de straf van verlaging voor onderofficieren.

Het voorstel beoogt zowel de afschaffing van de verlaging als bijkomende straf, op te leggen door de militaire rechter, als de afschaffing van verlaging als krijgstuchtelijke straf.

Voor een goede krijgsmacht achtten deze leden het noodzakelijk, dat een militair, die door zijn gedragingen niet als zodanig kan worden gehandhaafd, kan worden ontslagen, dan wel een militair, die de door hem beklede rang niet langer waardig of daarvoor geschikt is, zijn rang kan worden ontnomen, voor zover er geen termen zijn hem te ontslaan. De bepalingen in wetten en voorschriften geven aan, dat hiertoe kan worden overgegaan door de „administratie", nl. de Kroon, de Ministers, bepaalde hogere commandanten, ongeacht of de militair zich heeft schuldig gemaakt aan zodanige misdragingen, dat hij zich deswege voor de rechter moet verantwoorden. Daarnaast kan de militaire rechter bij de berechting van een door een militair gepleegd strafbaar feit in zijn vonnis, naast een op te leggen hoofdstraf, de schuldige straffen met de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst en/of de bijkomende straf van verlaging.

In beginsel staan de bevoegdheid van de „administratie" en die van de rechter geheel los van elkaar. Dit kan, wanneer een militair een strafbaar feit heeft gepleegd, weleens tot moeilijkheden aanleiding geven. Heeft de rechter het ontslag of de verlaging als bijkomende straf opgelegd, dan moet de „administratie" zich daarbij neerleggen. Heeft eventueel de rechter geen termen aanwezig geacht tot oplegging van een dier bijkomende straffen, dan blijft de „administratie" bevoegd de reeds door de rechter veroordeelde, maar niet ontslagen of verlaagde militair alsnog uit de militaire dienst te verwijderen of hem zijn rang te ontnemen.

De op die wijze getroffene zal dit aanvoelen als een dubbele bestraffing voor één en hetzelfde feit. Bovendien veroorzaakt de mogelijkheid tot een buiten hem omgaande administratieve „nabehandeling" voor de rechter een grote moeilijkheid bij het bepalen van de op te leggen straf, nog daargelaten, dat deze „nabehandeling" in sommige gevallen kan neerkomen op een stilzwijgende diskwalificatie van 's rech-

ters beleid. Immers, hoe zal de rechter in een concreet geval met juistheid de soort en de mate van de op te leggen straf kunnen bepalen, wanneer hij in het ongewisse verkeert omtrent het leed, dat aan de veroordeelde nà de rechterlijke uitspraak nog door een andere instantie, praktisch ter zake van hetzelfde feit, kan worden aangedaan.

Een rechterlijke uitspraak kan in vele gevallen sociale gevolgen veroorzaken, welke de wet niet noemt en de rechter niet heeft beoogd. De rechter weet dit, zodat hij — alvorens de straf te bepalen — zal trachten zich zo goed mogelijk te oriënteren omtrent de mogelijke indirecte gevolgen.

Hoe meer zekerheid de rechter heeft over de sociale gevolgen van de op te leggen straf, hoe gemakkelijker het hem zal vallen zich met juistheid te kwijten van de moeilijke taak der straftoemeting. Het zou dus voor de militaire rechter ideaal wezen, indien zijn uitspraak over het al of niet toepassen van ontslag en ontnemen van rang definitief ware, zodat de „administratie" na een rechterlijke uitspraak, waarbij welbewust is afgezien van ontslag of verlaging, niet meer de bevoegdheid zou hebben alsnog hiertoe over te gaan. Bovendien is de militaire rechter bij uitstek geschikt en in staat te beslissen over de vraag of de militair, die heeft misdreven, al dan niet in de dienst en/of zijn rang kan worden gehandhaafd.

Daar de „administratie" de verantwoordelijkheid moet kunnen blijven dragen voor het peil der krijgsmacht, kan haar bezwaarlijk in het algemeen de bevoegdheid worden ontzegd een door de rechter veroordeelde, doch door deze niet ontslagen of verlaagde militair alsnog te ontslaan of in rang terug te stellen. Het is echter wel zaak, dat van deze bevoegdheid slechts bij hoge uitzondering wordt gebruik gemaakt en niet zonder volledig rekening te houden met de motieven, welke de rechter tot zijn uitspraak hebben gebracht. De rechter zal toch over het algemeen èn de zaak èn de persoon van verdachte grondiger leren kennen dan de „administratie".

De afschaffing van de straf van verlaging in vredestijd zal de moeilijkheden voor de militaire rechter doen toenemen en de rechtszekerheid voor de gestrafte doen verminderen.

Kan de militaire rechter in vredestijd niet meer de straf van verlaging opleggen, dan zal hij niet meer in slechts enkele gevallen, doch steeds in het onzekere verkeren of de door hem op te leggen straf alsnog achteraf door de „administratie" zal worden verzwaard. Hij kan in dat geval niet veel anders dan het volle gewicht van de gebleken strafwaardigheid tot uitdrukking brengen in de op te leggen hoofdstraf, welke dan in het algemeen zwaarder zal uitvallen dan wanneer de rechter naast de hoofdstraf de bijkomende straf van verlaging had kunnen opleggen. Volgt dan ontslag of ontneming van rang bij administratieve maatregel, dan wordt de gestrafte veel zwaarder getroffen dan in 's rechters bedoeling heeft gelegen. Omgekeerd zal het ook kunnen voorkomen, dat de rechter, erop rekenend, dat de „administratie" aan de veroordeelde nog wel zijn rang zal ontnemen, een vrij lichte hoofdstraf oplegt en de „administratie" niet tot het ontnemen

van de rang overgaat, mede omdat de hoofdstraf zo licht is. In dat geval komt de veroordeelde er veel gemakkelijker af dan de rechter nodig heeft geacht. Ook moet worden gerekend met de waarschijnlijkheid, dat de rechter — niet meer bij machte een onderofficier te verlagen — veel spoediger dan thans zal grijpen naar de bijkomende straf van ontslag, indien hij de zekerheid wil hebben, dat de gestrafte niet meer met behoud van zijn rang in de gelederen zal terugkeren.

De in de memorie van toelichting aangevoerde argumenten zijn naar de mening van deze leden weinig steekhoudend. Dat de rechter moeilijk kan beoordelen of voor de verlaagde nog wel emplooi in de stand van matroos of soldaat in de krijgsmacht zal zijn, zou misschien kunnen opgaan, wanneer de rechtspraak in militaire zaken aan de burgerlijke strafrechter zou zijn toevertrouwd, doch juist de militaire rechter beschikt toch zeker wel over voldoende inzicht in de eisen en de mogelijkheden van de krijgsmacht om te kunnen weten of de verlaagde nog als zodanig kan worden gebruikt of niet, om te weten waar hij daarover zo nodig zijn licht zou kunnen opsteken.

Het argument, dat de verlaagde niet slechts militair, doch ook sociaal wordt gedeclasseerd, heeft stellig waarde, maar is te absoluut gesteld. Het houdt geen rekening met het feit, dat deze declassering in sommige gevallen zeer ernstig kan zijn (bij oudere onderofficieren), maar in andere gevallen van veel geringer betekenis (jonge ongehuwde lagere onderofficieren) zal wezen. Bovendien houdt het in het geheel geen rekening met het feit, dat van sociale declassering in het geheel geen sprake is bij dienstplichtige onderofficieren. Dit vormt de voornaamste bedenking tegen de argumentatie van de memorie van toelichting. Men kan niet aan de indruk ontkomen, dat daarbij uitsluitend is gedacht aan het beroepspersoneel, waarbij over het hoofd is gezien, dat het onderofficierskader onzer krijgsmacht voor het overgrote deel uit dienstplichtigen bestaat. Daarover wordt met geen woord gesproken, zodat men ter wille van het beroepskader een soort straf wil afschaffen, zonder er rekening mede te houden, dat deze straf dan ook niet meer ter beschikking zal staan voor het dienstplichtig kader, dat numeriek zoveel sterker is. Zeer vreemd is de opmerking, dat bij gebleken ongeschiktheid tot het blijven vervullen van de beklede rang eventueel tot terugstellen bij administratieve maatregel kan worden overgegaan. Zeer vreemd, aangezien dat terugstellen voor het beroepspersoneel slechts mogelijk is op verzoek van de betrokkene. De oplossing, welke men zegt achter de hand te hebben, is dus niet deugdelijk voor de categorie, voor welke de aangevoerde argumenten nog enige waarde hebben.

Acht men het nodig het beroepskader te beschermen tegen vonnissen, welke sociaal onaanvaardbare gevolgen met zich kunnen brengen, dan gaat het niet aan dit te doen door een wijziging, welke aan de rechter bij de berechting van dienstplichtig kader een zeer effectieve straf, welke tevens het belang van de krijgsmacht kan dienen, onthoudt. Het in bescherming nemen van het beroepskader te dezen is echter volkomen overbodig; het betekent slechts een miskenning van

het beleid van de militaire rechter. De gerechtelijke statistieken spreken dienaangaande een duidelijke taal.

Leest men voor de militaire rechter de korpscommandant en hogere commandanten, dan kunnen vrijwel dezelfde bedenkingen worden aangevoerd tegen het afschaffen van verlaging als krijgstuchtelijke straf. Bovendien zou daarmede aan die commandanten een van de belangrijkste tuchtmiddelen worden ontnomen, waarmede in sommige gevallen een strafvervolging kan worden voorkomen, waardoor de betreffende militair een vonnis door de krijgsraad kan worden bespaard, hetgeen voor zijn latere leven — zeker ook voor de dienstplichtige — van het hoogste belang kan zijn.

Verscheidene andere leden waren eveneens van oordeel, dat het mogelijk moet zijn de militair wegens wangedrag te ontslaan dan wel hem zijn rang te ontnemen. Zij onderschreven het hierboven weergegeven betoog.

Zeer vele andere leden waren van oordeel, dat, waar aan officieren deze straf niet kan worden opgelegd, dit om hierboven reeds weergegeven redenen ook niet dient te geschieden aan onderofficieren. Zij hadden ook bezwaar tegen de krijgstuchtelijke straf van verlaging, in de eerste plaats, omdat de bevoegdheid tot verlaging veelal berust bij tot straffen bevoegde meerderen, die de bevoegdheid tot bevordering in het algemeen missen, en in de tweede plaats, omdat beroep tegen deze straf niet kan worden ingesteld bij de administratieve rechter, terwijl de gestraften toch ernstig in hun belangen worden geschaad.

Artikelen

De commissie wijst er ook hier op, dat de bij de artikelen gemaakte opmerkingen niet uitputtend zijn.

Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel 162. Waarom zijn vaartuigen niet vermeld?

Artikel 163. Dient dit artikel niet aangepast te worden aan artikel 8, lid 1, sub *a,* van de Luchtvaartwet, voor zover het luchtvaartuigen betreft? Dient dit artikel ook niet van toepassing te zijn op vaartuigen?

Artikel 164. Waarom zijn ook hier de vaartuigen niet genoemd?

Artikel 166. Welke is de verhouding tot artikel 13 van de Luchtvaartwet?

Artikel 167. Welke is de verhouding tot artikel 5 van het Luchtvaartreglement?

Wet op de Krijgstucht

§ I, *artikel 1.* Vele leden waren van mening, dat de uitdrukking „binnen of buiten het Koninkrijk" beter zou kunnen worden vervangen door de term „waar ter wereld ook", daar de wet immers geen territoriale beperking kent.

§ II, *artikel 2, 2°.* Het was vele leden niet duidelijk, welke strafbare feiten bestaan, die wel bestaanbaar zijn met de militaire tucht of

orde. Achten de bewindslieden het niet beter, de bedoelde door deze leden overbodig geachte zinsnede weg te laten? Zij konden zich overigens verenigen met de bezwaren tegen de enumeratieve opsomming.

Artikel 3. Allereerst wilden deze leden erop wijzen, dat artikel 3 ten onrechte bij § II is ondergebracht. In tegenstelling tot de bewindslieden waren zij van mening, dat het niet logisch mag worden geacht, de inhouding van geldelijke militaire inkomsten wèl als bijkomende straf te handhaven voor onderofficieren en minderen, doch deze voor officieren achterwege te laten.

Overigens wilden zij hierbij opmerken, dat naar hun mening de financiële straf ernstige maatschappelijke bezwaren heeft.

§ III, *artikel 4, 2°.* De strafdienst achtte men onverenigbaar met de status van onderofficieren in de zin van de krijgstucht.

Artikel 5, B 3°. Vele leden achtten het doen van corveeën een toepasselijke straf onder alle omstandigheden.

Artikel 5, 7°. Het wilde vele leden voorkomen, dat verlaging in klasse van ongegradueerden, die reeds geruime tijd in werkelijke dienst zijn, ernstige maatschappelijke bezwaren heeft. Achten de bewindslieden het niet gewenst, het wetsontwerp zodanig te wijzigen, dat ongegradueerden, die reeds een aantal jaren in werkelijke dienst zijn — in het algemeen zou het dus beroepsmilitairen betreffen —, voor deze straf worden gevrijwaard?

Artikel 6, 1ste alinea. Vele leden waren van mening, dat er geen verschil in executie mag bestaan tegenover de verschillende categorieën van militairen.

Zij achten het derhalve van belang de uitdrukking „van den officier" uit de eerste alinea te schrappen en op grond daarvan de 2de alinea te laten vervallen.

Artikel 7. Het is duidelijk, dat deze leden, gezien hun opvattingen inzake de strafdienst, geuit bij artikel 4, 2°., moeten aandringen op wijziging van dit artikel. Verder achtten zij het maken van verschil tussen zee- en landmacht overbodig.

Artikel 8. Willen de bewindslieden mededelen, waarom de officier nog steeds bij het licht arrest in een lokaliteit dient te verblijven en de onderofficieren en ongegradueerden „op het schip"?

Artikel 9. Het is volgens deze leden onnodig, het in de laatste twee alinea's aangegeven verschil te handhaven.

Artikel 10. Afgezien van de vraag of de straf van streng arrest voor officieren nog wel zin heeft, omdat elke straf, hun opgelegd, uitsluitend morele waarde heeft en haar effectiviteit voornamelijk ontleent aan het feit van de oplegging alleen, vroegen vele leden zich af, of het wel juist is, een lokaal aan te wijzen als verblijf met het uitsluitende doel daar arrest te ondergaan.

Tevens waren zij van mening, dat het ondergaan van straffen door onderoficieren dient te worden geconformeerd aan de wijze, waarop officieren deze ondergaan.

Artikel 16. Na hetgeen deze leden ten opzichte van de straf van verlaging hadden opgemerkt, achtten zij het duidelijk, dat naar hun inzicht dit artikel een zodanige verdere wijziging behoeft, dat het in overeenstemming is met de ter zake door hen geuite wensen. Dit geldt eveneens voor artikel 18.

Artikel 24. Achten de bewindslieden het niet gewenst, de term „oorlogsgevaar" uit het ontwerp te schrappen, aangezien deze toestand in feite permanent is en niet juridisch gefundeerd?

Artikel 26. Vele leden vroegen zich af, of vermindering van kost in de in dit artikel omschreven vorm nog past in de huidige begrippen omtrent tuchthandhaving.

Willen de bewindslieden mededelen, welke beweegredenen zij hebben om dit artikel ongewijzigd te laten?

Zien de bewindslieden geen aanleiding de straffen, op de straflijsten vermeld, na een bepaalde periode te vernietigen?

§ IV, *artikelen 39 t/m 41.* Vele leden waren zich zeer wel bewust van de moeilijkheid en ingewikkeldheid der materie, geregeld in de onderhavige artikelen, en konden ook de gevoelens der ondertekenaars van het wetsontwerp delen, dat een technische aanpassing noodzakelijk is. Naar hun mening is er echter ook plaats voor een principiële wijziging. Zij achten het gewenst de strafbevoegdheid in het algemeen slechts toe te kennen aan oudere officieren, die voldoende levenservaring, maatschappelijk inzicht en psychologisch onderscheidingsvermogen bezitten om de zware verantwoordelijkheid van strafoplegger te kunnen dragen, althans voor zover het de straf van streng arrest betreft, waarbij zij zich tevens afvroegen of de straf van verzwaard arrest nog wel aan de moderne tijd beantwoordt. Het is algemeen bekend, dat vele tot straffen bevoegde meerderen met deze straf niet goed raad weten en dat deze betrekkelijk weinig wordt opgelegd. Het was hun verder opgevallen, dat enkele categorieën meerderen, genoemd in artikel 39, een „volledige strafbevoegdheid" bezittende, vaak wel jonger zijn dan enkele categorieën, genoemd in artikel 41, die de „beperkte strafbevoegdheid" bezitten. Zij hadden hier met name het oog op de in artikel 39, 2°., genoemde squadroncommandant der zeemacht en de commanderende officier van een tactisch geheel, gevormd uit verschillende troepenafdelingen. Hoe stellen de bewindslieden zich overigens de situatie bij oefeningen voor? Zal deze bevoegdheid telkenmale ad hoc worden verleend en door wie?

Zijn de bewindslieden op de hoogte van het feit, dat plaatsvervangende commandanten dikwijls veel lager in rang zijn dan de commandant? Achten zij geen termen aanwezig de strafbevoegdheid te binden aan een bepaalde diensttijd?

Zijn de bewindslieden niet van mening, dat het opleggen van streng arrest in het algemeen voorbehouden dient te zijn aan hoofdofficieren, in dit geval aan een boven de in artikel 41, 2°., genoemde strafoplegger gestelde meerdere?

Een novum is dit niet, aangezien de bevoegdheid tot het opleggen

van de straf van streng arrest aan officieren, verlaging en plaatsing in een tuchtklasse ook aan bepaalde categorieën tot straffen bevoegde meerderen is voorbehouden.

Men bedenke daarbij, dat het commando over een compagnie, eskadron e.d. nogal eens is toevertrouwd aan een zeer jong officier, die niet altijd straft in evenwichtigheid des gemoeds, maar soms om zich als meerdere te handhaven. De correctieve invloed van de in artikel 50*b* genoemde meerdere bestaat weliswaar, doch dan is het kwaad al geschied.

Uit de praktijk is reeds gebleken, dat men door allerlei interne voorschriften aan dit euvel tracht te ontkomen.

Artikel 40. Achten de bewindslieden het wel doenlijk, b.v. de commandant van Hr. Ms. „Karel Doorman" of een der kruisers uitsluitend de strafbevoegdheid toe te kennen? Vervalt daardoor de strafbevoegdheid van de commanderende officier van een squadron aan boord geplaatste vliegtuigen der zeemacht?

Artikel 42. Gezien de sterk verminderde algemene bevoegdheden en status van de garnizoenscommandant achtten vele leden het noodzakelijk, ook diens strafbevoegdheid sterk in te perken, te meer waar elders is betoogd, dat zijn functie weinig meer om het lijf heeft.

Artikel 45. Deze leden waren van mening, dat de tot straffen bevoegde meerdere binnen vierentwintig uur moet hebben beslist, of het arrest al dan niet zal worden gehandhaafd.

Artikelen 49 en 50. Is het niet gewenst, de uitdrukking „zo mogelijk" nader in de wet te preciseren?

Artikel 58. De terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier brengt vaak tijdverlies en administratieve rompslomp met zich mee. Is niet een zodanige wijziging in het strafprocesrecht aan te brengen, dat de militaire rechter in een dergelijk geval zelf als strafoplegger optreedt?

§ VI, *artikel 61.* Het is een algemeen bekend feit, dat de dienstplichtigen slechts met grote schroom gebruik maken van het recht tot beklag over een opgelegde straf — al is dit ook bij beroepsmilitairen wel het geval —, omdat zij daarbij onvermijdelijk via de oorspronkelijke strafoplegger hun verlangen tot beklag kenbaar moeten maken. Ofschoon niet getwijfeld wordt aan de objectiviteit van genoemde strafopleggers, dient men rekening te houden met de aangeduide opvatting.

Ditzelfde geldt ten aanzien van het recht van beklag omtrent het bepaalde in artikel 9 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht (K.B. 31 juli 1922 (*Stb.* 476), gewijzigd bij K.B. van 17 juni 1927 (*Stb.* 182) en K.B. van 27 april 1931 (*Stb.* 174)).

Dit artikel 61 wijst als beklagmeerdere aan:

a. de tot straffen bevoegde meerdere, onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger is gesteld;

b. degene, die door de Kroon of de betrokken Minister van Marine of van Oorlog is aangewezen.

Op grond van de geschiedenis na de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht moet worden aangenomen, dat dit laatste slechts dient te geschieden, indien een officier met volledige strafbevoegdheid niet onder rechtstreeks bevel van een tot straffen bevoegde meerdere is gesteld.

Het antwoord op de vraag wat bedoeld wordt met „rechtstreeks bevel" vindt men niet in de Wet op de Krijgstucht, maar in interne voorschriften, die de bevelsverhoudingen betreffen.

Voor de Koninklijke marine zijn deze in hoofdlijnen geregeld in C.Z. 1258*g* en in de algemene of bijzondere instructies voor militaire marine-autoriteiten.

C.Z. 1258*g* noemt in punt 120 als voornaamste bestanddelen, die het bevel kunnen omvatten: operatief gezag en administratief gezag.

De wet maakt tussen deze verschijningsvormen van bevel geen onderscheid en kent evenmin een beperkte strafbevoegdheid op grond van een gedeelde bevelsverhouding. Zowel een bevelhebber, bekleed met administratief gezag, als die, bekleed met operatief gezag, kunnen dus volledige disciplinaire strafbevoegdheid uitoefenen en — zo zij onder hun bevelen officieren met volledige strafbevoegdheid hebben — optreden als beklagmeerdere in de zin van dit artikel 61.

Hoewel echter dus elke groeps- of divisiecommandant, commandant mijnendienst, onderzeedienst, enz. deze bevoegdheid heeft, worden in de praktijk de klachtzaken bij de Koninklijke marine door de vlootvoogden beslist.

De constructie om tot deze uniformiteit van strafbeleid te geraken, is neergelegd in punt 162 van genoemde C.Z. 1258*g*, dat richtlijnen geeft, indien over dezelfde militairen meer dan één bevelvoerend officier is gesteld.

Alsdan kan aan één of meer hunner worden opgedragen zich bij voorkeur te onthouden van het uitoefenen van bevoegdheden, die de Wet op de Krijgstucht hun toekent.

Redenen van praktische aard zullen hier de doorslag moeten geven. Zoals gezegd, kunnen deze redenen gelegen zijn in het streven naar uniformiteit bij het te volgen straffenbeleid. De functie van „beklagmeerdere" en die van de meerdere, bedoeld in artikel 50*b*, mogen dan wezenlijk verschillen, beiden voeren een controle uit op het gebruik maken van strafbevoegdheid. Het verdient aanbeveling, tot uniformiteit te geraken door deze controle in slechts één hand te laten, waarbij gedacht moet worden aan de autoriteit, die met de verwijzing is belast, juist met het oog op de verantwoordelijkheden, die deze laatste functie met zich meebrengt. Door deze laatste zowel met de controle, bedoeld in artikel 50*b*, als met de functie van beklagmeerdere te belasten doet men de organisatie geen geweld aan en legt men uiteindelijk de verantwoordelijkheden daar, waar ze behoren. Tevens zal op dat niveau de deskundigheid beter tot haar recht komen, die bij de behandeling van een en ander is vereist. De „tussenliggende meerdere" behoeft hiermede niet uitgeschakeld te worden. Men zou hem een soort interventiebevoegdheid kunnen geven, doch met de verplich-

ting onmiddellijk de aangelegenheid ter kennis van de beslissende autoriteit te brengen ter verdere behandeling.

Artikel 69. Het kwam vele leden gewenst voor, de uitdrukking „op voordracht van .... uit de dienst weg te jagen" te vervangen door: naar door Ons te stellen regelen uit de dienst te ontslaan.

Aldus vastgesteld 26 oktober 1960.

FENS, VAN RIJCKEVORSEL, VAN DOORN, DIEPENHORST, WIERDA, MEULINK, KRANENBURG, COUZY, SCHOUWENAAR.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Motivering van de strafmaat

De reserve-luitenant-kolonel Mr. baron VAN IMHOFF, officier van justitie bij de arrondisements-rechtbank te 's-Hertogenbosch, schrijft het volgende:

„Ik neem aan dat de inhoud van het M.R.T. niet alleen bestemd is voor het zeer kleine aantal officieren, die een taak hebben bij de militaire justitie, doch ook de levendige interesse dient te hebben van alle officieren met enig commando belast. Immers juist uit de gepubliceerde uitspraken van de militaire rechter kan men kennisnemen van sfeer, fouten, al dan niet juiste reacties op uitlatingen en misdragingen van minderen en meerderen en hoe één en ander door de justitie wordt beoordeeld.

Indien mijn mening juist is dan worde in de vonnissen uitvoeriger de strafmaat gemotiveerd; wanneer wij lezen in M.R.T. 1960, resp. blz. 600 en 630, dat soldaat A. opzettelijk de benzineleiding van een militaire tankwagen doorzaagde en soldaat B. een meisje, dat hij in een cafetaria had ontmoet, bij het, overigens tegen haar wil, naar huis brengen in haar broek tastte en wij zien dat één van de soldaten gestraft werd met een boete van f 40,— en de ander met een gevangenisstraf van $1\frac{1}{2}$ jaar plus ontslag uit de dienst, dan heeft een publicatie van die strafzaken met de opgelegde straffen alleen zin indien nader wordt gemotiveerd waarom deze straffen werden opgelegd, welke men eerder juist andersom had verwacht.

Ik kan mij voorstellen dat de militaire rechter in eerste instantie geneigd is de motivering van de strafmaat „af te doen" in een vaste en „deukvrije" formule, maar in dat geval ware te overwegen of Uw commentator, die thans dikwijls schrijft voor de zeer kleine categorie fijnproevende juristen, niet de strafmaat zou kunnen toelichten op grond van de dossierinhoud, waarmede hij naar mijn overtuiging zou meewerken aan een beter aanvoelen van de justitiële waardering van gebeurlijkheden."

De redactie stemt in met de door Mr. VAN IMHOFF gemaakte opmerking over het gebrek aan motivering van de opgelegde straffen in de door hem bedoelde vonnissen.

Gezien de redactie niet weet welke overwegingen de militaire rechter in raadkamer hebben geleid tot het opleggen van een bepaalde straf,

pleegt zij zich van een nadere toelichting daarop te onthouden; in een enkel geval zou zij eventueel op een opvallend verschil in strafmaat kunnen wijzen.

Het ligt echter uitsluitend op de weg van de militaire rechter om in voorkomend geval de motivering van de straf anders af te doen dan alléén met de „deukvrije formule". *(Red. M.R.T.).*

Opvoedkundige maatregelen

Hoofdkwartier van de Generale Staf 's-Gravenhage, 25 juni 1958
Kabinet, Nr. 58/309

Aangezien mij is gebleken dat geen algemeen juist inzicht bestaat omtrent wat onder opvoedkundige maatregelen, welke door daartoe bevoegde meerderen ter handhaving van de krijgstucht ten aanzien van hun ondergeschikten kunnen worden opgelegd, moet worden verstaan, deel ik u het volgende mede:

Als „opvoedkundige maatregel" kan alleen worden aangemerkt een maatregel die een opvoedende strekking heeft, rechtstreeks verband houdt met het verzuim en met de ernst daarvan evenredig is, niet is een verkapte straf en niet een plagerij of een uiting van machtsmisbruik. Nimmer mag de maatregel in strijd zijn met de waardigheid van de betrokkene als militair of als mens.

Voorts bepaal ik, dat opvoedkundige maatregelen slechts getroffen mogen worden door tot straffen bevoegde meerderen en door andere meerderen na goedkeuring door een tot straffen bevoegde meerdere. [1])

Iedere commandant draagt zorg dat de onder zijn bevelen staande officieren en onderofficieren van het bovenstaande in kennis worden gesteld. In voorkomend geval zal hij de gedraging van een ondergeschikte welke hiermede in strijd is, aan de krijgstucht toetsen.

De Luitenant-Generaal,
Chef van de Generale Staf
tvs Bevelhebber der Landstrijdkrachten,
G. J. LE FÈVRE DE MONTIGNY.

Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht Nederlands Nieuw-Guinea

De Commandant van de Brigade Nederlands Nieuw-Guinea, bij Koninklijk Besluit van 30 augustus 1960, gepubliceerd in het Staatsblad nr. 382 van 30 september 1960, aangewezen als Commanderend Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944: [2])

Overwegende, dat voor het legerings- en operatiegebied van de Brigade Nederlands Nieuw-Guinea voor de duur van de taakvervulling

[1]) Zie bij „Vragenbus" blz. 45 e.v. *(Red. M.R.T.).*
[2]) M.R.T. LIII, 1960, blz. 713. *(Red. M.R.T.).*

van genoemde Brigade in deze gebieden, dient te worden overgegaan tot instelling van een krijgsraad te velde voor de Koninklijke Landmacht;

Gelet op artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944;

Besluit tot instelling van de Krijgsraad te velde voor de Koninklijke Landmacht Nederlands Nieuw-Guinea, met ingang van 17 oktober 1960 voor de gehele duur van de taakvervulling van de Brigade Nederlands Nieuw-Guinea in haar legerings- en operatiegebied.

Hollandia, 14 oktober 1960.

De C-Brigade Nederlands Nieuw-Guinea,
De Kolonel der Infanterie,
W. D. H. EEKHOUT.

Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht Nederlands Nieuw-Guina

De commandant van het Commando Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea heeft bij beschikking van 15 november 1960, Nr. M/100004/60, op overeenkomstige wijze als bij vorenstaande beschikking is geschied, besloten tot instelling van de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht Nederlands Nieuw-Guinea voor het legerings- en operatiegebied van dat Commando, met ingang van 15 november 1960. (Red. M.R.T.).

Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen [1])

(Ministeriële beschikking van 2 november 1954, Secretaris-Generaal, Nr. 137469, L.O. Nr. 54268 O, Codenr. 5317, gewijzigde herdruk (dec. 1960) i.v.m. wijziging van punt 4 (M.B. van 3 december 1960, Nr. 203.468 C)).

De Minister van Defensie,

Overwegende, dat het wenselijk is regelen te stellen omtrent betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen, mede ter voldoening aan het bepaalde in artikel 98, derde lid, juncto het tweede lid, onder *a,* van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht;

Besluit:

vast te stellen de

Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen

1. Betuiging van tevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschieden aan militairen, die zich in hun werkkring bepaaldelijk hebben onderscheiden.

[1]) M.R.T. XLVIII (1955) blz. 205, XLVII (1954) blz. 662. *(Red. M.R.T.).*

2. Betuiging van ontevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschieden aan militairen, wie fouten of tekortkomingen in beleid of bij opgedragen werkzaamheden, welke geen aanleiding geven tot strafrechtelijke of krijgstuchtelijke bestraffing, kunnen worden verweten.

3. Tevredenheids- en ontevredenheidsbetuigingen welke schriftelijk worden kenbaar gemaakt, dienen steeds te bevatten de woorden: „Ik betuig U mijn (on)tevredenheid".

4. De bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid komt toe aan de Minister van Defensie en — doch uitsluitend ten aanzien van de onder hun bevelen dienende militairen — aan de Chef van de Generale Staf (Bevelhebber Landstrijdkrachten), de Chef Luchtmachtstaf (Bevelhebber Luchtstrijdkrachten), de Nederlandse Territoriale Bevelhebber, de Commandant van een Legerkorps, de Commandant Reserve Strijdkrachten, de Commandant Tactische Luchtstrijdkrachten en de Commandant Luchtverdediging.

5. Andere militaire chefs, benevens burger-autoriteiten voor zover zij ambtelijk boven militairen gesteld zijn, kunnen in voorkomende gevallen langs de hiërarchieke weg aan de naast hogere autoriteit, die voldoet aan het bepaalde in punt 4, een met redenen omkleed voorstel doen tot het geven van een schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging.

6. De in punt 4 genoemde autoriteiten zullen — behalve indien ter zake van een fout of tekortkoming, als bedoeld in punt 2, reeds een commissoriaal onderzoek is gehouden — van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van ontevredenheid geen gebruik maken dan nadat zij de betrokken militair in de onderwerpelijke aangelegenheid mondeling of schriftelijk hebben gehoord.

7. De schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt langs de hiërarchieke weg aan de militair, voor wie zij bestemd is, toegezonden.

8. De militaire autoriteiten, bedoeld in punt 4, zenden van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging, welke zij doen uitgaan, langs de hiërarchieke weg een afschrift aan de Minister van Defensie.

9. Van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt een afschrift bij de beoordelingsbescheiden van betrokkene opgelegd.

10. Daar het oordeel over een militair in beginsel tot uitdrukking behoort te komen in de omtrent hem uit te brengen beoordelingen, zal van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid en tot het doen van voorstellen, als bedoeld in punt 5, slechts bij hoge uitzondering gebruik worden gemaakt.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Executie van een doodvonnis aan boord van een oorlogsschip

door

A. HALLEMA

Vere, juli 1760

Homosexuele gedragingen aan boord van onze marine werden voorheen steeds met de dood gestraft.

Reinheid van zeden, handhaving der eerbaarheid, intoming van het sexuele driftleven, inzonderheid bestrijding van perversiteiten en genezing van bepaalde sexuele afwijkingen zijn ook voor onze Koninklijke Marine maatstaven en normen, welke van hoog tot laag aan boord van haar schepen gebiedend zijn voorgeschreven. Natuurlijk wil dat niet zeggen, dat alles in deze maar even gemakkelijk gaat en op rolletjes loopt, want de morele standaard kan hoog in top staan, de praktijk van het leven spot er al te vaak mee. Zowel de groep als het individu koerst op dit stuk van zaken niet zelden op een eigen en dan meestal een uit het lood geslagen kompas: „the ordinary man occasion-„ally ignores the opinions proclaimed by religion and science and „establishes his own standard of sexual behaviour". [1])

Maar ook de goede ere-code heeft onder onze Marinemannen nog steeds kracht van wet, steunt op een gezonde traditie van eeuwen en veronderstelt de noodzakelijke individuele zelfbeheersing bij hen. M.a.w., men, dat is het goedwillende en onze Marine welgezinde publiek, verwacht van haar leden niet alleen aan boord en in het publiek een correct gedrag, maar dit ook ten aanzien van het sexuele leven. Dat geldt als iets vanzelfsprekends, al beseft datzelfde publiek niet altijd voldoende, hoe onder een verscheidenheid van weerbare, dus ook gezonde manschappen, die vaak maanden, althans weken lang, zonder enige relatie met de andere sexe moeten leven en werken, natuurlijk wel niet te onderdrukken erotische verlangens, neigingen en behoeften zich moeten baan breken. De indicatie van model onder alle omstandigheden en voor allen zonder onderscheid zou als een veel te hoog gestelde eis beschouwd kunnen worden, al streven de meesten van onze jantjes er toch wel naar aan een bescheiden zedelijke norm te voldoen.

Het oordeel van het publiek kan men geïllustreerd vinden in een der recente krantenberichten met betrekking tot een film, waarover onlangs nog al wat critiek werd gespuid en waarin volgens de algemene opinie de Koninklijke Marine niet genoemd mag worden, veel minder daarin enig aandeel dient te hebben. Ik geef dit courantenbericht hier verder ter illustratie, dus zonder enig commentaar.

„Naam van de marine door slijk van de walletjes gesleurd. (Van „onze korrespondent).

„Het rosse leven op de Amsterdamse „walletjes" is door een Frans-

[1]) W. Norwood East, Society and Criminal, London, 1949, ch. VII. sexual offenders.

„Italiaanse filmonderneming tot onderwerp gekozen voor een werk, „waarin onder meer de bekende filmactrices Marina Vlady en Magali „Noël een hoofdrol spelen. Het merkwaardige feit doet zich nu voor, „dat de Amsterdamse politie nu is ingeschakeld om het beruchte rode „lampenkwartier te beschermen tegen al te opdringerig publiek, terwijl „de justitie hier kort geleden juist met harde hand ging optreden. Nog „merkwaardiger is intussen, wat zich donderdagavond op deze plek „afspeelde. Voor het oog van de camera fungeerden twee passagierende „Jantjes van de Nederlandse Koninklijke Marine als op de „walletjes" „vertier zoekende zeelui. Heeft de kommandant zeemacht de Italiaanse „filmproducenten verlof gegeven de naam van onze marine op een „dergelijke manier door het slijk te halen of heeft onze Koninklijke „marine over de hele wereld misschien zo'n naam, dat de producenten „het vanzelfsprekend vonden uitgerekend de Nederlandse Jantjes te „misbruiken in een dergelijke scene? Buitenlandse persvertegenwoor- „digers, die toevallig getuige waren van deze opnamen, hebben zich „enerzijds geërgerd aan de lichtzinnige manier, waarop zij hier bepaalde „gedragingen als gebruik van onze matrozen geëtaleerd hebben, an- „derzijds met verbazing gekonstateerd, dat dit alles in ons anders zo „preutse landje zo maar kan gebeuren. Het uniform mag als inter- „nationaal gelden, de baret met het „Koninklijke Marine" liet geen „twijfel over de nationaliteit van de passagierende gasten, die overigens „hun uniform geleend hadden van de een of andere verhuurinrichting."

We laten de berichtgeving over deze zaak nu maar verder voor wat ze is en achten ons bovendien niet bevoegd haar te beoordelen, doch maken er hier alleen melding van, omdat ze kan gelden als een spiegel der openbare mening ten aanzien van de moraliteit en morele standing onzer Marinemannen, inzonderheid in het sexuele vlak, anomalieën van individuele aard vanzelf voorbehouden. Want die zijn er en blijven er, kunnen tot perversiteiten verworden evenals trouwens in alle andere geledingen der maatschappij. Aan boord evenals in inrichtingen en gestichten (straf- en bewaringsgestichten, verplegingsinrichtingen, isolatiehuizen, enz.) nog des te eerder dan in het zg. open en vrije leven, waar de man iedere dag aanraking met de vrouw zijner keuze of een vrouw kan zoeken, hetgeen de zeeman aan boord van koopvaardij- en oorlogsschepen mist.

Thans worden die sexuele afwijkingen zo mogelijk medisch en sociaal-hygiënisch bestreden, doch in vroeger eeuwen werden ze *gestraft* en niet mals ook. Thans kan een homo-eroticus met dergelijke abnormale gezindheid om die reden uit de militaire dienst worden verwijderd, in vroeger eeuwen werd hij deswege geliquideerd als volgens het Oudtestamentisch verhaal met de inwoners van Sodom en Gomorrah is geschied. Want op homosexuele gedragingen stond zonder meer de doodstraf, die meestal aan de wal, doch een enkele maal ook aan boord werd uitgevoerd. [2]) Van zulk een abnormale strafexecutie

[2]) Vgl. voor andere landen en volken in het verleden ten aanzien van dit delict en de bestraffing er van RUD. KLARE, Homosexualität und Strafrecht, 1937, blz. 498-500.

op een abnormale plaats onder abnormale omstandigheden vindt de lezer hierna een zeer weinig voorkomend exempel, nu ongeveer twee eeuwen geleden op de rede van Vere aan boord van het oorlogsschip met dezelfde naam uitgevoerd.

Het is bekend, dat thans hier te lande deze handelingen, alleen wanneer ze door meerderjarigen met minderjarigen worden gepleegd, nog onder berechting ingevolge het Wetboek van Strafrecht vallen (art. 248 bis), nadat een tijdelijke Duitse strafmaatregel van die aard uit de jongste bezettingsperiode ingevolge Besluit Bezettingsmaatregelen (Stbl. E. 93) buiten werking gesteld en vervallen verklaard is. [3])

Inzonderheid in de 18de eeuw zijn de toenmalige Nederlandse strafrechters krachtig, om niet te zeggen rigoureus opgetreden tegen deze gedragingen, welke men toen achtte tot „de grouwelyckste misdaden" van het mensdom te behoren. Militairen en schepelingen, die er op betrapt werden, hetzij actief, hetzij passief, werden tot de zwaarste en pijnlijkste doodstraffen veroordeeld, terwijl in hun geval de strafprocedure werd versneld en verkort en de executie bijna onmiddellijk volgde op de uitspraak van het vonnis.

Deze gang van zaken wekt de schijn en zelfs de indruk, alsof men de „duivel in hen" zo spoedig mogelijk uit de menselijke samenleving heeft willen wegbannen, aldus ongeveer een strafrechtshistoricus uit het begin der vorige eeuw. In zekere zin kan men hier spreken van een dubbele of tweemaal toegepaste doodstraf op het lichaam van een enkele veroordeelde, in het hierna beschreven geval aan boord van de „Vere" in 1760 eerst wurging of ophanging en daarna nog eens verdrinking van het lijk. Zulk een cumulatie van straffen was tevens de uitdrukking van de ernst van het misdrijf, alleen noodzakelijk geoordeeld in het geval van „enorme crimens" of bij een samenloop van strafbare feiten. In casu kwam de dubbele straf van eerst gehangen en daarna verbrand ook voor, doch dan alleen voor op het land terechtgestelde gevonnisten wegens homosexuele gedragingen. [4])

De lezer zal ten slotte wel het antwoord begeren op de vraag over de frequentie van dit misdrijf, zoals de Ouden het zagen, „talder-„zwaerste crime van oncuuschheit" en de daarop toegepaste straffen op de vloot, inzonderheid bij de Nederlandse Marine tijdens de Republiek. Hoewel deze soort van criminaliteit in de Germaanse landen veel minder voorkwam dan bijv. in Italië en Spanje, zijn toch gedurende de Middeleeuwen in de Nederlanden wel een aantal vonnissen bekend, waarbij homosexuelen rechtstreeks waren betrokken. Maes noemt er voor Mechelen alleen tussen 1373 en 1460 al zeven en voor 1391 in een massaproces zelfs zeventien tegelijk, waaronder twee

[3]) Op 31 juli 1940 bepaalde de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied, dat strafbaar gesteld werd de man, die met een andere man ontucht pleegde of ontuchtige handelingen van hem duldde. (Verordeningenblad voor het bezette Nederlandse gebied, stuk 16, d.d. 3 aug. 1940, verordening no. 81).

[4]) Voorbeelden voor het Oud-Belgische strafrecht en zijn toepassing in de voormalige Zuidelijke Nederlanden geeft Mr. Dr. L. Th. Maes in zijn boek „Vijf eeuwen stedelijk strafrecht" (Mechelen), 1942, Antwerpen, blz. 373.

vrouwen. Voor de Noordelijke Nederlanden verzamelde ik tussen 1420 en 1600 twee en dertig gevallen, voor de 17de eeuw, merendeels in de Hollandse steden achttien, terwijl eerst voor de 18de eeuw door anderen speciale onderzoekingen zijn ingesteld. [5]) Slechts zes van deze gevonnisten behoorden thuis op een schip, doch niet altijd staat vast of deze bodems tot de koopvaardijvloot dan wel tot de oorlogsschepen behoorden.

Exacte cijfers in deze zijn trouwens moeilijk te verzamelen wegens verschillende oorzaken, waaronder het verlies van het grootste deel van het marine-archief door brand, het niet zelden geheim houden van processen wegens dit misdrijf, vooral als er gegradueerden bij waren betrokken, het seponeren van desbetreffende gedingen, wanneer de verdachte(n) kans had(den) gezien door vlucht naar de gebieden van de V.O.C. en W.I.C. zich aan strafvervolging te onttrekken, alsmede door zelfmoord te plegen. Dit alles neemt niet weg, dat te dezer zake nog wel eens een speciaal onderzoek zou mogen worden ingesteld in de resten van onze admiraliteitsarchieven en daarmee verwante bescheiden, want ondanks het delicate karakter van het onderwerp raakt het min of meer de erecode van onze Marine in het verleden.

Vonnis en **executie**

Vere

Dat de hemelsche wraek de boozen op de hielen volgt, en een onnatuurlyke dood, op het Vonnis van den waereldlyken Rechter, vaek den levensdraed afsnyd van zulken, wier meer dan beestelyke wellust de wetten der nature te verkrachten schynt, is alhier, den 29 der van de nu afgeloopen Hooimaend, in 't aenzien dezer gantsche Stede gestaefd, in twee ongelukkigen, die, aen boord van 't Oorlogschip Vere, hier op de reede liggende, hun Vonnis, naer 's-Lands Wetten, hebben weggedragen en deszelfs uitvoering moeten ondergaen. Wanneer 's-Lands Oorlogschip Zuidbeveland, gevoerd bij den Kapitein M. Haringsman, voor weinig weken, van deszelfs togt was t'huis gekomen, bevonden zich aen boord van het zelve twee Matroozen, de een een Spanjaerd en de ander een Danziger van geboorte, en van drieëntwintig tot zesentwintig jaren oud, die van onnatuurlyke Misdaden met den anderen gepleegt te hebben beschuldigd werden en als zoodanigen, ter beoordeelinge aen de Ed.Mog.Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, binnen deze Provintie hunne Vergadering houdende, in hechtenis overgegeven; gelyk dezelven dan ook, vervolgens voor ge-

[5]) In het algemeen: L. S. A. M. VON RÖMER, Der Uranismus in den Niederländen bis zum 19. Jahrhundert, mit besonderer berücksichtigung des groszen Uranierverfolgung im Jahre 1730, in: Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen, VIII Jahrgang, Leipzig 1906. Voor Amsterdam J. J. OVEZALL, Over het sociale aspect van de homosexualiteit in de achttiende eeuw in Nederland, in: Nederlandsch Tijdschrift voor de Psychologie en haar grensgebieden, N.R. dl. VIII, 1953, afl. 4, blz. 305-349. Vooral deze studie berust op eigen diepgaand archivaal onderzoek in het Rechterlijk Archief van Amsterdam en geeft naast de huidige stand der problematiek met gefundeerd oordeel ook een ruime litteratuuropgave.

WAARSCHOUWING.

ALsoo het Hof van Holland in erbaringe is gekoomen/ dat seedert eenigen tyd verscheidene Persoonen/ met ter zyde stelling van alle sentimenten van eerbaarheid en schaamte/ sig schuldig maaken aan het pleegen van ontugtigheeden in het Bosch/ het Voorhout/ de Vyverberg en andere publicque Plaatsen alhier in den Hage/ soo heeft het voorschreeven Hof den Procureur Generaal speciaal gelast/ en last hem mits deesen/ daar teegens by continuatie te vigileeren/ en door de Dienaars van de Justitie te doen aanhouden/ alle de geenen/ soo Mannen als Vrouwen/ welke bevonden sullen worden/ sig aan het pleegen van ontugtigheeden op publicque plaatsen alhier in den Hage schuldig te maaken/ sullende teegens deselven desweegens/ na exigentie van saaken/ worden geanimadverteert.

Gedaan in den Haade den 28 February 1772.

Onder stond/

In kennisse van my.

Was geteekent/

Adriaan Bodt.

melde hunne Ed.Mog. daer van zyn overtuigd, tot bekentenis gebragt, en, na alle gewone Procedures, veroordeeld om, door handen van den Scherprechter, aen de Worgpael hun leven te eindigen. En, gelyk de misdaed aen een scheepsboord gepleegd was, verkozen hunne Ed.Mog., dewyl Kapitein Haringsman, met Zuidbeveland op een nieuwen togt was vertrokken, 's-Lands Oorlogschip Vere, thans hier ter reede, en omtrent maer een snaphaenschoot van de Stad af, liggende onder bevel van den Kapitein C. VISCH, om aen boord van het zelve dat Vonnis te doen uitvoeren. Hier toe werden de gevangenen, 's-nachts tusschen den 25 en 26, van Middelburg aen boord van dat Schip gebragt, en twee Predikanten van de Hervormde Gemeente in deze Stad verzogt die ongelukkigen, in deze hunne laetste oogenblikken, ter dood te bereiden, en tot een kristelyk berouw op te wekken. Dit Doodvonnis werd hun, op Saturdag, den 26 van Hooimaend, by eene Commissie van den Raed, door den Heere Sekretaris, op 't halfdek, plegtig, en in zeer nadrukkelyke bewoordingen, aengekondigd, als tegens Dingsdag, den 29, zullende uitgevoerd worden. Tot welke akelige plegtigheid dan, aen de bakboordszyde van het voornoemde Schip, buiten het zelve, op de hoogte van de bak, een houten Schavot, van omtrent zesentwintig voeten lang, en breed naer evenredigheid, was opgerecht, en met eene heining omringd, waer op twee Worgpalen stonden, met den verderen toestel, daer toe behoorende, en ook eene gallerye gemaekt was, die regelrecht, van het halfdek, langs het boord, tot op de bak, en dus naer het Schavot, leidde. Wanneer nu, op den voornoemden 29 der Oegstmaend, de Heer Fiskael der Admiraliteit, met de Gerechtsbedienden, zich naer boord begeven had, onder het gewoon salut, en vervolgens, met eene tweede Chaloep, het gantsche Kollegie van den Raed, voornoemd, met gelyke eerbewyzingen daer ontfangen waren, begon de toestel gemaekt te worden tot de uitvoeringe van het Vonnis. De misdadigen, elk uit de hut, waer in zy, gedurende die vier dagen, hunnen intrek gehad hadden, te voorschyn gebragt zynde, werd hun het Doodvonnis voorgelezen op het halfdek, en vervolgens eene schoot gegeven, en de bloedvlagge opgehyst; waer na zy, langs de bovengemelde gallerye, onder een goed geleide, naer de bak werden gebragt, alwaer de Scheepsgranadiers en Soldaten eenen kring geslagen hadden. Hier deed de jongste der beide Predikanten, welken deze uitvoering bywoonden, een plegtig Gebed; na het welke de Misdadigen, de een na den anderen, den Scherprechter, die met eene schuit aen boord gekomen, en, uit dezelve, langs een ladder, daer toe gericht, regelrecht op het Schavot geklommen was, en zich, gedurende al dien tyd, daer op had onthouden, werden overgeleverd, aen de pael gezet, en ter dood gebragt. Toen ze beiden dood waren, werd de bloedvlag weer gestreken, en de gewone opgehyst; waer na de Scherprechter zich, voorts bezig hield met de Lyken, nog aen de palen hangende, elk eene Zak over 't lichaem te trekken, die met gewigt gevuld was, om dezelven, volgens den inhoud van het Vonnis, vervolgens buiten Gaets te brengen en in zee te werpen; gelyk het zelve dien eigen avond ook is uitgevoerd. Dus is dit doodelyk Schouwspel, dat, in alle zyne om-

standigheden, omtrent van half elf tot één uur des middags geduurt had, afgeloopen, zonder eenigszins noodlottig te zyn geweest voor iemand der honderden van aenschouweren, die tot deze plegtigheid zoo op de Stads Zeemuuren, als in eene meenigte van sloepen, schuiten en bootjes, op het stroom zelf, waren toegevloeid,; zynde de nieuwsgierigheid hier toe nog te meer uitgelokt, door den Ed.Mog. Raed ter Admiraliteit geveld, en aen een Scheepsboord in 't werk gesteld, hier, by menschen gebeugen, niet gezien is.

De tekst van het hierboven afgedrukte en singuliere vonnis is opgenomen in de Nederlandsche Jaerboeken van augustus 1760.

Dat juist de 18de eeuw min of meer berucht is geworden door dit soort van in die tijd gekwalificeerde misdrijven ondanks de deswege toegepaste zware straffen, bewijst niet alleen de hiervóór aangehaalde publicatie van de heer J. J. OVEZALL, Med. Dr., doch ook een bepaald soort van uitgevaardigde en rondgezonden plakkaten door het Hof van Holland, ter waarschuwing, bedreiging en opsporing der verdachten als hier een van 28 febr. 1772, naar het gedrukte origineel gefacsimileerd.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 2 maart 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor H. R. Mac Gillavry.
Raadsman: Kapitein A. Oosters.

Beklaagde, dpl. soldaat, keerde niet van bewegingsvrijheid terug omdat zijn broer, machinist op een grijper in het bedrijf van zijn vader, ziek geworden was en zijn vader wilde dat hij, beklaagde, de plaats van zijn broer innam. Beklaagde begaf zich naar het werk en vroeg zijn moeder, zijn commandant te verwittigen en toestemming te vragen. De telefonische melding van zijn moeder werkte misleidend, zodat beklaagde's commandant meende dat beklaagde ziek was.

KRIJGSRAAD: *opzet niet, schuld wel bewezen: doordien beklaagde de berichtgeving aan anderen overliet, is hij aansprakelijk voor de daarbij ontstane fouten. Geldboete van f 750,-, met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr.*

HOOG MILITIAR GERECHTSHOF: *Aangenomen moet worden dat beklaagde, op zijn desbetreffend verzoek, toestemming zou hebben gekregen om, op grond van sociale indicatie, tijdelijk het werk van zijn broer waar te nemen. Beklaagde is niet aansprakelijk voor fouten, door anderen gemaakt bij het verzoeken van die toestemming. De afwezigheid is niet ongeoorloofd geweest, mitsdien vrijspraak.*

(W.M.Sr. art. 98; W.Sr. art. 24)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A., geboren 2 maart 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 938e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, op „of omstreeks 26 oktober 1959 te 00.30 uur, in tijd van oorlog, te „Ossendrecht, niet van bewegingsvrijheid bij zijn aldaar gelegerd voor„meld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk, al„thans door schuld zijnerzijds, immers zonder daartoe van zijn com„mandant of enige daartoe bevoegde instantie toestemming te hebben „ontvangen, eigendunkelijk ongeoorloofd langer dan vier dagen on„afgebroken afwezig is gebleven, tot hij zich op 19 november 1959 „bij zijn onderdeel heeft teruggemeld";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 30 december 1959, opgemaakt door de Commandant 938e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 23 oktober 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 938e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, op 26 oktober 1959 om 00.30 uur te Ossendrecht niet van bewegingsvrijheid bij zijn aldaar gelegerd voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij zich op 19 november 1959 om 12.00 uur bij dat onderdeel heeft teruggemeld; dat hij noch van zijn commandant, noch van enige andere daartoe bevoegde instantie hiertoe toestemming had ontvangen; dat hij op 24 oktober 1959 met weekend bewegingsvrijheid is vertrokken naar den Bommel; dat, toen hij die dag thuiskwam, zijn broer ernstig ziek bleek te zijn; dat de volgende dag bleek, dat zijn broer onmogelijk op maandag weer aan het werk kon gaan; dat zijn broer, evenals hij, machinist is op een grijper in het bedrijf van zijn vader; dat zijn vader wilde, dat hij — beklaagde — die maandag in Dreischor het werk van zijn broer zou voortzetten; dat op maandag 26 oktober 1959 zijn vader hem naar de pont te Ooltgensplaat heeft gebracht; dat hij zijn vader toen heeft gevraagd zijn Commandant op te bellen; dat zijn vader zei dit te zullen doen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Willem Gerard François Schel,

dat hij als sergeant-majoor administrateur van de Verzorgingsbatterij van het Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht is; dat op 26 oktober 1959 te 09.25 uur Mevrouw A. hem opbelde en hem zei: „U „spreekt met Mevrouw A.; A. is ziek"; dat hij niet anders dacht dan dat zij de soldaat A. bedoelde;

Overwegende, dat blijkens genoemde justitiële verklaring beklaagde van 26 oktober 1959 tot 19 november 1959 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van

zijn onderdeel, de Verzorgingsbatterij van het Depot Luchtdoelartillerie, gelegerd te Ossendrecht en zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat weliswaar de controlerend arts, de reserve 1e luitenant arts Bowles, de controlekaart, bestemd voor beklaagdes commandant, niet behoorlijk invulde en evenmin voor beklaagde een schriftelijke opdracht achterliet zich onmiddellijk naar zijn — beklaagdes — onderdeel terug te begeven, doch dat dit alles beklaagde niet disculpeert;

Overwegende, dat beklaagde immers instede van zijn commandant behoorlijk te verwittigen van de omstandigheid, dat niet hij, maar zijn broer ziek was en dat hij om zakelijke redenen gemeend had niet van bewegingsvrijheid te moeten terugkeren, het doen van deze meldingen aan zijn ouders heeft overgelaten, tengevolge waarvan deze niet of althans niet behoorlijk zijn doorgekomen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien behoudens genoemde wetbepaling, nog de artikelen:

1, 11, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

23, 24 van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van zevenhonderd en vijftig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijfentwintig dagen.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 10 mei 1960

President: Mr. Milders (plv.); *Leden:* Lt.-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).
Raadsman: Kapitein A. Oosters.

(Zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: .... enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: .... [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 30 december 1959, opgemaakt door de Commandant 938e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 23 oktober 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar gedurende het in de telastlegging genoemde tijdvak zonder uitdrukkelijk verleend verlof van zijn onderdeel afwezig is gebleven, maar dit op zichzelf nog niet medebrengt, dat de afwezigheid ongeoorloofd was;

dat uit het feitelijke verloop van zaken, zoals dit in het onderzoek is gebleken, is komen vast te staan dat beklaagde, toen hij op sociale indicatie en in de redelijke verwachting van nadere goedkeuring van zijn commandant besloot afwezig te blijven van zijn onderdeel, heeft gehandeld zoals is voorgeschreven in de bijlage A van voorschrift 1584;

dat om redenen buiten de schuld en buiten de aansprakelijkheid van beklaagde gelegen eerst veel later dan omstreeks 26 oktober 1959 mededeling is gedaan aan het gewestelijk kantoor te Rotterdam van de Sociale Dienst van het Ministerie van Oorlog, zodat dit kantoor geen tijdig advies heeft kunnen uitbrengen en door de commandant van beklaagde geen tijdige beslissing over dat achterblijven is genomen;

dat beklaagde, die vanaf 26 oktober 1959 te Dreischor (provincie Zeeland) werkzaamheden verrichtte, te goeder trouw heeft mogen aannemen dat zijn afwezigheid wegens sociale indicatie was aanvaard;

dat, indien anderen dan beklaagde niet in gebreke waren gebleven en dit achterblijven van verlof op de voorgeschreven wijze was behandeld, aangenomen mag worden dat aan beklaagde tijdelijk verlof gedurende voormeld tijdvak zou zijn verleend;

Overwegende, dat niet is bewezen, dat beklaagde ongeoorloofd afwezig is geweest;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt juncto artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 20 april 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.
Raadsman: Eerste-Luitenant P. B. Verschoor.

Als bestuurder van een (militair) volkswagenbusje waarachter beklaagde met een sleepkabel van 3.40 meter een personenauto had bevestigd, van de rechterparkeerberm van de weg Utrecht-den Haag de rijbaan opgereden met de bedoeling om, met de gesleepte auto, de grasberm via een gat in de ligusterhaag over te steken en op de andere rijbaan te komen, tengevolge waarvan een naderende auto, na eerst geremd te hebben voor de slepende auto, plotseling de gesleepte auto voor zich zag en een aanrijding niet meer voorkomen kon worden.

Geldboete f 50, subs. 10 dagen hechtenis en 6 maanden ontzetting rijbevoegdheid.

(W.V.R. art. 56)

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G., geboren 14 april 1920, beroepskorporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepskorporaal der eerste klasse bij de Ko„ninklijke Landmacht, op 7 maart 1960 te circa 13.15 uur te Zwam„merdam, als bestuurder van een militair motorrijtuig, Volkswagen „Kombi, gekentekend KR 40-45, waarmee hij zich bevond op een „parkeerstrook aan de zuidzijde van de voor het openbaar verkeer „openstaande Rijksweg nr. 12, met het front in de richting Utrecht, „na een militaire personenauto VK 64-87 door middel van een circa „3.40 meter lange sleepkabel van touw aan zijn Kombi te hebben ver„bonden, met de door hem bestuurde Kombi de rijbaan van genoemde „rijksweg is opgereden teneinde via een opening in de ligusterhaag „tussen beide weghelften deze combinatie te keren en met het front in „de richting 's-Gravenhage op de noordelijke weghelft te brengen en „aldus een wending naar links heeft gemaakt, zulks alhoewel Rijksweg „12 een rijbaan-combinatie is, welke krachtens Hoofdstuk II van het „Wegenverkeersreglement gesloten is voor alle verkeer in beide rich„tingen, behalve voor dat met motorvoertuigen, met het gevolg dat de „bestuurster van een vierwielig motorijtuig AP 47-16, die langs de „zuidelijke rijbaan uit de richting 's-Gravenhage met een snelheid van „± 120 kilometer per uur deze parkeerstrook naderde, plotseling de „rijbaan volledig versperd vond en in het vrije gebruik van de weg „werd belemmerd, waardoor zij met het door haar bestuurde motor„rijtuig in botsing is gekomen met de gesleepte VK 64-87";

Overwegende: .... enz.:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 11 maart 1960, opgemaakt en gesloten door Martinus Cornelis Grootendorst, wacht-

meester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Arie de With, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, Brigade Woerden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Elisabeth Louise d'Obrenam Bicker:

dat zij op 7 maart 1960 omstreeks 13.15 uur als bestuurster van een personenauto, gekentekend AP 47-16, reed over de Rijksweg nr. 12, komende uit 's-Gravenhage en rijdende in de richting Utrecht; dat zij op de rechterweghelft van de rijbaan Den Haag—Utrecht reed met een snelheid van ongeveer 120 kilometer per uur; dat zij gekomen ter hoogte van het viaduct naar Reeuwijk op 100 à 200 meter voor zich uit een militair Volkswagenbusje van de parkeerstrook de rijbaan zag oprijden; dat zij op de parkeerstrook, in de nabijheid van die militaire auto, een personenauto zag staan; dat zij, toen zij de militaire auto de rijbaan zag oprijden, haar auto enigszins afremde; dat zij nog meer afremde, tot haar auto een zodanige snelheid had, dat zij achter die militaire auto langs kon rijden; dat de militaire auto de rijbaan bijna was overgestoken, toen zij zag, dat de personenauto met een kabel aan de militaire auto was verbonden; dat die personenauto door de militaire auto de rijbaan werd opgesleept; dat haar auto met de rechterzijde tegen de linkerzijde van de personenauto opbotste;

2. Verbalisanten:

dat de Rijksweg nr. 12 in de gemeente Zwammerdam een voor het openbaar rijverkeer openstaande weg is, voorzien van borden overeenkomstig model 39 (autoweg) van de bijlage van het Wegenverkeersreglement en bestaande uit twee rijbanen, gescheiden door een grasberm, waarop een ligusterhaag staat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „deze parkeerstrook";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 56 van het Wegenverkeersreglement",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 56 van het Wegenverkeersreglement juncto artikel 1 Koninklijk Besluit d.d. 1 april 1953 Staatsblad 167 juncto artikel 45 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 april 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr. W. Kasten en Majoor Mr. D. J. R. Buisman.
Raadsman: Mr. Dr. J. Hazenberg.

Poging tot diefstal met braak door twee verenigde personen: beklaagde, dpl. soldaat, was na gemaakte afspraak met een kameraad op een scooter van Amsterdam naar Amersfoort gereden, alwaar zij in een steeg een glas-in-loodraam van een winkel van Vroom & Dreesmann forceerden. Hiermede nog bezig, werden zij door de politie verrast en gearresteerd.

(W.Sr. art. 45. 310)

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. R., geboren 17 maart 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-„macht, op of omstreeks 28 februari 1960 te Amersfoort, tezamen en „in vereniging handelende met de soldaat W. M. S., ter uitvoering van „hun tevoren opgevat plan om zich door braak en/of inklimming de „toegang te verschaffen tot het winkelpand van de firma Vroom & „Dreesmann, gelegen aan de Utrechtsestraat nr. 27 te Amersfoort, „althans tot een warenhuis, en vervolgens aldaar geld of goederen van „hun gading weg te nemen, samen met S. een deel van een glas-in-lood-„raam aan de zijgevel van dat pand heeft ingedrukt, althans kapot ge-„maakt en vervolgens een deel van het glas heeft verwijderd, zijnde „het misdrijf, waarvan het voornemen zich aldus door een begin van „uitvoering had geopenbaard, niet voltooid alleen tengevolge van de „van zijn en S.'s wil onafhankelijke omstandigheid dat zij door de „Politie op heterdaad werden betrapt alvorens zij zich de toegang tot „het winkelpand hadden kunnen verschaffen";

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 16 maart 1960, opgemaakt en gesloten door Albertus Wilhelmus Bekman en Hendrik Dorenbosch, beiden wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van Wilhelmus Matheus S.:

dat hij op 9 april 1959 is opgekomen voor de militaire dienst; dat

hij op 27 februari 1960 te Amsterdam met de soldaat R. heeft afgesproken des avonds op stap te gaan om een inbraak te plegen; dat omstreeks 23.30 uur die dag R. bij hem thuis kwam; dat hij R. een burger broek en jasje heeft gegeven; dat R. deze kleren heeft aangetrokken; dat hij zelf ook burgerkleding heeft aangetrokken; dat hij R. een houten hamersteel met een rubber voetsteun en een draadkniptang heeft gegeven; dat hijzelf een dolkmes en een stukje gebogen ijzerdraad meenam; dat zij op een scooter, bestuurd door R. uit Amsterdam zijn vertrokken; dat hij bij Duivendrecht de besturing heeft overgenomen en toen met R naar Amersfoort is gereden, waar zij omstreeks 02.00 uur aankwamen; dat hij in een straat vlak bij Vroom & Dreesmann heeft geparkeerd; dat hij, gevolgd door R., door een nauw steegje naar de achterzijde van het gebouw van Vroom & Dreesmann is gelopen; dat aldaar R. een glas-in-loodraam heeft ingedrukt; dat zij toen om de beurt met de tang het lood hebben weggeknipt en het glas hebben aangepakt en op de grond gelegd; dat zij daarbij handschoenen droegen; dat zij plotseling een autodeur hoorden dichtslaan; dat zij toen terug de steeg zijn ingelopen; dat hij een lichtschijnsel zag en hoorde roepen: „Handen omhoog of ik schiet"; dat zij onmiddellijk daarop rondom in de agenten stonden; dat hij geen toestemming had in het pand van Vroom & Dreesmann binnen te dringen en aldaar geld weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 29 februari 1960, opgemaakt en gesloten door Hendrik de Groot en Willem Egtberts, beiden agent van Gemeentepolitie te Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat in de nacht van 27 op 28 februari 1960 te omstreeks 02.50 uur telefonisch aan het hoofdbureau van politie te Amersfoort werd medegedeeld, dat er zich twee mannen op verdachte wijze in de achtertuin van het perceel Utrechtsestraat 23 te Amersfoort bevonden; dat zij zich met de brigadier H. Dijkstra en de hoofdagent van gemeentepolitie J. Floor derwaarts heben begeven; dat genoemde achtertuin is te bereiken via een ingang tussen de percelen 6a en 8a van de Hellestraat; dat in perceel Utrechtsestraat 27 is gevestigd de winkel en het magazijn van Vroom & Dreesmann; dat zij, verbalisanten, zagen, dat in de Hellestraat voor perceel 19 een scooter was geplaatst; dat zij zich via bedoelde ingang naar de achtertuin van de percelen aan de Utrechtsestraat hebben begeven; dat zij in de tuin van perceel 23 een tweetal mannen aantroffen, die zich strak tegen een muur hadden aangedrukt; dat zij na sommatie de handen omhoog te steken, zagen dat een van die mannen een draadtang vasthield; dat beide personen handschoenen droegen; dat die personen door hen ter plaatse zijn aangehouden; dat bij onderzoek aan de kleding van een der aangehoudenen, genaamd B. R. een houten steel met een rubber voetsteun werd aangetroffen alsmede een doek en een viscosespons; dat bij onderzoek aan de kleding van de andere aangehoudene, genaamd W. M. S., werd aangetroffen een dolkmes en een gebogen stuk ijzerdraad; dat de achtertuin van perceel Utrechtsestraat 23 grenst aan de zijgevel van de winkel van

Vroom & Dreesmann; dat in deze zijgevel een raam met gekleurd glas-in-lood is aangebracht, waarachter zich een trappenhuis bevindt, dat toegang geeft tot alle afdelingen van het gebouw; dat een gedeelte van het glas-in-loodraam was verbroken, waardoor een gat was ontstaan van ongeveer 28 bij 23 centimeter; dat stukken glas onder dit gat in de tuin lagen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat hij tezamen en in vereniging handelde met de soldaat W. M. S.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„poging tot het misdrijf van diefstal door twee of meer verenigde „personen, waarbij de schuldige zich de toegang tot de plaats des mis-„drijfs heeft verschaft door middel van braak",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 junctis de artikelen 310 en 45 van het Wetboek van Strafrecht;

[Dictum: Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van acht maanden met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde vanaf 28 februari 1960;

Beveelt, dat van deze gevangenisstraf een gedeelte groot vier maanden niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen.

Bekrachtigt het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 25 mei 1960

President: Majoor Mr. P. J. C. Schipper; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Bij het oprijden in een file, in botsing gekomen met de vóór beklaagde rijdende auto, toen die vaart verminderde.

Vrijspraak wegens afwezigheid van alle schuld: reeds enkele maanden geleden was geconstateerd dat het remvermogen van de door beklaagde bestuurde DAF nog maar nauwelijks voldeed aan de wettelijke eisen en dat zulks te wijten was aan vervuiling en slijtage van het remsysteem. Het plotseling weigeren van de rem, waarop beklaagde

zich heeft beroepen, had zich tijdens de bewuste rit echter nog niet voorgedaan, zodat het voor beklaagde volkomen onverwachts optrad.
(W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. F. S., geboren 27 januari 1925, beroepskorporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 17 augustus 1959 in de „gemeente Driebergen-Rijsenburg, als bestuurder van het militaire „motorrijtuig, merk DAF, type YA 328, daarmede rijdende in een file „van motorrijtuigen over de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg, de Hoofdstraat, komende uit de richting Doorn en „gaande in de richting Zeist, omstreeks ter hoogte van perceel 108 aan „genoemde weg gelegen, na in de file te hebben stilgestaan, op zoda„nige wijze is weggereden dat de vóór hem rijdende personenauto ge„hinderd werd, althans de snelheid waarmede hij optrok niet zodanig „heeft geregeld dat hij het door hem bestuurde motorrijtuig tot stil„stand kon brengen binnen de afstand waarover hij de weg vóór zijn „motorrijtuig kon overzien en waarover deze vrij was, in ieder geval „toen het door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig weer reed niet „voldoende afstand heeft bewaard tot bovenvermelde vóór hem rijden„de personenauto, waardoor de veiligheid op die weg in gevaar werd „gebracht, zijnde immers, toen bovenbedoelde personenauto daar ter „plaatse inhield of stopte, het door hem, beklaagde, bestuurde motor„rijtuig tegen de achterkant van deze personenauto is aangereden, al„thans aangegleden";

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een tikfout staat vermeld: „bestuurder van het militaire motorrijtuig", welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: „bestuurder van een militair motorrijtuig", door welke verbetering van de telastelegging de beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als korporaal der eerste klasse bij de Koninklijke Landmacht, op 17 augustus 1959 omstreeks 10.30 uur in de gemeente Driebergen-Rijsenburg, als bestuurder van het militaire motorrijtuig, DAF, type YA 328, gekentekend KL 38-97, daarmede reed in een file van motorrijtuigen over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Hoofdstraat, komende uit de richting Doorn en gaande in de richting Zeist; dat de file af en toe stopte om tegenliggers de gelegenheid te geven hun weg te vervolgen; dat hij, na aldus in de file te hebben stilgestaan, toen de file weer ging rijden, zelf ook is opgetrokken; dat hij daarbij zijn snelheid

zodanig heeft opgevoerd, dat hij, toen de voor hem rijdende personenauto weer tot stilstand werd gebracht, met het door hem bestuurde motorrijtuig, toen hij remde, tegen de achterkant van deze personenauto botste; dat dit geschiedde ongeveer ter hoogte van perceel 108 aan genoemde weg gelegen; dat de voor hem rijdende personenauto gekentekend was TK 90-34;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen bewezen acht dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan .... [enz. — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

overtreding van artikel 53 van het Wegenverkeersreglement,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 127 juncto artikel 53 van het Wegenverkeersreglement juncto artikel 45 van de Wegenverkeerswet I Koninklijk Besluit van 1 april 1953 Staatsblad 167;

Overwegende, dat beklaagde van de door hem gepleegde overtreding moet worden vrijgesproken wegens afwezigheid van alle schuld;

Overwegende, dat beklaagde er zich op heeft beroepen dat, toen hij wilde remmen, de remmen van het voertuig weigerden, welk verschijnsel zich tijdens de rit nog niet had voorgedaan en voor hem volkomen onverwachts optrad;

Overwegende, dat blijkens een schriftelijke verklaring dd. 4 november van sergeant J. A. H. C. Kluytmans, door deze op 17 augustus 1959 te omstreeks 12.00 uur, het voertuig D.A.F. 3-ton YA 328, registratienummer KL 38-97 bij de onderdeelswerkplaats van de School Technische Dienst ter reparatie is ontvangen; dat het remvermogen toen, naar hem bij een proefrit bleek, nauwelijks voldeed aan de wettelijke eisen; dat hij alle wielnaven heeft gedemonteerd en toen heeft vastgesteld dat:

a. alle remtrommels een abnormaal grote hoeveelheid zand en water bevatten;
b. alle wielremcylinders (compleet) wegens gebreken vervangen dienden te worden;
c. alle remvoeringen wegens slijtage vernieuwd dienden te worden;
d. de remtrommels van de vier achterwielen uitgedraaid moesten worden;

Overwegende, dat een schriftelijke verklaring van de Kapitein van de Technische Dienst, J. W. Oostdijk, dd. 11 november 1959, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat het in de praktijk meermalen is voorgekomen, dat van een in het algemeen goed remmend motorvoertuig de remmen op een bepaald moment weigerden, terwijl bij voortgezette remproeven de remmen weer wel blijken te functioneren; dat in het algemeen de oorzaak hiervan is een vervuild of min of meer defect remsysteem; dat in het leger geen regelen gesteld zijn voor het schoonmaken en verversen van het hydraulische gedeelte van het remsysteem;

Overwegende, dat de Krijgsraad de voorts in de bovengenoemde

verklaring vervatte conclusie van Kapitein Oostdijk voornoemd overneemt en tot de zijne maakt; dat, gezien de bij het motorvoertuig KL 38-97 op 17 augustus 1959 geconstateerde gebreken, de remmen van dat voertuig op een bepaald moment konden weigeren, terwijl zij daarna weer bleken te functioneren;

Overwegende, dat waar beklaagde geen verantwoordelijkheid droeg voor de toestand waarin de remmen van zijn voertuig zich bevonden en niet eerder geconstateerd had dat de remmen van zijn voertuig gebreken vertoonden, hem geen verwijt treft voor de gevolgen van het plotseling falen van het remsysteem;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde niet schuldig aan het bewezen verklaarde en spreekt hem vrij.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 25 mei 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kol. J. Bruijntjes, Lt. Kol. B. F. M. Wijtenburg.
Raadsman: Mr. M. P. C. A. Mol.

Dierenmishandeling: zonder redelijk doel opzettelijk de staartpennen van een duif uitrukken waardoor het dier bloedend verwond werd. Voorwaardelijke gevangenisstraf v.d.t.v. 2 weken en onvoorwaardelijke geldboete van f 60.

(W.Sr. art. 254).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. T. H. P., geboren 13 april 1939, destijds dpl. soldaat, thans met klein verlof in afwachting van groot verlof, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 maart 1960 te Oirschot zonder redelijk „doel opzettelijk aan een duif pijn en/of letsel heeft veroorzaakt, heb„bende hij op zeer ondeskundige ruwe wijze met een ruk de staart„pennen uit het lichaam van genoemde duif getrokken, waardoor deze „duif bloedend werd verwond";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 5 maart 1960 heb ik in de legerplaats Oirschot te Oirschot zonder dat daarvoor enig redelijk doel bestond aan een duif, die ik van de soldaat de Groen overnam en die deze soldaat kort tevoren gevangen had, de staartpennen uit het lichaam getrokken, zodat die duif daardoor bloedend werd verwond. Ik moet dit wel op zeer ruwe wijze hebben gedaan, gezien het feit dat ik ineens merkte de staartpennen in mijn handen te hebben;

Overwegende, dat Johannes de Groen, oud 20 jaar, dienstplichtig soldaat, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op zaterdagavond 5 maart 1960 arriveerde ik samen met soldaat P. te ± 23.30 uur aan de poort van de legerplaats Oirschot. Ik vond toen bij de vijver in genoemde legerplaats een duif. P. zei toen: „Laat „eens kijken". Ik gaf daarop de duif aan P. die deze van mij overnam. Direct nadat P. de duif van mij had ontvangen, zag ik dat hij met één ruk de staartpennen uit die duif trok. Er was geen enkele aanleiding of reden voor P. om die duif zo te behandelen;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 172/60, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 6 april 1960 door Harmen Jan Hemink, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Welschap onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Martinus Gerardus Antonius Gloudemans (dierenarts):

Op 6 maart 1960 werd ik namens de commandant van de Staf en Stafcompagnie 16 Bataljon Limburgse Jagers ontboden in de legerplaats Oirschot te Oirschot. Aldaar heb ik aangetroffen een sierduif die op een kamer van een sergeant werd verzorgd. Ik constateerde, dat de staartpennen op een zeer ondeskundige wijze ruw uit het lichaam van de duif waren verwijderd. Er kleefde geronnen bloed aan de staartbasis. De duif is op deze wijze mishandeld. Het dier was overigens kerngezond. Het dier moet wel pijn gevoeld hebben tijdens het verwijderen van de staartpennen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat het feit op 5 maart 1960 werd gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„zonder redelijk doel opzettelijk aan een dier pijn of letsel veroor-
„zaken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 254 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren, en tot betaling van een geldboete van *f* 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 31 mei 1960

Voorzitter: Mr. Van der Meulen; *Leden:* Mrs. Feber (rapp.), Van Berckel, Kazemier, Dubbink.

„Wegmaken".

*Het eerste middel berust blijkens de toelichting hierop, dat naar het oordeel van req. slechts dan van „wegmaken" als bedoeld in art. 350 Sr. sprake is, indien men het betrokken goed voor den eigenaar voorgoed verloren doet gaan, dit goed bijna zeker niet meer terecht komt, niet meer bestaat of niet meer op te leveren is. Zodanige enge opvatting, welke noch naar het spraakgebruik uit het woord „wegmaken" volgt, noch uit de geschiedenis van de totstandkoming van deze bepaling is af te leiden, kan niet worden aanvaard, zodat het op deze opvatting berustende middel niet tot cassatie kan leiden. *)*

(Sr. art. 350).

Op het beroep van G. J. A. de B., te A., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Leeuwarden van 18 febr. 1960, waarbij, met vernietiging van een mondeling vonnis van den Pol.r. in de Rb. te Leeuwarden van 2 oct. 1959, req. ter zake van „opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel aan een ander toebehoort wegmaken" met aanhaling van de artt. 14*a, b, c* en *d*, 23 en 350 Sr. werd veroordeeld tot gevangenisstraf van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren, oplegging van een bijzondere voorwaarde en opdracht als bedoeld in art. 14*d* Sr. aan een reclasseringsvereniging, alsmede tot boete van veertig gulden, subs. tien dagen hechtenis.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den req. voorgesteld bij schriftuur en luidende: I. „S. althans v. t. van artt. 350 Sr. en 350, 351 en 352 Sv. omdat het Hof ten onrechte heeft geoordeeld, dat het subsidiair telastegelegde en als bewezen aangenomene oplevert het misdrijf van het „opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel aan een ander toebehoort wegmaken", waartegen is voorzien en straf bedreigd in art. 350 Sr., hoewel het niet strafbaar is.

II. S. althans v. t. van artt. 350 Sr. en 338, 339, 350, 351, 352, 358, 359 en 415 Sv. omdat uit de door het Hof gebezigde bewijsmiddelen het bewezen verklaarde niet voortvloeit, met name niet, dat req. opzettelijk het in het arrest bedoelde rijwiel heeft „weggemaakt".

O. dat bij het bestreden arrest ten laste van req. is bewezen verklaard „dat hij op 18 mei 1959, op de vliegbasis Leeuwarden, opzettelijk en wederrechtelijk een (dames)rijwiel, dat geheel toebehoorde aan M. M. V. heeft weggemaakt (bestaande het wegmaken van het rijwiel door hem, verd., hierin, dat hij het rijwiel buiten weten en zonder toestemming van genoemde M. M. V. uit het hok waarin het rijwiel stond heeft meegenomen en daarna alstoen dat rijwiel ergens buiten weten en zonder toestemming van genoemde M. M. V. op genoemde vliegbasis heeft achtergelaten"

T.a.v. het eerste middel:

O. dat dit blijkens de toelichting hierop berust, dat naar het oordeel

---

*) Zie noot onder het arrest. (*Red.*).

van req. slechts dan van „wegmaken" als bedoeld in art. 350 Sr. sprake is, indien men het betrokken goed voor den eigenaar voorgoed verloren doet gaan, dit goed bijna zeker niet meer terechtkomt, niet meer bestaat of niet meer op te leveren is;

dat zodanige enge opvatting, welke noch naar het spraakgebruik uit het woord „wegmaken" volgt, noch uit de geschiedenis van de totstandkoming van deze bepaling is af te leiden, niet kan worden aanvaard, zodat het op deze opvatting berustende middel niet tot cassatie kan leiden;

T.a.v. het tweede middel:

O. dat de bewijsmiddelen, beknopt samengevat, met betrekking tot deze klacht inhouden: dat op den in de bewezenverklaring genoemden dag het echtpaar D.-V., wonend in een woonwagen nabij het vliegveld Leeuwarden, vooraf aan twee schilders, van welke req. er één was, weigerde het desbetreffende rijwiel te lenen; dat req. daarop toch het rijwiel uit het hok bij dien woonwagen meenam, samen met zijn medeschilder daarop reed, waarbij het achterwiel van dat rijwiel in elkaar zakte; dat req. vervolgens dat rijwiel op enkele meters van de startbaan van het vliegveld, waar zij dien dag hadden gewerkt, heeft neergelegd; dat hij en zijn mede-schilder, terugkerend van het vliegveld en komend langs dien woonwagen, het echtpaar D. hebben gegroet, doch aan hen niet hebben verteld dat hij, req., dat rijwiel had meegenomen, noch hen over de plaats waar hij dat rijwiel had achtergelaten hebben ingelicht; dat de betrokken verbalisant den volgenden dag telefonisch aan een zich noemenden V., hoofd van het Schildersbedrijf V. te A., heeft verzocht aan de beide schilders, die den vorigen dag (18 mei 1959) op genoemd vliegveld hadden gewerkt, te vragen of zij dien dag een rijwiel hadden gebruikt, hetgeen die V. toezegde te vragen; dat req. aan zijn baas V., die hem den volgenden dag vroeg of hij, req., iets van een fiets afwist, heeft geantwoord van niets te weten; dat req. alleen op dien dag van 18 mei werkzaamheden op dat vliegveld had te verrichten en hij daarheen nadien niet meer zou terug keren; dat req. eerst na genoemde vraag van V. aan hem, op 20 mei 1959, telefonisch aan D. heeft laten weten waar het door hem achtergelaten rijwiel te vinden was, waarna D. dat rijwiel, waarnaar hij op 18 en 19 mei 1959 op het vliegveld tevergeefs had gezocht, ongeveer 1500 meter van zijn woonwagen verwijderd ergens in het gras heeft teruggevonden, ongeveer op de aangeduide plaats, welke plaats zodanig was gelegen dat, als req. hem niet had ingelicht, D. naar hij verklaarde het rijwiel waarschijnlijk niet had teruggevonden;

O. dat het Hof uit dezen inhoud der bewijsmiddelen, in onderlingen samenhang beschouwd, het in het middel bedoelde opzet heeft kunnen afleiden, zodat ook dit middel niet deugdelijk is;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Adv.-Gen. Mr. van Oosten.

In de redactie van art. 379 van het oorspronkelijk Regeringsontwerp — welk artikel geworden is tot art. 350 Sr. — waren het onbruikbaar maken en het wegmaken niet als delictshandelingen vermeld. De Com-

missie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer gaf in overweging aan de woorden „vernielt of beschadigt" bij te voegen: „onbruikbaar maakt". „Men kan" — zo meende de Commissie — „ten opzigte van de hier bedoelde voorwerpen beschadigen zonder nog onbruikbaar te maken, maar ook onbruikbaar maken zonder te beschadigen, immers het goed onbruikbaar maken voor zijne bestemming. Voorts verdient vermeld te worden wegmaakt, dat met de andere feiten op eene lijn staat en toch er niet altijd onder begrepen is; men denke bijv. aan het laten vliegen van kostbare vogels" (Smidt, Gesch. Wetb. van Strafrecht, derde deel, 1882, p. 30).

Zou nu de stelling, waarop de beide voorgedragen middelen van cassatie berusten, juist zijn, en zou derhalve van „wegmaken" van enig goed in de zin van art. 350 Sr. slechts dan sprake zijn, wanneer het goed voorgoed, d.i. blijvend, voor de eigenaar verloren is gegaan, dan zou, naar het mij voorkomt, nooit en te nimmer ten laste van iemand bewezen kunnen worden geacht, dat hij enig goed heeft weggemaakt, omdat — wanneer enig goed verdwenen, zoek of verloren is geraakt — men nimmer van te voren met zekerheid kan zeggen, dat zodanig goed voorgoed, blijvend, is verdwenen, zoek of verloren is gegaan. Zo zou, in het door de Commissie gegeven voorbeeld, een tegen degene, die de kostbare vogels heeft laten vliegen, ingestelde strafvervolging bij voorbaat tot mislukking gedoemd zijn, omdat het vervolgend orgaan nimmer zou kunnen bewijzen, dat de vogels voorgoed de vrijheid hadden verkozen. Het valt m.i. niet aan te nemen, dat de Commissie een handeling heeft willen strafbaar stellen, welke nimmer te bewijzen zou zijn. Trouwens, uit de mededeling van de Commissie, dat het wegmaken „met de andere feiten op één lijn staat" blijkt m.i. reeds genoegzaam, dat zij, de Commissie, wier suggestie door de Regering werd overgenomen, bij het „wegmaken" niet gedacht heeft aan het voorgoed wegmaken. Zij stelt immers deze handeling op één lijn met handelingen als het beschadigen en onbruikbaar maken, handelingen, waaraan m.i. bepaaldelijk niet inhaerent is, dat het goed, waartegen zij gericht zijn, in een toestand van blijvende beschadiging of onbruikbaarheid geraakt. Naar ik zou menen, biedt dan ook de geschiedenis der wet geen steun voor de opvatting, welke aan de beide middelen ten grondslag ligt. Deze steun wordt m.i. al evenmin verleend door de bewoordingen van het wetsartikel. Beide middelen zullen mitsdien, naar het mij toeschijnt, niet kunnen opgaan.

Naar aanleiding van het tweede middel zij overigens nog in het midden gebracht, dat het Hof uit de aan hetzelve door de req. gedane opgaven, „dat hij op 18 mei 1959 uit een hok, staande bij de woonwagen van P. D. nabij het vliegveld te Leeuwarden, zonder daartoe recht of vergunning te hebben verkregen, heeft meegenomen een damesfiets om daarop verf naar de startbaan, waar hij die dag werkzaamheden als schilder verrichtte, te vervoeren; dat dat rijwiel hem — verd. — niet toebehoorde; dat hij die dag te omstreeks 17.00 uur zijn werkzaamheden beëindigde en samen met een collega op die damesfiets is weggereden; dat daarbij het achterwiel van dat (dames)rijwiel

in elkaar is gezakt en hij daarop dat rijwiel op enkele meters van de startbaan heeft neergelegd, waarna hij en zijn collega hun weg lopende hebben vervolgd; dat zij daarbij langs de woonwagen van genoemde, hem goed bekende, D. kwamen en wel de hand ten groet tegen hem hebben opgestoken, doch niet hebben verteld dat hij dat rijwiel had meegenomen noch hem over de plaats, waar hij dat rijwiel had achtergelaten hebben ingelicht; dat zijn baas, V., hem de volgende dag telefonisch heeft gevraagd of hij — verd. — iets van een fiets afwist; dat hij daarop heeft geantwoord van niets te weten" geredelijk heeft kunnen afleiden, dat de handelingen, waarin — naar bewezen is geacht — het „wegmaken" heeft bestaan, doelbewust en mitsdien opzettelijk zijn verricht. Het verdient m.i. opmerking, dat het onderhavige rijwiel door de bewezen geachte handelingen van de req. zo zeer is zoek geraakt, dat P. N. A. M. D., echtgenoot van de rechthebbende, ten dage waarop dit voorwerp werd vermist en op de daaraan volgende dag vruchteloos naar het rijwiel heeft gezocht (men zie de verklaring van de laatstgenoemde, welke het Hof mede voor het bewijs van het telastegelegde heeft gebruikt).

Mijn conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Noot. De „furtum usus" is in het algemeen volgens ons recht niet strafbaar. Joy-riding heeft tot allerlei kronkelige wegen van strafbaarstelling geleid. In het geval van gebruik van een motorrijtuig zonder het oogmerk van toeëigening kan de diefstal van benzine uitkomst bieden (arr. R. R. 10 mei 1943, 512, verg. echter Rb. den Haag 10 dec. 1957, 1958, 355), en kan zelfs van diefstal sprake zijn, dat hangt van de omstandigheden af (H. R. 10 dec. 1957, 1958, 49). Tegenwoordig is een speciale wetsbepaling aanwezig (art. 37 W.V.W.), overigens gemaakt met het oog op één ander rechtsgoed. T.a.v. wederrechtelijk gebruik van rijwielen moet nog steeds gebruik gemaakt worden van bestaande strafbepalingen, die voor dergelijke gevallen nauwelijks geschreven waren.

Valt wederrechtelijk gebruik met achterlating van het rijwiel op een de eigenaar onbekende plaats onder wegmaken? De A.-G. beroept zich op de geschiedenis (Smidt, III blz. 38-39), maar de argumenten zijn niet sterk. „Wegmaken" behoeft niet „voorgoed en voor altoos wegmaken" te betekenen, om toch een heviger vorm van ontvreemding uit te drukken dan aanwezig is bij ieder gebruik van een rijwiel. De vergelijking met het laten wegvliegen van vogels duidt daar op, evenals de gelijkstelling in strafbaarheid met vernielen, beschadigen en onbruikbaar maken.

Intussen: het gebruiken van een rijwiel, en het ergens op een onbekende plaats achterlaten, betekent inderdaad een zo grote onttrekking aan de zeggenschap van de rechthebbende, dat veroordeling wegens „wegmaken" alleszins begrijpelijk is. De bijzondere omstandigheden van ieder geval zullen beslissend zijn voor de beantwoording van de vraag of „joy-riding" op een fiets valt onder art. 350 Sr. Het is duidelijk, dat in bepaalde omstandigheden het gebruiken ook valt onder art.

310, met name als dit gebruiken een beschikken als heer en meester impliceert. B. V. A. R.

(„Nederlandse Jurisprudentie", 1960, No. 488).

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 31 mei 1960

Voorzitter: Mr. Van der Meulen; *Leden:* Mrs. Feber, Van Berckel, Kazemier, Dubbink (Rapp.).

Dwaling omtrent wederrechtelijkheid van opgave? Verweer als bedoeld in art. 358 lid 3 Sv.

*Bij het tweede middel doelt req. op zijn verklaring t. t.r.z. van de Rb. luidende: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van f 2000 op naam van mijn vrouw zetten." Deze woorden kunnen bezwaarlijk anders worden begrepen dan als een door req. uitdrukkelijk voorgedragen verweer, inhoudende dat hij, afgaande op de woorden van den notaris, de opgave van de aanbrengsten heeft gedaan in de overtuiging dat deze niet wederrechtelijk was. Aldus was een verweer als bedoeld in art. 358 derde lid Sv. voorgedragen, waarop de Rb. niet heeft beslist, zodat haar vonnis nietig is. *)*

(Sr. artt. 1–91, 227; Sv. art. 358).

Op het beroep van J. W. J., te M., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Leeuwarden van 10 maart 1960, houdende in hoger beroep bevestiging, met aanvulling en verbetering van de gronden van een vonnis van de Rb. te Assen van 30 oct. 1959, waarbij req. ter zake van I. „In een authentieke akte een valse opgave doen opnemen aangaande een feit, van welks waarheid de akte moet doen blijken, met het oogmerk om die akte te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als ware zijn opgave in overeenstemming met de waarheid terwijl uit dat gebruik enig nadeel kan ontstaan en: „opzettelijk gebruik maken van een authentieke akte als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid, terwijl uit dat gebruik enig nadeel kan ontstaan".

II. „Opzettelijk gebruik maken van een vals geschrift als ware het echt en onvervalst, terwijl uit dat gebruik nadeel kan ontstaan, meermalen gepleegd", onder aanhaling van de artt. 57, 63, 227 en 225 Sr. tot straf was veroordeeld, behalve t.a.v. de opgelegde straf, hebbende het Hof met vernietiging van het vonnis in zoverre den req. veroordeeld tot gevangenisstraf van zes maanden.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, door den req. voorgesteld bij pleidooi, luidende:

I. „S. althans v. t. der artt. 265, 298, 299, 300, 301, 311, 320, 345, 346, 350, 351, 352, 358, 359, 415, 422 en 423 Sv., door het

---

*) Zie noot onder het arrest. (*Red.*).

vonnis der Rb. — behoudens hier niet ter zake doende uitzonderingen — te bevestigen,

zulks ten onrechte,

(1) omdat req. voor de terechtzitting d.d. 16 oct. 1959, waarop de Rb. krachtens haar op dezelfde datum genomen interlocutoire beslissing het onderzoek in req's zaak heeft hervat, klaarblijkelijk niet is opgeroepen met inachtneming van de wettelijk voorgeschreven termijn, terwijl niet blijkt dat req. in een verkorting van die termijn heeft toegestemd of vrijwillig op die terechtzitting is verschenen;

(2) omdat de Rb. — bij interlocutoire beslissing d.d. 16 oct. 1959 bevolen hebbende de hervatting van het onderzoek t. t.r.z. van diezelfde datum te 9.15 uur, zulks uit overweging „dat onder de beraadslaging is gebleken, dat het onderzoek niet volledig is geweest en dat het de Rb. wenselijk is voorgekomen in deze zaak alsnog de verd. te horen" — bij haar als voormeld hervat onderzoek req. — hoewel aanwezig — niet alsnog heeft gehoord;

II. S. althans v. t. der artt. 350, 351, 352, 358, 359, 415, 422 en 423 Sv., 225 en 227 Sr., door het vonnis der Rb. — behoudens hier niet terzake doende uitzonderingen — te bevestigen, zulks ten onrechte, omdat de Rb. niet — laat staan bepaaldelijk en gemotiveerd — heeft beslist omtrent het te harer t.r.z. d.d. 2 oct. 1959 gedane beroep op straffeloosheid;

III. S. althans v. t. der in het tweede middel aangehaalde wetsartikelen, omdat het Hof niet althans niet afdoende heeft beslist omtrent het te zijner terechtzittingen door req. en diens raadsman gedane beroep op straffeloosheid, hebbende in ieder geval het Hof zijn arrest niet naar de eis der wet met redenen omkleed;"

O. dat bij het in zoverre bevestigde vonnis van de Rb. ten laste van req. bewezen is verklaard:

I. „dat hij op 23 aug. 1950 te A. in een alstoen voor de notaris J. D. F. v. H. verleden authentieke akte en wel een akte van huwelijksvoorwaarden tussen hem, verd., en J. G. v. D., een valse opgave heeft doen opnemen, te weten: „De comparanten verklaarden voorts dat de aanbrengsten ten huwelijk van de comparante v. D. zijn omschreven op een lijst, welke aan deze akte zal worden vastgehecht", zijnde de aan die akte vastgehechte lijst, — dragende ten opschrift: „Aanbrengsten ten huwelijk te sluiten door den Heer J. W. J. en mejuffrouw J. G. v. D.", vervolgens luidende: „Door mejuffrouw v. D.: (Door partijen geschatte waarde achter ieder voorwerp vermeld). De gehele inboedel, welke door ondergetekende als volgt wordt omschreven, te weten: „(volgt de opgave van een groot aantal meubilaire en huishoudelijke goederen) en onder meer getekend „J. W. J." en „J. G. v. D.", — valselijk en in strijd met de waarheid opgemaakt, van de waarheid van welk een en ander die akte moest doen blijken, met het oogmerk om die akte te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als waren die opgaven in overeenstemming met de waarheid, terwijl uit dat gebruik enig nadeel kon ontstaan;

en dat hij in of omstreeks de maand maart 1958 te M. althans in

Nederland, opzettelijk gebruik heeft gemaakt van bovenomschreven akte, als ware de inhoud daarvan in overeenstemming met de waarheid door opzettelijk die akte over te leggen bij een door hem, verd., of zijn echtgenote bij de Ontvanger der Belastingen te M. ingediend bezwaarschrift, betreffende aanslagen in en inbeslagname terzake van rijksbelastingen, terwijl uit dat gebruik nadeel kon ontstaan;"

II. „dat hij in of omstreeks de maand maart 1958 te M. opzettelijk gebruik heeft gemaakt van valselijk opgemaakte geschriften, te weten: kwitanties, die alle bestemd waren om als bewijs te dienen van het daarin vermelde en die respectievelijk luiden:

„Ontvangen van Mej. D. D. te W. voor gebruikt en nieuw materiaal voor een salonwagen te bouwen de somma van twee-en-twintig honderd gulden",

„Ontvangen van Mej. D. D. te W. voor geleverde machines en lasgereedschappen, snijdozen, aambeeld, lastafel, bankschroeven, lampen, de somma van achttienhonderd gulden vijftig cent", en

„Ontvangen van Mej. D. D. te M. voor geleverde machines, slijp, boor, frees, compress, lasdienan, spuitrefo en motoren de somma van zevenduizend achthonderd gulden",

als waren zij echt en onvervalst, door opzettelijk die kwitanties over te leggen bij een door hem, verd., of zijn echtgenote bij de Ontvanger der Belastingen te M. ingediend bezwaarschrift betreffende aanslagen in en inbeslagname terzake van rijksbelastingen, terwijl uit dat gebruik nadeel kon ontstaan;"

O. betreffende het tweede cassatiemiddel:

dat req. hierbij doelt op zijn verklaring t. t.r.z. van de Rb. luidende: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van f 2000 op naam van mijn vrouw zetten";

dat deze woorden bezwaarlijk anders kunnen worden begrepen dan als een door req. uitdrukkelijk voorgedragen verweer, inhoudende dat hij, afgaande op de woorden van den notaris, de opgave van de aanbrengsten heeft gedaan in de overtuiging dat deze niet wederrechtelijk was;

dat aldus een verweer als bedoeld in art. 358, derde lid, Sv. was voorgedragen, waarop de Rb. niet heeft beslist, zodat haar vonnis nietig is;

dat 's Hofs arrest, waarbij het nietige vonnis is bevestigd, derhalve niet in stand kan blijven;

O. dat de andere cassatiemiddelen geen behandeling behoeven;

Vernietigt het bestreden arrest;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Hof te Arnhem teneinde op het bestaande hoger beroep nader te worden berecht en afgedaan.

Conclusie A.-G. Mr. van Oosten.

Inderdaad heeft, zoals bij het eerste middel, onder 1, wordt aangevoerd, de Rb. — toen zij op 16 okt. 1959 beval, dat het onderzoek in deze zaak zou worden hervat op 16 okt. 1959 te 9.15 uur — niet

gehandeld overeenkomstig het voorschrift van het laatste lid van art. 346 Sv., ingevolge hetwelk, in verband met het bepaalde bij de artt. 320, laatste lid, en 265 Sv., een termijn van ten minste tien dagen had dienen te verlopen tussen de datum, waarop het genoemde bevel werd gegeven, 16 okt. 1959, en de datum van de nadere t.r.z. Raadpleegt men de niet in cassatie kenbare stukken, dan blijkt bovendien van een andere onrechtmatigheid, nl. deze, dat de van de O. v. J. uitgegane oproeping van de req. om op 16 okt. 1959 te 9.15 t. t.r.z. van de Rb. te verschijnen, aan de req. op die dag te 9.30 uur is uitgereikt. Ware de req. wèl gehoord t. t.r.z., waartegen hij aldus werd opgeroepen, dan zou, naar het mij voorkomt, het middel niet ongegrond zijn te achten. Nu de req. ter laatstbedoelde t.r.z. evenwel niet is gehoord, schijnt het mij toe, dat niet-naleving door de Rb. van het vormvoorschrift van art. 346, derde lid Sv., geen nietigheid ten gevolge heeft, omdat de belangen van de verd., voor welke dit voorschrift beoogt te waken, door het gepleegde vormverzuim m.i. niet geschaad kunnen zijn.

Hoe begrijpelijk de bezwaren ook zijn mogen, welke in het tweede onderdeel van het middel worden geuit, deze bezwaren — alle betrekking hebbende op de op 16 okt. 1959 gegeven interlocutaire beslissing en daartegen gericht — zullen nochtans, naar het mij voorkomt, niet tot cassatie kunnen leiden, vermits deze beslissing inmiddels in kracht van gewijsde is gegaan. Overigens is m.i. geen wettelijk voorschrift aan te wijzen, hetwelk de rechter, die een bevel als het onderhavige heeft uitgevaardigd, verplicht de opgeroepen en ter nadere t.r.z. verschenen verd. te horen.

Het eerste middel faalt m.i.

Req. heeft onder meer aan de Rb. opgegeven: „Ik heb op 23 aug. 1950 te A. in een toen voor de notaris J. D. F. v. H. verleden acte van huwelijksvoorwaarden tussen mij en J. G. v. D. een valse opgave doen opnemen, te weten: „De comparanten verklaarden voorts dat de aanbrengsten ten huwelijk van de comparante v. D. zijn omschreven op een lijst, welke aan deze acte zal worden vastgehecht". In de aan de notaris gedane opgaven heb ik allerlei meubilaire en huishoudelijke goederen doen opnemen op die lijst, als waren die afkomstig van mijn vrouw. Alleen bedden, dekens, linnengoed en enig keukengerei heeft mijn vrouw ten huwelijk aangebracht. Ik heb het doen voorkomen alsof alle in die lijst genoemde voorwerpen eigendom van mijn vrouw waren om ingeval van faillissement of andere tegenslag in zaken door overlegging van voormelde acte en lijst te voorkomen, dat mijn hebben en houden in beslag zou worden genomen en/of verkocht. Ik wist, dat voormelde acte en lijst dienden om te doen blijken van de waarheid van hetgeen daarin was gesteld. Alle op voormelde lijst vermelde goederen had ik al voor mijn trouwen. Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van f 2000 à f 3000 op naam van mijn vrouw zetten. De clubfauteuils stonden in 1949 reeds bij de firma Z. te M. Ik heb er echter geen f 462 voor betaald". Naar ik zou menen, heeft de verklaring van de req., dat hij van de notaris goederen ter waarde van

f 2000 à f 3000 op naam van zijn vrouw mocht zetten, deze strekking, dat hij meende, dat het geoorloofd was de goederen, vermeld in de aan de akte van huwelijksvoorwaarden gehechte boedelbeschrijving, daarin, in die beschrijving, voor te stellen als eigendom van zijn aanstaande echtgenote ten tijde van het aangaan van het voorgenomen huwelijk (conf. H. R. 16 nov. 1922, N. J. 1923, p. 138) en, voorts, dat de notaris hem in die mening heeft doen verkeren. Aldus werd m.i. een beroep gedaan op dwaling omtrent de wederrechtelijkheid van het bij de inleidende dagv. onder I, eerste alinea, telastegelegde feit, en wel op een verschoonbare dwaling, omdat de notaris hem daarin zou hebben gebracht. Wanneer de req. in dezen gedwaald heeft, dan zou deze dwaling m.i. te meer verschoonbaar zijn te achten, wanneer in aanmerking wordt genomen, dat Scholten op het arrest van Uw Raad van 3 maart 1927 (N. J. 1927, p. 667, waarmede te vergelijken het vorenaangehaalde arrest van 16 nov. 1922, zomede H. R., 28 maart 1930, N. J. 1930, p. 1322, m. n. P. S.) annoteert, dat — wanneer aanstaande echtelieden in huwelijksvoorwaarden een onware vermelding doen opnemen omtrent de aanbrengst, zij aldus wel niet de juiste weg, doch daarom nog niet de verboden weg kiezen, omdat de man vóór het huwelijk aan de vrouw roerende goederen mag schenken, goederen derhalve, welke de ene echtgenote reeds voor het huwelijk bezat en welke in de akte van huwelijksvoorwaarden worden voorgesteld als door de ander aangebracht. Wanneer aanstaande echtelieden door een dergelijke onware verklaring een rechtsgevolg in het leven willen roepen, aldus Scholten t.a.p., dan staat hun dit vrij, al bewandelen zij ter bereiking van het beoogde doel niet de juiste weg. Het tweede middel komt mij derhalve deugdelijk voor: de Rb. had aan het aan haar gedane beroep op een strafuitsluitingsgrond m.i. niet voorbij mogen gaan, terwijl het Hof het vonnis der Rb. niet had mogen bevestigen, nu zij omtrent dit verweer niet bepaaldelijk had beslist.

Ten Hove heeft de req. als verweer onder meer doen gelden „dat het in de praktijk herhaaldelijk voorkomt, dat aanstaande echtgenoten bij akte van huwelijksvoorwaarden goederen op elkaars naam zetten, bij wijze van schenking; dat een dergelijke handelwijze volkomen geoorloofd is en geen strafbaar feit inhoudt". Het Hof verwierp dit verweer, uit overweging, dat „van een schenking in de zin der wet van de op de bewuste lijst, gehecht aan meergenoemde akte van huwelijksvoorwaarden vermelde goederen door verd. aan zijn echtgenote niets is gebleken, doch dat integendeel uit bovenvermelde verklaring van de getuige v. D. blijkt dat van een schenking in bedoelde zin geen sprake is geweest, dat de goederen nimmer aan J. G. v. D. zijn overgeleverd en in haar bezit zijn geweest en dat zij daarover nooit de vrije beschikking heeft gehad; dat mitsdien de materiële valsheid van bedoelde opgave in de akte van huwelijksvoorwaarden vaststaat; dat, nu daarnaast, mede door verd.'s erkentenis, vaststaat, dat verd. bij het doen opnemen van bedoelde valse opgave in de akte van huwelijksvoorwaarden, uitsluitend de — voorop gezette — bedoeling heeft gehad om zijn goederen aan eventueel verhaal van crediteuren te ont-

trekken of voor beslag te vrijwaren, wat er zij van de door verd.'s raadsman bedoelde praktijk in het algemeen geen twijfel kan bestaan omtrent de strafbaarheid van verd's handeling in het onderhavige geval".

Het eerste lid van het derde middel, zoals dit is uitgewerkt in deszelfs bij pleidooi verschafte toelichting, betoogt, dat 's Hofs vorenaangehaalde overwegingen geen afdoende beslissing behelzen omtrent het voor den Hove voorgedragen verweer, vermits hier, overeenkomstig art. 223 B. W., bij huwelijksvoorwaarden een gift is gedaan, welke ingevolge art. 225 B. W. ook van waarde is zonder de uitdrukkelijke aanneming van de vrouw, aan wie dezelve gemaakt zou zijn, zonder overlevering van het geschonkene aan de begiftigde en zonder dat de begiftigde de vrije beschikking over het geschonkene heeft gekregen. Echtgenoten kunnen immers, zo wordt met betrekking tot het laatste en met een beroep op de artt. 166, 208 en 177 B. W. aangevoerd, overeenkomen, dat het „bestuur" over de geschonken goederen aan de schenkende echtgenoot blijft, terwijl noch op grond van de bewijsmiddelen, noch anderszins vaststaat, dat J. G. v. D. „nooit de vrije beschikking heeft gehad". Ten slotte richt het middel zich tegen 's Hofs overweging, dat „in het algemeen geen twijfel kan bestaan omtrent de strafbaarheid van req's handeling in het onderhavige geval", omdat vaststaat, dat req. „bij het doen opnemen van de litigieuze valse opgave in de akte van huwelijksvoorwaarden uitsluitend de vooropgestelde bedoeling heeft gehad om zijn goederen aan eventueel verhaal van crediteuren te onttrekken of voor beslag te vrijwaren". Dit motief is niet onoirbaar zo stelt req., en maakt in ieder geval de schenking niet ongeldig.

's Hofs overwegingen, waarop het eerste lid van het laatstvoorgestelde middel doelt, hebben m.i. — gelet op de aard van het verweer, waarmede die overwegingen samenhangen — betrekking op de al dan niet strafbaarheid van het bewezenverklaarde feit, weshalve het tweede lid van dit middel buiten beschouwing zou kunnen worden gelaten.

Wat nu het eerste lid van dit middel betreft: de daarin besloten liggende stelling, dat de req. aan zijn aanstaande vrouw bij huwelijksvoorwaarden een schenking mocht doen in de vorm van een verklaring (erkenning) van aanbrengst, is m.i. strijdig met de door de doctrine vrijwel algemeen aanvaarde opvatting, dat giften, als hier bedoeld, van de gewone schenkingen in zoverre niet verschillen, dat levering nodig is om de eigendom van het geschonkene te verkrijgen (conf. Asser-Wiarda, p. 264; Klaassen-Eggens, 8e dr. (1956), p. 106; de Bruyn, Huwelijksvermogenrecht, 1959, p. 419 e.v.). De stelling, waarop het primair voorgestelde onderdeel van het middel berust, komt mij dan ook niet aanvaardbaar voor: 's Hofs overweging, „dat de goederen nimmer aan J. G. v. D. zijn overgeleverd" kan de gewraakte beslissing, welke op het voor den Hove gevoerde verweer is gevallen, m.i. alleszins dragen en wettigt m.i. 's Hofs oordeel, dat de materiële valsheid van de onderhavige opgave vaststaat, in deze zin, dat in casu geen schenking is gedaan, welke volkomen is. Zou de enkele verklaring van

aanbrengst naar de vorm wèl een perfecte schenking opleveren, dan zou uiteraard op het tijdstip, waarop het huwelijk voltrokken werd, het roerend goed, in akte en beschrijving bedoeld, resp. vermeld, eigendom der vrouw geworden zijn, in welk geval akte en beschrijving geen onware voorstelling zouden geven van de vermogenstoestand der echtelieden op dat tijdstip. Uit de door het Hof voor het bewijs gebezigde verklaring van de getuige J. G. v. D. — met name uit de mededeling, dat de bewuste goederen nooit in haar bezit zijn geweest — vloeit m.i. voort en heeft het Hof m.i. kunnen opmaken, dat overlevering der goederen aan deze getuige, als aanstaande echtgenote, niet heeft plaats gevonden.

Met de req. vermag ik niet in te zien, hoe de bedoeling van de req. om zijn goederen bij voorbaat te onttrekken aan „eventueel" verhaal van crediteuren of „voor beslag" te vrijwaren, van invloed zou kunnen zijn op de strafbaarheid van req's handeling in het gegeven geval. In zoverre acht ik het middel juist. Het zal nochtans niet tot cassatie kunnen leiden, omdat het zich m.i. richt tegen een overweging ten overvloede, welker onjuistheid aan de op het verweer gegeven beslissing m.i. geen afbreuk doet.

Het Hof bevestigde het in eerste aanleg gewezen vonnis op het stuk der bewezenverklaring met aanvulling en verbetering van gronden, weshalve het Hof gehouden was tot een nadere aanwijzing van de redengevende feiten en omstandigheden als bedoeld in art. 353, derde lid, Sv. (conf. H. R. 16 jan. 1928, N. J. 1928, p. 246, waarmede te vergelijken H. R. 21 maart 1932, N. J. 1932, p. 876, m. n. T., zomede H. R. 17 okt. 1932, N. J. 1932, p. 1686). Een zodanige nadere aanwijzing ontbreekt echter in het aangevallen arrest, reden te meer, waarom dit m.i. niet in stand kan blijven.

Het Hof heeft ten bezware van de req. acht geslagen op de door req. voor de betrokken rechter-commissaris afgelegde verklaring betreffende het overleggen van de in de t.l.l. bedoelde akte van huwelijksvoorwaarden en kwitanties bij het door hem, req., bij de ontvanger der belastingen te M. ingediende bezwaarschrift. Het door de rechter-commisaris opgemaakte p.-v., waarin de laatstgenoemde verklaring is gerelateerd, behoort niet tot de stukken, waarvan hetzij in prima, hetzij in appèl, voorlezing is gedaan of waarvan de korte inhoud is medegedeeld, derhalve zou het Hof mede art. 297, laatste lid, Sv., hebben geschonden, tenzij Uw Raad mocht verstaan, dat de in het p.-v. van 's Hofs t.r.z. van 21 jan. 1960 voorkomende vermelding, dat de voorzitter aan req. diens voor de rechter-commissaris (inv. nr. 6) afgelegde verklaring voorhoudt, zou inhouden, dat het stuk, waarin die verklaring is gerelateerd, in het kort is medegedeeld op de voet van het bepaalde bij art. 297, laatste lid, Sv. (cf. in dit verband H. R. 27 juni 1932, N. J. 1932, p. 1641).

Volledigheidshalve doe ik ten slotte opmerken, dat Rb. en Hof het voorschrift van art. 356, eerste lid, Sv. niet hebben toegepast.

Ik concludeer, dat de Hoge Raad het aangevallen arrest vernietige en, rechtdoende op grond van art. 106 R. O., de zaak verwijze naar

een aangrenzend Hof, ter berechting en afdoening op het bestaande beroep.

Noot. Het zijn nogal wat bezwaren, die de A.-G. in zijn conclusie ontwikkelt tegen het arrest. De H. R. heeft het tweede cassatiemiddel aangegrepen om het arrest te vernietigen. Req. had ter zitting van de Rb. verklaard: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van f 2000 op naam van mijn vrouw zetten". De H. R. overwoog „dat deze woorden bezwaarlijk anders kunnen worden begrepen dan als een door req. uitdrukkelijk voorgedragen verweer, inhoudende dat hij, afgaande op de woorden van den notaris, de opgave van de aanbrengsten heeft gedaan in de overtuiging dat deze niet wederrechtelijk was". Aldus was een verweer gevoerd als bedoeld in art. 358 Sv., waarop de Rb. had moeten beslissen.

Twee dingen vallen hier op. In de eerste plaats, dat de H. R. bereid is de lekenformulering omtrent de afwezigheid van alle schuld om te zetten in juridische terminologie. Het heeft er soms naar uitgezien, dat de H. R. minder geneigd was juridisch ontoereikende formuleringen betreffende dwaling te honoreren. Men verg. arr. H. R. 18 jan. 1949, 309 met mijn noot, waar het verweer werd verworpen omdat de verdachte niet had aangevoerd dat ook „bij zorgvuldige controle" de dwaling zou zijn blijven bestaan. Zo verwierp de H. R. ook het verweer, dat „het beroep op goede trouw .... met de bewering dat een door hem gelezen vakblad een abuis zou hebben begaan", een verweer zou inhouden waarop had moeten worden beslist (arr. H. R. 22 maart 1949, 307, met mijn noot).

In de tweede plaats is de juridische formulering, die de H. R. geeft van het in lekentaal gevoerd verweer, opvallend. Immers de H. R. geeft zelf als een deugdelijk verweer „dat hij, afgaande op de woorden van den notaris, de opgave van de aanbrengsten heeft gedaan in de overtuiging dat deze niet wederrechtelijk was". Het gaat hier dus om een verweer wegens simpele, zij het gemotiveerde, dwaling, terwijl het tot nu toe kon lijken of de H. R. bepaaldelijk eiste, niet alleen dat de verdachte bepaalde overtuiging had, maar dat hij deze mocht hebben, en dat hij dit uitdrukkelijk moest stellen. Het gaat immers om de verontschuldigbare dwaling omtrent de wederrechtelijkheid, het gaat om afwezigheid van alle schuld. Dat is constante jurisprudentie sinds het arr. van 19 febr. 1916 blz. 681. Verg. de arresten door mij genoemd in de noot bij arr. H. R. 3 mei 1949, 538. In dat arrest ging het ook om een verdachte, die zich er op beriep dat een juridische autoriteit, in casu een wachtmeester, hem gezegd had dat hij met bepaalde daden „geen moeilijkheden zou krijgen". De H. R. vatte dit verweer op, en vertaalde het juridisch, als een beroep op afwezigheid van *alle* schuld.

Het lijkt mij echter, dat er geen reden is op grond van het nu gewezen arrest aan te nemen, dat een verweer als bedoeld in art. 358 Sv. reeds is gegeven met een beroep op dwaling omtrent de wederrechtelijkheid. De verdachte beriep zich immers op omstandigheden, die afwezigheid van alle schuld konden impliceren. Zo gezien is er geen

afwijking van de constante jurisprudentie, die dergelijk verweer eerst aanwezig acht bij beroep op verontschuldigbare dwaling. Met name dus in geval niet alleen het bewustzijn van de wederrechtelijkheid ontbreekt, maar ook geen verwijt kan gemaakt worden van dat ontbreken. Afwezigheid dus van alle schuld, van opzet en onachtzaamheid ten aanzien van het wederrechtelijke.

B. V. A. R.

(„Nederlandse Jurisprudentie" 1960, No. 489).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

Uitspraak 10 mei 1960

(M.A.W. 1959/B1)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet 1929, art. 58)

Eiser is in 1945 in dienst getreden als oorlogsvrijwilliger; in 1946 is hij uit de dienst ontslagen omdat gebleken was dat hij, alvorens dienst te nemen, gedetineerd was geweest op beschuldiging vrijwillig in Duitsland te hebben gewerkt, en uit het kamp was ontvlucht.

In 1947 keerde hij als oorlogsvrijwilliger terug; de tegen hem gerichte politieke verdenking was ongegrond gebleken.

Na aanvankelijk te hebben geweigerd te verklaren, dat het ontslag uit de dienst ten onrechte was verleend, heeft de Minister in 1948 besloten hierop terug te komen; hij handhaafde echter een aan eiser gegeven eervol ontslag wegens beëindiging der verbintenis met ingang van 1 april 1948.

Na een aantal rekesten werd eiser in 1952 toegelaten tot een beroeps-verbintenis in de rang van sergeant.

Sedertdien heeft hij vele pogingen aangewend om herziening van zijn bevorderingsgang te verkrijgen in dier voege, dat hij de positie zou innemen, die hij zonder het ontslag in 1946 zou hebben gehad. Tenslotte, naar aanleiding van een rekest aan de Kamer, zegde de Minister toe eiser een andere plaats in de ranglijst te geven. Het daarop betrekking hebbende besluit is voor beroep op de ambtenarenrechter vatbaar; eiser heeft beroep ingesteld, omdat hij de hem toegewezen plaats nog niet bevredigend achtte.

De Centrale Raad komt, na ampele overwegingen tot de conclusie, dat het redelijk is eiser een hogere plaats toe te kennen. De Raad is het met het Ambtenarengerecht eens, dat eisers vordering, voor zover deze omgaat buiten het door de Minister in de Kamer toegezegde, niet-ontvankelijk moet worden verklaard.

Getoetst is het bestreden besluit aan het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat in beginsel een administratief orgaan een gedane toezegging moet nakomen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: B., wonende te Z., eiser in hoger beroep, ter openbare terechtzittingen van 1 maart en 5 april 1960 verschenen in persoon, bijgestaan door zijn raadsman Mr. Th. E. E. van Schaik, advocaat te Utrecht, tegen: *de Minister van Defensie,* gedaagde in hoger beroep, voor wie ter voormelde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden Mr. J. M. J. A. Dieteren, referendaris tweede klasse bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook ter terechtzitting van 5 april 1960 als getuigen, krachtens 's Raads bevel van 8 maart 1960 ambtshalve opgeroepen, de luitenant-kolonel b.d. S., wonende te T., de reserve-majoor M., wonende te A., en de reserve-majoor W., wonende te G.;

I

Overwegende dat op grond van de gedingstukken voor de Raad vaststaat:

dat eiser, die is geboren op 14 mei 1920, op 16 oktober 1945 in werkelijke dienst is getreden als oorlogsvrijwilliger;

dat hij, krachtens een op 2 mei 1946 door de toenmalige Minister van Oorlog gegeven beschikking, op 15 of 17 mei 1946 uit de militaire dienst is ontslagen „in het belang van de dienst", dit in verband met de omstandigheid dat hij, nadat hij terzake van de beschuldiging vrijwillig in Duitsland te hebben gewerkt was gedetineerd geworden, uit het interneringskamp was ontvlucht en vervolgens als oorlogsvrijwilliger was aangenomen;

dat hij — nadat de procureur-fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te A. hem bij beslissing van 9 november 1946 onvoorwaardelijk buiten vervolging had gesteld op grond dat de schuld van eiser van zodanige aard was, dat oplegging van een straf of maatregel ingevolge het Besluit Buitengewoon Strafrecht of het Tribunaalbesluit niet gerechtvaardigd was te achten — op 20 januari 1947 als oorlogsvrijwilliger in de militaire dienst is teruggekeerd en per 1 februari 1947 tijdelijk is bevorderd tot korporaal;

dat voormelde procureur-fiscaal eiser bij beslissing van 25 juni 1947 wederom onvoorwaardelijk buiten vervolging heeft gesteld, thans onder overweging dat de tegen eiser gerezen verdenking ongegrond was gebleken;

dat de toenmalige Minister van Oorlog bij brief van 30 oktober 1947 aan eiser heeft medegedeeld, dat hij geen termen kon vinden om het bij beschikking van 2 mei 1946 verleende ontslag te rekenen van 17 mei 1946 af in te trekken, daar dit ontslag niet ten onrechte was verleend, en dat hij bezwaren had te bewerkstelligen dat eiser tot sergeant zou worden bevorderd teneinde tegemoet te komen aan de schade, de schande en het onrecht, hem naar diens mening aangedaan;

dat de „Commissie Zuivering Dienstplichtige Onderofficieren" op 31 oktober 1947 — onder overweging dat eiser valselijk beschuldigd was geworden en ingevolge de beslissing van voormelde procureur-

fiscaal d.d. 25 juni 1947 de tegen hem gerezen verdenking volkomen ongegrond was gebleken — heeft besloten eiser „tevens militair vol-„komen te rehabiliteren, zodat het ontslag uit de militaire dienst, hem „naar aanleiding van zijn valse beschuldiging gegeven van 17 mei 1946 „tot 20 januari 1947 als ongedaan dient te worden beschouwd";

dat de op 20 januari 1947 aangegane verbintenis is beëindigd met ingang van 1 april 1948;

dat de toenmalige Minister van Oorlog bij brief van 20 augustus 1948 aan eiser heeft geschreven:

„Hiermede bericht ik U, dat het aan U, bij schrijven van 2 Mei 1946, „Afdeling A III no. 617, gegeven tussentijds ontslag uit de dienst in-„gaande 15 Mei 1946 geacht wordt niet te zijn verleend.

„Het aan U verleend eervol ontslag uit de militaire dienst op 1 April „1948 blijft gehandhaafd, echter met dien verstande, dat dit ontslag „wordt geacht te zijn gegeven onder gelijktijdige bevordering tot de „tijdelijke rang van sergeant, zulks op grond van de gunstige rapporten, „die Uw superieuren ten aanzien van de vervulling van Uw militaire „dienst hebben uitgebracht.";

dat eiser vervolgens, nadat hij verschillende rekesten bij de toenmalige Minister van Oorlog had ingediend, met ingang van 4 december 1952 is toegelaten tot een verbintenis bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht, in de rang van sergeant;

dat eiser voorts zowel bij het toenmalige Ministerie van Oorlog als bij de Kroon en bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage verschillende stappen heeft ondernomen ten einde „rechtsherstel" te verkrijgen, waarmede hij beoogde dat hij, met name wat zijn bevorderingsgang betreft, zou worden geplaatst in de positie, waarin hij zou hebben verkeerd indien hij in mei 1946 niet uit de militaire dienst was ontslagen;

dat hij, nadat die pogingen vruchteloos waren gebleken, zich omstreeks het einde van 1957 heeft gericht tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en de Commissie voor de Verzoekschriften van deze Kamer bij een op 20 februari 1958 vastgesteld verslag aan de Kamer heeft voorgesteld:

„1. de Minister uit te nodigen, het daarheen te geleiden, dat adres-„sant de positie in de Koninklijke Landmacht verkrijgt, welke deze, „naar redelijkerwijze mag worden aangenomen, zou hebben ingeno-„men, indien hij sinds 16 oktober 1945 onafgebroken in militaire dienst „zou zijn geweest;

„2. de Minister te verzoeken, adressant van zijn na de uitspraak „der Kamer genomen beslissing rechtstreeks in kennis te stellen, en „deze kennisgeving te doen in de vorm van een voor beroep op de „militaire ambtenarenrechter vatbare beslissing, met mededeling van „deze beslissing aan de Kamer;";

dat deze conclusie is behandeld in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gehouden op 6 maart 1958, in welke vergadering die conclusie na beraadslaging zonder hoofdelijke stemming is aangenomen, nadat de toenmalige Minister voor Defensie

(Minister van Oorlog) zich bereid had verklaard „betrokkene een kans „te geven en aan het voorstel van de commissie, genoemd onder 1, „gevolg te geven", hieraan toevoegend: ‚waarbij ik aanneem, dat het „niet in de bedoeling van de commissie ligt — het ligt zeker niet in „mijn bedoeling — verdere financiële tegemoetkomingen met terug- „werkende kracht te verlenen, maar dat aan adressant een andere plaats „in de ranglijst wordt gegeven en hij, indien hij overigens aan de eisen „voldoet, nu reeds of in alle geval eerder voor bevordering in aan- „merking komt.";

II

Overwegende dat de toenmalige Minister van Oorlog, ter uitvoering van zijn in de Tweede Kamer der Staten Generaal op 6 maart 1958 gedane toezegging, aan eiser een brief heeft gezonden d.d. 19 maart 1958, waarvan te dezen in het bijzonder vermelding verdient, dat aan eiser daarbij is medegedeeld:

a. dat hij met ingang van 1 april 1958 werd bevorderd tot sergeant der eerste klasse, en dat hem op dit tijdstip een ouderdom in rang als sergeant der eerste klasse werd toegekend, welke rekent van 1 april 1954 af;

b. dat hij met ingang van 1 april 1958 tijdelijk werd bevorderd tot sergeant-majoor-instructeur bij het dienstvak der aan- en afvoer-troepen, onder voorwaarde dat hij zich verplichtte zich aan te melden voor deelneming aan hetzij een opleiding voor sergeant-majoor-instructeur, hetzij een opleiding voor sergeant-majoor-administrateur;

c. dat aan de hiervoren genoemde bevorderingen geen financiële aanspraken voor het verleden waren verbonden;

Overwegende dat eiser tegen het in deze brief vervatte besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en bij het klaagschrift — na hierin o.a. te hebben gesteld, dat bij een normale voortgezette dienst sinds 16 oktober 1945 hij eind 1946 sergeant zou zijn geweest, eind 1952 sergeant eerste klas en eind 1954 effectief sergeant-majoor — heeft verzocht dat besluit te vernietigen en alsnog te bepalen:

A. dat hem bij zijn bevordering tot sergeant 1e klas per 1 april 1958 een ouderdom in rang zal worden toegekend vanaf eind 1952, als ware hij vanaf eind 1946 sergeant geweest;

B. dat hij bij zijn bevordering tot sergeant-majoor ten aanzien van zijn ouderdom in rang zal worden aangepast bij hen, die eind 1954 na volbrenging van de opleiding tot sergeant-majoor zijn bevorderd;

C. dat aan hem de hem rechtens en moraliter toekomende, niet genoten wedden — te weten de wedden over de jaren 1948 tot 1952 en zijn verhoogde wedde als sergeant vanaf eind 1946 tot 1948 — zullen worden uitgekeerd tot zodanige hoogte of bedragen als het Gerecht in goede justitie juist, billijk en rechtvaardig oordeelt;

Overwegende dat voornoemd Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 22 december 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad hoger be-

roep heeft ingesteld bij een op 21 januari 1959 — derhalve tijdig — ingekomen beroepschrift, waarbij hij op de daarin aangegeven gronden heeft verzocht:

1. de uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage te vernietigen en alsnog te bepalen:

2. dat hij met terugwerkende kracht wordt bevorderd: tot sergeant m.i.v. 1946, tot sergeant der 1e klasse m.i.v. 1952, tot sergeant-majoor m.i.v. 1954,

3. dat aan hem wordt uitgekeerd de hem rechtens en normaliter toekomende niet-genoten bezoldiging,

4. dat Zijne Excellentie de Minister van Oorlog in de Tweede Kamer der Staten-Generaal herroept de op 6 maart 1958 gedane uitlating van „laakbare karaktereigenschappen";

Overwegende dat op 22 januari 1959 — derhalve na het verstrijken van de termijn voor hoger beroep — ter griffie van de Raad nog is bezorgd een geschrift van deze datum, afkomstig van Mr. Th. E. E. van Schaik, voornoemd, als gemachtigde van eiser, waarbij eveneens hoger beroep is ingesteld tegen voormelde uitspraak en op de daarin aangevoerde gronden is verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en alsnog te beslissen als in eerste instantie is verzocht;

dat de Raad dit geschrift wil aanmerken als een aanvulling op het op 21 januari 1959 ingekomen beroepschrift;

Overwegende dat ingevolge een door 's Raads fungerende voorzitter gedaan verzoek door gedaagde bij brief van 9 juli 1959 nadere inlichtingen zijn verstrekt en nog enige stukken zijn overgelegd, waaronder een door eiser aan de Commissie voor de Verzoekschriften van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gezonden adres d.d. 23 januari 1959;

dat deze Commissie bij een op 1 oktober 1959 vastgesteld verslag aan de Kamer heeft voorgesteld ten aanzien van dit adres over te gaan tot de orde van de dag, met welke conclusie de Kamer zich op 15 oktober 1959 heeft verenigd;

dat de datum van behandeling van eisers hoger beroep ter 's Raads terechtzitting vervolgens is bepaald op 24 november 1959, maar die behandeling op een namens eisers raadsman gedaan verzoek wegens diens ziekte is uitgesteld;

dat eiser inmiddels bij besluit van 28 september 1959 ingaande 7 juli 1959 definitief was bevorderd tot sergeant-majoor-administrateur, met vaststelling van zijn ouderdom in rang als sergeant-majoor te rekenen van 11 juli 1956;

III

Overwegende dat de Raad met het Ambtenarengerecht van oordeel is, dat het door eiser tegen gedaagdes besluit van 19 maart 1958 ingestelde beroep ontvankelijk is;

Overwegende dat de Raad eveneens deelt de mening van het Ambtenarengerecht, dat van aantasting van dit besluit door de ambtenarenrechter slechts sprake kan zijn, indien dat besluit zou zijn genomen in

strijd met enig, tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen, algemeen rechtsbeginsel;

dat toch, indien aan eiser sedert 1946 onrecht zou zijn aangedaan door ambtsvoorgangers van gedaagde, daaruit geenszins zou volgen, dat gedaagde door de ambtenarenrechter zou kunnen worden verplicht dit onrecht te herstellen;

dat immers eiser aanvankelijk oorlogsvrijwiliger was en een oorlogsvrijwilliger niet kan worden aangemerkt als militair ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931, daar volgens artikel 14 tweede lid van het Oorlogsvrijwilligersbesluit, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 1 oktober 1944, Stb. E 129, de bepalingen van deze wet op de oorlogsvrijwilliger niet van toepassing zijn;

dat indien later, toen eiser wel militair ambtenaar in voorschreven zin was geworden, ten aanzien van eiser besluiten zouden zijn genomen, welke in strijd met de toepasselijke voorschriften waren, casu quo zou zijn geweigerd overeenkomstig die voorschriften te beslissen, de termijn, om die toepassing bij de ambtenarenrechter af te dwingen door het instellen van beroep, reeds lang was verstreken toen eiser tegen het bestreden besluit beroep instelde;

dat gedaagde in het algemeen de bevoegdheid niet kan worden ontzegd om te weigeren terug te komen op in rechte onaantastbaar geworden besluiten;

dat immers geen wettelijk voorschrift valt aan te wijzen, waarmede zodanige weigering in strijd zou zijn;

dat zodanige weigering in het algemeen ook niet met een beroep op algemene rechtsbeginselen kan worden aangevochten;

Overwegende echter, dat, nu gedaagde te dezen een uitdrukkelijke toezegging heeft gedaan als voormeld, de Raad zal hebben na te gaan of gedaagde bij het nemen van het bestreden besluit die toezegging al dan niet is nagekomen;

dat immers gedaagde gehouden was in acht te nemen het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat (tenzij bijzondere gronden tot afwijking aanwezig zijn, waarvan het bestaan echter te dezen is gesteld noch gebleken) een administratief orgaan verplicht is een zodanige toezegging onverkort na te komen;

Overwegende dat gedaagde, in tegenstelling tot eiser, van mening is dat hij bovenvermelde toezegging ten volle is nagekomen, en de Raad nu dient te beslissen of dit inderdaad het geval is;

IV

Overwegende dat hiertoe allereerst moet worden onderzocht of eiser door zijn bij het bestreden besluit bewerkte bevordering met ingang van 1 april 1958 tot sergeant der eerste klasse, met toekenning van een ouderdom in rang welke rekent van 1 april 1954 af, de positie heeft verkregen, welke hij, naar redelijkerwijze mag worden aangenomen, zou hebben ingenomen indien hij sinds 16 oktober 1945 onafgebroken in militaire dienst zou zijn geweest;

Overwegende dat gedaagde bij het nemen van zijn bestreden besluit

voorop heeft gesteld, dat bij de vaststelling van eisers bevorderingsgang, indien hij sinds 16 oktober 1945 onafgebroken in militaire dienst zou zijn geweest, in redelijkheid moest worden uitgegaan van de datum 1 april 1948, met ingang van welke eiser destijds tot tijdelijk sergeant is aangesteld;

dat eiser daarentegen van mening is dat, indien hij niet van 17 mei 1946 tot 20 januari 1947 uit de militaire dienst verwijderd was geweest, hij eerder dan per 1 februari 1947 zou zijn bevorderd tot korporaal en eerder dan per 1 april 1948 tot sergeant;

Overwegende dat vaststaat — ook tussen partijen — dat op grond van de toentertijd van kracht zijnde voorschriften op het stuk van de tijdelijke bevordering van oorlogsvrijwilligers, geen criteria hebben gegolden, aan de hand waarvan achteraf in een bepaald geval een vermoedelijke aanstellingsdatum tot tijdelijk sergeant op reële gronden zou kunnen worden vastgesteld;

Overwegende dat de Raad, gehoord de door gedaagdes gemachtigde gegeven toelichting, ook aannemelijk acht, dat het niet wel mogelijk is op grond van de bij de tijdelijke bevordering van oorlogsvrijwilligers gevolgde praktijk, met voldoende zekerheid een aanknopingspunt te vinden met betrekking tot de datum, waarop eiser eventueel zou zijn bevorderd, met name omdat de bevordering in sterke mate afhankelijk is geweest van de persoon van de oorlogsvrijwilliger en van de omstandigheden waaronder hij zijn dienst verrichtte;

Overwegende dat de Raad reeds hierom de door partijen overgelegde lijsten met namen en promotiegegevens van onderofficieren niet voldoende maatgevend oordeelt, doch niet wil nalaten dienaangaande op te merken:

dat eiser gegevens heeft overgelegd betreffende 69 adjudant-onderofficieren-administrateur en sergeant-majoors-administrateur en daarbij heeft aangevoerd, dat allen een gunstiger positie innemen dan hij en 36 hunner binnen één jaar na hun eerste indiensttreding tot de rang van sergeant zijn bevorderd, terwijl op de lijst vier personen voorkomen, die evenals hij in dienst waren getreden als oorlogsvrijwilliger, maar later dan hij in dienst zijn gekomen en jonger zijn in leeftijd;

dat echter niet is gebleken, dat vorenbedoelde personen allen met eiser voldoende vergelijkbaar zijn;

dat met name niet vergelijkbaar zijn zij, die geen oorlogsvrijwilliger zijn geweest, doch als dienstplichtige een opleiding tot onderofficier hebben gevolgd;

dat voorts van bedoelde vier personen volgens de door eiser overgelegde lijst er één eerder dan eiser in dienst is gekomen en er drie, waaronder de zojuist bedoelde, niet binnen één jaar, doch onderscheidenlijk na ongeveer 16, 17 en 22 maanden tijdelijk sergeant zijn geworden;

dat wijders tot de bedoelde 69 personen er nog zes behoren (althans volgens de door eiser overgelegde lijst; op na te noemen namens gedaagde overgelegde lijst van als oorlogsvrijwilliger in dienst getredenen komt een naam voor, die ook op de door eiser overgelegde lijst is ge-

plaatst, maar daar niet als oorlogsvrijwilliger is vermeld) die eveneens als oorlogsvrijwilliger in dienst zijn getreden en wel allen eerder dan eiser, terwijl slechts één hunner binnen een jaar de tijdelijke rang van sergeant heeft bereikt en de vijf anderen onderscheidenlijk eerst na ruim 12 maanden en ongeveer 14, 27 en 30 maanden tijdelijk sergeant zijn geworden (degene die deze rang bereikte ongeveer 14 maanden nadat hij oorlogsvrijwilliger was geworden, had hiervóór nog ruim tien maanden dienst gedaan bij de Binnenlandse Strijdkrachten);

dat derhalve de door eiser overgelegde gegevens, voorzover daaraan te dezen enig belang kan worden toegekend, nauwelijks enige steun verlenen aan eisers stelling, dat redelijkerwijze moet worden aangenomen, dat hij eind 1946 tot sergeant zou zijn bevorderd, doch veeleer deze stelling ondergraven;

dat bovendien door de gemachtigde van gedaagde is overgelegd een lijst van 20 personen, die allen evenals eiser staan op de ranglijst der sergeant-majoors-administrateur, maar hierop lager zijn geplaatst dan hij, en die evenals hij oorlogsvrijwilliger zijn geweest, de meesten hunner sedert een datum gelegen vóór 16 oktober 1945 — de datum, waarop eiser als oorlogsvrijwilliger in dienst trad —, bij welke 20 personen het tijdsverloop tussen hun indiensttreding als oorlogsvrijwilliger en het bereiken van de tijdelijke rang van sergeant ten aanzien van 18 hunner langer heeft geduurd dan bij eiser (bij wie dit tijdsverloop $29\frac{1}{2}$ maand lang was), zulks hoewel verschillende hunner vóórdat zij als oorlogsvrijwilliger in dienst traden, reeds dienst hadden gedaan als dienstplichtige of bij de Binnenlandse Strijdkrachten, hetgeen óók het geval was met de twee overigen;

dat echter het overleggen van deze lijst alleen de strekking had het betoog van eiser te ontzenuwen en niet mede diende ter ondersteuning van de stelling, dat evengenoemd tijdsverloop van $29\frac{1}{2}$ maand (hetwelk weinig langer is dan het gemiddelde tijdsverloop van ruim 28 maanden, af te leiden uit de gegevens betreffende vorenbedoelde 30 oorlogsvrijwilligers) ten aanzien van eiser als redelijk is te beschouwen;

Overwegende dat de Raad in de voormelde omstandigheid dat de bevordering der oorlogsvrijwilligers destijds, in sterke mate afhankelijk was van hun persoon en van de omstandigheden waaronder zij hun dienst verrichtten, aanleiding heeft gevonden omtrent de bevorderingsgang, welke eiser vermoedelijk zou hebben gevolgd indien hij sedert 16 oktober 1945 onafgebroken in militaire dienst was geweest, ter terechtzitting als getuigen enige chefs te horen onder wie eiser tussen deze datum en 1 april 1948 heeft gediend;

dat de reserve-majoor W. voornoemd, onder wie eiser heeft gediend van 16 oktober 1945 tot zijn ontslag in mei 1946, en die toen de rang van 1e luitenant bekleedde, in hoofdzaak heeft verklaard: dat hij, als eiser toen niet was ontslagen, hem zou hebben voorgedragen voor een benoeming tot korporaal, en dat hij de kans zeer groot acht dat eiser, die een goed militair was, dan ook ongeveer 1 juni 1946 korporaal zou zijn geworden; dat hij geen ervaring heeft met betrekking tot bevorderingen tot sergeant en geen verklaring kan afleggen omtrent het tijdstip

waarop eiser dan eventueel tot tijdelijk sergeant zou zijn bevorderd;

dat de reserve-majoor M. voornoemd, onder wie eiser dienst heeft gedaan van eind 1945 tot september 1947 en die toen eveneens de rang van 1e luitenant bekleedde, in hoofdzaak heeft verklaard: dat naar zijn mening eiser, indien hij in mei 1946 niet was ontslagen, omstreeks deze tijd ongetwijfeld korporaal zou zijn geworden; dat eiser een potentieel onderofficier was; dat hij hem in augustus 1947 heeft voorgedragen voor benoeming tot sergeant; dat eiser toen geen sergeantsfunctie vervulde en er een reorganisatie aan de gang was; dat eiser, indien hij onafgebroken in dienst was gebleven, vermoedelijk wel vóór april 1948 tot sergeant zou zijn bevorderd, maar dat niet valt te zeggen op welk tijdstip; dat hij (getuige) april 1948 betrekkelijk laat vindt, gezien de persoon van eiser en de grote behoefte aan sergeants, die er destijds was;

dat de luitenant-kolonel b.d. S. voornoemd, onder wie eiser heeft gediend van 20 januari 1947 tot 1 april 1948 en die toen de rang van majoor bekleedde, in hoofdzaak heeft verklaard: dat niet is te zeggen hoe snel een korporaal kan opklimmen tot sergeant; dat er werd aangesteld naar behoefte; dat hij ten aanzien van eiser, die een goed korporaal was, april 1948 als tijdstip der tijdelijke bevordering tot sergeant niet laat vindt;

Overwegende dat op grond van de verklaringen van de getuigen M. en W. naar 's Raads oordeel in redelijkheid moet worden aangenomen — anders dan gedaagde en het Ambtenarengerecht hebben gedaan — dat eiser, ware hij van 17 mei 1946 tot 20 januari 1947 niet uit de militaire dienst verwijderd geweest, niet pas per 1 februari 1947, maar reeds per 1 juni 1946 tijdelijk korporaal zou zijn geworden;

dat hieruit op zichzelf nog niet volgt, dat eiser dan eerder dan per 1 april 1948 tijdelijk tot sergeant zou zijn bevorderd;

dat dit — gelijk reeds is vermeld — ook niet met voldoende zekerheid of waarschijnlijkheid kan worden afgeleid uit de bevorderingsgang van een aantal van met eiser vergelijkbare voormalige oorlogsvrijwilligers, als vorenbedoeld;

dat anderzijds ook niet is gebleken van enige grond, waarop als redelijkerwijze aannemelijk zou moeten worden aanvaard dat eiser, indien hij sinds 16 oktober 1945 onafgebroken in militaire dienst zou zijn geweest, niet eerder dan per 1 april 1948 tijdelijk sergeant zou zijn geworden;

dat de verklaringen, ter 's Raads terechtzitting afgelegd door eisers voormalige superieuren S. en W., geen —, maar de verklaring van de getuige M. wel een grond geeft om een eerdere datum dan 1 april 1948 redelijkerwijze aannemelijk te achten;

dat nog een beroep zou kunnen worden gedaan op een rekest, door eiser reeds in december 1946 bij het toenmalige Ministerie van Oorlog ingezonden, waarin hij o.a. heeft gesteld dat hij, zo hij niet ontslagen was geworden, toen de rang van onderofficier bereikt zou hebben „dit „volgens zijn superieuren";

dat weliswaar niet het bewijs is geleverd, dat er superieuren van eiser zijn geweest, die zich destijds in deze geest tegenover hem hebben geuit,

doch anderzijds evenmin is gesteld of gebleken dat aan eisers waarheidsliefde moet worden getwijfeld;

dat echter wel in twijfel moet worden getrokken of dergelijke uitlatingen op een reële basis hebben berust;

dat vanwege eiser nog een beroep is gedaan op het bepaalde in de ministeriële beschikking van 12 maart 1952, opgenomen in de Legerorder 1952, nr. 74 L-LM-O, inzoverre daarin ten opzichte van met ingang van 5 mei 1945 of later tot een eerste verbintenis bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht toegelaten oorlogsvrijwilligers en dienstplichtigen, die tevens in de tijdelijke rang van sergeant hadden gediend en bij de aanneming als beroepsmilitair in deze rang waren gehandhaafd, voor de vaststelling van hun ouderdom in rang een minimum van één jaar is aangewezen voor de diensttijd, voorafgaande aan de tijdelijke aanstelling tot sergeant;

dat dit beroep eiser te dezen echter niet kan baten, daar evenbedoelde bepaling niet tot grondslag heeft dat die termijn van één jaar voor oorlogsvrijwilligers een normale tijd zou zijn, en daaruit zeker niet mag worden afgeleid, dat die termijn in het onderhavige geval als redelijk moet worden aanvaard;

dat het onmogelijk is gebleken thans nog met zekerheid of zelfs met een grote mate van waarschijnlijkheid vast te stellen, wanneer eiser tot tijdelijk sergeant zou zijn bevorderd ware hij in mei 1946 niet uit de militaire dienst ontslagen, maar de Raad niet buiten aanmerking wil laten dat zulks niet aan eiser is te wijten, en dat integendeel, indien de toenmalige Minister van Oorlog in 1946 en 1947 op eisers toen gedane verzoeken was ingegaan en niet — zoals bij voorbeeld nog in de eerdervermelde brief van 30 oktober 1947 het geval is geweest — zich op het standpunt had gesteld dat het eiser in mei 1946 verleende ontslag niet ten onrechte was verleend, toentertijd met veel meer duidelijkheid dan thans een beslissing had kunnen worden genomen;

dat in dit verband nog opmerking verdient dat de stelling, door gedaagde ter verdediging van het aanhouden van de datum 1 april 1948 geplaatst in zijn aan de fungerend-voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage gerichte brief d.d. 24 juni 1958, „dat in de „jaren 1946-1948 dezerzijds ten opzicht van B. een tegemoetkomende „houding is aangenomen" — wat daarvan zij — niet kan dienen om het aanhouden van de datum 1 april 1948 als redelijk te aanvaarden;

dat de Raad van oordeel is, dat de thans bestaande twijfel niet ten nadele van eiser behoort te werken, en dat er voor gedaagde veeleer aanleiding bestond om, nu er een besluit moest worden genomen tot herstel van door eiser ondervonden onrecht, hem op een onbekrompen wijze tegemoet te komen;

dat hiertoe te meer reden aanwezig was omdat eisers hoedanigheden als militair in de jaren 1946 en 1947 steeds zijn geprezen en ze toen zeker tot een tijdelijke bevordering tot sergeant aanleiding hadden kunnen geven, in aanmerking genomen de snelle promotiegang van verschillende andere oorlogsvrijwilligers;

dat de Raad, al het vorenstaande in beschouwing genomen hebbende, tot de slotsom komt, dat gedaagde bij het geven van zijn besluit tot nakoming van zijn op 6 maart 1958 gedane toezegging in redelijkheid tot uitgangspunt had dienen te nemen, dat eiser, ware hij in mei 1946 niet uit de militaire dienst ontslagen geworden, eerder dan op 1 april 1948 de tijdelijke rang van sergeant zou hebben bereikt;

dat op grond van de thans beschikbare gegevens niet kan worden vastgesteld, wanneer eiser die rang wel zou hebben bereikt, maar het naar 'sRaads oordeel binnen de grenzen der redelijkheid ligt en niet geheel willekeurig is, indien wordt aangenomen, dat eiser zoveel eerder tijdelijk sergeant zou zijn geworden als hij — naar de Raad blijkens het eerder overwogene aanneemt — eerder tot tijdelijk korporaal zou zijn benoemd;

dat hij — naar hiervoren reeds is vastgesteld — dan niet pas per 1 februari 1947, maar al per 1 juni 1946, dus 8 maanden eerder, korporaal zou zijn geworden, en daarom tot uitgangspunt van gedaagdes bestreden besluit had behoren te worden genomen, dat eiser 8 maanden vóór 1 april 1948 de tijdelijke rang van sergeant zou hebben bereikt, derhalve met ingang van 1 augustus 1947;

dat weliswaar de mogelijkheid niet kan worden uitgesloten dat eiser, indien zijn ontslag niet had plaats gehad, reeds vóór 1 augustus 1947 die rang bereikt zou hebben, maar niet is gebleken van voldoende gronden om redelijkerwijze aannemelijk te achten dat dit dan het geval zou zijn geweest;

V

Overwegende dat eiser de aangevallen uitspraak tevens heeft bestreden voorzover daarbij ongegrond is verklaard zijn beroep tegen gedaagdes besluit van 19 maart 1958 in zoverre dit inhoudt, dat aan de eiser alsnog verleende bevorderingen geen financiële aanspraken voor het verleden zijn verbonden;

dat eisers hiertegen gericht beroep evenwel alleen dan gegrond zou kunnen zijn, indien gedaagde aldus niet was nagekomen zijn in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 6 maart 1958 gedane toezegging;

dat hiervan echter te dezen geen sprake kan zijn nu — naar blijkt uit hetgeen hiervoren in de laatste alinea onder I is weergegeven — de Minister toen uitdrukkelijk heeft verklaard, dat het zeker niet in zijn bedoeling lag aan eiser verdere financiële tegemoetkomingen met terugwerkende kracht te verlenen;

dat door en namens eiser weliswaar is betoogd, dat de Commissie voor de Verzoekschriften van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zich met dit standpunt van de Minister niet akkoord heeft verklaard, doch de Raad kan daarlaten wat hiervan is, aangezien — gelijk hiervoren onder III is gesteld — in het onderhavige geding uitsluitend aan de orde is de vraag of de Minister de door *hem* op 6 maart 1958 gedane toezegging al dan niet is nagekomen;

dat mitsdien bij de aangevallen uitspraak eisers beroep te dezer zake terecht ongegrond is verklaard;

VI

Overwegende dat eiser in het door hem ingediende beroepschrift de Raad ook nog heeft verzocht te bepalen, dat de Minister herroept zijn op 6 maart 1958 met het oog op eiser gedane uitlating over „laakbare „karaktereigenschappen", doch dit verzoek niet-ontvankelijk is, daar het niet was gedaan in eerste aanleg en trouwens ook buiten het bestreden besluit van 19 maart 1958 om gaat;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart eiser niet-ontvankelijk in het verzoek, in het door hem ingediende beroepschrift gedaan onder 4;

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, voorzover daarbij eisers beroep ongegrond is verklaard in zover dit was gericht tegen gedaagdes bestreden besluit voor zover dit betrekking heeft op de data van eisers bevorderingen;

Verklaart dit besluit in zoverre nietig;

Bepaalt dat gedaagde ten aanzien van bedoelde data een nieuw besluit zal nemen met inachtneming van deze uitspraak;

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep, voor zover daarbij eisers beroep ongegrond is verklaard in zover dit was gericht tegen gedaagdes besluit, dat aan de aan eiser alsnog verleende bevorderingen geen financiële aanspraken voor het verleden zijn verbonden.

NASCHRIFT.

Dat de Centrale Raad van Beroep het standpunt inneemt, dat een administratief orgaan gedane toezeggingen moet nakomen, tenzij dringende redenen zich daartegen verzetten, is niet nieuw, al is dit standpunt niet altijd op dezelfde wijze omschreven geweest.

In zijn artikel „Is de overheid gebonden aan toezeggingen jegens de „ambtenaren?" (N.J.B., 1955, blz. 822) uitte Mr. B. L. de Regt reeds — voorzichtig — de verwachting, dat terzake een „nieuw algemeen „rechtsbeginsel" zou kunnen worden geformuleerd.

In 's Raads uitspraak A.W. 1953/23 d.d. 24 november 1953, A.B. 1954, blz. 149, was reeds aangegeven, dat het niet nakomen van een toezegging, om een politieambtenaar hoger op de ranglijst te plaatsen, in strijd was met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid, nu dit nakomen kon geschieden, zonder dat strijd met een algemeen verbindend voorschrift ontstond.

Ook in andere uitspraken speelde dit algemeen rechtsbeginsel terzake een rol. Ik moge voorts nog wijzen op de uitspraak van 24 juli 1956 (M.R.T. 1956, blz. 632, met naschrift van E. H. N.) waarin van een „ongeschreven rechtsregel" sprake was, op A.W. 1956/K8 (A.B. 1957 blz., 338), waarbij niet-nakoming van een toezegging strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur werd geacht op te leveren, en op M.A.W. 1958/B 11 (M.R.T. 1960, blz. 400) waarin weliswaar meer dan een toezegging, namelijk een uitdrukkelijk genomen besluit, aan de orde was, maar toch dezelfde gedachtengang werd gevolgd, als nu weer uit de onderhavige uitspraak blijkt; hierin wordt de

nakoming zelve tot object van een (afzonderlijk) algemeen beginsel van behoorlijk bestuur gemaakt.

Ook de Hoge Raad heeft zich met dit probleem bezig gehouden, men zie b.v. het arrest, opgenomen in N.J. 1954 No. 3, op blz. 11. Voorts trekt in de onderhavige uitspraak de aandacht, dat eiser in het onderhavige stadium eerst tot de ambtenarenrechter kon doordringen, nadat de Minister zijn toezegging in de Kamer had gedaan. Zou dit niet zijn gebeurd, dan had elk door eiser ingesteld beroep moeten stranden op de overweging, dat hij tegen een weigering om terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit appelleerde; immers hij had tegen de oorspronkelijke besluiten geen beroep ingesteld.

Men zie omtrent het karakter van een zodanige weigering b.v. M.A.W. 1958/B 10, M.R.T. 1959, blz. 504, met het daaronder geplaatste naschrift.

W. H. S.

WETGEVING

Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht

Nr. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 28 oktober 1960) [1]

Algemene beschouwingen

Met belangstelling hebben ondergetekenden kennis genomen van de beschouwingen, waarmede het voorlopig verslag aanvangt. Bij de beantwoording van de verschillende opmerkingen en vragen hebben de ondergetekenden zoveel mogelijk de volgorde aangehouden, waarin deze in het voorlopig verslag voorkomen.

Enkele leden vroegen de Regering zich nog eens nader te bezinnen op de wenselijkheid van het dragen door de geestelijke verzorgers van een uniform met militaire onderscheidingstekenen. Nadat dit nog eens door de eerste ondergetekende onder de ogen is gezien, is hij tot de conclusie gekomen, dat wat het dragen van een uniform betreft in de sedert 1919 bij de landmacht en sedert 1921 bij de zeemacht bestaande toestand geen verandering dient te worden gebracht. In de praktijk immers is de wenselijkheid gebleken van het dragen van een uniform. De geestelijke verzorgers toch verrichten hun werkzaamheden te midden van de militairen aan boord van de oorlogsschepen, in de kazernes en op de vliegbases. Bovendien kunnen de geestelijke verzorgers worden gehuisvest, te zamen met de militairen, aan boord van de varende oorlogsschepen en bij de troepen te velde. Een belangrijke factor is ook, dat de geestelijke verzorgers in tijd van oorlog door de vijand als zodanig moeten zijn te onderkennen.

---

[1]) Bijlagen van Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959-1960, Nr. 5847. De vroegere stukken zijn gedrukt in de zitting 1959-1960. (M.R.T. LIII (1960) blz. 652).

Bij de instelling van het instituut van de geestelijke verzorging in 1919 bij de landmacht en in 1921 bij de zeemacht is voorgeschreven, dat de geestelijke verzorgers rangonderscheidingstekenen op hun uniform dragen, gelijk aan de militaire.

In verband met het feit, dat de geestelijke verzorgers niet meerdere en mindere zijn in de zin van het militaire straf- en tuchtrecht, is het dragen van militaire rangonderscheidingstekenen niet noodzakelijk, doch ten einde de rangorde van de geestelijke verzorgers onderling naar buiten vast te leggen, is in de praktijk toch wel de wenselijkheid van het dragen van die rangonderscheidingstekenen gebleken.

Een stelsel, volgens hetwelk de kerken de zorg voor de geestelijke verzorgers geheel op zich nemen tegen vergoeding van de kosten door de Staat, zonder dat daarbij enige formele band ontstaat tussen de Staat en de persoon van de geestelijke verzorger, is door de ambtsvoorganger van de eerste ondergetekende indertijd overwogen. In verband met de omstandigheid, dat de Minister van Defensie verantwoordelijk is voor de voorziening in de behoeften aan geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht en voor de selectie, aanstelling, dislocatie en ontslag van die geestelijke verzorgers, is — overeenkomstig het eenstemmig afwijzend advies van de kerkelijke instanties, aan wie vorenbedoeld stelsel ter beoordeling werd voorgelegd — destijds besloten het in 1919 en 1921 ingevoerde stelsel van de geestelijke verzorging te handhaven. Er bestaat voor de eerste ondergetekende geen reden om hierin verandering te brengen.

Ten behoeve van de overzichtelijkheid bij de beantwoording van de overige in het voorlopig verslag gestelde vragen moge thans in de eerste plaats volgen het aan het slot van het voorlopig verslag gevraagde numeriek overzicht van de categorieën geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht.

I.	Zij, die voor onbepaalde tijd *doorlopend* werkzaam zijn .	27
II.	Zij, die voor een bepaalde tijd *doorlopend* werkzaam zijn	208
III.	Zij, die alleen in oorlogstijd en tijdens herhalingsoefeningen werkzaam zijn	647
	Totaal . . .	882

De groepen I en II omvatten de in het voorlopig verslag bedoelde full-time geestelijke verzorgers.

Groep III omvat de in het voorlopig verslag bedoelde geestelijke verzorgers, die voor een „mobilisabele functie" zijn opgeleid.

De groepen II en III worden bij de land- en luchtmacht aangeduid als reserve-geestelijke verzorgers.

Groep II wordt bij de zeemacht aangeduid als tijdelijke geestelijke verzorgers.

Groep III bestaat nog niet bij de zeemacht. Het ligt in het voornemen ook bij dit deel der krijgsmacht tot de vorming van die groep over te gaan.

Bij het bepalen van het aantal werkelijke full-timers moet evenwel in het oog worden gehouden, dat, voor wat betreft de geestelijke verzorgers bij de landmacht, van groep II steeds doorstroming plaatsvindt naar groep III, zodat in groep II in werkelijkheid steeds een veel kleinere vaste kern aanwezig is, bestaande uit hen, die voor een langere tijd doorlopend werkzaam zijn.

Dit in aanmerking genomen, zijn thans in dienst 90 geestelijke verzorgers, voor wie het ambt van geestelijke verzorger als „beroepsloopbaan" mag worden gezien. Dit aantal kan bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd in aanmerking komen voor een pensioen wegens langdurige dienst (ouderdomspensioen); zo ook komen de door de predikanten nagelaten betrekkingen voor weduwen- en wezenpensioen in aanmerking.

In de tweede plaats zij het de ondergetekenden vergund erop te wijzen, dat in de memorie van toelichting wel degelijk is uitgegaan van de positie van de geestelijke verzorger zowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog. Zó ware de desbetreffende zinsnede „ook op het gevechtsveld", voorkomende in het gestelde onder *Algemeen*, te verstaan.

Te allen tijde geldt voor de geestelijke verzorger, dat hij, ten nauwste verbonden met het militaire apparaat, in dezelfde situaties kan komen te verkeren als de militair, zodat hij fysiek en psychisch aan hoge eisen zal moeten voldoen. Bovendien zal de organisatie zodanig moeten zijn, dat de mogelijkheid om ook oudere geestelijke verzorgers in te delen bij oefeningen en operaties te velde en te plaatsen aan boord van varende oorlogsschepen niet mag worden uitgesloten.

In aanmerking genomen enerzijds de opbouw van het korps geestelijke verzorgers, als voren aangeduid, anderzijds de vorenomschreven eisen, welke aan de geestelijke verzorger individueel en aan de organisatie als geheel dienen te worden gesteld, kan worden onderkend, dat de huidige regeling van de pensionering der geestelijke verzorgers principiële en praktische moeilijkheden oplevert.

Deze moeilijkheden spruiten voort uit het feit, dat op de geestelijke verzorgers van toepassing zijn de bepalingen van de burgerpensioenwet.

Vooral geldt dit voor de geestelijke verzorgers, ingedeeld in groep III van vorenstaand overzicht. De tot deze groep behorende geestelijke verzorgers, thans 647 in aantal, staan gedurende lange tijd in onbezoldigde dienstverhouding tot het Rijk, terwijl zij slechts gedurende korte tijd, in hoofdzaak tijdens herhalingsoefeningen en in oorlogstijd, werkelijk dienst doen. Het pensioen voor deze geestelijke verzorgers vormt daarom als regel uiteraard slechts een zeer gering bedrag. Dit is een gevolg van het feit, dat voor het recht op en de berekening van het pensioen niet de gehele tijd, gedurende welke een dienstverhouding tot het Rijk heeft bestaan, in aanmerking wordt genomen, doch slechts die periode hiervan, gedurende welke voor de tot deze groep behorende geestelijke verzorgers een pensioengrondslag heeft gegolden. Aangezien de inkomsten van deze geestelijke verzorgers van wisselende aard zijn, brengt het systeem van vaststelling van een pensioengrondslag met

zich mede, dat over de tijd, gedurende welke geen werkelijke dienst wordt verricht, enerzijds voor de belanghebbende pensioengeldige diensttijd wordt gekweekt, anderzijds voor het Rijk een relatief te zware verplichting tot bijdragen aan het burgerlijk pensioenfonds bestaat. Een en ander is een gevolg van de omstandigheid, dat de structuur van de (burgerlijke) Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) niet geëigend is voor een dergelijke categorie van pensioengerechtigden.

Aan deze bezwaren kan op eenvoudige wijze worden tegemoet gekomen door deze categorie geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de pensioenwetten voor het reservepersoneel der krijgsmacht te brengen. Die pensioenwetten immers zijn speciaal ingesteld op het verwezenlijken van aanspraken op pensioen van personen, die wel doorlopend in dienstverhouding tot de Overheid staan, maar niet doorlopend werkelijk dienst doen. Elk jaar, gedurende welke zij werkelijk dienst hebben gedaan, wordt vergolden met 1,75 ten honderd en elk jaar, gedurende welke zij beschikbaar waren, doch geen dienst hebben verricht, met 0,4 ten honderd van de pensioengrondslag (zie de artikelen IV en V van het ontwerp).

Met betrekking tot de geestelijke verzorgers, die geacht kunnen worden dit ambt als beroep uit te oefenen, thans 90 in getal, brengt de toepassing van de burgerpensioenwet mede, dat het ouderdomspensioen op 65-jarige leeftijd ingaat.

In de loop der jaren is gebleken, dat de wijze van dienst doen van de geestelijke verzorgers, zowel in vredes- als in oorlogstijd, zowel in Nederland als daarbuiten, de tropen daaronder begrepen, van het fysiek van de geestelijke verzorgers meer vergt dan van dat van de gemiddelde burgerambtenaar. Zoals hiervoren reeds is opgemerkt, verkeren de geestelijke verzorgers feitelijk in dezelfde situaties als de militairen.

Een pensionering over de gehele lijn wegens het bereiken of overschrijden van de 55-jarige leeftijd, zoals geschiedt met de burgerambtenaren, die een „slijtend beroep" uitoefenen (artikel 48, eerste lid, onder *b* van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240)), komt ons niet noodzakelijk voor; evenmin een pensionering op de leeftijd, welke onderscheidenlijk geldt voor de militairen van de zee- en van de landmacht. Gelet op de hiervoren omschreven wijze van dienst doen, onder de daarbij aangegeven omstandigheden, van de geestelijke verzorgers en op hun fysiek, is het, om het instituut van de geestelijke verzorging goed te doen functioneren, alleszins gewenst om de leeftijd, waarop de geestelijke verzorger in aanmerking dient te komen voor ontslag en pensionering wegens langdurige dienst, te stellen op 60 jaren. Vandaar dat bij de artikelen II en III, onder C en E, de in de pensioenwetten voor de zee- en de landmacht 1922 genoemde leeftijden, waarop recht op dadelijk ingaand pensioen kan worden verkregen, zijn verhoogd.

De afkeuring wegens ongeschiktheid ten gevolge van ziekten of gebreken van de geestelijke verzorgers heeft bij de toepassing van de burgerpensioenwet in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding gegeven. De geschiktheid voor de functie van geestelijke verzorger wordt

namelijk veeleer afgemeten naar de militair-medische normen van geschiktheid dan naar de medische normen, welke voor de geschiktheid van een burgerambtenaar gelden. Wordt de geestelijke verzorger onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten gebracht, dan wordt de ongeschiktheid wegens ziekten of gebreken vastgesteld bij een commissoriaal militair geneeskundig onderzoek, derhalve door een militair-medisch apparaat, bestaande uit officieren-arts, dat beschikt over de ziektegeschiedenis van betrokkene gedurende de tijd van de dienstverhouding tot de krijgsmacht. De geestelijke verzorger geniet namelijk gedurende de tijd, dat hij dienst bij de krijgsmacht verricht, een geneeskundige verzorging door militaire artsen. Aangezien de twee door de betrokken burgemeester aan te wijzen geneeskundigen, bedoeld in artikel 76, eerste lid, van de Pensioenwet 1922 (*Stb. 240*), volgens andere medische normen werken, ontstaan de moeilijkheden, als hiervoren bedoeld.

Met het brengen van de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten wordt eensdeels bereikt, dat de reeds ver doorgetrokken gelijkschakeling van de rechtspositie van de geestelijke verzorgers, w.o. hun bezoldiging, met die van de militairen ook tot de pensionering wordt doorgetrokken, anderdeels dat aan de hiervoren aangegeven bezwaren, verbonden aan de pensionering krachtens de burgerpensioenwet, wordt tegemoet gekomen.

De grootte van het bedrag van de achterstallige bijdrage voor de reserve-geestelijke verzorgers, waarover met de Pensioenraad geschil heeft bestaan, is niet nauwkeurig aan te geven. Om dit bedrag te berekenen, zou het nodig zijn van alle reserve-geestelijke verzorgers, de tijdelijke geestelijke verzorgers bij de zeemacht daaronder begrepen, die in de loop der jaren 1940—1959 in dienstverhouding tot het Rijk hebben gestaan, aan de hand van de uittreksels uit het stamboek de diensttijd te berekenen, alsmede hun pensioengrondslag op 1 januari van ieder jaar, dat zij in dienst waren. Ter voorkoming van zeer veel onnodige arbeid heeft de Pensioenraad zich bereid verklaard van de invordering van de volgens deze raad rechtens verschuldigde aanzienlijke pensioenbijdrage, als hierbedoeld, af te zien, mits wordt voldaan aan twee voorwaarden. In de eerste plaats, dat van 1 januari 1959 af de geestelijke verzorgers worden onttrokken aan de werkingssfeer van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) en gebracht onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten, hetgeen medebrengt, dat ook de tijd, als geestelijke verzorger doorgebracht vóór 1 januari 1959, wordt vergolden met pensioen krachtens de militaire pensioenwetten. In de tweede plaats, dat de door de Pensioenraad vóór 1 januari 1959 verleende pensioenen aan reserve-geestelijke verzorgers en aan hun nagelaten betrekkingen alsnog ten laste komen van de rijksbegroting, en wel te rekenen van de datum van ingang van die pensioenen. Het betreft 4 pensioenen, te weten:

1. een pensioen van een reserve-legerpredikant, ingaande 1 september 1957, bedragende f 3573 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 286 per jaar;

2. een pensioen van de weduwe van een reserve-veldpredikant, ingaande 24 januari 1940, bedragende f 1896 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 1309;
3. een pensioen van de weduwe van een reserve-legerpredikant, ingaande 18 september 1956, bedragende f 2505 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 105 per jaar;
4. een pensioen van een reserve-legerpredikant, ingaande 1 januari 1957, bedragende f 2617 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 345 per jaar. Dit pensioen is geëindigd wegens overlijden van betrokkene op 21 oktober 1959.

Het bedrag, waarmede naar schatting de pensioenlast van defensie ten gevolge van dit wetsontwerp zal worden verhoogd over de eerstkomende 30 jaren, bedraagt gemiddeld f 260 000 per jaar. Hierbij wordt opgemerkt, dat, indien de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de burgerpensioenwet zouden blijven, per jaar een hoger bedrag — naar de huidige gegevens begroot op f 295 000 — ten laste van de defensiebegroting zou komen, doordat aan het pensioenfonds ter zake van de eigen pensioenen per jaar aan pensioenbijdrage verschuldigd zou zijn 10 ten honderd van de gezamenlijke pensioengrondslagen. Het verschil tussen deze bedragen is daaruit te verklaren, dat voor de geestelijke verzorgers, behorende tot groep III, en voor het merendeel van de geestelijke verzorgers, behorende tot groep II, de militaire pensioenlast zeer gering zal zijn, terwijl voor hen, zolang zij ambtenaar in de zin van de burgerpensioenwet zijn, de volledige pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd zou zijn.

Het ligt in het voornemen om aan een geestelijke verzorger, die wordt ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid, niet ten gevolge van ziekte of gebreken, een wachtgeld toe te kennen op overeenkomstige wijze als krachtens artikel 1, onder 2, C, van het Rijkswachtgeldbesluit (K.B. van 31 augustus 1959 (*Stb.* 319)) wachtgeld wordt verleend aan een ambtenaar, aan wie eervol ontslag is verleend wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid voor het door hem beklede ambt, anders dan op grond van ziels- of lichaamsgebreken. Door toekenning van een wachtgeld onder dergelijke omstandigheden aan een geestelijke verzorger wordt mitsdien geen voorrecht in het leven geroepen voor de geestelijke verzorgers.

Waar in sommige gevallen, door het brengen van de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten, van een voordeel zou kunnen worden gesproken, moet dit worden toegeschreven aan het specifieke onderscheid tussen de pensioenregelingen voor het burger- en die voor het militair overheidspersoneel. Dit geldt bij voorbeeld ook voor de periode, waarover de pensioengrondslag wordt berekend. In dit verband mag niet uit het oog worden verloren, dat pensionering wegens langdurige dienst op een vroeger tijdstip dan dat van het bereiken van de 65-jarige leeftijd niet altijd voor belanghebbende een gunstiger regeling behoeft op te leveren. Niet iedereen komt de terugval van het bedrag aan salaris op dat van het pensioen

op jongere leeftijd gelegen. Een op 60-jarige leeftijd ontslagen geestelijke verzorger zal in het algemeen niet zo gauw als predikant worden herberoepen.

In verband met het vorenstaande kan niet zonder meer worden gesteld, dat de geestelijke verzorgers door dit wetsontwerp boven de burgerambtenaren worden bevoordeeld. De Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken heeft zich in haar vergadering van 9 juni 1959 verenigd met het onderhavige wetsontwerp en de daarbij behorende ontwerp-memorie van toelichting.

Sedert 1940 zijn als gevolg van een ongeval, in vredes- en oorlogsomstandigheden „in en door de dienst" ontstaan, 5 reserve-geestelijke verzorgers invalide geworden en in het genot gesteld van een pensioenvervangende gratificatie. Door dezelfde oorzaken zijn 4 reserve-geestelijke verzorgers overleden, waardoor aan hun nagelaten betrekkingen een pensioenvervangende gratificatie is toegekend.

Artikelen

Artikel I bevat een wijziging van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240), in welke wet in diverse artikelen de krijgsmacht worden aangeduid als „zee- en landmacht". Met het oog op de systematiek van genoemde wet is in artikel 1 van dit ontwerp deze aanduiding van de krijgsmacht aangehouden. In het in voorbereiding zijnde ontwerp van een nieuwe Algemene burgerlijke pensioenwet wordt het begrip krijgsmacht gehanteerd.

Artikel II bevat een wijziging van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922. In deze wet kan niet worden gesproken van krijgsmacht, omdat deze wet uitsluitend de pensionering van de militairen der zeemacht regelt.

Artikel III bevat een wijziging van de Pensioenwet voor de landmacht 1922. In deze wet kan evenmin van krijgsmacht worden gesproken, omdat de militairen der zeemacht niet onder deze wet vallen.

Het in voorbereiding zijnde wetsontwerp van een nieuwe algemene militaire pensioenwet geldt voor alle militairen en daarin wordt dan ook het begrip krijgsmacht ingevoerd.

Artikelen II en III, onder C, 2. Als gevolg van dit wetsontwerp gaat de pensioenregeling voor de zeemacht niet verschillen van die voor de landmacht.

Gewezen moge worden op een bestaand verschil tussen de artikelen 2 van de Pensioenwetten voor de zee- en landmacht 1922, welke bij de artikelen II en III worden gewijzigd. Artikel 2 van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 bevat als grond voor een dadelijk ingaand pensioen onder meer „ontslag wegens het bereiken of overschrijden van de leeftijd van 55 jaren, mits betrokkene een werkelijke dienst heeft van ten minste 10 jaren". Deze pensioengrond is, ingaande 1 januari 1955, ingevoerd bij artikel 123, onder *b,* van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (wet van 8 december 1954 (*Stb.* 575)

als gevolg van de ontslaggrond, genoemd in artikel 15, onder 3, van die wet. Aangezien in de overeenkomstige artikelen 57 en 98, onder 3°, van laatstgenoemde wet onderscheidenlijk voor de land- en luchtmacht wordt gesproken van een leeftijd van 60 jaren, in stede van 55 jaren, is voor die delen der krijgsmacht een pensioengrond, als hiervoren bedoeld, niet nodig.

In het oog houdend, dat er wordt gestreefd naar de totstandkoming van een algemene voor het gehele personeel der krijgsmacht geldende pensioenwet, waarvoor een ontwerp in een ver gevorderd stadium van voorbereiding is, wordt in afwachting daarvan de noodzaak van een afzonderlijke pensioenvoorziening voor de luchtmacht niet gevoeld. Het personeel van de luchtmacht, waaronder de geestelijke verzorgers bij dit deel der krijgsmacht zullen worden begrepen, wordt gepensioneerd naar de bepalingen van de militaire pensioenwetten voor de landmacht zonder dat dit tot moeilijkheden aanleiding geeft.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,
A. C. W. BEERMAN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De rechtspositie van de dienstplichtige militair en daarmede gelijk te stellen militair in vergelijking met de werknemer in de burgermaatschappij [1])

De verhouding tussen de dienstplichtige en de Overheid heeft op de grondslag van het positieve Nederlandse recht niet het karakter van een verhouding van werknemer tot werkgever, maar is een verhouding van eigen aard.

De dienstplichtige vervult een krachtens de wet op hem rustende verplichting. Hij kan er op die grond geen aanspraak op maken, dat sociale maatregelen, welke op de verhouding werknemer tot werkgever zijn ingesteld, op hem van toepassing worden geacht. Het past evenmin in dit stelsel de sociale verzekeringen — automatisch — te doen doorlopen, wanneer iemand in militaire dienst wordt geroepen. Evenmin kan worden aangenomen, dat op de Kroon de verplichting zou rusten om bij het tot stand brengen van sociale voorzieningen voor dienstplichtigen een gelijksoortige procedure te volgen als bij het treffen van voorzieningen voor ambtenaren en andere werknemers gebruikelijk is.

Daar staat echter tegenover, dat de last welke de gemeenschap op

[1]) Dit overzicht is ontleend aan het Rapport, uitgebracht door een uit de NATIONALE RAAD WELZIJN MILITAIREN voortgekomen commissie voor de rechtsbasis van de sociale zorg voor de dienstplichtigen en daarmede gelijk te stellen militairen, onder voorzitterschap van prof. mr. E. H. s'JACOB, inzake de sociale rechtspositie van de dienstplichtige militair in vergelijking met de werknemer in de burgermaatschappij. (*Red. M.R.T.*).

de dienstplichtige legt, met de daaraan verbonden ingevaarzetting, meebrengt, dat zij jegens hem een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Bij de bestudering van de vraag, hoe ver die verantwoordelijkheid reikt en in welke mate sociale voorzieningen op haar plaats zijn, blijkt bij vergelijking van het omvangrijk materiaal betreffende de huidige militaire en burgerlijke voorzieningen, dat het peil der voorzieningen in beide sectoren veelal weinig verschilt. Algemeen gesproken, is het ook juist, dat de sociale zekerheid voor de burger, die in tijd van vrede onder de wapens wordt geroepen, althans niet minder is dan voor diegenen op wie die last niet wordt gelegd. De eigen aard der militaire verhouding, met de daaraan verbonden ingevaarzetting zal in sommige gevallen verdergaande maatregelen nodig doen zijn. Ook daarop wordt acht geslagen. Enkele aspecten van dit vraagstuk, de *rechtszekerheid* en *het risico* geven aanleiding tot nadere beschouwingen.

Een zeer belangrijke voorwaarde voor een goede regeling is, dat *de rechtszekerheid* gewaarborgd wordt. De getroffen regelingen moeten daartoe voor de betrokkenen — althans hun raadgevers — gemakkelijk toegankelijk zijn, zodat nagegaan kan worden wat de man in bepaalde gevallen toekomt en waar hij, of zijn nabestaanden, zich kunnen beklagen, indien hij, of zij, menen dat geen recht is gedaan. Een brochure als „Veilig Kompas" is een betekenende eerste stap in de gewenste richting. De voorzieningen voor militairen (dienstplichtigen en beroepspersoneel) dienen zonder terughouding ter algemene kennis te worden gebracht, ook al zijn deze naar de vorm dienstvoorschriften, gericht tot het met het behandelen der individuele gevallen belaste personeel. Daarvoor ware een vorm te kiezen, waardoor het voor de belanghebbenden niet moeilijk is te weten welke regelingen gelden. Een *losbladige uitgave* zou hier van veel nut kunnen zijn, daargelaten of dat een overheids- of een particuliere uitgave zou zijn.

Een tweede, niet minder belangrijk aspect der rechtszekerheid vormt *de beroepsmogelijkheid*. In elke grote organisatie kunnen zich in bepaalde onderdelen particuliere opvattingen over het dienstbelang ontwikkelen en ontstaan kwesties van prestige van personen en diensten. Het beroep moet een afdoening van zaken verzekeren, welke vrij is van dergelijke — algemeen menselijke — vernauwingen van het bewustzijn. In deze zij b.v. gewezen op het Kon. Besluit van 20 maart 1952, houdende regeling van de procedure voor het militair geneeskundig onderzoek (*Stb.* 129) (Besluit procedure militair geneeskundig onderzoek), dat aansluit aan hetgeen in de militaire pensioenwetten is bepaald.

In het bijzonder ware te overwegen of een algemene zelfstandig adviserende commissie zou kunnen worden ingesteld voor al die gevallen, waarin geen bijzondere beroepsregeling bestaat (zoals b.v. de herkeuringen) of waarin die algemene commissie zonder bezwaar aangewezen zou kunnen worden.

Een algemeen beginsel aan de hand waarvan *het risico,* dat voor rekening van de gemeenschap komt, steeds kan worden bepaald, laat

zich bezwaarlijk stellen. De omstandigheden lopen daarvoor vaak te ver uiteen.

Zo is bij de regeling betreffende de *vergoeding van loonderving bij herhalingsoefeningen* althans ten dele toepassing gegeven aan de gedachte van algehele vergoeding van aanwijsbare schade. Hierbij wordt gedacht aan de „Regeling vergoeding loonderving tijdens herhalingsoefeningen" (Inkomstenvergoedingsregeling).

Bij opkomst voor eerste oefening verdient het nochtans geen aanbeveling dezelfde gedachtenlijn te volgen. Men heeft hier te maken met jeugdige personen, waarvan sommigen — met name diegenen, die hun opleiding voor een maatschappelijk beroep nog niet, of juist hebben voltooid — in het geheel geen inkomsten hebben. Een stelsel, waaronder jongelieden, die tezamen voor de eerste oefening onder de wapens zijn en ook geruime tijd bijeen moeten blijven, uitéénlopende inkomsten zouden genieten, schept slechts afgunst. Iets geheel anders blijft natuurlijk de toekenning van kostwinnersvergoeding aan de betrekkingen van de dienstplichtige.

De vraag is gesteld of — en dit ook bij opkomst voor herhalingsoefeningen — *toeslagen* dienen te worden toegekend, in gevallen waarin een uitzonderlijke inkomstenderving ontstaat, welke door de zoëven bedoelde regelingen niet wordt opgevangen.

De uitvoering van die gedachte brengt moeilijkheden mee. Men denke maar eens aan een veelbelovend jong musicus, die niet alleen onvoldoende gelegenheid heeft zich als militair op zijn kunst toe te leggen, maar bovendien tijdens zijn diensttijd, en, als gevolg van mindere geoefendheid ook enige tijd daarna, belangrijke honoraria derft. Met dat al houdt men juist in de groep der „zelfstandigen" hardheidsgevallen over, waarin een tegemoetkoming redelijk is. Vaste regels kunnen daarvoor moeilijk worden gegeven. Denkbaar is, dat een kleine commissie wordt ingesteld om zulke gevallen te onderzoeken en aan de Minister advies uit te brengen over een eventuele financiële tegemoetkoming. [2])

Wat betreft de ómvang van het risico dat de gemeenschap bij ongevallen en langdurige ziekte draagt, zij verwezen naar de burgerlijke sociale voorzieningen in de Ongevallenwet 1921, de Ziektewet, het Ziekenfondsbesluit, de Werkloosheidswet, de Kinderbijslagwet, de Invaliditeitswet en naar de soortgelijke militaire sociale voorzieningen.

Voor vergelijking van de betekenis en het gewicht der sociale voorzieningen met de motivering en tevens met de beantwoording van de vraag, waarom de burgerlijke voorziening niet kan doorwerken of worden overgenomen in de militaire sector en voorts wie er, vergelijkenderwijs, tekort komen, komen in aanmerking o.m. 1. loonderving (bij ziekte en ongeval); 2. uitkering bij ziekte; 3. uitkering bij ongeval; 4. uitkering bij invaliditeit; 5. sociale zorg voor minder validen; 6. ver-

---

[2]) In een dergelijke commissie waren dan als lid aan te wijzen b.v. officieren van de Militair Juridische Dienst, officieren van de Sociale Dienst. (*Red. M.R.T.*).

breken van arbeidsgelegenheid; 7. verzorging van nagelaten betrekkingen ingeval van overlijden.

Uitgaande van de burgerregelingen kan telkens de vraag worden gesteld of de man, in militaire dienst: a. gelijk blijft, b. er beter op wordt; c. er minder goed voor komt te staan.

Bij de beoordeling van de gegevens kan worden vastgesteld, dat er een grote mate van parallelliteit bestaat tussen de regelingen van de Ministerie van Oorlog en van Marine en die van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Dat neemt uiteraard niet weg, dat het bijzonder karakter van de krijgsmacht soms aanleiding moet geven tot het treffen van regelingen, welke afwijken van die, welke gelden in de burgermaatschappij.

De bestaande regeling van de aanspraken bij *invaliditeit,* die destijds ontleend is aan de Ongevallenwet, draagt sedert 1947 een eigen karakter. In dat jaar is n.l. de regeling aangepast aan de eisen, die voortvloeiden uit de behoeften met betrekking tot de militaire oorlogsslachtoffers.

De Inspecteur van de militair geneeskundige dienst adviseert aan de hand van een rapport uitgebracht door een geneeskundige commissie omtrent de vraag of er *verband* moet worden aangenomen tussen de invaliditeit en de uitoefening van de militaire dienst. Is dit het geval, dan zal de betrokkene voor pensioen ingevolge de militaire pensioenwetten in aanmerking komen.

De beslissing of er verband met de uitoefening van de militaire dienst bestaat berust bij de Kroon, met dien verstande, dat de belanghebbende het recht heeft aan de Kroon *herziening* te verzoeken van die beslissing. In het laatste geval wordt door een andere geneeskundige commissie, waaraan een of meer specialisten zijn toegevoegd, rapport uitgebracht omtrent een door deze commissie in te stellen herhaald geneeskundig onderzoek. De Kroon beslist op het verzoek om herziening. Van deze beslissing kan belanghebbende in *beroep* gaan bij de Centrale Raad van Beroep.

De procedure waarborgt in afdoende mate onpartijdigheid.

De *pensioenbeslissing* heeft ingeval van invaliditeit betrekking op:

1. de vraag of er verband aanwezig is;
2. de mate van de invaliditeit, uitgedrukt in veelvouden van 5%;
3. de grootte van de pensioengrondslag;
4. de grootte van het pensioenbedrag;
5. de vraag of het invaliditeitspensioen voorlopig of levenslang wordt toegekend.

De gehele materie zowel materieel als formeel is geregeld in de Pensioenwetten voor de zee- en landmacht 1922 voorzover het betreft de dienstplichtigen en met dien verstande, dat het beroep op de Centrale Raad van Beroep zijn regeling vindt in de *Beroepswet.*

De militaire pensioenwetten gaan er van uit, dat invaliditeit geacht wordt aanwezig te zijn, indien deze *10% of meer* bedraagt. De wet zelf geeft geen antwoord op de vraag wat onder invaliditeit dient te

worden verstaan. In de praktijk heeft zich deze lijn ontwikkeld, dat onderscheid wordt gemaakt tussen de *algemene invaliditeit* en de *beroepsinvaliditeit*. Het is gebruikelijk voor de tijd, die is gelegen onmiddellijk na het ontslag, als uitgangspunt te aanvaarden de beroepsinvaliditeit, d.w.z. de grootte van de invaliditeit wordt bepaald door de mate van ongeschiktheid om het laatstelijk uitgeoefende burgerberoep te kunnen blijven uitoefenen. Nadat omscholing of herscholing heeft plaats gevonden dan wel wanneer vaststaat dat het oorspronkelijk beroep nimmer meer zal kunnen worden uitgeoefend, wordt de mate van invaliditeit afhankelijk gesteld van het nieuwe beroep. In gevallen waarin de beroepsinvaliditeit groter is dan de algemene invaliditeit, wordt het hoogste percentage als basis aangewend. Betreft het jonge dienstplichtigen, die nog geen beroep hadden uitgeoefend, dan wordt de algemene invaliditeit bepalend voor de vaststelling van de grootte der invaliditeit.

De vraag of er verband bestaat tussen lichamelijk letsel of ziekte en het verrichten van militaire dienst, vertoont zeer belangrijke medische aspecten, — en rechtvaardigt daarom volkomen een medische beoordeling van het geval — maar is uiteindelijk een vraag van sociale rechtvaardigheid. Verband aannemen betekent immers beslissen, dat het hier een geval geldt, waarvoor de gemeenschap risico draagt.

Enige betrekkelijk recente beslissingen betrekkelijk het verband tussen lichamelijk letsel of ziekte en het verrichten van militaire dienst zijn de volgende:

I. Een dienstplichtig wachtmeester is gelegerd in het buitenland. In het kamp was geen kantine aanwezig en bestond geen gelegenheid tot recreatie. Vandaar dat de militairen tijdens bewegingsvrijheid hun verpozing zochten in een naburig stadje. De kampleiding stelde militaire voertuigen beschikbaar om de passagierende militairen, indien zij dat wensten, naar dat stadje te brengen. Tijdens zodanig vervoer overkwam de wachtmeester een ongeval. In verband met de bijzondere situatie werd dienstverband aangenomen.

II. Een dienstplichtig korporaal kwam te vallen en kreeg ernstig letsel, toen hij na afloop van de dienst zónder bevel ging oefenen in het gymnastieklokaal van de kazerne. Naar zijn zeggen deed hij zulks om zich extra te bekwamen voor het diploma militaire lichamelijke vaardigheid, hetwelk militairen op basis van vrijwilligheid kunnen behalen. Toestemming tot zijn handeling had hij niet, doch hij grondde een en ander op een in algemene bewoordingen door de sportleider geuite aanbeveling tot oefenen in vrije tijd. Dienstverband werd aangenomen, omdat bij zodanig oefenen de lichamelijke conditie werd opgevoerd, waarbij de dienst belang heeft, en zodanige oefening was aanbevolen.

III. Een beroepsofficier woont in A, is gelogeerd in B en brengt met zijn echtgenote een weekend-verlof door in C. Op terugweg van C naar A overkomt hem een ongeval (treinongeluk). Onder overweging dat het ongeval plaats vond op het traject tussen de plaatsen D en E, over welk traject belanghebbende, gaande van B naar A, ook had

moeten reizen, mogelijk zelfs met dezelfde trein, werd dienstverband aanvaard.

IV. Een dienstplichtige is met verlof thuis, wanneer in zijn omgeving een granaat wordt gevonden. Aangezien de betrokkene was ingedeeld bij de Munitie-Opruimingsdienst werd hij in zijn omgeving aangemerkt als deskundige, wat hij bepaald niet was. Hij heeft, naar zijn zeggen, om gevaar voor burgers te keren, getracht de granaat te demonteren, althans onschadelijk te maken, een handeling waartoe hij als militair onbevoegd was. Dit demonteren mislukte en de granaat explodeerde met verschrikkelijke gevolgen voor de soldaat. Gezien de omstandigheden en de zware blijvende invaliditeit van betrokkene werd dienstverband aanvaard.

Rechterlijke beslissingen op grond van art. 51 van de Pensioenwet voor de Landmacht, of van overeenkomstige bepalingen van de andere militaire pensioenwetten schijnen slechts zelden te worden uitgelokt.

In dit verband zij ook gewezen op de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de Staat in geval aan de militair schade wordt berokkend, hetzij door gebrek aan zorgvuldigheid van personen voor wie de Staat aansprakelijk is, hetzij als gevolg van een in redelijkheid niet verantwoord bevel. In deze gevallen zullen maatstaven aangelegd moeten worden, welke én t.a.v. de aansprakelijkheid én t.a.v. de hoogte der vergoeding overeenstemmen met die, welke thans door de gewone rechter worden aangelegd.

In verband met het feit, dat in burgerlijke rechtsgedingen in de huidige tijd soms vorderingen tot schadevergoeding worden toegewezen, welke aanzienlijk hoger zijn dan vroeger het geval placht te zijn, en aangezien verder mag worden aangenomen, dat de toekenning van militair pensioen de Staat niet ontheft van zijn burgerrechtelijke verplichtingen (v.g.l. H.R. 9 nov. 1917, Besliss. p. 349), vraagt die burgerrechtelijke aansprakelijkheid wel bijzondere aandacht. Het zou b.v. althans minder juist zijn het maar van de vindingrijkheid van de betrokkene te laten afhangen, of deze de weg naar de gewone rechter weet te vinden.

Het voorgaande is uiteraard niet van toepassing voor al die gevallen, waarin schade veroorzaakt is door handelingen, waarvoor de Staat naar burgerlijk recht geen aansprakelijkheid draagt.

De aandacht zij er nog op gevestigd, dat een uitkering op basis van genoten loon, in wezen alleen bevredigend is ten aanzien van degenen, die in het maatschappelijk leven hun toppositie hebben bereikt. Een ongeval overkomen aan een geschoold metaalbewerker kan beoordeeld worden naar de maatstaf van het voor deze groep geldende loon enz. Menig jeugdig militair is echter nog niet aan de top toe. In zulke gevallen behoren — bij verband tussen dienst en ongeval — zodanige tegemoetkomingen verstrekt te worden, dat de betrokkene zich, bij het verrichten van met zijn invaliditeit verenigbare arbeid, in het milieu waaruit hij afkomstig is of normaliter zou bereiken, kan handhaven. Dit laatste vraagt niet altijd uitkering in geld, maar kan veelal op

sociaal verantwoorde wijze door herscholing (revalidatie) worden bereikt.

De vraag komt voorts aan de orde of de militaire regeling bepaalde gebieden ónverzekerd laat, met name bij ongevallen in de „eigen" tijd van de militair en voorts in de gevallen, waarin de dienstplichtige de bescherming van de sociale verzekering misloopt, doordat hij na afloop van zijn eerste oefening: a. niet meer in dienst staat van de burger werkgever; b. voor zijn ziekte, die tijdens de militaire dienst is ontstaan, geen „verband" wordt aangenomen.

Aangenomen moet worden, dat de man de ziekte òf in dienst òf in zijn burgerbetrekking heeft opgelopen, zodat hij òf onder de militaire òf onder de burgervoorzieningen moet vallen. In ieder geval moet worden voorkomen, dat iemand tussen wal en schip komt. De oplossing van dit vraagstuk eist een grote ervaring met de praktijk der sociale voorzieningen.

In verband met de mogelijkheid tot *revalidatie,* voorzien in de Ongevallenwet vragen aandacht de militaire revalidatie en de omscholing en revalidatie van de burgers, dit laatste onder auspiciën van de Sociale Verzekeringsbank (voorheen genaamd Rijksverzekeringsbank).

Deze kan daarbij gebruik maken van de scholings- en omscholingsmogelijkheden, die de regionale werkplaatsen voor vakopleiding van volwassenen bieden. Deze werkplaatsen ressorteren onder de Directie voor de Arbeidsvoorziening, welke dienst voorts nog ten behoeve van de omscholing en de revalidatie van burgers de volgende voorzieningen kan verstrekken, t.w.: 1. vakopleiding in de bedrijven onder toekenning van een trainingstoeslag; 2. theorie-cursussen ten behoeve van in verplegingsinrichtingen verblijvende patiënten.

Voorts zijn aan onder deze Directie ressorterende gewestelijke arbeidsbureaus ten behoeve van de (weder)opneming in het arbeidsproces van minder-validen ambtenaren voor de bijzondere bemiddeling verbonden en kan zij in de daarvoor in aanmerking komende gevallen bij verhuizing van minder-validen een financiële tegemoetkoming in de verplaatsingskosten (verhuis-, inrichtings- en reis- en pensionkosten) verstrekken.

De medische behandeling en de therapie dienen van meet af gericht te zijn op de toekomstige gehele of gedeeltelijke revalidatie van de patiënten. De feitelijk uit de militaire revalidatie onstane civiele revalidatie is onder de auspiciën van de Raad voor de Revalidatie in opbouw, waartoe thans bijna in alle provincies provinciale revalidatiestichtingen in het leven zijn geroepen.

Te loven valt het werk in het Revalidatiecentrum „De Hoogstraat" te Leersum en de arbeid van de A.V.O. (Actio vincit omnia, Nederlandse vereniging sociale zorg voor minder-validen), doch er is: a. te weinig geld beschikbaar; b. er zijn te weinig op revalidatie gespecialiseerde artsen.

De mening kan verdedigd worden, dat de militaire wereld op dit punt veel verder is. Wijlen de Heer J. LANDMAN, de voorganger van

de Heer VAN WIJK is reeds in 1940 met de revalidatie voor militairen begonnen.

Aardenburg, (Militair Revalidatie Centrum) levert bewijs, dat in de militaire sector aan de revalidatie grote aandacht wordt gegeven.

Zowel de burger- als de militaire revalidatie zijn vertegenwoordigd in de Raad voor de Revalidatie.

De Militaire Sociale Dienst strekt zijn werkzaamheden ook uit over de verpleegden in de militaire hospitalen, sanatoria enz. en verleent de militair alle bijstand voor de „bijzondere arbeidsbemiddeling".

Officieren van deze Sociale Dienst treden in voorkomend geval op als raadsman en steeds als vertrouwensman.

Voor diverse groepen *studenten* van het middelbaar- en hoger onderwijs bestaat een regeling inzake het verleenen van uitstel van eerste oefening voor studie, waarop deze in voorkomend geval een beroep kunnen doen.

Voor sommige studiën is het daarbij niet gemakkelijk normen vast te stellen voor vrijstelling en uitstel, omdat de duur en de programma's aan de verschillende instellingen uiteenlopen. In ieder geval verdient het aanbeveling, dat, als men vaste regelen kan geven, getracht wordt deze op te stellen.

In het algemeen kan worden *geconcludeerd,* dat de sociale voorzieningen voor de dienstplichtige, zoals deze incidenteel in de loop der jaren in Wet, Koninklijke Besluiten en Ministeriële Beschikkingen zijn neergelegd, de vergelijking met de voorzieningen in de burger-sector zeer goed kunnen doorstaan en voorts, dat de Overheid zich van haar bijzondere verantwoordelijkheid tegenover het personeel van de krijgsmacht bewust is.

Vanwege de desbetreffende instanties is er op ernstige wijze naar gestreefd die sociale voorzieningen te verwezenlijken, waardoor de sociale rechtspositie van de dienstplichtige militair en die van de werknemer in de burgermaatschappij zich ten opzichte van elkaar in redelijk evenwicht bevinden. [3])

(Red. M.R.T.).

Voorschrift betreffende het verlenen van militaire bijstand in Nederland

(Voorschrift militaire bijstand Nederland)

Bij ministeriële beschikking van 31 mei 1960, nr. 204.243 D/dg, nr. Marine 658900/653090, is vastgesteld het Voorschrift betreffende het verlenen van militaire bijstand in Nederland.

Dit voorschrift, waarvan de tekst hieronder is opgenomen, treedt in werking met ingang van 1 januari 1961.

[3]) Zitting 1959-1960-5700, Rijksbegroting voor het dienstjaar 1960, Hoofdstuk VIII, Defensie, Brief van de Minister van Defensie, Nr. 16, aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

(Ministeriële Beschikking van 17 december 1960, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiekrecht, Nr. 204.243 K; Landmachtorder Nr. 60160, Codenr. 75/5).

Algemene bepaling

Artikel 1

Onder militaire bijstand wordt verstaan de georganiseerde hulp, welke door de krijgsmacht onder verantwoordelijkheid van de burgerlijke autoriteiten wordt verleend, nadat deze autoriteiten in bijzondere gevallen (b.v. bij oproerige bewegingen, rampen, ongevallen en storingen in het verkeer of de verbindingen) zodanige hulp hebben gevorderd of aangevraagd.

Vordering van militaire bijstand

Artikel 2

Militaire bijstand kan worden *gevorderd* voor de handhaving van de openbare orde. [1])

Artikel 3

1. Bevoegd tot het vorderen van militaire bijstand zijn:
   a. de commissaris van de Koningin;
   b. de burgemeester. [2])
2. De commissaris van de Koningin kan bijstand vorderen van in zijn provincie gelegerd personeel van de Koninklijke marechaussee. Hij richt zich daartoe tot de betrokken divisiecommandant van de Koninklijke marechaussee.
3. De burgemeester kan in zeer spoedeisende gevallen bijstand vorderen van personeel van de Koninklijke marechaussee, dat is gelegerd in de provincie, waartoe zijn gemeente behoort. Hij richt zich daartoe tot de betrokken divisiecommandant van de Koninklijke marechaussee.
4. De burgemeester kan voorts in zeer spoedeisende gevallen bijstand vorderen van ander personeel van de krijgsmacht. Hij richt zich daartoe tot de betrokken militaire autoriteit. [3])

Artikel 4

Een divisiecommandant van de Koninklijke marechaussee of een militaire autoriteit, bedoeld in artikel 3, lid 4, tot wie een vordering

---

[1]) *a.* Handhaving van de openbare orde is in het geding, wanneer een oproerige beweging moet worden beteugeld dan wel in andere gevallen, wanneer het normale rustniveau moet worden hersteld.
b. De autoriteit, die militaire bijstand vordert, is in dit geval verplicht duidelijk aan te geven, dat het een vordering (geen aanvraag) betreft.

[2]) Wanneer de burgerlijke uitzonderingstoestand is afgekondigd kan het voorkomen, dat een door de Minister van Binnenlandse Zaken daartoe aangewezen orgaan van burgerlijk gezag militaire bijstand vordert.

[3]) De Minister van Defensie wijst de militaire autoriteiten aan, tot wie een vordering kan worden gericht. Deze aanwijzing wordt gepubliceerd in de land- en luchtmachtorders en in de circulaires voor de zeemacht.

tot militaire bijstand is gericht, is verplicht hieraan uiterlijk op het bij de vordering bepaalde tijdstip te voldoen. [4])

Aanvraag van militaire bijstand

Artikel 5

Burgerlijke autoriteiten kunnen in bijzondere, zeer spoedeisende gevallen militaire bijstand, welke niet is gericht op handhaving van de openbare orde, *aanvragen* bij de commandanten van onderdelen van de krijgsmacht. Zulk een aanvraag is b.v. mogelijk bij rampen en ongevallen of wanneer deze dreigen te ontstaan, voor reddings-, beschermings-, opruimings- en controle-werkzaamheden of werkzaamheden tot opheffing van storingen in het verkeer of verbindingen, waardoor het openbare belang wordt bedreigd.

Artikel 6

De commandant van een onderdeel van de krijgsmacht, tot wie een aanvraag tot militaire bijstand is gericht, voldoet zo enigszins mogelijk aan deze aanvraag. [5])

Uitvoering van gevorderde en aangevraagde militaire bijstand

Artikel 7

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten is belast met de algemene leiding van voorbereiding en verlening van de militaire bijstand.

Artikel 8

1. De commandant van het onderdeel van de krijgsmacht dat de militaire bijstand in feite verleent, stelt zich ter beschikking van de burgemeester. [6])
   Nadat de commandant zich ter beschikking heeft gesteld, is hij gehouden de hem door de burgemeester met betrekking tot het verlenen van militaire bijstand gegeven bevelen uit te voeren.

[4]) Niet voldoen aan deze vordering kan krachtens artikel 357 van het Wetboek van Strafrecht worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

[5]) De autoriteit, die militaire bijstand aanvraagt, is in dit geval verplicht duidelijk aan te geven, dat het een aanvraag (geen vordering) betreft.

[6]) *a.* Artikel 8 noemt als burgerlijke autoriteit de burgemeester, omdat het in het merendeel der gevallen deze autoriteit is aan wie bijstand wordt verleend. Voor het geval echter de bijstand verleend wordt aan een andere burgerlijke autoriteit, gelden de voorschriften van dit artikel mutatis mutandis ook met betrekking tot deze andere autoriteit.

b. Ingeval militaire bijstand is gevorderd ter handhaving van de openbare orde in het gebied van meer dan één gemeente, is de commissaris der Koningin bevoegd de bevelvoering te regelen. In dit geval dient de commandant zich ter beschikking van de commissaris der Koningin dan wel ter beschikking van de door deze autoriteit aangewezen functionaris te stellen.

c. Wanneer tijdens de burgerlijke uitzonderingstoestand militaire bijstand is aangevraagd of gevorderd door de Minister van Binnenlandse Zaken of door een door hem daartoe aangewezen burgerlijke autoriteit, wordt de bevelvoering eveneens door hem of door bedoelde autoriteit geregeld.

2. Indien de door de burgemeester verstrekte bevelen naar het oordeel van de commandant onduidelijk of onvolledig zijn, zal hij hem een nadere toelichting dan wel vollediger bevelen vragen. Dit geldt in het bijzonder met betrekking tot het al dan niet gebruiken van wapenen.
3. Met inachtneming van de ontvangen bevelen bepaalt de commandant de wijze van uitvoering. Hij pleegt overleg met de burgemeester.
4. Wanneer bij de uitvoering van de gegeven bevelen nadere bevelen noodzakelijk blijken en geen gelegenheid bestaat met de burgemeester hieromtrent overleg te plegen, handelt de commandant op eigen gezag.
5. De commandant zal nimmer tot het gebruik van wapenen overgaan, indien hem andere middelen ter beschikking staan en het gebruik van wapengeweld niet noodzakelijk is. Bij gebruik van wapengeweld zal hij dit gebruik steeds tot het uiterste beperken.

Artikel 9

De commandant van een onderdeel van de krijgsmacht maakt, indien militaire bijstand wordt verleend met het oog op het onderdrukken van een oproerige beweging, zulks — zo nodig na overleg met de betrokken burgerlijke autoriteiten, bedoeld in artikel 8 — bekend op de wijze als aangegeven in het Koninklijk besluit van 21 april 1922, *Stb. 207.*[7])

Artikel 10

1. Van een vordering of aanvraag tot militaire bijstand wordt — ongeacht melding langs de hiërarchieke weg — tevens zo spoedig mogelijk melding gedaan aan de dichtstbijzijnde territoriale autoriteit.
2. De hierboven bedoelde meldingen moeten inhouden:
   a. door wie, tot welk doel en in welke vorm militaire bijstand is gevorderd dan wel aangevraagd;
   b. welk gevolg aan de vordering of aanvraag is gegeven (met vermelding van sterkte, samenstelling en plaats van bestemming van het onderdeel).
3. Het beëindigen van militaire bijstand wordt op overeenkomstige wijze gemeld.

Artikel 11

Onverminderd het bepaalde in artikel 8 berust bij het verlenen van militaire bijstand:

a. het bevel bij de Commandant der Koninklijke marechaussee indien uitsluitend onderdelen van de Koninklijke marechaussee bij het verlenen van militaire bijstand zijn betrokken.
b. het operationeel bevel bij de territoriale autoriteit, in wiens gezagsgebied militaire bijstand wordt verleend, indien hierbij onderdelen

[7]) Zie bijlagen I en II.

van de Koninklijke landmacht, andere dan uitsluitend Koninklijke marechaussee zijn betrokken.

c. de operationale leiding bij de territoriale autoriteit, in wiens gezagsgebied militaire bijstand wordt verleend, indien hierbij verschillende krijgsmachtdelen zijn betrokken, tenzij door de Bevelhebber der Landstrijdkrachten anders wordt bepaald.

d. het bevel bij een door de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten respectievelijk Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten aan te wijzen commandant, indien bij het verlenen van militaire bijstand uitsluitend onderdelen van de Koninklijke marine dan wel van de Koninklijke luchtmacht zijn betrokken.

Artikel 12

1. De commandant van het onderdeel van de krijgsmacht, dat de militaire bijstand in feite verleent, houdt een dagboek aan. Hierin worden alle diensten van de eenheid beknopt weergegeven. Schriftelijk ontvangen vorderingen of aanvragen tot het verlenen van militaire bijstand worden als bijlagen aan het dagboek toegevoegd. In het dagboek moet onder meer worden verwezen naar ontvangen opdrachten of verzoeken, terwijl tijdstip van ontvangst, de wijze van uitvoering en de bereikte resultaten moeten worden vermeld.
2. De commandant houdt nauwkeurig aantekening van aan civiele instanties verstrekt of ten gebruike gegeven materieel.
3. Nadat het verlenen van militaire bijstand is beëindigd, zendt de commandant het hiervoor bedoelde dagboek aan de militaire autoriteit, onder wiens bevelen hij tijdens het verlenen van de bijstand stond.
4. Bij het indienen van het dagboek dient daaraan te worden toegevoegd een opgave van de uitgaven, welke zijn gedaan, de middelen, welke zijn verbruikt en de schade, welke is geleden in verband met het verlenen van militaire bijstand.

Artikel 13

1. De garnizoenscommandant regelt, zonodig, de legering en de voeding van de eenheden, welke tot het verlenen van militaire bijstand binnen zijn garnizoen verblijven.
2. Alle overige verzorgingsaangelegenheden ten behoeve van onderdelen welke militaire bijstand verlenen, worden in beginsel geregeld door de eigen voor de verzorging verantwoordelijke commandanten. Indien zulks bezwaarlijk of ondoelmatig blijkt, treden de in artikel 11 bedoelde autoriteiten terzake regelend op.

Slotbepaling

Artikel 14

Het bepaalde in de artikelen 7 tot en met 13 is eveneens van toepassing op de uitvoering van militaire bijstand, welke wordt verleend op last van de Minister van Defensie.

II. Ter uitvoering van het Voorschrift militaire bijstand Nederland is het volgende bepaald:

Aanwijzing voor de militaire autoriteiten, bedoeld in artikel 3, lid 4 van het Voorschrift militaire bijstand Nederland

Een vordering tot militaire bijstand van personeel van de krijgsmacht, niet behorende tot de Koninklijke marechaussee, kan in zeer spoedeisende gevallen door de burgemeester worden gericht tot een der onderstaande militaire autoriteiten:

a. de Nederlandse territoriale bevelhebber;
b. de territoriale bevelhebbers;
c. de territoriale commandanten;
d. de garnizoenscommandanten.

III. Met ingang van 1 januari 1961 wordt ingetrokken het „voorschrift betreffende het verleenen van militairen bijstand" (Voorschrift vastgesteld bij aanschrijving van de Minister van Oorlog van 13 april 1928, IIe Afdeling nr. 26). [8])

BIJLAGE I

Uittreksel uit het Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel 71

Zodra aan een gedeelte der krijgsmacht op de door Ons te bepalen wijze is bekend gemaakt, dat het door het militair gezag is aangewezen, hetzij ter deelneming aan een militaire expeditie, hetzij ter bestrijding ener vijandelijke macht, hetzij ter handhaving der onzijdigheid van de staat, hetzij ter voldoening aan een vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging, wordt ten aanzien van dat gedeelte, totdat die taak is geëindigd, tijd van oorlog aanwezig geacht, en worden, ten aanzien van datzelfde gedeelte, de personen tegenover wie het geweld der wapenen wordt of kan worden aangewend, gelijkgesteld met de vijand.

BIJLAGE II

BESLUIT

van de 21ste april 1922 (*Staatsblad* nr. 207), tot vaststelling van de wijze waarop aan een gedeelte der krijgsmacht wordt bekend gemaakt dat het door het militair gezag is aangewezen, hetzij ter deelneming aan een militaire expeditie, hetzij ter bestrijding ener vijandelijke macht, hetzij ter handhaving der onzijdigheid van de staat, hetzij ter voldoening aan een vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging [9]).

[8]) In verband hiermede vervalt met ingang van 1 januari 1961 de herdruk van dit voorschrift met bijlage opgenomen in boekwerk 1580.

[9]) Bij Koninklijk Besluit van 19 december 1930, nr. 82 is nader het volgende bepaald:
(1) Bij de bekendmaking ener aanwijzing, als bedoeld bij artikel 71 van

Artikel 1

De bekendmaking ener aanwijzing als bedoeld bij artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht, geschiedt mondeling door of vanwege de militair die over het aangewezen gedeelte der krijgsmacht het bevel voert, *en niet eerder dan korte tijd voor de vermoedelijke aanvang van de aan dat gedeelte opgedragen taak*. De bekendmaking geschiedt onder bijvoeging, dat onmiddellijk daarna en totdat de opgelegde taak is geëindigd, ten aanzien van voormeld gedeelte voor de toepassing van de Strafwet en de Wet op de Krijgstucht tijd van oorlog aanwezig wordt geacht en de personen tegenover wie het geweld der wapenen wordt of kan worden aangewend, worden gelijkgesteld met de vijand.

Artikel 2

Van de bekendmaking en bijvoeging wordt door degenen, die de bekendmaking heeft gedaan, proces-verbaal opgemaakt, hetwelk aan het betrokken Departement wordt opgezonden.

Artikel 3

Dit besluit treedt in werking tegelijk met het Wetboek van Militair Strafrecht.

---

het Wetboek van Militair Strafrecht, te weten, dat een gedeelte der krijgsmacht is aangewezen:
1e. ter deelneming aan een militaire expeditie;
2e. ter bestrijding ener vijandelijke macht;
3e. ter handhaving der onzijdigheid van de staat;
4e. ter voldoening aan een vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging,
deelt de commandant — met inachtneming van het bepaalde in het Koninklijk besluit van 21 april 1922 (*Staatsblad* nr. 207), opgenomen in de „Verzameling wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en landmacht" — mede voor welke der hiervoren onder 1e—4e genoemde doeleinden, het gedeelte der krijgsmacht is aangewezen.

(2) Zodra de aan het aangewezen gedeelte der krijgsmacht opgedragen taak is geëindigd, doet de commandant hiervan aan de betrokkenen mededeling. Ook van deze mededeling behoort door de commandant proces-verbaal te worden opgemaakt, hetwelk langs de hiërarchieke weg aan de Minister van Defensie wordt gezonden.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Nogmaals de Wet Oorlogsstrafrecht [1])

door

Mr. J. D. SCHEPERS

De discussie tussen Prof. Mr. B. V. A. RÖLING en Sch. b. N. tit. Dr. H. W. MOUTON in het Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht [2]) betreffende deze wet is aanleiding om op enkele van de daarin ter sprake gekomen onderwerpen nader in te gaan. De redactie van het N.T.I.R. heeft na de repliek van Prof. RÖLING de discussie over het onderwerp gesloten; maar gelukkig vond de redactie van het M.R.T. het voor de lezers van dit tijdschrift van voldoende belang om mijn opmerkingen te publiceren.

Het is niet mijn bedoeling om een volledig commentaar op genoemde wet te geven; het gaat slechts om een drietal punten, n.l.

A. Huldigt deze wet het universaliteitsbeginsel, d.w.z. zal de wet ook gelden in geval van een oorlog, waarin Nederland geen partij, dus neutraal is?

B. Is voor het misdrijf van art. 8 lid 1 luidende:

„Hij die zich schuldig maakt aan schending van de wetten en „gebruiken van de oorlog, wordt gestraft met gevangenisstraf „van ten hoogste tien jaren"

opzet vereist?

C. Is artikel 10 luidende:

„Ten aanzien van de feiten, bedoeld in de artikelen 8 en 9, zijn „de artikelen 42 en 43 van het Wetboek van Strafrecht niet van „toepassing".

geheel juist?

Ad A. Bij de beantwoording van deze vraag komen twee punten naar voren:

a. in hoeverre eisen de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, ter uitvoering waarvan de genoemde wet mede dient, universaliteit;

b. in hoeverre maakt de Nederlandse wet universele toepassing mogelijk?

ad a. Het systeem van de Geneefse Verdragen is het volgende:

Bepalingen, welke algemeen gelden, d.w.z. voor *alle* staten, die de verdragen hebben aanvaard, bevatten de term „Hoge Verdragsluitende „Partijen"; in bepalingen, welke alleen voor de oorlogvoerenden van kracht zijn, wordt de term „Partijen bij het conflict" gebruikt. Dit spreekt b.v. duidelijk uit art. 23 van het Gewonden- en Ziekenverdrag, waarin beide termen voorkomen.

Het sanctie-artikel, gelijkluidend in de vier verdragen, luidt:

„De Hoge Verdragsluitende Partijen verbinden zich alle wettelijke

---

[1]) Wet van 10 juli 1952 Stb. 408.
Zie M.R.T. XLIV blz. 558 v.v., blz. 568 v.v.; M.R.T. LXV blz. 272 v.v., 414 v.v., 468 v.v., 568 v.v.

[2]) Juli 1959 (feestbundel FRANÇOIS), januari 1960 en april 1960.

„regelingen tot stand te brengen, nodig om doeltreffende strafbepalin-
„gen vast te stellen voor personen die één der ernstige inbreuken op
„dit Verdrag, omschreven in het volgend artikel, hebben gepleegd, dan
„wel bevel tot het plegen daarvan hebben gegeven.

„Iedere Hoge Verdragsluitende Partij is verplicht personen die er-
„van verdacht worden één der ernstige inbreuken te hebben gepleegd,
„dan wel het bevel tot het plegen daarvan te hebben gegeven, op te
„sporen en moet hen, ongeacht hun nationaliteit, voor haar eigen ge-
„rechten brengen. Zij kan hen ook, indien zij daaraan de voorkeur
„geeft, en overeenkomstig de bepalingen van haar eigen wetgeving, ter
„berechting overleveren aan een andere bij de vervolging belang heb-
„bende Hoge Verdragsluitende Partij, mits deze Verdragsluitende Partij
„een met voldoende bewijzen gestaafde telastlegging welke een ver-
„volging rechtvaardigt, tegen de betrokken persoon inbrengt.

„Iedere Hoge Verdragsluitende Partij zal maatregelen nemen, nodig
„om de met de bepalingen van dit Verdrag strijdige handelingen welke
„niet vallen onder de in het volgend artikel omschreven ernstige in-
„breuken, tegen te gaan.

„Onder alle omstandigheden zullen de verdachten de waarborgen
„genieten voor een behoorlijke berechting en verdediging, welke niet
„minder gunstig mogen zijn dan die, voorgeschreven in artikel 105 en
„volgende van het Verdrag van Genève betreffende de behandeling
„van krijgsgevangenen, van 12 augustus 1949."

Uit deze tekst blijkt duidelijk, dat dit artikel algemeen geldend is, d.w.z. ook geldt voor een bij het Verdrag aangesloten Staat, die niet bij de strijd is betrokken. Ten overvloede blijkt dit ook uit de wordingsgeschiedenis. Er is n.l. tijdens de Conferentie van Genève in 1949 een voorstel ingediend om de term „Hoge Verdragsluitende Partijen" te vervangen door „Partijen bij het conflict". Dit voorstel is verworpen en de tekst, gebaseerd op het universaliteitsbeginsel, is aanvaard. [3])

RÖLING stelt dat deze uitleg niet juist is; dat het toch uitsluitend gaat om bij het conflict betrokken partijen. [4]) Hij baseert dit op de uitlatingen van verschillende commentatoren op de Verdragen, ook op de semi-officiële, uitgegeven onder leiding van Pictet; maar daarmede is de duidelijke verdragstekst niet terzijde gesteld.

Dat een commentator in zijn bespreking van het artikel en de daaruit voortvloeiende verplichtingen van de ondertekenaars de termen „eigen partij" en „vijand" gebruikt en niet over neutralen spreekt, is wel begrijpelijk. De kans dat in een toekomstige oorlog een neutrale Staat dit artikel zou toepassen, moet toch uiterst gering worden geacht. Voor de toepassing is vereist, dat de vreemdeling volkenrechtelijk rechtmatig in het neutrale land verblijf houdt (bv. ontvluchte krijgsgevangene of geïnterneerde militair) en niet kan worden uitgewezen. Bij niet-rechtmatig verblijf zal hoogst waarschijnlijk uitleiding over de

[3]) Zie N.T.I.R. januari 1960 blz. 63 en de daar opgegeven bewijsplaatsen.
[4]) Feestbundel FRANÇOIS blz. 268 en 268 en N.T.I.R. april 1960 blz. 153.

grens plaats hebben, voordat er van een vervolging sprake zal kunnen zijn. De vervolging zal eerst plaats kunnen vinden als het staatsorgaan, dat over het al of niet vervolgen moet beslissen, het bewijs van het misdrijf te leveren acht, hetgeen tijdens de vijandelijkheden wel heel moeilijk zal zijn. Bovendien moet de verdediging mogelijk zijn, waarvoor wellicht getuigen uit één of meer van de oorlogvoerende landen zouden moeten worden gehoord. Ook dat zal wel niet gaan, zolang de vijandelijkheden duren. Zodra deze echter zijn gestaakt worden de geïnterneerde militairen vrijgelaten, terwijl de ontsnapte krijgsgevangenen dan als ongewenste vreemdelingen zullen worden uitgewezen, voor zover zij niet uit eigen beweging het land zullen verlaten. Voordat de neutrale Staat aan de vervolging toekomt, zullen de te vervolgen personen al niet meer op het neutrale territoir zijn. Gezien deze waarschijnlijke gang van zaken zal het berechten van een van een oorlogsmisdrijf verdacht persoon door een neutrale Staat dermate een uitzondering zijn, dat het zeer verklaarbaar is dat de commentatoren het niet nodig achtten er in hun besprekingen van het artikel aandacht aan te wijden.

Maar uit het spreken over vijand en eigen partij en het niet spreken over neutralen mag m.i. niet worden geconcludeerd, dat de Verdragen dus toch eigenlijk bedoeld hebben, dat het artikel alleen zou gelden voor de oorlogvoerenden. De duidelijke tekst van de Verdragen en de wordingsgeschiedenis laten geen twijfel, dat de Verdragen universeel zijn, d.w.z. geldig voor alle ondertekenaars, ook neutralen.

ad b. Zo duidelijk als m.i. de verdragen zijn, zo onduidelijk is de Nederlandse wet. In de discussie in het N.T.I.R. waren beide schrijvers het erover eens, dat op grond van de tekst van de wet deze slechts geldt als Nederland bij de oorlog betrokken is. Volgens Röling (Feestbundel François blz. 272) was dat volkomen juist; want overeenkomstig zijn opvatting van de verdragen; volgens Mouton (N.T.I.R. januari 1960 blz. 66) is dit een lapsus van de wet; want die had universeel moeten zijn.

Beide schrijvers gronden hun mening op de tekst van artikel 1 lid 1 luidende (voor zover van belang):

„De bepalingen van deze wet zijn van toepassing op de misdrijven,
„in geval van oorlog begaan of eerst in geval van oorlog strafbaar,
„welke zijn omschreven in:

„1°. een der Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek „van Strafrecht;

„2°. het Wetboek van Militair Strafrecht;

„3°. de artikelen 4—9 van deze wet;

en wel met de volgende redenering:

„In de tweede regel komt het woord „oorlog" tweemaal voor en de „wetgever zal in één regel niet tweemaal hetzelfde woord gebruiken „zonder daaraan dezelfde betekenis te hechten. Het is zeker, dat de „tweede maal dat woord slechts kan slaan op een oorlog waarbij Ne„derland is betrokken, ergo betekent ook de eerste keer het woord „„oorlog" een oorlog waarbij Nederland partij is".

Het klinkt zeer plausibel en misschien zou een rechter in voorkomend geval wel zo kunnen redeneren om een vonnis te argumenteren; maar een andere redenering is ook goed mogelijk.

De term „alleen in geval van oorlog strafbaar" kan slechts slaan op art. 101 W.v.S.; het lijkt mij gevaarlijk om *daaruit* te concluderen, dat de wetgever *welbewust* ook de eerste keer „oorlog" heeft gebruikt in de zin welke daaraan in art. 101 W.v.S. moet worden gehecht; dat hij in het bijzonder de eerste keer het woord „oorlog" heeft gebruikt om daarmede aan te geven dat het de bedoeling was de wet niet toepasselijk te doen zijn in het geval dat Nederland neutraal zou zijn.

Hier wreekt zich m.i. het feit dat met de wet verschillende doeleinden moesten worden bereikt, n.l. het aanvullen van een in het Nederlandse recht bestaande leemte en het tot stand brengen van de door de Verdragen van Genève vereiste wettelijke regeling. Uit de mededeling van Mouton over de gang van zaken bij het opstellen van het wetsontwerp (N.T.I.R. januari 1960 blz. 59 v.v.) mag de gevolgtrekking worden gemaakt, dat de besprekingen met de vertegenwoordigers van de ministeries van Oorlog en van Marine in een later stadium van de werkzaamheden van de commissie Donner hebben plaats gehad. Misschien was de tekst van artikel 1 toen al vastgesteld. Maar of de vertegenwoordigers van de militaire departementen eraan hebben medegewerkt of niet, de tekst is in elk geval niet duidelijk en dus niet goed.

Het woord „oorlog" is tegenwoordig niet zonder nadere omschrijving bruikbaar, noch in het volkenrecht, noch in het strafrecht.

De verdragen van Genève spreken daarom in art. 2 over een verklaarde oorlog of ieder ander gewapend conflict dat ontstaat tussen twee of meer der Hoge Verdragsluitende Partijen, zelfs indien de oorlogstoestand door één der Partijen niet wordt erkend.

Ten aanzien van de uitleg van art. 1 van de Wet Oorlogsstrafrecht zou men nu zeer goed als volgt kunnen redeneren:

„De wet is mede bedoeld ter uitvoering van de Verdragen van „Genève. Deze bedoeling kan alleen in art. 1 zijn neergelegd en de „aanhef van dit artikel moet daarom kennelijk worden opgevat als „weergevende in verkorte vorm het hierboven vermelde art. 2 van ge„noemde Verdragen. Het woord „oorlog" slaat dan de eerste keer niet „uitsluitend op een oorlog, waarbij Nederland partij is; maar heeft „een algemene betekenis."

Hier komt nog bij dat artikel 1 van de Wet Oorlogsstrafrecht onderscheid maakt in:

1e. geval van oorlog;
2e. gewapend conflict, geen oorlog zijnde en waarbij Nederland is betrokken;
3e. burgeroorlog.

Ook de Verdragen van Genève maken onderscheid tussen oorlogen, andere gewapende conflicten en burgeroorlogen, maar hebben slechts voor de derde categorie bijzondere regels gesteld (art. 3); voor de eerste en de tweede geldt de gehele conventie.

De Nederlandse wet geeft in zoverre een afwijkende regeling, dat

burgeroorlog gelijkgesteld wordt met oorlog en dat er ten aanzien van gewapende conflicten, geen oorlog zijnde, is bepaald, dat als Nederland niet bij het conflict is betrokken wel de artikelen 4—9 van de Wet zullen gelden. Aangezien deze restrictie niet bestaat voor het geval van oorlog mogen wij aannemen, dat dan de gehele wet geldt en dat het er niet toe doet of Nederland al of niet bij de strijd is betrokken, m.a.w. Nederland heeft voor dat geval het universaliteitsbeginsel aanvaard.

Maar het feit, dat verschillende uitleg mogelijk is, is een bewijs dat de tekst niet duidelijk is. Het ware beter geweest als de Nederlandse wet dezelfde terminologie had gebruikt als de Verdragen van Genève. Waarom dat niet is gebeurd, blijkt niet uit de Memorie van Toelichting, terwijl de parlementaire behandeling in deze evenmin verhelderend heeft gewerkt.

Zo spreekt de M.v.T. (blz. 2, 3e alinea) over het onderscheid, dat in het Nederlandse recht wordt gemaakt tussen „geval van oorlog" en „tijd van oorlog" en verwijst daarbij naar art. 87 W.v.S. In dit artikel wordt wel het begrip „tijd van oorlog" nader omschreven, maar van „geval van oorlog" is geen sprake. Zowel in het Wetboek van Strafrecht als in het Wetboek van Militair Strafrecht is slechts sprake van „tijd van oorlog", waarop de definitie van art. 87 W.v.S. van toepassing is. In het W.v.M.S. is bovendien in verschillende artikelen sprake van „tijdens een gevecht met den vijand", „bij werkdadig optreden tegen „den vijand" of een dergelijke term; maar voor geen enkel feit is een strafbepalende of strafverzwarende omstandigheid, dat het „in geval „van oorlog" zou zijn gepleegd. Dit is slechts het geval in de Wet Oorlogsstrafrecht, zodat men de betekenis van deze term in die Wet niet kan afleiden uit het bij het tot stand komen ervan al bestaande Nederlandse strafrecht. [5])

Men zal derhalve de betekenis van de term „in geval van oorlog „begaan" in art. 1 moeten afleiden uit het normale spraakgebruik of uit het volkenrecht. In dit laatste denkbeeld past de uitleg, dat de term moet worden beschouwd als een sterk verkorte vorm van de terminologie van de Verdragen van Genève en dan is de wet in overeenstemming met de bedoeling, zoals de minister deze heeft uiteengezet en met de juiste betekenis van de Verdragen van Genève, zoals deze blijkt uit de tekst en de wordingsgeschiedenis.

---

[5]) De M.v.T. bevat meer onjuistheden, b.v. op blz. 2, 2e alinea de zin: „Bij „de redactie van de bestaande bepalingen heeft men immers noch met de huidige „wijze van oorlogvoeren en met de mogelijkheid ener bezetting rekening ge„houden en *kunnen* houden, noch ook met de wijze waarop tegenwoordig door „subversieve elementen tegen de bestaande rechtsorde wordt opgetreden."

Dat er met de mogelijkheid ener bezetting geen rekening *is* gehouden is het erkennen van een fout; maar dat er geen rekening mee had *kunnen* zijn gehouden is een onwaarheid. Het verschijnsel „bezetting" is ouder dan het W.v.S., terwijl men bovendien, nadat op de 1e en 2e Haagse Vredesconferentie het Landoorlogsreglement met daarin opgenomen een hoofdstuk over bezet gebied was vastgesteld, de bestaande strafrechtelijke bepalingen daaraan had kunnen aanpassen. De regering heeft op ander gebied wel rekening gehouden met de mogelijkheid van bezetting en in 1937 aanwijzingen gegeven aan de ambtenaren omtrent de in zodanig geval te volgen gedragslijn.

Berechting van niet-Nederlanders, geen vijand zijnde, wegens bepaalde schendingen van het oorlogsrecht, is niet iets nieuws, dat eerst na 1949, na de Conferentie van Genève, is opgekomen. De mogelijkheid is al in 1911 voorzien toen de bepalingen van wat nu is art. 149 en 153 3e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht werden vastgesteld.

Ad B. De kwestie van het vereiste opzet.

Volgens RÖLING (feestbundel François blz. 278) stelt het misdrijf van schending van het oorlogsrecht niet de eis van opzet of grove schuld; het simpele schenden is het strafbare feit. Eenzelfde opvatting blijkt uit de M.v.T. blz. 9, waarin wordt verwezen naar art. 27a B.B.S.

M.i. zijn hier wel bezwaren tegen in te brengen.

In de eerste plaats wordt in het Nederlandse strafrecht het woord „schenden" gebruikt bij delicten, waarvoor enigerlei vorm van opzet wordt vereist: schending van geheimen; schennis van de openbare eerbaarheid; straatschenderij. Voor zover mij bekend is aan de term „schending van de wetten en gebruiken van de oorlog" geen eis van opzet toegevoegd, omdat het werkwoord „schenden" opzet vooronderstelde.

In de tweede plaats kan ook uit de verwijzing naar art. 27a B.B.S. niet worden afgeleid dat de Wet Oorlogsstrafrecht niet zou reppen van opzet of schuld. Art. 27a B.B.S. spreekt over „schuldig aan een oor-
„logsmisdrijf als bedoeld in de overeenkomst van Londen van 8 augus-
„tus 1945" en de daarin gegeven omschrijving is praktisch dezelfde als die van de Wet Oorlogsstrafrecht: „schending van de wetten of gebrui-
„ken van de oorlog".

In de derde plaats is voor zover mij bekend, nooit iemand veroordeeld wegens het culpoos begaan van een oorlogsmisdrijf.

Tenslotte nog dit.

Gesteld, dat een krijgsgevangene overlijdt tengevolge van een bedrijfsongeval in de fabriek, waarin hij is tewerkgesteld, of tengevolge van een verkeersongeval. Aannemende dat dit ongeval aan iemands „schuld" is te wijten, doch dat de dader niet wist en ook niet kon weten, dat een mogelijk slachtoffer van zijn onvoorzichtigheid een krijgsgevangene kon zijn, moet men dan toch stellen, dat hier een „schending van de wetten of gebruiken van de oorlog" heeft plaats gehad, n.l. het doden van een beschermd persoon? Een misdrijf, waarop naar Nederlands recht de doodstraf staat.

Men kan hier niet tegen inbrengen, dat art. 130 van het Krijgsgevangenenverdrag alleen het opzettelijk doden noemt; want dat artikel geeft aan welke daden in alle door het verdrag gebonden Staten strafbaar gesteld *moeten* worden, terwijl art. 129 aangeeft, dat iedere Staat vrij is om ook andere vormen van overtredingen van de verdragsbepalingen strafbaar te stellen. Onze Wet Oorlogsstrafrecht geeft uitvoering zowel aan art. 130 als aan art. 129.

Wanneer men met RÖLING aanneemt, dat „schending van de wetten „of gebruiken van de oorlog" een kleurloos begrip is, valt „dood door

„schuld" van een door één van de Verdragen van Genève als „be-„schermd" aangeduid persoon daaronder en zou de aan het bedrijfs-ongeval schuldige voor een „oorlogsmisdrijf" terecht moeten staan. Dit bewijst m.i. het onhoudbare van dit standpunt.

Daar komt nog bij, dat vele normale oorlogshandelingen overtreding van enige oorlogswet of enig oorlogsgebruik met zich kunnen brengen (b.v. vernieling van particulier eigendom bij optreden tegen partisanen in bezet gebied; doden of verwonden van burgers, medisch personeel e.a. bij beschieting van een militair doel) en het kan toch niet de bedoeling van de wet zijn om de daarvoor verantwoordelijke commandanten wegens een oorlogsmisdrijf terecht te doen staan.

Men kan het met de minister eens zijn (M.v.T. blz. 9) dat het onbevredigend zou zijn, als de dader vrij uit zou gaan in die gevallen, waarin hij de geschonden norm weliswaar niet kende, doch die onkunde te wijten is aan grove onverschilligheid, waarvan hij bij zijn optreden blijk gaf; maar dat doel wordt voorbij gestreefd door te stellen, dat „het „schenden van de wetten of gebruiken van de oorlog" een kleurloos begrip is, dat zowel opzet als schuld omvat.

De conclusie zal moeten zijn, dat het strafbare feit: „schenden van „de wetten en gebruiken van de oorlog" slechts opzettelijk kan worden gepleegd; maar dat niet vast staat op welke elementen het opzet gericht moet zijn.

Ad C. Het buiten toepassing stellen van de artikelen 42 en 43 van het Wetboek van Strafrecht.

Volgens de Memorie van Toelichting (blz. 12) waren deze artikelen niet meer nodig daar hun inhoud al opgenomen was in het Nederlandse strafrecht door de opvattingen van de Nederlandse rechterlijke macht ten aanzien van „schuld" en „wederrechtelijkheid". Op grond van deze redenering zou het logisch geweest zijn, als de minister had voorgesteld de genoemde artikelen van het W.v.S. af te schaffen als zijnde overbodig; maar een voorstel om deze voor het gehele strafrecht te handhaven en slechts voor oorlogsmisdrijven terzijde te stellen is onlogisch.

Volgens de naar de mening van de minister juist te achten jurisprudentie van de Bijzondere Raad van Cassatie gelden deze artikelen trouwens niet, indien verdachten zich beroepen op ambtelijke bevelen of wettelijke voorschriften gebaseerd op andere rechtsregels dan Nederlandse of internationaal-rechtelijke welke Nederland binden.

Men kan deze opvatting wel aanvaarden, mits de Nederlandse rechter ten opzichte van hen, die van een oorlogsmisdrijf worden verdacht, de Nederlandse opvattingen omtrent schuld, wederrechteliikheid en overmacht toepast in het geval, dat de beschuldigde zich beroept op een voor hem geldende wet of bevel. Men moet toch rekening houden met het feit, dat een militair tijdens de oorlog volledig aan eigen recht onderworpen blijft, ook al bestaat de mogelijkheid dat in enkele gevallen volkomen rechtmatig vreemd recht op hem wordt toegepast (b.v. een krijgsgevangene). Een militair van een oorlogvoerend land zal bij al zijn daden rekening moeten houden met het voor hem geldende eigen

recht; maar het zou teveel gevergd zijn om te eisen, dat hij zich rekenschap geeft van het feit, dat een eventueel op hem toegepast vreemd recht wel eens anders over zijn daden zou kunnen oordelen. De Bijzondere Raad van Cassatie heeft ook in veel gevallen rekening gehouden met de Duitse ambtelijke verhoudingen in welke de dader werkte en b.v. Wintgen niet strafbaar geacht wegens het opzettelijk in brand steken van huizen (B.R.v.C. 6 juli 1949, N.J. 1949 No. 540).

Het moet toch ook voor een ieder duidelijk zijn, dat geen militair van welke nationaliteit ook, zal kunnen begrijpen, dat, indien hij volkomen te goeder trouw een bevel van een meerdere opvolgt, hij zich daarop niet zou kunnen beroepen, omdat volgens het op hem toegepaste vreemde recht een dergelijk verweer niet kan worden aanvaard, omdat het bevel geen ambtelijk bevel in de zin van dat vreemde recht zou zijn.

Volgens RÖLING (Feestbundel François blz. 277 noot 6) zou de B.R.v.C. in constante jurisprudentie in geval van het doden van een gijzelaar de soldaten van het vuurpeloton hebben veroordeeld, geen beroep op bevel van een meerdere hebben aanvaard en dus anders hebben gehandeld dan ik hierboven ten aanzien van Wintgen stelde. Ik heb helaas geen gelegenheid gehad om alle door RÖLING bedoelde gevallen na te gaan; maar ik wil wel aannemen, dat alle door de B.R.v.C. veroordeelde soldaten oorlogsmisdrijven hadden begaan; maar daaruit kan m.i. geenszins de gevolgtrekking worden gemaakt, dat in *geen enkel geval* een soldaat van een vuurpeloton zich op ontvangen bevel zal kunnen beroepen. Het is toch zeer goed denkbaar dat een formeel geheel overeenkomstig de voorschriften (zie K.B. van 26 april 1922 Stb. 228) ten uitvoer gebrachte executie een oorlogsmisdrijf is, omdat aan het z.g. vonnis geen onderzoek is voorafgegaan of omdat er geen regulier vonnis is. De soldaat in het vuurpeloton kan dat niet weten en kan daarom ook niet verantwoordelijk worden gesteld.

Ik zou dan ook willen stellen, dat in het algemeen een voor een vuurpeloton gecommandeerde soldaat niet kan weten of de te executeren persoon al of niet rechtmatig ter dood is veroordeeld. Om een veroordeling van een tot een vuurpeloton behorende militair mogelijk te doen zijn, zou voor de rechter het bewijs moeten worden geleverd, dat de beschuldigde wist of had moeten weten dat de executie een oorlogsmisdrijf was.

Deze opvatting komt overeen met die van de Nederlandse regering zoals deze, ongeveer te zelfder tijd dat de Wet Oorlogsstrafrecht tot stand kwam, aan de Verenigde Naties is kenbaar gemaakt.

Al in 1951 heeft de Commissie voor Internationaal Recht van de Verenigde Naties in de ontworpen „Code of offences against the peace „and security of mankind" ten aanzien van het ambtelijk bevel een andere tekst voorgesteld dan die van de Overeenkomst van Londen van 1945.[6])

Het voorstel luidde:

„Article 4"

„The fact that a person charged with an offence defined in this Code

[6]) Report of the I.L.C. third session; Verenigde Naties document A/1858.

„acted pursuant to order of his government or of a superior does not „relieve him from responsibility, provided a moral choice was in fact „possible to him."

terwijl daarbij de volgende toelichting werd gegeven:

„The article lays down the principle that the accused is responsible „only if, in the circumstances, it was possible for him to act contrary „to superior orders."

Zoals gebruikelijk is de ontworpen tekst aan het oordeel van de regeringen onderworpen en de Nederlandse regering heeft in haar antwoord [7]) voorgesteld om achter het woord „responsibility" in te voegen: „in case he could be aware of the criminal character of the act."

De bedoeling was om duidelijk vast te stellen, dat het ontworpen artikel alleen zou kunnen gelden, indien de verdachte wist dan wel kon weten dat het bevel naar internationaal recht onbevoegd was gegeven.

Om nu de gevolgen van het buiten werking stellen van het beroep op het ambtelijk bevel als strafuitsluitingsgrond duidelijk te maken moet men zich niet een rechtsgeding voor een Nederlandse rechter voor ogen stellen. Zoals de minister in de M.v.T. bij het ontwerp-Wet Oorlogsstrafrecht aangaf, zal een Nederlandse rechter ook zonder het beroep op ambtelijk bevel door toepassing van de begrippen „weder- „rechtelijkheid" en „schuld" tot een juiste uitspraak kunnen komen. Maar is dat ook het geval als een Nederlands militair voor een vreemde krijgsraad terecht moet staan beschuldigd van het plegen van een oorlogsmisdrijf? M.i. is dat in het geheel niet zeker.

Gesteld dat een Nederlands soldaat voor een Utopiase krijgsraad terecht moet staan, beschuldigd van het medeplegen (als lid van een vuurpeloton) van het doden van een gijzelaar.

Uit de stukken blijkt, dat de executie heeft plaats gehad geheel overeenkomstig het K.B. van 26 april 1922 Stb. 228. De Nederlandse militair beroept er zich op, dat er voor hem geen enkele reden was om het gegeven bevel niet op te volgen. Aan de hand van de Nederlandse rechtsopvattingen zal de Utopiase krijgsraad dit verweer als volgt kunnen weerleggen:

„Een beroep op art. 43 lid 1 van het Utopiase Wetboek van Straf- „recht kan in deze niet worden aanvaard, daar dit, ook volgens de op- „vattingen van de Nederlandse regering en de Nederlandse rechtelijke „macht, slechts kan gelden als het daarbedoelde bevel afkomstig is van „een Utopiase autoriteit.

„Een beroep op art. 43 lid 1 van het Nederlandse Wetboek van „Strafrecht moet eveneens worden afgewezen; want de Nederlandse „wetgever heeft *welbewust en weloverwogen* dit voorschrift buiten „werking gesteld juist en uitsluitend voor misdrijven als waarvan deze „beklaagde wordt beschuldigd."

Een op deze overwegingen gebaseerd veroordelend vonnis zou geheel overeenkomstig de tekst en de bedoeling van de Wet Oorlogsstraf-

---

[7]) U.N. A/2162 27 augustus 1952 blz. 25 v.v.

recht zijn; maar zal in genen dele het rechtsgevoel van de Nederlandse militairen (en van vele anderen) bevredigen.

Al het vorenstaande leidt tot de conclusie, dat artikel 10 van de Wet Oorlogsstrafrecht in zijn huidige vorm een fout is, welke zo spoedig mogelijk moet worden hersteld en wel in de geest van het advies van de Nederlandse regering aan de Verenigde Naties.

Zolang dit niet is geschied rijst de practische vraag:

„Hoe moet deze materie aan onze militairen worden onderwezen? „Moeten zij het bevel om als vuurpeloton op te treden gehoorzamen of „moeten zij zich tevoren overtuigen, dat de ten uitvoer te leggen exe- „cutie rechtmatig zal zijn, ook in de opvattingen van de rechters van „de tegenpartij?"

Dat deze vragen mogelijk zijn en gesteld moeten worden bewijst de ongewenstheid van de huidige situatie.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 15 juni 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel D. Berlijn, Lt. Kol. G. J. J. M. Schopmeijer.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: na onordelijk gedrag in een autobus geweigerd gevolg te geven aan het bevel van een meerdere (kapitein), zijn legitimatiebewijs te laten zien.

Met gebruikmaking van art. 24 W.Sr. geldboete van f 30 opgelegd, rekening houdende met de reeds ondergane voorlopige hechtenis (14 dagen, in de vorm van streng arrest) en met het feit dat beklaagde inmiddels de militaire dienst heeft verlaten.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 24).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 22 december 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 april 1960 te Zeist, althans in Neder- „land, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat zijn militaire meerdere, de „kapitein G. B. Kasper, hem, naar aanleiding van zijn, beklaagdes, „onkrijgstuchtelijk gedrag in een autobus van de N.B.M. had gelast „hem zijn legitimatiebewijs te tonen, heeft geweigerd aan dit dienst- „bevel te gehoorzamen en zijn legitimatiebewijs niet heeft getoond";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 april 1960, terwijl ik in werkelijke militaire dienst was als

dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht, zat ik 's-avonds in een bus van de N.B.M. tussen Zeist en Huis ter Heide. In de bank voor mij zat een meisje. Ik was onder invloed van alcohol. Ik had tussen 20.00 uur en 22.30 uur nogal wat bier gedronken. Ik ben toen voorover gaan leunen over de leuning van de zitplaats van dat meisje en heb tegen haar gesproken. Een kapitein van de Koninklijke Landmacht, die ook in de bus zat, zei mij toen: „Gedraag je correct!" Deze kapitein was gekleed in het uniform van de Koninklijke Luchtmacht en droeg de onderscheidingstekenen van kapitein. Ik heb toen op luide toon een opmerking gemaakt, luidende: „Ze zijn tegenwoordig vlieg-„kampschepen aan het bouwen op de hoofden van de officieren van „de landmacht", daarbij doelende op de pet die de kapitein op had. De kapitein zei daarop: „Geef me je legitimatiebewijs, want je krijgt „een rapport". Ik zei daarop „Waarom? Ik heb toch niets misdaan?" en heb mijn legitimatiebewijs niet aan hem getoond. In Huis ter Heide zijn de kapitein en ik uitgestapt. Ik ben toen hard weggelopen en via een omweg naar het Wallaerdt Sacrékamp gegaan. Die nacht te omstreeks 02.00 uur ben ik tijdens een contra-appel door de kapitein herkend.

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „althans in Nederland";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog"*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad in het bijzonder rekening houdt met het feit dat beklaagde inmiddels de militaire dienst heeft verlaten en voor bovengenoemd feit reeds 14 dagen voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 april 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman, Majoor W. W. van der Hoek.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Wegmaken.

Tezamen met een mede-beklaagde een rijwiel weggenomen, daarmede om beurten als bestuurder en als passagier van Zwolle naar Wezep gereden en daar het rijwiel over een hek getild en achtergelaten, waardoor het voor de eigenaar onvindbaar was.

(W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. T. J., geboren 22 september 1938, dpl. soldaat der 1e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 november 1959 te Wezep, althans in „Nederland, tezamen en in vereniging met W., althans alleen, opzette„lijk en wederrechtelijk een fiets, toebehorende aan M. J. H. Smale, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of diens mededader, „welke fiets zij hadden meegenomen om daarmede vanuit Zwolle naar „Wezep te rijden, te Wezep achter een afrastering waarlangs prikkel„draad was gespannen, heeft achtergelaten, waardoor die fiets voor ge„noemde Smale onvindbaar was";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 15 op 16 november 1959 te Wezep tezamen met beklaagde [J. P. W. — *Red.*] en na dit met hem te hebben overlegd een fiets van grijsachtige kleur, welke niet aan hem of beklaagde [J. P. W. — *Red.*] toebehoorde, welke fiets zij te Zwolle hadden weggenomen en daarmee van Zwolle naar Wezep waren gereden, nabij de Prinses Margrietkazerne over een afrastering hebben getild, langs welke afrastering prikkeldraad was gespannen en daar achtergelaten; dat zij tot dit wegnemen, berijden en achter prikkeldraad achterlaten van die fiets van niemand recht of toestemming hadden gekregen;

Overwegende, dat J. P. W., wonende te Leiden, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij in de nacht van 15 op 16 november 1959 te Wezep, willens en wetens te zamen met de hem bekende soldaat der 1e klasse J., na dit tevoren te hebben overlegd, een fiets van grijsachtige kleur, welke niet hem, beklaagde, [getuige — *Red.*] noch J. toebehoorde, maar naar hij thans weet aan M. J. H. Smale, welke fiets zij tevoren bij de buitensociëteit hadden weggenomen en beurtelings als bestuurder en als passa-

gier van Zwolle naar Wezep waren gereden, nabij de Prinses Margrietkazerne te Wezep over een afrastering met prikkeldraad hebben getild; dat noch hij, noch J. tot het wegnemen van die fiets, het daarop rijden en het achterlaten achter prikkeldraad daarvan, van iemand recht of toestemming had gekregen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 372, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 19 november 1959 gesloten en getekend door Johannes Venekamp, brigadier-rechercheur van gemeentepolitie te Zwolle, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van: Marinus Johannes Hermanus Smale, wonende te Zwollerkerspel:

dat hij in de avond van 15 november 1959 zijn rijwiel heeft geplaatst in de tuin van de buitensociëteit te Zwolle; dat hij later tot de ontdekking kwam dat het rijwiel er niet meer stond en onvindbaar was; dat het een grijsgelakt herenrijwiel is; dat het rijwiel hem geheel in eigendom toebehoort en dat hij niemand het recht heeft gegeven zijn rijwiel weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w. dat hij omstreeks 16 november 1959 te Wezep, tezamen en in vereniging met W., opzettelijk en wederrechtelijk een fiets toebehorende aan M. J. H. Smale, welke fiets zij hadden medegenomen om daarmede vanuit Zwolle naar Wezep te rijden, te Wezep achter een afrastering waarlangs prikkelraad was gespannen, heeft achtergelaten waardoor die fiets voor genoemde Smale onvindbaar was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel aan een ander „toebehoort wegmaken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 lid 1 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 3 mei 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel A. E. Bueno de Mesquita, Kolonel L. E. Brouwer.
Raadsman: Kapitein Spiering.

Een militair op diens verzoek voor de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen ongeschikt maken: op diens verzoek een dpl. soldaat met de vloerplaat van een strijkijzer en met de zijkant van de hand enige slagen op de voet toegebracht, waardoor betrokkene ongeschikt werd voor en vrijgesteld werd van lopende en staande dienst. (W.M.Sr. art. 131).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. R., geboren 23 juni 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 26 januari 1960, derhalve in tijd van oorlog, te Schalkhaar, althans in Nederland, opzettelijk de soldaat Eduard K., dienstplichtige in werkelijke dienst op diens verzoek voor de vervulling of verdere vervulling van diens dienstverplichtingen of bepaalde soort van dienstverplichtingen tijdelijk heeft ongeschikt gemaakt, hebbende hij alstoen aldaar, toen de soldaat K. tegen hem zei, dat hij wel eens iets aan zijn voet zou willen hebben, waaruit hij afleidde en begreep, dat deze een verwonding aan de voet wilde hebben waardoor hij — K. — tijdelijk geen dienst zou behoeven te verrichten, willens en wetens op diens verzoek, in ieder geval met diens instemming, eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een zijner handen, met kracht één of meer slagen op de rechtervoet van die K. toegebracht, met het gevolg, dat K. voornoemd, na zich op het ziekenrapport te hebben gemeld, nog diezelfde dag wegens voetklachten van de dokter de mutatie „vrij van lopende en staande dienst" kreeg en deze mutatie behield tot 11 februari 1960, weshalve door beklaagdes handelwijze, als hiervóór beschreven, voormelde K., in ieder geval gedurende de periode van 26 januari 1960 tot 11 februari 1960, alzo tijdelijk, voor de — verdere — vervulling van zijn dienstverplichtingen, althans van een bepaald soort dienstverplichtingen, is ongeschikt geweest";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op 26 januari 1960 in de Westenbergkazerne te Schalkhaar, goed wetend wat hij deed, de dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst E. K. eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van één zijner handen met kracht telkens een slag op een van diens voeten heeft toegebracht en wel bovenop die voet; dat K. na die slag met de vloerplaat een klein wondje bovenop zijn voet had; dat K., nadat het bovenstaande had plaatsgevonden, op ziekenrapport is gegaan en enige tijd „vrij van lopende en staande dienst" heeft gehad; dat K. diezelfde dag op de kamer tegen hem had gezegd zoiets als: „ik zou best eens iets aan mijn poot willen hebben" uit welk gezegde hij, beklaagde, opmaakte, dat K. een verwonding of iets dergelijks aan zijn voet wilde hebben, waardoor hij voorlopig niet aan de normale dienstverrichtingen als militair zou kunnen deelnemen, en op welk gezegde hij, beklaagde, heeft gereageerd door te zeggen: ‚geef er dan een klap op"; dat K. zei, dat hij niet durfde, daarbij vragend of hij, beklaagde, daar wel „het lef" toe had en dat, toen hij, beklaagde, daarop bevesti-

gend antwoordde, K. een van zijn voeten heeft ontbloot waarop hij, beklaagde, hogergenoemde slagen op die voet heeft gegeven; dat hij, toen hij dat deed, wist, dat hij eraan meewerkte om K. tijdelijk voor het vervullen van zijn normale dienstverrichtingen ongeschikt te maken, hetgeen toen ook zijn bedoeling was;

Overwegende, dat E. K., dienstplichtig soldaat, 13e Bataljon Infanterie, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad, als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 26 januari 1960 te Schalkhaar, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en ingedeeld bij de A-compagnie van het 13e Bataljon Infanterie, door beklaagde met wie hij zich toen op dezelfde kamer bevond eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een van diens handen krachtig op de bovenzijde van zijn, getuiges, rechtervoet heeft laten slaan, door welke slagen hij behoorlijk pijn ondervond; dat hij diezelfde dag nog met die voet op ziekenrapport is geweest en daar toen van de militaire arts eerst een dag of acht „vrij van lopende en staande „dienst" heeft gehad en in aansluiting daarop een dag of tien normaal dienst heeft gedaan en vervolgens in verband met die voet weer enkele dagen „vrij van lopende en staande dienst" en daarna enkele dagen „lichte dienst"; dat hij toen hij „vrij van lopende en staande dienst" en „lichte dienst" had, zijn normale dienstverrichtingen als tirailleur niet heeft kunnen verrichten; dat hij een en ander heeft bereikt, door zich door beklaagde genoemde slagen op de voet te laten geven; dat hij die dag tegen beklaagde had gezegd: „wat zal ik nou eens aan die voet „doen"; dat beklaagde hierop reageerde met: „er een klap op geven" of iets dergelijks; dat, toen hij hierop zei, dat hij, K., dit niet durfde en vroeg of beklaagde wèl durfde, beklaagde bevestigend antwoordde, zeggende dat hij het dan wel zou doen; dat hij verder zonder verder iets te zeggen zijn rechterschoen en -sok heeft uitgetrokken en beklaagde bovenomschreven slagen heeft toegebracht;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 37/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 maart 1960 gesloten en getekend door Gerrit Jan Apperloo, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Deventer der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 27 februari 1960 het ziekenboek van de A-compagnie van het 13e Bataljon Infanterie heeft gecontroleerd, waarin o.a. de volgende mutaties waren gesteld:

26-1; K.: — voetklachten — vijf dagen vrij van lopende en staande dienst;

1-2; K.: — voetklachten — drie dagen vrij van lopende en staande dienst;

11-2; K.: — voetklachten — vier dagen vrij van lopende en staande dienst;

15-2; K.: — voetklachten — vier dagen lichte dienst;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, op of omstreeks 26 januari 1960, derhalve in tijd van oorlog, te Schalkhaar opzettelijk de soldaat E. K., dienstplichtige in werkelijke dienst, op diens verzoek voor de vervulling of verdere vervulling van een bepaalde soort van diens dienstverplichtingen tijdelijk heeft ongeschikt gemaakt, hebbende hij alstoen aldaar, toen de soldaat K. tegen hem zei, dat hij wel eens iets aan zijn voet zou willen hebben, waaruit hij afleidde en begreep, dat deze een verwonding aan de voet wilde hebben waardoor hij — K. — tijdelijk geen dienst zou behoeven te verrichten, willen en wetens op diens verzoek, in ieder geval met diens instemming, eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een zijner handen, met kracht één of meer slagen op de rechtervoet van die K. heeft toegebracht, met het gevolg, dat K. voornoemd, na zich op het ziekenrapport te hebben gemeld, nog diezelfde dag wegens voetklachten van de dokter de mutatie „vrij van lopende en staande dienst" kreeg, weshalve door beklaagdes handelwijze als hiervóór beschreven, voormelde K. tijdelijk, voor de — verdere — vervulling van een bepaald soort dienstverplichtingen, is ongeschikt geweest;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„een militair op diens verzoek voor de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen ongeschikt maken, gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 131 lid 3 juncto lid 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand voorwaardelijk, proeftijd twee jaar, en voorts tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen; bevel dat de vloerplaat van het strijkijzer, die als stuk van overtuiging heeft gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zal worden teruggegeven aan de Commandant van het 13e Bataljon Infanterie — *Red.*].

NASCHRIFT.

Van artikel 131 W.M.Sr. bestond tot op heden geen gepubliceerde jurisprudentie (zie VAN DIJK *„Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht", 4e druk, blz. 161); het bovenstaande vonnis is de eerste (gepubliceerde) veroordeling terzake van dat misdrijf.*

Waar de Wet spreekt van de vervulling van „een bepaalde soort van dienstverplichtingen', zal naar mijn mening in de telastelegging die „bepaalde" soort ook bepaald moeten worden door een feitelijke omschrijving daarvan. Zoals in casu de tenlastelegging luidde, bevat zij slechts een qualificatie. Verwezen wordt in dit verband naar het vonnis

van dezelfde Krijgsraad van 15 maart 1949 (M.R.T. XLII, 1949, blz. 497 e.v.), waar een alternatief van de tenlastelegging op artikel 131 W.M.Sr. was toegesneden, doch niet tot veroordeling leidde. Daarin was de bepaalde soort der dienstverplichtingen deugdelijk en vrij uitvoerig omschreven. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 mei 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. A. J. A. van Randwijk, Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Verduistering van een aantal jerrycans met benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden en behorende tot de B.O.S.-voorraad, welke beklaagde onder zijn beheer had. Diefstal van een paar schoenen, door de Staat der Nederdanden in bruikleen verstrekt aan een andere soldaat.

(W.Sr. art. 310, 321).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. A. M. M. B., geboren 16 juli 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken:

452/I/60:

„1e. dat hij in of omstreeks de maanden oktober of november 1959 „te Schaarsbergen, althans in Nederland, opzettelijk de inhoud van „twee jerrycans met benzine, toebehorende aan de Staat der Neder„landen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welke benzine „hij uit hoofde van zijn functie als beheerder van de B.O.S.-voorraad „van het 12e Bataljon Infanterie, welke benzine hij in ieder geval „anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft „toegeëigend;

„2e. dat hij in of omstreeks de maand januari 1960 te Schaars„bergen, althans in Nederland, opzettelijk de inhoud van een jerrycan „met benzine toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan „een ander dan aan hem, beklaagde, welke benzine hij uit hoofde van „zijn functie als beheerder van de B.O.S.-voorraad van het 12e Batal„jon Infanterie, welke benzine hij in ieder geval anders dan door mis„drijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

670/I/60:

„1e. dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht, althans als militair in de zin der wet, in of omstreeks de „maand januari 1960 te Schaarsbergen, in elk geval in Nederland, met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een paar schoenen,

„toebehorende aan de Staat der Nederlanden en in gebruik bij L. A. „van der Marel, althans toebehorende aan en in gebruik bij een ander „dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, althans zo op het voor- „gaande geen veroordeling kan of mocht volgen terzake dat hij als- „toen aldaar opzettelijk een paar schoenen, toebehorende aan de Staat „der Nederlanden en in gebruik bij L. A. van der Marel, althans toe- „behorende aan en in gebruik bij een ander dan bij hem, beklaagde, „welke schoenen hij onder zijn bed had aangetroffen, althans anders „dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toege- „eigend;

„2e. dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht, althans als militair in de zin der wet, in of omstreeks de „maand augustus 1959 te Bourges, althans in Frankrijk, met het oog- „merk van wederrechtelijke toeëigening enige tentzeilen, toebehorende „aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde heeft weggenomen, althans zo op het voorgaande geen ver- „oordeling kan of mocht volgen terzake dat hij alstoen aldaar opzette- „lijk genoemde tentzeilen, welke tentzeilen toebehoorden aan de Staat „der Nederlanden, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaag- „de en welke tentzeilen hij had gevonden, in ieder geval anders dan „door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

in de zaak 452/I/60:

dat hij als korporaal-beheerder van de B.O.S.-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie te Schaarsbergen, in welke functie hij de benzine-voorraad van dat Bataljon onder zich had, op een tweetal tijdstippen, de eerste maal op een dag in oktober of november 1959 en de tweede maal op een dag in januari 1960, willens en wetens een hoeveelheid benzine in jerrycans — de eerste maal twee jerrycans en de tweede maal één jerrycan, ieder met 20 liter benzine — welke hij uit hoofde van voornoemde functie onder zich had en welke toebehoorde, naar hij wist, aan de Staat der Nederlanden, zich heeft toegeëigend, zonder dat hij daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen; dat hij dit deed door deze benzine af te geven aan de hem bekende sergeant menagemeester P. G. L., wetend dat die benzine bestemd was voor particuliere doeleinden;

in de zaak 670/I/60:

dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op 21 januari 1960 op kamer 112 van gebouw C van de Oranje-kazerne te Schaarsbergen een paar veldschoenen, dat hem niet toebehoorde en niet aan hem in bruikleen was verstrekt, heeft weggenomen, met de bedoeling om dit voor zichzelf te gaan gebruiken; dat hij die schoenen die hem te groot waren, bij de fourier voor hem passende schoenen heeft geruild;

dat hij later begreep dat hij de schoenen van soldaat van der Marel had weggenomen, toen hij deze naar zijn veldschoenen hoorde infor-

meren; dat niemand hem had toegestaan die schoenen voor zichzelf te houden zoals hij gedaan had;

Overwegende, dat P. G. L., dienstplichtig sergeant, Verzorgingscompagnie van het 12e Bataljon Infanterie rnr. 39.02.25.012, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een dag in oktober of november 1959 bij de MT Sectie van het 12e Bataljon Infanterie in de Oranjekazerne te Schaarsbergen van beklaagde twee jerrycans, elk gevuld met 20 liter benzine heeft gekregen, bestemd voor particulier gebruik, welke jerrycans met benzine eigendom waren van de Staat der Nederlanden; dat hij op een dag tussen 17 en 23 januari 1960 te Schaarsbergen van beklaagde een jerrycan benzine heeft gekregen waarvan hij begreep dat deze rijkseigendom was en uit de voorraad van het 12e Bataljon Infanterie was genomen; dat die benzine bestemd was voor particulier gebruik;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P79/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 23 maart 1960 gesloten en getekend door Engel Westerduin, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Deelen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Dirk Zeelenberg, vaandrig Verzorgingscompagnie van het 12e Bataljon Infanterie, rnr.: 35.09.13.460:

dat hij sedert 22 of 23 juli 1959 MTO is van het 12e Bataljon Infanterie en als zodanig de verantwoording had over de B.O.S.-voorraad van dat Bataljon; dat korporaal B. onder controle van sergeant van Beers was belast met de bevoorrading, opslag en verstrekking van bedoelde B.O.S.-producten; dat genoemde B.O.S.-voorraad rijkseigendom is; dat B.O.S.-producten alleen gebruikt mogen worden voor dienstverrichtingen ten behoeve van het 12e Bataljon Infanterie; dat hij niemand toestemming heeft gegeven om hoeveelheden benzine van die Bataljons-voorraad B.O.S.-producten weg te nemen om daarmee naar zijn goeddunken te handelen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P100/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 13 april 1960 gesloten en getekend door Engel Westerduin, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Deelen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Leendert Arie van der Marel, dienstplichtig soldaat Verzorginscompagnie 12e Bataljon Infanterie, rnr: 39.08.01.248:

dat hij op 15 januari 1960 een hem van rijkswege in bruikleen verstrekt paar veldschoenen onder zijn bed, staande op kamer 112 van gebouw C van de Oranjekazerne te Schaarsbergen, heeft neergezet; dat hij op 26 januari 1960, na ziek thuis te zijn geweest, toen hij in de Oranjekazerne te Schaarsbergen terugkeerde, zag dat genoemde veldschoenen verdwenen waren; dat hij kort daarna heeft gezien dat de korporaal B. de beschikking had over drie paar veldschoenen, terwijl

hem volgens de fourier slechts twee paar waren verstrekt; dat de door hem genoemde veldschoenen eigendom waren van de Staat der Nederlanden en dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven die schoenen weg te nemen teneinde deze zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel met betrekking tot ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voorzover het daarop betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde in de zaak 452/I/60 en in de zaak 670/I/60 onder 1e primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w. *in de zaak 452/I/60:*

„1e. dat hij in oktober of november 1959 te Schaarsbergen op-
„zettelijk de inhoud van twee jerrycans met benzine, toebehorende aan
„de Staat der Nederlanden, welke benzine hij uit hoofde van zijn functie
„als beheerder van de B.O.S.-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie
„onder zich had, wederrechtelijk heeft toegeëigend;

„2e. dat hij in januari 1960 te Schaarsbergen opzettelijk de inhoud
„van een jerrycan met benzine toebehorende aan de Staat der Neder-
„landen, welke benzine hij uit hoofde van zijn functie als beheerder
„van de B.O.S.-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie onder zich
„had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

in de zaak 670/I/60:

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke land-
„macht in januari 1960 te Schaarsbergen met het oogmerk van weder-
„rechtelijke toeëigening een paar schoenen, toebehorende aan de Staat
„der Nederlanden en in gebruik bij L. A. van der Marel heeft wegge-
„nomen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
1) *„verduistering"*, 2) *„verduistering"*, 3) *„diefstal"*,
voorzien en strafbaar gesteld bij 1) artikel 321 Wetboek van Strafrecht, 2) artikel 321 Wetboek van Strafrecht, 3) artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het in de zaak 670/I/60 onder 1e primair ten laste gelegde feit bewezen acht, het onder dat lid subsidiair ten laste gelegde onderzoek nog bewijs behoeft;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde in de zaak 670/I/60 onder 2e is tenlaste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren, alsmede, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 30 augustus 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* luitenant-generaals Mr. Schepers, Zegers, kapitein ter zee van Vreeswijk (plv.), schout bij nacht Bakker (plv.), Mr. Milders (plv.).

De w.n. commandant van het Depot Kon. Marechaussee had gezien, dat korporaal X. van de Verzorgingscompagnie van het depot, gezeten op een stilstaand motorrijwiel der Kon. Marechaussee, langs een openbare weg in gesprek was met een zijns inziens publieke vrouw, en had de C.C. opgedragen dat gedrag van korporaal X. aan de krijgstucht te toetsen.

Onder deze omstandigheden had de w.n. commandant van het Depot Kon. Marechaussee als beklagmeerdere géén kennis mogen nemen van het beklag van korporaal X. over de hem door zijn C.C. opgelegde krijgstuchtelijke straf, doch hij had de afdoening daarvan moeten overlaten aan de depotcommandant, c.q. aan de meerdere onder wiens rechtstreeks bevel hij als w.n. depotcommandant was gesteld.

Beklagbeschikking ambtshalve vernietigd; de stukken in handen gesteld van de C. Depot Kon. Marechaussee, teneinde over het beklag te beslissen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 20 juli 1960, waarbij de korporaal X., rnr. . . . ., 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de waarnemend commandant van het Depot Koninklijke Marechaussee over de straf van vier dagen verzwaard arrest hem opgelegd door de commandant Verzorgingscompagnie van het Depot Koninklijke Marechaussee wegens:

„Opdracht hebbende zelfstandig een motorrijwiel in te riiden, het-
„welk blijkens het hierop aangebrachte kenteken tot het Wapen der
„Koninklijke Marechaussee behoorde, langs een openbare weg aange-
„troffen in gesprek met een vrouwspersoon van wier lichte zeden hij bij
„eerste oogopslag overtuigd had kunnen zijn.

„Dusdoende een gebrek aan betrouwbaarheid gedemonstreerd en
„tevens schade toegebracht aan de goede naam van het Wapen der
„Koninklijke Marechaussee",

bij welke beschikking — op 18 juli 1960 genomen en op 19 juli 1960 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en de majoor W. R. van der W., als strafoplegger;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat het Hof ten aanzien van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden geen eindbeslissing kan nemen, omdat de beschikking waarvan beklag ambtshalve moet worden vernietigd;

Overwegende dienaangaande:

dat blijkens het gehouden onderzoek klager op 23 juni 1960 door de majoor W. R. van der W., commandant Verzorgingscompagnie van het Depot Koninklijke Marechaussee, werd gestraft op grond van:

a. een mondeling rapport van de luitenant-kolonel W. H. van der G., waarnemend commandant Depot Koninklijke Marechaussee, inhoudende dat hij klager, gezeten op een stilstaand motorrijwiel der Koninklijke Marechaussee langs de oostzijde van de straatweg Arnhem-Apeldoorn, in gesprek had gezien met een zijns inziens publieke vrouw;

b. de opdracht van de luitenant-kolonel W. H. van der G. voornoemd, klagers gedrag aan de krijgstucht te toetsen;

dat genoemde rapporteur en opdrachtgever vervolgens, nadat de klager terzake van het gerapporteerde feit was gestraft, in zijn kwaliteit van waarnemend commandant Depot Koninklijke Marechaussee het door klager ingediende beklag in behandeling heeft genomen en daarop bij beschikking dd. 18 juli 1960 heeft beslist;

Overwegende, dat onder de bovenvermelde omstandigheden de waarnemend depotcommandant geen beslissing op het beklag had mogen nemen, doch hetzij de afdoening had moeten overlaten aan de depotcommandant, hetzij — indien hierdoor een te grote vertraging zou ontstaan — de zaak ter behandeling had moeten overgeven aan de meerdere onder wiens rechtstreeks bevel hij als waarnemend depotcommandant was gesteld;

Beschikkende: vernietigt ambtshalve de beschikking waarvan beklag;

Stelt de stukken in handen van de commandant van het Depot Koninklijke Marechaussee teneinde over het beklag te beslissen met inachtneming van 's-Hofs beschikking;

Beveelt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Een strafoplegger, die heeft waargenomen, dat een onderhebbende een krijgstuchtelijk vergrijp heeft gepleegd, is ingevolge art. 27 Regl. Kr. verplicht met de hem ten dienste staande middelen daartegen op te treden. Blijkens de in de loop der jaren gepubliceerde jurisprudentie is een strafoplegger, die zélf een krijgsstuchtelijk vergrijp heeft waargenomen, zélfs indien dit tegen hem is gepleegd, tot bestraffing van de betrokkene bevoegd geacht. [1]) *Zijn waarneming, zélfs die van het tegen hem gepleegde vergrijp, was geen beletsel om zo'n zaak als ón-*

[1]) Besch. H.M.G. van 12 aug. 1958; besch. C. Terr. Luchtdoelart. van 5 mei 1959; besch. C. der Marine te Willemsoord van 22 okt. 1938; besch. H.M.G. van 16 febr. 1934, 25 aug. 1931; besch. C. der Marine te Soerabaia van 22 maart 1930; besch. H.M.G. van 31 maart 1931, 28 sept. 1926, 16 sept. 1924, 4 febr. 1921, 6 maart 1918, 14 juni 1916, e.a. respectievelijk M.R.T. LII (1959) blz. 40, 395; XXXIV (1938/1939 blz. 330; XXIX (1933/1934) blz. 586; XXVII (1931/1932) blz. 268, 265, 182, 19; XXII blz. 494; XX blz. 447; XVI blz. 446; XIV blz. 67; XIII blz. 166.

partijdige tuchtrechter te onderzoeken en te berechten.

Voor een beklagmeerdere gelden soortgelijke regelen van berechting als voor een strafoplegger. Moet een beklagmeerdere nu geacht worden niet meer onbevangen te staan tegenover de behandeling van het beklag over de strafoplegging inzake een door hem gerapporteerde zaak? Welk principieel beschil bestaat er tussen een beoordeling van en een beslissing over een zaak door een strafoplegger-getuige en door een beklagmeerdere-getuige, respectievelijk als onpartijdige tuchtrechter en als onpartijdige beklagrechter?

De W.K. bevat géén voorschriften omtrent verschoning door strafopleggers en beklagmeerderen, noch kent zij wraking van strafopleggers en beklagmeerderen door verdachten en klagers; zij kent alleen verschoning door getuigen voor het H.M.G. Het al of niet in behandeling nemen van een beklag door een beklagmeerdere hangt dus uitsluitend af van diens persoonlijk beleid. Zo zal een beklagmeerdere om redenen, waardoor hij zich niet vrij gevoelt, zich onthouden van de kennisneming van een beklag en de behandeling daarvan overlaten aan zijn chef evenals een strafoplegger zulks om soortgelijke redenen zal doen.

Zoals gebruikelijk is, had de (w.n.) depotcommandant zijn waarneming doorgegeven aan de C.C. met opdracht het gedrag van de verdachte aan de krijgstucht te toetsen, d.w.z. deze over het door hem gerapporteerde te horen, de zaak verder te onderzoeken en vervolgens het resultaat daarvan, verdachtes gedrag, te toetsen aan de art. 1—14 Regl. Kr. De C.C. bleef niettegenstaande deze opdracht van zijn (w.n.) depotcommandant vrij in het nemen van een beslissing.

De (w.n.) depotcommandant was formeel bevoegd tot het in behandeling nemen van het beklag; hij had geen aanleiding gevonden zich van de behandeling daarvan te onthouden, ondanks zijn waarneming en opdracht aan de C.C. Geen wetsvoorschrift verplichtte hem daartoe. Gezien van géén andere omstandigheden in 's-Hofs beschikking blijkt, mocht in verband met het hiervoren besprokene worden verwacht, dat het H.M.G. de verplichting van de beklagmeerdere om zich in déze zaak te verschonen, nader had gemotiveerd. [2])

---

[2]) Hoezeer dúidelijke motivering, in het bijzonder in het tuchtrecht (opvoeding!), gewenst is, blijkt óók bij lezing van pt 4 a (3) van het voorschrift nr. 27-1, 2e druk, *Toepassing Militair Straf- en Tuchtrecht*, in werking getreden 16 maart 1961:

„Hogere chefs zijn niet bevoegd aan onder hun bevelen staande tot straffen „bevoegde commandanten op te dragen hetzij tot strafoplegging over te gaan, „hetzij een opgelegde straf teniet te doen of te wijzigen."

„Uiteraard kunnen zij wel suggesties hieromtrent doen. De betrokken tot „straffen bevoegde commandant is evenwel niet gehouden hieraan gevolg te geven." enz.

Moet men nu aannemen, dat hogere chefs, die in bepaalde zaken suggesties hebben gedaan, d.w.z. raad hebben gegeven of in overweging hebben gegeven om in een bepaalde zin te beslissen, zich in die gevallen moeten verschonen om als beklagmeerderen van terzake ingediend beklag kennis te nemen? V.g.l. art. 136 b R.L., art. 144 R.Z., art. 23 b P.I. Wij menen, dat het aan het persoonlijk beleid van de beklagmeerderen moet worden overgelaten of zij in die gevallen van het beklag zullen kennisnemen of de behandeling daarvan aan hogere chefs zullen overlaten.

De Wet op de Krijgstucht onderscheidt niet: w.n. commandanten en commandanten. Zij kent alléén commandanten. Iemand die tijdelijk een commando waarneemt ís „commandant"; een w.n. depotcommandant is „depotcommandant" en als zodanig verantwoordelijk voor het depot. Nu heeft het H.M.G. de beklagbeschikking door de (w.n.) depotcommandant genomen vernietigd op grond van ónbevoegdheid van de persóón van deze depotcommandant. Door zijn beschikking wederom in handen te stellen van de depotcommandant, stelt het H.M.G. de stukken wederom in handen van dezélfde functionaris, die de beschikking had genomen, met dit verschil dat zij door een ándere persóón zal worden genomen. Gezien de „depotcommandant" een beschikking op het beklag had genomen, had het H.M.G. naar onze mening, althans in 's-Hofs gedachtengang, de stukken in handen behoren te stellen van de Commandant van de Kon. marechaussee, de chef van de depotcommandant, teneinde over het beklag te beschikken.

Niet duidelijk is ook wáárom het Hof deze zaak „ambtshalve" in handen heeft gesteld van de depotcommandant, teneinde, met inachtneming van 's-Hofs beschikking, over het beklag te beschikken, en wáárom het Hof niet zélf overeenkomstig het gestelde in art. 68 W.K. dan wel „ambtshalve" ten principale een beslissing op het beklag heeft genomen, aangezien er tussen het H.M.G. en de depotcommandant van de Kon. marechaussee géén rechtsbetrekking of bevelsverhouding bestaat. *A. F. S.*

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 15 november 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* luitenant-generaals Mr. Schepers, kapitein ter zee van Vreeswijk (plv.), schout bij nacht Bakker (plv.), Mr. van Lookeren Campagne (plv.).

Omschrijving van de strafreden.

De beklagmeerdere had de omschrijving van de oorspronkelijke strafreden, luidende: „Het bevel „hóud je kop" niet uitgevoerd, doch „zijn mening gegeven omtrent het begrip „kop", gewijzigd in „Bij het „„marcheren in de houding uit de pas gelopen." " Deze wijziging heeft thans betrekking op een geheel ander feit dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag.

De beschikking waarvan beklag ambtshalve vernietigd; de stukken wederom in handen gesteld van de beklagmeerdere, teneinde, met inachtneming van 's-Hofs beschikking, opnieuw over het beklag te beschikken.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van de commandant 108e verbindings bedieningsbataljon, waaruit blijkt, dat de dienstplichtig soldaat G., rnr. ....., ingedeeld bij de Bk, telefoon en telex compagnie van het 108e verbindings bedienings bataljon, voordien ingedeeld bij de

J-compagnie van het 2e bataljon van het Depot Verbindingsdienst, op 3 september 1960 's-Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het 2e Bataljon van het Depot Verbindingsdienst over de straf van drie dagen verzwaard arrest hem door zijn waarnemend compagniescommandant opgelegd wegens:

„Het bevel „houd je kop" niet uitgevoerd, doch zijn mening ge-
„geven omtrent het begrip „kop","

bij welke beschikking — op 30 augustus 1960 genomen en op 2 september 1960 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met wijziging van de opgelegde straf in drie dagen licht arrest en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Bij het marcheren in de houding uit de pas gelopen";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de meerdere van de strafoplegger de omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd in dier voege, dat deze thans betrekking heeft op een geheel ander feit dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag;

Overwegende, dat de beschikking waarvan beklag derhalve niet in stand kan blijven, en ambtshalve moet worden vernietigd;

Beschikkende: vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Stelt de stukken, op deze zaak betrekking hebbende in handen van de beklagmeerdere teneinde, met inachtneming van het bovenstaande, opnieuw te beschikken op de door klager ingediende klacht tegen de hem op 3 juli 1960 door de waarnemend commandant van de J-compagnie 2e bataljon van het Depot Verbindingsdienst, opgelegde straf;

Bepaalt, dat 's-Hofs beschikking in afschrift zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

*(1) De inhoud van bovenstaande beschikking is dúsdanig súmmier gesteld, dat daaruit volstrekt niet blijkt, hoe „de zaak", zoals bedoeld in art. 65 W.K. zich heeft toegedragen. Een zaak bestaat uit één of meer feiten, hetwelk (dewelke) het onkrijgstuchtelijk gedrag oplevert (opleveren). Dit (deze) feit(en) moet(en) in een strafreden worden omschreven. Indien de beklagmeerdere na onderzoek van „de zaak" van oordeel is, dat de strafoplegger deze onjuist, onvolledig of onnauwkeurig heeft omschreven, dan moet hij, „naar bevind van zaken be-
„slissende", het feit (de feiten), hetwelk (dewelke) het onkrijgstuchtelijk gedrag vormt (vormen), zoals dat na onderzoek van „de zaak" naar voren is gekomen, dienovereenkomstig omschrijven. Aldus kan het voorkomen, dat een strafreden na beklag ándere feiten vermeldt dan oorspronkelijk het geval was, doch welke „dezelfde zaak" betreffen*

welke voorwerp van onderzoek en berechting is geweest. Deze feiten moeten natuurlijk vóldoende ónkrijgstuchtelijk zijn om te worden bestraft (art. 28 Regl. Kr.). De beklagbeschikking mag niet de indruk vestigen van „Barbertje moet hangen"; klager móet en zál gestraft worden; is het niet terzake van de oorspronkelijke strafreden dan terzake van daarmede verband houdende feiten, dezèlfde záák betreffende. Men zie daarover „Het onkrijgstuchtelijk gedrag van soldaat van D. „in de sportzaal" in M.R.T. LIII, 1960, blz. 699 e.v.

(2) Het H.M.G. vernietigt in bovenstaande beschikking „ambts-„halve" de beschikking waarvan beklag en stelt de stukken op deze zaak betrekking hebbende in handen van de beklagmeerdere, teneinde met inachtneming van 's-Hofs beschikking, „opnieuw" te beschikken over klagers beklag.

Daar het H.M.G. niet meer bevoegdheden bezit dan die welke de wet uitdrukkelijk aan het Hof heeft toegekend, hebben wij ons afgevraagd op welke grond het Hof hier aan een beklagmeerdere het bevél geeft het beklag opnieuw in behandeling te nemen.

Tussen het H.M.G. en de beklagmeerdere bestaat geen andere rechtsbetrekking dan die welke uit het beklagrecht voortvloeit, zoals b.v. de toezending van de stukken welke op het beklag betrekking hebben en wat daarmede verder verband houdt (art. 65 W.K., art. 129 (7) R.I.D.K.L. (A), pt. 14 (b., c.) Voorschr. 27-1, 2e druk, Toepass. mil. straf- en tuchtrecht).

Noch de Wet op de Krijgstucht, noch de Provisionele Instructie c.a. verlenen het H.M.G. de bevoegdheid om aan beklagmeerderen bevélen te geven.

Gesteld dat een beklagmeerdere de zienswijze van het Hof niet deelt, hetgeen mogelijk is, en van mening is, dat hij overeenkomstig het gestelde in de art. 65 en 66 W.K. „de zaak" nauwgezet heeft onderzocht en daarover naar eer en geweten „naar bevind van zaken" heeft beslist, dan zal hij aan de beschikking van het Hof géén uitvoering geven, en niet opnieuw als beklagrechter op de zaak wénsen terug te komen. Hij zal dan de stukken aan het Hof terugzenden.

Het H.M.G. bezit niet een soortgelijke bevoegdheid zoals de Hoge Raad bezit krachtens art. 106 Wet R.O. om een zaak te verwijzen naar een andere rechter. Daarom is het Hof niet bevoegd een beklagmeerdere „ambtshalve" te bevelen een beklag opnieuw in behandeling te nemen met inachtneming van 's-Hofs beschikking.

Veeleer is er reden, indien het H.M.G. van oordeel zou zijn, dat art. 65 j° 68 W.K. niet toepasselijk zou zijn, hetgeen wij betwijfelen, „ambts-„halve een beslissing ten principale te nemen op het beklag", op soortgelijke grond als waarop de Hoge Raad ten principale arrest wijst krachtens art. 105 R.O. Dit zou ook zeker zo praktisch en eenvoudig zijn, en in het belang van een snélle afdoening van krijgstuchtelijke vergrijpen.

Het H.M.G. beveelt ambtshalve, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt o.m. aan de Minister van Defensie. Terecht. De Minister van Defensie, door de Kroon aangewezen als

hoofd van het ministerieel departement, waaronder de krijgsmacht ressorteert, is verantwoordelijk voor de krijgstucht in de land-, zee- en luchtmacht. Deze alleen is bevoegd tot het geven van bevelen aan beklagmeerderen, eventueel naar aanleiding van beschikkingen van het H.M.G. op beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straffen.

In M.R.T. LII, 1959, blz. 46/47 vestigden wij de aandacht op de nuttigheid, indien het Hof op de daar genoemde gronden zou bevelen dat afschriften van beklagbeschikkingen zouden worden uitgereikt aan de Chef van de Generale Staf en de overeenkomstige autoriteiten van de zee- en luchtmacht; zie aldaar. Het Hof pleegt zulks niét te doen, kennelijk omdat er géén rechtsbetrekking bestaat tussen het H.M.G. en die autoriteiten. *A. F. S.*

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam

Vonnis van 1 december 1959

Voorzitter: Mr. de Visser; *Leden:* Mrs. Brunner en Meursing.

Niet voldoen aan oproep tot keuring voor militaire dienst door gewetensbezwaarde. Geen overmacht of andere strafuitsluitingsgrond.

Nu de wetgever in de wet van 13 juli 1923 S. 357, betreffende dienstweigering een regeling getroffen heeft voor hen die gewetensbezwaren hebben tegen de vervulling van militaire dienst, op grond waarvan deze personen reeds voor de inlijving die bezwaren gemotiveerd kenbaar kunnen maken aan de Minister van Defensie, is daarmede tevens door de wetgever beslist, dat gewetensbezwaren tegen het voldoen aan een oproeping als waarvan hier de rede is, niet kunnen worden erkend.

(Sr. art. 40; Dienstplichtwet art. 12).

Verd. is oorspronkelijk gedagvaard terzake dat hij ingevolge de „Dienstplichtwet" ingeschreven zijnde voor de militaire dienstplicht, niet (terwijl de Minister van Oorlog zulks wel nodig achtte) tot het zich onderwerpen aan een onderzoek tot het beoordelen van zijn geschiktheid voor de dienst in het algemeen en tot het verkrijgen van gegevens voor zijn nadere bestemming is verschenen op plaats en tijd, welke hem bij schriftelijke oproeping van de burgemeester van de gemeente R., aan hem verzonden op 30 sept. 1957, werden aangewezen, zijnde genoemde plaats het gebouw van de indelingsraad „Rot-„terdam", Mathenesserlaan 208 te Rotterdam en zijnde genoemde tijd 18 nov. 1957 7.45 uur voormiddags.

De verdachte heeft t. t.r.z. in hoger beroep — zakelijk gerelateerd — onder meer opgegeven:

dat hij op 18 nov. 1957, toen hij ingevolge de Dienstplichtwet was ingeschreven voor de militaire dienstplicht en woonde te R., K.weg . . .,

des voormiddags 7.45 uur niet is verschenen voor de indelingsraad „Rotterdam" in het gebouw van die raad Mathenesserlaan 208 te Rotterdam tot het zich onderwerpen aan een onderzoek tot het beoordelen van zijn geschiktheid voor de dienst in het algemeen en tot het verkrijgen van gegevens voor zijn nadere bestemming; dat hij begreep, dat de Minister van Oorlog zulks wel nodig achtte;

dat hij tevoren van de Burgemeester van de gemeente R. een schriftelijke oproeping had ontvangen geheel soortgelijk aan die welke hij t. t.r.z. aanwezig ziet en welke voorzien is van een verklaring gedateerd 28 nov. 1958;

dat hem in die schriftelijke oproeping was medegedeeld door die burgemeester, dat hij voor eerdergenoemde indelingsraad op 18 nov. 1957 te 7.45 uur voormiddag te Rotterdam, Mathenesserlaan 208 moest verschijnen;

dat hij wel wist, dat hij ingevolge de wet verplicht was aan die oproeping te voldoen en voor hem toen geen uitzonderingsbepaling gold.

Een schriftelijk bescheid, waarop aan de adreszijde voorkomt als geadresseerde, „T. B., ingeschrevene voor de dienstplicht, lichting 1959, „K.weg . . ., R." en daarnaast onder het hoofd Keuring Dienstplicht „De Burgemeester deelt U mede, dat U, behoudens uitzonderingen (zie „hierachter), voor de indelingsraad moet verschijnen op maandag 18 „nov. a.s. 7.45 uur voorm. precies te Rotterdam, Mathenesserlaan „208.", houdt in een op 28 nov. 1958 te R. door de gemeente-secretaris namens de burgemeester ondertekende verklaring, dat deze oproeping ter keuring, bestemd voor T. B. op 30 sept. 1957 aan hem is gezonden en niet als onbestelbaar terug is ontvangen.

Een schriftelijk bescheid, voorzien van het hoofd „Ministerie van „Oorlog" Indelingsraad „Rotterdam" en gedateerd 30 okt. 1958, houdt — zakelijk weergegeven — onder meer in, dat J. P. V., hoofd van de indelingsraad „Rotterdam" verklaart, dat de keuringsplichtige T. B., geboren 14 april 1939 te R., wonende te R., K.weg . . . niet voldaan heeft aan de oproep om te verschijnen voor de Indelingsraad Rotterdam Mathenesserlaan 208 teneinde aldaar te worden gekeurd voor de dienstplicht.

Door vorenstaande verklaring van verd. en de voormelde inhoud van bovenaangehaalde schriftelijke bescheiden, welke bescheiden gebezigd worden in verband met de inhoud van de verklaring van verd., staan vast de daarin vermelde feiten en omstandigheden.

Op grond daarvan is de Rb. tot de overtuiging gekomen en oordeelt Zij bewezen, dat verd. het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd.

Het feit, hierboven bewezen verklaard, levert op:

Niet voldoen aan een ingevolge art. 12 Dienstplichtwet op hem rustende verplichting, strafbaar krachtens art. 44 eerste lid aanhef en sub *a* Dienstplichtwet. De verd. is deswege strafbaar.

Anders dan de verd. namelijk is de Rb. van oordeel, dat in casu niet is gebleken van enige omstandigheid die zijn strafbaarheid zou uitsluiten.

De verd. heeft immers een betoog gehouden hierop neerkomende,

dat hij Gode meer gehoorzaam moet zijn dan de mensen; dat Gods geboden superieur zijn aan die van de mensen;

dat dit ook door de wetgever is erkend blijkens de aanhef der wetten, waar immers gesproken wordt van de Vorst als regerende bij de gratie Gods, derhalve ondergeschikt aan God; dat hij van mening is dat hij krachtens die Goddelijke wetten in geen enkel opzicht mag medewerken aan de militaire dienst en alles wat daarmede verband houdt, ofschoon hij geen bezwaar heeft tegen een lichamelijke keuring op zichzelf;

dat hij op grond van een en ander tot het plegen van het hem ten laste gelegde feit is gekomen.

Naar aanleiding van het vorenstaande heeft de Rb. overwogen:

dat de verd. de vraag opwerpt waaraan gehoorzaamd moet worden, aan wet of geweten; dat de wetgever deze vraag reeds vele malen (o.a. met betrekking tot het afleggen van eden, de vaccinatiedwang, de invaliditeitsverzekering) onder de ogen heeft gezien en in vele gevallen voor het daaruit voortvloeiende conflict van plichten een oplossing heeft gezocht en gevonden;

dat de Staat echter niet voor elk religieus bezwaar is gezwicht;

dat het antwoord op de vraag of in casu voor verd. een strafuitsluitingsgrond bestond met andere woorden of het feit heeft plaats gehad onder de invloed van een drang der omstandigheden, waaraan verd. geen weerstand kon bieden, dan ook niet gegeven kan worden los van de op het punt van het verrichten van militaire dienst bestaande wetgeving; dat de wetgever in de wet van 13 juli 1923 S. 357, betreffende dienstweigering een regeling heeft getroffen voor hen die gewetensbezwaren hebben tegen de vervulling van militaire dienst, op grondwaarvan deze personen reeds voor de inlijving die bezwaren gemotiveerd kenbaar kunnen maken aan de Minister van Defensie, waarmede tevens door de wetgever is beslist, dat gewetensbezwaren tegen het voldoen aan een oproep als waarvan hier de rede is, niet kunnen worden erkend, dat onder die omstandigheden een beroep op overmacht niet kan worden aanvaard, terwijl ook overigens het betoog van verd. geen strafuitsluitingsgrond oplevert.

De na te noemen straf komt der Rb. voor te zijn in overeenstemming met de betekenis van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, daarbij gelet op de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de verd. zoals van een en ander t. t.r.z. is gebleken.

(Volgt veroordeling tot een boete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis. Beroep in cassatie tegen dit vonnis verworpen op 9 febr. 1960, *Red.*).

(Nederlandse Jurisprudentie 1960, No. 641).

Gerechtshof te Leeuwarden (Strafkamer)

Arrest van 19 augustus 1959

Voorzitter: Mr. de Gruyter; *Leden:* Mrs. Kapteyn en Woltman.

Toeëigening. Beroep op verontschuldigbare dwaling omtrent de wederrechtelijkheid verworpen.

Het zich de feitelijke heerschappij verschaffen over eens anders goed met de bedoeling die ander tot betaling van een schuld te dwingen en bij niet betalen zich uit het weggenomene schadeloos te stellen of dit blijvend te behouden is „toeëigening".

Verd., die zelf twijfelde aan de rechtmatigheid zijner voorgenomen handeling, kan zich in de gegeven omstandigheden niet met vrucht beroepen op het advies van zijn advocaat.

(Sr. art. 310, artt. 37-44).

O. dat verd.'s raadsman ter 's Hofs t.r.z. de navolgende verweren heeft gevoerd:

1. verd.'s handeling, neerkomend op een in pand nemen van de Bedford-bestelauto (verder als de auto aan te duiden) is geen toeeigening, terwijl de vraag van al of niet toeëigening niet wordt beslist — gelijk door de Pol.r. wordt aangenomen — door de weigering van verd. om de verblijfplaats van de auto op te geven;

2. verd. heeft niet het oogmerk gehad iets wederrechtelijks te doen; hij stelde zich op het standpunt, dat sprake was van een huurkoop en is bovendien afgegaan op het advies van zijn advocaat, Mr. N. J. G., dat hij niet fout zou zijn (geen strafbaar feit zou plegen) wanneer hij de auto ophaalde, zodat verd. te goeder trouw kon menen, dat hij geen strafbaar feit pleegde;

en dat verd. heeft aangevoerd:

3. van mening te zijn, dat hij zich niet aan diefstal heeft schuldig gemaakt, omdat hij meende het recht te hebben de auto, die naar zijn mening zijn eigendom was gebleven doordat O. deze niet volledig had afbetaald, terug te halen, teneinde O. daardoor te dwingen tot betaling van de resterende f 200 en zijn verhaalsmogelijkheid voor die vordering zeker te stellen;

O. dat het Hof deze verweren op de navolgende gronden verwerpt:

ad 1. het zich de feitelijke heerschappij verschaffen over eens anders goed met de bedoeling die ander tot betaling van een schuld te dwingen en bij niet betalen zich uit het weggenomene schadeloos te stellen of dit blijvend te behouden, is naar 's Hofs oordeel „toeëigening". De houding van verd. na de wegneming (weigering om, nadat door O. aangifte was gedaan, aan de Politie opgave te doen van de plaats, waar de auto zich bevond, het verrichten van reparaties aan de auto en deze gedurende ongeveer vier maanden aan de heerschappij van de eigenaar, O., onttrokken blijven houden) bevestigt het bestaan van het oogmerk om over de auto als heer en meester te beschikken en zich die auto naar zijn goeddunken te nutte te maken op het tijdstip van het wegnemen (bij nacht);

ad 2 en 3. Vaststaat, dat de auto door de ruil en levering, zonder dat daarbij eigendomsvoorbehoud door verd. is bedongen totdat het gehele bedrag van de toebetaling zou zijn voldaan, eigendom van O. was geworden en dat verd. wederrechtelijk handelde door diens auto weg te nemen, immers zonder daartoe enig recht te hebben en met inbreuk op O.'s eigendomsrecht, terwijl verd. bewust en met een bepaalde

bedoeling, zoals ad 1 omschreven, heeft gehandeld. Er zou dus slechts sprake kunnen zijn van dwaling omtrent de wederrechtelijkheid en het Hof vat de verweren sub 2 en 3 dan ook in dien zin op.

Verd. kan zich echter in dit verband niet met vrucht beroepen op het advies van Mr. G., aangezien verd. aan Mr. G. een onjuiste voorstelling heeft gegeven door aan deze te zeggen, dat de auto in huurkoop was verkocht en dat partijen het er over eens waren, dat de auto eerst het eigendom van O. zou worden nadat de f 400 in totaal zouden zijn voldaan (schrijven van Mr. G. aan de R.-C. d.d. 14 febr. 1959 sub a, stuk 13).

Indien verd. zèlf het bestaan van een huurkoop zou hebben aangenomen, is deze dwaling niet verontschuldigbaar, immers op niets gegrond, dat daartoe redelijkerwijs aanleiding kon geven en veeleer in strijd met de vaststaande, aan verd. bekende feiten, te weten het aangaan van een ruil, waarbij, zoals ook een leek geacht kan worden te weten, eigendomsovergang plaats heeft, het niet bedongen zijn van eigendomsvoorbehoud en het gemis van de bij art. 1576*i* B. W. voorgeschreven akte.

Er is mitsdien geen sprake van, dat aan verd. van zijn wederrechtelijk gedrag geen verwijt kan worden gemaakt.

Zelfs indien verd. ernstig gemeend zou hebben recht te hebben om de auto terug te halen, hetgeen, gezien voormelde feiten, niet aanvaardbaar is, zou het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening niet worden uitgesloten, te minder nu verd. blijkens zijn vraag aan zijn advocaat „of hij met het weghalen van de auto fout was" blijkbaar zelf twijfelde aan de rechtmatigheid zijner voorgenomen handeling, zodat het door hem ontvangen advies hem in casu niet ontsloeg van de plicht om bedacht te zijn op de mogelijkheid, dat zijn handelwijze door de rechter zou worden gewraakt; verd.'s gedraging is naar 's Hofs oordeel niet anders te zien dan als strafbare eigenrichting, welke de bescherming van de eigendom door de wet op ontoelaatbare wijze opzij heeft gezet; aan verd. stonden andere wegen open ter effectuering en zekerstelling van zijn vordering op O.;

O. dat het Hof vorenstaande verwerping der gevoerde verweren in de plaats stelt van die, opgenomen in het beroepen vonnis;

O. dat het Hof zich niet kan verenigen met de door de eerste Rechter aan verdachte opgelegde straf en de daarvoor gegeven motivering, zijnde het Hof van oordeel deze straf te moeten motiveren en bepalen als volgt:

O. dat het Hof voorts termen aanwezig acht om de door verdachte vóór de uitspraak van dit arrest in voorlopige hechtenis doorgebrachte tijd bij de uitvoering van de hem onvoorwaardelijk op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering te brengen;

O. dat het Hof in het bijzonder tot de oplegging van na te melden straf is geleid door de aard van het gepleegde en de indruk welke de persoon van verd. op het Hof heeft gemaakt, mede gelet op de omstandigheden, waaronder het feit is begaan;

O. dat het Hof overigens na opnieuw gehouden onderzoek van oor-

deel is, dat de eerste Rechter op juiste gronden heeft geoordeeld en beslist, als hierboven omschreven, weshalve het vonnis a quo met verbetering van de verwerping der gevoerde verweren behoort te worden bevestigd met overneming van de gronden;

behoudens ten aanzien van de opgelegde straf en de daarvoor gegeven motivering, het niet-bepaalde omtrent de aftrek van de tijd, door verd. in voorlopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de hem op te leggen gevangenisstraf en de aanhaling der artt. 14*a* tot en met *d* Sr.,; enz.

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf van drie weken met aftrek, waarvan twee voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar — *Red.*).

(Nederlandse Jurisprudentie 1960, No. 643).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

20 september 1960

MAW 1960/K 1

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(V.B.O. punt 37).

Tegen een beoordeling is niet binnen de termijn van 30 dagen na het voor „gezien" tekenen een bezwaarschrift ingediend, doch eerst ruim een jaar later; de Minister heeft het bezwaarschrift afgewezen. Ingevolge de tekst van punt 37 VBO is de bevoegdheid van de Minister om de betrokken termijn in bijzondere gevallen te verlengen discretionair; dit brengt mede, dat de rechter het niet-verlengen van de termijn niet kan toetsen; dit is slechts anders, indien gezegd moet worden, dat de Minister tot zijn oordeel niet in redelijkheid kon geraken. Zulks is echter in casu niet het geval. Weliswaar heeft klager redenen aangevoerd, die het niet onbegrijpelijk maken, dat hij niet tijdig een bezwaarschrift heeft ingediend, maar deze redenen zijn niet zó sterk, dat de Minister redelijkerwijs genoopt zou zijn geweest een bijzonder geval als vorenbedoeld aan te nemen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te G., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. H. van Holten, eveneens wonende aldaar, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij verweerders ministerie, wonende te Voorburg;

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist

of het bestreden besluit — ertoe strekkende klagers bezwaarschrift betreffende vorenvermelde beoordelingslijst niet-ontvankelijk te verklaren — kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende hieromtrent, dat in genoemd punt 37 van het V.B.O. is voorgeschreven: dat de beoordeelde officier, die zich over een omtrent hem uitgebrachte beoordeling bezwaard gevoelt, het recht heeft een bezwaarschrift in te dienen; dat dit bezwaarschrift binnen 30 dagen na de dag waarop de beoordeling door de beoordeelde officier voor „gezien" is getekend aan verweerder moet zijn verzonden; en dat in bijzondere gevallen — ter beoordeling van verweerder — deze termijn kan worden verlengd;

Overwegende dat uit het eerder overwogene blijkt, dat klager zijn bezwaarschrift niet binnen genoemde termijn heeft ingediend en dat verweerder te dezen geen bijzonder geval aanwezig heeft geoordeeld;

Overwegende dat klagers beroep daarom alleen dan gegrond zou kunnen worden verklaard, indien zou moeten worden gezegd, dat verweerder tot dit oordeel niet in redelijkheid kon geraken;

Overwegende dienaangaande dat door en namens klager met betrekking tot deze voorwaarde in hoofdzaak is aangevoerd: dat de commandant van het 1e Legerkorps, de luitenant-generaal J. H. Couzy, aan klager desgevraagd had medegedeeld, dat de beoordelingen in het algemeen te hoog lagen, dat het niet de bedoeling was klagers bevordering tegen te houden en — tijdens een ander onderhoud — dat klager tot commandant van .... benoemd zou worden, waaraan de rang van brigade-generaal verbonden was; dat deze benoeming nog binnen de termijn van 30 dagen, bedoeld in punt 37 van het V.B.O., plaats vond; dat het daardoor voor klager praktisch onmogelijk was geworden om nog bezwaar tegen de onderhavige beoordelingslijst te maken, daar zulks een volledig blijk van wantrouwen tegenover zijn chefs zou hebben betekend; dat hem eerst in november 1959 bij een onderhoud met de Chef van de Generale Staf duidelijk werd dat de verlaging van de waardering van een aantal punten van de beoordelingslijst mede een rol had gespeeld bij het besluit hem voor bevordering te passeren; dat klager door een verkeerde voorstelling van zaken in dwaling is gebracht en dat het in overeenstemming met algemene rechtsbeginselen is, dat klager na het ontdekken daarvan alsnog binnen 30 dagen het recht van beklag kan uitoefenen;

Overwegende voorts dat de luitenant-generaal Couzy in een tot verweerder gerichte verklaring d.d. 7 maart 1960 naar aanleiding van het door klager ingediende klaagschrift o.m. heeft opgemerkt:

„Bij het persoonlijk terugbrengen van de door hem getekende be-
„oordelingslijst, heb ik hem op de dienaangaande gestelde vraag ge-
„antwoord, dat zeer vele beoordelingen te hoog waren, zodat ik er
„reeds verscheidene had teruggebracht terwijl voor kolonels de be-
„oordelingslijst niet de enige grondslag vormt voor bevordering, aan-
„gezien voor bevordering tot opperofficier een in de Raad van Opper-
„officieren opgemaakt advies aan de Minister wordt uitgebracht.

„De conclusie van verzoeker, dat hij door deze mededeling in de „onmogelijkheid kwam te verkeren een bezwaarschrift in te dienen, is „voor mij onbegrijpelijk. Indien hij mijn oordeel had gevraagd over „de indiening van een bezwaarschrift, zou ik dat zeker niet hebben „ontraden. Trouwens het staat niet aan de opeenvolgende chefs te be„oordelen of een bezwaarschrift onredelijk moet worden geacht, in„tegendeel zij hebben zich bij de doorzending daarvan te onthouden „van elk oordeel."

„Bij de mededeling van zijn aanwijzing tot commandant van .... heb „ik verzoeker op een desbetreffende vraag gezegd, dat volgens de „organisatie aan deze functie de rang van brigade-generaal was ver„bonden, maar dat hij volgens mededeling van de Chef van de Gene„rale Staf daarvoor voorlopig nog niet in aanmerking kwam.";

dat de luitenant-generaal Mr. J. D. Schepers in zijn beschikking d.d. 9 februari 1960 op het door klager op grond van artikel 9 lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht ingediende beklag inzake een onbillijke behandeling, welke klager door de Chef van de Generale Staf zou zijn aangedaan, o.m. vermeldt, dat klager „zeer goed wist „dat:

„1e. over een bevordering tot brigade-generaal het advies van de „Raad van Opperofficieren moet worden gevraagd, zodat zelfs in het „advies terzake luitenant-generaal Couzy niet alleen de beslissing kon „nemen,

„2e. luitenant-generaal Couzy persoonlijk de beoordeling, opge„maakt door generaal-majoor de Boer, had verlaagd en klager, na „vergelijking met andere kolonels, ten aanzien van bevordering had „beoordeeld met „aan te bevelen" in plaats van „bijzonder aan te „„bevelen", welke beoordeling het hoogst waarschijnlijk maakte, dat „andere kolonels, die als „bijzonder aan te bevelen" waren beoordeeld, „eerder voor bevordering tot brigade-genraal in aanmerking zouden „komen, ook naar de mening van luitenant-generaal Couzy,

„3e. indien hij over zijn beoordeling niet klaagde binnen de voor„geschreven tijd alle chefs en autoriteiten deze als juist zouden aan„nemen, daar er voor hen geen aanleiding bestond zulks niet te doen.";

dat verweerders gemachtigde ter terechtzitting onder andere naar voren heeft gebracht, dat het beslist niet opgaat, dat de aan klager door de commandant van het 1e Legerkorps gedane mededelingen hem min of meer belemmerd zouden hebben in het gebruikmaken van zijn recht een bezwaarschrift in te dienen, maar dat het klager volkomen vrijstond om dit te doen ongeacht de adviezen van zijn chefs;

Overwegende bovendien, dat door het onderschrift op de beoordelingslijst niet alleen een aantal punten lager werd gewaardeerd, doch dat daardoor ook de karakteromschrijving ten ongunste van klager is gewijzigd, daar in plaats van „zijn optreden gaf aanleiding tot verkeer„de beoordeling door diegenen, die hem onvoldoende kennen. Denkt „en reageert snel en goed". is gesteld: „Reageert snel, somtijds zeer „fel en niet altijd even tactvol.";

Overwegende dat de Raad het weliswaar niet onbegrijpelijk acht,

dat klager na het onderhoud met zijn chef, de luitenant-generaal Couzy, indertijd geen bezwaar tegen de over hem door deze chef uitgebrachte beoordeling heeft gemaakt, doch dat op grond van het vorenoverwogene toch niet gezegd kan worden, dat verweerder redelijkerwijs genoopt was hier een bijzonder geval als bedoeld in punt 37 van het V.B.O. aanwezig te oordelen;

Overwegende dat klagers bij de Raad ingestelde beroep mitsdien ongegrond moet worden verklaard;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep

20 september 1960

MAW. 1960/B 4

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

1. De regel, dat een weigering om terug te komen op een reeds vroeger genomen besluit, niet in rechte kan worden aangetast, geldt in het algemeen slechts, wanneer dat vroegere besluit rechtens onaantastbaar was geworden ten tijde van de indiening van het verzoek om op dat besluit terug te komen. In casu echter was dat niet het geval, nu bedoeld verzoek werd gedaan op de dag zelve, waarop eiser van dat besluit kennis kreeg (van welke dag af dus eerst de beroepstermijn ging lopen).

2. Geweigerd is terug te komen op een besluit, hetwelk inhield, dat eiser blijvend voor bevordering was gepasseerd. In zijn verzoek om op dat besluit terug te komen had eiser gesteld, dat onvoldoende rekening was gehouden met zijn gezondheidstoestand. Het — tweede — besluit (waarin dus de weigering-terug-te-komen-op vervat was) houdt naar 's Raads mening niet voldoende rekening met hetgeen door eiser naar voren was gebracht en dit levert in casu strijd op met het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een besluit met de nodige zorgvuldigheid moet worden voorbereid. Daarom wordt de weigering om op het oude besluit terug te komen nietig verklaard. Dit heeft tot gevolg, dat de Minister alsnog op het verzoek om op dat oude besluit terug te komen zal moeten beschikken.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake: C., wonende te G., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de Minister van Defensie bij brief d.d. 16 december 1958 aan eiser, reserve-kapitein der Koninklijke luchtmacht, het volgende heeft bericht:

„Ik deel U mede, dat bij de bevordering tot reserve-majoor, welke „per 1 november 1958 heeft plaats gevonden, wederom de keuze niet „op U is gevallen, hoewel U gezien Uw plaats in de ranglijst voor een „zodanige bevordering in aanmerking had kunnen komen.

„Aangezien U thans gedurende meer dan drie jaren voor bevordering „bent voorbijgegaan, heeft Hare Majesteit de Koningin mij bij Kabi„netsrescript van 1 november 1958 doen kennen, dat U blijvend voor „bevordering bent voorbijgegaan. Bij vorengenoemd Kabinetsrescript „heeft Hoogstdezelve mij tevens gemachtigd U hiervan in kennis te „stellen.

„Dit houdt in, dat op een eventueel verzoek ontslag thans op grond „van het gestelde in artikel 76, onder 12°, der Wet voor het reserve„personeel der Krijgsmacht, zou worden verleend.";

Overwegende dat deze brief op 21 januari 1959 aan eiser is uitgereikt en hij naar aanleiding hiervan op deze zelfde datum een rekest tot Hare Majesteit de Koningin heeft gericht, luidende:

„geeft met de diepste eerbied te kennen C. . . . , reserve-kapitein der „Koninklijke luchtmacht, ...

„dat hem namens Zijne Excellentie de Minister van Oorlog bij „schrijven dd. 16 december 1958 is medegedeeld, dat hij blijvend voor „bevordering is voorbij gegaan,

„dat ongeveer twee jaar na zijn repatriëring uit het voormalig Ne„derlands Indië (augustus 1950), waar hij als bestuursambtenaar werk„zaam was, zich een zenuwstoring openbaarde,

„dat deze zenuwstoring zich in voortdurend heviger mate uitte in „soms ondragelijke maagklachten,

„dat na langdurige specialistische behandeling tenslotte volkomen „genezing intrad,

„dat ongetwijfeld bij de beoordeling van de dienstprestaties de ge„zondheidstoestand een belangrijke factor is geweest,

„dat, sinds algehele genezing door de behandelende psychiater werd „geconstateerd, ook de beoordeling in stijgende lijn is,

„dat hij in zijn huidige functie zeer veel genoegdoening ondervindt „en hij mede gezien zijn laatste beoordeling meent te mogen aannemen „door zijn superieuren te worden gewaardeerd,

„dat hij evenwel vreest, gezien het eerder aangehaald schrijven, van „zijn functie te zullen moeten worden ontheven, daar deze functie voor „hoofdofficier is gewaardeerd,

„dat hij alles in het werk wil stellen zijn huidige functie te mogen „blijven behouden;

„redenen, waarom requestrant zich tot Uwe Majesteit wendt met „het eerbiedige verzoek hem alsnog een proeftijd van één jaar toe te „staan alvorens het definitieve besluit te nemen voor blijvend voorbij„gaan voor bevordering.";

Overwegende dat de Minister van Defensie vervolgens bij brief d.d.

6 augustus 1959 het volgende heeft medegedeeld aan de chef van de luchtmachtstaf:

„Naar aanleiding van het aan Hare Majesteit de Koningin gerichte „rekest van de Reserve-kapitein C. dd. 21 januari 1959 om te zijnen „aanzien eerst op 1 november 1959 te beslissen of hij blijvend voor „bevordering wordt voorbijgegaan, deel ik U mede, dat Hoogstdezelve „mij bij Kabinetsrescript van 15 juni 1959, nr. 182, heeft gemachtigd „rekestrant in kennis te doen stellen met de afwijzende beslissing op „zijn bovenaangehaald rekest.

„Ik teken hierbij aan, dat deze afwijzende beslissing is gegrond op „de volgende overweging.

„De thans door rekestrant in zijn bovenaangehaald rekest aange- „voerde omstandigheden, op grond waarvan zijn fysieke gesteldheid „in niet geringe mate van invloed zou zijn geweest op zijn dienstpresta- „ties kunnen — mede daar bedoelde lichamelijke gesteldheid noch bij „het in 1952 te zijnen aanzien plaatsgevonden geneeskundig onderzoek „voor toelating tot een onbepaald verband als reserve-officier, noch „in de sedert 1951 over hem uitgebrachte beoordelingen tot uiting is „gekomen — bij het beschouwen van de door hem geleverde dienst- „prestaties niet als direkte oorzaak daarvan worden aangemerkt.

„Immers de omtrent adressant sedert 1951 in onderscheidene door „hem sindsdien beklede functies uitgebrachte beoordelingen zijn — „hoewel uit de over het tijdvak van 16 augustus 1957 tot 1 september „1958 uitgebrachte tussentijdse beoordelingslijst een verbetering viel „te constateren — op zichzelf beschouwd van dien aard, dat hieruit „moest worden geconcludeerd, dat hij niet kon worden geacht te be- „horen tot de meestgeschikten van zijn ranggenoten.

„Ik verzoek U rekestrant met het vorenstaande in kennis te (doen) „stellen.

„Op deze aangelegenheid heeft betrekking Uw advies van 23 februari „1959";

Overwegende dat eiser tegen het bij deze brief medegedeelde besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 15 februari 1960 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dit beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de bij aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht het bestreden besluit nietig te verklaren en te bepalen, dat aan hem alsnog gelegenheid zal worden geboden zijn geschiktheid voor de naasthogere rang te bewijzen;

In Rechte:

Overwegende dat de aangevallen uitspraak in hoofdzaak steunt op de overweging, dat het bij brief van 6 augustus 1959 medegedeelde besluit moet worden aangemerkt als een weigering van de Kroon om terug te komen op Haar op 1 november 1958 genomen besluit eiser in de toekomst niet meer voor een bevordering tot reserve-majoor in beschouwing te nemen, en een weigering om terug te komen op een een-

maal genomen besluit volgens vaste jurisprudentie niet in strijd is met enig algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dienaangaande, dat een weigering om terug te komen op een eenmaal genomen besluit weliswaar in de regel niet kan worden aangetast op een der gronden omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, maar deze regel in het algemeen slechts geldt indien het betreft een besluit, hetwelk ten tijde van de indiening van het verzoek om op dit besluit terug te komen reeds in rechte onaantastbaar was geworden;

dat echter het op 1 november 1958 genomen besluit op 21 januari 1959, toen eiser zijn hiervoren weergegeven rekest indiende, nog niet in rechte onaantastbaar was geworden, daar eiser — naar de Minister van Defensie bij brief van 5 juli 1960 desgevraagd heeft medegedeeld — pas op die datum, 21 januari 1959, met dat besluit in kennis was gesteld;

dat eisers bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep derhalve ten onrechte ongegrond is verklaard op de in de aangevallen uitspraak in hoofdzaak aangegeven grond;

Overwegende dat de Raad, mede gelet op hetgeen in de aangevallen uitspraak is overwogen, niet voldoende termen aanwezig acht om de onderhavige zaak naar het Ambtenarengerecht ter verdere berechting terug te wijzen;

Overwegende dat eiser tegen het hem bij vorenvermelde brief van 16 december 1958 medegedeelde besluit, inhoudende dat hij blijvend voor bevordering was voorbijgegaan, bij zijn rekest van 21 januari 1959 bezwaren heeft ingebracht, ontleend aan zijn gezondheidstoestand in de jaren 1952 en volgende;

dat deze bezwaren bij het hem op 6 augustus 1959 medegedeelde bestreden besluit zijn afgewezen op gronden, welke moeten doen aannemen, dat eisers bezwaren niet goed zijn begrepen;

dat immers in de motivering van het bestreden besluit, aan het nemen waarvan niet het inwinnen van enig medisch advies is voorafgegaan, slechts sprake is van eisers fysieke gesteldheid, maar door hem is bedoeld primair een beroep te doen op zijn psychische gesteldheid;

dat bovendien in die motivering wordt gesteld, dat „bedoelde licha-„melijke gesteldheid" niet in de sedert 1951 uitgebrachte beoordelingen tot uiting is gekomen;

dat echter daarin wel tot uiting is gekomen de psychische gesteldheid van eiser, welke eveneens is bedoeld in het advies van de chef van de luchtmachtstaf d.d. 23 februari 1959 (hetwelk bij de brief van de Minister van Defensie van 5 juli 1960 desgevraagd alsnog is overgelegd), luidende:

„1. Blijkens de omtrent betrokken reserve-officier over het tijdvak „van 16 augustus 1957 tot 1 september 1958 uitgebrachte tussentijdse „beoordeling wordt hij sinds eerstgenoemde datum als „goed" gewaar-„deerd en voor bevordering „aan te bevelen" geacht, terwijl hij, blij-„kens nader verkregen inlichtingen van de Commandant van . . . . (vide „ook zijn advies), in zijn huidige functie goed voldoet.

„2. Deze feiten kunnen echter geen aanleiding zijn om de ter zake „gestelde passeringstermijn ten aanzien van betrokkene te verlengen.

„3. Evenwel acht ik het niet geheel uitgesloten, dat een of meerdere „over hem uitgebrachte beoordelingen, welke voor U aanleiding waren „tot het nemen van Uw beslissing inzake zijn definitieve passering, „door de psychische gesteldheid van betrokkene, waarvoor hij in de „jaren 1954, 1955 en 1956 particulier een medische behandeling heeft „ondergaan, in ongunstige zin zijn beïnvloed, terwijl U met een en „ander bij het nemen van Uw beslissing niet bekend was.

„4. Voorzover de vorenbedoelde medische toestand van betrokkene „bij het nemen van Uw ter zake genomen beslissing niet reeds mede in „beschouwing is genomen, moge ik U raden te overwegen, of de ge„zondheidstoestand van betrokkene, indien deze U wel bekend was „geweest, invloed op Uw beslissing in deze zou hebben uitgeoefend.

„5. De beslissing op het onderhavige rekest ware hiervan afhanke„lijk te stellen.";

dat, al zou eisers verzoekschrift, dat bij het bestreden besluit is afgedaan, ruimte laten voor twijfel te dezen, naar 's Raads oordeel zeker na dit advies het verzoekschrift niet mocht worden afgedaan zonder acht te slaan op hetgeen was gesteld omtrent eisers psychische gesteldheid;

dat toch gedaagde, dus doende, gezegd moet worden daarmede in strijd te hebben gehandeld met het tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een besluit met de nodige zorgvuldigheid moet worden voorbereid;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande het bestreden besluit moet worden nietig verklaard; waardoor gedaagde alsnog de gelegenheid verkrijgt op eisers rekest van 21 januari 1959 te beschikken;

dat hierbij nog kan worden opgemerkt, dat omtrent eisers gezondheidstoestand in de jaren 1952 en volgende volgens zijn ter 's Raads terechtzitting gedane mededelingen inlichtingen kunnen worden verkregen van militaire geneeskundigen, die hem toentertijd hebben behandeld;

Overwegende dat het vorenstaande leidt tot de navolgende beslissing;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig.

NASCHRIFT.

In deze uitspraak is wederom de vraag aan de orde geweest, in hoeverre een besluit, dat niets anders inhoudt dan een weigering om op een vroeger besluit terug te komen, in rechte kan worden aangetast. Het is vaste jurisprudentie, dat zulks niet kan geschieden, wanneer het oude besluit rechtens onaantastbaar is geworden; doch zelfs deze regel kan uitzondering lijden, indien de weigering tot herziening strijdt met een algemeen rechtsbeginsel (zie MAW. 1958/B 10 (MRT. 1959, blz. 504)).

De laatste jaren hebben zich een aantal uitspraken voorgedaan,

waarin aandacht werd besteed aan de vraag, of een besluit, dat door de administratie als definitief bedoeld was, als zodanig door een belanghebbende kon worden herkend. De situatie deed zich dan voor, dat tegen een zodanig besluit geen beroep werd ingesteld, doch dat wel bij de administratie een verzoek om herziening van dat besluit werd gedaan. In bedoelde uitspraken nam de Centrale Raad een aantal malen aan, dat het de betrokkene redelijkerwijze niet kwalijk te nemen was, dat hij het besluit niet als definitief had herkend; een belangrijke factor daarbij was, of hij het verzoek tot herziening had gedaan binnen de beroepstermijn. Het gevolg was dan, dat, wanneer op het herzieningsverzoek afwijzend was beslist, en tegen dat afwijzingsbesluit — het tweede besluit dus — beroep werd ingesteld, dit beroep niet strandde op de overweging dat het zich in feite slechts richtte tegen een besluit, waarbij een vroeger, definitief en rechtens onaantastbaar besluit werd gehandhaafd.

In het onderhavige geval is door de Centrale Raad een andere redenering toegepast, welke echter in beginsel de hiervoren genoemde gedachtengang niet aantast; men zou kunnen zeggen, dat tot op zekere hoogte dezelfde aangelegenheid onder een ander aspect is bezien. De eerste rechter had uitgemaakt dat het in beroep bestreden besluit een weigering inhield, terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit. De Centrale Raad oordeelde echter, dat deze redenering niet juist was. Immers, bij zijn verzoekschrift had de betrokkene niet gevraagd om herziening van een in rechte onaantastbaar geworden besluit, en kon hij ook niet geacht worden zulks te hebben gevraagd, omdat de oude beslissing ten tijde van het verzoekschrift nog niet in rechte onaantastbaar geworden was; de beroepstermijn tegen dat oude besluit was nog niet verstreken. Derhalve was de „praealabele" afwijzing van het beroep door de eerste rechter — welke materieel met een niet-ontvankelijkverklaring kan worden gelijkgesteld — niet houdbaar. Zodoende had, achteraf bezien, de hoofdzaak door de eerste rechter moeten zijn beoordeeld; de Centrale Raad had daarom de zaak kunnen terugwijzen, maar achtte daartoe niet voldoende grond aanwezig. Men vergelijke de artikelen 109 en 110 der Ambtenarenwet 1929,waarbij zij aangetekend, dat de bevoegdheid tot terugwijzen ook wordt gehanteerd in gevallen, die buiten de directe bewoordingen van artikel 110 vallen. In de uitspraak valt voorts nog op, dat wederom een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is gehanteerd.

W. H. S.

WETGEVING

Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden [1])

[1]) Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959-1960, Nr. 5897. De vroegere stukken (Nrs. 1 t/m 3) zijn opgenomen in M.R.T. LIII (1960) blz. 338-367 (*Red. M.R.T.*).

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

De Commissie voor Justitie, in welker handen het onderhavige wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteren.

De commissie kan zich met het ontwerp over het algemeen verenigen. Het is te waarderen, dat de betrekkelijke bepalingen van het Burgerlijk Wetboek worden gemoderniseerd. Ongetwijfeld zal het in de bedoeling liggen, nadat het ontwerp tot wet is geworden, door middel van een nota van wijzigingen de tekst van het vierde boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek aan te passen.

Het wetsvoorstel plaatst een nieuwe regeling voor het noodtestament naast de gewone regeling voor het testeren en wil daarbij voor noodsituaties een testeermogelijkheid scheppen, voor zover de gewone weg niet kan worden gevolgd. Het is evenwel de vraag, of hier niet meer vereenvoudiging kan worden aangebracht dan in het ontwerp geschiedt.

Artikel 993, lid 1, B.W. spreekt in de tekst van het ontwerp van „een officier van de krijgsmacht" als bevoegde instantie, ten overstaan van welke een testament kan worden gemaakt. Volgens het derde lid zal in krijgsgevangenschap in de plaats van een officier ook een onderofficier kunnen optreden. Het voorlaatste lid legt evenwel deze beperking aan, dat een officier, alsmede een onderofficier, slechts de vereiste bevoegdheid bezit, wanneer de Minister van Defensie hem heeft aangewezen tot het vervullen van deze taak. Artikel 993*a*, in de tekst van het ontwerp, bevat overeenkomstige beperkingen voor de officier van een noodwacht of noodwachtstaf, met dien verstande, dat hier wordt bepaald, dat de aanwijzing ook in algemene zin kan geschieden, in een algemene maatregel van bestuur; dit laatste element is niet opgenomen in het voorlaatste lid van het voorgestelde artikel 993.

De commissie vraagt zich af, of de bepaling van het voorlaatste lid van artikel 993, dat een officier of onderofficier zijn medewerking slechts mag verlenen, voor zover hij hiertoe door of vanwege de Minister van Defensie is aangewezen, niet beter zou kunnen worden geschrapt. In het laatste lid wordt immers bepaald, dat niet-inachtneming van het voorlaatste lid de geldigheid van de uiterste wil niet schaadt. Dit betekent, dat in feite alle officieren en onderofficieren bevoegd zijn. Zou niet een — gezien de ingewikkeldheid van de voorgestelde regeling welkome — vereenvoudiging worden verkregen, indien in artikel 993 wordt bepaald, dat alle officieren en onderofficieren bevoegd zijn de in dat artikel bedoelde medewerking te verlenen en zo overigens aan de Minister van Defensie zou worden overgelaten dienstvoorschriften vast te stellen, die inhouden, welke officieren en onderofficieren de eerstaangewezenen zijn om de bedoelde medewerking te verlenen? Een overeenkomstige regeling zou kunnen worden getroffen ten aanzien van de officieren van een noodwacht of een noodwachtstaf.

Dezelfde vereenvoudiging zou in artikel 995 B.W., zoals in het

ontwerp geredigeerd, kunnen worden aangebracht. In dat artikel wordt aan het slot van lid 1 trouwens ook gesproken van „een daartoe door „de Minister van Justitie bevoegd verklaarde ambtenaar".

Artikel 992 B.W., zoals in het ontwerp voorgesteld, geeft aanleiding tot de vraag, of het een Nederlands onderdaan, die zich in een vreemd land bevindt, niet is toegestaan een holografisch testament te maken. Zou het voorts niet aanbeveling verdienen achter de woorden „die zich „in een vreemd land bevindt" in te voegen: „en daar niet zijn woon- „plaats heeft"?

In artikel 993, lid 2, volgens het ontwerp, wordt vóór de opsomming van de gevallen van *a* tot *e* gesproken van „personen, die behoren tot „een gedeelte van de krijgsmacht dat is aangewezen", waarna dan bedoelde opsomming volgt, waarin de aanwijzing nader is geconcretiseerd. Het verdient aandacht, dat de hierbedoelde aanwijzing vele maanden kan plaatshebben voordat de militaire expeditie ten uitvoer wordt gelegd, resp. de andere daarbedoelde taken in feite worden vervuld. Ongetwijfeld heeft de bedoeling voorgezeten, een vaste datum te creëren, waarop het artikel effect verkrijgt, terwijl anderzijds het voorlaatste lid een waarborg oplevert, dat niet onnodig van de noodbevoegdheden gebruik wordt gemaakt. De commissie zou echter de vraag willen opwerpen of niet een regeling mogelijk is, waarbij een effectief worden van het artikel in meerdere mate samenvalt met het werkelijk intreden van een noodsituatie.

Artikel 997*a*, zoals voorgesteld, bepaalt, dat een onderhandse uiterste wil niettemin geldig is, wanneer de erflater overlijdt, voordat hij een uiterste wil overeenkomstig de voorgaande artikelen van de vierde afdeling heeft kunnen maken, mits de uiterste wil is gedagtekend en bovendien de bewaargeving daarvan ten tijde van die dagtekening door buitengewone omstandigheden of door een niet gerechtvaardigde weigering van de tot inbewaringneming bevoegde persoon werd verhinderd. Indien de laatstgenoemde omstandigheid zich heeft voorgedaan, zullen de in het noodtestament aangewezen erfgenamen niet zelden niet in staat zijn, dat te bewijzen. Men denke aan het geval, dat alle militairen van een bepaalde gevechtseenheid zijn gesneuveld, zodat op geen enkele wijze is vast te stellen, welke de reden kan zijn geweest, dat de betrokkene het papier nog bij zich droeg. Vele leden zouden daarom aan een eenvoudiger regeling de voorkeur geven. Zij dachten daarbij aan een regeling, die inhoudt, dat het hierbedoelde noodtestament geldigheid heeft, indien het overlijden plaats heeft binnen één maand na de dagtekening daarvan. Een maand lijkt een redelijke termijn, omdat de overledene in die periode in de regel kans zal hebben gezien, zijn testament in bewaring te geven, respectievelijk de vereiste formaliteiten te vervullen.

De commissie zou naar aanleiding van artikel 999 B.W., gelijk in het ontwerp geredigeerd, de vraag willen opwerpen hoe gedacht moet worden over het geval van iemand, die aanvankelijk een uiterste wil heeft gemaakt, als bedoeld in de artikelen 993—997, en vervolgens, uit hoofde van zijn verwondingen, die hem bijvoorbeeld het spreken

beletten, niet meer bij machte is vóór zijn overlijden na de in artikel 999 genoemde termijn een vervangende uiterste wil te maken.

Enige leden vroegen ten slotte, of er ook verdragen bestaan op het gebied van het testeren in krijgsgevangenschap. Belast het Rode Kruis zich met enigerlei taak op dit gebied? Hoe valt in geval van krijgsgevangenschap te denken over de bevoegdheid van een buitenlandse officier of onderofficier?

Een ander vraagpunt is, of de erkenning van kinderen bij testament kan geschieden bij de wijze van testeren, die het ontwerp in noodsituaties mogelijk wil doen zijn.

Aldus vastgesteld 17 juni 1960.

OUD, WTTEWAAL VAN STOETWEGEN, VAN DEN HEUVEL, VAN RIJCKEVORSEL, VAN DOORN, VERSTEEG, MEULINK, BERKHOUWER, VROLIJK, SCHILTHUIS, BAETEN, KRANENBURG, SAMKALDEN.

No. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 23 januari 1961)

De ondergetekenden hebben met genoegen vernomen dat de Commissie voor Justitie zich over het algemeen met het ontwerp kan verenigen. Inderdaad is het de bedoeling van de Regering te gelegener tijd het vierde boek van het ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek aan te passen aan het onderhavige ontwerp; vergelijk de memorie van toelichting onder Algemeen, § 6 laatste zin.

De commissie stelt vervolgens de vraag of in het ontwerp niet enige vereenvoudigingen kunnen worden aangebracht. Zij constateert in de eerste plaats dat de wijze, waarop volgens het voorgestelde artikel 993 lid 4 B.W. een officier of onderofficier wordt aangewezen als bevoegd om zijn ministerie te verlenen, verschilt van die, waarop volgens artikel 993*a* lid 2 een officier van een noodwacht of noodwachtstaf wordt aangewezen: in het eerste geval geschiedt de aanwijzing door de Minister van Defensie, in het tweede geval bij of krachtens algemene maatregel van bestuur.

De ondergetekenden merken hierover het volgende op. De verklaring voor het verschil in constructie is, dat de krijgsmacht een gecentraliseerde organisatie is, zodat de wet zonder meer de aanwijzingsbevoegdheid kan delegeren aan de hoogste gezagsdrager van de organisatie, de Minister van Defensie, zonder dat daarvoor nadere bepalingen behoeven te worden gesteld bij algemene maatregel van bestuur.

De organisatie van de Bescherming Bevolking daarentegen is in belangrijke mate gedecentraliseerd, zodat het wenselijk is de aanwijzingen hier niet geheel door de Minister van Binnenlandse Zaken of bij algemene maatregel van bestuur zelf, doch ten dele door de hoogste gezagsdragers van de onderdelen van de Bescherming Bevolking te doen geschieden. Anderzijds dient te worden voorkomen dat het aanwij-

zingsbeleid van de in titel I van de Wet op de noodwachten genoemde gezagsdragers te zeer zou uiteenlopen, zodat enige algemene, voor het gehele land geldende regels evenmin kunnen worden gemist. Aan beide uitgangspunten wordt recht gedaan, wanneer de wet voor dit geval de aanwijzingsbevoegdheid delegeert aan een algemene maatregel van bestuur die de aanwijzing ook voor een deel kan overlaten aan het bevoegde gezag van de onderscheidene noodwachten en noodwachtstaven.

Voorts zij opgemerkt dat zowel de aanwijzing door de Minister van Defensie als de aanwijzing bij of krachtens de in artikel 993*a* bedoelde algemene maatregel van bestuur hetzij bij name, hetzij kwalitatief, en hetzij bij voorbaat, hetzij ad hoc voor een bepaalde noodsituatie kan geschieden; vergelijk ook het slot van de vierde alinea van de memorie van toelichting bij het voorgestelde artikel 993.

Omtrent het voorstel van de commissie, uit het voorgestelde artikel 993 lid 4 B.W. en het overeenkomstige derde lid van artikel 995 de bepaling omtrent de aanwijzing van officieren en onderofficieren door de Minister van Defensie te schrappen, merken de ondergetekenden het volgende op. Dat in feite alle officieren en onderofficieren bevoegd zijn, zoals de commissie zegt, kunnen de ondergetekenden slechts in zoverre beamen, dat zij allen *bij machte* zijn een geldig testament tot stand te brengen; zij zijn echter slechts bevoegd in de zin van *gerechtigd,* voor zover zij aangewezen zijn door de minister. Het voorstel van de commissie nu brengt materieel generlei verandering in dit systeem. Volgens het Burgerlijk Wetboek zou alsdan immers iedere (onder)officier „bevoegd" zijn in de zin van „bij machte", terwijl de minister bij dienstvoorschrift — materieel hetzelfde als de in het ontwerp bedoelde aanwijzing — zou aanwijzen welke hunner bevoegd zijn in de zin van „gerechtigd". Het enige, waarin het voorstel van de commissie verschilt van de tekst van het ontwerp, is derhalve dat de commissie niet met zoveel woorden in de wet wil vermelden dat niet iedere officier of onderofficier zijn ministerie mag verlenen. Het komt de ondergetekenden echter voor, dat moeilijk een wettelijke basis kan worden gemist voor de bevoegdheid van een niet-aangewezen (onder)officier om — zonder dat zich overmacht voordoet — jegens de testator zijn medewerking te weigeren tot het verlijden of in ontvangst nemen van een testament in gevallen waarin aan de wettelijke criteria „oorlog of „burgeroorlog" en „ten overstaan van een officier c.q. onderofficier" is voldaan. De ondergetekenden stemmen derhalve niet in met het voorstel van de commissie en kunnen ook niet beamen dat de regeling van het wetsontwerp op dit punt ingewikkeld zou zijn.

Juridisch van een geheel andere betekenis dan de zoëven besproken „aanwijzing" is de door de commissie vervolgens aangestipte bevoegdverklaring van een ambtenaar door de Minister van Justitie, als bedoeld in het slot van artikel 995 lid 1 B.W. Indien immers een van de in de artikelen 993 lid 4, 993*a* lid 2 en 995 leden 2 en 3 bedoelde, bij de wet bevoegd verklaarde personen ten onrechte zijn ministerie verleent zonder dat hij is aangewezen, schaadt dit de geldigheid van het testament niet, terwijl in het geval van artikel 995 lid 1 geen rechts-

geldig testament tot stand komt indien dit wordt verleden door of in bewaring geven aan een persoon die noch in deze bepaling zelf, noch door de Minister van Justitie daartoe bevoegd is verklaard.

Volgens de rechtspraak van de Hoge Raad (6 januari 1927, N. J. 1927, p. 267 en 13 februari 1953, N. J. 1953 no. 579) en de moderne doctrine voldoet een bij een buitenlandse notaris (of daarmee vergelijkbare functionaris) in bewaring gegeven holografisch testament aan de vereisten van het geldende artikel 992 B.W. De in het wetsontwerp voorgestelde wijziging van dit artikel (toevoeging van de woorden „Be-„houdens het in de volgende artikelen van deze afdeling bepaalde") brengt daarin geen verandering.

De commissie vraagt vervolgens of het niet aanbeveling verdient achter de woorden „die zich in een vreemd land bevindt" in artikel 992 lid 1 in te voegen: „en daar niet zijn woonplaats heeft". Gewezen zij op artikel 4 van het Wetsontwerp tot goedkeuring van het op 11 mei 1951 te 's-Gravenhage tussen Nederland, België en Luxemburg gesloten verdrag tot het invoeren in Nederland, België en Luxemburg van een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht (zitting 1951—1952 no. 2329). In genoemd artikel 4 wordt voorgesteld aan artikel 992 B.W. een derde lid toe te voegen, luidende: „Het eerste „lid vindt geen toepassing op de Nederlandse onderdaan, die in het „land, waar hij zijn uiterste wil heeft gemaakt, zijn woonplaats heeft „of die aldaar overlijdt." Daar wordt dus op het door de commissie ter sprake gebrachte punt een oplossing voorgesteld, een oplossing die enigszins anders luidt dan die welke de commissie thans oppert. De ondergetekenden achten het niet gewenst dit belangrijke punt alsnog te betrekken in het onderhavige wetsontwerp, dat slechts beoogt de mogelijkheid van testeren in buitengewone omstandigheden opnieuw te regelen.

Naar aanleiding van het voorgestelde artikel 993 lid 2 B.W. merkt de commissie terecht op dat de aldaar bedoelde aanwijzing enige tijd, soms wellicht zelfs enige maanden, kan plaats hebben voordat de militaire expeditie ten uitvoer wordt gelegd, resp. de andere in de bepaling genoemde taken in feite worden vervuld. Deze opzet van het tweede lid was noodzakelijk, omdat het bij voorbeeld kan zijn, vooral bij oorlogsgevaar, dat de troepen reeds terstond of spoedig na de aanwijzing worden geconsigneerd in hun kampementen en aldaar in staat van directe paraatheid worden gehouden. In dat geval zal gewoonlijk geen gelegenheid meer bestaan voor het maken van een notarieel testament, terwijl het vierde lid voorziet in het uitzonderingsgeval dat de erflater zich ondanks de consignatie kan wenden tot een notaris. Een ander voorbeeld, waarin de gelegenheid tot het maken van een notarieel testament veelal reeds komt te ontbreken in een periode, voorafgaande aan de aanvang van de eigenlijke onder *a*—*e* genoemde taken, is dat waarin een enigszins langdurig transport van de troepen naar een ver verwijderd gevechtsterrein moet plaats hebben, voordat bij voorbeeld de vijandelijke macht kan worden bestreden (lid 2 onder *b*) of het onder *d* bedoelde optreden kan aanvangen.

Uit deze voorbeelden blijkt dat in de gevallen van het tweede lid het evenmin als in de gevallen van oorlog en burgeroorlog, genoemd in het eerste lid, mogelijk is in de wet scherp de noodsituatie te omschrijven, waarin het maken van een notarieel testament onder alle omstandigheden onmogelijk is. In het tweede lid moet derhalve, evenals in het eerste lid, worden volstaan met een op zich zelf te ruime, maar scherpe omschrijving van de gevallen waarin de noodsituatie, die het maken van een noodtestament rechtvaardigt, zich *dreigt* voor te doen, terwijl de noodzakelijke beperking tot de gevallen, waarin de noodsituatie zich inderdaad voordoet wordt verkregen door daaraan de onvermijdelijk zeer algemene en betrekkelijk vage bepaling toe te voegen dat het noodtestament niet mag worden gemaakt indien desondanks een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar bereikbaar is. En juist omdat de laatstgenoemde beperking betrekkelijk onscherp is, is het terwille van de rechtszekerheid van de erflater en diens erfgenamen niet gewenst de onbereikbaarheid van bevoegde notarissen en consulaire ambtenaren geldigheidsvereiste voor het testament te doen zijn, maar dient de beoordeling van deze vraag op bindende wijze te worden beslist door de instrumenterende officier, zonder dat een onjuiste beoordeling door de officier de geldigheid van het testament schaadt. Verwezen zij naar de motivering in de eerste drie alinea's van de toelichting bij artikel 993, welke motivering mutatis mutandis evenzeer toepasselijk is in de gevallen van het tweede lid.

Naar aanleiding van het voorgestelde artikel 997*a* B.W. merkt de commissie op dat de in het noodtestament aangewezen erfgenamen niet zelden niet in staat zullen zijn te bewijzen dat aan de in het artikel gestelde vereisten is voldaan, b.v. indien alle militairen van een bepaalde gevechtseenheid zijn gesneuveld.

De ondergetekenden merken daarover het volgende op. Ook indien alle militairen van een bepaalde gevechtseenheid zijn gesneuveld, is vrijwel altijd bij de leiding van de hogere eenheid, waarvan de genoemde gevechtseenheid deel uitmaakte, bekend op welk tijdstip, waar, en onder welke omstandigheden de krijgsverrichtingen hebben plaats gevonden, of is dit althans achteraf te reconstrueren; het gebeurt zelden dat men in dit opzicht in het duister tast. Ook bij gebreke van overlevende ooggetuigen is dus nagenoeg altijd bekend of achteraf na te gaan, op welke datum de betrokken testator moet zijn gesneuveld of althans in de strijd zodanig moet zijn verwond dat hij spoedig daarna op het krijgsterrein is overleden. Wanneer nu het testament is gedagtekend op deze zelfde datum, zal in vele gevallen reeds door dit enkele feit voldoende aannemelijk zijn gemaakt dat aan de vereisten van artikel 997*a* is voldaan, met name indien de gevechten zelf, alsmede de voorbereiding van het gevecht en de opmars naar het gevechtsterrein nagenoeg de gehele dag in beslag hebben genomen. Alsdan is immers de enige aannemelijke reconstructie van het gebeuren dat de testator een ogenblik tijd heeft gevonden voor het haastig opstellen van een testament, en uiteraard in deze omstandigheden geen officier in staat en bereid heeft gevonden tot het onderbreken van zijn militaire verplich-

tingen voor het opstellen van een officiële akte van bewaargeving.

Hebben de gevechten en de voorbereiding daartoe slechts een gedeelte van de dag, waarop het testament is gedateerd, voortgeduurd, dan zal het van nadere bijzonderheden afhangen, of de rechter van oordeel is dat de aanwezigheid van de in het artikel genoemde omstandigheden is aangetoond. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de testator op de uiterste wil naast de dagtekening heeft vermeld „maandagmiddag"; zijn de gevechten nog vóór het middaguur begonnen, dan staat het geval gelijk met de vorige alinea. Of b.v. komt vast te staan dat de enige officier van de desbetreffende kleine gevechtsgroep reeds de vorige dag was gesneuveld. De waardering van al dergelijke bijzonderheden met het oog op de vraag of de bewaargeving werd verhinderd door de buitengewone omstandigheden, moet aan de rechter worden overgelaten.

Is daarentegen het testament gedagtekend op een dag, voorafgaande aan die, waarop de fatale gevechten of andere oorlogsgebeurtenissen plaats vonden, dan zal niet alleen inderdaad slechts zelden aan te tonen zijn dat de buitengewone omstandigheden de inbewaringgeving verhinderden, maar zal ook slechts zelden werkelijk zodanige verhindering voortdurend hebben bestaan tussen het moment van dagtekening en het moment van de aanvang der gevechten. De vraag van de commissie is dan geen vraag van bewijsmoeilijkheden, maar komt voor dat geval neer op de materieelrechtelijke vraag, of het redelijk is dat een onderhands testament onverwijld — althans zodra dit mogelijk is — in bewaring moet worden gegeven op straffe van ongeldigheid der beschikking.

Deze laatste vraag nu moet zonder voorbehoud bevestigend worden beantwoord. Uitgangspunt van de wettelijke regeling moet blijven dat het niet gedeponeerde holografische testament — afgezien van het beperkte codicil van artikel 982 B.W. — in ons recht niet toegelaten is, en dat iemand die geen testament heeft gemaakt, nu eenmaal een zeker risico heeft aanvaard dat hij bij plotseling levensgevaar er niet tijdig meer in slaagt dit alsnog te doen. Een en ander geldt evengoed in normale omstandigheden: zolang een onderhands testament niet in bewaring is gegeven bij een notaris, mist het rechtskracht, behalve voor zover het nodig is als codicil; het codicil van artikel 982 B.W. vormt in zekere zin een anomalie in het Nederlands erfrecht, die alleen gerechtvaardigd is omdat zij slechts betrekking heeft op een aantal limitatief omschreven beschikkingen. Niet in te zien is, waarom deze beginselen terzijde zouden moeten worden gesteld in omstandigheden, waarin het weliswaar gerechtvaardigd is de notaris als instrumenterende of in bewaring nemende persoon te vervangen door een andere persoon, maar waarin geen verhindering bestaat de onderhandse uiterste wil inderdaad in bewaring te geven aan voornoemde andere persoon.

Reeds uit het vorenstaande blijkt, waarom de ondergetekenden zich niet kunnen verenigen met de door vele leden van de commissie geopperde gedachte, te bepalen dat de onderhandse, niet gedeponeerde uiterste wil gedurende een maand geldig blijft ongeacht of buitenge-

wone omstandigheden de bewaargeving verhinderden. Bovendien zou in deze gedachte het noodzakelijke correctief op het op zich zelf veel te ruime criterium „oorlog of burgeroorlog" in de artikelen 993 en 993*a* ontbreken: doordat in deze opzet geen persoon aanwezig is, die overeenkomstig artikel 997 lid 2, juncto de artikelen 993 lid 4 resp. 993*a* lid 2 beoordeelt of een notaris bereikbaar is, zou in de gedachte van bedoelde leden een onderhands noodtestament gedurende een maand geldig zijn, ofschoon er niet alleen geen verhindering tot bewaargeving bij een officier was, maar er zelfs helemaal geen noodsituatie was omdat ondanks de oorlog een notaris zeer wel bereikbaar was en een officier hem dan ook daarheen zou hebben verwezen; vergelijk ook de eerste alinea van de toelichting bij artikel 997. In het stelsel van het ontwerp is dit correctief daarentegen aanwezig, aangezien artikel 997*a* slechts geldt indien buitengewone omstandigheden *iedere* bewaargeving — hetzij bij een notaris, hetzij overeenkomstig artikel 997 bij een der in de artikelen 993–995 genoemde personen — verhinderen; vergelijk de eerste zin van de toelichting bij artikel 997*a*.

Bij een en ander komt tenslotte nog dat, nu eenmaal in ons recht de regel geldt dat een onderhands testament ongeldig is zolang het niet is gedeponeerd, in vele gevallen, waarin een erflater zulk een onderhands geschrift zonder noodzaak onder zich blijft houden, ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat hij het juist daarom onder zich houdt omdat hij het geschrift slechts als een concept, geenszins als zijn definitieve uiterste wil, beschouwt of althans nog twijfelt over de vraag of hij het door een inbewaringgeving zal willen doen gelden als zijn laatste wil; vergelijk in dit verband ook de laatste alinea van de toelichting bij artikel 997*a*.

De commissie heeft naar aanleiding van artikel 999 B.W., zoals dat in het ontwerp is geredigeerd, gevraagd hoe gedacht moet worden over het geval van iemand die een uiterste wil als bedoeld in de artikelen 993–997 heeft gemaakt en die, nadat de termijn van artikel 999 verstreken is, niet meer bij machte is vóór zijn overlijden een vervangende uiterste wil te maken, bijvoorbeeld doordat zijn verwondingen hem het spreken beletten.

Aan artikel 999 ligt de gedachte ten grondslag dat een overeenkomstig de artikelen 993–997 tot stand gekomen akte van uiterste wil minder waarborgen dan een normale biedt dat zij de wil van de erflater zo zuiver mogelijk weergeeft, en dat zij daarom binnen bekwame tijd door een op de gewone wijze gemaakte akte dient te worden gevolgd, wanneer de testator de gemaakte beschikkingen, al dan niet met zekere wijzigingen, wil handhaven. De termijn van zes maanden is zo ruim dat de testator daartoe in vrijwel alle gevallen ampel in staat is en het dus gerechtvaardigd is na verloop van die termijn aan te nemen dat hij de beschikkingen, gemaakt in de onder buitengewone omstandigheden tot stand gekomen akte van uiterste wil, niet heeft willen handhaven.

Evenwel heeft de commissie er terecht op gewezen dat in uitzonderingsgevallen voor de testator de mogelijkheid om opnieuw een uiterste wil te maken kan hebben ontbroken. In het bijzonder moet worden

rekening gehouden met het geval dat door zijn fysieke of psychische toestand, die bijvoorbeeld een gevolg kan zijn van bekomen verwondingen, de in artikel 999 veronderstelde mogelijkheid in werkelijkheid heeft ontbroken. De ondergetekenden menen bij nader inzien dan ook dat op de regel van artikel 999 een uitzondering behoort te worden gemaakt, die voor de duur van die onmogelijkheid de voor uiterste willen in het algemeen geldende hoofdregel herstelt, dat een eenmaal gemaakte uiterste wil van kracht blijft totdat zij is herroepen. Daartoe is thans een tweede lid aan het artikel toegevoegd.

Gelet op de ervaringsregel dat men dikwijls geneigd is een handeling waarvoor een ruime termijn is gesteld, tot het laatste gedeelte van die termijn uit te stellen, stelt het tweede lid tot criterium dat de erflater redelijkerwijze niet in staat is geweest in de laatste maand van de in het eerste lid gestelde — eventueel krachtens de onderhavige bepaling reeds een of meermalen verlengde — termijn een uiterste wil te maken. Is het criterium voor de verlenging vervuld, dan wordt de termijn met een volle maand verlengd. De beoordeling of in de gegeven omstandigheden de erflater in de loop van de laatste maand redelijkerwijs in staat is geweest een uiterste wil te maken en de daarvoor nodige voorbereidingen te treffen, moet aan de rechter worden overgelaten, wanneer belanghebbenden twisten over de vraag, of de overeenkomstig de artikelen 993–997 gemaakte en niet herroepen uiterste wil bij het overlijden van de erflater nog van kracht was.

De vraag van enige leden van de commissie, of er verdragen bestaan op het gebied van testeren in krijgsgevangenschap, kan bevestigend worden beantwoord. Artikel 120 lid 1 van het Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, van 12 augustus 1949 (*Trb.* 1951, 74) luidt:

„Testamenten van krijgsgevangenen moeten zodanig worden opge-
„maakt, dat wordt voldaan aan de voorwaarden van geldigheid, vereist
„ingevolge de wetgeving van hun land van herkomst, hetwelk de nodige
„maatregelen zal nemen om deze voorwaarden ter kennis te brengen
„van de gevangenhoudende Mogendheid. Op verzoek van de krijgs-
„gevangene en in ieder geval na zijn dood zal het testament onverwijld
„aan de beschermende Mogendheid en een gewaarmerkt afschrift aan
„het Centraal Informatiebureau worden toegezonden."

De eerste zin van deze bepaling spreekt voor zich zelf en behoeft geen bespreking. De tweede zin wijkt in enkele opzichten af van hetgeen het voorgestelde artikel 998 B.W. bepaalt voor noodtestamenten in het algemeen: de inzending van het testament geschiedt aan de beschermende Mogendheid en heeft pas plaats na het overlijden van de krijgsgevangene, tenzij deze eerdere inzending verzoekt; voorts moet een afschrift van het testament worden gezonden aan het Centraal Informatiebureau, waardoor het dus nodig kan zijn een gesloten testament te openen. Hoewel de verdragsbepaling in de eerste plaats gericht is tot de gevangenhoudende Mogendheid, bindt zij toch ook de officier of onderofficier, te wiens overstaan een noodtestament van een krijgsgevangene wordt verleden of aan wie zulk een testament in be-

waring wordt gegeven, in zoverre dat deze met het testament niet zodanig mag handelen dat naleving van de verdragsbepaling onmogelijk zou zijn. Hij dient derhalve, ook indien hij Nederlander is en zich in andere gevallen dus zou dienen te richten naar artikel 998 B.W., niet te handelen overeenkomstig de algemene regel van artikel 998 B.W., doch moet het testament onder zich houden totdat volgens de verdragsbepaling de inzending van het testament en van een afschrift daarvan aan de aangewezen instanties moet plaats vinden. Het voorgestelde artikel 998 B.W. is hiermede niet in strijd, aangezien is voorgeschreven dat de inzending naar het Centraal Testamentenregister *zo spoedig mogelijk* dient te geschieden; zolang de verdragsbepaling deze inzending verbiedt, is zij niet mogelijk, en de officier of onderofficier kan de bescheiden derhalve pas inzenden aan het Centraal Testamentenregister wanneer hij ze nog onder zich mocht hebben op het moment dat, na het staken der vijandelijkheden, niet langer behoeft te worden voldaan aan artikel 120 lid 1 van het Verdrag.

Zoals uit het voorgaande moge blijken, zal een gewaarmerkt afschrift van een testament aan het Centraal Informatiebureau worden toegezonden. Het Centraal Informatiebureau maakt deel uit van het Internationale Rode Kruis; uiteraard zal in deze gevallen ook de nationale Rode-Kruisvereniging hierbij worden betrokken.

Zoals in de vijfde alinea van de toelichting is vermeld, onderscheidt artikel 993 B.W. niet tussen Nederlandse en buitenlandse officieren c.q. onderofficieren. Ook buitenlandse en zelfs vijandelijke (onder)officieren kunnen derhalve rechtsgeldig hun ministerie verlenen en zouden ook in aanmerking kunnen komen voor een aanwijzing door de Nederlandse minister van defensie, als bedoeld in artikel 993 lid 4.

Daar artikel 337 B.W. de erkenning van een natuurlijk kind mogelijk maakt o.a. bij „alle authentieke akten", zal zij ook kunnen geschieden bij een openbaar noodtestament, als bedoeld in de voorgestelde artikelen 993–995 — zijnde dit een authentieke akte —, en vormt, gelet op de sterke analogie en gelijkstelling van het openbare noodtestament en het openbare notariële testament, artikel 1 van de Wet op het Notarisambt daartegen geen beletsel. De onderhandse noodtestamenten van de artikelen 997 en 997*a* zijn daarentegen geen authentieke akten, zodat daarbij de erkenning niet zal kunnen plaats vinden.

De ondergetekenden hebben in de nota van wijzigingen nog enige verbeteringen en aanvullingen in het ontwerp aangebracht.

Duidelijkheidshalve is in de bij artikel III onder D voorgestelde redactie van artikel 3, laatste lid, der Wet op het Testamentenregister en in de bij artikel IV onder C voorgestelde aanvulling van artikel 49*a*, eerste lid der Wet op het Notarisambt achter het aangehaalde artikel 998 B.W. ingevoegd: eerste lid.

In het door artikel V onder A van het ontwerp gewijzigde artikel 7 van de Registratiewet 1917 wordt thans bij de nota van wijzigingen een invoeging aangebracht, die ten doel heeft buiten twijfel te stellen dat codicillen niet onder genoemd artikel 7 vallen. Reeds thans wordt dit

algemeen aangenomen, daargelaten hetgeen krachtens de artikelen 5 en 6 geldt voor het geval dat de notaris een notariële akte van depot zou opmaken indien een codicil bij hem in bewaring wordt gegeven; vergelijk o.a. Dubois, De Registratiewet 1917 (6e druk) p. 95. Te minder is er trouwens aanleiding artikel 7 op codicillen toe te passen, sedert door de totstandkoming van de Wet op de lijkbezorging artikel 983 B.W. in 1955 is komen te vervallen, waardoor de terhandstelling van een codicil aan een notaris na het overlijden van de erflater niet langer is voorgeschreven.

Het wettelijk argument, op grond waarvan men thans aanneemt dat codicillen niet onder artikel 7 vallen, nl. dat de daarin gebezigde woorden „den notaris, onder wien zij berusten" moeten worden verstaan als „de notaris onder wie zij *ten tijde van het overlijden* berusten", komt echter te vervallen, juist door de reeds in de oorspronkelijke tekst van het onderhavige wetsontwerp in artikel 7 aangebrachte wijziging; verwezen zij naar de memorie van toelichting bij artikel V, in het bijzonder de vierde alinea. Die wijziging, ten doel hebbende noodtestamenten onder de werking van artikel 7 te brengen, zou dus ten gevolge kunnen hebben dat men meent dat nu ook codicillen onder artikel 7 komen te vallen. De thans aangebrachte toevoeging sluit deze interpretatie uit.

De Staatssecretaris van Financiën,
VAN DEN BERGE.

De Minister van Justitie,
BEERMAN.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzichten over de jaren 1959 en 1960

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed ons ter opneming toekomen de hierna volgende 5 overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de jaren 1959 en 1960:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht (staat 1);
2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten en de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
5. de terzake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5).

Deze gegevens zijn ontleend aan de Justitiële Statistiek van het CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK.

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht; 1959/1960.

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Overtredingen			
	1959	1960	1959	1960	1959	1960
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	55	24	24	19	35	25
waarvan a.	20	7	7	10	13	9
b.	2	2	—	—	—	—
c.	31	13	16	7	21	15
d.	2	2	1	2	1	1
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1063	1218	1113	961	670	649
waarvan a.	84	95	57	49	61	27
b.	131	149	22	21	49	66
c.	705	786	859	714	487	459
d.	143	188	175	177	73	97
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	1082	1195	1103	965	674	650
waarvan a.	85	72	40	49	61	30
b.	131	151	21	21	49	66
c.	723	782	868	717	491	457
d.	143	190	174	178	73	97
2. op andere wijze, totaal	12	11	15	5	6	4
waarvan a.	12	11	14	5	4	1
b.	—	—	1	—	—	—
c.	—	—	—	—	2	3
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 31 december onafgedaan, totaal	24	36	19	10	25	20
waarvan a.	7	19	10	5	9	5
b.	2	—	—	—	—	—
c.	13	17	7	4	15	14
d.	2	—	2	1	1	1

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1959/1960.

Instantie en aard der delicten		1959		1960	
		Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1		2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof					
Commune delicten	Misdrijven	6	79	7	65
	Overtredingen	9	31	10	39
Militaire delicten		1	60	1	29
B. Krijgsraad voor de Zeemacht					
Commune delicten	Misdrijven. .	1	130	3	148
	Overtredingen	2	19	2	19
Militaire delicten		—	49	1	65
C. Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen)					
Commune delicten	Misdrijven. .	13	710	7	775
	Overtredingen	37	831	31	686
Militaire delicten		1	490	1	456
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht					
Commune delicten	Misdrijven. .	6	137	7	183
	Overtredingen	17	157	10	168
Militaire delicten		1	72	1	96

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1959/1960.

Aard der delicten	1959	1960
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	28	25
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	2.150	1.967
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	9.158	9.025
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	2.192	2.263

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1959/1960.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in							
	1959				1960			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. vw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	15	8	1	6	8	6	1	1
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	1	—	—	2	1	—	1
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	44	23	3	18	48	25	5	18
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	24	10	3	11	15	5	1	9
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	99	16	14	69	75	18	14	43
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	12	9	—	3	5	4	—	1
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	1	1	—	—	3	—	1	2
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	84	49	1	34	99	56	—	43
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	39	28	1	10	24	16	—	8
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	367	127	41	199	377	130	26	221
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	80	25	3	52	79	32	3	44
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	19	7	2	10	11	8	1	2
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	51	32	1	18	39	28	3	8
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	1	—	1	—	—	—	—	—
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	18	15	1	2	39	24	1	14
Wetboek van Strafrecht, Totaal								

Wegenverkeerswet en Wegenverkeersreglement . . .	312	199	13	100	387	258	20	109
Vuurwapenwet	2	2	—	—	—	—	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet	3	3	—	—	1	1	—	—
Opiumwet	—	—	—	—	4	2	—	2
Bijzondere wetten. Totaal	317	204	13	100	392	261	20	111
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	287	186	41	60	252	172	31	49
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	358	267	28	63	349	257	43	49
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150)	92	63	17	12	108	78	16	14
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158) . .	18	12	1	5	—	—	—	—
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	—	—	—	—	2	2	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	755	528	87	140	711	509	90	112
Totaal rubrieken A, B en C	1927	1083	172	672	1927	1123	166	638
Aantal dubbeltellingen [1]	308	173	21	114	242	159	18	65
Aantal veroordeelden	1619	910	151	558	1685	964	148	573

[1] Dit zijn personen, terzake van méér dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1959/1960.

Instantie en aard der delicten[1])	ten aanzien van wie		terug-verwezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . a.	—	—	1	2	37	1	44
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . b.	—	1	1	4	36	2	28
1. Commune delicten — Overtredingen . . . a.	—	1	—	9	27	—	3
1. Commune delicten — Overtredingen . . . b.	—	1[2])	—	10	34	1	3
2. Militaire delicten . . . . . a.	1	—	1	3	49	2	5
2. Militaire delicten . . . . . b.	—	—	1	1	24	1	3
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . a.	—	—	1	1	84[3])	4	41
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . b.	—	—	—	3	75	7	66
1. Commune delicten — Overtredingen . . . a.	—	—	—	2	18	—	1
1. Commune delicten — Overtredingen . . . b.	—	—	—	—	21	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	—	1	44	1	3
2. Militaire delicten . . . . . b.	—	—	—	1	54	3	8
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . a.	2	1	21	58	268[4])	57	316
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . b.	—	2	33	55	347	55	290
1. Commune delicten — Overtredingen . . . a.	1	3	—	59	753	9	43
1. Commune delicten — Overtredingen . . . b.	—	1	3	65	631	6	11
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	8	16	310	115	92
2. Militaire delicten . . . . . b.	—	1	15	13	299	52	77
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . a.	1	—	5	7	66	14	50
1. Commune delicten — Misdrijven . . . . b.	—	—	9	13	69	6	93
1. Commune delicten — Overtredingen . . . a.	—	—	—	9	160	—	5
1. Commune delicten — Overtredingen . . . b.	1	—	—	6	171	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	6	1	52	7	7
2. Militaire delicten . . . . . b.	—	—	5	2	60	22	8

[1]) a = 1959, b = 1960. [2]) Beklaagde in zijn hoger beroep niet ontvankelijk verklaard. [3]) 1 persoon bovendien voorwaardelijk ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W. v. Sr.). [4]) 1 persoon als voren, onvoorwaardelijk.

BOEKAANKONDIGING

J. J. C. WILSON, gepensioneerd luitenant-generaal van de generale staf, oud-hoofd van de sectie operatiën van het algemeen hoofdkwartier, oud-leraar in de strategie en de krijgsgeschiedenis aan de hogere krijgsschool, *Vijf oorlogsdagen en hun twintigjarige voorgeschiedenis,* met foto's en kaarten, uitgegeven bij de N.V. Internationale uitgeversmaatschappij „Het Wereldvenster", Nassaulaan 10 te Baarn, 293 blz., f 26.50.

Hoewel de schrijver geen (militair-)juridisch, doch een militair onderwerp behandelt, willen wij gaarne een bespreking wijden aan deze militair-historische studie, welke de gehele krijgsmacht en het gehele Nederlandse volk raakt, in het bijzonder om daarmede de gevallenen en degenen, die onder moeilijke omstandigheden met volle overgave hun plicht hebben gedaan, te eren.

„Vijf oorlogsdagen en hun twintigjarige voorgeschiedenis" beoogt vooral de jongere generatie van het Nederlandse volk een juiste voorlichting te geven over de deplorabele omstandigheden, waaronder onze strijdmacht in de vijf oorlogsdagen van 1940 heeft moeten strijden en de oorzaken door welke die waren ontstaan. Voor de oudere generatie brengt dit werk de gebeurtenissen en toestanden in de periode waarin dit alles is gebeurd, duidelijk in herinnering. [1])

Het boek is bedoeld om hen te eren, die in mei 1940 ondanks alle bezwarende omstandigheden hun plicht hebben gedaan. Zij wier daden met de hoogste dapperheidsonderscheidingen, het Ridderkruis van de Militaire Willemsorde en de Bronzen Leeuw, werden beloond, zijn zoveel mogelijk met name genoemd, alsmede het wapen der Militaire Luchtvaart. Anderzijds is niet onvermeld gelaten waar individueel is tekortgeschoten en waar de leiding heeft gefaald.

Het boek, nuchter en zakelijk geschreven, laat zich vlot lezen; het is verlucht met foto's; bijgevoegde kaarten (wij missen hierbij een kaart van Rotterdam e.o.) maken het gemakkelijk de verschillende situaties te overzien. Onder de bijlagen is een uitgebreide litteratuuropgave opgenomen van officiële en andere bronnen.

De oorlogshandelingen in ons land zijn dagsgewijs in de verschillende gevechtsgebieden behandeld; wij hebben ons de vraag gesteld of een aaneensluitende behandeling van de strijd over de 5 oorlogsdagen in elk van de verschillende gevechtsgebieden, die vrij nauwkeurig zijn te onderscheiden, mogelijk een nog duidelijker inzicht in de loop van de strijd zou hebben gegeven.

Als inleiding geeft de schrijver een beschouwing over de defensie-

[1]) De bespreking van de vijf oorlogsdagen is beperkt tot de verrichtingen van leger en luchtmacht, die toen tezamen de Koninklijke landmacht vormden. Over de verrichtingen van de zeemacht was reeds verschenen „Zij vochten op de zeven zeeën", verrichtingen en avonturen der Koninklijke marine in de tweede wereldoorlog door K. W. L. BEZEMER, oud-hoofd van de marinevoorlichtingsdienst, Utrecht MCMLVI, uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., tweede (geretoucheerde) druk, 392 blz., f 7.90.

politiek, die tussen 1918—1940 in Nederland is gevoerd en over de noodlottige gevolgen daarvan voor de strijdvaardigheid van leger en luchtmacht.

Gedurende de eerste wereldoorlog (1914–1918) is ons land weliswaar buiten de oorlog gebleven, doch moest ons volk gedurende 4 jaren en 3 maanden de lasten van de mobilisatie dragen, om, indien zulks nodig zou zijn, het Nederlandse grondgebied te verdedigen. Het was een tijd van hoge opvoering van de nationale schuld als gevolg van de militaire uitgaven en crisislasten, verslechtering van de economische toestand, stilliggende scheepvaart, kwijnende industrie, nijpend gebrek aan de meest noodzakelijke levensbehoeften, welke leidde tot een steeds drukkender distributiesysteem en stijging van de kosten van levensonderhoud. In het leger werkte het jarenlange afwachten en de eentonige grensdienst geestdodend en verslappend.

Als reactie hierop ontstond een algemene drang naar beperking van de militaire lasten. Op 6 november 1918, 2 dagen vóór de demobilisatie, werden alle in uitvoering zijnde defensiewerken abrupt stopgezet. Een periode begon, waarin de strijdmacht werd afgebroken, welke afbraak heeft geduurd tot 1935. De regering en het volk in Nederland voelden zich veilig; Duitsland was bij het vredesverdrag van Versailles (28 juni 1919, in werking getreden 10 januari 1920) ontwapend; de neutraliteitspolitiek was juist gebleken en had ons land buiten de oorlog gehouden; de sedert 10 januari 1920 bestaande Volkenbond (waarbij Nederland was toegetreden bij K.B. van 26 maart 1920, Stb. 127), beoogde oorlog te voorkomen door onderling overleg. Daarbij kwam dat de afkeer tegen de oorlog toenam naarmate de verschrikkingen van de loopgravenoorlog meer bekend werden.

In 1922 kwam de nieuwe Dienstplichtwet tot stand (M.v.O. J. J. C. VAN DIJK), welke de Militiewet van 1912 (M.v.O. H. COLIJN) verving; deze wet bracht een legerorganisatie in de diepte, d.w.z. een stelsel van kleine lichtingen (19.500 man) met vele (20) jaren dienstplicht (15 lichtingen bestemd voor het veldleger en 5 lichtingen bestemd als aanvullingsreserve) en verbreking van de samenhang tussen de vredes- en oorlogsorganisatie; vermindering van de eerste oefentijd voor het gros der onberedenen tot $5\frac{1}{2}$ maand; opleiding van dienstplichtigen in hun woonplaats en $1\frac{1}{2}$ maand in oefenkampen; herhalingsoefeningen voor de landmacht gedurende ten hoogste 40 dagen verdeeld over 2 tijdvakken, vermindering van de lichtingssterkte van 23000 man tot 19500. [2]) Deze wet werd gedurende zestien jaren niet belangrijk gewijzigd; toegezegde verbeteringen in de organisatie van het leger en in de opleiding van de dienstplichtigen werden niet nagekomen; op het beroepskader werd bezuinigd evenals op de bewapening en uitrusting; garnizoenen werden opgeheven. Jarenlang ging de afbraak verder (in-

---

[2]) Zie de Dienstplichtwet, voorzien van aanteekeningen door A. J. GROUSTRA, administrateur bij het departement van oorlog, en P. W. OOSTERHOFF, referendaris bij het departement van oorlog, Inleiding blz. 1-41 (uitgave N. Samson, Alphen aan den Rijn, 1922).

stelling van de bezuinigingscommissies Welter 1931 en Idenburg 1933). [3])

De personeelstoestand in het leger werd steeds slechter; met bewapening en uitrusting was het droevig gesteld. Dit alles was van beslissende betekenis voor de gevechtswaarde van ons leger in 1940. In 1935 was ons land volkomen weerloos tegen een strategische overval met een sterke luchtvloot en snel verplaatsbare pantsertroepen.

De gebeurtenissen in Duitsland, nadat Hitler rijkskanselier was geworden (16 maart 1935 invoering van de algemene dienstplicht; 7 maart 1936 bezetting van Rijnland) maakten duidelijk, dat verandering in de defensiepolitiek dringend nodig was: in 1935 werd een defensiefonds ingesteld ter verbetering en uitbreiding van de bewapening; in 1936 werd de „vereniging voor nationale veiligheid" opgericht (deze vereniging stelde een luchtverdedigingsfonds in om jongelieden een gratis-opleiding tot vlieger te geven); de S.D.A.P. verlangde niet langer nationale ontwapening; in 1937 werd een urgentieplan voor aanvulling en verbetering van de bewapening ingesteld. Tengevolge van de algemene bewapeningswedloop waren in mei 1940 de bestelde wapenen echter voor het merendeel nog niét geleverd.

In februari 1938 werden noodzakelijke wijzigingen in de Dienstplichtwet opgenomen: de duur van de eerste oefening werd verlengd van $5\frac{1}{2}$ maand tot 11 maanden; het contingent dienstplichtigen werd vergroot van 19.500 man tot 32.000 man; de loting kwam te vervallen; er zouden parate grensbataljons komen en gelegerd worden in kazernes nabij grens of kust; politietroepen zouden permanent aanwezig zijn bij de van ladingen voorziene bruggen over IJssel, Maas-Waalkanaal en Maas, in de Peel en op de Afsluitdijk; het beroepskader zou worden uitgebreid. Dringend nodig bleek de reorganisatie van het leger na de Duitse bezetting van Oostenrijk en Sudetenland in 1938.

Ontstellend slecht was de toestand van de luchtdoelartillerie (totaal verouderd materiaal); 1 november 1938 werd een centraal commando van de luchtverdediging ingesteld en in 1939 werd het vrijwillig landstormkorps luchtwachtdienst opgericht. In de Peel werd een defensiekanaal gegraven; de Grebbelinie werd in gereedheid gebracht.

Na de bezetting van Tsjecho-Slowakije door Duitsland op 15 maart 1939 en de inval van Italië in Albanië op 7 april 1939 werden in

---

[3]) Met de inkrimping van het leger werd ook de militaire justitie ingekrompen en werd daarop bezuinigd. In 1923 werden de krijgsraden te Arnhem en te 's-Gravenhage ontbonden; de krijgsraad te 's-Hertogenbosch bleef als enige krijgsraad voor de landmacht gehandhaafd. Het Hoog Militair Gerechtshof werd ter bezuiniging overgebracht van Utrecht naar 's-Gravenhage en gereorganiseerd. (M.R.T. XVIII, XIX, XX).

In 1939 werden wederom 3 krijgsraden ingesteld resp. te 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch en Utrecht (M.R.T. XXXV).

Eerst nadat de oorlog was uitgebroken werden met spoed krijgsraden te velde geformeerd.

Maar ook militaire zaken, welke geen bijzondere uitgaven met zich brachten, stonden niet in de belangstelling. Zo is nog steeds niet een nieuwe militaire rechtspleging ter vervanging van de uit 1814 daterende R.L., R.Z. en P.I. tot stand gebracht.

Nederland strategische voorzorgsmaatregelen genomen: grens-, kust- en luchtverdedigingstroepen werden gemobiliseerd; de Peel-Raamstelling werd van een veiligheidsbezetting voorzien.

Op 18 april 1939 diende de regering wederom een wijzigingsvoorstel van de Dienstplichtwet in, welk voorstel eensgezind werd goedgekeurd. De eerste oefening werd daarbij verlengd tot maximum 2 jaren; de duur van de herhalingsoefeningen tot ten hoogste 85 dagen.

Op 28 augustus 1939 werd de algemene mobilisatie van de lichtingen 1924 tot en met 1938 afgekondigd; deze was practisch in 2 dagen voltooid; de daarop volgende concentratie duurde 2 dagen. Op 3 september, de dag waarop Engeland en Frankrijk aan Duitsland de oorlog verklaarden (2 dagen nadat de Duitsers Polen waren binnen gevallen), stond de gehele Nederlandse strijdmacht, ongeveer 150.000 man, in haar oorlogsopstellingen. Deze waren echter niet gereed om daarin met kans op succes de verdediging te voeren.

In grote trekken was deze opstelling als volgt: 2 legerkorpsen (II en IV L.K.), elk van 2 divisies, bezetten de Grebbelinie (IJsselmeer-Rijn); 2 brigades (A en B) stonden opgesteld tussen Rijn en Maas (ter verlenging van de Grebbelinie); 1 legerkorps (III L.K.), bestaande uit 2 divisies, plus 1 regiment infanterie en het 4de grensbataljon stonden in de Peel-Raamstelling; de lichte divisie werd (na enige tijd) gelegerd achter de Peel-Raamstelling om Eindhoven; 1 legerkorps (1 L.K.) bestaande uit 2 divisies, stond als algemene reserve in de kuststrook tussen Hoek van Holland en Haarlem (inbegrepen); langs de zuidgrens van Noord-Brabant, in Zuid-Limburg en langs de Maas, het Maas-Waalkanaal, langs en oost van de IJssel, in de Over-Betuwe en in de noordoostelijke provincies bevonden zich troepen van de strategische veiligheid; in Zeeland lagen 2 regimenten en een marinebataljon, terwijl den Helder, IJmuiden en Hoek van Holland waren bezet.

Over de wijze waarop de verdediging moest worden voorbereid (de mate van te bieden weerstand in Noord-Brabant; de mogelijkheid van de terugtrekking uit de Grebbelinie binnen de vesting Holland) bestond verschil van opvatting tussen de opperbevelhebber van land- en zeemacht, generaal REIJNDERS, en de Minister van Oorlog DIJXHOORN. Als gevolg daarvan verzocht de Opperbevelhebber (30 augustus 1939–6 februari 1940 en voordien chef van de generale staf sedert 1 november 1935) ontslag; generaal WINKELMAN volgde generaal REIJNDERS op. Deze wisseling in het opperbevel in een periode van acuut gevaar voor ons land, veroorzaakte stagnatie en wijziging in de verdedigingsplannen.

Naar aanleiding van de overval uit de lucht door de Duitsers op het vliegveld bij Oslo op 9 april 1939, werden maatregelen genomen tegen een eventuele overval van onze vliegvelden. Ook werden maatregelen getroffen voor z.n. evacuatie van burgerbevolking en vee vanuit gebieden vóór en in de stellingen, en voor het opbergen van kunstschatten.

Het optreden van de nationaal-socialist QUISLING ná de Duitse bezetting van Noorwegen, was aanleiding dat 19 april 1940 voor ons hele land de staat van beleg werd afgekondigd, waarna plusminus 800 ver-

dachte personen konden worden geïnterneerd (op Overflakkee).

Op 10 mei 1940 te 3.00 uur stonden de troepen van de strategische veiligheid volledig strijdvaardig in de gevechtsopstellingen. (De troepen in de Vg. Holland lagen niet in alarmopstellingen.) Te 3.55 uur had de grensoverschrijding door 2 Duitse legers plaats. Het 6de Duitse leger overschreed onze grens tussen Vaals en Broekhuizen (noord van Venlo) en had opdracht België binnen te rukken zuidelijk langs de Peel; het 18de Duitse leger ging de grens over met 3 groepen: tussen Sambeek aan de Maas (zuid van Boxmeer) en de rivier de Waal (doel de Peel-Raamstelling, Moerdijkbruggen, Rotterdam en Walcheren (en Antwerpen); tussen Winterswijk en Oldenzaal (doel de Grebbelinie) en een cavaleriekorps tussen Coevorden en de Dollard (doel de Afsluitdijk; toegang naar Noord-Holland forceren). Eskaders bommenwerpers die ons land te 2.45 uur overvlogen om de indruk te wekken als gingen zij naar Engeland, keerden boven de Noordzee en bombardeerden vanuit westelijke richting komende bij verrássing onze vliegvelden (doel vernietiging van het Nederlandse luchtwapen), waarna een rechtstreeks uit het oosten komend luchtlandingskorps, bestaande uit een parachutistendivisie en een per transportvliegtuigen vervoerd wordende divisie, volgde (doel verovering van het hart des lands achter de hoofdverdedigingslijn de Grebbelinie: de vliegvelden Valkenburg, Ypenburg, en Ockenburg; 's-Gravenhage, de zetel van de regering en het opperbevel; het vliegveld Waalhaven en de Maasbruggen in Rotterdam; de Moerdijk-, Dordrecht- en Zwijndrechtbruggen).

Achtereenvolgens zijn de gebeurtenissen in ons land dagsgewijs besproken. Bij de overvalspogingen op de bruggen van de Maas-IJssellinie (om het springen der bruggen te beletten) gingen alle bruggen tijdig de lucht in, behalve die over de Maas bij Gennep (die te Maaseyk werd door de Belgen vernield); van de 11 bruggen over het aan de oostzijde van de Maas gelegen Julianakanaal zijn er 6 tijdig de lucht ingegaan; 2 bruggen over het Maas-Waalkanaal vielen in handen der Duitsers; de brug bij Malden die door in burger verklede Duitsers was overrompeld, werd door een tegenstoot weer in eigen handen gekregen en daarna vernield; 4 pantsertreinen, die resp. tegen de spoorbruggen bij Westervoort, Zutphen, Deventer en Nieuwe Schans waren ingezet, boekten geen succes wegens tijdige vernieling der bruggen.

In de Maas-IJssellinie moest onder zeer moeilijke omstandigheden worden gestreden. Het was een uiterst uitgerekte enkelvoudige lijn van volkomen geïsoleerde, zeer zichtbare kazematten en gevechtsopstellingen met te weinig mankracht, zeer slechte verbindingen en onvoldoende uitrusting en munitie; scheepvaart op de Maas belemmerde het vuren.

De Duitsers hadden de rivierovergangspunten op die plaatsen gekozen, waar het Nederlandse vuurplan zwakke plekken vertoonde; een volledige kaart van onze kazematliniën was in hun bezit; na buitengevechtstelling van de vuurorganen bij elk overgangspunt begon de

overtocht met rubberbootjes met geweldig elan en doodsverachting. Om 8.30 uur was de vijand over de Maas en werden de kazematbezettingen vanuit de rug aangevallen en de linie opgerold. Aan het Maas-Waalkanaal werd de vijand tot de middag opgehouden. Bij Westervoort, Doesburg, Zutphen, Deventer werd hevig weerstand geboden. (Bij Bingerden weigerde de bezetting van 2 kazematten het vuur te openen tegen oprukkende Duitsers).

In Zuid-Limburg (zuid van Maasbracht) werden de 3 bruggen over de Maas bij Maastricht vernield; de grenstroepen oost van de Maas werden spoedig krijgsgevangen gemaakt; terugtrekken naar België was niet mogelijk, daar Duitse parachutisten de bruggen over het Albertkanaal ten westen van Maastricht hadden bezet.

In de noordoostelijke provincies trokken de bewakingstroepen nadat vernielingen en versperringen waren aangebracht, terug naar de Wonsstelling, een bruggehoofd voor de kop van de Afsluitdijk. De 12de mei zetten de Duitsers de aanval tegen de Wonsstelling in, welke spoedig viel (geen luchtafweer). De brug in de Afsluitdijk te Kornwerderzand werd opgeblazen. De daarachter gelegen moderne verdedigingswerken hielden met steun van marinevaartuigen (kanonneerboten), ondanks artilleriebeschieting en een zwaar luchtbombardement stand gedurende de verdere oorlogsdagen.

Na de overtocht over de Maas rukten de Duitsers op naar de daarachter gelegen Peel-Raamstellng (tussen Weert en Grave: defensiekanaal en riviertje de Raam), welke weliswaar een groot weerstandsvermogen (hindernis tegen vechtwagens en doortocht van infanterie) bezat, doch zwak was bezet, terwijl luchtstrijdkrachten, luchtafweermiddelen, modern pantsergeschut en mortieren ontbraken; uit geldelijke overwegingen hadden voor het defensiekanaal geen opruimingen plaats gehad. Hierin stond de Peeldivisie opgesteld. Om 3.00 uur waren alle troepen in de gevechtsopstellingen, de mijnenvelden op scherp gesteld en de bevolen vernielingen aangebracht, behalve de spoorbaan Gennep-Boxtel. Juist toen de daarvoor aangewezen vernielingsploegen aankwamen (4.30 uur) reed een pantsertrein met goederentrein, na passering van de niet-vernielde brug bij Gennep, bij Mill door de Peel-Raamstelling heen en ontlaadde even oostelijk van de halte Zeeland een bataljon infanterie. Hierdoor werden in de rug van de stelling allerlei acties ontketend. Toen deze treinen omstreeks 5.15 terugreden ontspoorden deze op de inmiddels ondermijnde kruising van de spoorbaan met het defensiekanaal. Een felle aanval met duikbommenwerpers in het late middaguur (18.00 uur) bij Mill deed veel afbreuk aan het moreel der troepen ter plaatse. Omstreeks 21.00 uur kreeg de Peeldivisie opdracht terug te trekken achter de niet in staat van verdediging gebrachte Zuid-Willemsvaart.

Het tegen het hart des land tussen de Moerdijkbruggen en Leiden ingezette luchtlandingskorps (2000 à 3000 vliegtuigen met parachutisten en troepen die met transportvliegtuigen aan de grond werden gezet) richtte zich tegen:

het vliegveld Waalhaven bij Rotterdam (dat na enkele uren in het bezit der Duitsers kwam en is gebleven);
de Maasbruggen te Rotterdam (de Duitsers bezetten beide Maasoevers rondom de bruggen en hielden deze gedurende de oorlog in handen);
de Moerdijkbruggen (welke de Duitsers spoedig veroverden en bezet hielden);
de bruggen bij Dordrecht (op 10 mei was bijna het hele eiland van Dordrecht in Duitse handen);
de vliegvelden Ypenburg, Ockenburg en Valkenburg alsmede de kazerne aan de Van Alkemadelaan te 's-Gravenhage, de Wassenaarse slag en voorts tegen de vliegvelden Schiphol, Bergen, de Kooij, Hilversum, en Gilze-Rijen. (Het gebruik van naar Den Haag leidende grote betonwegen was voor het landen van vliegtuigen belet door daarop dwars geplaatste auto's). Bij het vliegveld Ypenburg rukten de Duitsers naar het vliegveld op, zich dekkende achter een 30-tal krijgsgevangenen, die zij bij de Vliet hadden gevangen genomen; de bediening van enige Nederlandse pantserwagens durfde toen niet het vuur te openen. Om 7.00 uur hadden de Duitsers de vliegvelden Ypenburg (ten dele), Ockenburg en Valkenburg in handen; zij hadden veel verliezen aan vliegtuigen en manschappen geleden. Van de 125 Nederlandse vliegtuigen waren er 41 verloren gegaan; 12 werden er beschadigd.

Uit alle delen van het land kwamen op het Algemeen Hoofdkwartier talloze berichten binnen over de Duitse overval. Daaronder waren veel valse berichten (geruchten); vele berichtgevers hadden zich, ook al was dit mogelijk, niet overtuigd van de juistheid van hun bericht. Voor de legerleiding waren deze berichten afmattend en zenuwslopend. Het kostte tijd enig inzicht te krijgen in wat er in het land had plaats gevonden, en daartegen maatregelen te nemen.

Na de doorbreking van de Peel-Raamstelling bij Mill gaf de O.L.Z. op 10 mei te 7.00 uur het bevel tot teruggaan van III L.K., over de Maas. Deze terugtocht (zonder de Peeldivisie) geschiedde bij klaarlichte dag, terwijl talrijke Duitse vliegtuigen in de lucht waren! Om 19.30 uur was het legerkorps over de Maas; 's nachts volgde de terugtocht over de Waal. De brigade B welke achter het Maas-Waalkanaal had gestaan, werd achter de Waal teruggetrokken en vervolgens ter weerszijden van de Rijn tussen Amerongen en Wijk bij Duurstede. De brigade A trok terug achter de lijn Ochten-de Spees. De resten van de troepen uit de IJssellinie werden bij Amersfoort verzameld.

De lichte divisie trok ingevolge opdracht van de O.L.Z. terug over het Keisersveer, over de Bergse Maas bij Drongelen en over de schipbruggen over de Waal en Merwede (de Moerdijkbruggen waren door Duitse parachutisten bezet) met opdracht om naar Gorinchem te gaan en onder de bevelen van de C. Vg. Holland te treden.

Voor de bestrijding van de vijandelijke overvallen op het hart des lands stelde de O.L.Z. zijn gehele strategische reserve (1 L.K.) ter

beschikking van de C. Vg. Holland; dit betekende een verzwakking van het veldleger in de Grebbelinie.

Initiatiefoperaties, welke geleidelijk werden gecoördineerd, werden uitgevoerd tegen de vliegvelden rondom den Haag en elders in Zuid-Holland; de 3 vliegvelden Valkenburg, Ockenburg en Ypenburg werden heroverd; de luchtverdediging had veel vijandelijke vliegtuigen omlaag gehaald; het munitieverbruik was echter enorm. Na de herovering van de vliegvelden werd opgetreden tegen kleine plaatselijk rondzwervende groepjes of meer geconcentreerde groepen. (De opzet van snelle verovering van de residentie en gevangenneming van H.M. de Koningin, Ministers en Legerleiding was mislukt).

Naar Rotterdam, waar de troepen van de landmacht en die van de zeemacht niet onder éénhoofdige leiding vochten, werden verschillende versterkingen gezonden. Ondertussen gingen de landingen van Duitse vliegtuigen op Waalhaven voort. C. Vg. Holland gelastte actie tot het hernemen van Waalhaven vanuit zuidelijke richting door 2 grensbataljons (vanuit Breda en Rozendaal) resp. over Willemstad en de Moerdijkbruggen. In de nacht van 12 op 13 mei (Duitse pantsertroepen trokken toen reeds via de Langstraat over de Moerdijkbruggen naar Rotterdam) werden te Rotterdam verschillende maatregelen getroffen (tegen het noordelijk bruggehoofd van de Maasbrug voor gewoon verkeer en tegen Overschie). De C. Lt. Div. ontving 11 mei opdracht bij Alblasserdam over de Noord te gaan en vandaar naar Waalhaven op te rukken; deze operatie mislukte; de Duitsers hielden de brug over de Noord in handen. Latere pogingen, als gevolg van een gewijzigde opdracht, om Dordrecht te ontzetten en daarna naar Waalhaven op te rukken mislukten eveneens. In de avond van 13 mei trok de lichte divisie terug achter de Merwede en bezette de noord-oever. Troepen die bij de Kil hadden gevochten trokken westelijk terug achter het Spui. Het hele eiland van Dordrecht was in Duitse handen.

De terugtocht van de troepen uit de gedurende 8 maanden ter verdediging ingerichte Peel-Raamstelling achter de Zuid-Willemsvaart, waar geen verdedigingsmaatregelen waren getroffen, werd een chaos; de Peeldivisie raakte over heel Noord-Brabant verspreid; voor zover mogelijk werden teruggetrokken troepen hergroepeerd om binnen de Grebbestelling te komen. Van de hulpverlening van de inmiddels in Noord-Brabant verschenen Franse troepen kwam niet veel terecht. De Duitse troepen zetten hun opmars door Noord-Brabant met spoed door. Een gepantserde divisie rukte snel zuidelijk langs 's-Hertogenbosch over Loon op Zand op naar de Moerdijkbruggen, waar zij contact maakte met de parachutisten die deze bruggen bezet hadden, en die daarna doortrok over het eiland van Dordrecht naar Rotterdam. Een andere colonne marcheerde westwaarts over Tilburg, waar zij de Franse troepen terugdrong, rukte daarna door naar Breda, waar de Franse troepen eveneens werden verdreven. (Op aanraden van de Franse commandant evacueerde de bevolking van Breda). Via Rozendaal bereikten de Duitsers op 14 mei Bergen op Zoom. Van daaruit vielen zij de Bath-

stelling aan; deze werd echter zonder dat een aanval werd afgewacht, ontruimd. Verder westwaarts rukkende veroverden zij de Zanddijkstelling (tussen Hansweert en Ierseke). Na een bombardement van deze stelling verlieten onze troepen deze weerstandslijn met achterlating van veel bewapening, en trokken in westelijke richting. Nadat in de vroege morgen van 17 mei een aanval op de Sloedam door Franse artillerie was afgeslagen, volgde een verwoestend bombardement op Middelburg, Vlissingen en Arnemuiden. Na een daarop om 12.20 uur volgende hernieuwde aanval werd de stelling aan de Sloedam genomen. Het moreel der troepen in Zeeland was onder invloed van de capitulatie sterk gedaald, terwijl de samenwerking met de teruggetrokken Franse troepen te wensen overliet. Nederlandse en Franse oorlogsschepen zetten troepen over naar Zeeuws-Vlaanderen. Om 19.00 uur capituleerde de bezetting van Walcheren; in de avond van 17 mei was heel Zeeland in Duitse handen.

De voorposten voor de Grebbelinie, die in de vroege morgen van 11 mei tussen Wageningen en de Grebbeberg door de vijandelijke artillerie onder vuur waren genomen en daarna aangevallen door infanterie, vielen spoedig.

Na een daarop volgende urenlange artilleriebeschieting op Rhenen en de Grebbeberg (en gebruikmaking van fluitprojectielen) was het moreel van de troepen in de Grebbelinie zeer gedaald; de weerstand was practisch gebroken toen de Duitsers op 12 mei te 12.40 uur tot de infanterieaanval overgingen en in de hoofdweerstandsstrook doordrongen. In de namiddag van 12 mei weken geleidelijk Nederlandse troepen uit de frontlijn terug. [4]) Van Nederlandse zijde werden nog een serie tegenstoten gedaan door de eigen troepen heen, deze waren daarvan niet op de hoogte gebracht, waardoor een chaos ontstond. De Duitse artillerie bleef schieten en de fluitprojectielen bleven gieren.

Vanuit noordelijke richting werd getracht door een forse tegenaanval de vijand van de Grebbeberg te verdrijven (gevechten bij Nijkerk, Voorthuizen, Achterveld, Veenendaal, de Klomp en Renswoude tegen Duitse overmacht met pantserafweergeschut en artillerie). Tot het herstel van het moreel van de troep voerden onze vliegers met doodsverachting vluchten uit over de Grebbeberg.

Op 12 mei te 17.15 uur gelastte de O.L.Z. de onderwaterzetting van het oostfront van de vesting Holland benoorden de groep Merwede en de evacuatie van het inundatiegebied. 900 Duitse krijgsgevangenen werden via IJmuiden afgevoerd naar Engeland; olievoorraden in Pernis werden vernietigd; 's avonds vertrok het Prinselijk gezin.

---

[4]) De Krijgsraad te velde bij het IIde Legerkorps te Doorn sprak op 12 mei een vonnis uit waarbij een sergeant-capitulant werd ter dood veroordeeld wegens het op 11 mei eigendunkelijk ontruimen van zijn post in de Grebbelinie. Na de uitspraak verleende de Commanderende Generaal het fiat executie. Kennelijk was bedoeld daarmede een voorbeeld te stellen aan de uit de Grebbelinie terugvloeiende troepen. In het vonnis was echter niet bepaald op welke wijze de troepen daarvan kennis zouden nemen (art. 205 R.L.; M.R.T. XXXVI (1939/1940) blz. 139).

Op 13 mei zetten de Duitsers hun aanval op de Grebbelinie door. Een tegenaanval uit een gereedstelling door oververmoeide troepen, die de vuurdoop nog moesten ondergaan, ontaardde na Duitse vliegtuigaanvallen, in een ordeloze vlucht. Hier en daar stuitten de Duitsers echter op verbeten weerstand. Een Duitse aanval nabij Scherpenzeel kon worden afgeslagen door uitstekend geconcentreerd artillerievuur.

Bij de Grebbeberg werd de Grebbelinie doorbroken; reservetroepen waren hier niet aanwezig. In de nacht van 13 op 14 mei ving met zware grondmist de ónvoorbereide terugtocht aan op het oostfront van de vesting Holland, welke werd bereikt. De brigade A in de Betuwe kreeg opdracht terug te trekken naar Vianen en omgeving.

Toen de vijand op 12 mei zowel uit het oosten als uit het zuiden op onrustbarende wijze opdrong, gaf de O.L.Z. H.M. de Koningin in overweging naar elders te vertrekken; Zij verliet in de morgen van 13 mei het land; het Prinselijk gezin was in de avond van 12 mei naar Engeland vertrokken. De Ministerraad vertrok in de avond van 13 mei naar Engeland, na vooraf het regeringsgezag te hebben overgedragen aan de O.L.Z., die tot het uiterste wilde stand houden. Het vertrek van het Prinselijk gezin, H.M. de Koningin en de Ministers had plaats met Engelse torpedojagers. Op last van de marineleiding werden verschillende (in aanbouw zijnde) oorlogsschepen overgebracht naar havens in Engeland.

Het bericht in de ochtendbladen van 14 mei, dat H.M. de Koningin en Haar Ministers zich hadden begeven naar elders, in het belang van het land en de overige gebiedsdelen, werd door een deel van de bevolking niet dadelijk begrepen en was niet bevorderlijk voor het moreel der troepen. (Het Koninkrijk der Nederlanden omvatte niet alleen het grondgebied van Nederland, maar ook Nederlands-Indië, Suriname en Curaçao (art. 1 Gr.w. 1938).

Het heet, dat de Duitse legerleiding op 13 mei nog geen juist inzicht had in de wanhopige toestand van de Nederlandse tegenstander; van Duitse zijde werd toen het bevel gegeven de tegenstand te Rotterdam met alle middelen te breken.

Op 14 mei om 10.30 uur ontving de kantonnementscommandant van Rotterdam een ongetekend ultimatum om de weerstand onmiddellijk te staken op straffe van vernieling der stad. Deze gaf dit door aan de O.L.Z. Op diens last stuurde de kantonnementscommandant een parlementair naar de door de Duitsers bezette Maasbrug met een schriftelijk antwoord, houdende het verzoek om een ondertekend geschrift vermeldende naam en kwaliteit van de afzender. [5]) Dit antwoord was om 12.00 uur in het bezit van de Duitsers. Vóórdat echter het ultimatum afliep begon het bombardement van Rotterdam. Daarna keurde generaal Winkelman de overgave goed; in de namiddag volgde, na be-

---

[5]) Zie hierover óók L. J. HARTOG: „En morgen de hele wereld", de Duitse stormloop tegen het Westen in de lente en zomer 1940, Amsterdam, van Holkema & Warendorf N.V., 324 blz., f 9.90, blz. 39-60.

dreiging met vernietiging van Utrecht, om 16.50 uur de algemene capitulatie met uitzondering van de troepen in Zeeland, waar Franse troepen vochten, die niet onder Nederlandse bevelen stonden.

Als voornaamste oorzaken waardoor de strijd reeds na vijf dagen werd beslist, noemt de schrijver de volgende: de volkomen verrassing door de luchtlanding van de Duitse parachutisten en andere troepen binnen de vesting Holland; het alles overheersende verschil in militaire geoefendheid in alle rangen, 20-voudige overmacht in de lucht, aanwending van pantserdivisies, hardheid, strijdwil, morele weerstand, vakkennis van commandanten, plichtsbesef, bewapening, aanvoering en ongeoorloofde krijgslisten (misbruik van de Nederlandse uniformen, gebruik van speciale kleding, van burgerkleding, van Nederlandse krijgsgevangenen (als dekking tegen vuur), afmaken van weerloze krijgsgevangenen, inschakeling van bepaalde personen voor Sonderaufträge (radiozender te Rhenen), het als gevolg van onvoldoende geoefendheid en bewapening niet in staat zijn tot het uitvoeren van offensieve opdrachten in groot verband.

De honderdjarige vredesperiode en de jarenlang gevoerde ontwapeningspropaganda, waren oorzaak dat het voeren van oorlog als onwezenlijk werd beschouwd, dat bij stellingbouw en bij oefeningen de ernst ontbraken, terwijl deze factoren ook op de tucht van invloed waren.

Het leger was niet gevormd volgens de eisen van een goede legervorming, doch was het product van gedurende vele jaren te geringe bereidheid van het Nederlandse volk om de noodzakelijke gelden voor de landsverdediging beschikbaar te stellen, om persoonlijke offers te brengen, welke verbonden zijn aan een grote lichting, lange oefentijd en een voldoend aantal herhalingsoefeningen. De mentaliteit van ons volk was te veel gericht op eigen belang en toonde weinig zelfdiscipline ten bate van het algemeen belang.

De regering heeft te weinig gedaan om het volk en de strijdmacht op de hoogte te brengen van de ernst van de toestand (b.v. dat verwacht werd, dat de Duitsers op 12 november 1939 een aanval tegen de westelijke mogendheden zouden inzetten en daarbij door Nederland zouden trekken; deze voorgenomen aanval is echter door Hitler afgelast). Zij heeft nagelaten tijdig de staat van beleg af te kondigen, waardoor de taak van de militaire autoriteiten was bemoeilijkt. Midden in de mobilisatie heeft zij de ontslagaanvraag van de opperbevelhebber aanvaard en een nieuwe opperbevelhebber met eigen inzichten benoemd. De uit deze commandowisseling voortspruitende stagnatie en wijziging van de verdedigingsplannen veroorzaakte tijdverlies, waardoor o.m. de betonnering van de hoofdstelling werd vertraagd. Voor het doen van de noodzakelijke opruimingen voor de hoofdstelling werden geen gelden beschikbaar gesteld.

Niettemin zijn opzienbarende daden verricht door de luchtmacht en de luchtafweer, terwijl op de grond kleine zelfstandig optredende groepjes militairen goede prestaties hebben geleverd zoals bij de vlieg-

velden Ypenburg, Valkenburg, Ockenburg, bij de verdediging van Kornwerderzand, bij Mill e.a.

Deze belangrijke militair-historische studie verdient in handen te komen van zeer velen, waaronder onze regeerders, volksvertegenwoordigers en legerleiding. Vele lessen kunnen daaruit worden getrokken. Ook (res.-)officieren en kader, en a.s. (res.-)officieren dienen dit boek te bestuderen; zij kunnen daaruit leren hoe het militaire vak moet worden uitgeoefend en hoe het niet moet gebeuren, en welke geestesgesteldheid zij zich moeten eigen maken, opdat zij naar het voorbeeld van de met ere genoemde militaire strijders, onder alle omstandigheden met volle overgave hun plicht zullen kunnen doen.

A. F. S.

Notulen van de bijzondere verenigde zitting van de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht in Nederlands Nieuw-Guinea en van de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, gehouden te Hollandia op dinsdag 10 januari 1961

Samenstelling van de beide Krijgsraden tijdens deze zitting:

a. Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht in Nederlands Nieuw-Guinea:
Luitenant-Kolonel van de Generale Staf Jhr. R. H. BOREEL, *president,* Luitenant-Kolonel der Infanterie A. F. GERRITS, *lid,* Majoor der Grenadiers G. H. H. SCHRÖDER, *lid.*

b. Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea:
Luitenant-Kolonel der Kninklijke Luchtmacht R. SCHAFTLEIN, *president,* Luitenant-Kolonel der Koninklijke Luchtmacht F. LEENAARTS, lid, Mr. J. H. G. BOEKRAAD, [1]) *lid.*
Majoor van de Militair Juridische Dienst Mr. P. G. VAN LIEROP, Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht en bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea.
Reserve-tweede-luitenant der Infanterie G. J. GARRITSEN, Secretaris bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht en bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea.

In tegenwoordigheid van:

Dr. P. J. PLATTEEL, Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea, Schout bij Nacht G. J. PLATERINK, Commandant der Strijdkrachten in Nederlands Nieuw-Guinea, Kolonel der Infanterie W. D. H. EEKHOUT, Commandant Brigade Nederlands Nieuw-Guinea, tevens Commanderend Generaal voor de Koninklijke Landmacht, Kolonel der Koninklijke Luchtmacht W. A. BEDET, Commandant Commando Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea, tevens Commanderend Generaal

[1]) Mr. J. H. G. BOEKRAAD is als burgerjurist benoemd tot lid van beide Krijgsraden.

voor de Koninklijke Luchtmacht, Mr. L. F. DE GROOT, President van het Hof van Justitie, Mr. W. VAN VLIET, wnd. Procureur-Generaal bij het Hof van Justitie, Kapitein ter Zee J. SUERMONDT, Chef Staf Commandant Zeemacht NNG, tevens President van de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea, Luitenant ter Zee van Administratie der 1e klasse Mr. H. W. M. STOKVIS, Fiscaal bij de Zeekrijgsraad en vele andere autoriteiten van het Bestuur, de Rechterlijke Macht en van de Strijdkrachten.

Aan deze bijzondere verenigde zitting ging vooraf het afleggen van de eed of belofte in handen van de beide Commanderende Generaals van de aanwezige bij de Krijgsraden benoemde functionarissen, voor zover zij zulks nog niet hadden gedaan.

Door de Commanderend Generaal van de Koninklijke Landmacht in Nederlands Nieuw-Guinea werd vervolgens nog vóór de zitting, mede namens de Commanderend Generaal van de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, een inleidend woord gesproken, waarin hij uiteenzette het grote belang van een goede krijgstucht in de uitzonderlijke omstandigheden, waarin de Krijgsmacht moet kunnen optreden. Hij wees erop, dat de rechtspraak van de Krijgsraden als hoofddoel heeft handhaving en versteviging van de krijgstucht en daardoor het verkrijgen van een verhoogde bruikbaarheid van de Krijgsmacht. Hij achtte het aanwezig zijn van een burgerjurist naast troepenofficieren in de Krijgsraadcolleges een waarborg voor een goede rechtsbedeling, zowel wat betreft de toepassing van het materiële- en formele strafrecht, als ook voor wat betreft het vinden van een juiste strafmaat bij een veroordeling.

Hij richtte een bijzonder woord van dank aan de Commanderend Officier van de Zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea, de Schout bij Nacht G. J. PLATERINK, die als verwijzende autoriteit in het verleden de zorg voor de justitiabelen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht heeft gedragen en aan de Luitenant ter Zee van Administratie der 1e klasse, Mr. H. W. M. STOKVIS, die als Fiscaal hem daarbij terzijde heeft gestaan.

De Commanderende Generaal eindigde zijn toespraak met de hoop uit te spreken, dat het de Krijgsraden gegeven mag zijn recht te spreken op een zodanige wijze, dat niet alleen de Krijgstucht naar de eis wordt gehandhaafd, maar dat ook allen, die voor de Krijgsraden zullen hebben te verschijnen, weggaan in de overtuiging dat hun recht is geschied.

De bijzondere verenigde zitting van de beide Krijgsraden wordt voorgezeten door de Luitenant-Kolonel Jhr. R. H. BOREEL. De President opent te 11.00 uur de bijzondere zitting.

De President doet de Secretaris voorlezen:

a. Het KB. van 30 augustus 1960, waarbij de C-Brigade Nederlands Nieuw-Guinea en C-Commando Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea werden aangemerkt als Commanderend Generaal;
b. de besluiten, genomen door de Commanderend Generaal voor de Koninklijke Landmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, tot instelling van de Krijgsraad te Velde en tot benoeming van President, Leden,

Auditeur-Militair, Officier-Commissaris en Officier-Secretaris bij de Krijgsraad;

c. de besluiten, genomen door de Commanderend Generaal voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, tot instelling van de Krijgsraad te Velde en tot benoeming van President, Leden, Auditeur-Militair, Officier-Commissaris en Officier-Secretaris bij de Krijgsraad.

Op een desbetreffende vraag van de President deelt de Secretaris mede, dat de Processen-Verbaal van beëdiging en belofte-aflegging van de benoemde functionarissen aanwezig zijn en in orde bevonden.

De President vraagt aan de Leden en aan de Auditeur-Militair of deze aanmerkingen hebben op de voorgelezen stukken. Aanmerkingen worden niet gemaakt. De President geeft vervolgens het woord aan de Auditeur-Militair.

De Auditeur-Militair toetst in zijn requisitoir het voorgelezen K.B. en de daarop steunende besluiten aan de Regtspleging bij de Landmagt en aan het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 en behandelt de vraag of de term „Commanderend Generaal" een specifieke betekenis heeft en komt tot de conclusie, dat

a. het formele recht thans het begrip „Commanderend Generaal" in de zin van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 kent,
b. als zodanig elke militaire autoriteit, die K.L. of K.Lu.-onderdelen onder zijn bevel heeft, bij K.B. kan worden aangemerkt,
c. als zodanig niet noodzakelijk alleen de hoogste bevelvoerende militaire autoriteit behoeft te worden aangemerkt en evenmin uitsluitend een autoriteit van het krijgsmachtdeel, waarvoor de Krijgsraad gaat optreden en evenmin een autoriteit in de rang van opperofficier,
d. het „aanmerken" als Commanderend Generaal geschiedt bij K.B. naar welgevallen van de Kroon.

De Auditeur-Militair requireert, dat de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht in Nederlands Nieuw-Guinea en de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea zich als ingesteld zal verklaren en haar werkzaamheden zal aanvangen.

De President schorst de zitting voor enkele minuten.

Na de heropening der zitting deelt de President mede, dat de Krijgsraden van mening zijn, dat de instellings- en benoemingsbesluiten in overeenstemming met de Wet zijn geschied. De President verklaart de beide Krijgsraden voor ingesteld en gereed om met haar werkzaamheden te beginnen. Hij houdt hierna de volgende toespraak:

Excellentie, Mijne Heren.

Het loont de moeite enige beschouwingen te wijden aan de installatie van beide Krijgsraden te Velde.

I. *De eerste vraag* die namelijk rijst is: Was de instelling van deze krijgsraden wel nodig?

In het algemeen kan worden gesteld:

1. snel recht doen is wenselijk:

2. door een college, dat de plaatselijke verhoudingen in de militaire eenheden kent, en bekend is met de
3. verhoudingen in het betrokken krijgsmachtdeel.

Nu is h.t.l. een Zeekrijgsraad aanwezig, welke haar bevoegdheden formeel ontleent aan de „Regtspleging bij de Zeemagt" (RZ). Tot voor kort heeft zij ook strafbare feiten berecht, begaan door militairen van de Koninklijke Landmacht toen dit krijgsmachtdeel slechts door een enkele eenheid was vertegenwoordigd. Formeel was dat minder gewenst, immers voor de Landmacht en de daaruit voortgekomen Luchtmacht geldt de „Regtspleging bij de Landmagt" (RL). De wetgever heeft het indertijd n.l. wenselijk geacht voor elk krijgsmachtdeel een aparte rechtsgang voor een eigen rechtsprekend college in te stellen. Waar thans grotere eenheden van de Landmacht en Luchtmacht zijn gearriveerd, is het niet doenlijk de bestaande toestand te continueren. Vandaar dat tot instelling van de Krijgsraden te Velde voor Landmacht en Luchtmacht werd besloten, mede om aan het formele recht te voldoen.

II. *De tweede vraag* die zich voordoet vloeit uit het voorgaande voort: Is het bestaan van drie Krijgsraden in Nederlands Nieuw-Guinea wel gewenst? Of is het desideratum één krijgsraad voor Zee-, Land- en Luchtmacht?

De voordelen verbonden aan een „interservice"-krijgsraad zijn evident, vooropgesteld dat dit college is samengesteld uit officieren van elk van de krijgsmachtdelen. Met name zou hierdoor worden bereikt:

1. eenheid van opvatting over rechtsregels, en
2. het meten met eenzelfde maat bij eventuele strafoplegging.

De gedachte van één „interservice" college is niet nieuw. Het Hoog Militair Gerechtshof immers is een voorbeeld van een dergelijk college van gemengde samenstelling.

Een moeilijkheid, die eventuele integratie in de weg zou kunnen staan, wordt opgeworpen door de vraag welke autoriteit tot verwijzing bevoegd zou moeten zijn. Voor Nederlands Nieuw-Guinea, waar Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht zeer nauw samenwerken onder éénhoofdig bevel van de Commandant der Strijdkrachten in Nederlands Nieuw-Guinea, zou deze hoogste militaire bevelhebber kunnen optreden als Verwijzende Autoriteit.

Dit is een mogelijkheid waarvoor ik echter niet zou willen pleiten. En wel om de volgende redenen:

1. De drukke hoofdwerkzaamheden van deze bevelhebber zullen in de praktijk leiden tot delegatie van zijn bevoegdheden van Verwijzende Autoriteit aan de hoogste commandanten van de onder hem gestelde krijgsmachtdelen, die over hun eenheden het administratieve bevel of gezag voeren.
2. De justitiële behandeling van strafbare feiten wordt h.t.l. beschouwd geheel in de administratieve lijn te liggen en bij uitsluiting te behoren tot de competentie van het krijgsmachtdeel waartoe de verdachte van een feit behoort.
3. Voor een juist vervolgingsbeleid van vooral de militaire misdrijven

is kennis van de verhoudingen, welke typisch zijn voor de Marine respectievelijk Land- en Luchtmacht, noodzakelijk.

De aanbevolen oplossing, voor het geval tot integratie van de drie krijgsraden kan worden gekomen, is het handhaven van een eigen Verwijzende Autoriteit voor elk van de drie krijgsmachtdelen.

Voorshands is een geïntegreerde rechtspraak voor de krijgsmacht in Nederlands Nieuw-Guinea niet mogelijk. De bestaande formele wetsbepalingen laten het optreden van een „interservice" krijgsraad niet toe. Wordt deze laatste noodzakelijk geacht, dan moet er een wetswijziging komen, afgestemd op de omstandigheden waaronder in Nederlands Nieuw-Guinea wordt gewerkt.

Een wetswijziging zou zijn toe te juichen, want hierdoor zou het penitentiaire recht, dat voor Nederlands Nieuw-Guinea onvoldoende mogelijkheden biedt met onnodige verschillen voor de justitiabelen van de Marine enerzijds en die van Land- en Luchtmacht anderzijds, kunnen worden verbeterd. Bovendien zouden de hierna te noemen verschillen en onvolkomenheden kunnen worden weggewerkt. Deze zijn n.l. onder meer:

De „Regtspleging bij de Landmagt" biedt de mogelijkheid van benoeming tot lid van de krijgsraad van een burgerjurist. De „Regtsple- „ging bij de Zeemagt" voorziet niet in deze mogelijkheid.

Voorts wil ik erop wijzen, dat in de huidige situatie in Nederlands Nieuw-Guinea het nagenoeg onmogelijk is een gelijke rechtsbedeling voor de drie krijgsmachtdelen te verkrijgen. Wat toch is het geval?

Voor de krijgsraden van Land- en Luchtmacht is appèl aan het Hoog Militair Gerechtshof mogelijk. De Zeekrijgsraad kent alleen het „fiat executie" van de Commanderende Officier. Er is dus niet één boven allen gestelde rechter.

Een gevolg hiervan is onder meer te zien in de uiteenlopende opvattingen omtrent het juridische begrip „tijd van oorlog", in betekenis authentiek uitgelegd door artikel 87, lid 3 Wetboek van Strafrecht en genoemd in diverse artikelen van het materiële strafrecht en — niet te vergeten — in de Wet op de Krijgstucht. Genoemd artikel 87, lid 3 zegt onder andere, dat onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd waarin een oorlog dreigende is.

De Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea meent nu al jaren, dat deze dreiging *niet* aanwezig is. Het Hoog Militair Gerechtshof, en de Krijgsraden te Velde in Nederland die zich aan het standpunt van dit gerechtshof conformeren, menen van wel. Bijgevolg: voor Landmacht- en Luchtmachtpersoneel geldt wel „tijd van oorlog" in de zin van het militaire recht, voor het Marinepersoneel niet.

Dit verschil heeft verstrekkende gevolgen. Enkele hiervan wil ik opsommen.

1. Verschillende vergrijpen, genoemd in Wetboek van Militair Strafrecht en Wetboek van Strafrecht zijn alleen in tijd van oorlog strafrechtelijk strafbaar.
2. Vele feiten kunnen in tijd van oorlog zwaarder worden gestraft.

3. In tijd van oorlog kunnen minder feiten als oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp worden afgedaan.
4. In de vonnissen en bij het uitspreken van die vonnissen hebben de krijgsraden in Nederland vaak in de qualificatie van het bewezen verklaarde misdrijf de term „gepleegd in tijd van oorlog" moeten doen horen. Niet aldus bij de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea.
5. Omstandigheden waaronder bewezen verklaarde feiten zijn gepleegd zullen kunnen leiden tot een strafoplegging, die zich qua strafmaat slecht verdraagt met de qualificatie „gepleegd in tijd van oorlog".

Dit alles maakt op de delinquent een verbijsterende indruk. De ervaring in Nederland leert, dat hij van het bestaan van de juridische toestand „tijd van oorlog" pas voor het eerst kennis krijgt uit de tegen hem uitgebrachte telastlegging en daartegen protesteert bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris en vaak nog ter zitting bij monde van zijn raadsman.

Ter geruststelling moge ik opmerken dat het besprokene, bezien vanuit het standpunt van de overheid en dat van de justitiabelen, niet te somber behoeft te worden ingezien. Verwacht kan worden dat het vervolgingsbeleid van de Commanderende Officier der Zeemacht en dat van de Commanderende Generaals van de Land- en Luchtmacht bij het bestaande intensieve contact tussen deze autoriteiten en hun adviseurs, niet te ver uiteen zullen lopen. Ook valt te verwachten, dat voor wat betreft de strafmaat de krijgsraden der drie krijgsmachtdelen zullen gaan rekening houden met de wederzijds gewezen vonnissen.

III. Thans rijst de vraag, welk materieel recht de krijgsraden te velde hebben toe te passen.

De militaire strafrechter heeft de bij of krachtens een wet vastgestelde strafwet toe te passen. Onder „wet" te verstaan de volgens de in de Grondwet gegeven regels in Nederland door Koning en Staten-Generaal gezamelijk tot stand gekomen regeling. De Nederlandse strafwet dus.

Valt de bij ordonnantie voor Nederlands Nieuw-Guinea vastgestelde strafwetgeving nu onder het bereik van de militaire rechter?

Dat deze regels ook voor de Nederlandse militair bindende gedragsregels bevatten is mijns inziens onbetwistbaar. Dat de Nederlandse militair h.t.l. zich aan deze wetgeving ook zal dienen te houden — bij voorbeeld in het verkeer en in zijn verhouding tot de autoriteiten, met name van de politie — is vanzelfsprekend. Helaas kan de nakoming van deze bij ordonnantie vastgestelde wetgeving niet via de Militaire Rechter worden afgedwongen. Deze rechter mag naar de heersende mening die strafwetgeving niet toepassen, omdat die niet bij of krachtens een Nederlandse wet is gegeven.

Het niet bevoegd zijn van de Strafrechter van Nederlands Nieuw-Guinea om te erkennen over door de Nederlandse militairen gepleegde strafbare feiten volgens Nieuw-Guinea-recht, maakt ook handhaving via deze rechter onmogelijk. Hiermede is een grote leemte aangeduid in de mogelijkheid die de overheid heeft om de geldende wetgeving te

doen nakomen. Het ontwerp van Rijkswet tot wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht, ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij Koninklijke Boodschap op 7 juni 1958, voorziet in deze leemte. Echter niet is te voorzien of en wanneer dit ontwerp — al dan niet gewijzigd — wet zal worden. [2])

De mogelijkheden tot afdwingen van de nakoming van de locale strafwetgeving zijn dus beperkt, immers

1. De militaire strafrechter kan alleen vonnissen indien de gepleegde handeling in strijd met die wetgeving tevens is een handeling in strijd met een in de Nederlandse Strafwet gegeven norm.
2. Is dat niet het geval, dan kan de Militaire Tuchtrechter dit handelen toetsen aan de krijgstucht en zich afvragen of een krijgstuchtelijk vergrijp met dit handelen is gepleegd en zo hij dat meent, eventueel tot krijgstuchtelijke strafoplegging overgaan.

Tegen de achtergrond van deze beschouwingen zal het duidelijk zijn hoe oprecht onze dank is aan de President, de Fiscaal, de Officier-Commissaris en de Secretaris van de Zeekrijgsraad, die in de nu beeindigde periode hebben getracht de voor hen vreemde justitiabelen te begrijpen en hen recht te doen.

Een woord van dank aan de President in het bijzonder, omdat hij officieren van de Landmacht in de gelegenheid heeft gesteld ter zitting van de Zeekrijgsraad ten behoeve van de Landmacht-justitiabelen het woord te voeren. Ook een bijzonder woord van welkom aan U, Mr. BOEKRAAD, is hier op zijn plaats. Als burgerjurist hebt U zich bereid verklaard zitting te nemen in zowel de Krijgsraad te Velde van de Koninklijke Landmacht als die van de Koninklijke Luchtmacht. Ik moge de hoop uitspreken dat Uw aanwezigheid in ons midden mag leiden tot een succesvolle bundeling van enerzijds de normen die bepalend zijn voor de waarde van onze Krijgsmacht en anderzijds de eisen ter handhaving van de wet.

Tot slot een woord van dank aan U, Kolonel EEKHOUT, voor de woorden die U als Commandernd Generaal van de Landmacht mede namens de Commanderend Generaal van de Luchtmacht aan deze openingszitting hebt gewijd.

De President verklaart de bijzondere verenigde zitting van de beide Krijgsraden voor gesloten.

De Secretaris: *De President:*

w.g. G. J. GARRITSEN. w.g. Jhr. R. H. BOREEL.

Afstand van rechtsmacht door de Franse justitiële autoriteiten in twee zaken tegen Nederlandse militairen in La Courtine

Twee Nederlandse militairen, ongeoorloofd afwezig zijnde van hun onderdeel, werden in de omgeving van La Courtine door de Franse Gendarmerie Nationale aangehouden wegens „joy riding" met een

---

[2]) M.R.T. LI (1958) blz. 498-648; LIV (1961) blz. 50-77. (*Red. M.R.T.*).

Frans particulier motorrijtuig, en vervolgens ingesloten in het gendarmeriebureau te Gentioux (Creuse). Zij werden vervolgens overgegeven aan personeel van 41 Marcie met verzoek hen ter beschikking te houden van de Franse justitie, teneinde hen op 1 september 1960 te berechten voor een rechtbank te Guéret.

Frankrijk had dus ingevolge het gestelde in LO 389 L-Lu-O, punt 6, waar het vergrijp niet uitsluitend was gericht tegen de veiligheid of eigendommen van de Nederlandse Staat, evenmin uitsluitend was gericht tegen de persoon of het eigendom van een Nederlandse militair of lid van de civiele dienst of van een gezinslid, en niet uitsluitend voortvloeide uit een daad of nalatigheid begaan in de uitoefening van de dienst, voorrang bij de berechting.

Aangezien de Commandant 4e Divisie van mening was, dat er bijzondere redenen aanwezig waren, om van Nederlandse zijde te verzoeken de behandeling te mogen overnemen op gronden ontleend aan het algemeen Nederlands belang, werd de procedure, omschreven in punt 11, C van eerdergenoemde LO 389 L-Lu-O gevolgd, en werd de zaak door de C-4 Divisie aan CGS — de Commanderend Generaal — voorgelegd (Bijlage I).

Tevens werd daarvan aan de Franse justitiële autoriteit, i.c. de Procureur de la Republique te Guéret, mededeling gedaan met verzoek de berechting aan te houden in afwachting van de beslissing van de Nederlandse autoriteiten om aan de Franse autoriteiten te verzoeken afstand van voorrang van uitoefening van rechtsmacht te doen (Bijlage II).

Door de Commanderend Generaal werd vervolgens aan C-4 Divisie medegedeeld dat door de Minister van Defensie was beslist, aan de Franse autoriteiten te verzoeken, afstand te doen van voorrang van rechtsmacht, terwijl C-4 Divisie werd verzocht namens de Nederlandse autoriteiten dit verzoek om afstand van rechtsmacht in te dienen bij de Procureur de la Republique te Guéret (Bijlage III).

Commandant 4 Divisie deed dit verzoek (Bijlage IV). Door de Procureur de la Republique werd dit verzoek ingewilligd (Bijlage V).

Ter bekorting moge naar de inhoud der bijlagen worden verwezen.

Bijlage I

Commandant 4e Divisie
22.017/2N

Een proces-verbaal } duplo
Een afschrift brief }
Aanbieding proces-verbaal

La Courtine, 8 augustus 1960.
Zijne Excellentie de Chef van de Generale Staf
te 's-Gravenhage.

Hierbij moge ik Uwer Excellentie een proces-verbaal van onderzoek aanbieden naar de inhoud waarvan ik mij veroorloof kortheidshalve te mogen verwijzen.

Te Uwer informatie moge ik het ondervolgende berichten:

1. Op 3 augustus 1960 werden te circa 22.30 uur de dpl. soldaat L. J. G. registratienummer 41.00.00.000 en de dpl. soldaat H. G. W. registratienummer 40.00.00.000, beiden behorende tot de A-Compagnie van het 41 Bataljon Infanterie, door de Gendarmerie Nationale te Gentioux (Creuse) gearresteerd, verdacht van „joy riding" met een Frans privé motorvoertuig en ingesloten in de Gendarmeriekazerne aldaar.

2. Na verhoor door de Gendarmerie Nationale werden beide militairen op 4 augustus 1960 overgegeven aan personeel van 41 Marechaussee Compagnie te La Courtine, waarbij door de Franse Procureur de la Republique te Guéret werd verzocht beide soldaten ter beschikking te houden van de Franse Justitie, teneinde hen op 1 september 1960 voor een rechtbank te Guéret te berechten.

3. De militaire Attaché te Parijs werd op 4 augustus 1960 telefonisch op de hoogte gebracht van de hierboven vermelde feiten en omstandigheden.

4. Waar beide militairen naast het strafbare feit van „joy riding", welk feit eveneens in Frankrijk strafbaar is gesteld, zich ook hebben schuldig gemaakt aan „ongeoorloofde afwezigheid" en hier derhalve sprake is van samenloop van strafbare feiten, acht ik het gewenst dat deze zaak aan de bevoegde Nederlandse militaire rechter wordt toegewezen, te meer, waar hier sprake is van een overtreding van het W.v.M.S., welke overtreding niet door de Franse rechter zal worden vervolgd.

5. Gezien bovenstaande feiten heb ik dan ook de Procureur de la Republique te Guéret schriftelijk verzocht de berechting van beide militairen te willen aanhouden in afwachting van een verzoek van de Nederlandse Regering om afstand te doen van voorrang van uitoefening van rechtsmacht zulks gebaseerd op het gestelde in art. VII punt 3C van het NATO Statusverdrag.

6. Ik moge Uwer Excellentie verzoeken — indien U zich uiteraard met mijn standpunt in deze kunt verenigen — het daarheen te willen (doen) leiden, dat de Franse Justitiële Autoriteiten in deze aangelegenheid afstand doen van voorrang van uitoefening van rechtsmacht.

De Generaal-Majoor, Commandant 4e Divisie,

w.g. F. VAN DER VEEN.

Bijlage II

Camp de La Courtine, le dimanche 7 août 1960.

Le Général commandant la 4-ième Division
d'Infanterie de l'Armée Néerlandaise
à M. le Procureur de la République à Guéret.

Monsieur le Procureur,

Par la présente j'ai l'honneur de vous demander de bien vouloir ajourner le jugement des deux militaires néerlandais qui, le 3 août 1960, à 22.30 heures environ, se sont rendus coupables d'un fait délictueux, commis à Gentioux (Creuse) et tombant sous l'action de la loi francaise aussi bien que de la loi néerlandaise; ceci en attendant que,

suivant le paragraphe 3 C de l'article VII de la Convention du 19 juin 1951 sur le Statut des Forces Alliées, le gouvernement néerlandais adresse aux autorités francaises la prière de se dessaisir de la priorité de jurisdiction.

Vous remerciant d'avance de votre bienveillance, je vous prie de croire, Monsieur le Procureur, à ma haute considération.

w.g. F. VAN DER VEEN.

Bijlage III

Koninklijke Landmacht, Chef van de Generale Staf,
Commanderend Generaal,
Bureau Verwijzingsofficieren

Uw kenmerk	Uw Brief van	Ons nummer	's-Gravenhage, 16-8-1960
22.017/N	8-8-1960	VO 133/60	

Onderwerp:
Verzoek om afstand
van rechtsmacht

Aan: Commandant 4e Divisie tevens Commandant Nederlandse troepen in Frankrijk
La Courtine, i.a.a. Cdt 1 L.K.

Met verwijzing naar Uw brief van 8-8-1960 Nr. 22.017/2N, waarbij het proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee, opgemaakt tegen de dpl. soldaten L. J. G. en H. G. W. werd aangeboden, deel ik U mede, dat door de Minister van Defensie is beslist, dat aan de Franse autoriteiten zal worden verzocht om afstand te doen van het recht om bij voorrang rechtsmacht uit te oefenen in de voormelde zaken.

Ik verzoek U, overeenkomstig de beslissing van de Minister van Defensie namens de Nederlandse autoriteiten dit verzoek om afstand van het voorrecht om rechtsmacht uit te oefenen, in te dienen bij de betrokken „procureur de la Republique". Het verzoek ware te motiveren door daarin te vermelden dat de genoemde militairen zich naar Nederlands recht hebben schuldig gemaakt aan twee strafbare feiten.

Eén dezer feiten — de ongeoorloofde afwezigheid — is wel volgens Nederlands recht, doch niet volgens Frans recht strafbaar, zodat de Nederlandse autoriteiten ingevolge art. VII tweede lid van het NAVO-Status verdrag ten aanzien van dit feit bij uitsluiting het recht hebben om rechtsmacht uit te oefenen.

Voor wat betreft het andere strafbare feit (diefstal van een Franse auto) kan in het verzoek worden gesteld dat er sprake is van samenloop van rechtsmacht waarbij de Franse autoriteiten ingevolge art. VII derde lid onder b van het genoemde verdrag het recht hebben om bij voorrang rechtsmacht uit te oefenen.

In het verzoek ware ook te vermelden dat de onderhavige strafbare feiten zeer nauw met elkander zijn verbonden, zodat de Nederlandse autoriteiten met het oog op een juiste berechting het noodzakelijk achten dat de betrokkenen voor beide feiten voor hetzelfde rechterlijke college zullen terechtstaan.

Nu mij is gebleken, dat een der betrokken militairen een poging tot zelfmoord heeft gedaan en een psychiatrisch onderzoek nodig wordt geoordeeld, is het gewenst in het verzoek ook te wijzen op de psychische toestand waarin deze militair verkeert.

De Commanderend Generaal, Chef van de Generale Staf,
w.g. G. J. LE FÈVRE DE MONTIGNY.

Bijlage IV

Camp de La Courtine, le dimanche 21 Août 1960

Le Général commandant la 4-ième Division
d'Infanterie de l'armée Néerlandaise
à M. le Procureur de la République à Guèret.

Monsieur le Procureur,

Faisant suite à ma lettre du 7 courant, ayant trait aux deux soldats néerlandais qui, le mercredi 3 août 1960 à 22.30 heures environ, se sont rendus coupables d'un fait délictueux, commis à Gentioux (Creuse) à savoir le soldat H. W. G., no. 40.00.00.000, et le soldat L. J. G., no. 41.00.00.000, j'ai l'honneur de vous informer que le Ministre de la Defense Nationale Néerlandaise a accepté ma proposition de demander aux Autorités Judiciaires Francaises de dessaisir de la priorité de Juris-diction.

Comme vour n'ignorez point, suivant la loi néerlandaise, les deux militaires en question se sont rendus coupables de deux faits délictueux nettement distingués.

L'un de ces faits delictueux, je veux dire l'absence illicite du camp, tombe sous l'action de la loi néerlandaise, sans, toutefois, tomber sous celle de la loi française, de sorte que, suivant le paragraphe 2 de l'article VII de la Convention du 19 juin 1951 sur le Statut des Forces alliées, les Autorités Néerlandaises sont seules à avoir le droit de le juger; en ce qui concerne l'autre fait délictueux, je veux dire l'emprunt non demandé d'une voiture automobile française, suivant le paragraphe 3 b de l'article VII de la Convention du 19 juin 1951 sur le Statut des Forces Alliées, Les Autorités Françaises jouissent de la priorité de jurisdiction.

Vu que les deux faits délictueux sont intimement liés, les Autorités Néerlandaises, désirant, comme vous, que les deux militaires en question soient jugés en bonne justice, estiment souhaitable que les deux faits délictueux soient traités en rapport l'un avec l'autre et par le même juge militaire.

Aussi, sur l'ordre du Ministre de la Défense Nationale Néerlandaise, ai-je l'honneur de vous demander de vouloir faire les démarches necessaires pour que, en ce qui concerne le second des deux faits délictueux sur nommés, les Autorités Judiciaires Françaises se dessaisissent de la priorité de jurisdiction.

Comme, normalement, les deux militaires en question auraient régagne les Pays-Bas le mercredi 24 août 1960, je vous serai recon-

naissant si la décision des Autorités Françaises ne se faisait pas trop attendre.

Vous remerciant d'avance de votre bienveillance, je vous prie de croire, Monsieur le Procureur, à ma haute consideration.

w.g. F. VAN DER VEEN.

Bijlage V

Guéret, le 24 août 1960

Parquet de la Cour d'Assises de la Creuse et du Tribunal de Grande Instance de Guéret
Nr. 1374 P

Le Procureur de La République de Guéret à Monsieur le Général Commandant la 4-ième Division d'Infanterie de l'armée Néerlandaise Camp de La Courtine

Object: Demande de dessaisissement concernant les soldats L. J. G. et H. W. G.

Reference: Votre lettre du 21 août 1960.

Comme suite à votre demande du 21 août concernant le dessaisissement de compétence de la jurisdiction francaise à la suite du vol d'une voiture automobile commis à Gentioux (Creuse) le 3 août 1960, par les soldats H. W. G. no. 40.00.00.000 et L. J. G. no. 41.00.00.000, j'ai l'honneur de vous faire connaître qu'il est fait droit à cette demande.

Je vous prie d'agréer l'assurance de ma haute considération.

De Procureur de la République,
w.g. onleesbaar.

Personalia

Bij Min. Besch van 8 december 1960 (nr P 030626002/DG) is met ingang van 1 januari 1961 tot 1 november 1963 buitengewoon verlof zonder bezoldiging in het algemeen belang verleend aan luitenant-kolonel Mr. L. F. DE GROOT, van het dienstvak van de militair-juridische dienst.

Bij K.B. van 5 december 1960 nr. 18 is met ingang van de dag van dienstaanvaarding benoemd tot president van het Hof van Justitie in Nederlands Nieuw-Guinea Mr. L. F. DE GROOT. De dienstaanvaarding had plaats op 2 januari 1961.

Bij K.B. van 10 december 1960 nr. 37 is met ingang van 1 december 1960 eervol ontslag uit de militaire dienst verleend aan de reserve-kolonel Mr. H. H. A. DE GRAAFF, van het dienstvak van de militair-juridische dienst. (Ned. Stcrt. d.d. 21 dec. 1960, nr. 248).

Bij K.B. van 11 januari 1961 nr. 67 is aan Mr. H. H. A. DE GRAAFF op zijn verzoek ingaande 1 december 1960, eervol ontslag verleend uit zijn ambt als president van de krijgsraad in het 2de militaire arrondissement te Arnhem, onder dankbetuiging voor de als zodanig bewezen

diensten. (Ned. Stcrt. d.d. 23 jan. 1961, nr. 16).

Mr. DE GRAAFF werd in 1956 door de Gemeenteraad van Amsterdam benoemd tot lector in het militaire straf- en tuchtrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Met ingang van 1 december 1960 hebben B. & W. van die gemeente de aan Mr. DE GRAAFF verstrekte opdracht uitgebreid zodat deze nu ook belast is met onderwijs in de inleiding van het (commune) strafrecht en het (commune) strafprocesrecht. In verband hiermede is aan Mr. DE GRAAFF op zijn verzoek eervol ontslag als president van de krijgsraad verleend

Naast het lectoraat te Amsterdam zal Mr. DE GRAAFF aan de Rijksuniversiteit te Leiden werkzaam blijven als privaat-docent in het militaire straf- en tuchtrecht.

Belgisch Militair Recht

In de REVUE DE DROIT PÉNAL ET DE CRIMINOLOGIE, derde aflevering, december 1960, op blz. 270 tot en met 308 geeft Professor JOHN GILISSEN zijn „Chronique annuelle de jurisprudence militaire, 1960".

Dit is de zesde jaarlijkse kroniek van de Heer GILISSEN, eerste Substituut van de Auditeur-Generaal bij het Militaire Hof te Brussel. Zij munt als al haar voorgangsters uit door helderheid en overzichtelijkheid.

Deze publicaties kan men desgewenst ter leen vragen aan de Militair Juridische Bibliotheek, Stadhouderslaan 156, Den Haag.

Mr. A. H. GEESINK.

BIJDRAGE

Volkenrechtelijke aspecten van het „Ultimatum" aan Rotterdam, op 14 mei 1940

door

Schout bij nacht tit. Dr. M. W. MOUTON.

1. *De feiten.*

Aangezien reeds veel is gepubliceerd over het bombardement van Rotterdam, kan met een kort relaas worden volstaan, ten einde de feiten, betrekking hebbend op het „ultimatum", te memoreren.

Op 14 mei 1940, om 10.30 uur, werd aan de commandant te Rotterdam, door een Duitse parlementair een in slecht Nederlands gesteld briefje overhandigd, waarin werd medegedeeld, dat, indien de weerstand niet onmiddellijk werd gestaakt, maatregelen zouden worden genomen, welke de volledige vernieling van de stad ten gevolge zouden kunnen hebben. Er werd aangedrongen op het zenden van een parlementair met volledige volmacht. Het briefje eindigt met de bedreiging, dat wanneer binnen twee uur na de overhandiging daarvan geen antwoord is ontvangen, de scherpste maatregelen van vernieling zullen worden genomen. Daaronder waren de woorden gesteld: „De Kom-„mandant van de Duitse Troepen". Het was geadresseerd aan de commandant van Rotterdam, aan de burgemeester en wethouders en de autoriteiten van de Staat in Rotterdam. [1])

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht werd hiermede in kennis gesteld en deze gaf order de Duitse commandant te doen weten, dat geen voorstel kon worden overwogen, waarop niet zijn rang, zijn naam en zijn handtekening voorkwamen.

Om 12.15 uur, dat is een kwartier vóór de afloop van het „ultima-„tum", (dat 2 uur na de *overhandiging* ten 10.30 uur expireerde, dus om 12.30 uur) werd deze mededeling van de commandant van Rotterdam aan de Duitsers ter hand gesteld.

Om 13.20 uur werden de nieuwe capitulatie-voorwaarden aan de Nederlandse parlementair overhandigd, met een looptijd van 3 uur. Toen de Nederlandse parlementair, kapitein J. D. BACKER, was vertrokken, verschenen reeds de Duitse vliegtuigen en begon het bombardement, ondanks de pogingen van de commandant van de Duitse troepen, Generaal SCHMIDT, om dit middels het afvuren van rode lichtkogels te verhinderen. [2])

---

[1]) Deze en de volgende feitelijke gegevens zijn geput uit het boek van Lt. Generaal b.d. J. J. C. P. WILSON, Vijf Oorlogsdagen en hun twintigjarige Voorgeschiedenis, Assen, 1960, pp. 261-6. Daarin staat ook de woordelijke tekst van het briefje, dat de Generaal zelf heeft gezien.

[2]) De genoemde tijden stemmen overeen met die genoemd door de Franse aanklager, M. CHARLES DUBOST, in Neurenberg, die bovendien mededeelt, dat de eerste bom om 13.30 u. viel. Zie: The Trial of German Major War Criminals, Part 5, H.M. Stat. Office, London, 1946, pp. 319-320.

Als laatste feit zij vermeld, dat de vliegtuigen, welke het bombardement moesten uitvoeren, van Bremen kwamen en zoals Generaal WILSON zegt, reeds om 11.45 uur moesten starten, „om op tijd boven „Rotterdam te kunnen zijn".

Volgens JACOBSEN [3]) moesten de vliegtuigen om ten 13.20 uur (Ned. tijd) boven Rotterdam te zijn, 95 à 100 minuten vóórdien starten. Om 12.35 uur heeft de Duitse commandant, Generaal SCHMIDT, geseind, dat de aanval uitgesteld moest worden, wegens de onderhandelingen. [4]) Dit sein heeft de vliegtuigen, die toen reeds 50 minuten onderweg waren, niet bereikt.

2. *Korte analyse van enige naar voren gebrachte meningen.*

Wij zullen in dit stadium van het onderzoek de vraag, of de Duitsers het *recht* hadden een overgave binnen een zeker tijdsverloop te eisen, onder bedreiging van volledige vernieling van Rotterdam, even buiten beschouwing laten. Wij nemen voor het moment aan, dat het zenden van een parlementair met een „ultimatum" van de boven weergegeven inhoud, onder de gegeven omstandigheden een normale procedure is.

a. De eerste vraag, waarop diametraal verschillende antwoorden zijn gegeven, laat zich, algemeen gesteld, aldus formuleren:

Moet op een schriftelijke mededeling aan de tegenpartij de rang, de naam en de handtekening van de militaire commandant, van wie de mededeling uitgaat, voorkomen? Dit was de eis, welke de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht stelde, alvorens de inhoud van de mededeling verder in overweging te willen nemen.

Generaal WILSON heeft wel onmiskenbaar duidelijk gemaakt, dat hij deze vraag bevestigend beantwoordt. [5])

Dit oordeel van de Generaal is ongetwijfeld gebaseerd op de juiste gedachte, dat de ontvanger mag eisen, dat de authenticiteit van de mededeling boven elke twijfel verheven is. De ontvanger moet de overtuiging hebben, dat de hem, hoe dan ook geworden mededeling, afkomstig is van de verantwoordelijke, hoogste militaire bevelhebber van de tegenpartij ter plaatse. Omgekeerd is dus de commandant, die een mededeling aan zijn tegenstander wil doen toekomen, verplicht hem die overtuiging van authenticiteit te verschaffen. De *wijze* waarop hij dit doet, zal geheel van de omstandigheden afhangen. Er zijn verschillende manieren denkbaar, waarmede die overtuiging verschaft kan

[3]) HANS ADOLF JACOBSEN, Die Deutsche Luftangriff auf Rotterdam, Wehrwissenschaftliche Rundschau, Mai 1958, Heft 5, p. 279.

[4]) JACOBSEN a.b., pp. 278-9 en noot 72; Zie ook L. J. HARTOG, Het Bombardement van Rotterdam, De Gids, April 1959, p. 230 en p. 250, noot 4 en Lt. Generaal J. J. C. P. WILSON, Het Bombardement van Rotterdam op 14 mei 1940, Militaire Spectator, maart 1959, pp. 87-92.

[5]) Generaal WILSON zegt op p. 262 van zijn bovengenoemd boek, dat het stuk niet meer was dan een „vodje papier van onbekende herkomst". In de voetnoot op die bladzijde zegt hij o.a.: „Het wel eens aangevoerde argument, dat nergens is voorgeschreven, dat een ultimatum moet zijn ondertekend, is uiteraard te absurd om over te discusseren. Een ultimatum is een vorm van briefwisseling tussen 2 personen en behoort dus ondertekend te zijn."

worden, b.v. de wijze van overbrengen van het bericht, nl. door een officier in uniform met een witte vlag, een methode, welke in de artikelen 32–34 van het Landoorlogreglement, onder het hoofd: „Van „de parlementairen" met zekere waarborgen is omkleed en waarvan in het onderhavige geval gebruik is gemaakt. De parlementair kan een bericht mondeling overbrengen en de ontvanger zal zijn overtuiging van de authenticiteit dan slechts op de wijze van overbrengen kunnen baseren.

Wanneer een bericht schriftelijk wordt overgebracht, dan kan de zender, behalve van de bovengenoemde authenticiteitswaarborg, nog van andere legitimatie- of identificatiemiddelen gebruik maken, b.v. door de mededeling op officieel (bedrukt) papier te stellen, dit papier van een dienststempel te voorzien, het op last te laten tekenen enz. De afzender kan, onder bepaalde omstandigheden, de overtuiging van authenticiteit ook trachten te verschaffen door vermelding van zijn rang en naam en door eigen ondertekening. Afgezien van de vraag, of deze laatste overtuigingsmiddelen afdoende zijn (bedrog is niet uitgesloten en een handtekening is veelal onleesbaar en meestal niet bekend en dus oncontroleerbaar) kunnen zich zeer wel omstandigheden voordoen, welke het gebruik van deze laatstgenoemde overtuigingsmiddelen ongewenst maken. Het vermelden van de rang, aannemende, dat de juiste rang wordt vermeld, kan aan de tegenpartij een inlichting verschaffen betreffende de sterkte van het legeronderdeel, dat bij het „beleg" is betrokken. Indien het uit „intelligence" overwegingen ongewenst is een dergelijke aanwijzing aan de tegenpartij te geven, dient in een mededeling aan die tegenpartij de rang van de commandant verzwegen te worden.

HARTOG, die zich op het standpunt stelt, dat een „ultimatum" niet getekend *mag* worden [6]), heeft ons, desgevraagd, ten aanzien van het vermelden van de naam van de afzender, het volgende medegedeeld. Indien de naam wordt vermeld, zou de afzender daarmede de aard en mogelijk zelfs de tactiek van het betreffende onderdeel kunnen prijsgeven. Gesteld nu eens, dat de Duitsers op 10 of 11 mei 1940 aan een stad in de Ardennen een soortgelijk „ultimatum" hadden gezonden als aan Rotterdam en hierin de naam van Generaal GUDERIAN zou zijn vermeld, dan zou dit voor de geallieerden van onschatbare waarde zijn geweest. Men kende maar al te goed de naam van deze pantser-generaal, maar men wist niet waar hij zat. De zo verkregen aanwijzing zou de Fransen en Belgen hebben doen beseffen, dat in de Ardennen het hoofd-doorbraakpunt lag. [7]) Aangezien zij in werkelijkheid deze belangrijke inlichting niet ontvingen, zagen zij in het Ardennen-offensief slechts een afleidingsmanoeuvre met het doel om troepen te onttrekken aan wat de geallieerden als zwaartepunt van de Duitse aanval be-

[6]) Zie pp. 230 en 243 van zijn bovengenoemd artikel in De Gids en in zijn boek, En morgen de Hele Wereld, Amsterdam, 1960, p. 48.

[7]) Het door VON MANSTEIN gewijzigde plan — VON SCHLIEFFEN. Zie het bovengenoemde boek van HARTOG, pp. 90-109.

schouwden, nl. Zuid-Nederland en Noord-België. Zij onttrokken dus geen troepen aan het vermeende hoofdfront, de Ardennen werden niet versterkt en de Duitsers stootten daar door. [8])

Nu gaat HARTOG o.i. te ver met te zeggen, dat een „ultimatum" niet getekend *mag* worden, c.q. geen rang en naam *mag* vermelden. Dit is alléén zo, wanneer daardoor waardevolle inlichtingen aan de vijand zouden worden verstrekt.

In Art. 31 van ons Prijsreglement van 3 juni 1940 (St.bl. A 2), wordt dezelfde fout tegen de beginselen van de inlichtingendienst gemaakt, als die, welke gelegen is in het standpunt, dat een mededeling aan de vijand *altijd* de rang en naam en handtekening van de zender moet bevatten. Het artikel schrijft nl. voor, dat wanneer een niet-vijandelijk schip, na onderzoek blijkt niet vatbaar te zijn voor prijsmaking, het zijn reis kan vervolgen, nadat in het scheepsjournaal een door of namens de commandant (van het onderzoekende oorlogsschip) ondertekende aantekening is gesteld. In lid 2 staat verder voorgeschreven o.a., dat deze aantekening de naam van het oorlogsschip, de tijd en de plaats der aanhouding, de naam en de rang van de commandant en eventueel van de officier, die het onderzoek aan boord heeft ingesteld, moet vermelden. Dit voorschrift is in strijd met de meest elementaire beginselen van „intelligence", want de kans is groot, dat deze gegevens zullen uitlekken, zodra het onzijdige schip een neutrale of vijandelijke haven aandoet. De dislocatie van onze oorlogsschepen en, wat ook belangrijk kan zijn, de rang en naam van hun commandanten, kan op deze wijze aan de vijand bekend worden. Dit is dan ook in Engelse en Amerikaanse reglementen ten strengste verboden. In de recente Amerikaanse Instructie, „Law of Naval Warfare" staat als slot van paragraaf 502: „Neither the name of the visiting vessel nor the name and rank of her commanding officer should be disclosed".

FRANÇOIS heeft voor de Enquête Commissie verklaard: „Er is geen „enkele regel in het Volkenrecht, die eist, dat een ultimatum onder„teken moet zijn. Een dergelijk voorschrift bestaat niet." [9]) Op deze verklaring zullen wij nog terugkomen, maar wat in deze van belang is, is, dat hij daaraan toevoegt: „Het enige is, dat de authenticiteit van „het stuk moet vaststaan . . ."

Samenvattend kan men dus zeggen, dat voor de vorm van een mededeling aan de tegenpartij geen bindende voorschriften bestaan, ook niet in het Volkenrecht, maar dat wel een redelijke aanwijzing dient gegeven te worden, dat het stuk van de bevoegde afzender afkomstig is.

Dat het „ultimatum" in casu werd geretourneerd, kan twee oorzaken hebben, òf men was niet overtuigd van de authenticiteit, hetgeen een puur subjectieve zaak is, òf wel men achtte het niet opportuun er aanstonds op in te gaan en zond het terug om tijd te winnen.

---

[8]) Zie ook de artikelen van de militaire medewerker van de Haagse Courant van 19 en 29 december 1960.

[9]) Verhoor op 13 september 1948 van Prof. Mr. Dr. J. P. A. FRANÇOIS, Enquête Commissie Regeringsbeleid, 1940-1945, Deel 2c, pp. 468-9.

Dit laatste is volkomen verantwoord: de krijgsman wint reeds veel, al wint hij niets dan tijd.

b. De schuldvraag i.v.m. het falen der verbindingen.

Bij de bespreking van deze vraag blijft, gelijk dat onder a. is vooropgesteld, de kwestie van de rechtmatigheid van het ultimatum, nog even buiten beschouwing.

De redactie van het „ultimatum" heeft, i.v.m. de orders aan de vliegtuigen in Bremen, terecht de verwondering, zo niet de ontsteltenis gewekt van een aantal schrijvers.

In de wereld worden vaak door onverantwoordelijke lieden onder emotionele massa's krachten ontremd, die men, eenmaal vrijgekomen, niet meer in de hand heeft. Een dergelijk gebeuren is echter ontoelaatbaar in een militaire en dus gedisciplineerde organisatie. Toch heeft zich, wanneer men de emotionele drijfveren wegdenkt, iets soortgelijks op 14 mei 1940 voorgedaan. Men liet ten 11.45 uur, vóórdat de Duitse parlementair terug was en dus vóórdat men wist welk bericht hij mee zou brengen: òf een aanvaarding van de capitulatie, òf wel mededeling van het *tijdstip* van overhandiging en dus begin van de bedenktijd, de vliegtuigen in Bremen starten, met orders Rotterdam te bombarderen, *tenzij* tegenorders werden ontvangen per radio of/en d.m.v. rode lichtkogels.

JACOBSEN deelt nl. mede, dat de Duitse parlementair ten 12.00 uur terug kwam bij de Duitse bevelhebber. [10]) BAJETTO merkt terecht op: „Het is ook onbegrijpelijk, dat hij (de Duitse bevelhebber) als termijn „gesteld heeft: 2 uur na de *overhandiging* van het ultimatum, hoewel „hij met geen mogelijkheid kon weten hoe laat het zou worden over„handigd, doch daarentegen zeer goed wist, dat het bombardements„eskader uiterlijk 11.45 uur moest vertrekken." [11])

Hier is reeds sprake van een onverantwoordelijk perfectionisme. Men had nu eenmaal het luchtbombardement gefixeerd op 13.20 uur.[12]) De vliegtijd van Bremen naar Rotterdam was 95 à 100 minuten [13]); 13.20 uur minus 95 minuten is 11.45 uur („stimmt").

Wanneer men echter een zò ingrijpend dwangmiddel als een luchtbombardement afhankelijk stelt van een voorwaarde, dan eist toch de rede, het fatsoen, de militaire eer, de menselijkheid, dat men wacht met de uitvoeringsmaatregelen, totdat men weet of aan de voorwaarde is voldaan. Men had òf de order tot starten moeten geven ½ uur na expiratie van het „ultimatum" [14]), òf de vliegtuigen orders moeten mee-

[10]) loc. cit. p. 278. Van de door JACOBSEN vermelde tijden, in dit geval 13.40 u., moet 1 u. 40 min. worden afgetrokken, nl. 1 u. zomertijd en 40 min. verschil tussen Amsterdamse tijd en Middel-Europese tijd.

[11]) H. C. BAJETTO, Lt. kol. b.d., Het Bombardement van Rotterdam, De Militaire Spectator, jan. 1959, p. 34.

[12]) Generaal WILSON, op. cit., p. 264.

[13]) JACOBSEN, loc. cit., p. 279.

[14]) Generaal WILSON, loc. cit. (Spectator).

geven, dat het bombardement eerst moest worden uitgevoerd na ont vangst van het bevel daartoe, hetzij per radio of d.m.v. lichtkogels. [15])

Het plan krijgt echter een misdadig karakter, wanneer blijkt, dat men allerminst zeker was over de feilloosheid der verbindingen. JACOBSEN zegt hieromtrent: „Es war ein Irrtum zu glauben, die „Maschinen sicher in der Hand zu haben", [16]) en verwijst daarbij naar de „umständliche Funkverbindung". KESSELRING, als getuige gehoord, door de Engelse aanklager Sir DAVID MAXWELL FYFE, tijdens het proces van het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg, verklaart op de vraag, of de grondtroepen een uitstekende radio-verbinding met de vliegtuigen hadden: „Yes and no. So far as I know, there „was no immediate communication between the ground-station and „the air-craft, but, as I said yesterday, the communication was from „the tactical force, through the ground station, to the aircraft for- „mation." [17]) Uit het verhoor van de vorige dag wordt deze enigmatische uitspraak duidelijker. Het sein tot afgelasten, door Generaal SCHMIDT, moest via de staf (vermoedelijk de luchtmachtstaf), via „the tactical „ground station", via het vliegveld aan de vliegtuigen worden doorgegeven! [18]) GÖRING verklaart tegenover zijn verdediger: „There was „no radio connection between Rotterdam and the planes. The radio „connection went from Rotterdam by way of my headquarters, Air- „fleet 2, to division squadron, ground station, and from there was a „radio connection to the planes . . . The radio connection between „ground station and planes was, to be sure, tolerably good but in no „way to be compared with the excellent connections which were „developed in the course of the war. But the main point was that „Rotterdam could not send directly to the planes and therefore sent up „the signals agreed upon, the red flares which were understood by „groups two and three, but not by group one." [19]) KESSELRING had, in het bovengenoemde verhoor, toen de aanklager hem mededeelde, dat 2 rode lichtkogels waren afgevuurd, geantwoord: „. . . two red „flares would naturally not have sufficed for the purpose." [20]) Volgens JACOBSEN hadden de vliegtuigen de lichtkogels niet gezien door de rook van de brandende Statendam. [21]) De Duitsers hadden deze signalen zò behoren af te vuren, dat deze op tijd en duidelijk hadden kunnen worden waargenomen. Volgens JACOBSEN hebben de lichtkogels gedeelte-

[15]) HARTOG, loc. cit. (de Gids), p. 234.

[16]) loc. cit., p. 269. Volgens HARTOG, loc. cit. (de Gids) pp. 235 en 236-7, vertelt Kesselring in zijn memoires (Soldat bis zum letzten Tag, Bonn, 1953, pp. 74-7), dat hij niet wist of Rotterdam zich reeds op de morgen van de 14de mei had overgegeven, maar dat hij wel wist, dat de verbindingen op de critieke momenten konden uitvallen; dat dit voor hem een dagelijks verschijnsel was. Zie ook HARTOG, op. cit. (boek), p. 51.

[17]) The Trial of German Major War Criminals, Part 9, H.M. Stat. Office, London, 1947, p. 51.

[18]) a.b., p. 25.

[19]) a.b., p. 133.

[20]) a.b., p. 51.

[21]) loc. cit., p. 282.

lijk effect gehad, doch 60% van de gestarte vliegtuigen heeft zijn bommen afgeworpen. [22])

Ten slotte nog deze schuldverzwarende omstandigheid. Generaal SCHMIDT zou ten 12.25 uur, of ten 12.35 uur, de aanval hebben afgelast. [23]) Een korte tijd, gezien de lange omweg langs de tussenstations en bedenkende, dat het bombardement gefixeerd was voor 13.20 uur. Volgens HARTOG echter, kòn dit telegram de vliegtuigen niet meer bereiken. Hij haalt VON CHOLTITZ aan, die schrijft, dat de verbinding met de vliegtuigen onmogelijk was geworden, omdat deze hun radio ontvangers op de golflengte voor onderling verkeer hadden overgeschakeld. [24])

c. Culpa of Dolus?

Op grond van bovengenoemde gegevens en overwegingen en in het licht van de betekenis van de inzet, nl. het leven van talloze burgers en het gewekte vertrouwen, dat gedurende de onderhandelingen, d.i. voor de afloop van bepaalde termijnen niet gebombardeerd zou worden en gegeven het volbrachte feit, kan aan de verantwoordelijke Duitsers zeker de culpose vorm van zekere schendingen van het oorlogsrecht worden verweten. Met de wetenschap, dat de verbindingen konden falen, nam men de risico, dat de stad werd gebombardeerd, zelfs wanneer de capitulatie was aanvaard.

Sommigen gaan echter verder. Men vraagt zich af of hier wellicht zelfs van een misdadige opzet gesproken mag worden. [25]) HARTOG oppert de mogelijkheid, dat GÖRING „het bevel gaf, het bericht van „SCHMIDT, dat het bombardement niet moest worden uitgevoerd, niet „aan de eskadercommandant door te geven." [26])

Zij staan niet alleen in dit vermoeden. KESSELRING, in zijn verhoor door de advocaat voor GÖRING, geeft op, dat hij de functie van „Air „Force Chief 2" bekleedde, maar dat: „During the three days of „fighting in Holland the C.-in-C. of the Air Force was kept well „informed. Particularly on the third day, i.e. the day I am talking of „(the attack on Rotterdam), the Reich Marshal in his outspoken manner „intervened more than usual in the direction of the air fleet and did, „in my opinion, everything that could possibly be done from such a „leading position." Hij vervolgt dan (en dit is, indien hij daar als getuige de waarheid sprak, zeer merkwaardig): „I do not remember any „message to the effect that the bomber attack was no longer warranted „by the tactical situation." Op de vraag: „Bombs are said to have been „dropped when negotiations about capitulation had already started",

[22]) op. cit., p. 282.

[23]) Voor deze tijden zie JACOBSEN, loc. cit. p. 279-noot 72 (het telegram zou ten 12 u. 35 zijn ontvangen); BAJETTO, loc. cit., p. 35 (verzendtijd 12 u. 35) en Generaal WILSON, loc. cit. (Spectator), p. 91.

[24]) HARTOG, loc. cit. (de Gids), pp. 239-40, waar hij citeert uit: DIETRICH VON CHOLTITZ, Soldat unter Soldaten, Konstanz, 1951, p. 68.

[25]) Generaal WILSON, op. cit. (boek), p. 266.

[26]) HARTOG, loc. cit. (de Gids), p. 241.

antwoordt hij: „As I said, no message to this effect had been received „by the Command, neither had the formation operating over Rotter- „dam picked up a message from the ground."

Even tevoren had hij reeds gezegd: „I myself never had any doubt „that the attack had to be carried out, only was I not quite sure „whether or not it should be repeated. This was the question to which „the signals referred . . . The attack was carried out according to plan „and time schedule." [27]) Antwoordende op de vraag van Sir DAVID MAXWELL FYFE: „Do you know that negotiations for a capitulation „had been in progress since 10.30 hours?" zegt de getuige KESSELRING: „No; as I said yesterday, I have no knowledge of these facts." Wanneer Sir DAVID dan verder vraagt of hij niet wist, dat kapitein BACKER ten 12.15 uur de linies passeerde en de Generaals SCHMIDT en STUDENT sprak en dat SCHMIDT om 12.35 uur de (nieuwe) voorwaarden voor capitulatie schreef, antwoordt KESSELRING: „No, that is unknown to „me." Wanneer Sir DAVID dan zegt, dat dit 55 minuten vóór het bombardement plaats vondt, interrumpeert KESSELRING: „The important „fact would have been for STUDENT to call off the attack as such, but „that did not happen. The cancellation never reached me, and did not „reach my unit either." [28])

Indien deze antwoorden op waarheid berusten en wij ons herinneren, dat GÖRING verklaarde, dat de radioverbinding van Rotterdam over zijn hoofdkwartier, Luchtvloot *2* (KESSELRING), „to division squadron", vlieg-basis en vandaar naar de vliegtuigen liep [29]) en de informatie van JACOBSEN, dat het sein van SCHMIDT ten 12.35 uur „over" was [30]) juist is, dan zou daaruit de gevolgtrekking kunnen worden gemaakt, dat GÖRING het sein van SCHMIDT, om de aanval te stoppen, niet aan KESSELRING heeft doorgegeven.

Er is bovendien nog een aanwijzing, welke het bovenstaande vermoeden zou kunnen ondersteunen. BAJETTO komt tot de conclusie, dat het bombardement een strikt militair doel had en geen terreur-aanval was. [31]) Generaal WILSON concludeert daarentegen, dat het bombardement niet nodig was geweest, omdat een Duitse aanval op 14 mei op en/of ter weerszijden van Rotterdam, zonder zware verliezen en in een paar uur tot de val van de stad zou hebben geleid. [32]) De militaire medewerker van het Algemeen Handelsblad [33]) is van mening, dat het bombardement een strategisch doel had, een terreur-karakter, opzettelijk gericht tegen de civiele bevolking, een handeling, die in het oorlogsrecht niet geoorloofd was.

Hij motiveert dit o.m. met de volgende punten:

---

[27]) The Trial of German Major War Criminals, Part 9 (zie noot 17), pp. 25-26.
[28]) a.b., p. 51.
[29]) a.b., p. 131, waarnaar boven reeds verwezen in noot 19.
[30]) Zie noot 23.
[31]) loc. cit., p. 35.
[32]) loc. cit. (Spectator), p. 91.
[33]) van dinsdag 3 februari 1959.

1. Het bombardement werd niet uitgevoerd met Stuka's, die ter beschikking van SCHMIDT waren gesteld en welke speciaal voor steun aan grondtroepen dienden en waarvan de uitwerking door precisie-aanvallen beperkt kan worden, maar door Heinkel bommenwerpers, die geen precisie-aanvallen kunnen uitvoeren, maar slechts een oppervlakte kunnen bombarderen.

2. De radioverbinding van de grondtroepen te Rotterdam, naar de 2e luchtvloot liep via het hoofdkwartier van GÖRING, zodat het opschorten van de aanval op verzoek van SCHMIDT, niet strokende met het reeds in de namiddag tevoren door Generaal KÜCHLER bevolen terreurkarakter — „Widerstand in Rotterdam ist mit allen Mitteln zu „brechen, nötigenfalls ist Vernichtung der Stadt zu drohen und durch „zu führen" — waarschijnlijk door deze (GÖRING) persoonlijk, mogelijk in telefonisch overleg met KESSELRING (commandant 2e luchtvloot), werd verhinderd. Wij tekenen hierbij aan, dat zoals reeds medegedeeld, KESSELRING te Neurenberg ontkend heeft iets van het „ulti-„matum" geweten te hebben. De visie van de militaire medewerker zou echter steun kunnen vinden in de verwijzing van HARTOG [34]) en van Generaal WILSON [35]) naar urenlange opgewonden telefoongesprekken tussen GÖRING en KESSELRING over de vraag hoe en of luchtaanvallen op Rotterdam zouden plaats hebben. Indien dit laatste op waarheid berust, zou KESSELRING in Neurenberg zijn medeplichtigheid hebben trachten te verbergen door de volle schuld op GÖRING af te wentelen.

3. Na het bombardement werd Utrecht met een zelfde lot bedreigd. Kennelijk had dus het bombardement op Rotterdam de terreurbedoeling als afschrikwekkend voorbeeld de algehele capitulatie van Nederland — een strategisch ongeoorloofd doel dus — af te dwingen.

4. Het bombardement is dus niet een in het landoorlogsrecht — onder zekere voorwaarden — geoorloofde krijgshandeling met een tactisch doel, doch een niet geoorloofde strategische daad. Tot zover de militaire medewerker van het Handelsblad.

HARTOG is dezelfde mening toegedaan, waar hij zegt, dat het duidelijk is wie de beslissing nam . . . niet KESSELRING, maar GÖRING, niet de luchtmacht in engere zin, maar de „Partij" in „ideologische zin . . ." Het bombardement vloeide niet voort uit noodzaak, maar uit een misdadige mentaliteit. [36])

Sir DAVID MAXWELL FYFE had in Neurenberg ook dit vermoeden en heeft getracht de nodige „evidence" te krijgen, maar hij is daarin niet geslaagd.

Hij vraagt aan de getuige KESSELRING: „Was not your purpose, in „this attack, to secure a strategic advantage by terrorisation of the „people of Rotterdam?"

KESSELRING: „That I can deny with the clearest conscience . . . We

[34]) loc. cit. (de Gids), p. 237.
[35]) op. cit. (boek), p. 266.
[36]) loc. cit. (de Gids), p. 237. Zie ook zijn noot 19 op p. 251, waar hij zegt: „het was primair een politiek bombardement".

„had only the one task, and that was to furnish artillery support for „STUDENT's troops."

Sir DAVID: „What did you mean by saying that a firm attitude had „to be taken, if you did not mean that the people of Holland had to be „possibly terrorised into peace?"

KESSELRING: „. . . . I remarked that severe measures would bring „quick results. . . . But only for the purpose of tactical results. May I „once more emphasise that I am a soldier and not a politician, and did „not act as a politician." [37])

Dan komt het slot van het verhoor op dit punt:

Sir DAVID: „If the object of this attack was merely tactical, to help „in the attack on Rotterdam, it could easily have been called off by a „wireless message from General STUDENT to the planes, could it not?"

KESSELRING: „Yes if the tactical situation had been communicated, „or if the situation had been reported to the bombing units immediately, „then there could have been no doubt."

Sir DAVID: „But if in honest negotiations, Witness, terms of sur- „render have been given and are to expire three hours later, all that „is demanded of a soldier is that he will call off the attack, is it not?"

KESSELRING: „If no other conditions have been made, yes."

Sir DAVID: „But it would have been the easiest thing in the world to „stop the attack. I want to make my suggestion quite clear—that this „tactical matter had nothing to do with the attack on Rotterdam; that „the purpose of attack on Rotterdam was, in your own words, to show „a firm attitude and to terrorise the Dutch into surrender."

KESSELRING: „May I repeat again, that I have said explicitly that „this attack was only serving the tactical requirements, and that I „dissociate myself completely from these political considerations." [38])

Het enige wat verder nog te vinden is in het verslag van Neurenberg is het verhoor van GÖRING door zijn verdediger. GÖRING legt uit, dat SCHMIDT de commandant was van de pantser-afdeling, die trachtte over de Maasbrug naar het Noorden te trekken en dat STUDENT de bevelhebber was van de parachutisten, die een klein bruggehoofd op de Noordelijke Maasoever hadden bezet. Volgens hem bevonden deze zich in een zeer benarde positie, terwijl de bruggen onder Nederlands artillerievuur lagen, waardoor zij geen versterking konden krijgen. Hij verklaart dan: „It had been ordered that these batteries standing North „of the station and also those Dutch forces on the street between the „station and the road leading North, representing a great handicap to „our shock troops, be bombed . . . There upon I ordered the Air Force „to use one squadron. The squadron started in three groups, about „twenty-five to thirty planes. When the first group arrived, as far as I „know, the surrender negotiations were in progress, but to no clearly „defined end. In spite of that red flares were sent up." Hier moeten

---

[37]) The Trial of German Major War Criminals, Part 9 (zie noot 17) p. 49.
[38]) a.b., pp. 51-2.

wij het relaas even onderbreken om te trachten deze wartaal te ontwarren. Wat kan hij hebben bedoeld met de woorden: „In spite of „that"? . . . Wij zouden hebben verwacht de woorden: „Because of „that". Hij doet het dus voorkomen, alsof er slepende onderhandelingen waren, welke in genen dele invloed hadden op de voortgang der gevechtshandelingen en dus ook niet op een ondersteuning van uit de lucht van de paratroepen op het bruggehoofd. Hij stelt het bombardement hier voor als een zuiver tactisch bombardement en kent aan de onderhandelingen een totaal ander karakter toe, dan SCHMIDT. Gesteld, voor een moment, dat GÖRING de waarheid sprak, dan zou men de indruk krijgen dat twee groepen naast elkaar hebben gewerkt. In dit verband is het merkwaardig, dat KESSELRING tot twee maal toe tegenover Sir DAVID verklaarde, dat hij Generaal SCHMIDT niet kende, dat hij alleen Generaal STUDENT kende en dat deze het bevel voerde over de Duitse troepen voor Rotterdam. [39] Bovendien blijkt uit het verhoor van KESSELRING, dat hij ook van de onderhandelingen niet op de hoogte was. Hij verklaart dit ook tegenover de verdediger van GÖRING: „I do not know about the agreements reached between General STU„DENT and the officer commanding the Dutch troops in Rotterdam." [40])

Het is echter duidelijk, dat er niet tweemaal vliegtuigen zijn besteld. Het is eveneens duidelijk, dat deze vliegtuigen Rotterdam op een van te voren gefixeerd uur moesten bombarderen. Het motief hiertoe kan mede beïnvloed zijn geweest door de noodkreten van de paratroep op het Noordelijk bruggehoofd, maar dit was niet het hoofdmotief. SCHMIDT heeft het sein om de aanval op te schorten aan GÖRING gezonden. Wanneer KESSELRING niet weet wie SCHMIDT is, nooit van hem gehoord heeft en niets afweet van een „ultimatum", dan is de enige verklaring daarvoor, wij herhalen het, dat GÖRING het sein niet aan KESSELRING heeft doorgegeven.

GÖRING verklaart dan verder:

„The first group did not grasp the significance of these flares, but „rather threw their bombs, as agreed upon, exactly in that area as had „been ordered. If I remember the figure correctly, there were at the „most thirty-six twin-engined planes which chiefly released 50-kilo „bombs. The second and third groups which followed understood the „red signals, turned around, and did not drop their bombs." [41])

Hoewel men uit het bovenstaande voor zich zelf de overtuiging kan hebben verkregen, dat GÖRING de verantwoording draagt en dat in feite van opzet sprake is, bewezen is het niet. Het is in Neurenberg niet volledig uit de doeken gekomen en het bombardement van Rotterdam komt niet voor in het vonnis van GÖRING. [42])

---

[39]) a.b., p. 50.
[40]) a.b., p. 26.
[41]) a.b., p. 133.
[42]) Judgment of the International Military Tribunal for the Trial of German Major War Criminals, Nuremberg, 30th September and 1st October, 1946, H.M. Stat. Off., London, Cmd. 6964, pp. 84-6.

3. *Was er sprake van een ultimatum?*

De ijverige student in het Internationale Recht, die wil weten, wat in dat recht onder een ultimatum wordt verstaan, zal beginnen in de index van een aantal handboeken dit woord op te zoeken en de daar vermelde bladzijden te raadplegen. Hij vindt dan, dat het woord ultimatum in het Volkenrecht uitsluitend gebruikt wordt in het diplomatieke verkeer van Staat tot Staat en in vredestijd. Een ultimatum houdt meestal een waarschuwing in, dat wanneer binnen een bepaalde termijn niet aan zekere eisen voldaan wordt, andere maatregelen zullen worden genomen. Het enige voorbeeld uit het verdragsrecht is Art. 1 van de 3de Conventie van Den Haag van 1907, waarbij de Partijen erkennen, dat de vijandelijkheden niet moeten beginnen zonder voorafgaande waarschuwing, welke de vorm moet hebben, hetzij van een oorlogsverklaring, hetzij van een ultimatum met voorwaardelijke oorlogsverklaring.

Het begrip heeft dus niets met oorlogsrecht te maken, niets met het *jus in bello,* hoogstens iets met het *jus ad bellum.*

Aangezien in de onderzochte handboeken [43]) ook het oorlogsrecht wordt behandeld, blijkt, dat het begrip ultimatum in het oorlogsrecht niet voorkomt.

Raadpleegt men werken, welke uitsluitend aan het oorlogsrecht zijn gewijd, dan komt òf 't woord niet in de index voor, [44]) òf men vindt weer dezelfde betekenis als boven aangegeven en dit geldt ook voor de vooroorlogse, zowel als de naoorlogse instructies voor de legers te velde. [45])

Bij nog verder zoeken zal onze student twee werkjes aantreffen, welke speciaal het begrip ultimatum behandelen. In het boek van ASBECK [46]) wordt op p. 9 duidelijk gesteld, dat een ultimatum slechts tussen Staten uitgewisseld kan worden en ook in zijn op p. 12 gegeven definitie wordt slechts van een mededeling van de ene aan een andere Staat gesproken. Hij zegt verder op p. 10, dat de opstelling van de

---

[43]) OPPENHEIM-LAUTERPACHT, International Law, II, 1952, p. 133 (par. 28) en pp. 295-8 (par. 95-95a); LAWRENCE, The Principles of International Law, London, 1937, pp. 326-7; SCHWARZENBERGER, A Manual of International Law, London, 1947, p. 79; WHEATON'S Elements of International Law, Sixth English Ed. by A. B. KEITH, II, London, 1929, pp. 637-40; FAUCHILLE, Traité de Droit International Public, Tome II, Paris, 1921, pp.42-3 (par. 1035-6); FRANZ VON LISZT, Das Völkerrecht, Berlin, 1925, p. 458; KARL STRUPP, Grundzüge des positiven Völkerrechts, Bonn und Köln, 1932, p. 277; HATSCHEK, Völkerrecht, Leipzig, 1923, p. 292; FRANÇOIS, Handboek van het Volkenrecht, II, 1950, pp. 274 en 310 en id., Grondlijnen van het Volkenrecht, 1957, p. 685.

[44]) Zie b.v.: ERIK CASTRÉN, The Present Law of War and Neutrality, Helsinky, 1954; J. M. SPAIGHT, Air Power and War Rights, London, 1947.

[45]) Zie b.v.: J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL, Het Oorlogsrecht, Breda, 1882, pp. 115 en 117; Manual of Military Law, Part III, The Law of War on Land, London, H.M. Stat. Office, 1958, p. 7; Department of the Army Field Manual, The Law of Land Warfare, FM27-10, United States of America War Office, July, 1956, p. 15, c.f. de drukken van respectievelijk 1929 en 1940.

[46]) Dr. HANS ASBECK, Das Ultimatum im modernen Völkerrecht, Berlin, 1933.

wilsverklaring door de Minister van Buitenlandse Zaken geschiedt, terwijl deze dan door de diplomatieke vertegenwoordiger wordt overhandigd. Men meent iets gevonden te hebben, wanneer hij een onderscheid maakt tussen een diplomatiek en militair ultimatum en daarbij verwijst naar PRADIER-FODÉRÉ. [47]) Men leest daar op p. 540: „Les „ultimatums sont généralement posés par les chefs militaires chargés „d'appuyer le droit sur la force . . ." De voorbeelden, die hij noemt, zijn dezelfde, welke ook door GENET [48]) onder „ultimatum militaire" worden genoemd en wijken niet af van het bovengenoemde volkenrechtelijke begrip ultimatum. ASBECK zegt dan ook op p. 10, dat dit onderscheid nauwelijks betekenis heeft en slechts wijst op de mogelijkheid, dat aan het vereiste diplomatieke werk, behalve beroepsdiplomaten, ook militairen kunnen deelnemen.

Ook in het boek van BRAUN [49]) wordt op p. 54 geconstateerd, dat alle meningen over het begrip ultimatum hierin overeenstemmen, dat het een wilsverklaring is van een of meer Staten aan een andere Staat. Hij geeft echter *twee* voor ons doel nuttige denkrichting-aanwijzingen: 1e. Op p. 47 merkt hij op, dat het begrip ultimatum tegenwoordig niet meer beperkt is tot de diplomatentaal [50]), maar een bestanddeel van de taal van het dagelijks leven is geworden. Een controle-onderzoek in een aantal woordenboeken en encyclopaedieën leverde echter een mager resultaat op.[51]) Zij geven zonder uitzondering een omschrijving van het begrip als technische term gebruikt bij diplomatieke onderhandelingen. Alleen het Nederlandse woordenboek van VAN DALE vermeldt, dat het begrip, behalve in de bovengenoemde betekenis, ook in figuurlijke zin wordt gebruikt, terwijl The Shorter Oxford Dictionary, naast bovengenoemde betekenis, ook het gebruik van de term in overdrachtelijke zin geeft als: „A final stipulation or offer". 2e. BRAUN behandelt ook het begrip sommatie. ASBECK is van mening (p. 12), dat er geen scherpe grens tussen de begrippen ultimatum en sommatie is aan te wijzen, omdat het laatste slechts een variëteit van het ultimatum is. Criterium voor sommatie is ook een ondubbelzinnige laatste mededeling, die uitsluitend eisen inhoudt, welke de zendstaat kan afdwingen. BRAUN verwijst echter naar een tweetal schrijvers, die het woord sommatie of sommeren gebruiken voor gevallen in tijd van oorlog. De eerste is DE VATTEL, [52]) die zich afvraagt of de vijand het recht heeft

---

[47]) P. PRADIER-FODÉRÉ, Cours de Droit Diplomatique, Tome II, Paris, 1899.

[48]) RAOUL GENET, Traité de Diplomatie et de Droit Diplomatique, Tome II, Paris, 1931, § 1099, p. 634 en noot 612.

[49]) Dr. WERNER BRAUN, Démarche, Ultimatum, Sommation, Berlin, 1930.

[50]) Zie b.v. R. E. L. VAUGHAN WILLIAMS K.C., Les Méthodes de Travail de la Diplomatie, Recueil des Cours de l'Académie de Droit International, 1924, III, Tome 4, die op p. 258 het begrip ultimatum als technische term, gebruikt in het diplomatieke verkeer, omschrijft.

[51]) Der Grosze Brockhaus; Winkler Prins, 1953; Larousse, Grand Dictionnaire Universal; Encyclopaedia Brittannica.

[52]) DE VATTEL, Le Droit des Gens, Paris, 1830, Tome II, Liv. III, Chap. VIII, § 143, pp. 173-7.

een bevelhebber te doden, omdat deze zich hardnekkig heeft verdedigd. Hij zegt dan: „Comment a-t-on pu s'imaginer, dans un siècle éclaré, „qu'il est permis de punir de mort un commandant qui a défendu sa „place jusqu'à la dernière extrémité . . . Cette idée régnait encore dans „le dernier siècle; on en faisait une prétendue loi de la guerre; et on „n'en est pas entièrement revenue aujourd'hui." Maar zegt hij, op p. 176: „La résistance poussée à l'extrémité ne devient punissable dans „un subalterne que dans les seules occasions où elle est manifestement „inutile: c'est alors opiniâtreté, et non fermeté ou valeur. La véritable „valeur a toujours un but raisonnable.

„Supposons, par exemple, qu'un Etat soit entièrement soumis aux „armes du vainqueur, à l'exception d'une seule forteresse, qu'il n'y ait „aucun secours à attendre du dehors, aucun allié, aucun voisin, qui „s'intéresse à sauver le reste de cet Etat conquis, on doit alors faire „savoir au gouverneur l'état des choses, le sommer de rendre sa place, „et on peut le menacer de la mort, s'il s'obstine à une défense absolu- „ment inutile, et qui ne peut tendre qu'à l'effusion du sang humain."

De andere schrijver, waar BRAUN naar verwijst is DE MARTENS. Deze spreekt in de paragraaf over belegeringen over de mogelijkheid een commandant te sommeren zich over te geven. In de volgende paragraaf zegt hij: „Il est conforme aux lois de la guerre de sommer au „moins une fois la forteresse ou la place forte assiégée avant de com- „mencer le bombardement' souvent ces sommations se répètent, ou „la forteresse donne un signal qu'elle désire capituler." [53])

Ten slotte het volkenrechtelijke woordenboek van STRUPP raadplegend vinden wij een artikel van dezelfde BRAUN, waar hij de begrippen ultimatum en démarche tegenover elkaar stelt en aan het eerste weer de technische diplomatieke betekenis toekent, [54]) maar ook een artikel van WEHBERG, die behalve de bovengenoemde betekenis van ultimatum in vredestijd, ook over een ultimatum in oorlogstijd spreekt: „Was das Ultimatum während eines Krieges betrifft, so wurde es in „früheren Jahrhunderten oft in der Form gestellt, dass eine Festung, „wenn sie nicht binnen bestimmter Frist sich ergab, dem Erdboden „gleich gemacht werden würde. Mit der Milderung der Kriegsge- „bräuche ist die Stellung eines solchen Ultimatums völkerrechtswidrig „geworden. Das Ultimatum, soweit es noch in Kriegszeiten zulässig ist, „besteht seiner eigentlichen Natur nach in dem Versprechen einer „milderen Behandlung für den Fall z.B. einer rechtzeitigen Übergabe, „während im Falle der Weigerung nur die gewöhnlichen, durch den „Kriegszustand schon an sich erlaubten Grundsätze Platz greifen." [55])

Het is te betreuren, dat de Duitsers, alvorens stappen te ondernemen, niet even hun eigen woordenboek hebben opgeslagen.

---

[53]) G. F. DE MARTENS, Précis dù Droit des Gens, Tome II, Paris, 1858, § 286-7, pp. 263-4.

[54]) Dr. KARL STRUPP, Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie, Band III, pp. 1100-6.

[55]) a.b., Band II, p. 755.

Concluderend komt men tot de slotsom, dat verreweg de meeste schrijvers het woord ultimatum in volkenrechtelijke zin beperken tot verklaringen of mededelingen van Staat tot Staat in vredestijd. Dat voor een soortgelijke mededeling in oorlogstijd het woord sommatie meer gebruikelijk is. [56])

Het wordt nu ook duidelijk, dat FRANÇOIS voor de Enquête Commissie kon verklaren, dat er geen enkel voorschrift in het Volkenrecht bestaat bepalende, dat een ultimatum getekend moet zijn, aangezien het woord ultimatum in streng volkenrechtelijke zin in het oorlogsrecht niet voorkomt. En wanneer het in overdrachtelijke zin in het oorlogsrecht wordt gebruikt, dan mogen wij ons op de algemeen gewaardeerde volkenrechtsgeleerde WEHBERG beroepen, wanneer wij de mening uitspreken, dat de vorm, welke de Duitsers voor Rotterdam hebben gebruikt, in strijd was met het Volkenrecht.

4. *Hoe hadden de Duitsers volgens het Volkenrecht moeten handelen?*

De enige van de aangehaalde schrijvers, die de juiste weg aangeeft is HARTOG, [57]) al zijn wij het met zijn conclusies niet geheel eens. Het antwoord op deze vraag wordt gegeven in het Landoorlogreglement, waaraan de Duitsers gebonden waren. [58])

Generaal WILSON komt in zijn artikel in de Militaire Spectator tot de conclusie, dat Art. 25 van het Landoorlogreglement is geschonden. Wij zijn het daarmede niet eens, want wij geloven niet, dat men kan volhouden, dat Rotterdam een open stad was. Art. 25 handelt over steden, die niet verdedigd worden. Rotterdam werd wel verdedigd en dus geldt Art. 26: „De bevelhebber der aanvallende troepen moet, „alvorens tot het bombardement over te gaan en behoudens het geval „van een aanval stormenderhand, alles doen wat van hem afhangt om „de overheden te verwittigen." Hebben de Duitsers zich aan dit voorschrift gehouden? Volgens HARTOG (a.b. p. 246) wel, volgens ons niet. Het „ultimatum" was geen mededeling in bovengenoemde zin, maar een bedreiging en poging onder die bedreiging capitulatie af te dwingen. Maar zelfs indien het „ultimatum" mede als waarschuwing bedoeld was, voldeed het dan aan de geest van Art. 26? Om deze vraag

---

[56]) Ook in het verdragsrecht: zie b.v. Art. 34 van het Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee, van 12 aug. 1949, Tractatenblad 1951 No. 73: „De bescherming (van een hospitaalschip, dat zich aan het plegen van voor de vijand schadelijke handelingen schuldig maakt) zal echter eerst eindigen na een sommatie, waarbij . . . een redelijke termijn is gesteld en waaraan geen gevolg is gegeven."

[57]) loc. cit. (de Gids), pp. 244-6.

[58]) Zij hebben zich in Neurenberg op de „si-omnes" clausule beroepen. Dit kon nog niet in mei 1940, omdat toen alle bij de oorlog betrokken Staten de 4e Conventie van Den Haag van 1907 hadden geratificeerd. Later in de oorlog waren niet alle oorlogvoerenden partij bij dit Verdrag, o.a. Italië niet. Het Tribunaal verwierp echter dit beroep, omdat de regels door alle beschaafde landen waren aanvaard en werden beschouwd als declaratoir voor het bestaande gewoonterecht; Judgment, zie boven noot 42, p. 65.

te beantwoorden moeten wij de bedoeling van Art. 26 uit de voorgeschiedenis trachten te vinden.

Waarom is deze bepaling in het L.O.R. opgenomen? De „Actes" van 1907 geven hieromtrent geen inlichtingen en in het rapport van ROLIN van 1899, wordt slechts naar Art. 16 van de niet geratificeerde Declaratie van Brussel in 1874 verwezen. Bij de besprekingen aldaar, dacht men meer in het bijzonder aan een belegerde verdedigde stad en men vindt in de notulen eigenlijk dezelfde vraag, welke wij ons stellen (MISCELLANEOUS No. 1, 1875, C-1128), p. 113: „M. le BARON LAM-„BERMONT demande si, à l'Article 15 (van het Russische ontwerp), on „ne pourrait stipuler un délai entre l'avertissement et l'attaque. M. le „BARON JOMINI répond que l'avertissement, par sa nature même, im-„plique l'idée qu'il pourra être utilisé."

Aangezien de zgn. „LIEBER-RULES" invloed hebben uitgeoefend op het tot stand komen van het Russische ontwerp van 1874, citeren wij Art. 19 van de „Instructions for the Government of Armies of the „United States in the field" van 1863: „Commanders, whenever ad-„missible, inform the enemy of their intention to bombard a place, so „that the non-combatants, and especially the women and children, may „be removed before the bombardment commences. But it is no in-„fraction of the common law of war to omit thus to inform the enemy. „Surprise may be a necessity."

Wij mogen hier aanstonds aan toevoegen, dat dit laatste element in het Rotterdamse geval geen rol speelde. Dat dit inderdaad de bedoeling van Art. 26 van het L.O.R. is geweest moge ook hieruit blijken, dat in de nieuwste instructie van het Amerikaanse Leger, bij de toelichting op dit artikel, woordelijk de tekst van de „LIEBER-RULES" wordt gebruikt (FM27-10, The Law of Land Warfare, Department of the Army Field Manual, July 1956, p. 20). In dit licht is het duidelijk, dat het Duitse ultimatum, met een looptijd van twee uur, niet voldeed aan het doel van Art. 26, om de burgerbevolking, althans vrouwen en kinderen in veiligheid te brengen, c.q. te evacueren.

Men had hiervoor een veel langere tijd b.v. 12 of 24 uur beschikbaar moeten stellen.

Het bovengenoemde Amerikaanse Reglement bevat een apart artikel (p. 20) betreffende luchtbombardementen, waarin wordt gesteld, dat er geen verbod bestaat tegen zulk een bombardement o.a. op verdedigde plaatsen.

Hiertegen moet worden ingebracht, dat men in 1907, juist met het oog op luchtbombardementen aan Art. 25 de woorden heeft toegevoegd: „par quelque moyen que ce soit". [59]) De geest, welke hieruit spreekt, maakt het aannemelijk, dat men onder bombardementen in Art. 26 eveneens luchtbombardementen dient te begrijpen.

Wij concluderen, dat de Duitsers Art. 26 van het Landoorlogregle-

[59]) Actes, Deuxième Conférence Internationale de la Paix, Tome III, La Haye 1907, pp. 15-6.

ment hebben geschonden en daarnaast de gewoonterechtsregel, dat men ook tegenover de vijand het gegeven woord („ultimatum") dient te houden. [60])

INGEKOMEN BIJDRAGE

Het dienstbevel: zijn elementen en accessoires

door

Kapitein-luitenant ter zee (A) A. D. VAN LEEUWEN.

I. INLEIDING.

1. *De Holle-kies sententie: begging the question.* In zijn sententie van 9 juni 1959, M.R.T. LIII, blz. 14 WHV, door Mr. DE GRAAFF de Holle-kies sententie gedoopt, M.R.T. LIII, blz. 297 v., overwoog het H.M.G.:

. . . „dat als een dienstbevel niet beschouwd kan worden een bevel, „waarvan blijkens een wettelijk voorschrift de nakoming niet mag wor- „den geëist" en dat „derhalve" de door de luitenant ter zee (TA) Hoog- „land gegeven order geen dienstbevel was, omdat hij in strijd was met „art. 25-4 R.K." (Waarom volgde vrijspraak wegens gebrek aan bewijs; de telastelegging sub 2° gaf toch een juist verslag van het incident?).

2. *Onwettige dienstbevelen mogelijk.* Volgt uit 's Hofs overweging „derhalve" de onbestaanbaarheid van onwettige dienstbevelen? Wij zouden dit niet durven onderschrijven. De meeste zo niet alle strafrechtsnormen hebben slechts relatieve kracht. De wetgever zag dit zelf ook in toen hij o.m. bepaalde dat ontoerekenbare, in overmacht of uit noodweer handelende delinquenten vrijuit gaan. Ook de bepaling dat niet strafbaar is degeen die handelt ter uitvoering van een wettelijk voorschrift toont aan dat de wetgever zich van het betrekkelijke van zijn normen bewust is. Immers hij voorzag dat twee wetsbepalingen kunnen botsen zodat een moet wijken voor de ander. Mogen we dan niet hetzelfde aannemen bij de norm: gij, meerdere, zult geen onwettige dienstbevelen geven? Mag de commandant van een militaire hulpcolonne tijdens een reddingsactie bij watersnood niet de noodzakelijke order geven geen verboden privéterrein te betreden? Als hij het zèlf doet is hij straffeloos o.g.v. overmacht (art. 40 SR), hetzelfde geldt voor elk ander lid dat op eigen initiatief optreedt. Zou individuele actie toegestaan maar hulpverschaffing in teamverband verboden zijn?

Wij menen dan ook dat óók bij onwettige militaire orders, evenals bij alle andere overmachtssituaties, van twee kwaden het ergste (verlies van mensenlevens, have en goed) vermeden en dus het minste gekozen dient te worden.

3. *Slechts een bepaalde categorie van onwettige dienstbevelen bestaanbaar?* De volgende oplossing is denkbaar, hoewel o.i. niet aan-

---

[60]) HUGO DE GROOT, De Jure Belli ac Pacis, Liber III, Caput XIX, §I.

bevelenswaardig: Gehoorzaamt de mindere terecht dan overtreedt hij uiteraard niet art. 114 MS maar wel het andere delict. Op grond van overmacht zal dit hem echter niet aangerekend worden. De reden dat deze order toch een dienstbevel is, is gelegen in de geringe onwettigheid. Moet de mindere daarentegen weigeren en doet hij zulks (eveneens: terecht) dan pleegt hij niets, niet het andere delict maar evenmin dienstweigering omdat deze order té onwettig is en dus geen dienstbevel. De vraag: is een order een dienstbevel? wordt in deze opvatting dus afhankelijk gesteld van de graad van onwettigheid. Dit alles lijkt ons moeite achteraf en overbodig; in plaats dat de mindere zich moet afvragen: wat is erger, dienstweigering of het andere delict? moet hij overwegen: wat is erger: *eventuele* dienstweigering of het andere delict? Is dit delict het zwaarst dan is dienstweigering (volgens deze theorie) onmogelijk: de order was dermate onwettig dat het geen dienstbevel was.

4. *Naast (slechts wettige) dienstbevelen bindende orders?* Een derde mogelijkheid: alleen wettige *dienstbevelen* zijn bestaanbaar en moeten gehoorzaamd worden, maar ook die onwettige *orders* die een geringe wederrechtelijkheid in zich houden. Wij menen te kunnen volstaan met op te merken dat deze nodeloze ingewikkeldheid zichzelf veroordeelt en dat een dergelijke verfijning neerkomt op een versplintering. En waarom — vragen wij ons af — zou bij ons zo gecompliceerd moeten zijn wat bij onze collega's ter koopvaardij — op de voet van het in no. 2 vermelde — eenvoudig is geregeld?

5. *Art. 417 Wetb. v. Koophandel.* De schepeling dient de bevelen van de kapitein in functie met stiptheid op te volgen. Meent hij dat deze bevelen onrechtmatig zijn dan kan hij in de eerstvolgende haven de tussenkomst inroepen van bevoegde autoriteiten zoals de scheepvaartinspectie, diplomatieke of consulaire ambtenaren enz. In het laatste geval met zelfs nog deze beperkende bepaling dat dit redelijkerwijze zonder oponthoud van het schip geschiedt. Duidelijk blijkt hieruit dat de wettigheid geen integrerend bestanddeel, doch slechts accessoire is, zie nos. 8 en 9.

II. Elementen en accessoires.

6. *Het „ideale" dienstbevel.* Welke eisen stellen wet, RK en logica aan het „ideale" dienstbevel? Zonder aanspraak te willen maken op volledigheid kunnen wij constateren dat het dienstbevel moet

(a) gegeven worden door een militaire meerdere;
(b) betrekking hebben op de dienst (art. 10 RK), niet vreemd zijn aan de belangen van de dienst (art. 140 MS);
(c) gegrond zijn op rede en billijkheid;
(d) kort en bondig zijn;
(e) stellig en duidelijk zijn;
(f) rekening houden met de omstandigheden;
(g) rekening houden met de persoon tot wie het gericht is;
(h) wettig zijn;

(i) doelmatig zijn;
(j) bevoegd gegeven zijn;
(k) begrijpelijk en verstaanbaar zijn;
(l) mogelijk en uitvoerbaar zijn.

7. *Spelregel.* Bovenstaand lijstje geeft een opsomming van ongelijkwaardige vereisten, die bovendien elkaar gedeeltelijk overlappen of in elkaar kunnen opgaan. Een bevel kan zo langdradig (d) zijn dat het tevens onduidelijk (e) of zelfs onbegrijpelijk (k) is maar dat is niet met alle langdradige bevelen het geval. Evenzo kan een bevel zo weinig rekening houden met de omstandigheden (f) of de persoon (g) dat het onbillijk (c) wordt. Beschouwen wij de bevoegdheid (j) en de wettigheid (h): VAN DALE omschrijft „bevoegd" als door de wet *of* enig erkend gezag tot iets gerechtigd, KOENEN geeft een bijna woordelijk gelijkluidende definitie. Door de wet niet gerechtigd is onwettig, tevens onbevoegd; door enig erkend gezag (Minister, vlootvoogd) niet gerechtigd is echter alleen onbevoegd, niet onwettig. Op grond van al deze voorbeelden van ineenvloeiïng van deze vereisten zullen wij als spelregel laten gelden dat elke factor wordt bekeken „an sich", apart en los van de andere.

8. *Elementen en accessoires.* Bij een auto maakt men onderscheid tussen vitale onderdelen en accessoires. Tot vitale onderdelen of onmisbare vereisten kunnen wij bijv. rekenen motor, accu, de wielen — uitgezonderd het reservewiel —, stuurinrichting enz. Accessoires zijn de niet-noodzakelijk onderdelen zoals een asbakje, handschoenenkastje, radio e.z.m. Zij verhogen de waarde van de auto maar zijn voor het voertuig als zodanig niet onmisbaar.

Ten aanzien van het dienstbevel willen wij hetzelfde onderscheid toepassen, m.d.v. dat wij de vitale onderdelen hier noemen „elementen".

Rekening houdend met de in no. 7 vermelde spelregel zouden wij als accessoires willen bestempelen:

(c) de rede en de billijkheid;
(d) de kortheid en de bondigheid;
(e) de stelligheid en de duidelijkheid;
(f) het rekening houden met de omstandigheden;
(g) het rekening houden met de persoon
en
(i) de doelmatigheid.

Al deze vereisten verfraaien het dienstbevel maar zijn o.i. niet onmisbaar. De gehoorzaamheidsplicht blijft bestaan, het RK vertelt ons in hoeverre beklag (achteraf) mogelijk is (niet t.a.v. de doelmatigheid).

Tot de elementen rekenen wij:

(a) de status van militaire meerdere van de opdrachtgever;
(b) het betrekking hebben op de dienst (niet te verwarren met de doelmatigheid (i), zie ook het o.i. overtuigende artikel van Mr. BIJVOET in M.R.T. XLVIII blz. 529 v., in het bijzonder blz. 535);
(k) de (objectieve) begrijpelijkheid en verstaanbaarheid;

(l) de (objectieve) mogelijkheid en uitvoerbaarheid.

Wij menen dat hiermede het lijstje van de elementen compleet is. Ontbreekt een element dan ontbreekt de militaire gehoorzaamheidsplicht.

9. *De wettigheid een bijzonder accessoire.* Op grond van no. 2 v. beschouwen wij de wettigheid (h) als accessoire. Bij het ontvangen van een onwettig dienstbevel *moet* de mindere, die hierdoor in een overmachtstoestand wordt geplaatst, dus kiezen. Een zeer onaangename en betreurenswaardige situatie uiteraard, maar dat geldt voor allen die in nood zijn (twee drenkelingen en één reddingboei, diefstal gepleegd uit honger).

Gehoorzaamt de mindere ten onrechte dan smaakt hij de schrale troost dat de meerdere schuldig is aan uitlokking tot het delict, waarvan hij, mindere, pleger is (art. 47 SR, misbruik van gezag). Gehoorzaamt hij terecht en wordt t.a.v. hem dus overmacht aangenomen dan is hij, mindere, de straffeloze uitvoerder van het delict dat de meerdere hem heeft doen plegen (eveneens art. 47 SR). Werd de meerdere zelf door overmacht gedrongen dit dienstbevel te geven dan gaat deze natuurlijk ook vrijuit, zoals bijv. in het watersnoodgeval, no. 2.

Weigert de mindere terecht om te gehoorzamen dan valt hem — ondanks overtreding van art. 114 MS — niets te verwijten; de meerdere echter zoveel te meer, hetgeen o.m. kan resulteren in art. 140 MS of art. 134 bis SR (trachten te bewegen door misbruik van gezag zonder dat delict of strafbare poging volgt).

Hoewel wij dus menen dat de wettigheid accessoire is, is zij, gezien de — relatieve — norm: gij zult geen onwettige dienstbevelen geven (no. 2) beduidend belangrijker dan de andere accessoires. Zij verschilt zelfs in zoverre van de andere dat bij haar afwezigheid straffeloosheid kan volgen (overmacht). Om deze reden zouden wij haar willen vergelijken met de handrem van de auto: zonder haar kán de auto rijden, maar een auto zonder handrem is even betreurenswaardig als een onwettig dienstbevel.

10. *De bevoegdheid is accessoire.* Indien het begrip „bevoegd" in zijn aspect van „onwettig" slechts accessoire is (zie de definitie in no. 7 alsmede no. 9) zal hetzelfde moeten gelden voor de minder vergaande betekenis van „door enig erkend gezag tot iets gerechtigd", met o.i. echter dit grote verschil dat onwettigheid tot een overmachtsconflict leidt, een onbevoegd-niet-onwettig dienstbevel niet. Zelfs art. 43 SR achten wij niet toepasselijk (straffeloosheid bij opvolging van een bevoegd ambtelijk bevel). Wij geven toe dat dit een petitio principii is, doch menen dat de krijgsmacht er ten zeerste mee geschaad is als de mindere een ongehoorzaamheidsplicht wordt opgelegd t.a.v. bevelen die bijv. in strijd zijn met een administratieve bepaling (de commandant geeft opdracht één afschrift van een brief die de hiërarchische weg moet volgen spoedshalve rechtstreeks aan de hoogste autoriteit te verzenden). Bij de toenemende gecompliceerdheid van ons defensie-apparaat en deszelfs taken is het gevaar niet denkbeeldig dat vloot, leger en

luchtmacht desintegreren in semi-zelfstandige groepjes van experts die geen bemoeienis met anderen hebben. Dat dit tot stroefheid kan leiden behoeft wel geen betoog en evenmin dat dit zal voeren tot een hopeloze verfijning zoals eigenlijke of oneigenlijke, formele of materiële, absolute of relatieve, oorspronkelijke of afgeleide bevoegdheid enz. Neen, men late de mindere zich niet het hoofd breken over een onbevoegdheid die niet tevens onwettig is; zonder vrees voor straf zal hij de order kunnen en moeten uitvoeren. De meerdere zal immers op grond van art. 140 MS aansprakelijk zijn.

11. *Relevante dwaling t.a.v. de elementen.* In ons opstel in M.R.T. XLVIII blz. 145 v. merkten wij reeds op dat in de tekst van art. 114 MS het woord „dienstbevel" geplaatst is achter „opzettelijk" en dus als „gesubjectiveerd" moet worden beschouwd. Dit betekent dat dwaling (te goeder trouw, dwaling te kwader trouw lijdt aan innerlijke tegenstrijdigheid) t.a.v. het dienstbevel en dus t.a.v. één of meer elementen daarvan geen opzettelijke ongehoorzaamheid kan opleveren. De mindere liet weliswaar opzettelijk na te gehoorzamen, maar dat deed hij omdat hij te goeder trouw meende dat degeen die de order gaf een vijfde colonnist was en geen militaire meerdere of dat hij geen betrekking had op de dienst, onuitvoerbaar was, enz. Was hij te goeder trouw maar had hij beter moeten weten dan valt hij onder art. 115 MS (culpoze ongehoorzaamheid).

12. *Irrelevante dwaling t.a.v. de accessoires.* Aangezien de accessoires geen integrerend bestanddeel zijn van het dienstbevel doet dwaling hier niet ter zake; de gehoorzaamheidsplicht blijft bestaan. Dit geldt o.i. ook indien de mindere te goeder trouw doch ten onrechte meende dat het dienstbevel onwettig was — tenzij deze dwaling zo vergeeflijk is dat alle verwijt ontbreekt (geen straf zonder schuld).

III. Slot.

13. *Ondergeschiktheid de ziel van de militaire dienst.* Eensgezindheid, saamhorigheid en samenwerking zijn voor een goede krijgsmacht onmisbaar (art. 7-1 RK) maar het spreekt vanzelf dat reeds in vredestijd zodanig snel beslissen en handelen noodzakelijk kan zijn dat gemeenschappelijke en dus vaak moeizame besluitvorming op basis van gelijkheid niet mogelijk is. Wij denken behalve aan watersnood ook aan zeegevaar, vliegtuigdirectie, manoeuvres e.z.m. Een krijgsmacht dient dus noodzakelijkerwijze hiërarchisch te zijn opgebouwd; art. 2-1 RK mag misschien wat ouderwets op de man af klinken, de inhoud ervan is tijdloos.

De theorie omtrent het dienstbevel is daarom zeer belangrijk; zij moet zo zijn dat zij op de praktijk en de praktijk op haar is afgestemd. Als zij elkaar tegenwerken of geen contact met elkaar houden is dat niet alleen ondoelmatig maar ook onrechtvaardig: de militaire dienst wordt dan een eierdans om buiten schot te blijven.

Dit opstel werd geschreven in de hoop tot klaarheid te kunnen meehelpen.

Het schijnt dat men tegenwoordig bezwaren heeft tegen de woorden „ondergeschiktheid" en „mindere". Deze ondergeschiktheid is natuurlijk een louter zakelijke, zonder ethische of andere bijbedoelingen. De begrippen meerdere, mindere en ondergeschiktheid zijn dus neutrale, kleurloze begrippen — en tevens relatieve, zie no. 14.

14. *Status van de tussenpersoon.* De theorie omtrent de omvang en de inhoud van het dienstbevel is slechts één zijde van een groot vraagstuk. De andere, die hier onbesproken moet blijven maar even belangrijk is, is deze: Wanneer is in een hiërarchische keten een tussenpersoon opdrachtgever of -ontvanger? In no. 9 hebben wij getracht aan te tonen dat t.a.v. onwettige dienstbevelen 4 combinaties van strafbare dan wel straffeloze meerderen en minderen kunnen zijn. Het is bij de mutaties strafbare meerdere — straffeloze mindere en straffeloze meerdere — strafbare mindere dringend noodzakelijk om de tussenpersoon te kunnen classificeren.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 april 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. H. Gimbel, Luitenant-Kolonel Mr. G. W. O. Riep.
Raadsman: Ritmeester E. C. van Heekeren.

Wederrechtelijke toeëigening van patronen en springstof, die beklaagde als oefenmateriaal onder zich had.

In de nacht van 31 december op 1 januari een hoeveelheid springstof tot ontploffing gebracht op de stoep van de rechtbank te Dordrecht, waardoor een gat in de hardstenen stoep sloeg en vele ruiten sprongen: „opzettelijk een ontploffing veroorzaken terwijl daarvan ge„meen gevaar voor goederen te duchten is".

(W.Sr. art. 157, 310, 321).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. T. M., geboren 22 september 1938, dpl. wachtmeester-titulair, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 1 januari 1960 te Dordrecht, op de „voor het publiek toegankelijke straat, de Steegoversloot, althans in „Nederland, opzettelijk een hoeveelheid springplastiek tot ontploffing „heeft gebracht waardoor gemeen gevaar voor goederen te duchten was „onder andere voor de aan de straat gelegen percelen en waardoor „belangrijke schade is ontstaan aan de ruiten van het gebouw van de „arrondissementsrechtbank, perceel Steegoversloot 40, aldaar, waardoor „tevens levensgevaar te duchten was voor de zich in die Steegoversloot

„bevindende personen, althans zo op het voorgaande geen veroorde-
„ling kan of mocht volgen, terzake dat het alstoen aldaar aan zijn,
„beklaagdes, schuld is te wijten geweest, dat door bovenvermelde ont-
„ploffing de ruiten van het perceel Steegoversloot no. 40 werden ver-
„nield en gemeen gevaar is ontstaan voor meerdere aan die straat
„staande gebouwen;

„2e. dat hij in of omstreeks de maand oktober 1959 te Rothem
„(L.), althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke
„toeëigening een hoeveelheid springstof en ontstekingsmiddelen en
„enige losse patronen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden,
„althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen,
„althans alstoen aldaar opzettelijk die stoffen of goederen, die hij als
„oefenmateriaal, althans anders dan door misdrijf onder zich had, we-
„derrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„3e. dat hij in of omstreeks de maand november 1959 te Amers-
„foort, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke
„toeëigening een hoeveelheid springstof, toebehorende aan de Staat der
„Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft
„weggenomen, althans alstoen aldaar opzettelijk die springstof die hij
„als oefenmateriaal, althans anders dan door misdrijf onder zich had,
„wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„4e. dat hij in of omstreeks de maand november 1959 te Amers-
„foort, althans in Nederland, opzettelijk een hoeveelheid patronen toe-
„behorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan
„aan hem, beklaagde, en welke patronen hij als oefenmateriaal, althans
„anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft
„toegeëigend";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem onder 3e primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 januari 1960 te omstreeks 00.10 uur te Dordrecht op de voor het publiek toegankelijke straat, de Steegoversloot, willens en wetens een hoeveelheid springplastiek van ongeveer 50—60 gram tot ontploffing heeft gebracht, na dat plastiek te hebben neergelegd aan de voet van een pilaar van het gebouw van de arrondissementsrechtbank, nr 40 in genoemde straat; dat hij onmiddellijk na de ontploffing zag dat een aantal ruiten van het gebouw van die arrondissementsrechtbank naar voren kwamen en op de straat in scherven vielen; dat hij later heeft gezien dat er nog een behoorlijk gat in de stoep van de rechtbank was geslagen; dat hij toen door ervaringen met oefeningen opgedaan wist, dat een ontploffing van een stuk springplastiek van 50—60 gram een zeer snelle en vrij hevige luchtverplaatsing teweeg brengt; dat op 1 januari 1960 op zijn huisadres in Dordrecht een hoe-

veelheid springstof en ontstekingsmiddelen en losse en scherpe patronen voor mitrailleur, karabijn en pistool is inbeslaggenomen; dat hij begin oktober 1959 te Rothem in Zuid Limburg twee staven kneedspringstof nr 5 heeft weggenomen alsmede ontstekingsmiddelen en losse patronen voor mitrailleur; dat hij eind november 1959 te Amersfoort nog eens een hele staaf kneedbare springstof nr 5 heeft achtergehouden, welke hij als oefenmateriaal onder zich had, met de bedoeling deze voor zichzelf te gebruiken; dat hij in de maand november 1959 een aantal scherpe patronen bij schietoefeningen heeft achter gehouden door gevonden hulzen in te leveren als afkomstig van door hem verschoten patronen, met de bedoeling om deze patronen zelf te behouden; dat genoemde goederen de Staat der Nederlanden toebehoorden en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om die goederen weg te nemen, onder zich te houden en voor zichzelf te behouden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 1/60, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 11 januari 1960 gesloten en getekend door Seiko Hindrik Carolus, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Reinhart Bakker, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden ingedeeld bij de brigade Dordrecht der Koninklijke Marechausee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring:

1e. van verbalisanten:

dat zij zich naar aanleiding van een melding van de gemeentepolitie te Dordrecht, dat op de Steegoversloot te Dordrecht een ontploffing had plaatsgevonden, vermoedelijk teweeggebracht door een militair, naar de opgegeven plaats hebben begeven en ter plaatse hebben gezien en bevonden, dat genoemde ontploffing vermoedelijk had plaatsgevonden op de openbare weg, de Steegoversloot, te Dordrecht, ter hoogte van perceel nr 40; dat zich in de onderste trede van de hardstenen stoep vóór genoemd perceel, bij de tweede pilaar, een ongeveer komvormig gat bevond met een middellijn van ongeveer 25 centimeter en een grootste diepte van ongeveer 6 centimeter; dat splinters steen van dezelfde soort als waarvan de stoep was vervaardigd in het gat en tot op een afstand van ongeveer 8 meter van dit gat verspreid lagen; dat in de ramen van genoemd pand het glas van 17 ruiten geheel vernield was, terwijl het glas van 6 ruiten was gescheurd; dat op de straat onder de ramen een grote hoeveelheid glasscherven lag; dat zij met toestemming van de bewoner van het pand Steegoversloot 32 te Dordrecht aldaar een onderzoek hebben ingesteld op de kamer welke naar mededeling van de moeder van verdachte — korporaal M. J. T. M. — bij deze in gebruik was; dat zij aldaar in een lade de volgende goederen hebben aangetroffen:

a. drie staven van een geelkleurige vetachtige substantie, verpakt in zogenaamd waspapier; deze staven, welke naar wij vermoeden, kneedbare springstof zouden kunnen zijn, hadden een lengte van resp. 16, 14 en 8 centimeter en een middellijn van ongeveer 2,5 centimeter,

terwijl het gewicht van deze staven achtereenvolgens was: 120 gram, 100 gram en 59 gram; van de twee kortste staven waren kennelijk stukken afgebroken; op het papier waarin de twee langste staven waren verpakt, was gedrukt: *„SPLST NR 5 125 g 53 1"*, benevens de letters *„NB"*, welke over elkaar waren aangebracht, waardoorheen in horizontale richting een pijl, met de punt naar rechts gericht; op het papier waarin het kortste stuk was verpakt, was niets vermeld;

b. één electrische ontsteker nr 28, verpakt in een kartonnen huls, waarop een etiket was geplakt met het opschrift: *„Ontsteker electr. NR „28 T 53 Lot 1"*;

c. drie slagpijpjes nr 1, waarvan 2 met platte bodem waarin de letter S was geponsd en 1 met een komvormige bodem, welke niet was gemerkt;

d. . . . enz. [*Red.*];

2e. aan verbalisanten van Jacob Hendrik Prenger, geboren te Wagenborgen, 4 april 1915, hotelier, wonende te Dordrecht, Steegoversloot 57-59:

dat hij zich in de nacht van 31 december 1959 op 1 januari 1960 te omstreeks 24.00 uur op straat bevond voor zijn woning tegenover het gerechtsgebouw aan de Steegoversloot te Dordrecht; dat hij toen een in uniform der Koninklijke landmacht gekleed persoon heeft gezien, die zich begaf naar het gebouw van de rechtbank, perceel Steegoversloot 40, en voor de stoep voor dat gebouw neerhurkte nabij de tweede pilaar; dat die persoon vrij lang bezig bleef en zich na een minuut of drie verwijderde; dat hij direct daarop daar een felle lichtflits zag en een oorverdovende knal hoorde uit die richting; dat hij tegelijkertijd het geluid van brekend glas hoorde en zag dat er stukken glas uit de ramen van het gebouw van de rechtbank vielen;

en, bij confrontatie met verdachte M:

dat hij de militair die hij voor zich ziet en die hij niet kent, herkent als degene die hij op 1 januari 1960 na kort 00.00 uur gehurkt heeft zien zitten bij de stoep voor het gebouw van de rechtbank in de Steegoversloot te Dordrecht;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel met betrekking tot ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voorzover het daarop betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1e primair, 2e primair, 3e subsidiair en 4e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

1e. dat hij op 1 januari 1960 te Dordrecht, op de voor het publiek toegankelijke straat, de Steegoversloot, opzettelijk een hoeveelheid springplastiek tot ontploffing heeft gebracht waardoor gemeen gevaar voor goederen te duchten was, onder andere voor de aan die straat gelegen percelen en waardoor belangrijke schade is ontstaan aan de ruiten van het gebouw van de arrondissementsrechtbank, perceel Steegoversloot 40, aldaar;

2e. dat hij in of omstreeks de maand oktober 1959 te Rothem (L), met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een hoeveelheid springstof en ontstekingsmiddelen en enige losse patronen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden heeft weggenomen;

3e. dat hij in of omstreeks de maand november 1959 te Amersfoort, opzettelijk een hoeveelheid springstof, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, die hij als oefenmateriaal, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

4e. dat hij in de maand november 1959 te Amersfoort, opzettelijk een hoeveelheid patronen toebehorende aan de Staat der Nederlanden en welke patronen hij als oefenmateriaal onder zich had wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„opzettelijk een ontploffing veroorzaken terwijl daarvan gemeen „gevaar voor goederen te duchten is",*

2e. *„diefstal",*

3e en 4e. *„verduistering",*

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1e artikel 157 aanhef en sub. 1 Wetboek van Strafrecht, 2e. artikel 310 Wetboek van Strafrecht, 3e en 4e artikel 321 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub. 1 primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren, en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 april 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kapitein A. J. van Dongen en Kapitein G. W. Baron van Dedem.

Als voetganger de rijbaan schuin inplaats van haaks oversteken.
(W.V.R. art. 40a)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. B., geboren 23 februari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht,

„I. op of omstreeks 25 januari 1960 te Zwolle als voetganger van „het noordelijk naar het zuidelijk trottoir schuin op de verkeersrichting „op na te noemen weg, de rijbaan van de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande weg, het Stationsplein aldaar is over- „gestoken instede van de rijbaan van genoemde weg haaks op de ver- „keersrichting op die weg over te steken;

„II. op of omstreeks 7 maart 1960 te Zwolle als voetganger het „kruisvlak gevormd door de rijbanen van de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande wegen, Diezerstraat - Diezerpoorterplas - „Waterstraat - Kerkstraat schuin op de verkeersrichting op genoemde „wegen is overgestoken, instede van een of meer van de bovengenoem- „de rijbanen haaks op de verkeersrichting op die wegen over te „steken";

Overwegende: .... enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht:

1e op 25 januari 1960 te omstreeks 10.10 uur de rijbaan van het Stationsplein te Zwolle van het noordelijke naar het zuidelijke trottoir in schuine richting is overgestoken in plaats van haaks op de verkeersrichting; dat er geen enkele belemmering om haaks over te steken bestond;

2e op 7 maart 1960 te omstreeks 09.40 uur het kruisvlak van de Diezerstraat, Diezerpoortplas, Waterstraat en Kerkstraat te Zwolle in een richting schuin op de verkeersrichting op genoemde wegen is overgestoken, instede van een of meer van die rijbanen haaks op de verkeersrichting op die wegen over te steken; dat voor haaks oversteken geen enkele belemmering bestond; dat hij geen gebruik heeft gemaakt van ter plaatse aanwezige voetgangersoversteekplaatsen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 29 januari 1960, opgemaakt en gesloten door Arie van Leeuwen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Henricus Jacobus Blom, Marechaussee der 1e klasse beiden behorende tot de Brigade Zwolle der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 25 januari 1960 te omstreeks 10.10 uur, op patrouille belast met het toezicht op de zich buiten de kazernecomplexen bevindende militairen zijnde, zagen dat een persoon, gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht, het voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Stationsplein te Zwolle overstak van het noordelijke trottoir naar het zuidelijke trottoir; dat deze persoon schuin de rijbaan overstak, terwijl hij op geen enkele wijze werd gehinderd die rijbaan haaks op de verkeersrichting over te steken; dat zij deze persoon ter plaatse hebben staande gehouden; dat hij opgaf te zijn genaamd Hendrik Jan B., dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij 112e Transport Bataljon te Nunspeet;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 10 maart 1960, opgemaakt en gesloten door Arie van Leeuwen, wachtmeester der

Koninklijke Marechaussee en Klaas Polstra, Marechaussee der 1e klasse, beiden behorende tot de Brigade Zwolle der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 7 maart 1960 te omstreeks 09.40 uur op patrouille, belast met het toezicht op de zich buiten de kazernecomplexen bevindende militairen zijnde, zagen dat op de kruising van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen Diezerstraat - Diezerpoortplas - Waterstraat - Kerkstraat een persoon, gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht, schuin de rijbaan van deze kruising overstak; dat die persoon op geen enkele wijze werd verhinderd een der rijbanen van de genoemde kruising haaks op de verkeersrichting over te steken; dat bedoelde kruising is voorzien van voetgangersoversteekplaatsen, welke op de rijbaan zijn aangegeven door middel van witte blokken, terwijl op de trottoirranden bij die oversteekplaatsen hekjes zijn geplaatst ter geleiding van de voetgangers; dat zij die persoon ter plaatse hebben staande gehouden; dat deze opgaf te zijn genaamd Hendrik Jan B., dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij het 112e Transport Bataljon te Nunspeet;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

Overtreding van artikel 40a, eerste lid van het Wegenverkeersreglement, twee malen gepleegd,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 jis art. 40a van het Wegenverkeersreglement, artikel 62 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van twee geldboeten van resp. *f* 4 en *f* 6, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van resp. 1 dag en 1 dag — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 19 oktober 1960

President: Majoor Mr. D. J. R. Buisman; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein A. J. van Dongen.
Raadsman: Mr. A. J. Schouwenaar.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd door twee personen gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, in het buitenland, alsmede: diefstal door twee verenigde personen: twee dienstplichtige soldaten, gelegerd in La Courtine in Frankrijk, trachtten met een gestolen auto Nederland te bereiken, doch werden door de Gendarme aangehouden.

Tijdstip van beëindiging der ongeoorloofde afwezigheid. Toepassing Nederlands strafrecht.

(W.M.Sr. art. 4, 97, 98; W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W. C. L., geboren 18 oktober 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 41e Bataljon „Infanterie der Koninklijke Landmacht:

„1e. op 3 augustus 1960, circa 22.00 uur, in tijd van oorlog in de „zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht, terwijl hij zich „voor militaire oefeningen in Frankrijk bevond en gelegerd was in het „kamp La Courtine, gezamenlijk en in samenspanning met de tot zijn „compagnie behorende eveneens aldaar gelegerde soldaat L. J. G. ge„noemd kamp eigendunkelijk heeft verlaten, althans daar niet van „passagieren is teruggekeerd, zulks met de bedoeling zich met genoemde „G. naar Nederland te begeven en daarvan sindsdien tesamen met „L. J. G. voornoemd opzettelijk, ongeoorloofd en onafgebroken afwezig „is gebleven tot hij op dezelfde dag te circa 23.00 uur te Gentioux „door de Gendarmerie werd aangehouden en in arrest werd gehouden;

„2e. op 3 augustus 1960 te Feniers in Frankrijk, terwijl hij zich „voor militaire oefeningen in genoemd land bevond, tesamen en in „vereniging met de zich eveneens voor genoemd doel in Frankrijk be„vindende soldaat G. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëige„ning heeft weggenomen een personenauto merk Citroën, gekentekend „878 AZ 23, toebehorende aan R. Mouly";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 5 september 1960, opgemaakt door de Commandant A-Compagnie 41 Infanterie Bataljon te Ermelo, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 5 april 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de A-compagnie van het 41e Bataljon Infanterie, zich op 3 augustus 1960 met zijn onderdeel voor militaire oefeningen in Frankrijk bevond, gelegerd in het kamp te La Courtine; dat hij op die dag tezamen met de eveneens tot genoemd onderdeel behorende soldaat L. J. G. het plan heeft beraamd om na afloop van de dienst het kamp te verlaten en terug te gaan naar Nederland; dat G. eveneens in genoemd kamp gelegerd was; dat zij toen beiden na voorafgaand overleg en met de bedoeling zich tezamen naar Nederland te begeven, om 19.00 uur die dag dat kamp te La Courtine hebben verlaten; dat zij toen om 22.00 uur die dag in het Franse plaatsje Feniers een personenauto merk Citroën, gekentekend 878 AZ 23, naar hem later bleek toebehorende aan R. Mouly, hebben weggenomen met de bedoeling met deze auto zo ver mogelijk in de richting

van de grens België-Frankrijk of België-Nederland te rijden; dat zij toen omstreeks 23.00 uur die dag in het Franse plaatsje Gentioux door Franse gendarmes zijn aangehouden en ingesloten, waarna zij zijn overgegeven aan de Koninklijke Marechaussee; dat zij die dag samen opzettelijk, ongeoorloofd en onafgebroken afwezig zijn geweest van hun onderdeel voormeld, gelegerd in voornoemd kamp en wel vanaf 22.00 uur die dag, het tijdstip waarop zij beiden van passagieren moesten terugkeren, tot 23.00 uur die dag; dat hij wist dat zij beiden om 22.00 uur van passagieren moesten terugkeren; dat noch G. noch hijzelf van iemand recht of toestemming hadden gekregen genoemde auto weg te nemen en er aldus als heer en meester over te beschikken; dat G. en hij beiden wisten dat genoemde auto niet aan een van hen beiden toebehoorde;

Overwegende, dat blijkens bovengenoemde justitiële verklaring beklaagde van 3 augustus 1960 te 22.00 uur tot 3 augustus 1960 omstreeks 23.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel A-Compagnie, 41e Infanterie Bataljon, gelegerd te La Courtine;

Overwegende, dat blijkens een justitiële verklaring d.d. 5 september 1960, opgemaakt en ondertekend door Kapitein L. P. van Oppen, Commandant A-Compagnie van het 41e Bataljon Infanterie, de soldaat L. J. G. van 3 augustus 1960 22.00 uur tot 3 augustus 1960 23.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel A-Compagnie 41e Infanterie Bataljon, gelegerd te La Courtine;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat een proces-verbaal nr. 141 d.d. 4 augustus 1960, opgemaakt en gesloten door René Lissac, Officier de Police judiciaire en Emile Rouffet, Jean Lagues en Paul Charenton, allen gendarmes, behorende tot de Brigade Gentioux, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat op 3 augustus 1960 22.15 uur de verbalisant Charenton op het brigadebureau telefonisch door Mevrouw Regaudie, wonende te Feniers, in kennis werd gesteld dat onbekenden juist het motorrijtuig Citroën, ingeschreven onder het nummer 878 AZ 23, hadden ontstolen aan haar buurman Mouly; dat de verbalisanten Lissac, Rouffet en Charenton zich hebben begeven naar de departementale weg nr. 8 te Gentioux ter controle van het verkeer; dat om 22.50 uur een auto aankwam, welke zij herkenden als die van de heer Mouly; dat verbalisant Rouffet aan de bestuurder van deze auto stoptekens gaf; dat deze stopte; dat zij constateerden dat er zich twee Nederlandse militairen in het voertuig bevonden; dat een van hen opgaf genaamd te zijn H. W. C. L.; dat René Mouly, wonende te Feniers, die dag te 22.45 uur door verbalisant Lagues gehoord, verklaarde, dat hij die avond omstreeks 2.00 uur de claxon van zijn auto, die hij voor zijn huis te Feniers had geparkeerd, had gehoord; dat hij toen uit het raam keek en zijn auto niet zag; dat hij, omdat hij dacht dat zijn auto was gestolen,

naar de Brigade te Gentioux is gegaan, alwaar hij zijn auto weer terugvond en in zijn bezit terugkreeg;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd proces-verbaal nr. 141 slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1e en 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan ten aanzien van het sub 1e ten laste gelegde met dien verstande dat hij gezamenlijk en in samenspanning met de soldaat G. te 22.00 uur niet in het kamp te La Courtine van passagieren is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij twee personen gezamen„lijk het misdrijf plegen en waarbij de schuldige zich in het „buitenland verwijdert";*
2. *„Diefstal door twee verenigde personen",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. Artikel 311 juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 4 augustus 1960 tot 20 augustus 1960 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 2, 4, 11, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het valt op dat de tenlastelegging — en, daardoor, ook het vonnis — de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid doet eindigen op het tijdstip waarop de dader door de Franse gendarmes werd gearresteerd en niet op het tijdstip waarop beklaagde, vervolgens, aan de (Nederlandse) Koninklijke Marechaussee werd overgegeven.

Terwijl zowel de tenlastelegging als — expliciet — het vonnis spreekt

van „gezamenlijk en in samenspanning" komt het element „tengevolge „van samenspanning" in de qualificatie niet voor.

Hoewel het vonnis daarvan niet rept, zal wel aangenomen dienen te worden dat de Franse gendarmes hun proces-verbaal in de Franse taal hebben gesteld.

De toepasselijkheid van het Nederlandse strafrecht op de gepleegde diefstal is — terecht — gebaseerd op artikel 4 van het militaire strafwetboek en niet, zoals vroeger vaak geschiedde, op artikel 5 van het Wetboek van Strafrecht. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 december 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels J. C. C. Crena Uiterwijk en R. van der Laan.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Een ander door geweld wederrechtelijk dwingen iets te dulden: beklaagde had een meisje, met wie hij in het gras lag, met geweld gedwongen te dulden dat hij haar haar rok, onderrok en directoire uittrok.

Weliswaar komt het woord „wederrechtelijk" in de tenlastelegging niet voor maar dat is ook niet nodig nu het wederrechtelijke van de uitgeoefende dwang duidelijk in de tenlaste gelegde en bewezen verklaarde feiten ligt opgesloten.

(W.Sr. art. 284).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. P. M. T., geboren 20 februari 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 13 augustus 1960, in de gemeente „Pijnacker,

„Primair: door geweld Geertruida Wilhelmina Theresia H. heeft gedwongen tot het dulden van ontuchtige handelingen, hebbende hij ten „tijde en ter plaatse voormeld, opzettelijk gewelddadig, terwijl hij, beklaagde, naast haar in het gras op haar rechterarm lag en haar linkerarm „boven haar hoofd op de grond drukte, na haar rok te hebben losgemaakt, „haar rok, pettycoat en daarna haar directoire naar beneden getrokken, „zulks met het oogmerk om haar blote vrouwelijkheid te betasten, tegen „welke handelingen van hem, beklaagde, voornoemd meisje zich hevig „verzette, door te trachten om los te komen en te gaan gillen, doch „hetgeen hij, beklaagde, haar belette door half op haar te gaan liggen „en met zijn hand haar mond te bedekken;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-
„oordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: ter uitvoering van zijn voornemen om door geweld
„Geertuida Wilhelmina Theresia H. te dwingen om te dulden dat hij,
„beklaagde, haar blote vrouwelijkheid betastte, derhalve tot het dulden
„van ontuchtige handelingen, opzettelijk gewelddadig, terwijl hij, be-
„klaagde, naast haar in het gras op haar rechterarm lag en haar linker-
„arm boven haar hoofd op de grond drukte, na haar rok te hebben los-
„gemaakt, haar rok, pettycoat en daarna haar directoire naar beneden
„heeft getrokken, tegen welke handeling van hem, beklaagde, zij zich
„hevig verzette door te trachten los te komen en te gaan gillen, doch
„hetgeen hij, beklaagde, haar belette door half op haar te gaan liggen
„en met zijn hand haar mond te bedekken, zijnde zijn, beklaagdes,
„voornemen bovenvermeld, dat zich aldus door een begin van uit-
„voering had geopenbaard, niet voltooid geworden, alleen tengevolge
„van zijn, beklaagdes, wil onafhankelijke omstandigheden, dat genoemd
„meisje na een hevige worsteling los kon komen en met achterlating
„van haar rok, pettycoat en directoire weg is gelopen";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 25 augustus 1960, opgemaakt door de Commandant 146e Werktroepen Compagnie Intendance Bataljon 103 te Ermelo, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 5 april 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 13 augustus 1960 in de avonduren na afloop van een filmvoorstelling met een meisje, dat hij van gezicht kende, naar hem later bleek geheten Geertruida Wilhelmina Theresia H., is gereden van Zoetermeer naar Pijnacker, alwaar dat meisje woonachtig is; dat op een gegeven moment de genoemde Geertruida en hij de . . . .laan zijn opgereden, waaraan zij woont; dat hij, gekomen ongeveer tweehonderd meter voor haar ouderlijke woning, haar voorstelde langs de kant van de weg te gaan zitten, hetgeen zij goedvond; dat het toen omstreeks 23.30 uur was; dat zij toen wat hebben zitten vrijen; dat zij naast elkaar in het gras zijn gaan liggen langs die weg, de . . . .laan te Pijnacker; dat, terwijl hij zo naast haar lag aan haar linkerzijde, haar linker arm onder zijn lichaam lag en hij de rechter arm onder haar hoofd had en met de rechterhand haar rechterhand vasthield ter hoogte van haar gezicht; dat hij met de linkerhand naar haar rok is gegaan, welke hij vervolgens tegelijk met haar onderrok (een zogenaamde pettycoat) van haar onderlichaam wist af te trekken; dat de genoemde Geertruida zich hierbij hevig verzette door te proberen haar rechterhand los te trekken, hetgeen haar niet lukte, omdat hij deze met zijn rechterhand stevig vasthield, terwijl hij haar andere arm in bedwang hield door met zijn lichaam daarop te blijven liggen, en door haar onderlichaam zoveel mogelijk tegen de grond aan te drukken; dat het hem echter gelukte deze rokken van haar onderlichaam af te trek-

ken door met zijn vrije hand haar onderlichaam te bewegen en tegelijkertijd die rokken naar beneden te trekken; dat hij hierbij voelde dat haar bovenrok uitscheurde; dat hij, toen hij het gedaan had weten te krijgen deze beide rokken benedenwaarts van haar lichaam af te trekken, ertoe overging haar directoire naar beneden te trekken; dat de genoemde Geertruida, terwijl hij hiermee bezig was, zich heftig verzette door te proberen haar handen vrij te krijgen; dat zij tevens liet uitkomen, dat zij zou gaan gillen als hij niet ophield; dat, om dit alles te voorkomen, hij toen half op haar is gaan liggen en met zijn hand haar mond heeft bedekt en haar heeft gezegd: „Als je gaat gillen, kom „je hier niet levend vandaan", dit met de bedoeling haar angst aan te jagen en haar daardoor stil te krijgen; dat zij hierop inderdaad haar verzet staakte en hij daarna de linkerhand weer van haar mond nam en daarmee vervolgens doorging haar directoire uit te trekken; dat hij, toen het hem uiteindelijk gelukt was haar directoire geheel naar beneden te trekken, haar handen heeft losgelaten en tussen haar knieën is gaan zitten; dat zij zich echter omdraaide en met achterlaten van haar rok, onderrok en directoire, hard wist weg te lopen; dat hij nog wel naar haar greep en haar blouse te pakken kreeg, doch deze blouse losscheurde door de kracht waarmee zij van hem wegliep;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Geertruida Wilhelmina Theresia H.:

dat zij zich op 13 augustus 1960 in de avonduren tijdens de pauze van een filmvoorstelling te Zoetermeer buiten de bioscoop bevond, waar deze filmvoorstelling werd gehouden, toen een jongeman, die zij van gezicht kende en die naar haar later bleek geheten was M. P. M. T., naar haar toekwam en haar vroeg of hij tijdens de voorstelling naast haar mocht komen zitten; dat zij hiermede instemde; dat deze T. haar na de voorstelling vroeg, of hij haar naar huis mocht brengen, hetgeen zij goed vond en T. en zij daarna per fiets in de richting van Pijnacker zijn gereden; dat T., gekomen aan de . . . . laan te Pijnacker op enige honderden meters van haar ouderlijk huis te omstreeks 23.30 uur, voorstelde terzijde van de weg wat in het gras te gaan zitten; dat zij toen naast elkaar in het gras zijn gaan zitten en elkaar hebben gezoend; dat T. haar enige tijd later achterover in het gras trok; dat T. daarbij aan haar linkerzijde op haar linkerarm lag, terwijl hij zijn rechterarm onder haar hoofd had en met zijn rechterhand haar rechterhand losjes vasthield; dat hij nadien van haar rok de knoop losmaakte; dat zij zich toen aldaar tegen T. heeft verzet en heeft getracht zich los te wringen; dat T. echter stevig op haar linkerarm lag en bovendien met zijn rechterhand haar rechterhand ter hoogte van haar hoofd vast omklemd hield, zodat zij geen kans zag van T. los te komen; dat T. hierna haar rok en haar onderrok (een pettycoat) van haar lichaam naar beneden trok, hetgeen hem gelukte ondanks haar verzet, doordat hij haar al trekkend aan die rok heen en weer bewoog; dat hij hierna haar directoire met zijn linkerhand naar beneden begon te trekken, waartegen zij zich ook hevig heeft verzet; dat het hem ondanks haar verzet tenslotte

lukte haar directoire geheel en al naar beneden te trekken; dat zij T. zei, dat zij zou gaan gillen, als hij niet onmiddellijk ophield; dat T. hierop met een van zijn handen haar mond bedekte en haar bedreigde door te zeggen: „Als je gaat gillen, kom je hier niet levend vandaan"; dat zij hierdoor zo bang was geworden, dat zij haar verzet staakte en ophield te trachten zich los te wringen; dat T. tijdens de bovenstaande handelingen inmiddels half boven op haar was gaan liggen; dat T. toen zij haar verzet opgaf, vervolgens zijn knieën tussen haar knieën wrong en haar vervolgens losliet; dat zij op dat moment zich omdraaide om vervolgens weg te springen; dat hij haar nog juist bij haar blouse wist te grijpen, doch deze losscheurde, terwijl zij van hem wegliep; dat zij, terwijl zij zich loswrong, heeft gegild;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmidelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 13 augustus 1960 in de gemeente Pijnacker door geweld Geertruida Wilhelmina Theresia H. heeft gedwongen tot het dulden van handelingen, hebbende hij ten tijde en ter plaatse voormeld opzettelijk gewelddadig, na haar rok te hebben losgemaakt, haar rok, pettycoat en daarna haar directoire naar beneden getrokken, tegen welke handelingen van hem, beklaagde, voornoemd meisje zich hevig verzette, door te trachten los te komen en te gaan gillen, doch hetgeen hij, beklaagde, haar belette door half op haar te gaan liggen en met zijn hand haar mond te bedekken";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Een ander door geweld, gericht tegen dien ander, wederrechtelijk „dwingen iets te dulden",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 284 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het woord „wederrechtelijk", voorkomende in de wettelijke omschrijving van het misdrijf hierboven gequalificeerd, in de telastelegging en de bewezenverklaring niet voorkomt, doch de wet zulks ook niet eist, mits slechts het bewezene valt onder het toegepaste wetsartikel, ten deze artikel 284 aanhef en onder 1e van het Wetboek van Strafrecht; dat dit ongetwijfeld het geval is en met name het „wederrechtelijke" van de uitgeoefende dwang duidelijk in de bewezen verklaarde feiten ligt opgesloten;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 14 augustus 1960 tot 16 augustus 1960 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren (bijzondere voorwaarde: gedragen naar de aanwijzingen te geven door of namens de R.K. Reclasserings Vereniging) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 19 mei 1960

President: F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kol. H. A. D. Nieuwenhuis, Lt. Kol. F. G. J. de Waal.
Raadsvrouwe: Mr. C. H. J. H. J. de Vries-van Haeften.

Poging tot feitelijke insubordinatie: trachten een meerdere van het verrichten van een dienstverrichting te weerhouden (opmaken van rapport) door met een geladen geweer met opgeplante bajonet dreigend voor die meerdere te gaan staan en hem enige keren te vragen: „Gaat „dat rapportje nog door?"

(W.M.Sr. art. 117, 120; W.Sr. art. 45).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. G. L. L., geboren 30 november 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op „of omstreeks 7 maart 1960 te Oirschot in tijd van oorlog:

„*primair:* ter uitvoering van zijn voornemen om zijn meerdere, de „sergeant-wachtcommandant J. J. A. Verhoeven, door bedreiging met „geweld te dwingen tot het nalaten van een dienstverrichting, opzette„lijk dreigend zijn geladen geweer met opgeplante bajonet op genoem„de meerdere, die zich op ongeveer 8 meter afstand van hem bevond, „heeft gericht en gericht gehouden onder het enige malen uitspreken „van de woorden: „Gaat het rapportje nu nog door?", althans woor„den van dergelijke aard en strekking, zulks naar aanleiding van het „feit, dat genoemde meerdere hem kort te voren rapport had aange„zegd wegens een krijgstuchtelijk vergrijp, zijnde de verdere uitvoering „van het door hem voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tenge„volge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat die „meerdere zich niet liet intimideren;

„*subsidiair:* indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht

„volgen — opzettelijk genoemde meerdere feitelijk heeft bedreigd met „geweld door alstoen aldaar, terwijl hij als wachthebbende was dienst-„doende, derhalve in dienst, te handelen als hierboven primair om-„schreven";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van 6 maart 1960 19.00 uur tot 7 maart 1960 19.00 uur was ik, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de wacht van de Legerplaats Oirschot. Omstreeks 04.30 uur werd ik gewekt door de wachtcommandant, sergeant J. J. A. Verhoeven, om op post te gaan. Ik heb mij daarbij toen onkrijgstuchtelijk uitgelaten over de militaire dienst. De sergeant Verhoeven kan de indruk hebben gekregen dat mijn uitlatingen op hem bedoeld waren. Hij zei mij dat hij daarvan rapport zou opmaken. Kort voor 05.00 stond ik buiten aangetreden. Ik heb toen mijn Garand-geweer geladen met 5 scherpe patronen en de bajonet opgeplant. Nadat de sergeant Verhoeven op mijn geroep uit het wachtlokaal kwam, heb ik mij omgedraaid, zodanig dat ik geheel in zijn richting stond. Hierbij kwam de loop van mijn geweer geheel in de richting van de sergeant Verhoeven, die toen op ± 8 meter van mij verwijderd stond op een bordesje voor het wachtlokaal. Ik heb toen tegen sergeant Verhoeven enige keren gezegd: „Gaat het rapportje „nog door", of woorden van die strekking, waarbij het mijn bedoeling was de sergeant er toe te brengen het opmaken van het rapport achterwege te laten;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „althans woorden van dergelijke aard „en strekking";

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair telastegelegde als bewezen is aangenomen, het onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„poging tot feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 j° 117 Wetboek van Militair Strafrecht j° artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 7—15 maart 1960), waarvan 6 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 10 januari 1961

President: Mr. Doornbos; *Leden:* luitenant-generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, kapitein ter zee Van Vreeswijk, Mr. Van Lookeren Campagne (plv.).

Omschrijving van de strafreden.

Klager, beroepssergeant der 1e kl., had na afloop van een bijeenkomst in de o.o.-cantine, waarbij hij 8 à 10 glazen bier had gedronken, op het kazerneterrein in het bijzijn van jongere dienstplichtige collega's en soldaten, op de melding door de dienstplichtig-wachtcommandant aan hem, dat klager's vrouw had opgebeld, de wachtcommandant toegevoegd: „Welke vrouw?"

De omschrijving van deze opmerking in de strafreden als „een min„der gepaste opmerking gemaakt", zónder dat blijkt, waaruit deze opmerking bestaat, is té váág.

Deze opmerking getuigt bovendien meer van onwáardig dan van onórdelijk gedrag, zoals de beklagmeerdere deze had gekwalificeerd.

Beklag gedeeltelijk gegrond; omschrijving van de strafreden gewijzigd, opgelegde straf gehandhaafd.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring waaruit blijkt, dat de sergeant der eerste klasse X., rnr. . . . . , dienende bij het 2e Depot Infanterie, Rijschool Infanterie, B-compagnie rijopleiding, op 28 november 1960 's-Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het 2e Depot Infanterie over de straf van zes dagen licht arrest hem opgelegd door de commandant Rijschool van voornoemd onderdeel wegens:

„In kennelijke staat van dronkenschap op het kazerneterrein, in het „bijzijn van soldaten, een jongere dienstplichtige collega-wachtcom„mandant te woord gestaan op een ongepaste wijze, die van hem als „oudere beroepsonderofficier niet had mogen worden verwacht. Als „verzachtende omstandigheid in aanmerking gebracht, dat hij na de „dienst na afloop van een gezellig samenzijn van onderofficieren ter „gelegenheid van de uitreiking van een medaille aan een AOOI, in de „onderofficierscantine was blijven hangen,"

bij welke beschikking — op 25 november 1960 genomen en op 26 november 1960 aan klager uitgereikt — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met wijziging van de opgelegde straf in die van vier dagen licht arrest en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Na afloop van een bijeenkomst in de Onderofficierscantine ter ge„legenheid van de uitreiking van een medaille voor trouwe dienst aan

„een Adjudant Onderofficier zich onder invloed van sterke drank op „het kazerneterrein in het bijzijn van dienstplichtige collega's en enkele „dienstplichtige soldaten onordelijk gedragen door het maken van een „minder passende opmerking naar aanleiding van een hem door een „dienstplichtig sergeant (wachtcommandant) gedane mededeling en „door slingerend per fiets het kazerneterrein te verlaten";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat het Hof niet de overtuiging heeft verkregen, dat klager onder invloed van sterke drank zich onordelijk heeft gedragen door slingerend per fiets het kazerneterrein te verlaten;

Overwegende voorts, dat het Hof de omschrijving van de strafreden, zoals deze luidt na beklag, te vaag acht door slechts te vermelden, dat klager een minder gepaste opmerking heeft gemaakt, zonder dat blijkt, waaruit deze opmerking bestond;

Overwegende bovendien, dat het maken van de minder gepaste opmerking, in de beschikking waarvan beklag vermeld, meer van onwaardig dan van onordelijk gedrag getuigt;

Overwegende in verband met het bovenstaande, dat de omschrijving van de strafreden moet worden gewijzigd en moet luiden, zoals hieronder zal worden aangegeven;

Overwegende, dat ook na wijziging van de strafreden de aan klager opgelegde straf in een juiste verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkoming;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Handhaaft de straf van vier dagen licht arrest;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Na afloop van een bijeenkomst in de onderofficierscantine waarbij „hij 8 à 10 glazen bier had gedronken, op het kazerneterrein in het „bijzijn van dienstplichtige collega's en soldaten een onwaardige opmer„king gemaakt door de wachtcommandant, die hem meldde dat door „zijn vrouw was opgebeld, toe te voegen: „Welke vrouw?""

Bepaalt, dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

Commandant van het Commando Luchtverdediging

Beschikking van 21 december 1960

Klager, dpl. soldaat, had tezamen met 4 collega's, die hem als patiënt

in de hem als zodanig toegewezen ziekenboeg in het Damloup-kazernecomplex te Rheine in Duitsland waren komen opzoeken, voor gezamenlijke rekening een fles sterke drank clandestien uit de o.o.-mess tegen betaling betrokken, en deze drank met deze collega's elders in het kazernecomplex opgedronken, hoewel hij en zijn collega's wisten, dat zulks niet geoorloofd was.

Klager voelde zich alléén bezwaard over de zwaarte van de hem opgelegde straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse.

Beklag ongegrond; uitvoerige motivering van de handhaving van de opgelegde straf; wijziging van de omschrijving der strafreden, welke nochtans niet strekt ten gunste van klager.

(W.K. art. 1, 61, 62, 64, 65, 66).

De Commandant van het Commando Luchtverdediging;

Gezien het beklag van de dpl. soldaat X., dienende bij het D-Squadron van de 1e Groep Geleide Wapens in Duitsland, houdende de op 13 december 1960 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van 3 maanden met de strafreden: „Opgenomen zijnde in de ziekenboeg, met vier „collega's een fles jenever leeggedronken, welke op clandestiene wijze „van de soldaat barbediende van de OO.-mess was gekocht, hoewel hij „wist dat hij in de kazerne geen sterke drank mocht gebruiken. Onder „de verzwarende omstandigheid dat hij reeds eerder door zijn Com„mandant was gewaarschuwd dat hij bij uitblijven van verbetering zou „worden voorgedragen voor plaatsing in tuchtklasse", hem op 9 december 1960 opgelegd door de waarnemend Commandant 1e Groep Geleide Wapens, de Majoor C. A. M. Poublon en hem op 9 december 1960 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte, de strafoplegger en als getuige klager's Squadroncommandant, de Majoor A. J. Hesdahl;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard dat het uit de strafreden op zijn straflijst d.d. 9 december 1960 vermelde vergrijp inderdaad door hem werd begaan, dat hij zich dan ook niet over de strafreden beklaagt, doch meent dat de zwaarte van de opgelegde straf niet in verhouding staat tot de ernst van het gepleegde vergrijp, dat hij de straf met name te zwaar acht;

dat hij sinds november 1959 in werkelijke dienst is en dat hij de hem opgedragen werkzaamheden, zijn daadwerkelijke dienst betreffende, steeds naar behoren en tot ieders tevredenheid heeft verricht;

Overwegende dat strafoplegger heeft verklaard dat hij, alvorens de straf op te leggen, overleg heeft gepleegd met Majoor A. J. Hesdahl, klager's Squadroncommandant;

dat hem bij dit onderhoud is gebleken dat klager's Squadroncommandant getracht heeft, behalve door het opleggen van diverse krijgstuchtelijke correcties (als moge blijken uit klagers straflijst), klager in

het rechte spoor te houden door hem o.m. tijdelijk te versteken van gunsten en andere opvoedende maatregelen op te leggen;

dat klager zowel voor het een als het ander ongevoelig bleek en derhalve reeds 2 maal eerder bij de C-1e Groep Geleide Wapens werd voorgedragen voor een plaatsing in het Depot voor Discipline, doch dat beide keren werd besloten klager nog een kans te bieden;

dat hij bij het opleggen van de straf rekening heeft gehouden met het feit dat klager, indien hij zich wenst te beklagen tot in hoogste instantie, geruime tijd van rechtswege in arrest zal zitten boven de tijd die hij te Nieuwersluis als straf zal ondergaan en dat de tijd in Nieuwersluis doorgebracht niet meetelt als diensttijd, met het gevolg, dat klager's groot-verlof datum 3 maanden zal worden verlaat; zodat hij uit dien hoofde meende te moeten volstaan met een plaatsing in de tuchtklasse voor de minimum duur zijnde 3 maanden;

Overwegende dat getuige heeft verklaard dat klager inderdaad zijn normale dagelijkse werkzaamheden tot tevredenheid heeft verricht doch in de tijd liggende tussen einde en aanvang werkzaamheden (nog meer dan uit klager's straflijst moge blijken) meerdere malen heeft getoond gespeend te zijn van elk gevoel voor orde en regelmaat;

dat uit het gedrag van klager meerdere malen was gebleken dat dit gedrag werd beïnvloed door het gebruik van drank tijdens bewegingsvrijheid, zonder dat dit tot krijgstuchtelijke correcties had geleid, doch dat dit wel aanleiding was geweest om klager voor langere tijd te versteken van het recht op avondpermissie;

dat het ontbreken van cellen voor met streng arrest gestrafte militairen beneden de rang van 2e Luitenant te Rheine (waardoor dergelijke gestraften naar de vliegbasis Twenthe moesten worden afgevoerd voor het ondergaan van hun straf) het voeren van een juist krijgstuchtelijk beleid bemoeilijkt en daardoor (voor een buitenstaander wellicht wel eens ten onrechte) een toevlucht wordt genomen tot andere middelen zoals opvoedende maatregelen en het versteken van gunsten, hetgeen soms een nuttiger effect heeft;

dat de ligging van het luchtmachtkamp binnen het Damloup-kazernecomplex, het i.v.m. de op korte afstand aanwezige huizen der Duitse bevolking noodzakelijk maakt dat absolute orde en rust tijdens de nachtelijke uren binnen dit complex heersen, wil er geen sprake zijn van overlast de bevolking aangedaan;

dat klager in deze niet de minste medewerking heeft getoond en door zijn demonstratief afwijzende houding een slechte invloed op zijn omgeving uitoefent;

dat dit voor getuige aanleiding was 2 militairen die onder klager's invloed stonden enige maanden geleden te doen overplaatsen naar een ander squadron te Münster-Handorf;

dat het thans door klager gepleegd vergrijp als in de strafreden weergegeven bovendien inhield dat klager de hem als patiënt toegewezen plaats had verlaten en zich naar de administratie van de geneeskundige dienst had begeven;

dat het vergrijp, klager's getoonde ongevoeligheid voor correcties en zijn doorlopend slecht gedrag voor getuige aanleiding waren hem voor plaatsing in de tuchtklasse voor te dragen omdat zijns inziens in deze plaatsing klager's laatste kans was gelegen om een bruikbaar militair en wellicht later een behoorlijk burger te worden en dat de gelegenheid en de middelen om klager tot deze hoedanigheden op te voeden te Rheine bij zijn squadron verder ontbraken;

Overwegende dat de clandestien verkregen fles jenever door 5 militairen tezamen werd geledigd, onder omstandigheden als in de strafreden aangegeven;

dat de strafreden dan ook in grote lijnen het gebeurde weergeeft;

dat klager de juistheid ervan dan ook niet bestrijdt;

dat bij het opleggen van de krijgstuchtelijke straffen terzake rekening werd gehouden met het doorlopend gedrag van betrokken militairen tijdens hun diensttijd, alsmede met hun houding tijdens het daaropvolgend onderzoek;

dat dit tot gevolg had dat terzake van dit feit aan verschillende militairen verschillende straffen werden opgelegd en dat klager het zwaarst werd gestraft;

dat klager zich in zijn klacht niet richt tegen de opgelegde strafreden doch uitsluitend tegen de zwaarte van de straf;

dat geen aanleiding werd gezien om de straf te wijzigen omdat die dezerzijds niet zo zeer als straf dan wel als heropvoeding wordt gezien, daar de Koninklijke Luchtmacht alleen is gebaat met militairen die zich behoorlijk weten te gedragen, waarop voor wat betreft klager naar dezerzijdse mening slechts kans bestaat na een heropvoeding in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

dat de eerder vermelde argumenten van strafoplegger en getuige voor plaatsing in de tuchtklasse en tevens tot het beperken hiervan tot de minimum duur in het onderhavige geval als juist worden aangemerkt;

dat gezien de duur van het reeds ondergaan en nog te ondergaan arrest dezerzijds nog werd nagegaan of dit aanleiding mocht zijn de straf te wijzigen in 14 dagen streng arrest, doch dat na ampele overwegingen werd besloten deze heropvoeding te handhaven en verlichting van de straf te zoeken in ontheffing van de bepalingen van art. 33 W.v.M.S. en 23 W.K.;

dat dan ook tijdens de behandeling van dit beklag werd toegezegd dat een eventueel request ná beëindiging van zijn plaatsing in het Depot voor Discipline om ontheven te worden van de bepalingen van art. 33 W.v.M.S. j° 23 W.K. dezerzijds zal worden gesteund, mits de Commandant van genoemd Depot hem over zijn verblijf aldaar een goed testimonium geeft en hij zich verder behoorlijk gedraagt;

dat de strafreden behorende bij de straf van plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van 3 maanden ten eerste niet geheel juist is en ten tweede melding maakt van een verzwarende omstandigheid die in wezen geen verzwarende omstandigheid is, omdat het vergrijp niet

gezegd kan worden onder die verzwarende omstandigheid te zijn begaan;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden: „Te„zamen met vier collega's die hem als patiënt in de ziekenboeg waren „komen opzoeken op het idee gekomen een fles sterke drank clande„stien uit de O.O.-mess tegen betaling te betrekken. Voorts bijgedragen „in de kosten. Tenslotte deze drank tezamen met hen in de kazerne „gedronken, hoewel hij en zijn collega's wisten dat zulks niet was ge„oorloofd";

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt en daaronder zal worden ingeschreven de straf en de strafreden zoals bij deze beschikking vastgesteld;

dat hij, Commandant van het Commando Luchtverdediging daarbij als strafoplegger zal worden vermeld en de datum van deze beschikking als datum van strafoplegging en tenslotte dat onder die vermelding van de gewijzigde strafoplegging de aantekening zal worden gesteld: „Beklag „ongegrond bevonden, omschrijving der strafreden gewijzigd echter niet „ten gunste van de gestrafte";

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Defensie, een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift van deze beschikking zal worden ter hand gesteld aan de klager.

NASCHRIFT.

Uit bovenstaande beschikking waarin de beslissing tot handhaving van de opgelegde straf uitvoerig is gemotiveerd, blijkt, dat de oorspronkelijke strafoplegger had overwogen, dat hij bij de bepaling van de opgelegde straf rekening had gehouden met mógelijk geruime duur van het „arrest van rechtswege" ingeval de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. zou inroepen; ook de beklagmeerdere overwoog zulks. Dit was een verónderstelling; het was niét zeker of de gestrafte zich zou beklagen; indien hij zich in eerste instantie zou hebben beklaagd was het niét zeker of hij dan nog de eindbeslising van het H.M.G. zou inroepen. Na de beslissing op het beklag in eerste instantie heeft hij in de strafoplegging berust!

De rechtvaardigheid brengt wèl mede, aangezien het „arrest van „rechtswege" niet op de straf in mindering komt, dat bij de behandeling van het beklag spóed wordt betracht, teneinde de duur van dat arrest zoveel mogelijk te beperken; v.g.l. besch. H.M.G. van 26 november 1957, M.R.T. LI (1951) blz. 188.

Bij het bepalen van de soort en de mate van krijgstuchtelijke straf moet de strafoplegger zowel de omstandigheden waaronder het vergrijp is begaan als de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader in aanmerking nemen (art. 37 W.K.). Of de verdachte ná de strafoplegging moet nadienen is een gevólg van de opgelegde straf, hetwelk o.i. buiten de strafoplegging als zodanig staat (art. 23 W.K. j° art. 33 W.M.Sr., art. 32 b Dienstplichtwet).

De overweging in de beklagbeschikking: „dat gezien de duur van „het reeds ondergaan en nog te ondergaan arrest dezerzijds nog werd „nagegaan of dit aanleiding mocht zijn de straf te wijzigen in 14 dagen „streng arrest, doch dat na ampele overwegingen werd besloten deze „heropvoeding te handhaven en verlichting van de straf te zoeken in „ontheffing van de bepalingen van art. 33 W.M.Sr. en art. 23 W.K.", is o.i. niet terzake dienende, aangezien zij een negatieve overweging is. Men zou b.v. ook hebben kunnen overwegen of 14 dagen streng arrest met vermindering van kost een passende straf zou zijn geweest; enz.

Ook de overweging „dat dan ook tijdens de behandeling van dit „beklag werd toegezegd dat een eventueel request na beëindiging van „zijn plaatsing in het Depot voor Discipline om ontheven te worden „van de bepalingen van art. 33 W.M.Sr. en art. 23 W.K. dezerzijds „zal worden gesteund, mits de Commandant van genoemd Depot hem „over zijn verblijf aldaar een goed testimonium geeft en hij zich verder „behoorlijk gedraagt", heeft met de beslissing op het beklag tot handhaving van de opgelegde straf o.i. niet te maken. Aan de toezegging is bovendien het bezwaar verbonden, dat het niet zeker is, dat de beklagmeerdere later nog de door hem beklede functie vervult; enz.

De overwegingen geven blijk, dat de commandant de belangen van zijn ondergeschikte behartigt en wil behartigen (art. 7 (1) Regl. Kr.); daarin ligt mede opgesloten een verantwoording van de beslissing aan de hogere chef, maar zij hebben geen betrekking op de beslissing op het beklag. *A. F. S.*

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Gerechtshof te 's-Gravenhage (Eerste Kamer)

Arrest van 22 oktober 1959

Voorzitter: Mr. Verveen; *Leden:* Mrs. Rorab, Veldman.

Medeschuld van autobestuurder aan aanrijding door geen gevolg te geven aan een hem door de commandant ener militaire colonne, die de weg ging oversteken, gegeven stopteken, omdat hij die commandant voor een adspirant-lifter aanzag.

(B. W. art. 1401; Wegenverkeersreglement art. 27).

De Staat der Nederlanden, te 's-Gravenhage, appellant, proc. Jhr. Mr. G. W. van der Does, tegen: 1. J. J. F. C. M. Janssen, 2. H. J. van

Kemenade, buiten gemeenschap van goederen gehuwd met Janssen voornoemd, beiden te Tilburg, geïntimeerden, proc. Mr. A. Mout.

Het Hof enz.;

In rechte (post alia):

O. dat het verweer van Janssen hierop neerkomt, dat hij de op de weg staande met het gezicht naar hem toegekeerde figuur van getuige luitenant Wynia voor een adspirant lifter heeft aangezien, op grond waarvan hij het stopteken van deze militair negeerde, en naar links uitwijkende om hem te vermijden, met onverminderde vaart is doorgereden, waarna hij direct daarop op de zich in zuidelijke richting bewegende de weg overstekende militaire truck met oplegger, die te voren nog stil stond op de verbindingsweg van de noordelijke en de zuidelijke rijbaan van de Ringbaan is ingereden;

O. omtrent dit verweer als volgt:

Een adspirant lifter, burger of militair, pleegt, naar algemeen bekend is, zijn voornemen om vervoerd te worden kenbaar te maken door aan de kant van de weg te staan en met de duim te zwaaien in de richting waarheen hij vervoerd wil worden. Het is niet gebruikelijk dat hij daartoe op de weg gaat staan en daar aan de naderende auto met de rechterarm en hand een stopteken geeft.

De gevallen dat een militair of burger misbruik maakt van het stopteken om een lift te verkrijgen, zijn naar 's Hofs oordeel hoge uitzondering. Janssen wist dat of behoorde het althans te weten, zodat het niet aangaat om aan te nemen dat zich hier weer zo'n geval van een misbruikmakende militair-adspirant lifter voordeed.

Integendeel een verantwoordelijke bestuurder behoort onder omstandigheden als de hier geschetste, en een militair op de weg ziende die een stopteken geeft, zoal niet terstond te stoppen, in ieder geval zijn snelheid aanzienlijk te verminderen, daarbij rekening houdende met de mogelijkheid dat die militair het tegemoetkomende autoverkeer op de hoogte wil brengen met een min of meer gevaarvolle verkeerssituatie, in verband waarmee behoedzaam rijden geboden is dan wel zich daar had geposteerd omdat hij hulp behoefde.

Aan Janssen moet dan ook een verwijt worden gemaakt, dat hij onder de gegeven omstandigheden niet gestopt heeft, althans zijn vaart niet belangrijk heeft verminderd maar dat hij met onverminderde snelheid is doorgereden. Naar 's Hofs oordeel doet hieraan niet af of luitenant Wynia al of niet precies op het midden van de zuidelijke rijbaan heeft gestaan en of hij al dan niet het gebruikelijke stopteken met heftig gebaar heeft gegeven, daar ook in deze gevallen Janssen niet het risico had mogen nemen dat Wynia nu eens niet een misbruikmakende militaire lifter kon zijn maar — het normale geval — iemand die op een gevaarssituatie op de weg de aandacht wilde vestigen dan wel om hulp vroeg.

Een en ander klemt te meer nu ook voor Janssen waarneembaar was dat op korte afstand achter Wynia een militaire truck met aanhang op de vorenbedoelde verbindingsweg opgesteld stond en het ver-

band tussen de het stopteken gevende Wynia en de truck, ook een reden voor Janssen had moeten zijn om zijn snelheid te verminderen of te stoppen.

Naar het oordeel van het Hof zijn de andere door de Staat genoemde factoren zoals de zich langs de noordelijke rijbaan in de richting Breda voortbewegende militaire colonne en het klaarstaan bij het kruispunt van enige trucks achter die door De Jong bestuurde truck of de westelijk van de zuidelijke rijbaan op een grasveld gestationeerde jeep van luitenant Wynia evenmin als het ook aan Janssen bekende feit dat ter plaatse herhaaldelijk militaire wagens oversteken op weg naar een kazerne, voor de beoordeling van de schuldvraag van Janssen van belang, althans noemenswaardig belang.

O. dat het Hof op grond van het vorenoverwogene de eerste en tweede grief (tegen vonnis van Rb. te 's-Hage, 8 jan. 1959, *Red.*) gegrond acht, de derde grief ten dele gegrond acht, doch de vierde grief verwerpt;

O. dat het Hof voorts van mening is, dat gezien de omstandigheid dat de schuld van de militaire chauffeur De Jong belangrijk groter moet worden geacht dan die van Janssen, termen vindt om de vergoeding van de door partijen over en weer geleden schade, over het juiste bedrag waarvan tussen pp. geen geschil meer bestaat tussen haar te verrekenen in dier voege, dat de Staat vier vijfde en Janssen één vijfde van de schade zal dragen;

O. dat nu pp. over en weer voor een deel in het ongelijk worden gesteld, er termen zijn voor compensatie van de proceskosten enz.

(„Nederlandse Jurisprudentie", 1960, No. 532).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

3 mei 1960

M.A.W. 1960/B 3

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet art. 106, lid 1).

Wie zijn belangen stelt in handen van een gemachtigde, moet de gevolgen dragen van hetgeen deze ten processe verricht.

Wanneer de gemachtigde de beroepstermijn laat verlopen, en dit te zijnen aanzien niet als door overmacht veroorzaakt kan worden beschouwd, kan ook geen overmacht ten aanzien van de belanghebbende zelf worden aanvaard.

Betreurenswaardig is, dat de Beroepswet in dit opzicht een andere processuele bepaling kent dan de Ambtenarenwet 1929 (h o g e r beroep ingevolge deze laatste wet binnen 30 dagen nadat de aangevallen uitspraak is g e w e z e n), doch daarin is geen reden tot clementie gelegen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende beschikking gegeven in zake een ter griffie van die Raad ingekomen verzetschrift namens: J., wonende te Amsterdam.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken;

Overwegende dat namens J., voornoemd, hoger beroep is ingesteld tegen de uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, d.d. 25 januari 1960, welk beroep bij beschikking van de fungerende voorzitter van de Centrale Raad van Beroep d.d. 15 maart 1960 niet-ontvankelijk is verklaard;

Overwegende dat namens J., voornoemd, tegen deze beschikking tijdig verzet is gedaan;

Overwegende dat opposant in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord in raadkamer van de Raad, gehouden op 12 april 1960, alwaar is verschenen zijn gemachtigde Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, die het verzet heeft toegelicht;

Overwegende dat de beschikking, waartegen het verzet is gericht, hierop steunt, dat het hoger beroep niet is ingesteld binnen 30 dagen na de dag, waarop de aangevallen uitspraak is gewezen, zodat het hoger beroep, gelet op artikel 106 lid 1 der Ambtenarenwet 1929, juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, te laat is ingesteld;

Overwegende dat de gemachtigde van opposant ter ondersteuning van het verzet in hoofdzaak heeft aangevoerd, dat het redelijk is om aan te nemen, dat opposant te laat hoger beroep heeft ingesteld door overmacht, nu het gereedliggende concept van het beroepschrift door toevallige omstandigheden niet op tijd door zijn gemachtigde is ingediend;

Overwegende dat de Raad genoemde gemachtigde in deze redenering niet kan volgen;

dat immers, nu opposant de behartiging van zijn belangen in de onderhavige beroepsprocedure in handen heeft gesteld van een gemachtigde, hij in het algemeen de gevolgen moet dragen van al hetgeen deze gemachtigde ten processe verricht;

dat met name omstandigheden, welke ten aanzien van de gemachtigde niet als overmacht kunnen worden beschouwd, omdat hij daarin had kunnen voorzien, ook niet ten aanzien van opposant als overmacht kunnen worden aangemerkt, hoewel hij daarin redelijkerwijze niet had kunnen voorzien;

Overwegende dat de gemachtigde nog gewezen heeft op de — naar zijn mening als disculperende omstandigheid te beschouwen — verwarring, welke ontstaan is doordat de Beroepswet andere processuele bepalingen bevat dan de Ambtenarenwet 1929, lopende op de termijn waarbinnen volgens eerstgenoemde wet hoger beroep moet worden ingesteld vanaf de dag, waarop het afschrift van de bestreden uitspraak aan partijen is verzonden;

dat de gemachtigde er in dit verband bovendien nog de aandacht op

heeft gevestigd, dat op het afschrift van de uitspraak van het Ambtenarengerecht de datum van verzending, n.l. 28 januari 1960, is aangetekend, waardoor de indruk wordt gewekt dat deze datum ook voor de toepassing van de Ambtenarenwet 1929 van belang is;

Overwegende dienaangaande dat ook de Raad het naast elkaar bestaan van verschillende processuele bepalingen, indien de zin van dit verschil niet is aan te wijzen, betreurt, doch zulks geen grond vermag op te leveren om van de uitdrukkelijke wetsbepaling van artikel 106 lid 1 der Ambtenarenwet 1929 af te wijken;

dat dit laatste evenzeer geldt voor het misverstand dat het vermelden van de verzenddatum bij de gemachtigde van opposant zou hebben kunnen wekken;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het namens J., voornoemd, gedane verzet tegen bovengenoemde beschikking zonder nader onderzoek ongegrond moet worden verklaard;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het namens J., voornoemd, gedane verzet ongegrond.

Centrale Raad van Beroep

12 juli 1960

M.A.W. 1960/B 1

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet artt. 3, 24, 58; K.B. van 20-2-1941, no. 9).
(Vervolg van M.A.W. 1958/B 10 (M.R.T. 1959, blz. 504)).

Na raadpleging der oude beoordelingen (en van een nieuwe, alsnog over een der oude tijdvakken opgemaakt) heeft de Kroon eisers verzoek opnieuw afgewezen.

De Raad is van oordeel, dat niet in strijd met een algemeen rechtsbeginsel is gehandeld.

Daarbij wordt in het midden gelaten of de beoordelingen juist zijn; ze zijn niet dermate kennelijk onhoudbaar, dat ze in redelijkheid niet als grondslag voor het bestreden besluit hadden kunnen dienen.

Het onderhavige besluit om niet terug te komen op een vroeger besluit (dat in rechte onaantastbaar is geworden) kan mitsdien niet worden aangetast.

Inlichtingsrapporten, steunende op het K.B. van 20-2-1941, no. 9, zoals dit in 1947 luidde, waren van geheime aard en werden de betrokken officieren niet medegedeeld; er was geen gelegenheid voor beroep of bezwaar; daarom hadden deze rapporten geen bindende kracht; zij kunnen niet worden aangemerkt als besluiten, handelingen of weigeringen in de zin van art. 24 A.W. Dat neemt niet weg, dat de Kroon in casu bij het nemen van het bestreden besluit bevoegd was op die rapporten acht te slaan.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: P., wonende te E., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, die bij Koninklijk Besluit van 28 april 1952 met ingang van 1 mei 1952 was bevorderd tot reserve-kapitein bij de Koninklijke landmacht met toekenning van een ouderdom in rang gerekend van 1 januari 1952 af en die sedert 1 mei 1953 in werkelijke dienst was op zogenaamd lang verband, bij rekest van 12 juli 1957 aan Hare Majesteit de Koningin heeft verzocht genoemde bevordering te doen ingaan op 1 februari 1949;

Overwegende dat op dit rekest bij Kabinetsrescript van 10 december 1957, aan eiser medegedeeld bij brief van 27 december 1957, afwijzend is beschikt, maar dit besluit bij 's Raads uitspraak van 30 december 1958, M.A.W. 1958/B 10 *) — waarnaar hierbij wordt verwezen — nietig is verklaard, met bepaling dat de Kroon op eisers rekest van 12 juli 1957 opnieuw een besluit zal nemen;

Overwegende dat vervolgens bij Kabinetsrescript van 18 april 1959 op eisers voormeld rekest opnieuw afwijzend is beschikt, en eiser hiermede in kennis is gesteld door middel van een brief van de toenmalige Minister van Oorlog d.d. 12 mei 1959, gericht aan eisers bataljonscommandant en luidende:

„Ten vervolge op mijn schrijven van 13 april 1959, deel ik U mede,
„dat vermits bij zijn uitspraak van 30 december 1958, dossier nr.
„1958/B 10, de Centrale Raad van Beroep mede heeft bepaald dat de
„Kroon op het rekest d.d. 12 juli 1957 van de Reserve-kapitein P.
„opnieuw een besluit zal nemen, vorenbedoeld rekest door mij nog-
„maals aan Hare Majesteit de Koningin ter beslissing is aangeboden.

„Bij Kabinetsrescript van 18 april 1959 nr. 74 heeft Hoogstdezelve
„mij machtiging verleend rekestrant in kennis te stellen met Haar af-
„wijzende beslissing op meerbedoeld rekest.

„Vorenbedoelde beslissing is gegrond op het feit dat rekestrant,
„blijkens de omtrent hem uitgebrachte inlichtingsrapporten respectieve-
„lijk over de periode van 25 juni 1946 tot 12 april 1947 en van 12 april
„1947 tot 19 november 1947 (i.c. de datum van vertrek met groot
„verlof) nog niet voor bevordering werd aanbevolen.

„Ik verzoek U de Reserve-kapitein P. onverwijld van het voren-
„staande in kennis te stellen.";

Overwegende dat eiser tegen dit besluit van 18 april 1959 beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van

*) M.R.T. 1959, blz. 504.

7 december 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dit beroep ongegrond heeft verklaard en eiser tevens niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn aan dat beroep verbonden vordering tot nietigverklaring van de op 12 april 1947, respectievelijk op 17 maart 1959 over hem opgemaakte inlichtingsrapporten met betrekking tot, respectievelijk, het tijdvak 25 juni 1946 tot 12 april 1947 en het tijdvak 12 april 1947 tot 19 november 1947;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij aanvullend beroepschrift op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht zijn beroep tegen de afwijzende beschikking van Hare Majesteit de Koningin op zijn rekest van 12 juli 1957 alsnog gegrond te verklaren, dan wel, indien de Raad daartoe niet mocht besluiten, hem alsnog ontvankelijk te verklaren in zijn vordering tot nietigverklaring van de op 12 april 1947 respectievelijk op 17 maart 1959 over hem opgemaakte inlichtingsrapporten, en te bepalen dat een nieuw onderzoek naar zijn geschiktheid op 19 november 1947 c.q. 1 februari 1949 zal worden ingesteld;

Overwegende dat gedaagde bij brief van 30 maart 1960 aan de Raad nog heeft doen toekomen fotokopieën van een schrijven d.d. 24 februari 1960 van de luitenant-kolonel b.d. G. en van een schrijven d.d. 1 maart 1960 van de reserve-majoor E., waarin deze personen op gedaagdes verzoek hun mening te hebben gegeven omtrent enkele punten uit eisers aanvullend beroepschrift;

In Rechte:

Overwegende dat bij de vorengenoemde uitspraak van het Ambtenarengerecht van 7 december 1959 eiser mede niet-ontvankelijk is verklaard in zijn beroep tegen een weigering van de toenmalige Minister van Oorlog om alsnog een beoordeling per 19 november over hem te doen opmaken, maar de Raad die uitspraak in zoverre buiten beschouwing laat aangezien eiser tegen dit deel dier uitspraak geen hoger beroep heeft ingesteld;

Overwegende dat het bestreden besluit d.d. 18 april 1959 moet worden aangemerkt als een besluit tot weigering om terug te komen op het vorengenoemde Koninklijk Besluit van 28 april 1952, waarbij eiser met ingang van 1 mei 1952 was bevorderd tot reserve-kapitein bij de Koninklijke landmacht met toekenning van een ouderdom in rang gerekend van 1 januari 1952 af;

Overwegende dat laatstgenoemd besluit, doordat eiser hierin heeft berust, althans doordat hij hiertegen niet binnen bekwame termijn te bevoegder plaatse heeft geopponeerd, reeds lang in rechte onaantastbaar was geworden toen eiser zijn meergenoemd rekest van 12 juli 1957 indiende;

Overwegende dat een besluit tot weigering om terug te komen op een in rechte onaantastbaar geworden besluit in de regel niet kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat bij 's Raads voormelde uitspraak van 30 december

1958 ten aanzien van gedaagdes toen bestreden besluit van 10 december 1957 een uitzondering op deze regel is aangenomen, omdat was gebleken dat de voornaamste grond, waarop de weigering was gebaseerd, niet houdbaar was, daar het besluit in hoofdzaak berustte op de overweging dat bij eisers vertrek met groot verlof per 19 november 1947 omtrent hem geen beoordeling aanwezig was, doch inmiddels in de loop der procedure voor de ambtenarenrechter was gebleken dat over het grootste deel van de periode, aan deze datum voorafgaande, wel degelijk beoordelingen aanwezig waren;

dat die uitspraak van 30 december 1958 voorts inhoudt dat de Kroon, na kennisneming der bedoelde beoordelingen, op eisers rekest van 12 juli 1957 opnieuw zal dienen te beschikken;

Overwegende dat dit is geschied bij het thans bestreden besluit van 18 april 1959, genomen nadat van die beoordelingen — te weten beoordelingen d.d. 20 april 1946, 30 april 1946 en 12/22 april 1947 — kennis was genomen en tevens van een alsnog opgemaakte beoordeling d.d. 17/20 maart 1959 betreffende het tijdvak 12 april tot 19 november 1947;

Overwegende dat eiser bij de eerste twee van die beoordelingen wel, maar bij de laatste twee van die beoordelingen niet is aanbevolen voor bevordering tot de rang van kapitein, en het thans bestreden besluit is genomen met name op grond van deze laatste twee beoordelingen;

Overwegende dat deze beoordelingen waren vervat in inlichtingsrapporten, opgemaakt met toepassing van het Koninklijk Besluit van 20 februari 1941, nr. 9, zoals dit in 1947 luidde;

dat volgens dit Koninklijk Besluit de inhoud der inlichtingsrapporten van geheime aard was en aan de betrokken officieren (behoudens een te dezen niet van belang zijnde uitzondering) niet werd medegedeeld, zodat deze geen gelegenheid hadden daartegen bezwaar te maken of beroep in te stellen;

dat de onderhavige beoordelingen daarom geen bindende kracht hadden, maar dit niet wegneemt dat gedaagde wel bevoegd was daarop bij het nemen van het bestreden besluit acht te slaan;

dat gedaagde, door dit te doen en hierin aanleiding te vinden op het besluit van 28 april 1952 niet terug te komen, niet heeft gehandeld in strijd met een tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel;

dat de Raad hierbij buiten beschouwing laat of de onderhavige beoordelingen — over tijdvakken, welke reeds meer dan tien jaren geleden zijn verstreken — juist zijn, daar althans niet kan worden gezegd dat die beoordelingen dermate kennelijk onhoudbaar zijn, dat gedaagde ze in redelijkheid aan het bestreden besluit niet ten grondslag kon leggen;

dat hierbij opmerking verdient, dat er voor de Raad wel reden zou zijn geweest te treden in een beoordeling van de vraag of eiser met ingang van een vroegere datum dan 1 januari 1952 voor bevordering tot kapitein in aanmerking had moeten komen, indien eiser tijdig be-

roep had ingesteld tegen het meergenoemde besluit van 28 april 1952;

dat er te minder reden is om thans nog ter beantwoording van die vraag een nader onderzoek in te stellen, nu eiser — naar zijnerzijds is medegedeeld — toentertijd geen beroep heeft ingesteld omdat hij veronderstelde, dat hij naar het oordeel van zijn chefs destijds aan de voor bevordering gestelde voorwaarden niet had voldaan; in welk oordeel hij toen derhalve heeft willen berusten;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de Raad geen grond aanwezig acht om in het onderhavige geval een uitzondering te aanvaarden op de regel, dat een besluit tot weigering om terug te komen op een in rechte onaantastbaar geworden besluit niet kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat eisers beroep tegen het besluit van 18 april 1959 derhalve bij de aangevallen uitspraak — zij het met een andere motivering — terecht ongegrond is verklaard;

Overwegende dat bij die uitspraak eiser eveneens terecht niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering tot nietig-verklaring van de op 12 april 1947 en 17 maart 1959 over hem opgemaakte inlichtingsrapporten, welke niet-ontvankelijkheid reeds kan worden gebaseerd op deze grond dat die inlichtingsrapporten — als zijnde, blijkens het eerder overwogene, van geheime aard, niet ter mededeling aan de betrokken officier, en zonder bindende kracht — niet kunnen worden aangemerkt als besluiten, handelingen of weigeringen als bedoeld in artikel 24 der Ambtenarenwet 1929, waardoor eiser rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak, voorzover daartegen beroep is ingesteld, moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de aangevallen uitspraak, voorzover daartegen beroep is ingesteld.

NASCHRIFT.

Het opnieuw in behandeling nemen van zijn rekest om op een oud besluit terug te komen heeft dus voor eiser geen resultaat opgeleverd. Ook het nieuwe besluit (inhoudende een nieuwe weigering om op het oude standpunt terug te komen) is getoetst aan algemene rechtsbeginselen, doch ditmaal is de toets doorstaan.

Uit deze uitspraak blijkt duidelijk het verschil tussen de rechterlijke toetsing bij een beroep, rechtstreeks tegen een besluit gericht, en de toetsing bij een beroep, dat gericht is tegen een latere weigering, op dat besluit terug te komen. De onderhavige oude beoordelingen zouden zeker uitvoerig zijn onderzocht, indien eiser destijds tegen het eerste besluit opgekomen was. Nu echter werd slechts onderzocht, of zij aan het „redelijkheidscriterium" voldeden; een toetsing, gelijk aan die, welke bij het al of niet gebruik maken van een discretionaire bevoegdheid wordt toegepast.

Opmerking verdient voorts, dat de oude, geheime inlichtingsrapporten niet als besluiten enz. waardoor eiser rechtstreeks in zijn belang werd getroffen, zijn aangemerkt, op grond van de redenering, dat zij bindende kracht missen. Dit is in overeenstemming met reeds lang bestaande jurisprudentie. Rechtstreeks beroep kan tegen zulke rapporten niet worden ingesteld; maar de rechter kan ze, wanneer beroep wordt ingesteld tegen een besluit, waarvoor die rapporten van belang zijn, wel degelijk in zijn beschouwingen betrekken en op hun juistheid onderzoeken. Dat zulks hier niet geschiedde, is, zoals gezegd, het gevolg van het door eiser aanvankelijk berusten in het oude besluit. Vanzelfsprekend is het ook uit praktisch oogpunt niet goed doenlijk, in 1960 voor het eerst te gaan onderzoeken — en zich daarbij een voldoend helder oordeel te vormen — of beoordelingen, die op 1947 en vroeger betrekking hebben, juist zijn. *W. H. S.*

WETGEVING

Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht [1])

Nr. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 28 oktober 1960)

Algemene beschouwingen

Met belangstelling hebben ondergetekenden kennis genomen van de beschouwingen, waarmede het voorlopig verslag aanvangt. Bij de beantwoording van de verschillende opmerkingen en vragen hebben de ondergetekenden zoveel mogelijk de volgorde aangehouden, waarin deze in het voorlopig verslag voorkomen.

Enkele leden vroegen de Regering zich nog eens nader te bezinnen op de wenselijkheid van het dragen door de geestelijke verzorgers van een uniform met militaire onderscheidingstekenen. Nadat dit nog eens door de eerste ondergetekende onder de ogen is gezien, is hij tot de conclusie gekomen, dat wat het dragen van een uniform betreft in de sedert 1919 bij de landmacht en sedert 1921 bij de zeemacht bestaande toestand geen verandering dient te worden gebracht. In de praktijk immers is de wenselijkheid gebleken van het dragen van een uniform. De geestelijke verzorgers toch verrichten hun werkzaamheden te midden van de militairen aan boord van de oorlogsschepen, in de kazernes en op de vliegbases. Bovendien kunnen de geestelijke verzorgers worden gehuisvest, te zamen met de militairen, aan boord van de varende oorlogsschepen en bij de troepen te velde. Een belangrijke factor is ook, dat de geestelijke verzorgers in tijd van oorlog door de vijand als zodanig moeten zijn te onderkennen.

---

[1]) Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1960-1961. Nr. 5847, De vroegere stukken (nrs. 1 t/m 4) zijn gedrukt in de zitting 1959-60, en opgenomen in M.R.T. LIII (1960) blz. 652-72. *(Red. M.R.T.)*

Bij de instelling van het instituut van de geestelijke verzorging in 1919 bij de landmacht en in 1921 bij de zeemacht is voorgeschreven, dat de geestelijke verzorgers rangonderscheidingstekenen op hun uniform dragen, gelijk aan de militaire.

In verband met het feit, dat de geestelijke verzorgers niet meerdere en mindere zijn in de zin van het militaire straf- en tuchtrecht, is het dragen van militaire rangonderscheidingstekenen niet noodzakelijk, doch ten einde de rangorde van de geestelijke verzorgers onderling naar buiten vast te leggen, is in de praktijk toch wel de wenselijkheid van het dragen van die rangonderscheidingstekenen gebleken.

Een stelsel, volgens hetwelk de kerken de zorg voor de geestelijke verzorgers geheel op zich nemen tegen vergoeding van de kosten door de Staat, zonder dat daarbij enige formele band ontstaat tussen de Staat en de persoon van de geestelijke verzorger, is door de ambtsvoorganger van de eerste ondergetekende indertijd overwogen. In verband met de omstandigheid, dat de Minister van Defensie verantwoordelijk is voor de voorziening in de behoeften aan geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht en voor de selectie, aanstelling, dislocatie en ontslag van die geestelijke verzorgers, is — overeenkomstig het eenstemmig afwijzend advies van de kerkelijke instanties, aan wie vorenbedoeld stelsel ter beoordeling werd voorgelegd — destijds besloten het in 1919 en 1921 ingevoerde stelsel van de geestelijke verzorging te handhaven. Er bestaat voor de eerste ondergetekende geen reden om hierin verandering te brengen.

Ten behoeve van de overzichtelijkheid bij de beantwoording van de overige in het voorlopig verslag gestelde vragen moge thans in de eerste plaats volgen het aan het slot van het voorlopig verslag gevraagde numeriek overzicht van de categorieën geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht.

I.	Zij, die voor onbepaalde tijd *doorlopend* werkzaam zijn .	27
II.	Zij, die voor een bepaalde tijd *doorlopend* werkzaam zijn .	208
III.	Zij, die alleen in oorlogstijd en tijdens herhalingsoefeningen werkzaam zijn	647
	Totaal . . .	882

De groepen I en II omvatten de in het voorlopig verslag bedoelde full-time geestelijke verzorgers.

Groep III omvat de in het voorlopig verslag bedoelde geestelijke verzorgers, die voor een „mobilisabele functie" zijn opgeleid.

De groepen II en III worden bij de land- en luchtmacht aangeduid als reserve-geestelijke verzorgers.

Groep II wordt bij de zeemacht aangeduid als tijdelijke geestelijke verzorgers.

Groep III bestaat nog niet bij de zeemacht. Het ligt in het voornemen ook bij dit deel der krijgsmacht tot de vorming van die groep over te gaan.

Bij det bepalen van het aantal werkelijke full-timers moet evenwel in het oog worden gehouden, dat, voor wat betreft de geestelijke verzorgers bij de landmacht, van groep II steeds doorstroming plaatsvindt naar groep III, zodat in groep II in werkelijkheid steeds een veel kleinere vaste kern aanwezig is, bestaande uit hen, die voor een langere tijd doorlopend werkzaam zijn.

Dit in aanmerking genomen, zijn thans in dienst 90 geestelijke verzorgers, voor wie het ambt van geestelijke verzorger als „beroepsloop-„baan" mag worden gezien. Dit aantal kan bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd in aanmerking komen voor een pensioen wegens langdurige dienst (ouderdomspensioen); zo ook komen de door de predikanten nagelaten betrekkingen voor weduwen- en wezenpensioen in aanmerking.

In de tweede plaats zij het de ondergetekenden vergund erop te wijzen, dat in de memorie van toelichting wel degelijk is uitgegaan van de positie van de geestelijke verzorger zowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog. Zó ware de desbetreffende zinsnede „ook op het ge-„vechtsveld", voorkomende in het gestelde onder *Algemeen,* te verstaan.

Te allen tijde geldt voor de geestelijke verzorger, dat hij, ten nauwste verbonden met het militaire apparaat, in dezelfde situaties kan komen te verkeren als de militair, zodat hij fysiek en psychisch aan hoge eisen zal moeten voldoen. Bovendien zal de organisatie zodanig moeten zijn, dat de mogelijkheid om ook oudere geestelijke verzorgers in te delen bij oefeningen en operaties te velde en te plaatsen aan boord van varende oorlogsschepen niet mag worden uitgesloten.

In aanmerking genomen enerzijds de opbouw van het korps geestelijke verzorgers, als voren aangeduid, anderzijds de vorenomschreven eisen, welke aan de geestelijke verzorger individueel en aan de organisatie als geheel dienen te worden gesteld, kan worden onderkend, dat de huidige regeling van de pensionering der geestelijke verzorgers principiële en praktische moeilijkheden oplevert.

Deze moeilijkheden spruiten voort uit het feit, dat op de geestelijke verzorgers van toepassing zijn de bepalingen van de burgerpensioenwet.

Vooral geldt dit voor de geestelijke verzorgers, ingedeeld in groep III van vorenstaand overzicht. De tot deze groep behorende geestelijke verzorgers, thans 647 in aantal, staan gedurende lange tijd in onbezoldigde dienstverhouding tot het Rijk, terwijl zij slechts gedurende korte tijd, in hoofdzaak tijdens herhalingsoefeningen en in oorlogstijd, werkelijk dienst doen. Het pensioen voor deze geestelijke verzorgers vormt daarom als regel uiteraard slechts een zeer gering bedrag. Dit is een gevolg van het feit, dat voor het recht op en de berekening van het pensioen niet de gehele tijd, gedurende welke een dienstverhouding tot het Rijk heeft bestaan, in aanmerking wordt genomen, doch slechts die periode hiervan, gedurende welke voor de tot deze groep behorende geestelijke verzorgers een pensioengrondslag heeft gegolden. Aangezien de inkomsten van deze geestelijke verzorgers van wisselende aard zijn,

brengt het systeem van vaststelling van een pensioengrondslag met zich mede, dat over de tijd, gedurende welke geen werkelijke dienst wordt verricht, enerzijds voor de belanghebbende pensioengeldige diensttijd wordt gekweekt, anderzijds voor het Rijk een relatief te zware verplichting tot bijdragen aan het burgerlijk pensioenfonds bestaat. Een en ander is een gevolg van de omstandigheid, dat de structuur van de (burgerlijke) Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) niet geëigend is voor een dergelijke categorie van pensioengerechtigden.

Aan deze bezwaren kan op eenvoudige wijze worden tegemoet gekomen door deze categorie geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de pensioenwetten voor het reservepersoneel der krijgsmacht te brengen. Die pensioenwetten immers zijn speciaal ingesteld op het verwezenlijken van aanspraken op pensioen van personen, die wel doorlopend in dienstverhouding tot de Overheid staan, maar niet doorlopend werkelijk dienst doen. Elk jaar, gedurende welke zij werkelijk dienst hebben gedaan, wordt vergolden met 1,75 ten honderd en elk jaar, gedurende welke zij beschikbaar waren, doch geen dienst hebben verricht, met 0,4 ten honderd van de pensioengrondslag (zie de artikelen IV en V van het ontwerp).

Met betrekking tot de geestelijke verzorgers, die geacht kunnen worden dit ambt als beroep uit te oefenen, thans 90 in getal, brengt de toepassing van de burgerpensioenwet mede, dat het ouderdomspensioen op 65-jarige leeftijd ingaat.

In de loop der jaren is gebleken, dat de wijze van dienst doen van de geestelijke verzorgers, zowel in vredes- als in oorlogstijd, zowel in Nederland als daarbuiten, de tropen daaronder begrepen, van het fysiek van de geestelijke verzorgers meer vergt dan dat van de gemiddelde burgerambtenaar. Zoals hiervoren reeds is opgemerkt, verkeren de geestelijke verzorgers feitelijk in dezelfde situaties als de militairen.

Een pensionering over de gehele lijn wegens het bereiken of overschrijden van de 55-jarige leeftijd, zoals geschiedt met de burgerambtenaren, die een „slijtend beroep" uitoefenen (artikel 48, eerste lid, onder *b,* van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240)), komt niet noodzakelijk voor; evenmin een pensionering op de leeftijd, welke onderscheidenlijk geldt voor de militairen van de zee- en van de landmacht. Gelet op de hiervoren omschreven wijze van dienst doen, onder de daarbij aangegeven omstandigheden, van de geestelijke verzorgers en op hun fysiek, is het, om het instituut van de geestelijke verzorging goed te doen functioneren, alleszins gewenst om de leeftijd, waarop de geestelijke verzorger in aanmerking dient te komen voor ontslag en pensionering wegens langdurige dienst, te stellen op 60 jaren. Vandaar dat bij de artikelen II en III, onder C en E, de in de pensioenwetten voor de zee- en de landmacht 1922 genoemde leeftijden, waarop recht op dadelijk ingaand pensioen kan worden verkregen, zijn verhoogd.

De afkeuring wegens ongeschiktheid ten gevolge van ziekten of gebreken van de geestelijke verzorgers heeft bij de toepassing van de

burgerpensioenwet in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding gegeven. De geschiktheid voor de functie van geestelijke verzorger wordt namelijk veeleer afgemeten naar de militair-medische normen van geschiktheid dan naar de medische normen, welke voor de geschiktheid van een burgerambtenaar gelden. Wordt de geestelijke verzorger onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten gebracht, dan wordt de ongeschiktheid wegens ziekten of gebreken vastgesteld bij een commissoriaal militair geneeskundig onderzoek, derhalve door een militair-medisch apparaat, bestaande uit officieren-arts, dat beschikt over de ziektegeschiedenis van betrokkene gedurende de tijd van de dienstverhouding tot de krijgsmacht. De geestelijke verzorger geniet namelijk gedurende de tijd, dat hij dienst bij de krijgsmacht verricht, een geneeskundige verzorging door militaire artsen. Aangezien de twee door de betrokken burgemeester aan te wijzen geneeskundigen, bedoeld in artikel 76, eerste lid, van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240), volgens andere medische normen werken, ontstaan de moeilijkheden, als hiervoren bedoeld.

Met het brengen van de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten wordt eensdeels bereikt, dat de reeds ver doorgetrokken gelijkschakeling van de rechtspositie van de geestelijke verzorgers, w.o. hun bezoldiging, met die van de militairen ook tot de pensionering wordt doorgetrokken, anderdeels dat aan de hiervoren aangegeven bezwaren, verbonden aan de pensionering krachtens de burgerpensioenwet, wordt tegemoet gekomen.

De grootte van het bedrag van de achterstallige bijdrage voor de reserve-geestelijke verzorgers, waarover met de Pensioenraad geschil heeft bestaan, is niet nauwkeurig aan te geven. Om dit bedrag te berekenen, zou het nodig zijn van alle reserve-geestelijke verzorgers, de tijdelijke geestelijke verzorgers bij de zeemacht daaronder begrepen, die in de loop der jaren 1940—1959 in dienstverhouding tot het Rijk hebben gestaan, aan de hand van de uittreksels uit het stamboek de diensttijd te berekenen, alsmede hun pensioengrondslag op 1 januari van ieder jaar, dat zij in dienst waren. Ter voorkoming van zeer veel onnodige arbeid heeft de Pensioenraad zich bereid verklaard van de invordering van de volgens deze raad rechtens verschuldigde aanzienlijke pensioenbijdrage, als hierbedoeld, af te zien, mits wordt voldaan aan twee voorwaarden. In de eerste plaats, dat van 1 januari 1959 af de geestelijke verzorgers worden onttrokken aan de werkingssfeer van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) en gebracht onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten, hetgeen medebrengt, dat ook de tijd, als geestelijke verzorger doorgebracht vóór 1 januari 1959, wordt vergolden met pensioen krachtens de militaire pensioenwetten. In de tweede plaats, dat de door de Pensioenraad vóór 1 januari 1959 verleende pensioenen aan reserve-geestelijke verzorgers en aan hun nagelaten betrekkingen alsnog ten laste komen van de rijksbegroting, en wel te rekenen van de datum van ingang van die pensioenen. Het betreft 4 pensioenen, te weten:

1. een pensioen van een reserve-legerpredikant, ingaande 1 september 1957, bedragende f 3573 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 286 per jaar;

2. een pensioen van de weduwe van een reserve-veldpredikant, ingaande 24 januari 1940, bedragende f 1896 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 1309;

3. een pensioen van de weduwe van een reserve-legerpredikant, ingaande 18 september 1956, bedragende f 2505 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 105 per jaar;

4. een pensioen van een reserve-legerpredikant, ingaande 1 januari 1957, bedragende f 2617 per jaar, verhoogd met een algemene toeslag van f 345 per jaar. Dit pensioen is geëindigd wegens overlijden van betrokkene op 21 oktober 1959.

Het bedrag, waarmede naar schatting de pensioenlast van defensie ten gevolge van dit wetsontwerp zal worden verhoogd over de eerstkomende 30 jaren, bedraagt gemiddeld f 260 000 per jaar. Hierbij wordt opgemerkt, dat, indien de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de burgerpensioenwet zouden blijven, per jaar een hoger bedrag — naar de huidige gegevens begroot op f 295 000 — ten laste van de defensiebegroting zou komen, doordat aan het pensioenfonds ter zake van de eigen pensioenen per jaar aan pensioenbijdrage verschuldigd zou zijn 10 ten honderd van de gezamenlijke pensioengrondslagen. Het verschil tussen deze bedragen is daaruit te verklaren, dat voor de geestelijke verzorgers, behorende tot groep III, en voor het merendeel van de geestelijke verzorgers, behorende tot groep II, de militaire pensioenlast zeer gering zal zijn, terwijl voor hen, zolang zij ambtenaar in de zin van de burgerpensioenwet zijn, de volledige pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd zou zijn.

Het ligt in het voornemen om aan een geestelijke verzorger, die wordt ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid, niet ten gevolge van ziekte of gebreken, een wachtgeld toe te kennen op overeenkomstige wijze als krachtens artikel 1, onder 2, C, van het Rijkswachtgeldbesluit (K.B. van 31 augustus 1959 (*Stb.* 319)) wachtgeld wordt verleend aan een ambtenaar, aan wie eervol ontslag is verleend wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid voor het door hem beklede ambt, anders dan op grond van ziels- of lichaamsgebreken. Door toekenning van een wachtgeld onder dergelijke omstandigheden aan een geestelijke verzorger wordt mitsdien geen voorrecht in het leven geroepen voor de geestelijke verzorgers.

Waar in sommige gevallen, door het brengen van de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten, van een voordeel zou kunnen worden gesproken, moet dit worden toegeschreven aan het specifieke onderscheid tussen de pensioenregelingen voor het burger- en die voor het militair overheidspersoneel. Dit geldt bij voorbeeld ook voor de periode, waarover de pensioengrondslag

wordt berekend. In dit verband mag niet uit het oog worden verloren, dat pensionering wegens langdurige dienst op een vroeger tijdstip dan dat van het bereiken van de 65-jarige leeftijd niet altijd voor belanghebbende een gunstiger regeling behoeft op te leveren. Niet iedereen komt de terugval van het bedrag aan salaris op dat van het pensioen op jongere leeftijd gelegen. Een op 60-jarige leeftijd ontslagen geestelijke verzorger zal in het algemeen niet zo gauw als predikant worden herberoepen.

In verband met het vorenstaande kan niet zonder meer worden gesteld, dat de geestelijke verzorgers door dit wetsontwerp boven de burgerambtenaren worden bevoordeeld. De Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken heeft zich in haar vergadering van 9 juni 1959 verenigd met het onderhavige wetsontwerp en de daarbij behorende ontwerp-memorie van toelichting.

Sedert 1940 zijn als gevolg van een ongeval, in vredes- en oorlogsomstandigheden „in en door de dienst" ontstaan, 5 reserve-geestelijke verzorgers invalide geworden en in het genot gesteld van een pensioenvervangende gratificatie. Door dezelfde oorzaken zijn 4 reserve-geestelijke verzorgers overleden, waardoor aan hun nagelaten betrekkingen een pensioenvervangende gratificatie is toegekend.

Artikelen

Artikel I bevat een wijziging van de Pensioenwet 1922 (*Stb. 240*), in welke wet in diverse artikelen de krijgsmacht wordt aangeduid als „zee- en landmacht". Met het oog op de systematiek van genoemde wet is in artikel 1 van dit ontwerp deze aanduiding van de krijgsmacht aangehouden. In het in voorbereiding zijnde ontwerp van een nieuwe Algemene burgerlijke pensioenwet wordt het begrip krijgsmacht gehanteerd.

Artikel II bevat een wijziging van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922. In deze wet kan niet worden gesproken van krijgsmacht, omdat deze wet uitsluitend de pensionering van de militairen der zeemacht regelt.

Artikel III bevat een wijziging van de Pensioenwet voor de landmacht 1922. In deze wet kan evenmin van krijgsmacht worden gesproken, omdat de militairen der zeemacht niet onder deze wet vallen.

Het in voorbereiding zijnde wetsontwerp van een nieuwe algemene militaire pensioenwet geldt voor alle militairen en daarin wordt dan ook het begrip krijgsmacht ingevoerd.

Artikelen II en III, onder C, 2. Als gevolg van dit wetsontwerp gaat de pensioenregeling voor de zeemacht niet verschillen van die voor de landmacht.

Gewezen moge worden op een bestaand verschil tussen de artikelen 2 van de Pensioenwetten voor de zee- en landmacht 1922, welke bij de artikelen II en III worden gewijzigd. Artikel 2 van de Pensioenwet

voor de zeemacht 1922 bevat als grond voor een dadelijk ingaand pensioen onder meer „ontslag wegens het bereiken of overschrijden van „de leeftijd van 55 jaren, mits betrokkene een werkelijke dienst heeft „van ten minste 10 jaren". Deze pensioengrond is, ingaande 1 januari 1955, ingevoerd bij artikel 123, onder *b,* van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (wet van 8 december 1954 (*Stb.* 575)) als gevolg van de ontslaggrond, genoemd in artikel 15, onder 3, van die wet. Aangezien in de overeenkomstige artikelen 57 en 98, onder 3°., van laatstgenoemde wet onderscheidenlijk voor de land- en luchtmacht wordt gesproken van een leeftijd van 60 jaren, in stede van 55 jaren, is voor die delen der krijgsmacht een pensioengrond, als hiervoren bedoeld, niet nodig.

In het oog houdend, dat er wordt gestreefd naar de totstandkoming van een algemene voor het gehele personeel der krijgsmacht geldende pensioenwet, waarvoor een ontwerp in een ver gevorderd stadium van voorbereiding is, wordt in afwachting daarvan de noodzaak van een afzonderlijke pensioenvoorziening voor de luchtmacht niet gevoeld. Het personeel van de luchtmacht, waaronder de geestelijke verzorgers bij dit deel der krijgsmacht zullen worden begrepen, wordt gepensioneerd naar de bepalingen van de militaire pensioenwetten voor de landmacht zonder dat dit tot moeilijkheden aanleiding geeft.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,
A. C. W. BEERMAN.

Nr. 6

EINDVERSLAG

De vaste Commissie voor Defensie is, na kennis genomen te hebben van de memorie van antwoord op het voorlopig verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 7 november 1960.

TILANUS, ROOSJEN, VAN DIS, GOEDHART, KOERSEN, VAN VLIET, RITMEESTER, FENS, BLOM, WIERDA, MOORMAN, COUZY, SCHOUWENAAR.

Behandeling van het wetsontwerp **Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht (5847).** Vergadering 1 december 1960, Tweede Kamer.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Blom (P.v.d.A.):** Mijnheer de Voorzitter! Het wetsontwerp, dat thans voor ons ligt, ontmoet bij mij geen onoverkomelijke bezwa-

ren, al is het allerminst een vorm van wetgeving, die mij bewondering heeft kunnen afdwingen.

De strekking van het ontwerp is duidelijk: de geestelijke verzorger ontleent tot nu toe pensioenrechten aan de Pensioenwet voor burgerlijke ambtenaren, maar dit wordt anders. Deze niet-militairen worden gebracht onder de werking der militaire pensioenwetgeving, met alle niet onbelangrijke voordelen, daaraan verbonden. Ik kan de betrokkenen hiermee alleen maar gelukwensen en eraan toevoegen, dat vele niet militaire, in vaste dienst aangestelde ambtenaren dit ook wel zouden wensen, want de militaire pensioenwetten zijn op een aantal punten aanmerkelijk beter dan de Pensioenwet voor burgerlijke ambtenaren.

Mijnheer de Voorzitter! Sprekende over in vaste dienst aangestelde ambtenaren, vraag ik nu aan de Staatssecretaris welke de positie eigenlijk is van deze geestelijke verzorgers. De gewisselde stukken hebben mij niet veel wijzer kunnen maken. Zijn zij ambtenaar in de zin der Ambtenarenwet? Zo ja, dan is mij niet geheel duidelijk, dat het, zoals in de memorie van antwoord op blz. 3, linkerkolom, onderaan, wordt medegedeeld, in het voornemen ligt, aan een geestelijke verzorger, die wordt ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid, niet ten gevolge van ziekte of gebreken, een wachtgeld toe te kennen op basis van — ik zeg het nu met mijn eigen woorden — het rijkswachtgeldbesluit, dat voor burgerlijke rijksambtenaren geldt.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is mij niet duidelijk, want indien de geestelijke verzorgers ambtenaar zijn in de zin van de Ambtenarenwet, is ook het Algemeen Rijksambtenarenreglement op deze functionarissen van toepassing en is dus ook het rijkswachtgeldbesluit voor hen van kracht. Van tweeën een: òf deze mensen zijn burgerlijke rijksambtenaren of zij zijn het niet. In het tweede geval — wanneer zij het niet zijn — is het mij niet recht duidelijk, waarom aan deze functionarissen dan een zo groot voorrecht moet worden toegekend. Ik zal mij tegen dit voorrecht niet verzetten, maar ik vraag mij wel af, waarom dat voorrecht dan ook niet aan anderen wordt gegeven.

Mijnheer de Voorzitter! Het zou natuurlijk te ver voeren, als men, zonder over het wetsontwerp zelf te spreken, in discussie ging treden over de in de gewisselde stukken weergegeven meningen. Ik zou daarom de Staatssecretaris willen vragen, of het mogelijk is, bij voorbeeld in de vorm van een nota aan de Kamer, mede te delen welke nu de positie is van deze functionarissen. Zijn zij nu in dienst van de rijksoverheid, meer in het bijzonder in dienst van de Minister van Defensie, of zijn zij in dienst van de kerkgenootschappen, terwijl zij toch van rijkswege worden betaald, gepensioneerd of op wachtgeld gesteld?

Ik zou gaarne van de Staatssecretaris vernemen of hij bereid is, op mijn verzoek in te gaan.

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel beginnen met uit te spreken, dat het mij zeer veel genoegen heeft gedaan, dat de Kamer in het algemeen en, zoals zo juist is gebleken, ook de geachte afgevaardigde de heer Blom zich met

het voorliggende wetsontwerp kunnen verenigen. De algemene strekking van dit wetsontwerp is door de geachte afgevaardigde geheel gekenmerkt zoals ik het zelf ook niet anders zou willen doen. Mij rest dus nog, in te gaan op de enkele vraagstukken, die de heer Blom heeft opgeworpen. Als ik het even mag samenvatten, heeft de geachte afgevaardigde gevraagd: Welke is eigenlijk de positie van de geestelijke verzorgers; zijn zij ambtenaren in de zin van de Rijksambtenarenwet? Daarbij heeft de geachte afgevaardigde in het geding gebracht een passage uit de memorie van antwoord. Ten slotte heeft de geachte afgevaardigde gevraagd, of de Regering bereid zou zijn dat in een nota aan de Kamer nog eens uiteen te zetten.

Ik wil beginnen met te zeggen, dat de Regering uiteraard gaarne bereid is aan dat verzoek gevolg te geven, maar omdat naar mijn mening de zaak zo klaar en duidelijk is, wil ik mij er niet aan onttrekken om onmiddellijk te trachten de geachte afgevaardigde hierop een antwoord te geven, dat hem misschien zal bevredigen, waarbij ik bereid blijf dit nader schriftelijk in een nota te bevestigen. Ik zou dan het volgende hiervan willen zeggen.

De geestelijk verzorgers zijn burgerambtenaren, vallende onder het Rijksambtenarenreglement, die voor een deel van hun materiële rechtspositie zijn gebracht onder de voor de militairen geldende bepalingen, uitsluitend uit praktische overwegingen. Dit geldt hoofdzakelijk, voor zover ik mij op dit moment kan herinneren, voor drie aangelegenheden. In de eerste plaats de uniformering. In de tweede plaats de bezoldiging, die ook thans reeds gelijk is aan die van de militaire functionarissen, met wie zij geassimileerd zijn. In de derde plaats is dat, wanneer het voorliggende wetsontwerp kracht van wet zal hebben gekregen, de pensionering. Op deze pensionering zijn weer een aantal uitzonderingen gemaakt. In het voorliggende wetsontwerp worden, zoals de geachte afgevaardigde heeft gereleveerd, de geestelijk verzorgers gebracht onder de militaire pensioenwetten, omdat die in het algemeen beter passend waren voor deze categorie dan de burgerlijke pensioenwetten, waaronder zij tot dusverre vielen, maar op enkele punten paste het weer niet geheel en daarom zijn hierop enige uitzonderingen aangebracht. In de eerste plaats is dat de voor pensioen geldende leeftijd. Deze leeftijd is voor deze categorie gesteld op 60 jaar, wat gelijk is aan de voor pensioen geldende leeftijd voor de landmacht, maar verschillend is met die voor de zeemacht. Het aantal vereiste dienstjaren voor het aanspraak krijgen op volledig pensioen is hier gesteld op 30 jaar, terwijl het voor militairen 40 is, op grond van de praktische overweging, dat, gezien de duur van de studietijd en het feit, dat de geestelijk verzorgers gewoonlijk en bij voorkeur worden genomen uit degenen, die reeds 5 jaar in een kerk hebben gestaan, zij een voor pensioen gerechtigd aantal dienstjaren van 40 nooit zouden kunnen halen.

In de derde plaats is de leeftijd, waarop een geestelijk verzorger wegens medische onbekwaamheid om zijn functie te vervullen met pensioen gaat, iets soepeler gesteld dan voor militairen. Een militair

kan worden ontslagen, wanneer hij op medische gronden niet meer ten volle geschikt wordt geacht, op 50-jarige leeftijd. Deze leeftijd is voor deze categorie burgerambtenaren gesteld op 55 jaar.

Ten slotte — nu raak ik aan het punt, dat de heer Blom in het bijzonder naar voren heeft gebracht — wijs ik erop, dat, indien een geestelijk verzorger op andere dan medische gronden onbekwaam of ongeschikt wordt geacht om zijn ambt uit te oefenen, hij niet, zoals een militair onder dergelijke omstandigheden, pensioen krijgt, maar dat hij onder dergelijke omstandigheden wachtgeld krijgt toegekend. Voor dat gedeelte moet hij dus weer gelicht worden uit de militaire pensioenregeling. De algemene strekking van dit wetsontwerp is deze categorie burgerambtenaren, wat hun materiële rechtspositie, hun pensioen betreft, te brengen onder de militaire pensioenwetten. Voor dit kleine gedeelte worden zij er nu echter weer uitgelicht en worden zij gelaten onder de burgerambtenaren. Een geestelijk verzorger, die dus om niet-medische redenen onbekwaam of ongeschikt wordt geacht, krijgt evenals een burger-ambtenaar wachtgeld.

Ik kom nu op de passage, die de heer Blom heeft gereleveerd. Misschien is die niet geheel gelukkig geredigeerd. Uit het feit, dat er twijfel is gerezen bij de geachte afgevaardigde, blijkt al, dat de passage niet voldoende duidelijk was geredigeerd. Deze passage heeft echter geen andere betekenis dan om mede te delen, dat het voornemen bestaat om voor dat gedeelte deze burgerambtenaren niet onder de militaire pensioenbepalingen te doen ressorteren, maar onder de burgerpensioenbepalingen.

Dit is in het kort de rechtspositie van de geestelijk verzorgers.

Ik moge hieraan nog toevoegen, dat de vraag in studie is, of het niet gewenst is een afzonderlijk reglement, regelende de rechtspositie van deze categorie burgerambtenaren, die dus blijft ressorteren onder het burgerlijke rijksambtenarenreglement, te ontwerpen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermee de heer Blom in eerste aanleg zo bevredigend mogelijk heb beantwoordt. Ik wil nog graag herhalen, dat ik volkomen genegen ben, dit nader te overwegen en dan in een nota een wellicht nog vollediger en afgeronder overzicht aan de Kamer te doen toekomen.

De heer **Blom** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben uiteraard zeer erkentelijk voor de toezegging, die de heer Staatssecretaris heeft willen doen, om aan de Kamer eens een nota hierover te zenden. Ik hoop, dat deze nota zal worden overgelegd alvorens de Staatssecretaris of de Minister hieromtrent een definitieve beslissing heeft genomen. Ik moet nu nl. wijzen op een mededeling in de memorie van toelichting, waar staat:

> „Voorts ligt het in het voornemen om aan een geestelijke ver-
> „zorger, die wordt ontslagen ter zake van onbekwaamheid of on-
> „geschiktheid, omdat hij naar het oordeel van de Kroon of naar
> „dat van de bevoegde kerkelijke instantie onbekwaam of onge-

„schikt is om als geestelijke verzorger werkzaam te zijn, een uit-
„kering in de vorm van een wachtgeld toe te kennen.".

Ik wil wel zeggen, dat ik dit onoverkomelijk vind. Een instantie buiten de Overheid bepaalt dus of iemand geschikt of ongeschikt is. Die instantie — niet de Minister — ontslaat in feite deze functionaris. Men kan heel formeel zeggen: de Kroon ontslaat hem op voordracht van de Minister. Hier ontslaat echter een kerkelijke instantie een functionaris, omdat deze onbekwaam of ongeschikt is, en dan zou aan zo iemand een wachtgeld moeten worden toegekend, waarop hij rechten kan laten gelden.

Indien men deze richting wil uitgaan, ben ik bereid de Regering heel ver te volgen, misschien zelfs voorop te marcheren, maar dan zou men dit niet alleen met betrekking tot deze functionarissen moeten doen. Ik wil wel zeggen, dat het een staaltje van wetgeving zou zijn, dat m.i. niet door de beugel kan. Op het ogenblik wil ik daarover echter geen discussie met de heer Staatssecretaris uitlokken in de hoop, dat dit ook in de toekomst niet nodig zal zijn. Wil de Staatssecretaris dit nog eens ernstig bezien alvorens een besluit te helpen uitlokken, waarbij de wachtgeldrechten van deze functionarissen worden geregeld?

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft wel gezegd, dat hij geen discussie wil uitlokken, maar ik voel mij toch gedrongen, hier iets recht te zetten, dat anders wellicht zou blijven hangen. Het is nl. niet de bedoeling van dit wetsontwerp, dat een kerkelijke instantie een leger- of vlootpredikant of leger- of vlootaalmoezenier zou kunnen ontslaan. Daar is geen sprake van. De Minister heeft uitsluitend te maken met de hoofdlegerpredikant, de hoofdlegeraalmoezenier, de hoofdvlootpredikant en de hoofdvlootaalmoezenier. Alleen op voordracht van deze functionarissen wordt eventueel door de Minister een vloot- of legerpredikant of vloot- of legeraalmoezenier voor ontslag voorgedragen.

De heer **Blom** (P.v.d.A.): Excellentie, natuurlijk heeft U formeel gelijk, maar dat kan dan gebeuren doordat de kerkelijke overheid aan de Minister heeft bericht, geen prijs te stellen op de aanwezigheid van deze functionaris, hetzij als legerpredikant, hetzij als legeraalmoezenier, omdat deze man naar het inzicht van de kerkelijke overheid onbekwaam of ongeschikt is om dit ambt te vervullen.

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: De beoordeling en het advies aan de Minister staan alleen aan de functionaris, die ik zo juist heb genoemd. Uit welke bronnen hij deze wetenschap put, daarmede hebben wij totaal niets te maken. Hetzelfde voorbeeld zou ik kunnen aanhalen met betrekking tot geneeskundigen. Het kan zijn, dat de inspecteur van de militaire geneeskundige dienst op grond van een uitspraak van een of andere geneeskundige raad of geneeskundig college tot de conclusie komt, dat een bepaalde arts niet de bekwaamheid bezit om zijn functie uit te oefenen. De Minister en de Kroon hebben dan niets met dat college te maken. De inspecteur van de militaire geneeskundige dienst komt dan en zegt: Ik vind — hoe hij daaraan is

gekomen, is zijn zaak —, dat deze arts niet langer kan worden gehandhaafd, omdat hij op een of andere grond gebleken is ongeschikt te zijn. Zo is de zaak hier ook.

De heer **Blom** (P.v.d.A.): En als nu die legerpredikant of legeraalmoezenier, ontslagen wordende door de Minister, in beroep gaat bij het Ambtenarengerecht en het Ambtenarengerecht stelt hem in het gelijk? Dan is die kerkelijke overheid gedwongen deze man te handhaven.

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Ik geloof, dat hier het verschil bestaat: die kerkelijke overheid handhaaft niet of ontslaat niet. Die kerkelijke overheid staat hier geheel buiten. De Minister onderhandelt nooit over leger- of vlootpredikanten of -aalmoezeniers met de kerkelijke overheid, maar handelt uitsluitend op voordracht van de hoofdvlootpredikant of hoofdvlootaalmoezenier of deze functionarissen bij het leger.

De heer **Schurer (P.a.d.A.):** En heeft hij dan een militaire of een kerkelijke functie?

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Geen van beide. Hij heeft een burgerlijke functie als geestelijk verzorger van de strijdkrachten en bepaaldelijk niet een kerkelijke functie. Hij is geen vertegenwoordiger van zijn kerk. Ik moge een voorbeeld noemen. Als een legerpredikant, die afkomstig is uit de Gereformeerde Kerk, overgaat naar de Hervormde Kerk, is er geen enkele aanleiding voor ontslag, want wij weten het niet eens. Dat wil zeggen: de hoofdlegerpredikant weet het natuurlijk, want hij heeft gesproken met deze betrokkene en heeft advies ingewonnen bij een kerk, of hij deze predikant zal aannemen of niet, maar hij wordt niet als zodanig bij ons voorgedragen en benoemd.

De heer **Kranenburg** (P.v.d.A.): En als hij lid van het Humanistisch Verbond wordt?

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Dat blijft ook hetzelfde. Zolang de hoofdlegerpredikant van mening is, dat hij geschikt is om de geestelijke verzorging uit te oefenen, blijft de Minister er verder buiten.

De heer **Kranenburg** (P.v.d.A.): Neen, maar de vraag is: wat geschiedt er als de hoofdlegerpredikant hem op deze grond ongeschikt acht?

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Dat is een andere zaak. Wanneer de hoofdlegerpredikant met het advies komt, dat hij hem ongeschikt vindt, zal daaraan bijzondere aandacht worden besteed, op dezelfde manier als met betrekking tot de geneeskundigen, wanneer — zoals ik in het voorbeeld zei — de inspecteur van de militaire geneeskundige dienst komt en zegt: Ik vind een arts ongeschikt om als chirurg gehandhaafd te blijven, omdat hij b.v. een andere richting in de geneeskunde is toegedaan. Aan dat advies zal dan bijzondere waarde worden toegekend.

De heer **Kranenburg** (P.v.d.A.): Neen, Excellentie, maar vreest U

niet voor het zo juist aangevoerde geval, dat een discussie hierover voor het Ambtenarengerecht plaats heeft en de Overheid zich in een beschouwing van de religieuze zaken moet begeven?

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Daarvoor vrees ik helemaal niet, want zolang de geestelijke verzorging bestaat, hebben zich op dit punt nog nooit moeilijkheden voorgedaan.

De heer **Kranenburg** (P.v.d.A.): Neen, dat weet ik wel.

De heer **Calmeyer,** Staatssecretaris van Defensie: Dit is toch wel het beste bewijs, dat hier bepaalde moeilijkheden worden geconstrueerd, die zich theoretisch zouden kunnen voordoen, maar die zich in de praktijk nooit hebben voorgedaan.

De **Voorzitter:** Het komt mij voor, dat dit onderwerp thans voldoende is toegelicht, waarom ik voorstel de algemene beraadslaging te sluiten.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt, na goedkeuring der onderdelen en nadat de vaste Commissie voor Defensie tot aanvaarding heeft geadviseerd, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Nr. 39

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

EINDVERSLAG van de commissie van rapporteurs [1]) voor de ontwerpen van wet:

1. betreffende het pensioneren van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht (**5847**, zitting 1959—1960);

De overwegingen van deze wetsontwerpen in de afdelingen der Kamer heeft niet geleid tot opmerkingen.

Vastgesteld 13 december 1960.

SCHIPPER, BROEKSZ, LICHTENAUER, WITTEMAN, VAN BRUGGEN *(voorzitter).*

Het wetsontwerp werd zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen door de Eerste Kamer en afgekondigd in het Staatsblad 1960, Nr. 608, d.d. 13 januari 1961.

---

[1]) Eerste Kamer der Staten-Generaal, zitting 1960-1961.

Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden [1])

Nr. 6

NOTA VAN WIJZIGINGEN

(Ingezonden 23 januari 1961)

1. In **artikel I** wordt aan artikel 999 B.W. een tweede lid toegevoegd, luidende:

De termijn wordt telkens met een maand verlengd, indien de erflater redelijkerwijze niet in staat is geweest in de laatstverstreken maand een uiterste wil te maken.

2. In **artikel III** onder D, laatste lid van artikel 3, wordt achter „artikel 998" ingevoegd: , eerste lid,.

3. In **artikel IV** onder C wordt achter „artikel 998" ingevoegd: , eerste lid,.

4. In **artikel V** onder A, vijfde regel van artikel 7, wordt achter „inhoudende," ingevoegd: met uitzondering van de in artikel 982 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde stukken,.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Motivering van de strafmaat

Kolonel Mr. Dr. J. P. VAN ERK, President van de Krijgsraad voor de Landmacht in het 1e Militaire Arrondissement, schrijft naar aanleiding van de in de laatste aflevering van het M.R.T. opgenomen mededeling „Motivering van de strafmaat" (blz. 77):

Alleen al de strafpositie van artikel 246 W.v.Sr. leert ons dat het in tegenstelling tot artikel 350 W.v.Sr. tot de zware misdrijven gerekend moet worden.

De $1\frac{1}{2}$ jaar gevangenisstraf, waarover de inzender zijn verwondering uitspreekt, betrof — *zoals uit het vonnis blijkt* — jeugdgevangenis, waarvan, zoals insiders weten, de werkelijke straftijd in verband met de bijzondere V.I.-regeling slechts 6 à 7 maanden telt en gelijk staat bij eventuele omzetting met hoogstens 1 à 3 maanden gewone gevangenisstraf.

In tegenstelling met wat bij de Zeekrijgsraad wel eens werd nagestreefd, vindt bij de Landmacht-krijgsraden het motiveren van de straf weinig plaats, en dit op het voetspoor van het Hoog Militair Gerechtshof.

Ik wijs ten aanzien hiervan op de sententie van 16 maart 1948 (M.R.T. deel XLIII, pag. 350 e.v.), waarbij $1\frac{1}{2}$ pagina strafoverwegingen van de Zeekrijgsraad geschrapt werd en moest plaatsmaken voor de toverformule.

---

[1]) Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1959-1960, Nr. 5897. De vroegere stukken zijn opgenomen in M.R.T. LIII (1960) blz. 338-367 en LIV (1961) blz. 184-195.

Ik meen ook dat de burger rechtspraak zich over het algemeen wel bevindt bij deze door de Hoge Raad gegeven „wenk".

Bij zijn inaugurele rede heeft dan ook Profesor Mr. Enschedé als zijn mening te kennen gegeven, dat motivering van de strafmaat „in „het bloedwarme dagelijkse leven van de rechtspraak gemotiveerd wordt „door de persoonlijkheid des rechters".

Mr. A. W. BARON VAN IMHOFF merkt naar aanleiding van het vorenstaande op:

De redactie van het M.R.T. is zo vriendelijk mij de gelegenheid te geven een aantekening te maken bij de ingezonden mededeling van de president van de Krijgsraad-West, reagerende op mijn mededeling op blz. 77 hiervóór over motivering van de strafmaat.

Tot mijn schrik en spijt heeft Mr. VAN ERK uit mijn opmerking gemeend te kunnen concluderen dat ik kritiek heb uitgeoefend op de strafmaat van één zijner vonnissen. Uiteraard is zulks zonder kennis van het dossier onmogelijk en dan nog zou ik zulks nimmer publiceren.

Alzo hierbij ten overvloede de mededeling dat ik graag aanneem dat de strafmaat in beide vonnissen de enig juiste was.

Maar de opmerking van Mr. VAN ERK is m.i. juist een argument voor de door mij gesignaleerde leemte.

Wie, behalve de insider, weet dat bij de opgelegde jeugdgevangenisstraf een andere V.I. (voorwaardelijke invrijheidstelling)-regeling geldt en wie, dat de mogelijkheid bestaat om, indien de jeugdgevangenis niet de juiste plaats voor veroordeelde blijkt te zijn, deze kan worden gewijzigd in een „gewone" gevangenisstraf van kortere duur?

Beklaagde zal wel meer op zijn kerfstok hebben gehad op het gebied van zedendelicten en daarom niet meer in dienst te handhaven zijn en een langdurige vrijheidsstraf met bepaald regime nodig hebben. Maar waarom wordt dat niet in het vonnis vermeld ter leringe van de lezers van het M.R.T.?

Mutatis mutandis geldt zulks ook voor de ogenschijnlijk lichte straf, opgelegd aan de beklaagde, die opzettelijk een militair voertuig onklaar maakte.

Een vergelijking met de burgerlijke strafvonnissen gaat m.i. niet geheel op; de publicaties in de Nederlandse Jurisprudentie worden alleen gelezen door de vak-juristen, die in het M.R.T. ook door niet juridisch geschoolde officieren, die recht hebben op enig houvast bij ook door hen uit te oefenen strafbevoegdheid.

Een dienstbevel met opvoedende strekking, z.g. opvoedkundige maatregel

Kapitein G. L. J. HUIJSER, Commandant van de C-compagnie van de Kaderschool Infanterie, Isabellakazerne te 's-Hertogenbosch, schrijft:

„Naar aanleiding van het in de rubriek „Vragenbus" op blz. 45 e.v. „gestelde probleem en het antwoord hierop, zij het mij toegestaan een

„aantal aanvullende opmerkingen te maken en enkele vraagpunten „te dienaangaande op te werpen.

„Met de stelling van de Redactie, dat de meest geëigende straf voor „langslapers is: de verplichting om ten hoogste twee uur voor het „avondappel in de kazerne, enz. terug te zijn en aldaar te verblijven „kan ik het volkomen eens zijn, doch de voorafgaande redenering op „blz. 47 en 48 als zou de squadroncommandant de genoemde soldaat „naar het ziekenrapport *behoren* te verwijzen, is mijns inziens aan- „vechtbaar. Immers de officier van gezondheid adviseert en de com- „mandant (compagnies- of overeenkomstige) *beslist*. De compagnies- „commandant kan dus zonder voorafgaand advies van de onderdeels- „arts een militair, behorende tot zijn eenheid, de opdracht geven vroe- „ger naar bed te gaan. De man blijkt een slaaptekort te hebben. Dit „slaaptekort kan een gevolg zijn van vele oorzaken, inderdaad, maar „ik neem aan, dat de commandant dit per geval kan bepalen. Zo- „doende is er *altijd* enig verband tussen maatregel en verzuim. De man „kan immers zijn dienst niet naar behoren vervullen i.c. op het tijdstip „van de reveille op tijd opstaan. De commandant draagt er dusdoende „zorg voor, dat de militair weer zo snel mogelijk goed dienst kan doen.

„Het antwoord van de Redactie gaf mij overigens de indruk, dat de „vonnissen van de Krijgsraad te Velde West van 16 december 1959 en „de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht van 7 sep- „tember 1960, de Redactie minder juist voorkwamen dan haar toe- „lichtingen.

„Ik vraag mij als troepenofficier nu wel af, welke zienswijze de juiste „is. Het zij mij vergeven, dat ik voorshands die van de krijgsraden aan- „houd. Is in deze een proefproces tot en met het Hoog Militair Gerechts- „hof geen mogelijkheid?"

De Redactie tekent hierbij aan:

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag hebben wij reeds in 1951, toen in het Regl. op de Inwend. Dienst nog was bepaald, dat de officier van gezondheid besliste, de wenselijkheid van het tegendeel betoogd. „Gezien het bepaalde in art. 27 Regl. Kr.", schreven wij toen, „zijn wij van mening, dat de officier van gezondheid een op weten- „schappelijke grond gebaseerd geneeskundig advies behoort te geven, „waaraan de C.O. zich in het algemeen behoort te houden, doch van „welk advies hij in een bijzonder geval zal kunnen afwijken" enz. (M.R.T. XLIV (1951) blz. 285-286). Het sedertdien gewijzigde Regl. op de Inwend. Dienst der Kon. Landmacht bepaalt thans, dat de commandant beslist en dat de dokter adviseert (art. 174 R.I.D.K.L.). In de praktijk pleegt een commandant het advies van de arts over te nemen en dienovereenkomstig te beslissen.

Kapitein HUIJSER stelt: „De man blijkt een slaaptekort te hebben. „Ik neem aan dat de commandant dat per geval kan bepalen. Zo- „doende is er altijd enig verband tussen maatregel en verzuim."

Zo eenvoudig is het niet. Naar onze mening kan een commandant

aanwezigheid van slaaptekort alleen bepalen zoals een leek zulks doet, hetgeen wij niet voldoende achten. „Na de reveille te bed worden aan-„getroffen" en „slaaptekort hebben" zijn volkomen verschillende feiten. De sergeant van de week constateert, dat een soldaat x minuten na de reveille te bed ligt. Dit is een concreet feit. Slaaptekort hebben is ook een concreet feit, hetwelk eveneens moet worden vastgesteld. De vraag is: Wat is slaaptekort, waaruit blijkt dat de man slaaptekort heeft en wat dient daartegen te worden gedaan? Op welke grond beslist de commandant, tenzij hij arts is, dat de man aan slaaptekort lijdt? O.i. is daarvoor niét voldoende, dat hij na de reveille door de sergeant van de week te bed is aangetroffen, aangezien er verschillende oorzaken kunnen zijn voor het te bed blijven liggen. Daarom mag de commandant, leek zijnde, de (geneeskundige) maatregel, waarbij de langslaper zich enige uren vóór het avondappel naar bed moet begeven, eerst toepassen, nadat de deskundige arts op wetenschappelijke wijze heeft geconstateerd, dat de betrokkene aan slaaptekort lijdt, en op grond van het door hem gehouden onderzoek uit medisch oogpunt enige dagen vervroegde bedrust gewenst acht. De dokter acht dit dan nodig als middel tot herstel van de gezondheid van de patiënt, doch niét als opvoedkundige maatregel, zoals kapitein HUIJSER bedoelt. Het is echter mogelijk, dat deze medische maatregel méde opvoedend werkt.

Wanneer de langslaper zich zou beklagen over het hem door zijn commandant gegeven bevel, zal hij bij het onderzoek van het beklag door de tot straffen bevoegde meerdere van de bevelgever zich dan vergeefs verweren met de verklaring dat hij geen slaaptekort zou hebben gehad (art. 13 Regl. Kr.). In dat geval staat tegenover het „neen" van klager het „ja" van de niet-deskundige bevelgever, die het lijden aan slaaptekort kan staven met de verklaring (rapport) van de sergeant van de week (getuige) en de verklaring, het geneeskundig advies, van de dokter (getuige-deskundige). Samenwerking tussen troepenofficier en officier-arts blijkt derhalve van het grootste belang voor de gezondheid van de militair en voor de krijgstucht.

Het is nuttig na te gaan in hoever het aan een soldaat gegeven bevel om zich twee uur voor het avondappel naar bed te begeven op grond van het feit, dat hij enige ogenblikken na de reveille te bed is aangetroffen, z.g. slaaptekort had, zich verdraagt met de omschrijving, welke de Chef van de Generale Staf heeft gegeven van een opvoedkundige maatregel (blz. 50 hiervóór).

De opvoedkundige maatregel moet rechtstreeks verband houden met het verzuim; hiervan is bij de gegeven gevallen niet gebleken. Er is o.i. eenvoudig verondersteld, aangenomen, dat de man slaaptekort had. Het rechtstreeks verband staat derhalve niet vast. (Vgl. art. 174, *175, 176* R.I.D.K.L.).

Heeft de getroffen maatregel een opvoedende strekking? Dit is o.i. niet het geval. Wanneer de soldaat zich ingevolge het bevel twee uur vóór het avondappel te bed begeeft met het doel slaaptekort in te halen, zal daarvan weinig terecht komen als gevolg van rumoer op de

slaapzaal vóór het avondappel. Wij kunnen reeds op deze grond het bevel niet waarderen als een ernstig gemeend bevel in het belang van de langslaper en derhalve van de dienst.

Wij zien het bevel als een verboden strafmaatregel, tenzij het bevel gegeven is op advies van de (deskundige) dokter; de soldaat zal onder zijn kameraden mopperen over „het pesterijtje" hem door zijn commandant aangedaan. Met de krijgstuchtelijke straf van twee uur voor het avondappel in de kazerne terug te zijn, zou op officiële wijze zijn bereikt, wat de commandant op zijn eigen wijze wil bereiken. Het bevel is o.i. een minder gelukkige wijze van ingrijpen in de persoonlijke vrijheid van de militair, een beter willen weten dan de wetgever die een zo doelmatige straf heeft vastgesteld.

Is de getroffen maatregel in strijd met de waardigheid van de militair? O.i. ja! Een soldaat is geen kleine jongen, die vader straft met hem vroeger dan gewoonlijk naar bed te sturen, omdat hij 's morgens niet op tijd is opgestaan. Eist men enerzijds dat de militair zich als een man gedraagt, dan brengt dit anderzijds mede, dat men hem ook als zodanig behoort te behandelen (zelfs al zou men het mogelijk wel eens anders willen doen). Doet men dat niet, dan loopt men de kans dat de militair reageert, zoals de soldaat in het vonnis vermeld, die tegen zijn squadroncommandant zei, dat hij niet van plan was vroeger naar bed te gaan, en dat het hem niet kon schelen, indien hij naar de krijgsraad zou worden verwezen. De toe te passen maatregel moet ook menskúndig zijn! (art. 28 Regl. Kr.).

Indien commandanten bij het nemen van opvoedkundige maatregelen deze vóóraf toetsen aan de zo duidelijke omschrijving, welke de Chef van de Generale Staf daarvan heeft gegeven, zullen vele moeilijkheden worden voorkomen. A. F. S.

Beoordeling van officieren van de luchtmacht

(Besluit van 15 november 1960, houdende vaststelling van regelen betreffende de beoordeling van officieren van de luchtmacht. (Besluit beoordeling officieren luchtmacht, Stb. 522).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 15 juli 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Keuring en Selectie, nr. P. 116.326/D;

Gelet op artikel 93 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht [1]);

De Raad van State gehoord (advies van 6 september 1960, nr. 52);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Defensie van 8

[1]) Stb. 1931, 378, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 5 augustus 1960 (Stb. 316).

oktober 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Keuring en Selectie, nr. P. 116.326/H;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. 1. In dit besluit wordt verstaan onder:

a. minister: Onze Minister van Defensie;

b. rang (zonder verdere aanduiding): de rang waarvan de officier gerechtigd is de onderscheidingstekenen te dragen;

c. werkelijk beklede rang: de rang welke de officier bekleedt volgens de ranglijst waarin hij is opgenomen.

2. Waar in dit besluit een rang wordt genoemd, wordt daaronder mede begrepen een door Ons daarmede gelijkgestelde rang.

Artikel 2. Naar de regelen van dit besluit worden beoordeeld de beroepsofficieren en de reserve-officieren behorende tot de Koninklijke Luchtmacht, met uitzondering van

a. de officieren die een hogere rang dan die van kolonel bekleden;

b. de officieren met de rang van tweede-luitenant.

Artikel 3. 1. Als beoordelaar treedt op de directe chef van de te beoordelen officier.

2. Indien de directe chef een actief dienend officier is, die

a. een lagere rang bekleedt dan die van kapitein, of

b. van lagere werkelijk beklede rang is dan de te beoordelen officier, dan wel bij gelijke werkelijk beklede rang van lagere ouderdom in die werkelijk beklede rang is,

c. ondergeschikt is aan de commandant van een vliegend squadron,

treedt, in afwijking van het bepaalde in het eerste lid, diens directe chef als beoordelaar op.

3. De minister bepaalt wie als directe chef wordt aangemerkt indien daaromtrent twijfel bestaat.

Artikel 4. 1. Indien de directe chef, bedoeld in artikel 3, niet de Nederlandse nationaliteit bezit, treedt hij, in afwijking van het bepaalde in artikel 3, niet als beoordelaar op.

2. In het geval, bedoeld in het eerste lid, kan de minister een beoordelaar aanwijzen.

Artikel 5. De beoordelaar is gehouden bij het uitbrengen van een beoordeling zijn persoonlijk oordeel omtrent de te beoordelen officier kenbaar te maken.

Artikel 6. 1. Indien en voor zover de beoordelaar zich niet bevoegd acht een oordeel uit te spreken omtrent punten waarbij specialistische bekwaamheden van de te beoordelen officier van invloed zijn, raadpleegt hij dienaangaande een adviseur.

2. Indien de beoordelaar geen actief dienend officier is, raadpleegt hij ter zake van de uit brengen beoordeling een adviseur.

3. De adviseur, bedoeld in het eerste en tweede lid, moet zijn een actief dienend officier, die

a. ten minste de rang van kapitein bekleedt;

b. een hogere rang bekleedt dan de te beoordelen officier en, indien hij deze rang tijdelijk bekleedt, ten minste van gelijke werkelijk beklede rang en van hogere ouderdom in die werkelijk beklede rang is.

Artikel 7. 1. Het uitbrengen van een beoordeling omtrent een beroepsofficier of een vrijwillig in werkelijke dienst zijnde reserve-officier geschiedt met gebruikmaking van een beoordelings*lijst,* van een model als door de minister wordt vastgesteld.

2. Een beoordelingslijst wordt opgemaakt

a. in de kalendermaand daartoe door de minister voor elke rang aangewezen;

b. wanneer de bevelsverhouding tussen een officier en diens tot beoordelen bevoegde chef wordt verbroken.

3. Het opmaken van een beoordelingslijst blijft achterwege

a. indien de te beoordelen officier minder dan zes maanden tevoren werd bevorderd;

b. indien de te beoordelen officier minder dan zes maanden tevoren werd beoordeeld;

c. indien de te beoordelen officier minder dan zes maanden tevoren onder de bevelen van de tot beoordelen bevoegde chef kwam te staan; staan;

d. in het geval voorzien in artikel 4, eerste lid, indien de minister geen beoordelaar aanwijst.

Artikel 8. 1. Het uitbrengen van een beoordeling omtrent een verplicht in werkelijke dienst zijnde reserve-officier geschiedt met gebruikmaking van een beoordelings*rapport* van een model als door de minister wordt vastgesteld.

2. Het beoordelingsrapport wordt opgemaakt bij vertrek met groot verlof.

3. Het opmaken van een beoordelingsrapport blijft achterwege indien de te beoordelen officier minder dan dertien dagen in werkelijke dienst is geweest.

Artikel 9. 1. Ongeacht het bepaalde in de artikelen 7 en 8 wordt omtrent een officier een beoordeling uitgebracht wanneer de minister daartoe opdracht geeft.

2. Ingeval de omstandigheid zich voordoet, bedoeld in artikel 7, derde lid onder *c,* dan wel in artikel 8, derde lid, kan de minister bij toepassing van het bepaalde in het eerste lid een andere beoordelaar aanwijzen dan degene die ingevolge artikel 3 gehouden is als zodanig op te treden.

Artikel 10. De beoordelaar is gehouden de inhoud van de beoordelingslijst of van het beoordelingsrapport te bespreken met de beoordeelde officier.

Artikel 11. 1. Een beoordelingslijst/rapport wordt ingediend bij de minister en wel

a. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van *kolonel* of van *luitenant-kolonel,* achtereenvolgens door tussenkomst van de opeenvolgende chefs van de beoordelaar,
en van de Bevelhebber der luchtstrijdkrachten;

b. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van majoor, achtereenvolgens door tussenkomst

— van de opeenvolgende chefs van de beoordelaar, waaronder niet begrepen de Chef van de luchtmachtstaf, en

— van de Chef van de luchtmachtstaf, indien de beoordeling een vrouwelijke officier betreft;

c. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van *kapitein* of van *eerste-luitenant,* achtereenvolgens door tussenkomst

— van de chef van de beoordelaar, voor zover deze chef niet is de Chef van de luchtmachtstaf,

— van de Korpscommandant van de beoordeelde officier, mits deze korpscommandant ten minste van gelijke werkelijk beklede rang is als de chef van de beoordelaar, en

— van de Chef van de luchtmachtstaf, indien de beoordeling een vrouwelijke officier betreft.

2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid wordt een beoordelingslijst/rapport opgemaakt door de Chef van de luchtmachtstaf rechtstreeks bij de minister ingediend.

3. De minister is bevoegd andere militaire functionarissen aan te wijzen door wier tussenkomst beoordelingslijsten/rapporten moeten worden ingediend.

Artikel 12. Degene door wiens tussenkomst een beoordelingslijst/rapport wordt ingediend, tekent dit stuk voor gezien en vermeldt daarop in voorkomend geval zijn afwijkend oordeel alsmede datgene wat naar zijn mening verder tot een juist inzicht omtrent de beoordeelde officier kan bijdragen.

Artikel 13. De minister stelt een beoordeelde officier schriftelijk in kennis met die waarderingen uit een beoordeling, die niet overeenkomen met hetgeen van deze officier in het belang van de dienst en/of in zijn persoonlijk belang moet worden verwacht, als hoedanig in ieder geval worden aangemerkt die waarderingen, welke er een belemmering voor kunnen vormen die officier in zijn functie te handhaven, of aanleiding kunnen geven hem uitsluitend op grond daarvan niet te bestemmen voor een functie waaraan een hogere dan zijn werkelijk beklede rang is verbonden.

Artikel 14. 1. Een officier kan ter zake van waarderingen hem ter kennis gebracht ingevolge het bepaalde in artikel 13 bij de minister tegen zijn beordeling beroep instellen.

2. Het beroep moet worden ingesteld bij wege van een rechtstreeks bij de minister in te dienen bezwaarschrift, en wel binnen dertig dagen na ontvangst van de kennisgeving bedoeld in artikel 13.

3. De in het tweede lid aangegeven termijn kan door de minister worden verlengd indien naar zijn oordeel overschrijding van die termijn het gevolg is van overmacht.

Artikel 15. De minister beschikt niet op het bezwaarschrift dan na advies te hebben ingewonnen van een commissie.

Artikel 16. 1. Een commissie als bedoeld in artikel 15 wordt door de minister samengesteld en bestaat uit ten minste drie leden, van wie een door hem tot voorzitter wordt benoemd.

2. De leden van een commissie moeten zijn officieren of gepensioneerde officieren van de Koninklijke Luchtmacht, met dien verstande dat wanneer het bezwaarschrift is ingediend door een beroepsofficier, uitsluitend beroepsofficieren of gepensioneerde beroepsofficieren voor benoeming in aanmerking komen.

3. De leden van een commissie moeten van hogere werkelijk beklede rang zijn dan de officier die het bezwaarschrift heeft ingediend.

4. Als lid van een commissie zijn niet benoembaar de beoordelaar, de adviseur en degenen door wier tussenkomst de beoordelingslijst of het beoordelingsrapport is ingediend.

5. De minister kan aan een commissie een secretaris toevoegen.

Artikel 17. 1. Een commissie hoort, mondeling of schriftelijk, de officier die het bezwaarschrift heeft ingediend.

2. Een commissie is bevoegd voor het vormen van haar mening mondeling of schriftelijk de inlichtingen in te winnen die zij denkt te behoeven, alsmede inzage te nemen van de bescheiden die naar haar oordeel daartoe kunnen bijdragen.

3. Een commissie brengt haar advies schriftelijk ter kennis van de minister en vermeldt daarbij de gronden waarop het berust.

Artikel 18. De minister brengt zijn beschikking op het bezwaarschrift schriftelijk ter kennis van de beoordeelde officier.

Artikel 19. 1. Beoordelinglijsten/rapporten berusten bij de minister.

2. Van beoordelingslijsten/rapporten berusten afschriften bij door de minister aan te wijzen functionarissen.

3. Beoordelingslijsten/rapporten alsmede afschriften daarvan mogen zonder machtiging van de minister niet ter inzage worden verstrekt

dan aan degenen die dit krachtens enig algemeen verbindend voorschrift kunnen verlangen.

4. Een beoordelingslijst/rapport alsmede afschriften daarvan worden vernietigd wanneer de beoordeelde officier — anders dan tijdelijk — wordt bevorderd tot een rang twee rangen hoger dan zijn werkelijk beklede rang ten tijde dat die beoordelingslijst of dat beoordelingsrapport werd opgemaakt.

5. De beoordelingslijsten/rapporten, alsmede afschriften daarvan worden vernietigd wanneer tien jaren zijn verlopen sedert het tijdstip waarop de beoordeelde officier de militaire dienst heeft verlaten of is overleden.

Artikel 20. 1. In tijd van oorlog of van oorlogsgevaar kan de minister het volgende bepalen:

A. Artikel 7, tweede en derde lid, artikel 8, tweede en derde lid, en artikel 9 blijven buiten werking;

B. Een beoordeling wordt uitgebracht:

1e. bij het indienen van bevorderingsvoorstellen;

2e. indien zich feiten hebben voorgedaan die van invloed zouden kunnen zijn op de bevordering;

3e. indien de minister daartoe opdracht geeft.

C. De artikelen 13 tot en met 18 blijven buiten werking.

2. De minister kan het gestelde in het eerste lid onder A en B van toepassing verklaren op officieren die zijn ingedeeld bij een gedeelte der krijgsmacht aan hetwelk de bekendmaking is gedaan bedoeld in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 21. Dit besluit kan worden aangehaald als Besluit beoordeling officieren luchtmacht.

Artikel 22. Dit besluit treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 15 november 1960. JULIANA.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

Uitgegeven de *twintigste* december 1960.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

Beoordeling van officieren van de landmacht

(Besluit van 15 november 1960, houdende vaststelling van regelen betreffende de beoordeling van officieren van de landmacht. (Besluit beoordeling officieren landmacht, Stb. 523)).

Het „BESLUIT BEOORDELING OFFICIEREN LANDMACHT" is gelijkluidend aan het „BESLUIT BEOORDELING OFFICIEREN LUCHTMACHT" behoudens de artikelen 3 en 11 dezer besluiten, welke verschillen.

De artikelen 3 en 11 van het BESLUIT BEOORDELING OFFICIEREN LANDMACHT luiden:

Artikel 3. 1. Als beoordelaar treedt op de directe chef van de te beoordelen officier.

2. Indien de directe chef een actief dienend officier is, die

a. een lagere rang bekleedt dan die van kapitein, of

b. van lagere werkelijk beklede rang is dan de te beoordelen officier, dan wel bij gelijke werkelijk beklede rang van lagere ouderdom in die werkelijk beklede rang is,

treedt, in afwijking van het bepaalde in het eerste lid, diens directe chef als beoordelaar op.

3. De minister bepaalt wie als directe chef wordt aangemerkt indien daaromtrent twijfel bestaat.

Artikel 11. 1. Een beoordelingslijst/rapport wordt ingediend bij de minister en wel

a. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van *kolonel* of van *luitenant-kolonel,* achtereenvolgens door tussenkomst

— van de opeenvolgende chefs van de beoordelaar, waaronder niet begrepen de Chef van de Generale Staf;

— van de inspecteur, de directeur, de commandant of het hoofd van het wapen of dienstvak waartoe de beoordeelde officier behoort, en

— van de Bevelhebber der landstrijdkrachten;

b. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van *majoor,* achtereenvolgens door tussenkomst

— van de opeenvolgende chefs van de beoordelaar, waaronder niet begrepen de Chef van de Generale Staf, en

— van de inspecteur, de directeur, de commandant of het hoofd van het wapen of dienstvak waartoe de beoordeelde officier behoort, dan wel, indien de beoordeling een officier met het brevet van bekwaamheid voor de generale staf betreft, door tussenkomst van de Chef van de Generale Staf en indien de beoordeling een vrouwelijke officier betreft, door tussenkomst van de commandant van de onderafdeling waartoe zij behoort.

c. indien de beoordeling een officier betreft met de rang van *kapitein* of van *eerste-luitenant,* achtereenvolgens door tussenkomst

— van de chef van de beoordelaar, voor zover deze chef niet is de Chef van de Generale Staf, en

— van de inspecteur, de directeur, de commandant of het hoofd van het wapen of dienstvak waartoe de beoordeelde officier behoort, dan wel, indien de beoordeling een officier met het brevet van bekwaamheid voor de generale staf betreft, door tussenkomst van de Chef van de Generale Staf en indien de beoordeling een vrouwelijke officier betreft, door tussenkomst van de commandant van de onderafdeling waartoe zij behoort.

2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid wordt een beoordelingslijst/rapport opgemaakt door de Chef van de Generale Staf rechtstreeks bij de minister ingediend.

3. De minister is bevoegd andere militaire functionarissen aan te wijzen door wier tussenkomst beoordelingslijsten/rapporten moeten worden ingediend.

Artikel 21. Het bij Koninklijk besluit van 21 april 1948 (Stb. 161) vastgestelde voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht wordt ingetrokken.

Personalia

Bij Koninklijk Besluit van 1 maart 1961 nr. 28 zijn aangewezen tot raad (plaatsvervangend lid) in het Hoog Militair Gerechtshof:

T. E. E. H. MATHON, luitenant-generaal b.d., wonende te 's-Gravenhage;

J. T. WINKEL, generaal-majoor, wonende te Utrecht;

A. L. VAN DEN BERGE, generaal-majoor, wonende te 's-Gravenhage;

F. VAN DER VEEN, generaal-majoor, wonende te Harderwijk.

(Ned. Stcrt. van 14 maart 1961, nr. 12).

Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre

Siège social: Palais Universitaire - Strasbourg
Secretary of the Congress; Avv. Dante Ricci, Via Strozzi 2,
Firenze - Italy

Re.: *The II. International Congress,* Florence, May 17/20, 1961

The International Society of Military Criminal Law and Law of War will hold its 2nd international congress in Florence, on May 17/18/19/20/1961.

Experts from Belgium, Brazil, Denmark, Italy, Luxemburg, Norway, Holland, the German Federal Republic, Spain, the United States of America, and Switzerland will take part with reports and communications. Also experts from other countries, as Argentina, Finland, Japan, Great Britain, Israel, Mexico, Peru, Siam, Sweden, and Turkey, are expected to participate.

During the congress the following two subjects will be discussed with simultaneous translation into four languages (English, French, German, Italian):

1st - Military aircraft in International Law.

2nd - Military subordination within international co-operation.

The first subject is subdivided into five topics, constituting the object of as many partial reports entrusted to the various national groups of the society. The Italian group is charged with the general summarizing report (general reporter: Prof. Riccardo Monaco).

a) Juridical statute of military aircraft (French group).

b) Military aircraft and protection of human life (Belgian group).

c) Protection of cultural patrimony in modern war (Italian group).

d) Military aircraft and non-belligerent countries (Spanish, Danish and Swiss groups).

e) First notions of Space Law (U.S.A. group).

The second subject is divided into three topics. The general report will be given by the Belgian group (general reporter: J. Gilissen).

a) Military subordination in Comparative Law (Scandinavian group).

b) The International Military Command (Belgian group).

c) Penal repression of insubordination in case of international military co-operation (Dutch group with intervention of the German group).

Besides the members of the society, anyone who is interested in the study and practice of Military Criminal Law is entitled to take part in the congress, and particularly the following persons: parliamentarians, diplomats, university lecturers, magistrates of all judiciary degrees, lawyers and attorneys, army and police officers.

A detailed program of ceremonies and sessions of the congress will be issued by the Organizing Committee, as of now the following is an outline of the program:

1st day - morning:

Inauguration in „Palazzo Vecchio - Sala dei Duecento" (Town Hall). Speeches are expected to be given by the Mayor of Florence, a representative of the government, the President of the International Society, and other officials wishing to express their assent. On the same morning, the General Secretary of the Society will briefly summarize the subjects which will be discussed during the congress.

- *afternoon:*

A conference will held by the Hon. Prof. Vedovato, dealing with: „The protection of cultural patrimony in modern war". A large number of people will be invited to attend. During this conference, Prof. Vedovato will give the reasons for having chosen Florence, a city famous as cradle of art and culture, as seat of this congress.

2nd and 3rd day:

The two subjects will be studied. Detailed reports will be given. Communications and interventions will follow. Summarizing reports will close each subject.

4th day:

Visit to some Florentine villas; final banquet.

The participation fee will be 3.000 Italian lire. Participants will be granted special rates for railway and bus fares and museum admissions.

Each participant will be entitled to send out reports on general or single topics, regardless of the national groups charged with those partial reports.

To enable the Organizing Committee to know the number of those who expect to attend the congress, it is requested that all concerned fill out the application blank or a facsimile and send it to the above mentioned address, no later than March 20th, 1961. (Blijkens verkregen inlichtingen blijft latere inschrijving mogelijk — *Red. M.R.T.*).

Please note that only the names of those who agree to issue the text of their communications before the established dead-line can be inserted in the printed program. However, all papers arriving before the opening of the congress will be at the disposal of all participants.

PARTICIPATION

To the: SECRETARIO DEL COMITATO ORGANIZZATORE DEL II CONGRESSO INTERNAZIONALE di Diritto Penale Militare e di Diritto di Guerra - Avv. Dante RICCI, - Via Strozzi, 2
F I R E N Z E

The undersigned .....
residing .....
profession .....
intends to take part in the IInd Congres of the „S. I. D. P. M." and „D. G.", which will be held in Florence, Italy, on 17th, 18th, 19th and 20th May, 1961.

Please forward your detailed program.

The undersigned agrees to send to the Organizing Committee, before 31st March 1961 a communication on the following subject No..... letter:.....(1).

Date: .....

The Participant

.....

(1) Please cross in case you do not intend to submit any paper.

BIJDRAGE

Politiebevoegdheden op de Volle Zee

door
Schout bij nacht tit. Dr. M. W. MOUTON.

Het is alweer geruime tijd geleden, dat in dit tijdschrift artikelen zijn verschenen, waarin iets werd medegedeeld, hetzij over de nationale, hetzij over de internationale aspecten van politiebevoegdheden op de volle zee.[1]) Er bestaat wel aanleiding aan dit onderwerp weer eens enkele beschouwingen te wijden. In de eerste plaats verdienen de conferenties van 1958 en 1960, gehouden te Genève en de aldaar getekende Verdragen de aandacht,[2]) terwijl zich op de volle zee enkele gebeurtenissen hebben afgespeeld, zoals de aanhouding van een aantal schepen, verdacht van wapenvervoer voor de Algerijnse opstandelingen, door Franse oorlogsschepen en ten slotte het geval van de „Santa Maria", welke in dit kader vermelding verdienen.

1. *Het begrip volle zee.*

Wat de negatieve begrenzing van het gebied van de volle zee betreft, nl. alle delen van de zee, die niet behoren tot de territoriale zee of de binnenwateren van enige Staat,[3]) is men niet verder gekomen met de conferenties van Genève, aangezien men er aldaar niet in is geslaagd een uniforme, door alle Staten erkende breedte van de territoriale zee vast te stellen. Men kan niet zeggen, zoals VAN EE doet,[4]) dat „algemeen geldt, dat de territoriale zee drie zeemijlen breed is . . .", noch, dat men ook aanneemt, „dat de maximum breedte, waarop Staten aanspraak „zouden kunnen maken twaalf zeemijlen bedraagt." Allereerst zijn deze uitspraken niet te vinden op de „vindplaatsen", waarnaar hij verwijst.[5]) Verder kan uit de, door het Secretariaat van de Verenigde Naties, voor de 2e conferentie in Genève, verstrekte gegevens [6]) het volgende staatje worden opgemaakt:

---

[1]) Men zie laatstelijk: H. A. VAN EE, Politietoezicht in volle zee, M.R.T., Dl. LII, 1959, Afl. 3, pp. 145-156 en van schrijver dezes, M.R.T., Dl. L, 1957, Afl. 8, pp. 567-576 en M.R.T., Dl. LI, 1958, Afl. 8, pp. 481-491.

[2]) VAN EE, loc. cit., p. 146, noemt wel de conferentie van Genève van 1958, maar vermeldt niets over de inhoud der aldaar getekende Verdragen, vermoedelijk, omdat deze nog niet in werking zijn getreden.

[3]) Art. 1 van het Verdrag inzake de volle zee, Genève, 29 april 1958, Tr. bl. 1959 Nr. 124.

[4]) loc. cit., p. 146.

[5]) Schrijver dezes heeft op p. 193 van The Continental Shelf, The Hague, 1952, slechts medegedeeld, dat op de Codificatie conferentie in Den Haag, in 1930, de minimum breedte, welke werd opgeëist, 3 zeemijlen was en de maximum breedte 12 zeemijlen. H. A. SMITH, The Law and Custom of the Sea, London, 1948 zegt op p. 13 niet anders, dan dat de regel van 3 mijl door de belangrijkste maritieme Mogendheden wordt gesteund, maar dat een numerieke meerderheid van meestal kleinere Staten een bredere zone prefereert.

[6]) Synoptical table concerning the breadth and juridical status of the territorial sea, A/Conf. 19/4, 8 February 1960.

Opgeëiste breedte der territoriale zee

3	zeemijlen	door	21	Staten
4	,,	,,	3	,,
5	,,	,,	1	Staat
6	,,	,,	11	Staten
9	,,	,,	1	Staat
10	,,	,,	1	,,
12	,,	,,	13	Staten [7])
36	,,	,,	1	Staat
200	,,	,,	1	,,

Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat de aanspraken op een breedte van de territoriale zee van 4 en van 6 zeemijlen zeer oud zijn en dat men dus daarom reeds niet kan stellen, dat de breedte van 3 zeemijlen algemene gelding heeft.

Tenslotte, wat betreft de maximum breedte van 12 mijl, moet worden toegegeven, dat de International Law Commission in haar rapport van 1956,[8]) door een onduidelijke redactie, bij een aantal delegaties de mening heeft doen postvatten, of althans deze heeft versterkt, dat het Internationale Recht een vaststellen van de breedte tot 12 mijl zou toestaan. De rapporteur, Prof. FRANÇOIS, heeft echter op de 1ste conferentie uitdrukkelijk ontkend, dat dit de bedoeling van de International Law Commission was.[9])

Alle pogingen van de zijde van de International Law Commission en later op beide conferenties van de zijde van de voorstanders van een beperkte breedte van de territoriale zee, om een smalle uniforme breedte van deze zee en dus een zo groot mogelijke vrije zee in de Verdragen te fixeren, hebben zonder dit hoofddoel te bereiken, in feite een beperking van de vrije zee ten gevolge gehad, zowel wat de oppervlakte betreft, als ook aangaande de vrijheid daarvan. De oppervlakte is ingekrompen ten gevolge van de invoering van de methode van de rechte basislijnen en de aanname van de 24-mijls regel voor baaien.[10]) De vrijheid van de volle zee werd beperkt door het toekennen van bepaalde rechten aan de kuststaat in de aansluitende zone, over zijn continentale plateau en betreffende de instandhouding van de levende rijkdommen van de volle zee.[11])

Ten slotte is in Genève getracht de drang naar verbreding der terri-

---

[7]) Met de Chinese Volksrepubliek, die geen lid is van de V.N., meegerekend, eisen 14 Staten een breedte van 12 mijl op.

[8]) General Assembly, Official Records, Eleventh Session, Suppl. No. 9 (A/3159), pp. 12-13 en 16.

[9]) U.N. Conference on the Law of the Sea, Official Records, Vol. III, Geneva 1958, p. 70.

[10]) Artt. 4 en 7 van het Verdrag inzake de territoriale zee en de aansluitende zone, Genève, 29 april 1958, Tr.bl. 1959, Nr. 123.

[11]) Art. 24 van het Verdrag inzake de territoriale zee en de aansluitende zone (zie vorige noot); Art. 2 van het Verdrag inzake het continentale plateau, Genève, 29 april 1958, Tr.bl. 1959, Nr. 126 en de Artt. 6, 7 en 13 van het Verdrag inzake de visserij en de instandhouding van de levende rijkdommen van de volle zee, Genève, 29 april 1958, Tr.bl. 1959, Nr. 125.

toriale zee, welke o.m. zijn oorzaak vond in de wens van een aantal kuststaten om een bredere zone te hebben voor eigen vissers, op te heffen door een exclusieve visserij zone van 6 mijl breedte voor te stellen, aansluitend aan de territoriale zee, welke dan tot 6 mijl beperkt zou moeten blijven. Dit voorstel betekende voor landen, die de verre visserij uitoefenden, dus visten dicht bij de kusten van andere Staten, omdat op hun eigen kust weinig vis voorkomt, een opoffering van viswater, waartoe zij slechts bereid waren, indien daarmede een uniforme breedte van de territoriale zee kon worden bereikt. Hoewel deze pogingen hebben gefaald in Genève, hebben thans IJsland en Noorwegen, unilateraal en los van een gemeenschappelijke fixatie van een uniforme breedte van de territoriale zee van 6 mijl, een exclusieve visserij zone van 12 mijl van af de basislijnen van hun territoriale zee ingesteld. Noorwegen heeft daarmede dus een strook van 8 mijl volle zee rond zijn kust afgesloten voor vreemde vissers.[12])

2. *Politiebevoegdheden ten aanzien van eigen schepen.*

Art. 6 van het Verdrag inzake de volle zee bevestigt de gewoonterechtsregel, dat, behalve in bijzondere gevallen, waarin uitdrukkelijk is voorzien in verdragen, of in de artikelen van dit Verdrag, schepen op de volle zee onderworpen zijn aan de uitsluitende rechtsmacht van de vlaggestaat.

De vlaggestaat is de Staat, op welks grondgebied de schepen zijn geregistreerd en welke aan die schepen het recht verleent zijn vlag te voeren. Schepen hebben de nationaliteit van de Staat wiens vlag zij het recht hebben te voeren. Hoewel de voorwaarden voor het registreren van schepen zijn geregeld in de nationale wetten, die zeer verschillend van inhoud zijn, heeft men te Genève getracht internationale criteria in te voeren. Het zou te ver voeren hier verder op in te gaan. Men zie Art. 5 van het Verdrag inzake de volle zee.[13])

Men neemt algemeen aan, dat de oorlogsschepen van de vlaggestaat met de uitoefening van deze uitsluitende rechtsmacht zijn belast. De wijze van uitvoering van deze algemene, uit het Volkenrecht voortvloeiende politiebevoegdheid, dient in de nationale wetten te worden geregeld.[14]) Men kan hier b.v. denken aan het verlenen van een algemene opsporingsbevoegdheid aan de commandanten van oorlogsschepen, of wel aan een opsporingsbevoegdheid ten aanzien van een beperkt aantal, met name genoemde wetten. Dit kan bij ons van belang zijn om aan het door de commandant opgemaakte proces-verbaal de bewijskracht te verlenen, bedoeld in Art. 344 (5°, laatste lid) van het Wetboek van Strafvordering. Men kan verder denken aan voor-

[12]) IJsland heeft geen gegevens over de breedte van zijn territoriale zee aan de V.N. verstrekt.

[13]) Voor commentaar zie b.v. van schrijver dezes, De Conferentie betreffende het Recht van de Zee, gehouden te Genève van 24 februari tot 29 april 1958, Marineblad, januari 1959, pp. 81-6.

[14]) Zie b.v. GIDEL, Le Droit International Public de la Mer, Tome I, Chateauroux, 1932, p. 288, noot 2, waar hij de Franse wettelijke voorschriften noemt, waar deze bevoegdheden worden geregeld.

schriften betreffende de aanhouding, het onderzoek aan boord en richtlijnen, wanneer kan worden volstaan met het opmaken van een procesverbaal en wanneer opbrengen van het schip noodzakelijk is.

Wat Nederland betreft, is deze wetgeving niet bevredigend en onvolledig. Behalve de door VAN EE genoemde Wet behoud scheepsruimte, bestaat nog de Schepen vorderingswet van 24 juni 1939 (St.bl. no. 635), evenals de vorige geldend in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden. In beide wetten worden respectievelijk in Art. 7 en in Art. 12, onder de opsporingsambtenaren, belast met het opsporen van de feiten bij die wetten strafbaar gesteld, genoemd de officieren der Koninklijke Marine, behorende tot het Korps zee-officieren en, voor zover zij in werkelijke dienst zijn, de tot dit Korps behorende officieren der Koninklijke Marine Reserve. Dit zijn dus in ieder geval de commandanten van Nederlandse oorlogsschepen. Het zal slechts zelden voorkomen, dat deze bevoegdheid op de volle zee wordt uitgeoefend. Verder kan nog worden genoemd Art. 4 van de Wet van 11 juli 1882 (St.bl. no. 86) houdende bepalingen ter voorkoming van aanvaringen, of aandrijvingen op zee, waarin aan officieren der Koninklijke Nederlandse Marine opsporingsbevoegdheid wordt verleend ten aanzien van de in die Wet genoemde strafbare feiten, zijnde die genoemd in Art. 473 van het Wetboek van Strafrecht. Ten slotte vloeit de opsporingsbevoegdheid van commandanten voort uit de visserij-verdragen van 1882 en 1887 voor de Noordzee, alhoewel hiervoor in de praktijk een politiekruiser is aangewezen [15]) en het Kabel-verdrag van 1884.[16]) De hier genoemde opsporingsbevoegdheid geldt ook t.a.v. Nederlandse schepen, maar het is een concurrerende, d.w.z. dat deze opsporingsbevoegdheid ook toekomt aan de oorlogsschepen van de andere verdragsstaten.

Men moet echter constateren, dat er duidelijke lacunes zijn in de Nederlandse wetgeving op dit punt. Om een sprekend voorbeeld te noemen, komen in Art. 13 van de Wet olieverontreiniging zeewater van 9 juli 1958 (St.bl. no. 344) [17]) de commandanten van Nederlandse oorlogsschepen niet voor onder de opsporingsambtenaren. Wanneer men echter bedenkt, dat de commandanten van Nederlandse oorlogsschepen de enige overheidsdienaren zijn, die op de gebieden van de volle zee, waarvoor dit Verdrag geldt, een overtreding kunnen constateren, dan moet men concluderen, dat hier een lacune bestaat, die alsnog aangevuld zou behoren te worden. Zo zijn nog andere leemten aan te wijzen.

Art. 22 van het Verdrag inzake de volle zee geeft een aanhoudingsbevoegdheid, indien er gegronde reden bestaat aan te nemen, dat een

---

[15]) Zie de Uitvoeringswetten, respectievelijk van 7 december 1883 (St.bl. No. 202), zoals herhaaldelijk gewijzigd, laatstelijk op 29 juni 1925 (St.bl. No. 308) en van 15 april 1891 (St.bl. No. 84), eveneens laatstelijk gewijzigd op 29 juni 1925 (St. bl. No. 308).

[16]) Zie de Uitvoeringswet van 15 april 1886 (St.bl. No. 65), gewijzigd op 4 juli 1887 (St.bl. No. 109).

[17]) Dit is de Uitvoeringswet van het Verdrag ter voorkoming van verontreiniging van de zee door olie, Londen, 12 mei 1954, Tr.bl. 1955, No. 56.

schip, hoewel het een vreemde vlag voert, of weigert zijn vlag te tonen, in werkelijkheid van de zelfde nationaliteit is als het oorlogsschip.

Ten slotte bestaat ten aanzien van eigen schepen een concurrerende opsporings- cq. aanhoudingsbevoegdheid, wanneer deze schepen zich schuldig maken aan-, of het slachtoffer zijn van zeeroof, of wel zich bezighouden met slavenhandel (zie de Artt. 13 t/m 22 van het Verdrag).

3. *Politiebevoegdheden ten aanzien van vreemde schepen.*

Behalve de bevoegdheid verleend in de reeds genoemde visserijverdragen van 1882 en 1887, kan b.v. nog gewezen worden op een soortgelijke bevoegdheid voor de oorlogsschepen van de verdragsstaten in het Verdrag voor de bescherming van robben in de Noord-Pacific.[18]) Verder is reeds genoemd het Kabelverdrag van 1884. Het Verdrag inzake de volle zee codificeert het gewoonterecht t.a.v. de universele bevoegdheid van alle oorlogsschepen tot aanhouding en in beslagname van zeerovers en schepen, welke door zeerovers zijn overmeesterd. Het breidt deze bevoegdheid uit t.a.v. particuliere luchtvaartuigen (Artt. 15 en 19) en verleent de bevoegdheid, behalve aan oorlogsschepen, thans ook aan militaire luchtvaartuigen of andere, daartoe gemachtigde schepen of luchtvaartuigen (Art. 21). Bovendien begrijpt het Verdrag onder zeeroof eveneens daden van geweld gepleegd tegen een schip, een luchtvaartuig, personen of eigendommen op een plaats, welke buiten de rechtsmacht van enige Staat valt (Art. 15). Hierbij is gedacht aan een eiland, dat *terra nullius i*s of aan kusten van niet geoccupeerde gebieden, zoals b.v. op Antarctica.

Geheel nieuw is het algemene aanhoudingsrecht van oorlogsschepen t.a.v. een vreemd handelsschip, wanneer er gegronde reden bestaat aan te nemen, dat het schip zich bezig houdt met de slavenhandel (Art. 22). Voorzover in oudere Verdragen al politiebevoegdheden waren verleend, waren deze van beperkte aard; zij golden slechts, b.v. in de Algemene acte van Brussel van 2 juli 1890, in bepaalde zeegebieden en dan alleen t.a.v. schepen van minder dan 500 ton.

Bovendien beperkte de bevoegdheid zich tot de verificatie van de scheepspapieren en mocht een onderzoek van de lading, krachtens Art. XLV, slechts plaats hebben t.a.v. vaartuigen van die Verdragspartijen, die het recht daartoe in bijzondere overeenkomsten hadden erkend. In dat geval kon het vaartuig slechts naar de haven van zijn vlaggestaat worden opgebracht. Deze Algemene Acte is bij het Verdrag van Saint-Germain van 10 september 1919, gesloten tussen de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, België, Frankrijk, Italië, Japan en Portugal, buiten werking gesteld en had dus zijn betekenis verloren.[19])

Het Verdrag van 1958 geeft nu wel het recht tot aanhouding, verificatie van de scheepspapieren en verder onderzoek aan boord, maar

---

[18]) van Washington, 7 juli 1911, tussen het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Japan en Rusland, DE MARTENS, Nouveau Recueil Général des Traités, Troisième Série, Tome V, p. 720, of Treaty Series 1912, No. 2, H.M. Stationery Office. London Cmd. 6034.

[19]) Zie FRANCOIS, Handboek van het Volkenrecht, Dl. I, 1949, p. 934.

zwijgt over een recht tot opbrengen, welk recht t.a.v. zeerovers, weliswaar ook niet genoemd is, maar daar voortvloeit uit de verlening van competentie aan de gerechten van de Staat, die de inbeslagname heeft uitgevoerd (Art. 19).

De Artt. 20 en 22(3) bepalen, dat schadeloosstellingen zullen moeten worden gegeven, indien de verdenking ongegrond blijkt en niets is gedaan om die verdenking te rechtvaardigen, zomede in het geval van een inbeslagneming zonder voldoende grond.

De gegeven politiebevoegdheden zullen dus met de nodige voorzichtigheid gehanteerd moeten worden. Behalve bij het constateren van b.v. zeeroof op „heterdaad", zal een ernstige verdenking van de in Art. 22 genoemde feiten welhaast uitsluitend op verkregen en betrouwbare inlichtingen kunnen berusten. In het algemeen moet worden gewaarschuwd tegen een misvattting, waaraan ook VAN EE zich schuldig maakt, dat oorlogsschepen het recht zouden hebben een *onderzoek* in te stellen naar de nationaliteit van ieder schip op de volle zee.[20]) Het oorlogsschip heeft het recht om een koopvaardijschip te verzoeken zijn vlag te tonen („right of approach" of „droit de reconnaissance"). Een oorlogsschip heeft niet het recht, zonder meer, te controleren of de getoonde vlag in overeenstemming is met de zeebrief, („vérification du „pavillon"), want hiervoor is aanhouding van het schip nodig en dient men zich aan boord te begeven. Dit aanhouden is in Art. 22 uitdrukkelijk verboden, *tenzij ernstige verdenking* bestaat, dat het schip zich bezighoudt met zeeroof, slavenhandel of wel dat het in feite een schip van eigen nationaliteit is. Dit algemene verbod van aanhouding is een zuivere weergave van bestaand gewoonterecht.[21]) Wat de feiten betreft, waarvan de ernstige verdenking aanhouding rechtvaardigt, is slechts de opname van slavenhandel als „progressive development of International „Law" en niet als codificatie op te vatten. Wel kan het schip worden gepraaid, d.w.z. dat men met de scheepsroeper nadere inlichtingen kan vragen, maar zelfs dit zal men alleen mogen doen, wanneer reeds verdenking bestaat. Indien deze verdenking door de verkregen inlichtingen wordt versterkt, kan men tot aanhouding overgaan.

Weliswaar zijn de misdrijven zeeroof en slavenhandel in alle delen van het Koninkrijk strafbaar gesteld (in Nederland b.v. resp. de Artt. 381-5 en 274-7 W.v.S.), maar het zou geen weelde zijn ook hier in de nationale wetgeving opsporingsbevoegdheid te verlenen. Uiteraard kan de bevoegdheid tot aanhouden ingeval van slavenhandel eerst worden uitgeoefend, wanneer het Verdrag in werking is getreden en dan nog slechts ten aanzien van schepen, waarvan de vlaggestaat het Verdrag heeft geratificeerd.

Het Verdrag heeft ook het „droit de poursuite" gecodificeerd in Art. 23, alhoewel ook hier niet algemeen aanvaarde vormen zijn opge-

---

[20]) loc. cit., p. 150.

[21]) ORTOLAN, Règles Internationales et Diplomatie de la Mer, I, Paris, 1864, pp. 228-256; GIDEL, op. cit., pp. 288-300; OLIVIER DE FERRON, L'Evolution du Régime Juridique de la Haute Mer, 1951, p. 13; COLOMBOS, The International Law of the Sea, 1954, pp. 235-7; H. A. SMITH, op. cit., ed. 1954, pp. 49-50.

nomen, welke veeleer onder de progressieve ontwikkeling vallen. Zo kan dit recht ook worden uitgeoefend, wanneer het schip zich in de aansluitende zone bevindt, maar alleen voor inbreuken op rechten voor welker bescherming deze zone is ingesteld. Verder kan het recht eveneens worden uitgeoefend, wanneer weliswaar het schip zelf zich niet in de territoriale zee of de aansluitende zone bevindt, maar wel een van zijn boten (sloepen) of andere schepen, die in één verband werken en het schip als moederschip gebruiken. Dit is een toepassing van de doctrine van de „constructive presence": het schip wordt geacht zich binnen de territoriale zee of aansluitende zone te bevinden, wanneer het instrument, dat hij gebruikt om het feit te begaan, nl. zijn eigen sloepen, of boten van de vaste wal, aldaar worden aangetroffen. Men denke hier b.v. aan het aan land brengen van smokkelwaar. Het achtervolgingsrecht is niet alleen gegeven aan oorlogsschepen, maar ook aan militaire vliegtuigen, of andere schepen of luchtvaartuigen, in dienst van de regering en daartoe speciaal gemachtigd.. In herinnering moge worden gebracht, dat het recht pas ontstaat, nadat het met deze bevoegdheid beklede schip of luchtvaartuig zelf heeft geconstateerd, dat de overtreder zich binnen de territoriale zee of aansluitende zone bevindt en hem een zichtbaar of hoorbaar stopsein heeft gegeven (dus niet per radio), waaraan geen gevolg is gegeven, terwijl het ophoudt, wanneer de achtervolging is onderbroken of het achtervolgde schip de territoriale zee van zijn — of van een derde Staat heeft bereikt.

Ten slotte is, naar aanleiding van het precedent van de „Martin Behrmann" [22]) bepaald, dat een binnen het rechtsgebied van een Staat aangehouden schip niet behoeft te worden vrijgegeven, wanneer het naar een haven van die Staat wordt opgebracht voor onderzoek en het escorteren gedeeltelijk over de volle zee plaats vindt, omdat de omstandigheden zulks noodzakelijk maken.

Het achtervolgingsrecht, ook vanuit de aansluitende zone, is opgenomen in Art. 17 van de in Nederlands Nieuw-Guinea geldende „Territoriale zee en maritieme kringenordonnantie." [23]) Voor Nederland is het achtervolgingsrecht nog niet in een wettelijk voorschrift geregeld. Wanneer dit geschiedt, zal, behalve voor het geval genoemd in Art. 146 van het Wetboek van Strafvordering, indien men de commandanten ook zelfstandig wil laten optreden, opsporingsbevoegdheid aan hen gegeven moeten worden voor bepaalde in de territoriale zee begane misdrijven.

Er zijn nog een aantal andere punten, waarbij politiebevoegdheden zullen moeten worden gegeven, in verband met de Verdragen van 1958, maar behandeling daarvan kan beter worden uitgesteld tot later, wanneer dit is geschied.

---

[22]) Dit was een Amerikaans schip, dat wegens het laden van goederen, waarvan de uitvoer was verboden, op 7 februari 1947, ter rede van Cheribon door Hr. Ms. Kortenaer is gearresteerd en opgebracht naar Tandjong Priok. Om zuiver nautische redenen vond een deel van deze overtocht plaats buiten de territoriale zee.

[23]) Gouvernementsblad van Nederlands Nieuw-Guinea, 1959, No. 8.

Wel mag hier nog worden gewezen op de politiebevoegdheden, welke de kuststaat op de volle zee zal mogen uitoefenen in de aansluitende zone, ten aanzien van vreemde schepen.[24])

Voor het enige deel van het Koninkrijk, waar een aansluitende zone is ingesteld, nl. Nederlands Nieuw-Guinea, is deze opsporingsbevoegdheid, o.a. aan commandanten van Nederlandse oorlogsschepen en marine vliegtuigen verleend en de bevoegdheid tot aanhouding en opbrenging geregeld in de Artt. 13, 14, 16 en 18 van de bovengenoemde „Territoriale zee en maritieme kringen-ordonnantie".

Ten slotte zij er op gewezen, dat de politiebevoegdheden zijn beperkt tot koopvaardijschepen, ongeacht of deze aan particulieren of aan een Staat toebehoren. Dit volgt uit Art. 9 van het Verdrag inzake de volle zee.[25])

4. *Het recht van zelfverdediging.*

Dit recht is erkend in Art. 51 van het Handvest van de Verenigde Naties, maar uitsluitend in het geval van een gewapende aanval. Het vraagstuk of een op het recht van zelfverdediging gebaseerd visitatierecht van vreemde schepen op de volle zee in vredestijd mag worden aangenomen, is controversieel. De klassieke gevallen zijn die van de „Mary Lowell" en van de „Virginius". De „Mary Lowell", onder Amerikaanse vlag, geladen met wapens voor de Cubaanse opstandelingen, werd in 1869, bij de Bahama's, op de volle zee aangehouden door een Spaans oorlogsschip en opgebracht naar Havanna.[26]) De „Virginius", eveneens onder Amerikaanse vlag, welke passagiers aan boord had, die zich bij de opstandelingen op Cuba wilden aansluiten en voor deze bestemde munitie, werd op de volle zee door een Spaans oorlogsschip aangehouden in 1873 en naar Santiago de Cuba opgebracht.[27])

Van meer recente aard zijn de aanhoudingen en in sommige gevallen het opbrengen, door Franse oorlogsschepen, op de volle zee, van de Joegoslavische „Slovenija" (januari 1958), van de Tsjechoslowaakse „Lidice" (april 1959), van de Nederlandse „Schie" (10 juni 1959), van de Duitse „Bilbao" (4 november 1959), van de Nederlandse „Biesbosch" (9 december 1959) en van de Britse „West Breeze" (24 februari 1961), welke schepen werden verdacht wapens te vervoeren, welke uiteindelijk waren bestemd voor de Algerijnse opstandelingen. Tegen verschillende van deze aanhoudingen (wellicht tegen allen) is geprotesteerd. De Staat, welke de aanhouding verricht, handelt echter uit zelfverdediging, omdat de transporten gericht zijn tegen de staatsveiligheid.

---

[24]) Art. 24 van het Verdrag inzake de territoriale zee en de aansluitende zone.

[25]) Dit artikel luidt: „Schepen, die het eigendom zijn van of geëxploiteerd worden door een Staat en door die Staat slechts voor niet-commerciële overheidsdoeleinden worden gebruikt, genieten in volle zee volledige immuniteit van de rechtsmacht van iedere Staat, die niet de vlaggestaat is."

[26]) MOORE, Digest of International Law, Vol. II, 1906, p. 983; MOORE, International Arbitrations, Vol. III, 1898, pp. 2772-2777; OLIVIER DE FERRON, op. cit., p. 24.

[27]) PITT COBBETT, Cases on International Law, Vol. I, London, 1931, pp. 165-8.

De International Law Commission heeft overwogen of een dergelijk visitatierecht ook in Art. 22 van het ontwerp voor het Verdrag inzake de volle zee moest worden opgenomen. De doctrine is geneigd dit recht in ernstige gevallen, als uitzondering te erkennen in geval van „hostile „acts at the time of imminent danger to the security of the State". De Commissie heeft daarvan afgezien uit angst voor misbruik i.v.m. de vaagheid van de termen „hostile acts" en „imminent danger". Dit wil echter niet zeggen, dat het recht niet bestaat onder bepaalde omstandigheden, doch slechts, dat de I.L.C. geen aanleiding vond het te codificeren.

De vraag of van het recht van zelfverdediging i.c. voor bescherming van eigen onderdanen, gebruik gemaakt had kunnen worden door de Amerikaanse oorlogsschepen, welke de „Santa Maria" volgden, had zich voor kunnen doen, indien de 40 Amerikaanse passagiers in levensgevaar waren komen te verkeren. Afgezien van het feit, dat Portugal als vlaggestaat, door zijn verzoek om bijstand, van zijn uitsluitende jurisdictie, de aanhoudingsbevoegdheid aan de Amerikanen mede had gedelegeerd, kan men stellen, dat de Amerikaanse oorlogsschepen het schip hadden mogen aanhouden, ten einde hun eigen landgenoten te beschermen, voorzover hun leven werd bedreigd en zolang Portugal zelf niet in staat was, deze Amerikaanse passagiers bescherming te verlenen.[28]

Concluderend kan men zeggen, dat de volgende uitzonderingen bestaan op het beginsel van uitsluitende jurisdictie van de vlaggestaat over zijn eigen schepen op de volle zee:

a. concurrerende jurisdictie in geval van:
   1. zeeroof,
   2. slavenhandel (na in werking treden van het Verdrag inzake de volle zee),
   3. bestaande Verdragen, waarin de verdragspartijen elkaars rechtsmacht ook t.a.v. eigen schepen erkennen.

b. uitsluitende jurisdictie van de Staat wiens belangen worden bedreigd of wiens wetten zijn geschonden, in geval van:
   1. uitoefening van het achtervolgingsrecht,
   2. inbreuken op rechten in de aansluitende zone (inclusief die op exclusieve visserijrechten, wanneer die ooit zouden worden erkend in de toekomst),
   3. zelfverdediging.

Nog andere uitzonderingen zullen ontstaan na in werking treding van het Verdrag inzake de visserij etc. (Art. 13) en van het Verdrag inzake het continentale plateau (Artt. 2 en 5).

---

[28]) Zie voor de verschillende aspecten van zelfverdediging: D. W. BOWETT, Self-Defence in International Law, Manchester University Press, 1958.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 7 december 1960

President (plv.): Majoor Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Luitenant-Kolonel G. J. J. M. Schopmeijer.
Raadsman: Mr. J. H. Blaauw.

Een meerdere een stoot tegen de schouder gegeven en vervolgens, een ijzeren tafeltje op borsthoogte houdende, daarmede dreigend bewegingen in de richting van die meerdere gemaakt: feitelijke insubordinatie en feitelijke bedreiging met geweld.

(W.M.Sr. art. 108, 117, 120)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E.E., geboren 20 juli 1939, dpl. soldaat, en T.T., geboren 8 juli 1939, dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is telastegelegd na voeging: t.a.v. beklaagde E.E.:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, op of omstreeks 22 augus- „tus 1960 te Uden, opzettelijk zijn militaire meerdere, de wachtmeester „der Artillerie C. N. Snijders, feitelijk heeft aangerand door hem op- „zettelijk met één zijner handen een slag of stoot tegen diens gezicht, „althans een duw tegen diens lichaam te geven en vervolgens opzette- „lijk genoemde meerdere feitelijk heeft bedreigd met geweld door op- „zettelijk met een ijzeren tafeltje dat hij, beklaagde, boven zijn hoofd, althans op borsthoogte voor zich hield, dreigend in de richting van genoemde meerdere te bewegen";

t.a.v. T.T.:

„I. dat hij terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, op of omstreeks 22 augus- „tus 1960 te Uden, opzettelijk zijn militaire meerdere, de wachtmeester „der Artillerie C. N. Snijders, feitelijk heeft aangerand door hem op- „zettelijk met een zijner tot vuist gebalde handen een stoot tegen diens „gezicht te geven;

„II. dat hij op of omstreeks 29 augustus 1960 te St. Oedenrode, „opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een vierwielig motor- „rijtuig, toebehorende aan F. J. A. Alkemade, althans aan een of meer „anderen dan aan hem, beklaagde, daarmede heeft gereden over de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Borchmolendijk";

Overwegende, dat beklaagden, blijkens zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaringen dd. 5 oktober 1960, opgemaakt door de 1e luitenant G. van Duren, waarnemend commandant Technisch Squadron Vliegbasis Volkel, ten tijde, dat zij het hen telastegelegde zouden hebben begaan in werkelijke militaire dienst waren;

Overwegende, dat beklaagde E.E. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht ben ik op 22 augustus 1960 met enige soldaten van de KLu, onder wie de soldaat T.T., 's-avonds naar Uden gegaan om daar kermis te vieren. Wij zijn toen o.a. te Uden naar café Heijmeriks gegaan. Omstreeks 23.00 uur kwam een wachtmeester van de Artillerie, gekleed in uniform, die mij later bleek te heten C. N. Snijders, het café binnen. Wij zijn toen met enige andere militairen die ook in dat café waren, om die wachtmeester heen gaan staan en hebben zonder dat daar aanleiding toe was die wachtmeester schouderklopjes e.d. gegeven. De wachtmeester stelde dit kennelijk niet op prijs, en hij zei dat wij van hem af moesten blijven en dat wij ons rustig moesten houden. Desalniettemin bleven ikzelf, T.T. en enige anderen nog steeds om hem heen zeuren. Daarop zei die wachtmeester, in het bijzonder tegen T.T. en mij, dat wij mee naar buiten moesten komen. De wachtmeester is toen naar buiten gegaan en T.T. en ik zijn hem toen gevolgd. Buiten gekomen zei de wachtmeester toen tegen T.T. en mij: „Je kunt je excuses aanbieden, of een rapport krijgen". Ik kan mij wel herinneren dat ik toen de wachtmeester min of meer uitgelachen heb en op een smalende toon tegen hem gezegd heb: „Jij een rapport schrijven". Onmiddellijk daarop heb ik de wachtmeester willens en wetens met mijn rechterhand een forse duw tegen zijn linkerschouder gegeven, waarbij het mogelijk is dat mijn hand is doorgeschoten tegen de linkerwang van de wachtmeester aan. De wachtmeester ging toen enige stappen achteruit. Ik heb toen willens en wetens een ijzeren tafeltje gepakt. Met dit tafeltje, dit ter hoogte van mijn borst houdend en dit in de richting van de wachtmeester bewegend, ben ik vervolgens naar hem toegelopen. Ik wist uiteraard dat de wachtmeester mijn militaire meerdere was.

Overwegende, dat beklaagde T.T. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

I. Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht ben ik op 22 augustus 1960 met enige dpl. soldaten van de Luchtmacht onder wie de soldaat E.E. 's avonds naar Uden gegaan om daar kermis te vieren. Wij zijn toen o.a. te Uden naar café Heijmeriks gegaan. Op een gegeven moment, omstreeks 23.00 uur, kwam een wachtmeester van de Artillerie, gekleed in uniform, die mij later bleek te heten C. N. Snijders, het café binnen. Wij zijn toen met zijn drieën of vieren om die wachtmeester heen gaan staan, en hebben zonder dat daartoe aanleiding was die wachtmeester schouderklopjes e.d. gegeven. Die wachtmeester stelde dat kennelijk niet op prijs en zei, dat wij van hem af moesten blijven. Toen wij nog steeds om de wachtmeester heen bleven zeuren, zei hij tegen een van ons, volgens mij was zulks tegen E.E. gericht, dat hij maar mee naar buiten moest komen. De wachtmeester is toen naar buiten gegaan, E.E. volgde hem daarbij en ik ben toen ook mee naar buiten gegaan. Plotseling zag ik de wachtmeester achterover vallen, dit

tengevolge van een duw of een stomp die de wachtmeester had gekregen van E.E. Ik ben toen op de wachtmeester toegelopen en ik heb hem toen willens en wetens met een mijner tot vuist gebalde handen een stoot tegen zijn gezicht gegeven.

II. Op 29 augustus 1960 te ± 23.00 uur zag ik te St. Oedenrode een auto geparkeerd staan op de weg naar Veghel. Ik heb een van de portieren van deze auto geopend en ben achter het stuur gaan zitten en heb de motor gestart, waarna ik als bestuurder van die auto op genoemde voor het openbaar verkeer openstaande weg heb gereden. Toen ik was gestopt, werd ik door een persoon, die de eigenaar van die auto bleek te zijn, uit de auto gehaald. Ik wist dat die auto niet aan mij toebehoorde en ik had van niemand recht of toestemming om die auto op bovenomschreven wijze te gebruiken.

Overwegende, dat Clemens Nicolaas Snijders, dpl. wachtmeester, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 22 augustus 1960 bevond ik mij te omstreeks 23.00 uur in café Heijmeriks te Uden. Ik bevond mij daar toen gekleed in het uniform van de Koninklijke Landmacht, terwijl mijn veldblouse was voorzien van de rangonderscheidingstekenen van wachtmeester. Omstreeks genoemd tijdstip kwamen vier in uniform geklede miltairen, onder wie de soldaten van de Kon. Luchtmacht T.T. en E.E., naar mij toe en begonnen mij vriendschappelijke klapjes tegen mijn wang te geven. Ik stelde zulks niet op prijs en zei toen tegen hen dat zij hiermee op moesten houden. Daarop pakte één van hen mij bij mijn veldblouse ter hoogte van mijn borst. Ik zei toen dat ze hun handen moesten thuis houden en moesten weten wie ze voor zich hadden. Toen die militair, ondanks het feit dat ik zulks nog twee of drie keer herhaalde, mij nog steeds vast bleef houden, zei ik tegen hem, dat hij maar met mij mee naar buiten moest gaan. Twee van die militairen, E.E. en T.T., verlieten toen tegelijkertijd met mij het café. Buiten gekomen zei ik tegen T.T. en E.E.: „Je kunt je excuus aanbieden of een rapport krijgen". Beiden begonnen mij toen uit te lachen, E.E. zei toen op smalende toon tegen mij: „Jij een rapport schrijven". Onmiddellijk daarop gaf E.E. mij met zijn rechter tot vuist gebalde hand een slag op zij van mijn gezicht, schuin onder mijn linkeroog. Zowel E.E. als T.T. namen toen een dreigende houding aan. Onmiddellijk daarop kwam soldaat T.T. op mij af en gaf mij met een zijner tot vuist gebalde handen een stoot tegen mijn kin. Tengevolge van die stoot kwam ik te vallen. Terwijl ik zo op de grond lag kwam E.E. naar mij toe, daarbij een rond ijzeren tafeltje ter hoogte van zijn borst vasthoudend en wierp, toen hij ongeveer 2 meter van mij verwijderd was, dit tafeltje met kracht naar mij toe. Dit tafeltje wist ik echter met mijn voeten weg te trappen.

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende . . . [bewezen verklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. E.E. moet worden gequalificeerd als:

I. *„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog",*

II. *„als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met „geweld"*,
voorzien en strafbaar gesteld bij
I. artikel 120 juncto 117 Wetboek van Militair Strafrecht,
II. artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. T.T. moet worden gequalificeerd als:
I. *„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog"*,
II. *„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken"*.
voorzien en strafbaar gesteld bij
I. artikel 120 juncto 117 Wetboek van Militair Strafrecht,
II. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is telastegelegd dan hiervoor uitdrukkelijk als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de personen der daders;

Overwegende t.a.v. T.T., dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde E.E. tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken en van beklaagde T.T. tot een gevangenisstraf voor de tijd van 10 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 11 januari 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel T. Biesman en Luitenant-Kolonel J. C. van Nes.
Raadsman: Majoor J. Eden.

Verwijdering, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, naar Antwerpen, waar beklaagde zich 2 dagen na de aanvang van zijn ongeoorloofde afwezigheid bij de politie ter plaatse heeft gemeld, waarna hij circa een week later aan de Koninklijke Marechaussee is overgegeven.

Samenloop. Einde der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

(W.M.Sr. art. 97, 98, 99; W.Sr. art. 55, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. L. v. W., geboren 14 oktober 1940, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Lucht-„macht en ingedeeld bij het Luchtmacht Bewakingskorps Squadron op „de Vliegbasis Soesterberg, op of omstreeks 28 juni 1960 te Huis ter „Heide gemeente Zeist, zijn voormeld onderdeel eigendunkelijk heeft „verlaten, zich vervolgens, met het oogmerk om zich voor goed aan „zijn dienstverplichtingen te onttrekken, naar Antwerpen in het buiten-„land heeft begeven en sinds genoemde datum opzettelijk ongeoorloofd „en onafgebroken van genoemd onderdeel afwezig is gebleven tot hij „op 7 juli 1960 door personeel van de Belgische Rijkswacht werd „overgegeven aan personeel van de Koninklijke Marechaussee der Bri-„gade Roosendaal, althans totdat hij zich op 30 juni 1960 te ca. 21.00 „uur vrijwillig heeft gemeld bij de Belgische politie te Aartselaar";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 12 augustus 1960, opgemaakt door de kapitein E. P. A. M. baron van Lamsweerde, commandant B & E Squadron Vliegbasis Soesterberg, ten tijde, dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht in werkelijke militaire dienst was, ingedeeld bij het Luchtmacht Bewakingskorps Squadron op de Vliegbasis Soesterberg te Zeist, ben ik op 28 juni 1960 van mijn onderdeel vertrokken en naar Amsterdam gereisd. Onderweg kwam bij mij de gedachte op om niet meer naar mijn onderdeel terug te keren, doch naar Frankrijk te gaan en mij zodoende voorgoed aan mijn dienstverplichtingen te onttrekken. Per trein ben ik van Amsterdam naar 's-Hertogenbosch gereisd vanwaar ik naar België besloot te lopen. 30 juni 1960 bereikte ik Antwerpen (België) en om 20.30 uur diezelfde dag bereikte ik Aartselaar, alwaar ik mij te 21.00 uur bij een veldwachter van de Belgische politie vrijwillig heb gemeld. Van 1 juli 1960 heb ik in de strafgevangenis te Antwerpen gezeten, vanwaar ik op 7 juli 1960 door de Belgische politie werd overgegeven aan de Koninklijke Marechaussee te Roosendaal.

Overwegende, dat een ten processe aanwezige en aan beklaagde voorgehouden verklaring dd. 19 juli 1960, opgemaakt door de veldwachter der gemeente Aartselaar, Victor Lansloot, onder meer zakelijk inhoudt:

Van W., J. W. L., Nederlands onderdaan, geboren te Hilversum, 14 oktober 1940 en wonende te Amsterdam, Volkerakstraat nr. 59, heeft zich op 30 juni 1960 te 21.00 uur vrijwillig bij ons aangemeld.

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts onder meer zakelijk inhoudt:

J. W. L. van W., dienstplichtig soldaat, is van 28 juni 1960 te 08.00 uur tot 7 juli 1960 onafgebroken zonder recht of vergunning

afwezig geweest van zijn onderdeel Vliegbasis Soesterberg, gelegerd WS. Kamp te Huis ter Heide.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerder genoemde verklaring van veldwachter Lansloot slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „tot hij op 7 juli 1960 „door personeel van de Belgische Rijkswacht werd overgegeven aan „personeel van de Koninklijke Marechaussee der Brigade Roosendaal, „althans";

Overwegende, dat het bewezenverklaarde oplevert zowel overtreding van artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 99 Wetboek van Militair Strafrecht als overtreding van artikel 97 juncto 99 Wetboek van Militair Strafrecht, doch beide feiten zijn begaan in eendaadse samenloop, zodat onder toepassing van artikel 55 1e lid Wetboek van Strafrecht de qualificatie dient te luiden:

„desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich naar het buiten-
„land verwijdert",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Merkwaardig is de overweging, dat het bewezen verklaarde zowel opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, niet langer dan 4 dagen durende oplevert, als desertie wegens verwijdering met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken. De jurisprudentie bekreunde zich gewoonlijk niet om de duur der afwezigheid, als het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken bewezen was.

Hoewel de tenlastelegging de Krijgsraad de vrije keuze (door een anachronistische volgorde zelfs een suggestieve keuze) liet tussen het tijdstip van aanmelding in het buitenland en het tijdstip van aankomst bij de Nederlandse krijgsmacht, heeft de Krijgsraad uitdrukkelijk het tijdstip van aanmelding bij de Belgische politie aangenomen als tijdstip van einde der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. Men zie in dit verband „Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde „afwezigheid" in M.R.T. XL, blz. 587 v. *W.H.V.*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 september 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel J. Hofs en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.
Raadsman: Eerste-Luitenant T. G. Waanders.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van een luitenant-arts, die van oordeel was dat beklaagde kon opstaan, om uit zijn bed te komen en zich aan te kleden. Twee dagen later: opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van zijn compagniescommandant om mede te gaan teneinde verhoord te worden.

Voorwaardelijk opgelegde militaire detentie omdat beklaagde sedert zijn negatieve houding ten aanzien van de militaire dienst heeft laten varen.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. P. v. K., geboren 13 februari 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, te Schaarsbergen, in elk geval in „Nederland,

„op of omstreeks 18 juli 1959 heeft geweigerd dan wel opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan de hem door zijn meerdere de „1e Luitenant-Arts Dronkers, gegeven dienstbevelen uit bed te komen, „zich aan te kleden en naar de compagnie terug te keren, welke bevelen „hem, beklaagde, werden gegeven omdat hij, voorwendend ziek te zijn, „dit naar de mening van die 1e Luitenant-Arts niet was;

„op of omstreeks 20 juli 1959 heeft geweigerd dan wel opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere de „Kapitein Meyer gegeven dienstbevel mee te gaan, welk bevel hem, „beklaagde, werd gegeven omdat die Kapitein hem, beklaagde, wilde „horen ter zake van een door hem, beklaagde, gepleegde ongehoor„zaamheid";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 27 juli 1959 opgemaakt en getekend door de Commandant van de C-Compagnie 11e Bataljon Infanterie onder meer blijkt, dat H. P. v. K., registratienummer . . . ., op genoemde datum sedert 9 april 1959 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, als dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht te Schaarsbergen op 18 juli 1959, met zoveel woorden heeft geweigerd aan de hem door de 1e Luitenant-Arts Dronkers gegeven dienstbevelen om uit bed te komen, zich aan te kleden en naar de compagnie terug te keren, te gehoorzamen; dat deze bevelen hem waren gegeven, nadat hij over hoofdpijn en slapeloosheid had geklaagd waarop die Luitenant had gereageerd door te zeggen dat hij best kon opstaan; op 20 juli 1959 willens en wetens heeft nagelaten te gehoorzamen, aan het hem door zijn meerdere de kapitein Meyer gegeven dienstbevel om met hem mee te gaan; dat hij, toen dit bevel hem werd gegeven voorlopig arrest onderging, hem aangezegd naar aanleiding van een door hem gepleegde ongehoorzaamheid;

Overwegende, dat bij hun verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuigen onder meer zakelijk hebben verklaard en met ede bevestigd:

Daniël Johan Dronkers, 1e Luitenant-Arts, 11e Bataljon Infanterie, registratienummer 32.04.25.066:

dat hij beklaagde op 18 juli 1959 te Schaarsbergen het dienstbevel heeft gegeven op te staan, zich aan te kleden, en naar de compagnie te gaan; dat beklaagde toen met zoveel woorden weigerde aan dat bevel te gehoorzamen en op zijn bed bleef liggen, zich niet aankleedde en niet naar de compagnie ging;

Harm Meyer, Kapitein der Grenadiers, commandant E-Compagnie 11e Bataljon Infanterie:

dat hij beklaagde op 20 juli 1959 te Schaarsbergen het bevel gegeven heeft om met hem, getuige, mee te gaan aangezien hij hem wilde horen terzake van een door hem, beklaagde, gepleegde ongehoorzaamheid tegenover Luitenant-Arts Dronkers; dat beklaagde hierop op geen enkele wijze reageerde en op zijn bed bleef liggen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ... enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog"*;

2e *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog"*;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e artikel 114 aanhef en lid 2 Wetboek van Militair Strafrecht;

2e artikel 114 aanhef en lid 2 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad rekening houdt met het ontvangen bericht, dat beklaagde zijn negatieve houding tegenover de militaire dienst sinds het plegen van genoemde feiten heeft laten varen en volgens zijn commandant thans zijn diensten naar behoren verricht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

11 april 1960

Voorzitter: Mr. F. W. ter Spill (fgd); *Leden:* Mr. E. Hoogenrood en Mr. W. Nieuwhoff jr.; *Militaire leden:* W. Kist, brigade-generaal b.d. en B. C. Mante, kolonel van de militair-juridische dienst b.d.

Centrale Raad van Beroep

18 october 1960

M.A.W. 1960/B 5

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet reserve personeel krijgsmacht artt. 4, 34-60; RMAKL art. 82; Ambtenarenwet artt. 48 en 58).

Reserve-officier der artillerie is ter beschikking gesteld bij het Korps Mobiele Colonnes, doch gehandhaafd bij het wapen der artillerie (het K.M.C. is nog geen „wapen"). Deze handelwijze strijdt niet met artikel 4 van de wet reserve-personeel, maar wel met artikel 47 dier wet (er is geen maatregel van slechts tijdelijke aard aanwezig). In feite is sprake van een overplaatsing; immers de betrokkene wordt, wat het speciale deel van zijn militaire bekwaamheid betreft, ingedeeld bij een andere categorie; promotiekansen bij zijn eigen wapen heeft betrokkene niet meer.

Door de Minister is uitvoerig betoogd, dat voor genoemd artikel 47 in de huidige situatie eigenlijk geen plaats meer is; de rechter moet evenwel deze bepaling aanmerken als een algemeen verbindend voorschrift, hoe redelijk ook op zichzelf 's Ministers standpunt mag zijn. Mede gelet op dit laatste evenwel, wordt bepaald, dat de nietigverklaring van het bestreden besluit eerst zal werken van 1 januari 1962 af.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, inzake: J., reserve-eerste-luitenant der Artillerie, wonende te D., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Th. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat namens de Chef van de Generale Staf, tevens Bevelhebber der Landstrijdkrachten, bij brief van 6 februari 1958 aan de Commandant der Luchtdoelartillerie het volgende is bericht:

„1. Ingevolge opdracht van de Minister van Oorlog, vervat in de „nota van 21 december 1957, nr. P. 113.962/Conf, en ten vervolge „op mijn brief van 9 januari 1958, nr. 3/26.07.27.169/10, (niet aan „alle geadresseerden bekend), stel ik mits deze met ingang van 15 fe„bruari 1958 als „toegevoegd personeel" ter beschikking van de Alge„meen Inspecteur tevens Commandant van de Mobiele Colonnes, de in „de bijlage genoemde reserve-officieren.

„2. De onder volgnr. 34 genoemde reserve-officier, wordt met in„gang van dezelfde datum tevens registratief heringedeeld van het Re„giment geneeskundige troepen, bij het Regiment infanterie Menno van „Coehoorn.

„3. Ik verzoek de Algemeen Inspecteur tevens Commandant van de

„Mobiele Colonnes, genoemde reserve-officieren op de voorgeschreven „wijze aan te vragen.

„4. Voorts verzoek ik U — een ieder voor zover hem betreft — het „terzake vereiste te verrichten en te doen verrichten.

„5. De legger van de in punt 2 genoemde reserve-officier zend ik „rechtstreeks toe aan de Commandant van laatstgenoemd regiment.

„6. De overige in 1958 nog ter beschikking te stellen reserve-„officieren zal ik zodra doenlijk aanwijzen.";

Overwegende, dat in de bijlage, bedoeld sub 1 van vorenaangehaalde brief mede genoemd was klager, toenmaals reserve-tweede-luitenant bij het wapen der artillerie;

Overwegende, dat klager, na van de inhoud van vorenaangehaalde brief van 6 februari 1958 te hebben kennis genomen, d.d. 1 november 1958 een rekest tot verweerder heeft gericht, houdende het verzoek „hem te willen indelen in een functie bij het wapen, waarvoor hij is opgeleid, of hem althans een taak te geven, waar hij, gezien zijn opleiding, ervaring en mentaliteit, beter op zijn plaats is dan bij de mobiele colonnes";

Overwegende, dat verweerder d.d. 21 januari 1959 afwijzend op vorenbedoeld rekest heeft beslist, welke beslissing aan klager is medegedeeld bij een brief d.d. 10 maart 1959 van de Inspecteur der Artillerie, luidend als volgt:

„Naar aanleiding van het door U aan Zijne Excellentie de Minister „van Oorlog aangeboden request om te mogen worden ingedeeld voor „een mobilisatiebestemming bij de luchtdoelartillerie draagt Zijne Ex-„cellentie mij op U mede te delen dat Uw verzoek is afgewezen.

„Hierbij wordt verwezen naar de wet voor het reserve-personeel der „krijgsmacht art. 4, lid 1, sub 1° en 2°, waarbij bovendien het volgende „wordt opgemerkt:

„a. Het komt veelvuldig voor dat aan personeel met groot verlof „een andere mobilisatiefunctie moet worden toegekend dan die waar-„voor zij tijdens hun eerste oefening werden opgeleid. De noodzaak „hiertoe is meestentijds gelegen in het feit dat de betreffende functies „niet voorkomen in de vredessamenstelling van de Koninklijke land-„macht.

„b. Zulks is ook het geval bij het ter beschikking stellen van per-„soneel ten behoeve van de Mobiele Colonnes.

„c. Het is ondoenlijk in al deze gevallen de indeling te doen ge-„schieden op basis van vrijwilligheid.

„d. De indeling bij de Mobiele Colonnes wordt als een mobilisatie-„bestemming als elke andere beschouwd.";

Overwegende, dat klager bij een op 24 maart 1959 ontvangen klaagschrift tegen het hem bij voormelde brief medegedeelde besluit van verweerder d.d. 21 januari 1959 beroep heeft ingesteld en, op de zo mondeling als schriftelijk door hem aangevoerde gronden, kennelijk het Gerecht heeft willen verzoeken om, met nietigverklaring van het bestreden besluit, te bepalen, dat hem alsnog een mobilisatiebestemming zal worden gegeven bij een onderdeel der luchtdoelartillerie;

Overwegende, dat verweerder op 22 mei 1959 een contra-memorie heeft ingediend, waarbij hij, op de daarin ontwikkelde gronden, zoals die door zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting nader zijn toegelicht, heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep;

Overwegende, dat het Gerecht de zaak heeft behandeld te zijner openbare terechtzitting van 21 maart 1960;

IN RECHTE:

1. Overwegende, dat klager — die inmiddels tot eerste-luitenant is bevorderd — zich door het bestreden besluit bezwaard gevoelt, omdat dit besluit er toe zal leiden, dat hij, ofschoon benoemd tot reserve-eerste-luitenant bij het wapen der artillerie en tot maart 1958 tewerkgesteld bij de luchtdoelartillerieschool, kaderafdeling lichte luchtdoelartillerie, op de voet van artikel 4, lid 1, der „Wet voor het reserve-„personeel der krijgsmacht" (hierna aan te duiden als: Wet reserve-personeel) ondermeer zal worden verplicht — zulks op de voet van het bepaalde sub 2° in genoemd artikel-lid — om in werkelijke dienst te komen en te blijven bij het Korps Mobiele Colonnes, dus buiten het wapen, waarbij hij is benoemd;

2. Overwegende, dat voormeld artikel 4, lid 1, luidt als volgt:

„1. Zij, die tot het personeel behoren, kunnen — onverminderd de „verplichtingen op hen rustende krachtens deze of enige andere wet „alsmede onverminderd die, welke zij vrijwillig op zich hebben ge-„nomen — worden verplicht:

„1°. om in tijd van oorlog in werkelijke dienst te komen en (of) te „blijven, zolang als Onze minister dit wegens de omstandigheden, welke „tot buitengewone oproeping in werkelijke dienst aanleiding gaven, „nodig oordeelt;

„2°. om, tenzij zij krachtens door Ons te stellen regelen van oefening „geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld, in tijd van vrede, voor zover „zulks door Onze minister wordt nodig geoordeeld, in elk tijdvak van „drie jaren in het belang van hun geoefendheid in werkelijke dienst te „komen en te blijven voor ten hoogste zestig dagen, verdeeld over ten „hoogste drie perioden;

„3°. om, voor zover zulks door Onze minister in het belang van hun „verdere vorming nodig wordt geoordeeld, mondelinge of schriftelijke „cursussen te volgen, dan wel, indien zij daaraan de voorkeur geven, „in elk tijdvak van drie jaren in werkelijke dienst te komen en te blijven „voor een periode van zes dagen;

„4°. om, als zij voor groot verlof in aanmerking komen, in werke-„lijke dienst te blijven;

„a. zolang zij de graad van geoefendheid, die zij bij het einde van de „oefeningstijd hadden moeten bezitten, niet hebben bereikt,

„b. gedurende evenveel dagen als zij door het ondergaan van straf, „door ongeoorloofde afwezigheid of door desertie niet aan de dagelijkse „dienst hebben deelgenomen;

„c. zolang zij de geldelijke schuld, welke ingevolge administratieve „bepalingen op hen rust ter zake van hun aansprakelijkheid voor mili-„taire goederen, niet hebben aangezuiverd;

„d. zolang het vertrek met groot verlof gevaar zou opleveren voor „verspreiding van heersende of geheerst hebbende besmettelijke ziekte.";

3. Overwegende, dat verweerder ter rechtvaardiging van het bestreden besluit aanvoert, dat noch in voormeld artikel 4, noch elders in de Wet reserve-personeel een bepaling is te vinden, volgens welke een reserve-officier tot nakoming van zijn verplichtingen met betrekking tot de werkelijke dienst, bedoeld in voormeld artikel 4, lid 1, uitsluitend kan worden opgeroepen bij het wapen of dienstvak, waarbij hij is benoemd;

4. Overwegende, dat inderdaad een uitdrukkelijke bepaling, als door verweerder bedoeld, in de Wet reserve-personeel niet is te vinden; dat dit op zichzelf echter nog niet de door verweerder gewenste conclusie rechtvaardigt, dat een reserve-officier, ter nakoming van zijn verplichtingen ex gemeld artikel 4, lid 1, kan worden opgeroepen bij een ander wapen of dienstvak dan dat, waarbij hij is benoemd, dan wel bij het Korps Mobiele Colonnes, zo hij niet bij dat krijgsmachtdeel is benoemd; dat toch die conclusie moet worden verworpen, indien zij in strijd zou blijken met de duidelijke bedoeling van de wetgever, zoals die uit de bepalingen der Wet reserve-personeel, in onderling verband en naar doel en strekking gelezen, moet worden afgeleid;

5. Overwegende, dat derhalve de vraag moet worden beantwoord, of vorenbedoelde conclusie strijdig is met de bedoeling van de wetgever, zoals die blijkt uit de bepalingen der Wet reserve-personeel;

6. Overwegende, dienaangaande, dat vorenaangehaald artikel 4, lid 1, — alwaar bij het bepaalde sub 2° de reserve-officieren verplicht worden in werkelijke dienst te komen „in het belang van hun geoefend-„heid" — moet worden gelezen in verband met artikel 38, lid 1, der Wet reserve-personeel welk artikel-lid, dat geldt voor de officieren der landmacht, als volgt luidt:

„Artikel 38. 1. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen ko-„men, moet de officier onverminderd de overige in dit hoofdstuk ge-„stelde eisen, bij goed gedrag, goede plichtsbetrachting, goede gezags-„uitoefening en goede dienstijver, de vereiste bekwaamheid en geschikt-„heid voor de hogere rang bezitten. Bovendien moet hij in tijd van „vrede voldoen aan bij algemene maatregel van bestuur voor de daar-„voor in aanmerking komende wapens en rangen vast te stellen eisen „nopens de tijd in werkelijke dienst door te brengen. Deze tijd mag niet „overschrijden de tijdsduur, vermeld in artikel 4, eerste lid, onder 2°.",

terwijl in dit verband tevens van belang is artikel 47 dier Wet, alwaar, eveneens met betrekking tot de officieren der landmacht, het volgende is bepaald:

„Artikel 47. 1. Officieren, die voor de dienst bij de generale staf, „het wapen der Koninklijke marechaussee, het dienstvak van de inten-„dancestaf, het dienstvak der intendance, het dienstvak van de militair-„juridische dienst, het dienstvak van de technische staf, het dienstvak „van de aan- en afvoertroepen, het dienstvak van de geneeskundige „troepen of een dienstgroep der luchtmacht een bijzondere geschiktheid „bezitten, kunnen door Ons met hun instemming, al of niet met be-

„vordering, naar die staf, die wapens, die dienstvakken of die dienst-
„groep worden overgeplaatst.
„2. Wij behouden Ons voor de ingevolge het vorige lid overge-
„plaatste officieren in hun rang en ouderdom van rang, of wel met be-
„vordering, terug te plaatsen bij de generale staf, het wapen of het
„dienstvak, waartoe zij voor hun overplaatsing behoorden.";

7. Overwegende, dat duidelijk is, dat de eisen „nopens de tijd in „werkelijke dienst door te brengen", bedoeld in de tweede volzin van vorenaangehaald artikel 38, lid 1, gesteld zijn met het oog op de bekwaamheid en geschiktheid voor de hogere rang, die de betreffende officier, ingevolge de eerste volzin van dat artikel-lid, moet bezitten om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen;

8. Overwegende, dat dit bevestiging vindt in de Memorie van Toelichting bij de Wet reserve-personeel, alwaar, ten aanzien van artikel 38, de Minister van Oorlog en van Marine er op wijst, dat de eerste zin van het eerste lid overeenkomt met de bepaling in artikel 45 van het gelijktijdig ingediende) ontwerp voor de „Wet bevordering en ontslag „beroepsofficieren" (hierna aan te duiden als: Wet beroepsofficieren), waarop de Minister dan laat volgen:
„De behoefte is voorts gebleken aan een bepaling als neergelegd in de „tweede zin van dit eerste lid; de officier moet een minimum tijd in „werkelijke dienst hebben doorgebracht om hem voor bevordering tot „de naasthogere rang te kunnen beoordelen.
„Uiteraard dient de tijdsduur gebonden te blijven aan die, vermeld in „artikel 4, eerste lid, onder 2°;

9. Overwegende, dat artikel 45 der Wet beroepsofficieren, welk artikel geldt voor officieren van de landmacht, uit drie volzinnen bestaat, waarvan de eerste en de tweede gelijkluidend zijn aan de eerste, respectievelijk de tweede volzin van artikel 38, lid 1, der Wet reserve-personeel, met slechts dit verschil, dat in de tweede volzin van dat artikel 45 niet wordt gesproken van „de tijd in werkelijke dienst door „te brengen", maar van „practische diensttijd", terwijl de derde volzin van dat artikel 45 luidt als volgt:
„. . . . Deze diensttijd dient in redelijke verhouding te staan tot, en niet „langer te zijn dan de helft van de diensttijden, genoemd in artikel 46, „eerste lid.";

10. Overwegende voorts, dat onder het hoofdstuk „Algemeen" van de Memorie van Toelichting bij het ontwerp Wet reserve-personeel is medegedeeld, dat, waar mogelijk nauwe aansluiting is gezocht bij het ontwerp Wet beroeps-officieren, waarbij met name wordt gewezen op de bepalingen betreffende de voor bevordering geëiste diensttijden in de rang; dat uit die mededeling — gecombineerd met evenbedoelde verwijzing ad artikel 38 van het ontwerp Wet reserve-personeel naar de, door de ontwerper als overeenkomstig beschouwde bepalingen van artikel 45 van het Ontwerp Wet beroeps-officieren — te concluderen valt, dat hetgeen in de Memorie van Toelichting en andere kamerstukken bij de Wet beroepsofficieren is opgemerkt ten aanzien van artikel 45 dier wet, tevens geldt voor artikel 38, lid 1, der Wet reserve-personeel;

11. Overwegende, dat op grond van hogerbedoelde mededeling onder „Algemeen" in de Memorie van Toelichting bij het ontwerp Wet reserve-personeel eveneens moet worden aangenomen, dat op artikel 47 dier wet — ten aanzien waarvan in de Memorie van Toelichting bij dat artikel slechts wordt opgemerkt, dat het geen toelichting behoeft — mede van toepassing is hetgeen in de Memorie van Toelichting en overige kamerstukken bij het ontwerp Wet beroepsofficieren is verhandeld met betrekking tot artikel 55 van laatstgenoemde wet, welk artikel voor beroepsofficieren van de landmacht de mogelijkheden van overplaatsing regelt, en welk artikel 55 gelijkluidend is aan vorenaangehaald artikel 47 der Wet reserve-personeel, behoudens dat, in het eerste lid, niet genoemd is de mogelijkheid van overplaatsing naar de generale staf;

12. Overwegende nu, dat in de Memorie van Toelichting bij het ontwerp Wet beroepsofficieren ad artikel 45 dier wet wordt opgemerkt, dat „de grote verscheidenheid, welke zich bij vele rangen bij de ver-„schillende korpsen, staven, wapens, dienstvakken en dienstgroepen in „de loop der jaren, in het bijzonder na de laatste wereldoorlog, heeft „afgetekend," (medebrengt), „dat de eisen te stellen nopens . . . . prac-„tische diensttijd in elk dier rangen zodanige verschillen vertonen en „kunnen gaan vertonen bij de onderscheidene krijgsmachtdelen, dat deze „bezwaarlijk in een algemeen geldende wettelijke regeling zijn samen te „vatten", weshalve vaststelling bij algemene maatregel van bestuur van de voor iedere categorie vereiste practische diensttijd wordt bepleit;

13. Overwegende, dat in de Memorie van Antwoord bij voormeld ontwerp onder het hoofd „Systeem van de Wet" met betrekking tot het begrip „practische diensttijd" in artikel 45 nogmaals op die grote verscheidenheid wordt gewezen, terwijl bij de behandeling in de Tweede Kamer door Staatssecretaris Moorman dat begrip aldus nader werd toegelicht: „De practische diensttijd is dus de tijd, die een officier in de „praktijk van zijn vak moet doormaken om bevorderd te kunnen wor-„den, dus te midden van de mensen en het materieel, waarmede hij „uiteindelijk aan zijn bestemming zal moeten voldoen", waarna de Staatssecretaris in datzelfde verband wijst op de variatie van wapens en diensten bij land- en luchtmacht, waardoor de term „practische „diensttijd" niet te vervangen is door troependienst, aangezien er technische diensten zijn, waarvoor het begrip „troependienst" een niet bestaand begrip is, en „wapens, waarbij officieren dienen, die nooit bij de „eigenlijke troep komen vanwege hun specialisatie";

14. Overwegende ,dat in diezelfde Memorie van Antwoord ad artikel 55 der Wet beroepsofficieren, regelend de mogelijkheid van overplaatsing van officieren van de landmacht, de Minister, in antwoord op hetgeen enige kamerleden naar voren hadden gebracht in het Voorlopig Verslag bij het ontwerp Wet beroepsofficieren, het volgende opmerkt: „Inderdaad beperkt de inhoud van de artikelen 55 en 96 de mogelijk-„heid van overplaatsingen tot met name genoemde wapens en dienst-„vakken en moet voor het overige de weg van ontslag en benoeming „worden gevolgd. Voor ontslag en benoeming is uiteraard steeds de in-

„stemming van de er bij betrokken officier vereist"; dat de Minister vervolgens verklaart de mening te delen van een aantal andere kamerleden, kenbaar gemaakt in het Voorlopig Verslag, „dat de opleiding „der officieren hier te lande, als regel aan de Koninklijke Militaire Aca„demie, zodanig is opgezet, dat onmiddellijk begonnen wordt met de „specialistische opleiding in een tevoren gekozen wapen", waarop de Minister laat volgen:
„Bij deze methode van opleiden zal in het algemeen het overgaan van „het ene wapen of dienstvak naar het andere niet plaats vinden. Het „is echter gewenst, dat ten behoeve van de aanvulling van de wapens „en dienstvakken, waarvoor geen opleiding aan de Koninklijke Militaire „Academie plaats vindt, het systeem van overplaatsing blijft gehand„haafd.";

15. Overwegende, dat uit de bepalingen der Wet reserve-personeel, respectievelijk van de Wet beroepsofficieren — met name uit de artikelen 37 en 47, lid 2, respectievelijk de artikelen 44 en 55, lid 2, — duidelijk blijkt van de bedoeling des wetgevers, dat een (reserve- dan wel beroeps-) officier van de landmacht wordt benoemd bij een met name genoemd wapen of dienstvak;

16. Overwegende, dat uit al het voorgaande, in onderling verband beschouwd, geconcludeerd moet worden, dat de wetgever de eisen „nopens de tijd in werkelijke dienst door te brengen", bedoeld in artikel 38, lid 2, der Wet reserve-personeel — evenals de daarmede analoge eisen nopens „practische diensttijd", bedoeld in artikel 45 der Wet beroepsofficieren — heeft willen stellen met het oog op de grote mate van differentiatie in dienst bij de onderscheidene „korpsen, staven, „wapens, dienstvakken en dienstgroepen", in het bijzonder bij land- en luchtmacht, en de *gespecialiseerde* bekwaamheid en geschiktheid, die in verband met die differentiatie van de officier wordt verlangd, wil hij voor bevordering in aanmerking kunnen komen;

17. Overwegende, dat voorts blijkt, dat de wetgever — er van uitgaande, dat de opleiding van de officieren van het begin af aan gespecialiseerd is geweest op de dienst bij het wapen of dienstvak, waarbij hij is benoemd — het overgaan van een officier van het ene wapen of dienstvak naar het andere, in het algemeen slechts mogelijk heeft willen doen zijn door middel van ontslag hij het ene wapen of dienstvak en benoeming bij het andere behalve, dan indien een zodanig overgaan noodzakelijk zou blijken „ter aanvulling van de wapens en dienstvak„ken, waarvoor geen opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie „plaats vindt", in welk geval dat overgaan kan geschieden door middel van overplaatsing op de voet van artikel 47, c.q. artikel 55 der Wet reserve-personeel, c.q. der Wet beroepsofficieren;

18. Overwegende nu, dat niet alleen voor de weg van benoeming en ontslag, doch — gelet op de tekst van artikel 47 der Wet reserve-personeel en van artikel 55 der Wet beroepsofficieren, zoals die artikelen zijn vastgesteld overeenkomstig de bij nota's van 14 juni 1954, nrs. 15 en 18 gewijzigde ontwerpen — ook voor die van overplaatsing de instemming van de officier is vereist; dat die eis van instemming

uiteraard is gesteld ter waarborging van de belangen van de officier, onder meer — voor de reserve-officier — van het belang, dat hij er bij heeft, dat het verrichten van werkelijke dienst, c.q. het volgen van cursussen, strekt tot het verwerven van die *gespecialiseerde* bekwaamheid en geschiktheid, die hij bezitten moet om bevorderd te kunnen worden;

19. Overwegende, dat in dit, door de wetgever gewilde systeem, zoals dit in de Wet reserve-personeel tot uitdrukking is gebracht, geen plaats is voor de mogelijkheid, dat — zoals bij het bestreden besluit ten aanzien van klager is geschied — een reserve-officier anders dan door ontslag en benoeming of door overplaatsing, althans anders dan met zijn instemming, zou kunnen worden ter beschikking gesteld van, en daarmee gedwongen zou overgaan naar een ander wapen of dienstvak dan dat, waarbij hij is benoemd, waardoor immers de reserve-officier, zonder diens instemming, de gelegenheid zou kunnen worden ontnomen om de tijd, die hij in werkelijke dienst moet doorbrengen, of die hij aan het volgen van cursussen moet besteden, te benutten voor het zich eigen maken van de, gespecialiseerde, bekwaamheid en geschiktheid, die vereist zijn voor bevordering; dat die mogelijkheid te meer uitgesloten moet worden geacht voor wat betreft een ter beschikking stellen, niet slechts van een ander wapen of dienstvak, doch zelfs bij een geheel ander krijgsmachtdeel als in casu het Korps Mobiele Colonnes;

20. Overwegende, dat — in verband met het in de aanhef van voornoemd artikel 4, lid 1, gemaakte voorbehoud — het Gerecht nog heeft nagegaan, of wellicht bij enig ander produkt van wetgevende aard dan de Wet reserve-personeel voorschriften zijn gegeven, waaruit zou voortvloeien, dat klager als reserve-officier bij de artillerie wel zonder zijn instemming ter beschikking kan worden gesteld van het Korps Mobiele Colonnes; dat echter van het bestaan van een zodanig voorschrift niet is gebleken zodat kan daarblijven de vraag, of een dergelijk voorschrift zou kunnen derogeren aan doel en strekking van de bepalingen der Wet reserve-personeel, zoals die hierboven uiteen zijn gezet;

21. Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat het bestreden besluit, in strijd is met het algemeen verbindende voorschrift van artikel 4, lid 1 der wet reserve-personeel, zoals dit in verband met de overige bepalingen dier wet, naar doel en strekking beschouwd, moet worden gelezen en uit dien hoofde moet worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake:

De Minister van Defensie, eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. B. Muiderman, luitenant-kolonel der militaire administratie, werkzaam bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage, tegen: *J.,* wonende te

D., gedaagde in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat namens de chef van de generale staf, tevens bevelhebber der landstrijdkrachten, bij brief van 6 februari 1958 o.a. aan de commandant der luchtdoelartillerie, voorzover te dezen van belang, het volgende is bericht:

„1. Ingevolge opdracht van de Minister van Oorlog, vervat in de „nota van 21 december 1957, nr P.113.962/Conf, en ten vervolge op „mijn brief van 9 januari 1958, nr. 3/26.07.169/10, (niet aan alle „geadresseerden bekend), stel ik mits deze met ingang van 15 februari „1958 als „toegevoegd personeel" ter beschikking van de Algemeen „Inspecteur tevens Commandant van de Mobiele Colonnes, de in de „bijlage genoemde reserve-officieren."

„3. Ik verzoek de Algemeen Inspecteur tevens Commandant van de „Mobiele Colonnes, genoemde reserve-officieren op de voorgeschreven „wijze aan te vragen."

„4. Voorts verzoek ik U — een ieder voor zover hem betreft — „het terzake vereiste te verrichten en te doen verrichten."

„6. De overige in 1958 nog ter beschikking te stellen reserve- „officieren zal ik zodra doenlijk aanwijzen.";

dat in de bijlage, bedoeld onder 1 van die brief, mede was genoemd gedaagde, toenmaals reserve-tweede-luitenant bij het wapen der artillerie;

Overwegende dat gedaagde vervolgens in maart 1958 een niet-gedagtekende circulaire heeft ontvangen van de commandant der luchtdoelartillerie, luidende:

„Tengevolge van de omstandigheden is bij de luchtdoelartillerie de „verhouding parate eenheden — mobilisabele eenheden zodanig, dat „het niet mogelijk is om aan al het voor de eerste oefening bij de lucht- „doelartillerie opgeleide personeel een mobilisatiebestemming toe te kennen.

„Een aantal bij de luchtdoelartillerie opgeleide reserve-officieren „komt daardoor niet in aanmerking voor indeling en als gevolg daar- „van evenmin voor bevordering.

„Door de Minister van Oorlog is mij nu verzocht een aantal van deze „reserve officieren ter beschikking te stellen van de Inspecteur der „mobiele colonnes; dientengevolge heb ik onder anderen U aangewezen „om de rest van de tijd, welke U als reserve officier, voortgekomen uit „de dienstplicht, nog ter beschikking moet blijven, te vervullen bij de „mobiele colonnes.

„Ik merk hierbij op, dat aan deze terbeschikkingstelling geen registra- „tieve overplaatsing verbonden is en dat U derhalve gehandhaafd blijft „in de ranglijst van de reserve officieren van het wapen der artillerie.

„Voor al datgene, wat U voor de luchtdoelartillerie hebt gedaan, „voor alle tijd en moeite, die U daaraan hebt besteed, betuig ik U mijn „dank en hoewel ik het betreur, dat het niet mogelijk is U een functie „te geven bij een mobilisabel lua-onderdeel, hoop en vertrouw ik, dat

„U ook aan de mobiele colonnes Uw beste krachten zult willen wijden.";

Overwegende dat gedaagde in maart 1958 tevens een niet-gedagtekende circulaire heeft ontvangen van de algemeen inspecteur tevens commandant der mobiele colonnes, voorzover te dezen van belang luidend als volgt:

„De Minister van Oorlog en Marine heeft bepaald, dat U voorshands „Uw reserve-plicht bij de Mobiele Colonnes zult vervullen.

„Op wettelijke gronden blijft U als reserve officier tot Uw eigen „wapen of dienstvak behoren. Gij zijt echter bestemd om een functie „in de oorlogsorganisatie van de Mobiele Colonnes te vervullen, welke „functie tevens Uw mobilisatiebestemming zal bepalen. Eerst nadat „de Grondwet — na wijziging — toestaat de Mobiele Colonnes als „vierde krijgsmachtdeel in de strijdkrachten op te nemen, zal de moge„lijkheid bestaan op eigen verzoek overplaatsing naar de Mobiele „Colonnes te bewerkstelligen.";

Overwegende dat gedaagde naar aanleiding van deze circulaires op zijn verzoek in maart 1958 door de commandant der luchtdoelartillerie in de gelegenheid is gesteld zijn bezwaren tegen zijn terbeschikkingstelling bij de mobiele colonnes mondeling op het commando der luchtdoelartillerie uiteen te zetten, waarbij hem werd verzocht zijn bezwaren schriftelijk in te dienen, waarna hij, na aan dit verzoek te hebben voldaan, in oktober 1958 wederom een bespreking heeft gehad op het commando der luchtdoelartillerie, en als gevolg hiervan zich bij een rekest d.d. 1 november 1958 via dit commando heeft gewend tot eiser, welk rekest luidt als volgt:

„Geeft met verschuldigde eerbied te kennen: J., reserve-Tweede„Luitenant der Artillerie, registratief ingedeeld bij het korps Luchtdoel„artillerie,

„dat hij als gewoon dienstplichtige onder de wapenen is gekomen op „7 augustus 1953 bij het voormalig regiment Lichte Luchtdoelartillerie „Betuwe,

„dat hij van october 1953 tot juni 1954 is opgeleid tot reserve„officier aan de Luchtdoelartillerieschool; aan de School voor reserve„officieren der Lichte Luchtdoelartillerie,

„dat hij op voornoemde school een opleiding heeft genoten als pele„tonscommandant bij de Lichte Luchtdoelartillerie-mobiel,

„dat hij na het met goed gevolg beëindigen van deze opleiding en zijn „bevordering tot Kornet, werd uitverkoren om gedurende de rest van „zijn diensttijd te worden tewerkgesteld bij de Luchtdoelartillerieschool, „bij de Kaderafdeling Lichte Luchtdoelartillerie,

„dat hij gedurende deze tewerkstelling instructie heeft gegeven in het „merendeel der vakken welke bij de opleiding van wachtmeesters stuks„commandanten worden onderwezen, zowel voor de territoriale- als „voor de mobiele onderdelen,

„dat hij daarenboven geruime tijd de functie van sectiecommandant „heeft bekleed bij een der kaderbatterijen van voornoemde afdeling,

„dat hij na het ingaan van zijn groot verlof vrijwillig schriftelijke „cursussen heeft gevolgd ingevolge artikel 4, punt 3 van de wet van 8

„december 1954, houdend herziening der wettelijke bepalingen ten „aanzien van het reserve personeel der Krijgsmacht,

„dat hij van deze cursussen 41 lesuren heeft gevolgd met een ge- „middeld uitstekend resultaat,

„dat hij sedert zijn vertrek met groot verlof niet meer onder de „wapenen is geweest,

„dat hem onlangs door de Commandant Luchtdoelartillerie werd „bericht dat hij voor de rest van de tijd welke hij nog als reserve- „officier beschikbaar moet blijven, ter beschikking is gesteld van de „mobiele colonnes,

„dat deze tewerkstelling hem in ernstige mate heeft teleurgesteld, ja „zelfs heeft gegriefd,

„dat hij stellig van mening is dat er voor hem, met de kennis, de „belangstelling en het enthousiasme welke hij bezit ten aanzien van het „wapen en de functie waarvoor hij is opgeleid, gelet ook op de taak „welke hij gedurende zijn eerste oefening heeft vervuld, een nuttiger „functie te vinden moet zijn bij zijn eigen wapen,

„dat hij, hoewel hij de noodzaak van dit onderdeel zeer wel inziet, „zeker niet beschikt over de geestesgesteldheid welke hem in staat zal „moeten stellen zijn beste krachten te geven aan een non-combattant „geheel als de mobiele colonnes.

„Redenen waarvoor hij zich tot Uwe Excellentie wendt met het eer- „biedig verzoek hem te willen indelen in een functie bij het wapen „waarvoor hij is opgeleid, of hem althans een taak te geven waar hij, gezien zijn opleiding, ervaring en mentaliteit beter op zijn plaats is dan bij de mobiele colonnes.";

Overwegende dat dit verzoek door eiser bij een besluit van 21 januari 1959 is afgewezen en gedaagde met dit besluit in kennis is gesteld bij een brief d.d. 10 maart 1959 van de inspecteur der artillerie, luidende:

„Naar aanleiding van het door U aan Zijne Excellentie de Minister „van Oorlog aangeboden request om te mogen worden ingedeeld voor „een mobilisatiebestemming bij de luchtdoelartillerie draagt Zijne Ex- „cellentie mij op U mede te delen dat Uw verzoek is afgewezen.

„Hierbij wordt verwezen naar de wet voor het reserve-personeel der „krijgsmacht art. 4, lid 1 sub 1° en 2°, waarbij bovendien het volgende „wordt opgemerkt:

„a. Het komt veelvuldig voor dat aan personeel met groot verlof „een andere mobilisatiefunctie moet worden toegekend dan die waar- „voor zij tijdens hun eerste oefening werden opgeleid. De noodzaak „hiertoe is meestentijds gelegen in het feit dat de betreffende functies „niet voorkomen in de vredessamenstelling van de Koninklijke land- „macht.

„b. Zulks is ook het geval bij het ter beschikking stellen van per- „soneel ten behoeve van de Mobiele Colonnes.

„c. Het is ondoenlijk in al deze gevallen de indeling te doen ge- „schieden op basis van vrijwilligheid.

„d. De indeling bij de Mobiele Colonnes wordt als een mobilisatie-
„bestemming als elke andere beschouwd.";

Overwegende dat gedaagde tegen eisers besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 11 april 1960 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dat besluit nietig heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en in het beroepschrift d.d. 4 mei 1960 daartegen de volgende bezwaren heeft genoemd:

„*a.* De nietigverklaring van het besluit van 21 januari 1959 vindt
„geen steun in de rechtsoverwegingen van de uitspraak, aangezien deze
„uitsluitend betrekking hebben op de vraag of betrokkene al dan niet
„kon worden aangewezen voor een mobilisatiefunctie bij het Korps
„Mobiele Colonnes.

„*b.* In de uitspraak wordt er ten onrechte van uitgegaan, dat een
„in werkelijke dienst zijnde reserve-officier dienst verricht bij een be-
„paald wapen of dienstvak en wordt ook in andere opzichten te weinig
„rekening gehouden met de feitelijke situatie.

„*c.* In de uitspraak wordt ten onrechte artikel 4 van de Wet voor
„het reserve-personeel der krijgsmacht geïnterpreteerd van artikel 38
„van deze wet uit, en eveneens ten onrechte het laatstgenoemde artikel
„geïnterpreteerd aan de hand van artikel 45 van de Wet bevordering en
„ontslag beroepsofficieren.

„*d.* De opvatting van het Ambtenarengerecht, dat het ter beschik-
„king stellen van een reserve-officier voor een mobilisatiefunctie bij het
„Korps Mobiele Colonnes overeenkomt met een overplaatsing naar een
„ander wapen of dienstvak, is niet houdbaar.";

Overwegende dat eiser daarna bij aanvullend beroepschrift d.d. 3 juni 1960 de volgende nadere uiteenzettingen heeft gegeven:

„Hierin hebben de verwijzingen „ad a", „ad b" enz. betrekking op
„de bezwaren, genoemd onder a, b enz. in het bovengenoemde beroep-
„schrift van 4 mei 1960.

„Voorts zijn de volgende afkortingen en samentrekkingen gebruikt:

„„Wet reserve-personeel" voor: Wet voor het reserve-personeel der
„krijgsmacht;

„„Wet beroepsofficieren" voor: Wet bevordering en ontslag beroeps-
„officieren;

„„M.v.T.": Memorie van toelichting bij het ontwerp van de daarna
„genoemde wet;

„„r.o.": rechtsoverweging van de bovengenoemde uitspraak in" (lees:
„van) „het ambtenarengerecht.

„I. *Ad a* (De nietigverklaring van het besluit van 21 januari 1959
„vindt geen steun in de rechtsoverwegingen van de beroepen uitspraak).

„1. In zijn rekest van 1 november 1958 gaf gedaagde o.a. te kennen,
„„dat hem onlangs door de Commandant Luchtdoelartillerie werd be-
„„richt dat hij voor de tijd welke hij nog als reserve-officier beschikbaar
„„moet blijven, ter beschikking is gesteld van de mobiele colonnes".

„Het rekest eindigde met het verzoek „hem te willen indelen in een „„functie bij het wapen waarvoor hij is opgeleid, of hem althans een „„taak te geven waar hij, gezien zijn opleiding, ervaring en mentaliteit „„beter op zijn plaats is dan bij de mobiele colonnes." Dit verzoek — „zijnde dus een verzoek om een bepaalde, ruim omschreven „indeling" „(mobilisatiebestemming) — werd afgewezen bij beschikking van de „Minister van Oorlog van 21 januari 1959, welke gedaagde ter kennis „werd gebracht bij schrijven van de Inspecteur der Artillerie van 10 „maart 1959.

„Gedaagde stelde hiertegen op 23 maart 1959 beroep in bij het „Ambtenarengerecht. In zijn klaagschrift vermeldde hij, dat hij de Mi- „nister had verzocht „zijn tewerkstelling bij de mobiele colonnes on- „„gedaan te maken en hem een mobilisatiebestemming te geven bij een „„lua-onderdeel" en stelde hij beroep in tegen de afwijzing daarvan.

„De ondergetekende heeft tegen deze interpretatie van het verzoek „en de afwijzing geen bezwaar.

„De overwegingen van het Ambtenarengerecht hebben echter na- „genoeg uitsluitend betrekking op het eerste deel van het verzoek zoals „dit in het klaagschrift werd omschreven, namelijk op de vraag of een „reserve-officier van de landmacht kan worden verplicht tot werkelijke „dienst „bij" een ander wapen of dienstvak dan dat waarbij hij is be- „noemd, dan wel bij het Korps Mobiele Colonnes. Nadat deze vraag „ontkennend is beantwoord, wordt het bestreden besluit nietig ver- „klaard. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat, naar de op- „vatting van het Ambtenarengerecht, de inwilliging van het eerste deel „van het verzoek zonder meer tot gevolg moet hebben, dat ook wordt „voldaan aan het tweede deel (verlenen van een mobilisatiebestemming „bij een onderdeel van de luchtdoelartillerie). Met deze opvatting kan „de ondergetekende niet instemmen. Uit een vervallen van de mobili- „satiebestemming bij het Korps Mobiele Colonnes kan namelijk ook „volgen — en dit is het meest in overeenstemming met de bestaande „mogelijkheden — dat voor gedaagde in geval van mobilisatie geen „organieke functie beschikbaar is en hem dus geen mobilisatiebestem- „ming kan worden verleend. Aan dit aspect van de zaak is door het „Ambtenarengerecht geen aandacht geschonken.

„De ondergetekende heeft er geen bezwaar tegen, dat het onderhavige „geding beperkt blijft tot de bovengenoemde vraag. Hij zou er dan „echter prijs op stellen, dat dit uit de uitspraak in hoger beroep, indien „daarbij de uitspraak van het Ambtenarengerecht wordt bevestigd, „duidelijk blijkt.

„Indien deze beperking niet mogelijk wordt geacht, komt de vraag „aan de orde of iedere reserve-officier aanspraak kan maken op toe- „wijzing van een mobilisatiefunctie. De ondergetekende meent deze „vraag ontkennend te moeten beantwoorden, doch wil daar thans niet „afzonderlijk op ingaan.

„II. *Ad b* 1. (In de uitspraak van het Ambtenarengerecht wordt „er ten onrechte van uitgegaan, dat een in werkelijke dienst zijnde „reserve-officier dienst verricht „bij" een bepaald wapen of dienstvak).

„2. In de beroepen uitspraak wordt — in navolging van sommige „wetsbepalingen, van de formulering van gedaagdes rekest en van een „verschrijving in de vierde alinea van de contra-memorie voor het „Ambtenarengerecht — gesproken van „dienst .... buiten het wapen „„waarbij hij (gedaagde) is benoemd" (1e r.o.), oproepen „bij het wa„„pen of dienstvak" (3e r.o.), resp. „bij een ander wapen of dienstvak" „4e r.o.), „dienst bij de onderscheidene korpsen, staven, wapens, dienst„„vakken en dienstgroepen" (16e r.o.), „dienst bij het wapen of dienst„„vak" (17e r.o.) en „ter beschikking gesteld van .... een ander wa„„pen of dienstvak" (19e r.o.). Deze uitdrukkingen zijn niet juist. Een „reserve-officier van de landmacht wordt niet opgeroepen voor mili„taire dienst — waarmede hier is bedoeld werkelijke dienst in de zin „van de hoofdstukken I en III van de Wet reserve-personeel — en ver„richt deze dienst niet „bij" een bepaald wapen of dienstvak, maar bij „een bepaalde organisatorische eenheid, zoals een bataljon, een regi„ment, een depot, een korps, een staf, een opleidingsinrichting, enz. „Ook wordt hij niet voor het verrichten van werkelijke dienst ter be„schikking gesteld van een wapen of dienstvak, dan wel van een orga„nisatorische eenheid als bovenbedoeld, maar van een autoriteit, die „belast is met de formatie van of het commando over een organisato„rische eenheid.

„Vroeger — vóór de tweede wereldoorlog — was dit anders. Deze „vroegere situatie „werkt nog na" in het spraakgebruik en in sommige „wettelijke bepalingen. Met het oog hierop volgt hierna een nadere „uiteenzetting over dit onderwerp.

„3. Vóór de tweede wereldoorlog was de landmacht grotendeels ge„organiseerd naar wapens en dienstvakken.

„Een wapen (waaronder hier en in het vervolg van dit beroepschrift „mede een dienstvak wordt begrepen) was een organisatorisch geheel „en bestond in de meeste gevallen uit een aantal kleinere organisato„rische eenheden, zoals de staf van het wapen, regimenten, scholen, „enz. Degenen die bij zo'n eenheid dienden deden dus dienst bij het „betrokken wapen. Dergelijke eenheden konden, samen met eenheden „van een ander wapen, worden opgenomen in operatieve formaties, zo„als een legerkorps. Zij bleven dan echter toch deel uitmaken van het „betrokken wapen. Zo kwam, bijvoorbeeld, in de toenmalige vredes„organisatie een tabel voor, waarin waren aangegeven „de onderdelen „„van het wapen der infanterie en der artillerie, tot de legerkorpsen „„van het veldleger behorende".

„Ook waren er wel onderdelen, die als zodanig niet tot een bepaald „wapen behoorden. Als voorbeeld kan, in aansluiting op het vorige, „worden genoemd de staf van een legerkorps. De daarbij ingedeelde „militairen bleven echter tevens behoren tot de organisatie van hun „wapen. Zo waren in de organisatie van de staf der artillerie (een or„ganisatorische eenheid, onderdeel van het wapen der artillerie) opge„nomen 4 luitenant-kolonels, belast met de functie van legerkorps„artilleriecommandant bij de staf van een legerkorps.

„Ten aanzien van andere officieren van de laatstgenoemde staf was

„bepaald, dat zij in de organisatie van het wapen waartoe zij behoorden „„boven de sterkte" dienden te worden opgenomen.

„Met deze voorbeelden moge, wat de vroegere organisatie betreft, „worden volstaan.

„De tegenwoordige organisatie van de landmacht is principieel anders „van opbouw. Zij is niet meer wapensgewijs, maar bestaat uit een aantal „organisatorische eenheden als bedoeld onder 2, die — al of niet „samengevoegd in eenheden van hoger orde — zijn gegroepeerd tot „„organen", die als zodanig niet tot een wapen behoren. Een wapen is, „organisatorisch gezien, niet anders meer dan de totaliteit van het „personeel, dat een bepaalde speciale (bijvoorbeeld artilleristische be- „kwaamheid bezit of voor het verkrijgen van deze bekwaamheid wordt „opgeleid. Dit personeel ressorteert, rangsgewijs gegroepeerd, onder een „Inspecteur, die het ter beschikking stelt daar waar het nodig is. Welis- „waar kan de Inspecteur ook „organen" als bovenbedoeld onder zijn „bevelen hebben, maar dit zijn dan niet onderdelen van het onder hem „ressorterende wapen, doch eenheden, ten aanzien waarvan het om de „een of andere reden — bijvoorbeeld ter verzekering van een goede „opleiding — gewenst wordt geacht dat hij er rechtstreeks zeggenschap „over heeft. Het is zeer wel denkbaar, dat op grond van andere gezichts- „punten een of meer van deze eenheden onder een ander commando „worden gesteld, en in dit geval zou er ten aanzien van het wapen als „zodanig niets veranderen. Voorts staan sommige onderdelen in nau- „were relatie tot een bepaald wapen dan andere. De oorzaak hiervan is, „dat het personeel van deze onderdelen voor het merendeel — of zelfs „bijna uitsluitend — tot het bedoelde wapen behoort. Ook dit doet „echter niet af aan het principiële verschil tussen de tegenwoordige „organisatie en de vroegere.

„De vooroorlogse wettelijke bepalingen sloten aan bij de toen be- „staande toestand. In de Wet reserve-personeel en de Wet beroepsoffi- „cieren, beide daterend van 1954, zijn enkele van die vroegere be- „palingen overgenomen zonder dat voldoende rekening is gehouden „met de intussen ingetreden veranderingen op organisatorisch gebied. „Dit is uiteraard te betreuren, doch de ondergetekende meent te kunnen „aantonen, dat de bedoelde „ontsporingen" in de wet voor de thans in „geding zijnde zaak zonder betekenis zijn.

„4. In aansluiting op het vorenstaande kan omtrent de 1e r.o. van „de beroepen uitspraak nog het volgende worden opgemerkt.

„In deze overweging worden naast elkaar gesteld, alsof het tweede „voortvloeit uit het eerste, een benoeming bij het wapen der artillerie „en een tewerkstelling bij een organisatorische eenheid met een naam, „waarin het woord „artillerie" voorkomt, terwijl daartegenover wordt „gesteld een tewerkstelling „buiten het wapen", i.c. bij het Korps mo- „biele colonnes. Hierachter schuilt waarschijnlijk mede de opvatting, „dat een benoeming tot reserve-officier bij het wapen der artillerie in- „houdt, dat de betrokkene is benoemd om werkzaam te zijn „bij" dit „wapen en daarom behoort te worden tewerkgesteld bij een onderdeel „„van" dat wapen, in dezelfde zin als, bijvoorbeeld, een burger-ambte-

„naar, die als zodanig is aangesteld bij het Ministerie van Defensie, „krachtens deze aanstelling is bestemd voor werkzaamheden bij dat „ministerie.

„Uit de onder 3 gegeven uiteenzetting volgt, dat deze zienswijze op „een misvatting berust. Organisatorisch staat de in de 1e r.o. genoemde „artillerieschool evenzeer „buiten het wapen der artillerie" als het Korps „mobiele colonnes. Het verschil is slechts, dat een nauwere binding „tussen de school en het genoemde wapen bestaat, doordat het meren- „deel van het personeel der school tot dit wapen moet behoren en door- „dat — ter verzekering van een goede artilleristische vorming der leer- „lingen — de school rechtstreeks onder de Inspecteur der artillerie „ressorteert.

„Ook op diverse andere overwegingen van de uitspraak kan op basis „van het onder 2 en 3 gestelde kritiek worden geoefend. Dit moge „echter, om herhalingen te vermijden, achterwege worden gelaten.

„III. *Ad b 2.* (In de beroepen uitspraak wordt ook in andere op- „zichten te weinig rekening gehouden met de feitelijke situatie).

„De ondergetekende acht het gewenst, alvorens de vraag in be- „schouwing te nemen of de ten aanzien van gedaagde getroffen maat- „regel verenigbaar is met de Wet reserve-personeel, een uiteenzetting „te geven omtrent de feitelijke situatie, die de achtergrond van deze „maatregel vormt. Hij wil hierbij uitgaan van de opleiding van dienst- „plichtigen tot reserve-officier.

„5. De opleiding van een dienstplichtige tot reserve-officier omvat „evenals iedere andere opleiding van dienstplichtigen — zowel een „algemene vorming als een meer gespecialiseerde vorming.

„Het algemene gedeelte van de opleiding tot officier is gericht op het „ontwikkelen van leiderseigenschappen, goede dienstopvattingen, ver- „antwoordelijkheidsbesef, zelfstandigheid, initiatief en improvisatie- „vermogen — een en ander op het niveau waarop dit voor een officier „benodigd is —, op het bijbrengen van de voor een officier benodigde „kennis van algemeen geldende voorschriften, op de toepassing van deze „voorschriften, op het bijbrengen van praktische bekwaamheid voor „algemeen voorkomende officiersdiensten, op het bevorderen van een „krachtige physieke gesteldheid, enz.

„De richting van de specialisatie wordt bepaald met inachtneming „van, enerzijds de persoonlijke wensen, de aanleg en de physieke eigen- „schappen van de betrokkene en, anderzijds, de bij de krijgsmacht op „het punt van specialisatie bestaande behoeften. De beslissing dien- „aangaande is tevens beslissend voor de indeling bij een bepaald wapen.

„Bij dit wapen wordt de dienstplichtige na verloop van tijd aangesteld „tot vaandrig of kornet. Vervolgens komt hij, na afloop van de ver- „plichte diensttijd voor eerste oefening, krachtens artikel 41, 3e lid, van „de Dienstplichtwet te behoren tot het reserve-personeel, zodat zijn „verplichtingen als dienstplichtig militair voortaan grotendeels worden „beheerst door hoofdstuk I van de Wet reserve-personeel.

„Tenslotte wordt hij benoemd tot reserve-tweede-luitenant bij het „bedoelde wapen. Dan wordt ook hoofdstuk III van de Wet reserve-

„personeel op hem van toepassing, hetgeen o.a. wil zeggen dat hij wordt „opgenomen in een ranglijst als bedoeld in artikel 37 van die wet en „dat zijn bevordering voortaan plaats vindt volgens de bepalingen van „het genoemde hoofdstuk.

„6. Uit het vorenstaande volgt, in overeenstemming met hetgeen „onder 3 reeds werd opgemerkt, dat het behoren tot een bepaald wapen „in beginsel slechts betekenis heeft als globale aanwijzing omtrent de „speciale kundigheden, welke de betrokken reserve-officier in zijn hoe- „danigheid van militair bezit.

„Daarnaast bezit hij, ongeacht het wapen waartoe hij behoort, een „bij zijn rang passende algemene militaire bekwaamheid, voortvloeiende „uit het hierboven omschreven algemene gedeelte van de opleiding (en „bovendien uit de „algemene" elementen, die ook met iedere specia- „listische opleiding zijn verweven).

„Een en ander geldt niet alleen voor reserve-officieren, doch mutatis „mutandis ook voor alle andere militairen.

„Een rationeel personeelsbeleid brengt met zich, dat er naar wordt „gestreefd de militairen zoveel mogelijk te werk te stellen in functies „waarin, behalve van hun algemene militaire vorming, ook profijt kan „worden getrokken van hun speciale kundigheden. Dit gebeurt dan ook, „en hierbij is de indeling in wapens uiteraard van veel nut. De Inspecteur „van het wapen heeft de daartoe behorende militairen in eerste aanleg „„tot zijn beschikking" en stelt deze met inachtneming van de hem ten „dienste staande nadere gegevens omtrent hun kwaliteiten, „ter beschik- „king" daar waar zij nodig zijn. Het zou echter onjuist zijn hieruit te „concluderen, dat — ofschoon dus dienst „bij" een wapen niet voor- „komt en ook niet kan voorkomen — een militair wel altijd wordt te- „werkgesteld, of althans kan worden tewerkgesteld in een functie waar- „voor hij door het speciale deel van zijn opleiding de nodige bekwaam- „heid heeft verkregen (hierna te noemen: een specifieke wapenfunctie), „zodat voor „dienst bij een wapen" zou kunnen worden gelezen: dienst „in een specifieke wapenfunctie.

„De bedoelde mogelijkheid is namelijk niet steeds aanwezig, zodat „in veel gevallen van de bovengenoemde regel moet worden afgeweken.

„De oorzaken hiervan zijn van tweeërlei aard.

„7. In de eerste plaats zijn er veel militaire functies waarvoor al- „gemene militaire bekwaamheid van meer belang is dan speciale be- „kwaamheid in de vorenbedoelde zin, alsmede functies die een speciale „bekwaamheid vereisen, welke niet is „ingedeeld" bij een bepaald wapen „of dienstvak. Aangezien deze functies evenzeer moeten worden vervuld „als de specifieke wapenfuncties, doch bij de landmacht iedere militair „tot een bepaald wapen behoort, valt er niet aan te ontkomen, dat de „aanwijzing van de voor de functies benodigde functionarissen plaats „vindt onder afwijking van het beginsel, dat een militair wordt tewerk- „gesteld in een specifieke wapenfunctie. Zo nodig wordt aan de aan- „wijzing een aanvullende opleiding verbonden.

„Over een en ander zou kunnen worden uitgeweid door het noemen „van voorbeelden, door uiteen te zetten dat op dit gebied geen nauw-

„keurige grenzen kunnen worden getrokken en door in te gaan op de „vraag of voor de bedoelde gevallen — of althans voor een deel daar„van — geen nieuwe, afzonderlijke wapens of dienstvakken in het leven „kunnen worden geroepen. De ondergetekende meent echter deze uit„weidingen hier achterwege te mogen laten, omdat daardoor dit be„roepschrift zou uitdijen tot een — ten dele historische — verhandeling „over enige algemene aspecten van het personeelsvraagstuk bij de land„macht en bovendien deze verhandeling, naar zijn mening, tenslotte „toch irrelevant zou blijken voor de zaak die thans in het geding is. „Wel merkt hij met het oog op het onderhavige geding op, dat het ook „ten aanzien van de meeste door personeel van de landmacht te ver„vullen functies bij het Korps Mobiele Colonnes van weinig of geen „belang is tot welk wapen de functionaris behoort. Voor het vervullen „van deze functies is in de eerste plaats algemene militaire bekwaam„heid vereist, terwijl de meer speciale kennis en geoefendheid, die „daarenboven nodig zijn, op basis van die algemene bekwaamheid kun„nen worden bijgebracht door middel van aanvullende opleidingen.

„8. De tweede aan het slot van punt 6 bedoelde oorzaak waardoor „het niet altijd mogelijk is een militair tewerk te stellen in een specifieke „wapenfunctie kan worden beschouwd als complement van de eerste. „Zij ligt in het feit, dat het aantal militairen van een bepaalde categorie „in een bepaald wapen soms groter is dan het aantal specifieke wapen„functies, waarvoor zij uit hoofde van hun rang en opleiding zouden „kunnen worden bestemd. Dit is over het algemeen niet een gevolg van „een onjuist indelings- en opleidingsbeleid doch vloeit hoofdzakelijk „voort uit de aard van de legerorganisatie.

„Gelet op het geval van gedaagde en ter vereenvoudiging van het „betoog, moge dit worden toegelicht met een uiteenzetting betreffende „de dienstplichtige reserve-luitenants.

„Het aantal dienstplichtigen van een bepaalde lichting, dat in op„leiding wordt genomen tot reserve-officier bij een bepaald wapen wordt „— afgezien van mogelijke beperkingen door een te klein beschikbaar „aantal potentiële reserve-officieren en van bijkomstige factoren (zoals „de te vervullen niet-specifieke wapenfuncties) — bepaald door twee „factoren, en wel in deze zin, dat de factor die het grootste aantal op„levert bepalend is.

„De eerste factor is het aantal specifieke wapenfuncties in tot de „vredesorganisatie van de landmacht behorende organisatorische een„heden, dat gedurende het tweede gedeelte van de verplichte diensttijd „voor eerste oefening moet worden vervuld door vaandrigs en kornet„ten, die gedurende het eerste gedeelte van die diensttijd de opleiding „tot reserve-officier hebben gevolgd.

„De tweede factor is het aantal specifieke wapenfuncties in tot de „oorlogsorganisatie van de landmacht behorende organisatorische een„heden, dat moet worden vervuld door in geval van mobilisatie onder „de wapenen te roepen reserve-officieren. Met inachtneming van een „zekere „aanvullingsbehoefte" en van het aantal mobilisabele lichtin„gen, het normale verloop en andere gegevens kan worden berekend

„hoeveel reserve-officieren jaarlijks per wapen moeten worden opgeleid „om in de behoefte voor deze functies te voorzien.

„Bij verschillende wapens overweegt de eerstgenoemde factor. Dit „wil dus zeggen, dat daarbij, met het oog op de vredesbehoefte aan „vaandrigs en kornetten, meer reserve-officieren worden opgeleid dan „nodig zijn voor specifieke wapenfuncties in de oorlogsorganisatie. Zo „ontstaat in verschillende ranglijsten een overschot aan met groot ver- „lof zijnde reserve-officieren, aan wie geen mobilisatiebestemming in „een zodanige functie kan worden toegewezen.

„Dit geldt o.a. voor het wapen der artillerie.

„9. Enerzijds moeten dus functies worden vervuld, waarvoor alge- „mene bekwaamheid als officier van meer belang is dan speciale „„wapenbekwaamheid" (punt 7). Hiertoe behoren ook vele mobilisatie- „functies.

„Anderzijds zijn er veel reserve-officieren voor wie geen mobilisatie- „bestemming in een specifieke wapenfunctie beschikbaar is en die „evenmin nodig zijn als reserve ter aanvulling van vacatures in deze „functies in oorlogstijd (punt 8).

„Onder 6 is gesteld, dat een rationeel personeelsbeleid met zich „brengt er naar te streven dat de militairen zoveel mogelijk worden „tewerkgesteld in specifieke wapenfuncties.

„Uit de eisen van een rationeel personeelsbeleid volgt nu evenzeer, „dat er naar wordt gestreefd de bovenbedoelde reserve-officieren, voor „wie, wat hun mobilisatiebestemming betreft, tewerkstelling in een „specifieke wapenfunctie niet mogelijk is, zoveel mogelijk tewerk te „stellen in de bovenbedoelde functies, waarin althans van hun algemene „bekwaamheid als officier profijt kan worden getrokken.

„De aanwijzing van gedaagde voor een mobilisatiefunctie bij het „Korps mobiele colonnes was een uitvloeisel van dit streven. Dit geldt „mede ten aanzien van de oproeping voor opkomst in werkelijke dienst „bij het genoemde korps krachtens artikel 4, 1e lid, aanhef en sub 2°, „van de Wet reserve-personeel, aangezien de aard van de in deze wets- „bepaling bedoelde werkelijke dienst wordt bepaald door de mobilisatie- „bestemming van de betrokken militair.

„De ondergetekende meent hiermede te hebben aangetoond, dat de „in het geding zijnde maatregel op zeer redelijke motieven berust.

„Indien de uitspraak van het Ambtenarengerecht zou moeten worden „opgevolgd, zou daarentegen een wel zeer „onredelijke" situatie ont- „staan. Dan zouden immers een groot aantal mobilisatiefuncties onver- „vuld moeten blijven, ondanks de aanwezigheid van voldoende aantal- „len reserve-officieren, die deze functies kunnen vervullen en voor wie „geen andere functies beschikbaar zijn. Een dergelijke situatie is onaan- „vaardbaar, niet alleen uit een oogpunt van rationeel personeelsbeleid „maar ook met het oog op het algemeen belang.

„De vraag is nu of de bedoelde maatregel inderdaad, zoals het „Ambtenarengerecht concludeert, in strijd is met de Wet reserve-per- „soneel.

„IV. *Ad c* 1. (In de beroepen uitspraak wordt ten onrechte artikel

„4 van de Wet reserve-personeel geïnterpreteerd van artikel 38 van „deze wet uit).

„10. Het geding met gedaagde heeft betrekking op de toepassing „van het 1e lid van artikel 4 van de Wet reserve-personeel.

„Het Ambtenarengerecht overweegt dienaangaande, in de aanhef „van de *6e r.o.,* dat het genoemde lid moet worden gelezen „in verband „„met" het 1e lid van artikel 38 der wet, waarna de volgende over- „wegingen nagenoeg uitsluitend zijn gericht op de interpretatie van het „laatstgenoemde artikel. Het Gerecht gaat dus niet alleen uit van een „zeker verband tussen de beide genoemde bepalingen — welk verband „in het 1e lid van artikel 38 is gelegd — maar neemt ook aan, dat in „de onderlinge verhouding tussen beide artikel 38 domineert. (Een- „voudigheidshalve wordt hier en in het hierna volgende het 1e lid niet „meer telkens afzonderlijk genoemd; om dezelfde reden wordt bij het „aanhalen van bepalingen uit het 1e lid van artikel 4 de afzonderlijke „vermelding van dit lid en van de aanhef daarvan achterwege gelaten.)

„Deze opvatting is, naar de mening van de ondergetekende, onjuist. „Artikel 4 geldt niet — zoals uit de tussenzin in de aanhef van de 6e „r.o. zou kunnen worden gelezen — alleen voor reserve-officieren, maar „voor alle militairen die tot het reserve-personeel der krijgsmacht be- „horen, terwijl artikel 38 uitsluitend op officieren betrekking heeft. „Alleen reeds om deze reden is het twijfelachtig of de door het Ambte- „narengerecht gevolgde methode van interpretatie van artikel 4 aan- „vaardbaar is.

„Een tweede reden ligt in de totaal verschillende „ontstaansgrond" „van beide artikelen. Artikel 4 van de Wet reserve-personeel berust — „althans voor zover het degenen betreft die, zoals gedaagde, krachtens „het 3e lid van artikel 41 der Dienstplichtwet tot het reserve-personeel „behoren — op artikel 195 van de Grondwet, volgens hetwelk „de „„verplichte krijgsdienst" bij de wet moet worden geregeld. Artikel 38 „maakt daarentegen deel uit van de wettelijke regeling betreffende de „bevordering van officieren, die in artikel 68 van de Grondwet is voor- „geschreven. De door het huidige artikel 195 van de Grondwet geëiste „bepalingen betreffende de werkelijke dienst van reserve-personeel „kwamen, wat de landmacht betreft, reeds voor in artikel 5 van de „Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905. In de M.v.T. „Wet reserve-personeel wordt dan ook, met betrekking tot artikel 4, „naar artikel 5 van de vorige wet verwezen. Voorts is in deze memorie „vermeld, dat in hoofdstuk I — waarvan artikel 4 het belangrijkste „onderdeel vormt — zoveel mogelijk aansluiting is gezocht bij de — „eveneens op artikel 195 van de Grondwet berustende — Dienstplicht- „wet.

„Ook een met het huidige artikel 38 overeenkomend artikel kwam „reeds voor in de wet van 1905. Hierin (artikel 14) waren echter geen „eisen nopens werkelijke dienst genoemd. De desbetreffende voor- „waarde voor bevordering is voor het eerst gesteld in de huidige wet; „daarbij werd naar artikel 4 verwezen om te voorkomen dat de be- „doelde eisen zouden worden opgevat als afzonderlijke verplichtingen

„tot werkelijke dienst, boven die waarop artikel 4 betrekking heeft.

„Het is dus in beginsel niet juist de strekking van artikel 4 te willen „afleiden uit de bedoeling van de tweede volzin van artikel 38. Een „onderzoek naar de strekking van deze volzin is voor de interpretatie „van artikel 4 slechts van bijkomstig belang, namelijk alleen in zoverre, „dat de daarin ten aanzien van de werkelijke dienst gestelde voor- „waarde verenigbaar moet blijken met artikel 4.

„11. In de eerste plaats dient dus zonder inachtneming van artikel „38 te worden nagegaan hoe artikel 4 van de Wet reserve-personeel met „betrekking tot de in geding zijnde zaak dient te worden opgevat. Het „betreft hier, zoals reeds werd opgemerkt, „verplichte krijgsdienst" als „bedoeld in artikel 195 van de Grondwet.

„Voor de niet tot het reserve-personeel behorende dienstplichtigen „is deze dienst geheel geregeld in de Dienstplichtwet. Artikel 4 van de „Wet reserve-personeel regelt voor de tot het reserve-personeel be- „horende dienstplichtigen een deel van hetgeen voor de overige dienst- „plichtigen in hoofdstuk VII van de Dienstplichtwet is geregeld. Het „is derhalve, gelet op de gemeenschappelijke basis in de Grondwet en „op de reeds aangehaalde mededeling in de M.v.T. Wet reserve-perso- „neel betreffende aansluiting bij de Dienstplichtwet, voor de interpre- „tatie van artikel 4 van de Wet reserve-personeel van belang na te gaan „hoever de bevoegdheden van de ondergetekende ten aanzien van de „indeling en tewerkstelling van dienstplichtigen krachtens de Dienst- „plichtwet zich uitstrekken. Dit temeer omdat de status van dienst- „plichtig reserve-officier in feite een „voortzetting" is van de status „van niet tot het reserve-personeel behorende dienstplichtige; de ratio „van een verschil tussen beide ligt in hoofdzaak nog slechts in de eis, „gesteld in artikel 68 van de Grondwet.

„12. Ten aanzien van een dienstplichtige op wie de Dienstplichtwet „volledig van toepassing is, die is ingelijfd bij de landmacht (art. 23, „1e lid) en vervolgens voor het vervullen van werkelijke dienst voor „eerste oefening onder de wapenen is geroepen (art. 27, 1e lid), moet „worden aangenomen, dat het de Minister van Defensie vrij staat te be- „palen bij welk wapen de betrokkene wordt ingedeeld.

„Eveneens moet worden aangenomen, dat de Minister — c.q. de „onder deze ressorterende bevoegde autoriteit — naar behoefte die in- „deling na verloop van tijd kan wijzigen, dan wel de dienstplichtige te „werk kan stellen in een andere dan een specifieke wapenfunctie. Voorts „moet worden aangenomen, dat ten aanzien van degenen die niet tot „het reserve-personeel komen te behoren de bovenbedoelde bevoegd- „heden blijven bestaan, ook nadat zij met groot verlof zijn vertrokken. „In deze periode bestaat aan de mogelijkheid tot min of meer ingrij- „pende veranderingen in de aanvankelijk gekozen bestemmingen in het „bijzonder behoefte, zowel wegens de hierboven onder 7, 8 en 9 ge- „noemde omstandigheden, als omdat het aantal en de aard van de „door dienstplichtigen te vervullen mobilisatiefuncties herhaaldelijk „wijziging ondergaan.

„Het bestaan van de bovenbedoelde ruime bevoegdheden moet wor-

„den aangenomen omdat de Dienstplichtwet zich hiertegen niet verzet „en het ook niet in de bedoeling van de wetgever kan hebben gelegen „deze uit te sluiten. „Verschuivingen" in de bestemming van dienst- „plichtig personeel, waarbij van medewerking of instemming van de „betrokkene geen sprake is, komen vanouds voor; zij vloeien voort uit „de behoeften in de landsverdediging en zijn uit dit oogpunt onmisbaar. „Indien de wetgever er niet van overtuigd was geweest, dat zij mogelijk „zijn met toepassing van de bepalingen betreffende het vervullen van „werkelijke dienst zoals deze thans luiden, zou hieraan zeker grondig „aandacht zijn gewijd en zouden ongetwijfeld uitdrukkelijke bepalingen „in de wet zijn opgenomen om in de behoefte aan die mogelijkheid te „voorzien.

„13. Er is geen reden om aan te nemen, dat het bij de totstand- „brenging van de Wet reserve-personeel in de bedoeling heeft gelegen „— of zelfs maar kan hebben gelegen — de onder 12 bedoelde „bevoegdheden drastisch in te perken zodra de dienstplichtige is „komen te behoren tot het reserve-personeel. In de Wet reserve- „personeel is alleen de mogelijkheid tot indeling bij een ander wapen „— althans na de benoeming tot reserve-officier — beperkt. Ook de „M.v.T. bij deze wet bevat geen aanwijzing, die op verder gaande be- „perkingen duidt. Integendeel: uit de verwijzingen naar artikel 5 van „de wet van 1905 en naar de Dienstplichtwet kan worden geconclu- „deerd, dat de wetgever bij artikel 4 geen beperking op het oog heeft „gehad.

„Het in artikel 4 onder 1° bepaalde vervangt, wat de landmacht „betreft, hetgeen in artikel 5 van de Wet voor het reserve-personeel der „landmacht 1905 was bepaald in het 2e lid, in de aanhef en onder 6°. „Dit hield uitdrukkelijk in, dat de reservisten in tijd van oorlog konden „worden verplicht tot werkelijke dienst „bij de hun *door Onzen Minister* „„*van Oorlog daarvoor aangewezen* korpsen, wapens, staven of dienst- „„vakken" (waarbij in aanmerking moet worden genomen, dat zoals „onder 3 is uiteengezet, vroeger dienst „bij" een wapen of dienstvak „normaal was). Een beperking tot het wapen waartoe de betrokkene „behoort of tot specifieke wapenfuncties was daarbij niet genoemd. Een „zodanige beperking werd ook in de praktijk niet in acht genomen, „uiteraard behoudens het ook toen voor de hand liggende streven de „betrokkenen zoveel mogelijk aan te wijzen voor functies waarvoor zij „door het speciale deel van hun militaire opleiding in het bijzonder ge- „schikt moesten worden geacht.

„De hierboven geciteerde woorden zijn in de huidige wet weggelaten, „niet opdat de daarin omschreven bevoegdheid van de Minister zou „vervallen — anders zou er immers aanleiding zijn geweest hierop de „aandacht te vestigen en eventueel in plaats daarvan andere voor- „zieningen te treffen — maar omdat zij overbodig werden geacht, aan- „gezien zij ook in de overeenkomstige bepalingen van de Dienstplicht- „wet niet voorkomen. Het is zelfs waarschijnlijk, dat met het weglaten „van die woorden tevens werd beoogd een zekere beperking, die ook „daarin nog was gelegen, op te heffen, omdat zou kunnen worden ge-

„steld dat de Minister er door werd belemmerd reserve-personeel van „de landmacht, evenals ten aanzien van niet tot dit personeel behorende „dienstplichtigen gebeurde, in geval van mobilisatie tewerk te stellen „bij het Ministerie van Oorlog of bij andere niet-militaire instellingen, „dan wel het zo nodig ter beschikking te stellen voor diensten bij onder- „delen van de zeemacht.

„14. Met inachtneming van de vorenstaande uiteenzettingen kan „nu aangaande artikel 4 van de Wet reserve-personeel, voor zover van „belang voor de in het geding zijnde vraag, het volgende worden gesteld.

„Op grond van het onder 1° bepaalde kan een dienstplichtige reserve- „officier worden verplicht in tijd van oorlog in werkelijke dienst te „komen en(of) te blijven daar waar, en in de functie waarin de Mi- „nister zulks in het belang van de landsverdediging nodig oordeelt.

„Hierdoor wordt dus de mobilisatiebestemming van de betrokkene „bepaald.

„De vrijheid van de Minister in deze wordt slechts beperkt door de „in de jurisprudentie van Uw Raad herhaaldelijk genoemde voorwaarde, „dat het desbetreffende besluit, bij afweging van de daarbij betrokken „en in aanmerking komende belangen, in redelijkheid houdbaar moet „zijn. Ter toetsing van de zaak van gedaagde aan deze maatstaf moge „worden verwezen naar het hierboven onder 9 gestelde.

„Op grond van het in artikel 4 van de Wet reserve-personeel onder „2° bepaalde kunnen reserve-officieren in tijd van vrede worden ver- „plicht tot werkelijke dienst „in het belang van hun geoefendheid". Met „dit laatste kan in artikel 4 redelijkerwijs niet anders zijn bedoeld dan: „in het belang van de geoefendheid, die is vereist voor het zo goed „mogelijk vervullen van hun mobilisatiefuncties. Dit blijkt trouwens „ook uit de M.v.T. Wet reserve-personeel en uit de andere op het ont- „werp van deze wet betrekking hebbende parlementaire stukken en „vindt bevestiging in het Besluit vrijstelling herhalingsoefeningen re- „serve-personeel (K.B. van 26 oktober 1956, Stb. 519).

„Hetzelfde geldt ten aanzien van het volgen van cursussen of de „opkomst in werkelijke dienst „voor hun verdere vorming", genoemd „in artikel 4 onder 3°, al blijft de mogelijkheid open, dat van deze „wetsbepaling ook gebruik wordt gemaakt voor specifieke wapenvor- „ming zonder inachtneming van de mobilisatiebestemming.

„Hieruit volgt, dat, wat de toepassing van het in artikel 4 van de „Wet reserve-personeel onder 2° en 3° bepaalde betreft, de minister „slechts is gebonden aan de mobilisatiebestemming, die hij de betrok- „ken militair met het oog op het onder 1° bepaalde heeft toegewezen.

„15. Tenslotte moet in verband met de interpretatie van artikel „4 van de Wet reserve-personeel nog de vraag worden beantwoord „waarop aan het slot van punt 10 werd gedoeld, namelijk: of de voren- „staande conclusies aangaande de toepassing van artikel 4 verenigbaar „zijn met artikel 38 en met name met de tweede volzin van dit artikel.

„De ondergetekende beantwoordt deze vraag bevestigend op grond „van het volgende:

„In artikel 35 van de Wet reserve-personeel is als regel gesteld, dat

„aan een met groot verlof zijnde reserve-officier geen rang wordt ge-
„geven, hoger dan die welke is verbonden aan zijn mobilisatiefunctie.
„Dit impliceert — mede gelet op het voor „bijzondere gevallen" gel-
„dende 1e lid van artikel 45, waar sprake is van het „noodzakelijk"
„verbonden zijn van een bepaalde rang aan een bepaalde functie — dat
„de bedoelde reserve-officier over het algemeen wel een lagere rang
„kan bekleden dan die welke aan zijn mobilisatiefunctie is verbonden.

„Op artikel 35 volgt, na twee artikelen die in dit verband niet van
„belang zijn, artikel 38, waarin een aantal voorwaarden zijn genoemd,
„waaraan een reserve-officier, die de in artikel 35 bedoelde rang niet
„bekleedt, moet voldoen om voor bevordering tot die rang — of een
„„tussenliggende" rang — in aanmerking te kunnen komen. Tot deze
„voorwaarden behoort in tijd van vrede: het voldoen aan zekere „eisen
„„nopens de tijd in werkelijke dienst door te brengen". Het ligt voor
„de hand, dat dit bij voorkeur moet zijn: werkelijke dienst in de functie,
„bedoeld in artikel 35, of in een hiermede overeenkomende functie. De
„in de tweede volzin van artikel 38 genoemde voorwaarde kan dus
„worden vervuld door opkomst en verblijf in werkelijke dienst met toe-
„passing van artikel 4, onder 2°. Hierdoor wordt zowel aan de bedoe-
„ling van de laatstgenoemde bepaling, hierboven weergegeven onder
„14, als aan die van artikel 38 voldaan. Deze zienswijze vindt be-
„vestiging in artikel 2 van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld
„in de tweede volzin van artikel 38, het Besluit werkelijke dienst
„reserve-officieren landmacht (K.B. van 2 juli 1955, Stb. 279).

„Aan het vorenstaande kan nog enige uitbreiding worden gegeven
„door te stellen, dat de reserve-officier die de in artikel 35 bedoelde
„rang wel bekleedt en voldoet aan de in artikel 38 genoemde voor-
„waarden voor bevordering in aanmerking kan komen voor toewijzing
„van een andere mobilisatiefunctie, waaraan een hogere rang is ver-
„bonden. In de regel zal dit een functie zijn waarvoor hij zijn bekwaam-
„heid en geschiktheid tijdens zijn verblijf in werkelijke dienst heeft
„kunnen aantonen; het is echter ook denkbaar, dat die bekwaamheid
„en geschiktheid op andere wijze zijn vastgesteld; voorbeelden hiervan
„zijn te vinden in artikel 3 van het Besluit vrijstelling herhalingsoefe-
„ningen reserve-personeel.

„De conclusie uit het voorgaande is, dat artikel 38 zonder enige
„moeilijkheid verenigbaar is met de onder 14 weergegeven opvatting
„aangaande artikel 4 en zelfs logisch hierbij aansluit.

„V. *Ad c* 2. (In de beroepen uitspraak wordt artikel 38 van de
„Wet reserve-personeel ten onrechte geïnterpreteerd „aan de hand van"
„artikel 45 van de Wet beroepsofficieren).

„De ondergetekende is van mening onder IV te hebben aangetoond,
„dat het Ambtenarengerecht in de aanhef van de 6e r.o van zijn uit-
„spraak een onjuiste weg heeft ingeslagen. Deze weg wordt in de daarna
„volgende overwegingen verder gevolgd, zodat het, van het standpunt
„van de ondergetekende gezien, weinig zin heeft op die overwegingen
„nader in te gaan. Hij moet echter rekening houden met de mogelijk-
„heid dat Uw Raad niet met zijn mening instemt en wil daarom thans

„de bedoelde overwegingen nader in beschouwing nemen, uitgaande van „de onderstelling dat inderdaad de bedoeling van artikel 38 van de Wet „reserve-personeel — en met name die van de tweede volzin van dit „artikel — dient te worden „opgespoord" zonder inachtneming van „artikel 4.

„Hiertoe zullen de overwegingen, van de 6e r.o. af, zoveel mogelijk „op de voet worden gevolgd.

„Vooraf zij echter opgemerkt, dat het Ambtenarengerecht ook tot „andere conclusies zou zijn gekomen, indien het, evenals hierboven „onder 15 is gedaan, bij de interpretatie van artikel 38 zou zijn uit-„gegaan van artikel 35 der wet.

„16. In het tweede gedeelte van de *6e r.o.* wordt artikel 47 van de „Wet reserve-personeel aangehaald.

„Dit is een van de artikelen, hierboven bedoeld aan het slot van de „punten 2 en 3, waaruit blijkt dat zelfs de wetgever in 1954 niet duide-„lijk voor ogen heeft gestaan, dat dienst „bij" een bepaald wapen of „dienstvak niet meer voorkomt. Onder de huidige omstandigheden „kunnen voor de toepassing van dit artikel onder officieren, die voor „de dienst bij een der daarin genoemde wapens en dienstvakken bij-„zondere geschiktheid bezitten, slechts worden verstaan: officieren die, „ofschoon zij (nog) niet tot het bedoelde wapen of dienstvak behoren, „de speciale bekwaamheid bezitten, waarover de tot dat wapen of „dienstvak behorende officieren moeten beschikken.

„Overigens moge ten aanzien van dit artikel worden verwezen naar „punt 25.

„17. Volgens de *7e r.o.* zou het duidelijk zijn, dat de eisen „nopens „„de tijd in werkelijke dienst door te brengen", bedoeld in de tweede „volzin van artikel 38 van de Wet reserve-personeel, zijn gesteld met „het oog op de bekwaamheid en geschiktheid voor de hogere rang, die „de officier volgens de eerste volzin moet bezitten om voor bevordering „in aanmerking te kunnen komen.

„De ondergetekende kan hiermede niet in algemene zin instemmen. „Volgens artikel 38 moet een officier, om voor bevordering in aan-„merking te kunnen komen, o.a. een zekere bekwaamheid en geschikt-„heid bezitten en „bovendien" in de regel (bedoeld zal zijn: in tijd van „vrede) voldoen aan zekere eisen nopens werkelijke dienst. Hieruit „volgt juist, dat de bedoelde werkelijke dienst *niet* bepaald nodig wordt „geacht met het oog op de vereiste bekwaamheid en geschiktheid. Een „reserve-officier kan, wat zijn capaciteiten betreft, bekwaam en ge-„schikt zijn voor een hogere rang, doch niettemin voor bevordering „moeten worden gepasseerd omdat hij niet of niet ten volle voldoet aan „de eisen die „bovendien" zijn gesteld aangaande de in werkelijke dienst „door te brengen tijd.

„18. Volgens de *8e r.o.* vindt de onder 17 bestreden zienswijze „bevestiging in de M.v.T. Wet reserve-personeel. De ondergetekende „heeft deze bevestiging in de aangehaalde passage uit de M.v.T. noch „elders in deze memorie kunnen ontdekken. Hij neemt echter aan, dat „de 7e en 8e r.o. in hoofdzaak zijn bedoeld als inleiding tot de daarna

„volgende overwegingen, waarin artikel 38 van de Wet reserve-
„personeel wordt geïnterpreteerd aan de hand van artikel 45 van de
„Wet beroepsofficieren.

„Met het oog hierop vestigt hij er de aandacht op, dat in de M.v.T.
„Wet reserve-personeel, wat de onderlinge overeenstemming tussen de
„beide genoemde artikelen betreft, alleen wordt gewezen op de overeen-
„komst tussen de eerste volzinnen. Daarna volgt met betrekking tot de
„tweede volzin van artikel 38 de in de 8e r.o. geciteerde passage, waarin
„geen enkele verwijzing voorkomt naar artikel 45 van de Wet beroeps-
„officieren of de daarbij gegeven toelichting. Aangezien in de genoemde
„M.v.T., eerst in het algemene gedeelte en vervolgens bij de daarvoor
„in aanmerking komende artikelen, doorlopend naar overeenkomstige
„bepalingen van de Wet beroepsofficieren wordt verwezen — eventueel
„met de toevoeging dat een zekere afwijking nodig was wegens het ver-
„schil tussen beroeps — en reserve-officieren —, kan reeds uit het ont-
„breken van een zodanige verwijzing ten aanzien van de tweede volzin
„van artikel 38, naast de uitdrukkelijke verwijzing bij de eerste volzin,
„worden geconcludeerd, dat het verschil tussen die tweede volzin en
„de tweede volzin van artikel 45 van de Wet beroepsofficieren meer dan
„bijkomstige betekenis heeft.

„19. Uit hetgeen hierboven in de laatste alinea van punt 18 is op-
„gemerkt volgt, dat in de *9e r.o.* al te licht wordt heengelopen over het
„verschil tussen de beide tweede volzinnen.

„Indien met „de tijd in werkelijke dienst door te brengen" voor een
„reserve-officier hetzelfde zou zijn bedoeld als met „practische dienst-
„„tijd" voor een beroepsofficier, zou, mede gezien het streven beide
„wetten zoveel mogelijk aan elkaar gelijk te maken, er geen enkele
„reden zijn geweest om niet ook in de Wet reserve-personeel de term
„„practische diensttijd" (een enger begrip dan „werkelijke dienst") te
„gebruiken. Dit zou dan zelfs bepaald nodig zijn geweest om misver-
„stand uit te sluiten, want ook een reserve-officier kan in werkelijke
„dienst zijn op dezelfde voet als een beroepsofficier die geen „practische
„„dienst" verricht.

„In de aan het slot van de 9e r.o. aangehaalde laatste volzin van
„artikel 45 van de Wet beroepsofficieren wordt een zeker verband ge-
„legd tussen de duur van de bovengenoemde „practische diensttijd" en
„de volgens artikel 46 voor bevordering benodigde diensttijd in de
„rang, bedoeld in artikel 43.

„In artikel 38 van de Wet reserve-officieren komt een dienovereen-
„komstige bepaling niet voor; de laatste volzin van dit artikel heeft,
„ook blijkens de M.v.T., een geheel „andersoortige" strekking. Het
„slot van de 9e r.o. betreft dus een punt ten aanzien waarvan het —
„nog duidelijker dan ten aanzien van de tweede volzin van elk der ge-
„noemde artikelen — niet mogelijk, niet nodig, of niet gewenst is geacht
„overeenstemming tussen de beide wetten te bewerkstelligen.

„20. Het eerste gedeelte van de *10e r.o.* heeft met name betrekking
„op de voor bevordering benodigde diensttijd in de rang, bedoeld in
„de artikelen 36 en 39 van de Wet reserve-personeel en de artikelen

„43 en 46 van de Wet beroepsofficieren. Aangaande dit onderwerp „bestaat overeenstemming tussen beide wetten. De ondergetekende ziet „echter niet in dat dit, zelfs in de gedachtengang van het Ambtenaren-„gerecht, van belang kan zijn voor de in het geding zijnde zaak.

„De diensttijd in de rang houdt geen enkel verband met werkelijke „dienst; ook de door een reserve-officier met groot verlof doorgebrachte „tijd geldt als diensttijd in zijn rang.

„Uit het vorenstaande en uit hetgeen hierboven onder 18 en 19 is „aangevoerd volgt, dat de in de 10e r.o. getrokken conclusie, „dat het-„„geen in de Memorie van Toelichting en andere kamerstukken bij de „„Wet beroepsofficieren is opgemerkt ten aanzien van artikel 45 dier „„Wet, tevens geldt voor artikel 38, lid 1, der Wet reserve-personeel", „onhoudbaar is. Het enige ten aanzien waarvan de geciteerde stelling „wel geldt is de eerste volzin van beide artikelen; voor het overige zijn „juist de verschillen tussen beide artikelen van betekenis.

„21. Tegen de *11e r.o.,* de onderlinge overeenkomst tussen artikel „47 van de Wet reserve-personeel en artikel 55 van de Wet beroeps-„officieren betreffende, heeft de ondergetekende geen bezwaar, be-„houdens ten aanzien van het daarin voorkomende „eveneens".

„22. Op de *12e en 13e r.o.* wil de ondergetekende thans niet breed-„voerig ingaan, omdat een beschouwing dienaangaande te ver in details „zou voeren. Hij vestigt er slechts de aandacht op, dat de in de 12e r.o. „geciteerde toelichting bij de tweede volzin van artikel 45 van de Wet „beroepsofficieren meer betrekking heeft op verscheidenheid in rangen „dan op verscheidenheid in wapens (enz.).

„Voorts merkt hij bij herhaling op, dat de genoemde volzin in be-„ginsel zonder betekenis is voor de interpretatie van artikel 38 van „de Wet reserve-personeel.

„23. Wat de *14e, 15e en 17e r.o.* betreft moge worden volstaan met „een verwijzing naar de hierna, onder 25, volgende opmerkingen bij „de 18e r.o.

„24. In de 16e r.o. wordt uit de voorgaande overwegingen een „conclusie getrokken, welke de ondergetekende uiteraard, gezien zijn „bezwaren tegen die overwegingen, niet kan onderschrijven.

„Als deze conclusie juist zou zijn, zou mogen worden verwacht, dat „de „eisen nopens de tijd in werkelijke dienst door te brengen", be-„doeld in artikel 38 van de Wet reserve-personeel, inderdaad ook zijn „gesteld met inachtneming van „de grote mate van differentiatie in „„dienst bij de onderscheidene . . staven, wapens (en) dienstvakken . . „„en de gespecialiseerde bekwaamheid en geschiktheid, die in verband „„met die differentiatie van de officier wordt verlangd".

„Dit is echter geenszins het geval. De bedoelde eisen, vastgesteld bij „het Besluit werkelijke dienst reserve-officieren, behelzen — afgezien „van die voor de officieren van de geneeskundige dienst, die een zekere „uitzonderingspositie innemen — geen andere differentiatie dan naar „de rangen.

„Voorts blijkt uit dit besluit, dat het niet alleen werkelijke dienst „betreft van niet langere *duur* dan vermeld in artikel 4 van de Wet

„onder 2°, maar ook werkelijke dienst „als bedoeld" in deze bepaling, „derhalve dienst in het belang van de geoefendheid voor de mobilisatie-„functie.

„25. In het tweede gedeelte van de 18e r.o. wordt als reden waarom „voor overplaatsing naar een ander wapen of dienstvak de instemming „van de betrokken officier nodig is, genoemd: „het belang, dat hij er „„bij heeft, dat het verrichten van werkelijke dienst c.q. het volgen van „„cursussen, strekt tot het verwerven van die *gespecialiseerde* be-„„kwaamheid en geschiktheid, die hij bezitten moet om bevorderd te „„kunnen worden."

„De ondergetekende zou met de geciteerde stelling, op zichzelf be-„schouwd, wel kunnen instemmen. Met de speciale bekwaamheid en „geschiktheid, die nodig zijn voor bevordering, zouden dan moeten zijn „bedoeld: bekwaamheid en geschiktheid voor de aangewezen mobili-„satiefunctie. Het Ambtenarengerecht heeft echter hier — en ook reeds „in de 16e r.o. — met „gespecialiseerde bekwaamheid en geschiktheid" „bekwaamheid en geschiktheid voor de specifieke wapenfunctie op het „oog. Deze wordt evenwel in artikel 38 van de Wet reserve-personeel „niet gevorderd en in de praktijk van het bevorderingsbeleid ten aan-„zien van reserve-officieren evenmin. In het onderhouden en opvoeren „van de door het Ambtenarengerecht bedoelde bekwaamheid en ge-„schiktheid ligt dus geen enkele waarborg voor de belangen van de „betrokken officier.

„Het tegendeel kan zelfs het geval zijn. Een reserve-officier die zich „voornamelijk toelegt op bekwaamheid en geschiktheid voor een spe-„cifieke wapenfunctie, doch voor wie een zodanige functie als mobili-„satiebestemming niet beschikbaar is, kan voor bevordering moeten „worden gepasseerd, hetzij omdat hij de nodige bekwaamheid en ge-„schiktheid voor de hem toegewezen andere functie mist, hetzij omdat „hij voor geen enkele mobilisatiefunctie in aanmerking komt (in welk „geval artikel 3, 1e lid, aanhef en sub f van het Besluit vrijstelling her-„halingsoefeningen reserve-personeel van toepassing is).

„De in de 18e r.o. gegeven verklaring van artikel 47 van de Wet „reserve-personeel is dus niet houdbaar.

„Wat dit artikel betreft moge worden verwezen naar de reeds ge-„geven uiteenzettingen betreffende de betekenis van het behoren tot „een bepaald wapen, alsmede naar punt 16. Hieruit volgt, dat een „overplaatsing van een officier naar een ander wapen — met toepassing „van artikel 47 van de Wet reserve-personeel of artikel 55 van de Wet „beroepsofficieren of langs de weg van ontslag en benoeming — in „beginsel slechts betekent dat de betrokkene, wat het speciale deel van „zijn militaire bekwaamheid betreft, wordt ingedeeld bij een andere „categorie. Deze wijziging heeft tot gevolg, dat ook de aard van de „specifieke wapenfuncties waarvoor hij in aanmerking komt verandert.

„Aangezien in het merendeel der gevallen de tewerkstellingen plaats „vinden in specifieke wapenfuncties, en de geschiktheid voor deze „functies na een verandering als bovenbedoeld aan waarde verliest in-„dien de militair zelf niet met de verandering instemt, is het begrijpelijk,

„dat voor de overplaatsing naar een ander wapen instemming of mede-
„werking van de betrokkene is vereist. Hierbij moet tevens in aan-
„merking worden genomen, dat aan het behoren tot een bepaald wapen
„dikwijls ook zekere, deels op traditie berustende, gevoelsoverwegingen
„zijn verbonden en voorts, dat de overgang naar een andere ranglijst
„gevolgen kan hebben voor de promotiekansen van de betrokkene. De
„laatstgenoemde factor is echter voor reserve-officieren over het alge-
„meen van minder belang dan voor beroeps-officieren.

„Het is intussen een actuele vraag of de motieven vóór overplaatsing
„op basis van vrijwilligheid opwegen tegen de belangen van de dienst,
„die kunnen worden gediend door het scheppen van een mogelijkheid
„tot overplaatsing ook zonder dat de betrokken officier hiermee in-
„stemt. Het antwoord op deze vraag zal in belangrijke mate mede
„worden beïnvloed door de uitspraak van Uw Raad in het onderhavige
„geding.

„Ter voorkoming van misverstand moet bij het vorenstaande nog
„worden aangetekend, dat de opmerking aangaande de invloed van de
„ranglijst op de promotiekansen niet in strijd is met hetgeen elders in
„dit beroepschrift — met name onder 15 en 24 — aangaande de pro-
„motie van reserve-officieren is betoogd. Hierbij zijn namelijk alleen de
„in de artikelen 35 en 38 van de Wet reserve-personeel genoemde voor-
„waarden voor bevordering in aanmerking genomen. De andere voor-
„waarden, o.a. verband houdend met de ranglijsten, zijn opzettelijk
„zoveel mogelijk ter zijde gelaten omdat zij naar de mening van de
„ondergetekende voor de in het geding zijnde zaak slechts van zeer
„bijkomstig belang zijn.

„26. De *19e r.o.* is, van het standpunt van de ondergetekende ge-
„zien, voor het grootste deel een samenvatting van de diverse misver-
„standen, die hiervoren reeds zijn besproken. Commentaar op deze
„overweging zou dan ook grotendeels neerkomen op herhaling van
„hetgeen al in ander verband is betoogd.

„Dit geldt niet ten aanzien van de laatste zinsnede, waarin het Korps
„mobiele colonnes afzonderlijk wordt genoemd, in onderscheiding van
„een wapen of dienstvak. Voor een nadere beschouwing hierover moge
„worden verwezen naar het hierna onder VI gestelde.

„27. De *20e r.o.* geeft aanleiding de aandacht te vestigen op artikel
„82 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke
„Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, vastgesteld krachtens
„artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931. Dit artikel verleent
„de ondergetekende en andere bevoegde autoriteiten ten aanzien van de
„tewerkstelling van militairen bevoegdheden van nog veel ruimer strek-
„king dan die welke in het geval van gedaagde zijn toegepast. Het
„verdient hierbij opmerking, dat volgens de oorspronkelijke tekst van
„het 1e lid een militair zo nodig alleen „andere militaire werkzaam-
„heden" konden worden opgedragen, doch dat hierin bij een wijziging
„van het reglement in 1935 (K.B. van 28 december 1935, Stb. 813)
„het woord „militaire" is vervallen.

„Weliswaar geldt het genoemde artikel alleen voor militairen die

„reeds in werkelijke dienst zijn, terwijl het in het geval van gedaagde „gaat om oproeping in werkelijke dienst, doch dit betreft niet een „wezenlijk verschil. De bedoeling van de bepaling is in deze van meer „belang. Een eventueel op dat verschil berustend bezwaar zou overigens „eenvoudig kunnen worden ondervangen door de betrokken militair op „te roepen in werkelijke dienst bij een onderdeel waarbij dit, naar welke „maatstaf dan ook, wel geoorloofd zou zijn en hem vervolgens, na zijn „opkomst, rechtstreeks te dirigeren naar de bestemming waar hij „nodig is.

„28. De ondergetekende is zich er van bewust dat zijn kritiek op „de overwegingen van het Ambtenarengerecht op enkele punten uit- „sluitend negatief is en daardoor nog diverse vragen, die zouden kun- „nen worden gesteld, onbeantwoord laat. Dit betreft met name vragen „aangaande de strekking van de door het Gerecht aangehaalde be- „palingen van de Wet beroepsofficieren. In de beroepen uitspraak is „hieraan belangrijke betekenis toegekend voor de interpretatie van min „of meer overeenkomstige bepalingen van de Wet reserve-personeel.

„De ondergetekende is hierop niet overal waar daartoe aanleiding „bestond ingegaan, vooral om dit toch reeds uitvoerige beroepschrift „niet nog verder te doen uitdijen. Hij wil er slechts in algemene zin nog „over opmerken, dat naar zijn mening het Ambtenarengerecht te weinig „rekening heeft gehouden met het essentiële verschil in status tussen „beroepsofficieren en dienstplichtige, uitsluitend op grond van wette- „lijke verplichtingen dienende reserve-officieren, zoals gedaagde. Door „dit verschil uit het oog te verliezen heeft het Ambtenarengerecht de „„„zelfstandige" betekenis van hoofdstuk I van de Wet reserve-personeel „verwaarloosd, terwijl de ondergetekende ten aanzien van de bedoelde „reserve-officieren juist aan dat hoofdstuk centrale betekenis toekent.

„Uit de constatering van dit verschil mag intussen niet worden ge- „concludeerd, dat naar de mening van de ondergetekende de wet zich „wel zou verzetten tegen tewerkstelling „buiten het wapen" — wat „hieronder dan ook moet worden verstaan — van een beroepsofficier „of een vrijwillig dienende reserve-officier. Dit onderwerp kan echter „in het onderhavige geding buiten nadere beschouwing blijven.

„VI. *Ad d.* (De opvatting van het Ambtenarengerecht, dat het „ter beschikking stellen van een reserve-officier voor een mobilisatie- „functie bij het Korps mobiele colonnes overeenkomt met een over- „plaatsing naar een ander wapen of dienstvak, is niet houdbaar).

„29. Uit hetgeen in het voorgaande is uiteengezet aangaande het „behoren tot een bepaald wapen, de betekenis van artikel 47 van de „Wet reserve-personeel en de tewerkstelling van militairen (waaronder „hier eenvoudigheidshalve mede wordt begrepen de aanwijzing van een „mobilisatiebestemming aan met groot verlof zijnde reserve-officieren) „volgt zonder meer, dat een tewerkstelling bij het Korps mobiele co- „lonnes in geen enkel opzicht vergelijkbaar is met een overplaatsing in „de zin van artikel 47 van de Wet reserve-officieren en daarmede dus „onmogelijk kan overeenkomen.

„30. Voor vergelijking van een tewerkstelling bij het Korps mobiele

„colonnes met andere mogelijkheden komen uitsluitend andere *tewerk-*
„*stellingen* in aanmerking.

„Als voorbeelden kunnen in de eerste plaats worden genoemd tewerk-
„stellingen van een reserve-officier der artillerie bij:

„a.1. een onderdeel van de landmacht, waarvan het personeel voor
„het merendeel tot het wapen der artillerie behoort;

„b.1. een onderdeel van de landmacht waarvan het personeel voor
„het merendeel tot een ander wapen behoort;

„c.1. een onderdeel van de landmacht met een „gemengde" perso-
„neelsbezetting;

„d.1. een Nederlands z.g. interservice-orgaan;

„e.1. een onderdeel van de zeemacht of van de luchtmacht;

„f.1. een intergeallieerde militaire eenheid;

„g.1. een onderdeel van een buitenlandse krijgsmacht;

„h.1. een niet-militaire overheids- of semi-overheidsinstelling, zoals
„het Departement van Defensie, het Staatsbedrijf der Artillerie-inrich-
„tingen of de Nederlandse Spoorwegen;

„i.1. een particulier bedrijf.

„In de tweede plaats kunnen als voorbeelden worden genoemd te-
„werkstellingen van een reserve-officier der artillerie in:

„a.2. een functie waarvoor artilleristische kennis nodig of gewenst
is;

„b.2. een functie waarvoor kan worden volstaan met de algemene
„militaire bekwaamheid, welke de betrokkene als officier bezit;

„c.2. een functie waarvoor, op basis van de onder b.2. bedoelde
„bekwaamheid, een zekere aanvullende opleiding is vereist (bijvoor-
„beeld, o.a. in een geval als bedoeld onder c.1. of d.1., een functie bij
„de inlichtingendienst);

„d.2. een functie waarvoor de betrokkene bijzonder geschikt wordt
„geacht uit hoofde van persoonlijke omstandigheden (bijvoorbeeld
„burgerberoep of talenkennis).

„Al deze tewerkstellingen vinden uiteraard niet willekeurig plaats,
„maar vloeien voort uit reële behoeften. Ook deze zouden nog naar
„verschillende gezichtspunten kunnen worden onderscheiden, maar de
„ondergetekende meent dit wel achterwege te mogen laten.

„31. Van de onder 30 als voorbeelden genoemde tewerkstellingen
„worden de onder a.1. en a.2. genoemde in de regel als „normale" be-
„schouwd. Ook de andere komen evenwel geregeld voor, niet alleen
„onder de tegenwoordige omstandigheden en wat de Nederlandse land-
„macht betreft, maar ook vanouds en bij iedere krijgsmacht. Zij mogen
„dan ook alleen „abnormaal" worden genoemd terwille van een ge-
„makkelijk hanteerbaar onderscheid met de „normale" tewerkstellingen
„in de bovenbedoelde zin.

„De mogelijkheid tot dergelijke „abnormale" tewerkstellingen —
„zonder welke een krijgsmacht niet naar behoefte kan functioneren —
„is, voor zover de ondergetekende bekend is, in het verleden nooit
„betwist. In dit verband moge worden verwezen naar de punten 12 en
„13, alsmede naar punt 27, waaruit tevens moet worden geconcludeerd,

„dat zij inderdaad ook niet op goede gronden betwistbaar is.

„De vraag is nu of de tewerkstelling van een reserve-officier der „artillerie bij het Korps mobiele colonnes in dit opzicht een uitzonde- „ring vormt.

„32. Over de plaats welke het Korps mobiele colonnes inneemt is „verschil van mening mogelijk.

„Uit het bij de stukken voor het Ambtenarengerecht overgelegde „Koninklijk Besluit van 14 november 1955, nr. 41, waarbij het Korps „werd opgericht, en de considerans van dit besluit blijkt dat het is „bedoeld als een militair korps, ressorterend onder de Minister van „Oorlog. De organisatie van het korps is hiermede in overeenstemming.

„Uit de overgelegde gemeenschappelijke beschikking van de Minister „van Binnenlandse Zaken en van Oorlog en van Marine van 24 juni „1955 blijkt bovendien, dat het korps van meetaf is bestemd te worden „„bemand' door militairen van zee-, land- en luchtmacht. Ook hieraan „is voldaan. De vraag of het juist was — zoals in de eveneens over- „gelegde brief aan de Koningin van 3 november 1955 in uitzicht werd „gesteld — de voor de mobiele colonnes bestemde dienstplichtigen „„over te plaatsen" naar het korps kan hier buiten beschouwing blijven, „omdat dit uitsluitend betrekking had op de niet tot reserve-personeel „behorende dienstplichtigen; wat het reserve-personeel betreft is van „een „overplaatsing" nooit sprake geweest.

„Uit een en ander kan worden geconcludeerd, dat het Korps mobiele „colonnes moet worden beschouwd als een militaire formatie, die als „zodanig deel uitmaakt van de krijgsmacht en kan worden gekarakteri- „seerd als een interservice-orgaan (zoals hierboven bedoeld in punt 30 „onder d.1.).

„Een tewerkstelling van een reserve-officier der artillerie bij het „Korps mobiele colonnes behoort dus wel tot de „abnormale" tewerk- „stellingen als bedoeld onder 31, maar is overigens niet iets uitzonder- „lijks. Ook ten aanzien hiervan moet worden aangenomen, dat artikel „4 van de Wet reserve-personeel van toepassing is.

„Dit zou trouwens zelfs het geval zijn als het genoemde korps niet „zou kunnen worden beschouwd als een onderdeel van de krijgsmacht, „doch slechts als een „overheidsinstelling" (zoals bedoeld in punt 30 „onder h.1.).

VII. *Slotopmerkingen.*

„33. De vraag kan worden gesteld of, ondanks al hetgeen pleit voor „het bestaan van een ruime bevoegdheid tot tewerkstelling, toch niet „een beperking is gelegen in het feit dat, in casu, de betrokken militair „is benoemd tot officier „bij de landmacht". *Hieruit* zou namelijk kun- „nen worden geconcludeerd, dat tewerkstellingen „buiten de land- „„macht" — zoals in de gevallen, genoemd in punt 30 onder d.1. tot „en met i.1. — niet geoorloofd zijn. De ondergetekende meent deze „conclusie te moeten afwijzen.

„Met een benoeming tot officier bij de landmacht wordt evenmin „bedoeld dat de benoemde uitsluitend is bestemd om bij de landmacht „werkzaam te zijn als met een benoeming bij een bepaald wapen kan

„zijn bedoeld dat de betrokkene uitsluitend „bij" dat wapen werkzaam „zal zijn (wat dit laatste betreft moge worden verwezen naar punt 4).

„Ware het anders, dan zou de vanouds bestaande praktijk — o.a. ten „aanzien van tewerkstellingen bij het Departement van Defensie — zo „lang zij bestaat in strijd zijn met de bedoeling van de Koninklijke be„sluiten waarbij de officieren als zodanig worden benoemd. Dit is on„aannemelijk, aangezien de Minister, die de tewerkstellingen regelt, „tevens degene is op wiens voordracht de bedoelde besluiten worden „genomen.

„Een benoeming „bij de landmacht" wil dan ook slechts zeggen, dat „de betrokkene als officier tot de landmacht komt te behoren in na„genoeg dezelfde zin als hij op grond van een nadere indeling komt te „behoren tot een bepaald wapen. Dit betekent wel, dat hij normaliter „—in de zin van: in de grote meerderheid der gevallen — bij een „onderdeel van de landmacht werkzaam zal zijn, maar sluit niet uit „dat hij, met behoud van zijn status van tot de landmacht behorend „militair, zo nodig ook elders kan worden tewerkgesteld.

„Deze zienswijze vindt steun in artikel 5 van het Reglement voor „de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Konink„lijke Luchtmacht, volgens hetwelk „militaire werkzaamheden" — „waarmede hier uiteraard zijn bedoeld: de militaire werkzaamheden, „die kunnen worden opgedragen aan een militair op wie het reglement „van toepassing is — niet zijn beperkt tot de land- of de luchtmacht, „maar de gehele „weermacht" kunnen betreffen, alsmede in artikel 51 „en het onder 27 reeds aangehaalde artikel 82 van dit reglement.

„Zij is voorts in overeenstemming met de aard van de militaire dienst.

„VIII. *Conclusies.*

„Op grond van de vorenstaande uiteenzettingen heeft de ondergetekende de eer Uw Raad te verzoeken de uitspraak van het Ambte„narengerecht, waartegen dit hoger beroep is ingesteld, te vernietigen „en het door gedaagde bij dit Gerecht ingestelde beroep alsnog onge„grond te verklaren.

„Mocht Uw Raad van oordeel zijn, dat de door het Ambtenaren„gerecht uitgesproken nietigverklaring van het besluit van 29 januari „1959 moet worden bevestigd, dan moge de ondergetekende Uw Raad „verzoeken daarbij rekening te houden met hetgeen hierboven onder „1 is opgemerkt en voorts, onder verwijzing naar het slot van punt 9 „van dit beroepschrift verzoeken met toepassing van artikel 48 van de „Ambtenarenwet 1929 om redenen van algemeen belang de nietigheid „van het bedoelde besluit voor gedekt te verklaren dan wel te bepalen, „dat de nietigheid eerst zal werken met ingang van een nader te be„palen dag, ten minste een jaar na de datum waarop Uw Raad in deze „uitspraak doet.";

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad, mede gelet op hetgeen in het aanvullend beroepschrift is gesteld onder 1, eisers bestreden besluit aanmerkt als inhoudende de afwijzing van gedaagdes verzoek de terbeschikkingstelling van hem bij het korps mobiele colonnes ongedaan te maken,

zodat de onderhavige uitspraak kan worden beperkt tot de vraag, of de terbeschikkingstelling door eiser van gedaagde bij dat korps kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat gedaagde ten tijde dat genoemde terbeschikkingstelling plaats had was „benoemd en aangesteld bij het wapen der artillerie tot reserve-tweede-luitenant" (aldus is vermeld op gedaagdes staat van dienst) en hij ook nadien bij dit wapen ingedeeld is gebleven (sedert 1 januari 1959 als reserve-eerste-luitenant);

Overwegende dat nu tussen partijen in geschil is, of de terbeschikkingstelling van gedaagde bij het korps mobiele colonnes verenigbaar is met het handhaven van hem bij het wapen der artillerie;

Overwegende dat de Raad van oordeel is, dat artikel 4 van de hiervoren als Wet reserve-personeel aangeduide en ook hierna aldus aan te duiden wet, op zichzelf beschouwd, geen bezwaar oplevert deze vraag bevestigend te beantwoorden;

Overwegende dat evenwel ten opzichte van de reserve-officieren der landmacht tevens rekening moet worden gehouden met hetgeen is bepaald in hoofdstuk III dier wet, omvattende de artikelen 34-60;

Overwegende dat de Raad in het midden laat, of hetgeen met betrekking tot de bevordering is voorgeschreven in artikel 38 der Wet reserve-personeel, zich tegen de onderhavige terbeschikkingstelling verzet;

Overwegende dat de Raad dit in het midden kan laten, daar hij van oordeel is, dat zich daartegen reeds verzet hetgeen met betrekking tot de overplaatsing is voorgeschreven in artikel 47 van meergenoemde wet, althans indien de terbeschikkingstelling moet worden opgevat als een maatregel niet slechts van tijdelijke aard;

dat de Raad zich verenigt met hetgeen omtrent de overplaatsing is overwogen in de 11e, 14e, 15e en 17e rechtsoverweging der aangevallen uitspraak;

dat die overwegingen door eiser niet wezenlijk zijn aangevochten, met name ook niet in punt 25 van het aanvullend beroepschrift;

dat de Raad zich kan aansluiten bij hetgeen in dit punt is gesteld dat een overplaatsing van een officier naar een ander wapen betekent, dat de betrokkene, wat het speciale deel van zijn militaire bekwaamheid betreft, wordt ingedeeld bij een andere categorie, en deze wijziging tot gevolg heeft dat ook de aard van de specifieke wapenfuncties waarvoor hij in aanmerking komt verandert;

dat daarom ook een blijvend terbeschikkingstellen van gedaagde buiten het wapen der artillerie, waardoor hij blijvend wordt bestemd om dienst te doen in een andere dan een specifieke functie van dit wapen, in wezen niets anders is dan een overplaatsing;

dat de Raad mitsdien niet kan delen hetgeen in het aanvullend beroepschrift is betoogd onder VI, dat een tewerkstelling van een reserve-officier der artillerie bij het korps mobiele colonnes in geen enkel opzicht vergelijkbaar is met een overplaatsing in de zin van artikel 47 van de Wet reserve-officieren;

dat toch, al is dit korps niet beschouwd als een wapen of een dienstvak en al wordt het beschouwd als een militaire formatie, deel uitmakend van de krijgsmacht — hoewel staande buiten de zeemacht, de landmacht en de luchtmacht — een blijvende tewerkstelling bij dat korps insluit, dat de betrokkene, wat het speciale deel van zijn militaire bekwaamheid betreft, wordt ingedeeld bij een andere categorie, en derhalve wezenlijk is een overplaatsing;

dat hieraan niet afdoet, dat de betrokken reserve-officier registratief blijft ingedeeld bij en daarom blijft gehandhaafd in de ranglijst van het wapen, waarbij hij was ingedeeld, daar dit dan voor hem van weinig of geen betekenis is, ook niet — naar in het aanvullend beroepschrift is betoogd — voor zijn promotiekansen;

Overwegende dat in het aanvullend beroepschrift onder punt 27 de aandacht is gevestigd op artikel 82 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, waarin is bepaald, dat de militair in werkelijke dienst is verplicht, zo nodig, andere werkzaamheden te verrichten dan die voortvloeiende uit zijn gewone werkkring;

dat hierbij evenwel opmerking verdient, dat deze bepaling — evenals het analoge voorschrift in artikel 58 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement — slechts het oog heeft op het *tijdelijk* verrichten van andere werkzaamheden;

Overwegende dat voorts nog moet worden onderzocht, of de terbeschikkingstelling (of tewerkstelling) van gedaagde bij het korps der mobiele colonnes was een maatregel van slechts tijdelijke aard dan wel een meer blijvend karakter droeg;

Overwegende dienaangaande, dat de bewoordingen van de in de derde overweging dezer uitspraak gedeeltelijk weergegeven circulaire van de algemeen inspecteur tevens commandant der mobiele colonnes de indruk kunnen wekken als zou slechts van een tijdelijke tewerkstelling sprake zijn;

dat echter uit de in de eerste overweging dezer uitspraak gedeeltelijk weergegeven brief van de chef van de generale staf, tevens bevelhebber der landstrijdkrachten, niets blijkt van enige tijdelijkheid der terbeschikkingstelling, en bovendien uit de in de tweede overweging dezer uitspraak weergegeven circulaire van de commandant der luchtdoelartillerie duidelijk blijkt, dat een maatregel is bedoeld met een blijvend karakter, aangezien gedaagde daarbij is aangewezen om de rest van de tijd, welke hij als reserve-officier nog ter beschikking moet blijven, te vervullen bij de mobiele colonnes;

dat trouwens door eiser niet is ontkend dat te dezen van een maatregel van blijvende aard sprake is, en ter 's Raads terechtzitting door eisers gemachtigde slechts is verklaard dat hij bij reserve-officieren niet tussen permanente en tijdelijke tewerkstellingen zou willen onderscheiden;

dat de Raad daarlaat, welke betekenis een tijdelijke terbeschikkingstelling voor een reserve-officier in het algemeen kan hebben (voor een reserve-officier die gedurende lange tijd in werkelijke dienst is, zoals

een reserve-officier op z.g. lang verband, zou het van veel betekenis kunnen zijn of hij tijdelijk dan wel blijvend wordt belast met een andere dan een specifieke functie van het wapen waartoe hij behoort), daar in het onderhavige geval als vaststaande moet worden aangenomen, dat de terbeschikkingstelling van gedaagde was een maatregel, die niet slechts was van tijdelijke aard;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt, dat deze terbeschikkingstelling moet worden aangemerkt als een overplaatsing in strijd met artikel 47 der Wet reserve-personeel, zodat het bestreden besluit, opgevat als in de eerste rechtsoverweging dezer uitspraak vermeld, bij de aangevallen uitspraak terecht nietig is verklaard en die uitspraak moet worden bevestigd;

Overwegende dat weliswaar uit het door en namens eiser betoogde kon worden afgeleid, dat voor genoemd artikel 47, gelet op de na de tweede wereldoorlog bestaande feitelijke situatie, eigenlijk geen plaats zou zijn, maar dit niet kan wegnemen, dat de Raad deze — in de in 1954 tot stand gekomen Wet reserve-personeel opgenomen — bepaling moet aanmerken als een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, gelijk bedoeld in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, en geen rekening mag houden met de zeer redelijke motieven, waarvan sprake is in punt 9 van het aanvullend beroepschrift;

Overwegende dat de Raad in hetgeen door eiser ten aanzien van de behoeften van het korps mobiele colonnes is gesteld, wel aanleiding vindt, om redenen van algemeen belang, met toepassing van artikel 48 der Ambtenarenwet 1929 te bepalen, dat de nietigverklaring van het bestreden besluit eerst zal werken met ingang van 1 januari 1962;

Overwegende dat mitsdien moet worden beslist als hierna volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep;

Bepaalt dat de daarbij uitgesproken nietigverklaring eerst zal werken met ingang van 1 januari 1962.

WETGEVING

Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht

Nr. 7

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE [1])

's-Gravenhage, 11 februari 1961.

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

Tijdens de behandeling van het wetsontwerp Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht (**5847**) in de vergadering van donderdag 1 december 1960, vroeg de heer Blom of het mogelijk is,

[1]) Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959—1960, nr. 5847.

bijvoorbeeld in de vorm van een nota aan de Tweede Kamer, mede te delen, welke nu de positie is van de geestelijke verzorgers.

De ondergetekende heeft geantwoord, dat de Regering uiteraard gaarne bereid is aan dat verzoek gevolg te geven. In verband hiermede moge de ondergetekende U hieronder een nadere beschouwing doen toekomen omtrent de positie van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht.

Bedoelde functionarissen, die op voordracht van de Minister van Defensie door de Kroon worden benoemd, zijn aangesteld in openbare dienst om hier te lande werkzaam te zijn en zijn deswege ambtenaar in de zin van de Ambtenarenwet 1929.

Aangezien de geestelijke verzorgers door het Rijk zijn aangesteld om hier te lande in burgerlijke openbare dienst werkzaam te zijn, zouden alle voorschriften, welke van kracht zijn voor ambtenaren in de zin van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, ook voor hen gelden, ware het niet, dat om praktische redenen bepaalde gedeelten van de materiële rechtspositie, zoals die geldt voor de militaire ambtenaren, mede van kracht zijn verklaard voor de geestelijke verzorgers. De feitelijke toestand is dus, dat de rechtspositie van de geestelijke verzorgers gedeeltelijk wordt beheerst door de voorschriften, welke gelden voor burgerambtenaren, en gedeeltelijk door voorschriften, welke gelden voor militaire ambtenaren.

Deze situatie is om verschillende redenen weinig aantrekkelijk en het verlangen gaat dan ook uit naar een regeling, waarin het geheel van de rechtspositiebepalingen, welke de geestelijke verzorgers betreffen, zal zijn samengevat. In verband hiermede bestaat het voornemen om, met gebruikmaking van de bevoegdheid, gegeven bij het tweede lid van artikel 3 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, de totstandkoming te bevorderen van een afzonderlijke rechtspositieregeling voor bedoelde functionarissen.

Zoals reeds in de memorie van toelichting behorende bij het in de aanvang genoemde wetsontwerp werd medegedeeld, is het doel van dit wetsontwerp de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten te brengen. Dat het wetsontwerp tot wet is verheven, blijkt uit het nieuwe tweede lid van artikel 2 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 en uit het overeenkomstige artikel van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, dat voor de geestelijke verzorgers evenwel geen recht bestaat op pensioen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder 6°, der Pensioenwet voor de Landmacht 1922, of artikel 2, eerste lid, onder 5°, der Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, met andere woorden de geestelijke verzorger kan, anders dan de militair, geen recht op pensioen doen gelden ter zake van een werkelijke dienst van ten minste tien jaren, wanneer hij is ontslagen uit hoofde van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in de verkregen rang bij de krijgsmacht te dienen, voor wat de ongeschiktheid betreft, voor zover hij niet uit hoofde van medische oorzaken ongeschikt is. Dit betekent intussen niet, dat er in dat geval geen voorziening bestaat voor de geestelijke verzorger, die door een zodanig ontslag wordt getroffen. Blijkens

het Rijkswachtgeldbesluit 1959 immers heeft de ambtenaar in de zin van het Algemeen Rijksambtenarenreglement aan wie eervol ontslag is verleend wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid voor het door hem beklede ambt, anders dan op grond van ziels- of lichaamsgebreken, recht op wachtgeld, tenzij het ontslag aan eigen schuld of toedoen is te wijten. Aangezien de geestelijke verzorger, zoals reeds eerder in deze nota werd gesteld, door het Rijk is aangesteld om hier te lande in burgerlijke openbare dienst werkzaam te zijn en dus ambtenaar is in de zin van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, zal hij bij ontslag wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid, met toepassing van het Rijkswachtgeldbesluit 1959, recht op wachtgeld verkrijgen, tenzij het ontslag aan eigen schuld of toedoen is te wijten. Op grond van praktische overwegingen geef ik er intussen de voorkeur aan, indien de aanspraken op wachtgeld voor de geestelijke verzorgers zouden kunnen worden ontleend aan de militaire wachtgeldregelingen.

Het ligt in mijn voornemen maatregelen te nemen, welke hiertoe te zijner tijd zullen leiden.

Overigens moge ik met betrekking tot een aan een geestelijke verzorger te verlenen ontslag wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid, als hiervoren bedoeld, nog het volgende opmerken. De redenen, die ertoe kunnen leiden tot een zodanig ontslag over te gaan, kunnen enerzijds dezelfde zijn, die in gelijke omstandigheden tot ontslag zouden leiden bij iedere andere functionaris in overheidsdienst, anderzijds kunnen zij worden gevormd door omstandigheden, die uitsluitend denkbaar worden geacht voor hen, die een geestelijk ambt bekleden. Zijn de eerste redenen aanwezig, dan kan zonder meer de Minister van Defensie tot de overtuiging komen, dat er voor hem aanleiding bestaat de desbetreffende geestelijke verzorger bij de Kroon voor ontslag voor te dragen.

De vraag, of een geestelijke verzorger onbekwaam of ongeschikt moet worden geacht uit hoofde van omstandigheden, die samenhangen met de specifieke eisen, welke aan de beoefenaren van een geestelijk ambt worden gesteld, staat ter beoordeling van het hoofd van de dienst der geestelijke verzorging, waartoe de betreffende geestelijke verzorger behoort, te weten de hoofdlegerpredikant, de hoofdlegeraalmoezenier, de hoofdvlootpredikant dan wel de hoofdvlootaalmoezenier. Mocht een van die hoofden van dienst tot een dergelijk oordeel komen, dan zal ongetwijfeld door dat hoofd van dienst een voorstel tot ontslagverlening aan de Minister van Defensie worden aangeboden. Het staat vervolgens aan de Kroon ter beoordeling, aan de hand van een voordracht van genoemde Minister, of ontslag zal volgen.

Het ligt in het voornemen in de rechtspositieregeling, welke voor de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht in het leven zal worden geroepen, op te nemen, in welke gevallen ontslag kan worden verleend, dat ontslag uitsluitend door de Kroon wordt verleend en dat de hiervorengenoemde vier geestelijke autoriteiten de bevoegdheid hebben een voorstel tot de Minister van Defensie te richten tot ontslagverlening wegens onbekwaamheid of ongeschikheid.

Ik vertrouw, dat kennisneming van deze nota, in samenhang met het-

geen ik ter zake naar voren mocht brengen bij de mondelinge behandeling van het eerderbedoelde wetsontwerp, ertoe zal bijdragen, dat een inzicht wordt verkregen omtrent de rechtspositie van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht.

De Staatssecretaris van Defensie,
M. R. H. CALMEYER.

VRAGENBUS

Geheimhoudingsverklaring

Onderofficier X. te IJ. schrijft het volgende:

Uit de door de Kazernecommandant vastgestelde veiligheidsorders omtrent de geheimhoudingsplicht, blijkt, dat de z.g. „Geheimhoudings-„verklaring" alleen door militairen beneden de rang van 2de-luitenant behoeft te worden getekend. De officieren en het burgerpersoneel in vaste dienst behoeven zulks niet te doen. De desbetreffende bepaling uit de veiligheidsorders luidt:

„Voor militair personeel beneden de rang van 2de-luitenant dient „een Geheimhoudingsverklaring te worden getekend. (Zie VS 1292 „Bijl. XX en XXb)"

Hieruit blijkt, dat het burgerpersoneel, dat bij de aanvaarding van zijn ambt de eed (belofte) heeft afgelegd (evenals de officieren) geen geheimhoudingsverklaring behoeft af te leggen en dat zij die geen eed (belofte) hebben afgelegd, met name het militair personeel beneden de rang van 2de-luitenant, wél een geheimhoudingsverklaring dienen te tekenen (art. 12 Class. Voorschr.).

Aangezien het beroepspersoneel beneden de rang van 2de-luitenant een verbandacte heeft getekend en in punt c daarvan verklaart, dat het zich onderwerpt aan alle dienstvoorschriften voor de Kon. Landmacht gemaakt of nog te maken, voor zover die te zijnen aanzien van toepassing zijn, waaronder valt art. 83 R.M.A.K.L., meen ik dat de geheimhoudingsverklaring reeds door het tekenen van de verbandacte is ondervangen; niettemin wordt in bovenaangehaalde Kazerneorder de geheimhoudingsverklaring nog eens van dat personeel gevraagd. Gaarne zou ik Uw inzicht in deze vernemen?

De Redactie heeft de vraag als volgt beantwoord:

De *officieren* der landmacht (w.o. luchtmacht) leggen de navolgende eed (belofte) af: „Ik zweer (beloof) trouw aan de Koningin, gehoor-„zaamheid aan de wetten en onderwerping aan de krijgstucht. Zo waar-„lijk helpe mij God Almachtig." (Dat beloof ik) (Souv. Besl. van 26 febr. 1814, No. 86, Besch. M.v.O. van 2 dec. 1890, IIIe Afd. No. 25, 7 B.U. deel 1 blz. 1/2; Wet van 17 juli 1911, Stb. 215). Van deze beediging (belofte-aflegging) wordt proces-verbaal opgemaakt, hetwelk door de verbalisant en degene, die de eed (belofte) heeft afgelegd, ondertekend moet worden.

De *hoofd- en andere ambtenaren en beambten werkzaam bij of res-*

sorterende onder het Departement van Defensie (voor zover te hunnen aanzien geen bijzondere eedsformulieren zijn voorgeschreven), moeten bij de aanvaarding van hun ambt of hun bediening de ambtseed afleggen volgens het volgende formulier: „Ik zweer (beloof) trouw aan de Ko„ningin, aan de Grondwet en aan de overige wetten des Rijks. Ik zweer „(verklaar) dat ik middellijk noch onmiddellijk onder welke vorm of „voorwendsel, tot het verkrijgen mijner aanstelling, aan iemand, wie „hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd noch zal geven of beloven; ik „zweer (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in mijn betrekking te doen „of te laten, van niemand hoegenaamd middellijk noch onmiddellijk „enige beloften of geschenken aannemen zal, en dat ik mij als een „nauwgezet en ijverig ambtenaar zal gedragen, de mij verstrekte op„drachten zal volbrengen en de zaken, waarvan ik door mijn ambt „kennis draag, en die mij als geheim zijn toevertrouwd of waarvan ik „het vertrouwelijk karakter moet begrijpen, niet zal openbaren aan „anderen, dan aan hen, aan wie ik volgens de wet of ambtshalve tot „mededeling verplicht ben. Zo waarlijk helpe mij God Almachtig (Dat „verklaar en beloof ik")" (art. 59 R.A.Regl., 7 B.U. deel I, blz. 193).

Militairen beneden de rang van 2de-luitenant leggen niet een eed (belofte) af. *Beroepspersoneel* beneden de rang van 2de-luitenant ondertekent een *verbandacte,* waarin dat personeel verklaart dat het zich onderwerpt aan alle dienstvoorschriften voor de Koninklijke landmacht gemaakt of nog te maken, voorzover die te hunnen aanzien van toepassing zijn. (7 B.U. deel III, blz. 200). Onder deze dienstvoorschriften valt ook het Regl. Mil. Ambt. Kon. Landm., waarvan art. 83 luidt: „De militair is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem in zijn „functie als zodanig is ter kennis gekomen, voorzover die verplichting „uit de aard der zaak volgt of hem uitdrukkelijk is opgelegd."

Ieder, dit op burgerrechtelijke arbeidsovereenkomst wordt tewerkgesteld, legt een verklaring (door belanghebbende ondertekend) af, waaruit blijkt, dat hij bekend is met de artikelen 98 en 272 W.Sr. (Min. Kennisgeving van 4 maart 1947, Afd. B III, nr. 202; art. 38 Arbeidsovereenkomstenbesluit).

Uit de door de Wetgever op straffe geboden en verboden handelingen en gedragingen heeft het Legerbestuur het geheimhoudingsgebod gelicht ten aanzien waarvan bepaalde militairen, die geheime zaken moeten behandelen, in het algemeen belang in het bijzonder de nakoming daarvan moeten verklaren. Ingevolge punt 2 van Bijlage XX van VS nr. 1292 moet personeel dat belast wordt met geclassificeerde werkzaamheden vóór de aanvang van deze werkzaamheden een *geheimhoudingsverklaring* tekenen, terwijl — onder verwijzing daarin naar art. 12 van het VS 1-1111 — personeel, dat de eed (belofte) niet heeft afgelegd of de geheimhoudingsverklaring niet heeft ondertekend, geen zeer geheim of geheim document mag behandelen, ter inzage ontvangen dan wel op de hoogte worden gebracht met de inhoud. (Zie ook art. 13 VS 2-1111).

De vraag welke derhalve beantwoording behoeft is: Heeft de militair

beneden de rang van 2de-luitenant door het ondertekenen van de verbandacte daardoor tevens een verklaring van geheimhouding gegeven en ondertekend?

Vergelijking van de algemeen gestelde inhoud van het eedsformulier voor officieren met de inhoud van de verbandacte voor militairen beneden de rang van 2de-luitenant leert, dat de officier verklaart, dat hij trouw zweert aan de Koningin, gehoorzaamheid aan de wetten (waaronder art. 83 R.M.A.K.L.) en onderwerping aan de krijgstucht, terwijl het militair personeel beneden de rang van 2de-luitenant in zijn verbandacte o.m. verklaart, dat hij trouw belooft aan de Koningin, onderwerping aan de krijgstucht alsmede onderwerping aan alle dienstvoorschriften voor de Kon. Landm. gemaakt of nog te maken, voorzover die te zijnen aanzien van toepassing zijn (waaronder art. 83 R.M.A.K.L.)

Blijkens het eedsformulier voor officieren én blijkens de verbandacte voor militairen beneden de rang van 2de-luitenant legt geen dezer categorieën van militairen een *uitdrukkelijke* verklaring van geheimhouding af. De verplichting tot geheimhouding door beide categorieën van militairen vloeit voort uit de algemeen gestelde bewoordingen van het eedsformulier en uit de algemeen gestelde bewoordingen der verbandacte, met dit verschil dat de algemeen gestelde bewoordingen van het eedsformulier door de officier op plechtige wijze zijn betuigd. Daar de inhoud van de verbandacte in wezen ook de geheimhoudingsverklaring omvat, heeft de militaire ambtenaar beneden de rang van 2de-luitenant door de ondertekening van zijn verbandacte o.i. daardoor tévens de geheimhoudingsverklaring afgelegd en ondertekend (art. 4 R.M.A.K.L.; punt 2 Bijlage XX VS 1292). Het geheimhoudingsgebod zou echter meer uitdrukkelijk in de verbandacte tot uitdrukking kunnen zijn gebracht.

Opgemerkt zij nog, dat de Wetgever voor de strafbaarheid van de dader bij schending van (staats-)geheimen als bedoeld in de art. 98, 98a, 98b en 272 W.Sr. niet de voorwaarde heeft gesteld, dat hij een eed (belofte) van geheimhouding moet hebben afgelegd of een geheimhoudingsverklaring moet hebben ondertekend. Hieruit kan blijken, dat het afleggen (ondertekenen) van een verklaring van geheimhouding moet worden gezien als een zich ernstig rekenschap hebben gegeven van de nakoming van de verplichtingen welke op een betrokkene zijn komen te rusten.

Het al of niet hebben afgelegd van een eed (belofte) van geheimhouding, dan wel van een eenvoudige verklaring van geheimhouding, is echter wel een omstandigheid welke ingeval van schending van de geheimhoudingsplicht bij de strafbepaling in aanmerking wordt genomen.

Het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem overwoog:

in zijn sententie van 22 februari 1946 tegen een majoor der cavalerie, die tijdens de afgelopen oorlog anderen opzettelijk had blootgesteld aan vrijheidsberoving door of vanwege de vijand, hetgeen langdurige vrijheidsberoving resp. de dood tengevolge had gehad, resp. opzettelijk in tijd van oorlog de vijand hulp had verleend, ten aanzien van de aan verdachte op te leggen straf, dat het Hof hier de zwaarste straf die ons

recht kent moest opleggen wegens het op zichzelf reeds weerzinwekkend karakter der talrijke door verdachte gepleegde misdrijven, nog verhoogd door de wijze waarop en de omstandigheden waaronder deze misdrijven, naar ter 'sHofs terechtzitting was gebleken, vaak door hem werden begaan en door het feit, dat het verdachte, als oud-hoofdofficier van het Nederlandse leger, dubbel zwaar moet worden aangerekend, dat hij, met volkomen negatie van de destijds door hem als officier afgelegde eed van trouw, zich aan de zijde van de vijand had geschaard en de lijdensweg, die zijn landgenoten gedurende de bezettingstijd hadden moeten bewandelen, voor veler hunner willens en wetens had verzwaard en meerderen van hen in de dood had gedreven; enz. en

in zijn sententie van 13 dec. 1946 tegen een oud-reserve-majoor, die schuldig was bevonden aan in tijd van oorlog de vijand hulp verlenen, meermalen gepleegd, en aan het opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enige maatregel door of vanwege de vijand, meermalen gepleegd en die deswege werd veroordeeld tot 12 jaar gevangenisstraf (enz.), dat verdachte immers, hoewel hij als hoofdofficier door een eed van trouw aan zijn Vorstin gebonden, die eed heeft gebroken en zich in dienst van de vijand heeft gesteld, enz. (Tribunalen in Nederland en andere na-oorlogse rechtspraak, resp. 1ste jaargang No. 36, 2de jaargang No. 640)

Evenzo overwoog de Bijzondere Raad van Cassatie in zijn sententie van 10 nov. 1947 op het beroep van een kapitein der infanterie, die als Nederlander vrijwillig in Duitse krijgsdienst was getreden, wetende, dat Duitsland met Nederland in oorlog was, en die deswege door het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage werd veroordeeld tot de doodstraf, dat een officier, die zo willens en wetens zijn eed van trouw aan Koningin en Vaderland had geschonden, niet voor clementie in aanmerking kwam, aangezien van officieren, wier roeping is hun vaderland tot de prijs van hun leven te verdedigen, in de eerste plaats gevorderd moet worden, dat zij, zonder enige consideratie voor zichzelven, hun eed gestand doen en niet naar de vijand overlopen; enz. (Tribunalen en andere na-oorlogse rechtspraak, 4de jaargang No. 1183; v.g.l. ook de sent. Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage van 30 oktober 1947, waarbij een kapitein der infanterie, tevens officier-commissaris bij een krijgsraad terzake van hulpverlening aan de vijand werd veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf (enz,). (Tribunalen en andere na-oorlogse rechtspraak, 4de jaargang No. 1114).

Bovenstaande beschouwingen samenvattende komen wij tot de conclusie, dat de geheimhoudingsverklaring voor de militaire ambtenaren beneden de rang van 2de-luitenant niet strikt noodzakelijk is, maar wel wenselijk en nuttig, omdat de verklaring in de verbandacte zonder enige plechtigheid gepaard gaat en de praktijk daaraan ook niet dat gewicht hecht, dat aan een eed wordt gehecht (zie de aangehaalde jurisprudentie). Dit geldt óók voor diegenen, die op burgerrechtelijke arbeidsovereenkomst zijn tewerkgesteld. *A. F. S.*

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 116 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden [1])

Vragen van de heer SCHOUWENAAR (P.v.d.A.) in verband met de regeling van de militaire justitie in Nederlands Nieuw-Guinea. (Ingezonden 31 oktober 1960).

1. Kan de Minister mededelen, welke overwegingen hem ertoe hebben gebracht over te gaan tot het aanwijzen van de commandant van de Brigade Nederlands Nieuw-Guinea en de commandant Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea als commanderende generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944?

2. Is de Minister niet van mening, dat het in de gegeven omstandigheden voorkeur zou hebben verdiend om, met toepassing van artikel 86 Invoeringswet, de berechting van alle in Nederlands Nieuw-Guinea dienende militairen in handen van één krijgsraad te leggen, omdat op die wijze de eenheid van rechtspraak beter zou zijn gewaarborgd?

Antwoord van de heer VISSER, Minister van Defensie. (Ingezonden 26 november 1960).

1. Bij de recente stationering van eenheden der Koninklijke Landmacht en der Koninkijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea stonden voor wat betreft de regeling der militaire justitie twee mogelijkheden open:

a. aanwijzing van de in vraag 1 bedoelde commandanten als commanderend generaal, waardoor men die autoriteiten de bevoegdheid zou toekennen de onder hun bevelen staande militairen naar de krijgsraad te verwijzen en voor de berechting van die militairen een krijgsraad te velde in te stellen;

b. de eventuele verwijzing van de militairen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea overlaten aan de commandant der zeemacht aldaar en hun berechting doen geschieden door de krijgsraad voor de zeemacht aldaar.

2. Naar het oordeel van de ondergetekende verdiende de onder *a* omschreven mogelijkheid de voorkeur, omdat aan de berechting door de krijgsraad voor de zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea uitsluitend marineofficieren kunnen deelnemen en van de vonnissen van deze krijgsraad geen hoger beroep openstaat.

Om deze redenen is dan ook de aanwijzing van de in vraag 1 bedoelde commandanten als commanderend generaal bevorderd.

Papoea Vrijwilligers Korps.

(Besluit van 23 februari 1961, houdende de instelling van een Papoea Vrijwilligers Korps (Stb. 59)).

[1]) Aanhangsel van het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer der Staten-Generaal, deel I, zitting 1960-1961, 9.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van de staatssecretaris van binnenlandse zaken en Onze minister van defensie van 10 november 1960, Hoofdafd. Bestuurlijke en Juridische Zaken voor Nederlands-Nieuw-Guinea, no. GS 3506/29453;

Overwegende, dat het wenselijk is, dat aan de Papoeabevolking van Nederlands-Nieuw-Guinea gelegenheid wordt geboden deel te nemen aan de bescherming der belangen van dit rijksdeel;

Overwegende voorts, dat het wenselijk is aan de militaire opleiding ook opleidingen voor civiele doeleinden te verbinden;

Gelet op artikel 68, eerste lid, en 195, eerste lid, van de Grondwet;

De Raad van State gehoord (advies van 10 januari 1961, no. 43);

Gezien het gemeenschappelijk nader rapport van de staatssecretaris van binnenlandse zaken en Onze minister van defensie van 20 februari 1961, Hoofdafd. Bestuurlijke en Juridische Zaken voor Nederlands-Nieuw-Guinea, no. GS 4039/29453;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. Er is in Nederlands-Nieuw-Guinea een Papoea Vrijwilligers Korps. Het Papoea Vrijwilligers Korps is een zelfstandig deel van de krijgsmacht van het Koninkrijk. De organisatie van het Papoea Vrijwilligers Korps wordt vastgesteld door Onze minister van defensie, handelende in overeenstemming met Onze minster van binnenlandse zaken.

Artikel 2. Het door het Papoea Vrijwilligers Korps te voeren vaandel wordt door Ons vastgesteld.

Artikel 3. 1. De instructie voor de commandant van het Papoea Vrijwilligers Korps wordt vastgesteld door Onze minister van defensie, handelend in overeenstemming met Onze minister van binnenlandse zaken.

2. Door Onze minister van defensie worden, in overeenstemming met Onze minister van binnenlandse zaken, regelingen vastgesteld nopens:

a. aanstelling, bevordering en ontslag van de Papoea-leden van het korps, behoudens voor zover dit officieren betreft;

b. diensttijden, verloven, aanspraken in geval van ziekte en invaliditeit, en overige rechten en verplichtingen van de Papoea-leden van het korps;

c. uniform, uitrusting, bewapening, legering en verzorging, alsmede de inwendige dienst en de toepasselijkheid van voorschriften van andere delen van de krijgsmacht.

3. Door Onze minister van defensie kan, na overleg met Onze minister van binnenlandse zaken, aan de leden van het Papoea Vrijwilligers Korps de verplichting worden opgelegd tot het deelnemen aan andere dan militaire lessen en oefeningen.

Regelingen nopens deze lessen en oefeningen worden vastgesteld door

Onze minister van binnenlandse zaken na overleg met Onze minister van defensie.

Artikel 4. 1. Voorlopige dan wel nadere regelingen terzake van het gestelde in artikel 3, lid 2, kunnen ook namens Onze ministers van defensie en van binnenlandse zaken worden vastgesteld. Onze evengenoemde ministers bepalen in onderlinge overeenstemming de onderwerpen, waarvoor voorlopige of nadere regelingen namens hen worden vastgesteld, alsmede de daarbij te stellen voorwaarden en de terzake te geven aanwijzingen.

2. De verplichting als bedoeld in artikel 3, lid 3, kan ook namens Onze minister van defensie worden opgelegd. Voorlopige dan wel nadere regelingen terzake van het gestelde in artikel 3, lid 3, kunnen ook namens Onze minister van binnenlandse zaken worden vastgesteld. Bij het bepalen van de onderwerpen, waarvoor voorlopige of nadere regelingen namens Onze minister van binnenlandse zaken dienen te worden vastgesteld, alsmede bij het geven van aanwijzingen en het stellen van voorwaarden terzake, handelt deze in overeenstemming met Onze minister van defensie.

Artikel 5. 1. Bij het Papoea Vrijwilligers Korps kunnen leden van andere delen van de krijgsmacht worden gedetacheerd.

2. Op militairen van de zeemacht, die bij het Papoea Vrijwilligers Korps worden gedetacheerd, zijn terzake van hun rechtstoestand de regelingen van de zeemacht ongewijzigd van toepassing, voor zolang en voor zover daarin niet door regelingen van gelijke orde wijziging is gebracht.

3. Op militairen van andere delen van de krijgsmacht, die bij het Papoea Vrijwilligers Korps worden gedetacheerd, zijn terzake van hun rechtstoestand eveneens de regelingen van de zeemacht ongewijzigd van toepassing voor zover en voor zolang daarin niet door regelingen van gelijke orde wijziging is gebracht.

Het gestelde in de vorige zin geldt niet voor zover de rechtstoestand der bedoelde militairen bij de wet is geregeld. Het geldt evenmin voor bepalingen van lagere regelingen, die betrekking hebben op aanstelling, bevordering, terugstelling en ontslag. De toepasselijkheid van de regelingen bij de wet en van de bepalingen als evenbedoeld wordt niet aangetast door de detachering bij het Papoea Vrijwilligers Korps.

Onze ministers van binnenlandse zaken en van defensie ieder voor zover hem aangaat, zijn belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* en in het *Gouvernementsblad* van Nederlands-Nieuw-Guinea zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State en aan de Algemene Rekenkamer.

Soestdijk 23 februari 1961.

JULIANA.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
TH. H. BOT.

De minister van Defensie,
S. H. VISSER.

Uitgegeven de *veertiende* maart 1961.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

Wijziging van de standplaats van de Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes.

De Commanderend Generaal tevens Algemeen Inspecteur en Commandant van het Korps Mobiele Colonnes [1]) te Vugt, — gelet op art. 243 R.L., het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, het K.B. van 13 april 1956, Stb. 216 [2]) — stelde bij beschikking van 16 juli 1956, nr. 1, in werking getreden met ingang van 20 juli 1956, een krijgsraad te velde in voor het Korps Mobiele Colonnes met standplaats 's-Hertogenbosch, en benoemde daarbij de verschillende functionarissen, enz.

Mede tengevolge van de verplaatsing van de Staf van voornoemd Korps van Vugt naar Utrecht wijzigde de Commanderend Generaal voornoemd de standplaats van deze krijgsraad, met ingang van 1 april 1961, in 's-Gravenhage en verleende met ingang van die datum eervol ontslag aan de verschillende door hem benoemde functionarissen bij de Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes met standplaats 's-Hertogenbosch, zulks onder dankzegging voor de door hen in hun onderscheidene functies bewezen diensten, en onder gelijktijdige benoeming van de verschillende functionarissen bij de Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes met standplaats 's-Gravenhage en regelde de overgang van de in behandeling zijnde zaken.

Nevenwerkzaamheden [3]) als auto-rijinstructeur

(Ministeriële Beschikking van 25 maart 1961, Directie Militair Personeel, Afdeling Beroeps- en reservepersoneel, Nr. P 108.026 F, L.O. Nr. 61045 Codenr. 51.16/12)

Vermits het geven van autorijles anders dan uit hoofde van hun militaire functie door militairen, behorende tot het beroepspersoneel, aan militairen, die in dienstverhouding tot hen staan of met betrekking tot wie een zodanige dienstverhouding in de naaste toekomst is te verwachten, schadelijk kan zijn voor de dienstbelangen, is het ingevolge artikel 84, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, aan eerstgenoemde militairen verboden bedoelde nevenwerkzaamheden te verrichten, indien zulks geschiedt ten behoeve van militairen, die in dienst-

---

[1]) M.R.T. XLIX (1956) blz. 361, 363.
[2]) M.R.T. XLIX (1956) blz. 505.
[3]) Zie ook M.R.T. L (1957) blz. 287 en XLIX (1956) blz. 80. *(Red. M.R.T.).*

verhouding tot hen staan of met betrekking tot wie een zodanige dienstverhouding in de naaste toekomst is te verwachten.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat — onverminderd de bevoegdheid van de Minister van Defensie om in bijzondere gevallen andere maatstaven aan te leggen — het particulier geven van autorijles door beroepsmilitairen aan andere dan de in de voorgaande alinea bedoelde militairen of aan burgers slechts dan niet wordt aangemerkt als een verboden nevenwerkzaamheid in de zin van artikel 84, eerste lid, van genoemd reglement, indien:

1. de beroepsmilitair bij het particulier geven van autorijles niet in militair uniform is gekleed;
2. het particulier geven van autorijles plaats vindt buiten de diensturen;
3. zulks niet tot gevolg heeft, dat de beroepsmilitair, wegens geestelijke of lichamelijke vermoeidheid als gevolg van de werkzaamheden, verbonden aan de rijinstructie, niet meer ten volle in staat is zijn militaire functie te vervullen;
4. gelet op de rang(stand) en de militaire functie van de rijinstructeur en/of de rang(stand) en de militaire functie van de leerling, uit krijgstuchtelijk oogpunt geen bezwaar tegen het verrichten van die nevenwerkzaamheden bestaat.

Het vorenstaande ontheft de beroepsmilitair, die de in de voorgaande alinea vermelde werkzaamheden verricht, niet van de verplichting tot het indienen van een kennisgeving, als bedoeld in de Ministeriële beschikking van 30 oktober 1934, IIde Afd. B., nr. 11 (opgenomen in Legerorder 1934, nr. 309; gepubliceerd in het Recueil Militair en Legerorders, zevende beknopte uitgave, eerste deel, blz. 244 en 245).

Vorenstaande richtlijnen zijn van overeenkomstige toepassing op de militairen, behorende tot het reservepersoneel, die hetzij uit hoofde van een verbintenis, hetzij op grond van een vergunning, als bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, doorlopend militaire dienst verrichten.

Personalia

Bij Koninklijk besluit van 21 januari nr. 55 is benoemd tot presidentplaatsvervanger bij de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage Mr. L. J. VAN GELEIN VITRINGA, raadsheer in het Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Overleden op 12 april 1961 vice-admiraal C. H. BROUWER, lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

Overleden op 18 april 1961 majoor van de Militair Juridische Dienst Mr. A. H. GEESINK, o.m. auditeur-militair bij de Krijgsraad te Velde Oost en verwijzingsofficier voor de Chef van de Generale Staf.

BIJDRAGE

Besluit beoordeling Officieren Luchtmacht

door

Mr. O. v. d. Bij

Luitenant-Kolonel Koninklijke Luchtmacht.

Een aangelegenheid die voor de officier van groot belang is en derhalve terecht zijn belangstelling geniet is de regeling van zijn rechtspositie. Een voorschrift als het onderhavige, dat beoogt regels te stellen betreffende de beoordeling, bevat een wel zeer belangrijk brok rechtspositie-regeling. Immers, het oordeel dat over de officier wordt uitgebracht heeft verstrekkende gevolgen voor diens verdere carrière. De vraag of hij voor bevordering in aanmerking komt dan wel een bepaalde functie zal bekleden is daarvan in zeer grote mate afhankelijk. Meer nog, de vraag hoe het oordeel over een bepaalde officier uitvalt, heeft, althans kan repercussies hebben t.a.v. de collegae.

Men is het er in het officierskorps wel over eens dat het bestaande beoordelingssysteem niet in alle opzichten voldoet, om het maar eens voorzichtig uit te drukken. Unaniem is men ook van mening, dat het een zeer moeilijke zaak is er iets voor in de plaats te stellen dat in de praktijk bevredigend werkt. Vooral op dit laatste moet men de nadruk leggen. Immers een systeem dat zuiver theoretisch gezien alle denkbare waarborgen bevat, kan in de praktijk onbevredigend werken. Omgekeerd kan een gebrekkige regeling, mits met inzicht en kennis toegepast, voldoen. Wil men een voorbeeld van dit laatste dan denke men aan de sterk verouderde „Regtspleging bij de Landmagt" en haar toepassing door de militaire rechter.

De vraag of een bepaald systeem voldoet, zal in sterke mate afhangen van diegenen die er in de praktijk rechtstreeks bij zijn betrokken.

In de eerste plaats zijn dat de beoordelaar en, uiteraard, de beoordeelde zelf. Voor beiden geldt dat zij subjectieve waarden aanleggen. De eerste bij de hantering van de normen, de tweede bij de appreciatie daarvan.

Zeker, de overheid kan voor beiden de nodige regels stellen, doch het is de eerste, die in concreto de normen aanlegt en waardeert en het is de tweede, die beslist of de wijze waarop zulks is geschied hem recht doet wedervaren.

De meest ideale regeling zou hierop neerkomen dat aan iedere beoordeelde objectief gezien recht wordt gedaan. Het behoeft geen betoog dat aldus het belang van de krijgsmacht in hoge mate wordt gediend. Zulks moet ongetwijfeld leiden naar de uit organisatorische overwegingen noodzakelijke regel: „de juiste man op de juiste plaats".

Tot op zekere hoogte kan de overheid hier de nodige steun verlenen.

In de eerste plaats door een verantwoorde keus te doen bij de aanwijzing der beoordelaars. Voorts door het invoeren van beoordelingsformulieren die zodanig concreet en stringent geformuleerd zijn dat het

gestelde ideaal althans zo dicht mogelijk wordt benaderd. Dat is dan echter de ene kant der medaille.

Immers, gesteld dat de beoordeling inderdaad op bovengeschetste wijze tot stand is gekomen, welke zekerheid is er dan dat de beoordeelde haar juist en passend zal achten?

Zelfkennis is nu eenmaal niet de sterkste menselijke eigenschap. Ook hier kan de overheid — doch slechts ook weer tot op zekere hoogte — voorzieningen treffen.

Ten eerste door de officier zo gemotiveerd mogelijk in kennis te stellen van de opgemaakte beoordeling. Verder door een recht van beklag te scheppen, en hem die zich tekort gedaan blijft gevoelen, de mogelijkheid te bieden een beroep te doen op een onpartijdige derde.

Thans moge een korte samenvatting worden gegeven van de nieuwe regeling, waarna op basis van bovenstaande op enkele bepalingen in het bijzonder zal worden ingegaan.

Het Besluit is evenals het huidige VBO gebaseerd op artikel 93 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht. Dit laatste artikel bevat n.l. de bepaling dat het aanhouden van beoordelingslijsten van officieren geschiedt volgens door de Kroon bij algemene maatregel van bestuur gestelde of nader te stellen regelen. Het eerste wat opvalt is, dat de voor een deel moraliserende vermaningen vervat in de eerste punten van het huidige VBO niet zijn overgenomen. Men kan dit moeilijk als een reëel bezwaar aanvoelen. Dergelijke richtlijnen hoe waardevol deze overigens ook mogen zijn, kunnen met evenveel recht elders worden opgenomen. Uit een oogpunt van wetstechniek is dit laatste wellicht zelfs beter.

Voor wat betreft de vraag welke officieren ingevolge het besluit worden beoordeeld, bestaat er nagenoeg geen verschil met de regeling uit het VBO. Het zijn de officieren vanaf de rang van eerste luitenant tot en met die van kolonel.

Anders is het gesteld met de beoordelaars. De thans bestaande commissie heeft plaats gemaakt voor de directe chef. Is deze directe chef een officier dan dient hij tenminste de rang van kapitein te bezitten.

Indien de directe chef ondergeschikt is aan de Commandant van een vliegend squadron treedt de eerste niet op als beoordelaar, doch diens directe chef. In twijfelgevallen bepaalt de Minister wie als directe chef wordt aangemerkt.[1])

In verband met de internationale samenwerking is er rekening mede gehouden dat als directe chef iemand kan fungeren die niet de Nederlandse nationaliteit bezit, in welk geval de Minister — indien hij daartoe termen aanwezig acht — een voorziening kan treffen.

Van de beoordelaar wordt verwacht dat hij zijn persoonlijk oordeel

[1]) De ratio van deze bepaling is uiteraard niet om tot uitdrukking te brengen dat de vluchtcommandanten bij de vliegende squadrons niet in staat zouden zijn als beoordelaars op te treden. Veeleer ligt het in de bedoeling de beoordeling in eerste instantie te doen geschieden door de squadroncommandant. Het is evenwel de vraag welk nut een zodanige concentratie biedt, aangezien immers de squadroncommandant, indien deze uitzondering niet zou zijn gemaakt, toch altijd als naast hogere chef de beoordelingen in beschouwing zal moeten nemen.

tot uitdrukking brengt, terwijl hem voorgeschreven is een adviseur te raadplegen indien hij zich daartoe niet bevoegd acht v.w.b. punten waarbij specialistische bekwaamheden van invloed zijn.

Waar de directe chef niet altijd een actief dienend officier is, is het thans in het VBO geldend systeem dat behoudens uitzonderingen slechts officieren als beoordelaars optreden, verlaten. De regeling schrijft echter voor dat bij beoordeling door een burgerchef een actief dienend officier als adviseur optreedt. Het Besluit stelt aan deze adviseur, v.w.b. diens rang, bepaalde eisen. Voorts wordt in de regeling onderscheid gemaakt tussen beoordelingslijsten en beoordelingsrapporten.

De eerste worden opgemaakt t.a.v. beroepsofficieren en reserve-officieren, die vrijwillig in werkelijke dienst zijn. De laatste t.a.v. verplicht in werkelijke dienst zijnde reserve officieren ten tijde van vertrek met groot verlof, mits hun verblijf in werkelijke dienst tenminste 13 dagen heeft geduurd.

Als algemeen beginsel geldt dat beoordelingslijsten worden opgemaakt in een daartoe voor iedere rang door de Minister vastgestelde maand. Daarenboven indien de bevelsverhouding tussen de directe chef en de officier wordt verbroken.

Het opmaken blijft achterwege in de gevallen dat de officier minder dan 6 maanden van te voren werd beoordeeld dan wel bevorderd, alsmede indien de bevelsverhouding minder dan 6 maanden heeft geduurd.

Los van bovenstaande kan de Minister in voorkomend geval een beoordeling doen opmaken.

Geheel nieuw is de bepaling die voorschrijft dat een beoordelaar verplicht is de inhoud van de beoordelingslijst of van het beoordelingsrapport met de officier te bespreken.

De beoordelingslijsten (rapporten) worden bij de Minister ingediend. Aangegeven is langs welke (hierarchieke) weg dit geschiedt.[2]) De opvolgende chefs zijn bevoegd bij de doorzending van hun eventueel afwijkende mening blijk te geven en mogen voorts datgene vermelden dat tot een juist inzicht kan bijdragen.

Belangrijk is de bepaling dat de Minister de officier schriftelijk in kennis stelt met die waarderingen uit een beoordeling die niet overeenkomen met hetgeen van deze officier in het belang van de dienst en/of in zijn persoonlijk belang moet worden verwacht, als hoedanig in ieder geval worden aangemerkt die waarderingen, welke er een belemmering voor kunnen vormen de officier in zijn functie te handhaven, of aan-

[2]) Het valt ondermeer op dat de indiening van beoordelingslijsten (rapporten) van kapiteins en eerste luitenants door tussenkomst van de chef van de beoordelaars en de korpscommandant van de beoordeelde officier geschiedt. Indien deze korpscommandant echter uitsluitend administratieve bevoegdheden uitoefent, kan men het als een bezwaar aanvoelen dat slechts één functionele chef van de opgemaakte beoordeling kennis neemt. Met name doet het vreemd aan dat het kan voorkomen dat afdelings- en sectiehoofden van de luchtmachtstaf niet gekend worden in beoordelingen welke zijn opgemaakt t.a.v. kapiteins en eerste luitenants die bij hun afdeling of sectie werkzaam zijn. Ook is het merkwaardig dat de Chef van de Luchtmachtstaf geen kennis neemt van een beoordeling van de majoor die geplaatst is in de persoonlijke staf, doch wel inzage krijgt van de beoordeling van een eerste luitenant der Luva, die b.v. op een navigatiestation is tewerkgesteld.

leiding kunnen geven hem uitsluitend op grond daarvan niet te bestemmen voor een functie waaraan een hogere dan zijn werkelijk beklede rang is verbonden.

Tenslotte bevat de regeling de mogelijkheid tegen de ter kennis gebrachte waarderingen in beroep te gaan, door middel van het indienen van een bezwaarschrift, waarop de Minister eerst beslist nadat deze het advies heeft ingewonnen van een commissie. Deze commissie, waaraan bepaalde eisen worden gesteld qua samenstelling, status en rang der leden, hoort de officier mondeling of schriftelijk en is in staat zich in ruime mate te oriënteren, door de bevoegdheid om ten behoeve van haar oordeelvorming inlichtingen in te winnen en inzage van bescheiden te nemen.

Beoordelingslijsten en rapporten worden vernietigd wanneer de officier wordt bevorderd tot een rang, twee rangen hoger liggend dan die welke hij bekleedde ten tijde van zijn beoordeling. Bovendien worden deze bescheiden vernietigd wanneer 10 jaren zijn verlopen sedert het tijdstip waarop hij de militaire dienst heeft verlaten of is overleden.

Bij KB zal het tijdstip worden bepaald waarop het Besluit in werking treedt. De nadere uitvoering geschiedt door de Minister.

Keren wij thans terug tot wat in de aanvang van deze beschouwing werd gesteld inzake het subjectieve karakter der waardering. Aangegeven werd dat de overheid tot op zekere hoogte terzake voorzieningen zou kunnen treffen. Voor wat betreft de beoordelaars werd gewezen op de mogelijkheid om zulks te doen bij de aanwijzing en door de oordeelvorming in objectieve banen te leiden, door invoering van een nauwluisterende beoordelingslijst (rapport). T.a.v. de te beoordelen officier door deze zo gemotiveerd mogelijk in te lichten omtrent het resultaat en voorts door hem een beklagrecht te verschaffen voor zover hij nog niet overtuigd mocht zijn van de juistheid der waarderingen.

Indien wij dan de nieuwe regeling toetsen aan deze desiderata, blijkt het volgende.

Het huidige VBO gaat (uiteraard) uit van de stelling dat de beoordeling een juist beeld moet geven, en dat ze derhalve als regel een aangelegenheid is van een commissie. Het bezwaar — aldus het VBO — dat de een terzake minder zware maatstaven aanlegt dan de andere, wordt hierdoor zo niet geheel, dan toch grotendeels ondervangen.

De nieuwe regeling heeft dit zo zeer aangeprezen systeem verlaten en keert terug tot de vóór het huidige VBO van kracht geweest zijnde regeling van 2 juli 1928: De officier wordt niet meer door een commissie doch als regel door zijn directe chef beoordeeld.

Ons op het VBO baserend, is het een eenvoudige zaak om tot de conclusie te geraken dat het commissiesysteem wel heel wat beter moet zijn dan de thans aanvaarde „eenmansbeoordeling". Toch zijn er in de nieuwe regeling een aantal punten die de moeite van het overdenken waard zijn, en die van belang zijn bij de beantwoording van de vraag of het nieuw gekozen systeem inderdaad een stap terug betekent in vergelijking met het huidige VBO.

Voor het moment de grieven terzijde latend die wel tegen de be-

staande regeling worden aangevoerd, kan worden volstaan met te stellen dat de directe chef de centrale figuur is, wiens stem in de commissie gezaghebbend is. Dat is begrijpelijk. Hij is degeen die het meest direct met de beoordeelde te maken heeft. Deze functionaris wordt in het nieuwe systeem nóg belangrijker. Hij oordeelt nu alléén.

De Kroon stelt als objectieve eis dat hij, indien hij militair is, tenminste de rang van kapitein moet bekleden, en dat hij de officier tenminste 6 maanden onder zijn bevelen moet hebben gehad. Hierdoor wordt een minimale eis gesteld waaraan iedere beoordelaar zal hebben te voldoen.

Daarnaast stelt de nieuwe regeling dat hij de inhoud van de opgemaakte beoordelingslijst of het beoordelingsrapport met de officier moet bespreken. Dit laatste is van grote betekenis. Het is psychologisch gezien zeer juist.

Men kan deze bepaling moeilijk anders lezen dan dat de *gehele* beoordeling onderwerp van gesprek uitmaakt. Dit zo zijnde, mag men er van uitgaan dat de chef met deze wetenschap voor ogen met grote zorgvuldigheid te werk zal gaan. Persoonlijke verantwoordelijkheid weegt nu eenmaal zwaarder dan gedeelde verantwoordelijkheid. Hij zal zich dus tijdig beraden en ongetwijfeld zijn persoonlijk oordeel toetsen aan dat van collegae waarin hij vertrouwen stelt.

Er is nog een bepaling die meer dan in het verleden aan wezenlijke betekenis wint. Degenen door wier tussenkomst de beoordeling aan de Minister wordt aangeboden, zullen in voorkomend geval hun afwijkende mening geven en voorts datgene vermelden wat tot een juist inzicht kan bijdragen.

Ten alle tijde krijgt de chef van de beoordelaar de beoordeling in handen, waarbij hij verplicht is conform deze bepaling te handelen. Juist omdat het hier een eenpersoons aangelegenheid betreft zal ook hij met zorg te werk gaan waarbij van belang is dat hij de beoordelaar en als regel de beoordeelde officier van nabij kent.

Tenslotte is het van belang dat het opmaken en indienen van beoordelingslijsten en rapporten op vaste tijdstippen geschiedt. Ook deze bepaling kan nuttig werken, doordat zij tot gevolg heeft dat nagenoeg gelijktijdig bij de hogere chefs waarderingen binnenkomen, die op dit niveau onderling kunnen worden vergeleken. Het wachten is thans op de ministeriële uitvoeringsbepalingen waarbij ondermeer het model van de beoordelingslijst (rapport) wordt vastgesteld. Indien nu deze bescheiden zodanig zijn geformuleerd dat zij zo weinig mogelijk ruimte laten voor nietszeggende of vage antwoorden en vooral ook indien zij frequenter worden ingediend dan de huidige VBO lijsten, is de verwachting gewettigd dat de op het eerste gezicht aanwezige bezwaren tegen de „eenmansbeoordeling" in de praktijk zullen blijken mee te vallen.

Bezien wij thans de vraag hoe het gesteld is met de positie van de beoordeelde officier zelf.

Allereerst worde herhaald dat hij er recht op heeft dat de beoordeling met hem wordt besproken. Hij kan zich op dit gesprek voorbereiden en zal vermoedelijk vragen mogen stellen. Hij weet dan in eerste instantie

precies welk oordeel over hem wordt uitgebracht. Met opzet wordt gesteld, in eerste instantie. De aantekeningen en opmerkingen van hogere chefs ontgaan hem. Naar mijn mening valt het te betreurn dat het oordeel van de opvolgende chefs, voor zover dit afwijkt, hem niet wordt bekend gesteld. Het zou de rechtspositie ten goede zijn gekomen indien een dergelijke bepaling wel in het besluit zou zijn opgenomen.

Juist waar verwacht mag worden dat met name de chef van de beoordelaar, die als regel een zelfstandig oordeel kan uitbrengen zich niet lichtvaardig zal aansluiten bij de uitgebrachte beoordeling, zou het aanbeveling hebben verdiend indien een dergelijke bepaling zou zijn opgenomen.

Ook zou het van belang zijn geweest indien zou zijn bepaald dat bij doorzending der bescheiden een aantekening ten behoeve van de naasthogere chef zou moeten worden gesteld, waaruit zou blijken over welke punten van waardering verschil van inzicht bestaat. De opvolgende chefs zouden aldus dubbel waakzaam zijn met als resultaat dat het de objectiviteit der beoordeling ten goede zou komen. In de praktijk zou dit naar mijn mening niet anders dan gunstig kunnen werken, zonder dat daardoor noemenswaard vertraging zou ontstaan.

Een eerlijke en openhartige behandeling waarbij de officier zou kunnen worden gehoord, zou kunnen bewerkstelligen dat hij tot de conclusie zou geraken dat hem recht is wedervaren. Een directe consequentie daarvan zou zijn dat een bezwaarschrift over een eventuele mededeling van de Minister achterwege zou worden gelaten omdat hij in veel gevallen tot het inzicht zou zijn geraakt dat deze mededeling op juiste gronden is geschied.

Deze laatste wetenschap zal thans naar verwachting in het algemeen in mindere mate aanwezig zijn zodat gesteld kan worden dat de beoordeelde eerder gebruik zal maken van de mogelijkheid om zijn grieven bij bezwaarschrift aan de Minister voor te leggen. In zoverre schiet naar mijn mening de nieuwe regeling onnodig tekort. Zij laat onzekerheid, waar zekerheid gewenst en mogelijk is. De in zijn opzet uitstekende bepaling inzake de verplichting van de directe chef om de beoordeling te bespreken, vermindert in waarde, doordat de beoordeelde niet weet of de aanvankelijke waarderingen door de hogere chefs zullen worden gedeeld.

Naast de ongetwijfeld goede punten van het nieuwe systeem lijkt dit een zwakke plek. Indien de officier het oordeel zou kennen zoals dit te zijnen aanzien aan de Minister wordt uitgebracht zou de gedachte welke ongetwijfeld aan de nieuwe bepaling inzake het bespreken ten grondslag ligt, consequent zijn doorgetrokken. Thans kan men dit laatste betwijfelen.

Rest nog een korte beschouwing met betrekking tot de kennisgeving van de zijde van de Minister.

In tegenstelling tot de huidige regeling worden niet alle waarderingen ter kennis gebracht, doch alleen de zodanige die van essentieel belang zijn. In het KB worden die waarderingen genoemd die niet overeenkomen met hetgeen van de officier in het belang van de dienst of in

diens persoonlijk belang moet worden verwacht. Op zich zelf klinkt dit nogal vaag, doch door de toevoeging dat in ieder geval als zodanig worden aangemerkt die waarderingen, welke er een belemmering voor kunnen vormen de officier in zijn functie te handhaven, of die aanleiding kunnen geven hem uitsluitend op grond daarvan niet te bestemmen voor een functie waaraan een hogere dan zijn werkelijk beklede rang is verbonden, wint de bepaling aan duidelijkheid.

Slechts n.a.v. deze hem ter kennis gebrachte waarderingen kan een beroep worden ingesteld bij de Minister. Het is duidelijk dat op deze wijze het aantal bezwaarschriften, waartoe het huidige systeem als het ware zonder beperking uitnodigt, wel terug moet lopen.

Of de bepaling voor het overige zal voldoen valt vooralsnog niet te voorspellen. Vast staat dat de Minister aan het bewuste artikel een grote mate van vrijheid ontleent v.w.b. datgene wat hij ter kennis brengt. Dat de Minister daarmede tevens een begrenzing stelt aan het toetsingsrecht van de administratieve Rechter is een duidelijke zaak.

Bij het uitspreken van een oordeel over een nieuwe regeling is enige reserve geboden.

In de eerste plaats omdat de ministeriële uitvoeringsregelingen nog niet bekend zijn, en deze, gezien het weinig gedetailleerd karakter van het KB ongetwijfeld belangrijke aanwijzingen zullen bevatten.

Voorts ook omdat naast de winstpunten die de nieuwe regeling onmiskenbaar bezit, toch ook een aantal vraagpunten aanwezig blijft. Vast staat echter dat de wijze waarop de regeling zal worden toegepast en nageleefd bepalend is voor haar waarde.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 19 april 1961

President: Mr. A. J. Veldman, plv.; *Leden:* H. J. Baay, K. J. Roberti, A. F. van Velsen en A. C. L. van Aalst.
Raadsman: Majoor der Mariniers M. G. Fetter.

Dood door schuld: als marinier, met een machinepistool gewapend op post staande en pratende met een drietal kameraden, plotseling en zonder enige aanleiding de spangreep van het wapen achteruitgehaald en zowel de greepveiligheid ingedrukt als de trekker overgehaald, waardoor een drietal schoten uit het wapen werd afgevuurd en een der kameraden in hoofd en nek dodelijk werd getroffen.

Vier maanden gevangenisstraf onvoorwaardelijk.

(W.Sr. art. 307).

De Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage,

in de zaak van de Fiscaal tegen C., geboren 7 augustus 1941, laatstelijk

voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbend als marinier der 2e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 30 maart 1961 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 september 1960 in of onder de gemeente „Valkenburg (Z-H) met een machinepistool, waarvan de werking hem „bekend was en waarin zich een houder met een aantal van vijftien „scherpe patronen bevond, verschillende manipulaties heeft verricht, „onder andere met zijn linkerhand de spangreep naar achteren heeft „getrokken, zijn rechterwijsvinger, in elk geval een der vingers van zijn „rechterhand, aan de trekker heeft gehouden of gebracht en met zijn „rechterhand de greepveiligheid heeft ingedrukt, alles zonder ervoor „zorg te dragen, of er zich van te vergewissen, dat het wapen op S (rust, „veilig) stond en in het bijzonder zonder ervoor zorg te dragen, dat dat „machinepistool niet gericht werd of gericht bleef op de bij deze mani-„pulaties aanwezigen waaronder de marinier der 1e klasse Pieter Weij, „door welk hoogst onvoorzichtig en achteloos handelen een aantal van „drie schoten uit dat machinepistool is afgegaan en twee of meer kogels „hieruit genoemde Pieter Weij in het hoofd hebben getroffen, aan de „gevolgen waarvan deze terstond, of zeer korte tijd (circa vijftien mi-„nuten) later, is overleden";

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. C., oud 19 jaar, als beklaagde:

dat hij op 12 september 1960 te 18.00 uur op de gang van de noordoostelijke vleugel van het vliegdienstgebouw op het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg" te Valkenburg kwam om de dienst als planton van de hem bekende marinier Snackers over te nemen; dat zij als zodanig bewapend waren met een UZI-machinepistool, waarbij een patroonhouder met 15 scherpe patronen werd verstrekt; dat zij deze patroonhouder in een aan hun koppel bevestigde houdertas droegen; dat hij wist, dat het verboden was deze patroonhouder in het machinepistool te plaatsen; dat dit hem tevoren namelijk was medegedeeld door de marinier Wasch, die hij al eens eerder had afgelost; dat zij bij eventueel alarm gebruik moesten maken van een fluit, die hen eveneens werd verstrekt; dat hij van Snackers het UZI-pistool ontving en zag, dat de houder in de greep was geplaatst, de rustpal op S (veilig) stond en de afsluiter zich in de voorste stand bevond; dat Snackers hem voorts de koppel met de twee houdertassen en de alarmfluit overgaf; dat hij het wapen voor zijn borst hing met de loop naar links; dat de band over zijn linkerschouder en onder zijn rechterarm doorliep; dat hij de houder in het wapen liet zitten, omdat hij dacht, dat de consignes mogelijk gewijzigd waren; dat hij daar Snackers niet naar heeft gevraagd, toen deze hem bij het aflossen meldde, dat er geen bijzonderheden waren; dat hij zich herinnert zoiets als: „Ik ben C., ik heb altijd „iets aparts" te hebben gezegd, doch dat hij niet meer weet naar aan-

leiding waarvan dat was; dat Snackers kort na aflossing is vertrokken; dat omstreeks 18.35 uur op genoemde dag de hem bekende marinier Engelaar bij hem kwam; dat even later ook de hem bekende mariniers Schoenmakers en Weij verschenen; dat genoemde mariniers ongeveer een meter verwijderd stonden van het zich het meest noordoostelijk in de buitenmuur van genoemde gang bevindende raam, terwijl hij zich in de gang vlak voor dit raam ophield; dat hij zag, dat Weij links, Engelaar iets naar achteren in het midden en Schoenmakers rechts stond, althans gezien vanuit de kijkrichting van betrokkenen; dat zij alle drie in zijn richting keken; dat hij, terwijl zij alle vier een praatje hadden en niet over het UZI-machinepistool of wapens in het algemeen spraken, en evenmin enige onenigheid hadden, plotseling de spangreep van het machinepistool naar achteren trok, terwijl hij zijn rechterwijsvinger aan de trekker hield en de greepveiligheid met zijn rechterhand indrukte; dat hij wist, dat de houder zich in de greep van het wapen bevond, doch dat hij niet kan verklaren, hoe hij er ineens toe kwam het wapen te spannen; dat het was, alsof er iets in hem zei: „Trek de spangreep „naar achteren"; dat het wapen op dat moment met de loop in de richting van de marinier Weij wees; dat vrijwel gelijktijdig met het naar achteren trekken van de spangreep het wapen zeer kort na elkaar drie schoten afvuurde; dat hij zag, dat Weij in het gelaat werd getroffen en hevig bloedend op de grond viel en bleef liggen; dat het zijn bedoeling helemaal niet was om te schieten en dat hij door de plotselinge schoten dan ook geheel verbijsterd was; dat hij de patroonhouder uit het wapen verwijderde en deze met het machinepistool op de vensterbank van het raam legde; dat hij toen zag, dat de rustpal op A (automatisch) stond; dat hij, daar hij het wapen na de overname van Snackers steeds zelf heeft gedragen en vastgehouden, de rustpal zelf op A moet hebben geschoven; dat het ongeval naar zijn schatting omstreeks 18.45 uur op genoemde datum plaats vond;

2e. J. A. Snackers, oud 19 jaar, als getuige:

dat hij op 12 september 1960 van 16.00 tot 18.00 uur dienst deed als schildwacht in de gang van de noordoostelijke vleugel van het vliegdienstgebouw op het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg" te Valkenburg; dat hij gewapend was met een UZI-machinepistool; dat hij de bij dit wapen behorende houder met 15 scherpe patronen aan de koppel in een tas droeg; dat het hem bekend was, dat deze houder niet in het wapen gedragen mocht worden; dat omstreeks 17.45 uur de hem bekende marinier Engelaar een praatje kwam maken; dat hij om 18.00 uur de hem bekende marinier C. zijn dienst als plantonwacht overgaf en hem het machinepistool, de houder met de patronen en de koppel met de tassen overhandigde; dat hij beslist zeker weet, dat hij C. de houder met patronen afzonderlijk overhandigde; dat hij C. meldde, dat er geen bijzonderheden waren; dat hij zag, dat C. het machinepistool omhing met de band over de linkerschouder en onder de rechterarm door; dat het wapen met de loop schuin omhoog naar links wees; dat hij zag, dat C. de houder met patronen in het machinepistool schoof; dat Engelaar en hij toen de opmerking maakten: „Die mag er niet in"; dat C. hen toen

antwoordde: „Ik ben C., ik heb altijd iets aparts"; dat hij C. en Engelaar toen verliet;

3e. A. A. H. Schoenmakers, oud 20 jaar, als getuige:

dat hij op 12 september 1960 te omstreeks 18.40 uur op het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg" tezamen met de hem bekende marinier P. Weij in de gang van de noordoostelijke vleugel van het vliegdienstgebouw, voor het zich het meest noordoostelijk in de noordwestelijke buitenmuur van die vleugel bevindende en geheel openstaande raam de hem bekende marinier C. zag staan: dat hij, om een praatje met C. te maken, met Weij vlak voor het open raam, waarachter C. zich bevond, ging staan; dat hij zag, dat C. het UZI-machinepistool, waarmee hij bewapend was, rechts droeg; dat het wapen nagenoeg horizontaal hing, waarbij de loop in hun richting wees; dat hij zag, dat C. het wapen met de rechterhand nabij de trekker, om de greep hield; dat de hem bekende marinier Engelaar ook bij hen kwam staan; dat het heel goed mogelijk is, dat Engelaar reeds met C. bij genoemd raam stond te praten, toen Weij en hij arriveerden; dat hij, toen zij daar ongeveer 5 minuten hadden gestaan, zag, dat C. met de linkerhand de spangreep van het machinepistool naar achteren trok; dat hij toen tevens zag, dat in het machinepistool een houder was geplaatst; dat Weij, Engelaar en hij (Schoenmakers) toen hoogstens 1 meter van het raam, waarachter C. stond, verwijderd waren; dat de plotselinge handeling van C. hem verwonderde, daar zij met elkaar een algemeen praatje hadden en in het geheel niet over het machinepistool of over andere wapens spraken; dat hij niet op de stand van de rustpal heeft gelet; dat hij evenmin heeft gezien, dat C. de stand hiervan veranderde; dat slechts enkele seconden na het achterwaarts trekken van de spangreep er uit het machinepistool 3 schoten werden afgevuurd: dat deze zeer kort na elkaar vielen; dat hij zag, dat Weij, die zich links naast Engelaar en hem (Schoenmakers) bevond, in het gelaat werd getroffen en hevig bloedend achterover viel en bleef liggen;

4e. W. A. Engelaar, oud 19 jaar, als getuige:

dat hij op 12 september 1960 te omstreeks 17.45 uur zag, dat de hem bekende marinier Snackers op post stond in de gang van de noordoostelijke vleugel van het vliegdienstgebouw van het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg"; dat Snackers bewapend was met een UZI-machinepistool; dat hij naar hem toe liep om een praatje met hem te maken; dat in de gang omstreeks 18.00 uur de hem bekende marinier C. verscheen, die aldaar van 18.00 tot 20.00 uur op post moest staan; dat hij zag, dat Snackers het machinepistool, de koppel met de twee eraan bevestigde patroonhoudertassen en de alarmfluit aan C. overhandigde; dat hij zich niet kan herinneren, of de bij het machinepistool behorende houder met patronen zich bij deze aflossing in de greep van het wapen of in een der tassen aan de koppel bevond, of door Snackers afzonderlijk aan C. werd overhandigd; dat Snackers zich kort na de aflossing verwijderde; dat hij nog even bij C. bleef staan praten, daarna vertrok en omstreeks 18.35 uur weer bij hem terugkeerde; dat, naar hij zag, C. het wapen met de band over de linkerschouder en onder

de rechterarm door droeg; dat het wapen rechts hing en ongeveer horizontaal, terwijl de loop in zijn (Engelaar's) richting wees; dat C. de rechterhand aan of op de greep van het wapen hield; dat hij er niet op heeft gelet in welke stand de rustpal en de afsluiter zich bevonden; dat omstreeks 18.40 uur de hem bekende mariniers Weij en Schoenmakers bij hen verschenen; dat zij daar met zijn vieren een algemeen gesprek hadden; dat zij niet over het UZI-machinepistool of andere wapens spraken en evenmin enige onenigheid hadden; dat zij ongeveer 1 meter verwijderd waren van het raam, waarachter C. zich ophield; dat Weij links van hem (Engelaar) stond en Schoenmakers rechts van hem; dat even later, omstreeks 18.45 uur op genoemde datum, plotseling zeer kort achter elkaar 3 schoten uit het machinepistool werden afgevuurd; dat hij zag, dat Weij hierdoor in het gelaat werd getroffen; dat Weij even daarna hevig bloedend achterover viel en bleef liggen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door F. W. B. Schaaij, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee en W. H. Kanbier, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, d.d. 21 september 1960, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van G. M. Hoogendoorn, oud 33 jaar:

dat hij op 12 september 1960, van 16.00 - 20.00 uur dienst als wachtcommandant verrichtte in het wachtlokaal M-8 op het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg"; dat hij omstreeks 18.45 uur plotseling 3 schoten hoorde; dat deze zeer kort na elkaar vielen en kennelijk afkomstig waren van een automatisch vuurwapen; dat het hem bekend was, dat in de gang van de noordoostelijke vleugel van het nabij genoemd wachtlokaal staande vliegdienstgebouw een marinier op post stond, bewapend met een machinepistool; dat deze onder zijn commando stond en in genoemd gebouw dienst verrichtte in verband met een bijzondere opdracht; dat hij naar genoemd gebouw liep en op het terrein, grenzend aan de noordwestelijke buitenmuur van de noordoostelijke vleugel van het gebouw een hem onbekend persoon, gekleed in de uniform van het korps mariniers, zag liggen; dat deze achterover lag, met het hoofd in ongeveer noordelijke richting en met de benen in de richting van het raam, hetwelk zich het meest noordoostelijk in genoemde muur bevindt; dat hij zag, dat dit raam geheel open stond; dat hij zag, dat de marinier hevig bloedde uit hoofd en nek; dat hij op de halsslagader drukte, waardoor het bloeden sterk verminderde; dat hij gelijktijdig de ziekenboeg van het Vliegkamp telefonisch liet waarschuwen, waarna na enkele minuten de ambulance met geneeskundig personeel verscheen en het slachtoffer werd weggebracht; dat marinier Schoenmakers hem vertelde, dat het slachtoffer marinier P. Weij was, tezamen met wie hij (Schoenmakers) een praatje had gemaakt met de met een machinepistool bewapende dienstdoende marinier in het vliegdienstgebouw, genaamd C., dat toen plotseling drie schoten gevallen waren, welke Weij troffen; dat hij (Hoogendoorn) het machinepistool onder zijn berusting heeft genomen in het wachtlokaal M-8; dat hij zag,

dat het een UZI-machinepistool was; dat hij kort na het ongeval had gezien, dat de hem bekende marinier Snackers het wapen in bewaring had genomen;

die van A. Zwaveling, oud 33 jaar, arts:

dat hij als arts verbonden is aan het stads- en academisch ziekenhuis te Leiden; dat op 12 september 1960, omstreeks 19.00 uur door geneeskundig personeel van het Marine Vliegkamp „Valkenburg" een marinier van dat Vliegkamp in de polikliniek Heelkunde van eerder vermeld ziekenhuis werd binnengebracht; dat hij vernam, dat deze P. Weij was genaamd; dat hij constateerde, dat deze ten gevolge van meerdere schotverwondingen reeds was overleden; dat het lijk daarna is opgebaard in de pathologische afdeling van het ziekenhuis;

die van 2e verbalisant:

dat hij naar aanleiding van een op 12 september 1960 omstreeks 18.55 uur op het brigadebureau der Koninklijke Marechaussee op het Marine Vliegkamp „Valkenburg" te Katwijk ontvangen telefonische mededeling, dat zojuist bij het vliegdienst gebouw aldaar een militair door een machinepistool lichamelijk letsel had bekomen, zich in opdracht van zijn brigadecommandant onmiddellijk naar de opgegeven plaats heeft begeven, teneinde het vereiste onderzoek in te stellen; dat hij op 12 september 1960 bij het vliegdienstgebouw Hoogendoorn en Snackers aantrof, die hem verklaarden, dat marinier P. Weij door enkele schoten uit een machinepistool, waarmee de op post staande marinier C. was bewapend geweest, zeer ernstig lichamelijk letsel had bekomen en per ambulance van de ziekenboeg van genoemd vliegkamp naar het stads- en academisch ziekenhuis te Leiden was overgebracht; dat Hoogendoorn hem nog mededeelde het machinepistool, waarmede was geschoten, onder zijn berusting in het wachtlokaal M-8 te hebben genomen; dat Hoogendoorn en Snackers hem in het genoemde wachtlokaal het door hen bedoelde machinepistool toonden; dat hij zag, dat dit vuurwapen een machinepistool, no. 7 U.Z.I., nr. 02193 kaliber 9 millimeter was; dat hij het machinepistool ter plaatse in beslag heeft genomen;

B. een door J. G. Bazuin, lijkschouwer der gemeente Leiden, d.d. 13 september 1960 opgemaakt en getekend verslag als bedoeld in artikel 29 m der wet op de lijkbezorging, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij het lijk van Pieter Weij, geboren op 10-3-'41 te Muntendam, wonende te Valkenburg, overleden op 12 september 1960 persoonlijk heeft geschouwd; dat de bijzonderheden zijn: inschotopening kin; inschotopening l.kaak; uitschotopening nek door verlengde merg; dood direct gevolg van ongeval;

C. een door F. W. B. Schaaij, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, d.d. 14 september 1960, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisant, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op 13 september 1960 te omstreeks 13.00 uur, na daartoe bekomen opdracht van de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, voor hem heeft doen verschijnen K. F. van Wingerden, oud 50

jaar, van beroep wapenhersteller tewerkgesteld bij het 491e Verzorgingsdetachement Zuid-Holland der Koninklijke Landmacht te 's-Gravenhage; dat hij deze mededeelde hem te zullen benoemen en beëdigen als deskundige, teneinde een onderzoek in te stellen en een met redenen omkleed verslag uit te brengen, betreffende de toestand, de werking en eventuele gebreken van het machinepistool no. 7 U.Z.I., nr. 02193, kaliber 9 m.m., waarmede op 12 september 1960 op het vliegveld van het Marine Vliegkamp „Valkenburg" in de gemeente Valkenburg drie schoten werden afgevuurd, tengevolge waarvan marinier der 1e klasse P. Weij dodelijk werd gewond; dat comparant, na te hebben medegedeeld die benoeming te aanvaarden op 13 september 1960, omstreeks 13.00 uur, op het brigadebureau der Koninklijke Marechaussee op genoemd vliegkamp in zijn handen op de wijze van zijn godsdienstige gezindheid de eed heeft afgelegd, dat hij zijn taak naar zijn geweten zal vervullen; dat hij de deskundige daarop het bovenvermelde machinepistool heeft overgegeven;

D. een door K. F. van Wingerden, wapenhersteller te 's-Gravenhage, na de eed als getuige-deskundige te hebben afgelegd, d.d. 16 september 1960, opgemaakt en getekend rapport betreffende het machinepistool 9 m.m. nr. 7 UZI wapen nr. 02193, luidende zakelijk gerelateerd:

dat, ingevolge verzoek van de commandant 6e divisie Koninklijke Marechaussee te Den Haag, door hem, K. F. van Wingerden, in dienst bij het 491e Verzorgings-detachement Zuid-Holland als wapenhersteller, een onderzoek werd ingesteld naar de bedrijfszekerheid van een machinepistool 9 m/m nr. 7 UZI nr. 02193 naar aanleiding van het onverwachts vuren van een salvo van 3 (drie) schoten; dat uit het ingestelde onderzoek bleek, dat zowel de greepveiligheid als de rustpal beide naar behoren werkten; dat, wanneer de rustpal op rust (S) staat, het niet mogelijk is, ook bij het indrukken van de greepveiligheid, een schot te lossen; dat het ook niet mogelijk is met dit wapen te vuren, wanneer de rustpal op automatisch (A) staat, zonder indrukken van de greepveiligheid; dat deze mogelijkheden door hem herhaalde malen zijn beproefd met het ongeladen wapen, hetwelk op de werking van dit gedeelte van het wapen zonder invloed is;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: *„Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn";*

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden passend is;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 4 maanden, onvoorwaardelijk, en teruggaaf van het machinepistool aan de Commandant Marine Vliegkamp Valkenburg — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 8 oktober 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer, Luitenant-Kolonel K. Timmerman
Raadslieden: Kapitein W. G. Tibben, Kapitein L. M. Duiverman.

Desertie in tijd van oorlog (vanaf 4 augustus 1956) door een dpl. sergeant, waarna beklaagde zich (op 20 juli 1959) telefonisch terugmeldt en door de Koninklijke Marechaussee wordt opgehaald. Geen ontslag en goeddeels voorwaardelijke gevangenisstraf omdat zich in casu het geval voordoet dat beklaagde niet is gedeserteerd teneinde zich aan de militaire dienst te onttrekken, doch daarentegen om (in den vreemde) in militaire dienst te treden en om onder veel moeilijker omstandigheden militaire dienst te verrichten. Nu beklaagde blijk heeft gegeven prijs te stellen op het behoud van zijn Nederlanderschap en op terugkeer in de Nederlandse krijgsmacht, terwijl hij, thans beschikkende over ruime ervaring onder oorlogsomstandigheden, door zijn chefs bijzonder gunstig beoordeeld wordt, is het niet in het belang van een goede encadrering van de Nederlandse krijgsmacht, hem daarvoor verloren te laten gaan.
(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen A. J. K., geboren 17 december 1930, dpl. sergeant-titulair, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de Ko„ninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of om„streeks 4 augustus 1956, derhalve in tijd van oorlog, na een hem ver„leend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, „niet naar zijn onderdeel te de legerplaats „De Wittenberg" te Garde„ren, althans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien op„zettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is ge„weest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 20 juli 1959 te of nabij „Genemuiden is aangehouden";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 28 juli 1959 opgemaakt en getekend door de waarnemend-commandant van de Lijn-Compagnie van het 108ste Verbindings Bedienings Bataljon onder meer blijkt, dat K., registratienummer: . . . . . , op genoemde datum sedert 5 oktober 1950 als dienstplichtige in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht tot 9 maart 1951 en vanaf 7 januari 1955 weer in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, dienende hij als zodanig sedert 27 januari 1956 in de rang van dienstplichtig sergeant-titulair;

Overwegende, dat uit genoemde Justitiële Verklaring tevens blijkt, dat K. voornoemd van 4 augustus 1956 tot 20 juli 1959 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest

van zijn onderdeel 1 L.K. Verbindings Bataljon gelegerd te de Wittenberg;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij toen als dienstplichtig sergeant-titulair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en was ingedeeld bij de Lijn-Compagnie „B" van het 1 L.K. Verbindings Bataljon en gelegerd in de legerplaats „De Wittenberg" te Garderen, na een hem verleend vacantie-verlof per laatste reisgelegenheid bij zijn genoemd onderdeel had moeten terugkeren op 4 augustus 1956; dat hij dit toen niet heeft gedaan, maar dat hij, terwijl hij heel goed wist, dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen, van dat onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 20 juli 1959, nadat hij telefonisch aan zijn onderdeel kennis had gegeven, dat hij was teruggekeerd, door personeel van de Koninklijke Marechaussee te Genemuiden is aangehouden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht op 4 augustus 1956 derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel te de legerplaats „De Wittenberg" te Garderen is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 20 juli 1959 te Genemuiden is aangehouden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*",

voorzien en strafbaar gesteld bij:

artikel 98 lid 1 aanhef en onder ten 2e en lid 3 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu in het alternatieve ten laste gelegde de opzettelijke delictsvorm als bewezen is aangenomen de culpose delictsvorm onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dienaangaande, en in het bijzonder inzake de vraag of de beklaagde in de militaire dienst kan worden gehandhaafd: dat desertie in tijd van oorlog een zeer ernstig misdrijf is, temeer wanneer dit (gelijk in casu, schoon niet in de tenlastelegging vermeld) is een desertie naar het buitenland, gevolgd door het treden in vreemde krijgs-

dienst; dat zich echter ten aanzien van beklaagde het uitzonderlijk geval heeft voorgedaan, dat beklaagde zich door zijn desertie niet aan de militaire dienst wilde onttrekken, doch slechts elders militaire dienst wilde doen en wel onder veel moeilijker omstandigheden dan waaronder zich de dienst hier te lande in normale tijden voltrekt; dat hij, aldus handelende, niet slechts een uitzonderlijke militaire ervaring heeft opgedaan, doch daarbij tevens blijk heeft gegeven te beschikken over kwaliteiten, welke hem tot een hoogst bruikbaar onderofficier stempelen; dat hij bovendien getoond heeft op het behoud van het Nederlanderschap en op terugkeer in Nederlandse krijgsdienst méér prijs te stellen dan op het bekleden van een wellicht hogere positie in buitenlandse dienst; dat het niet in het belang van een goede encadrering van de Nederlandse krijgsmacht is, wanneer een onderofficier met ruime ervaring onder oorlogsomstandigheden, en die door zijn chefs bijzonder gunstig beoordeeld wordt, voor die krijgsmacht verloren gaat; dat om deze redenen de Krijgsraad vermeent, dat er nog termen kunnen worden gevonden om te volstaan met een goeddeels voorwaardelijk op te leggen vrijheidsstraf, zonder de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden, waarvan 4 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 18 februari 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. C. J. Brouwer en Majoor R. P. Pieters
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben

Diefstal van f 25 ten nadele van een kameraad. Voorwaardelijke gevangenisstraf, onvoorwaardelijke geldboete van f 50, voorwaardelijk ontslag.

(W.M.Sr. art. 13-15, 23; W.Sr. art. 310).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de auditeur-militair bij die krijgsraad, eiser, tegen M. J.V., geboren 9 maart 1940, wachtmeester, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 november 1959 te Oldebroek, althans in „Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een „bankbiljet van 25 gulden toebehorend aan Hempel, althans aan een „ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 24 november 1959 opgemaakt en getekend door de commandant van de Staf- en Verzorgings-Batterij van de 109e Afdeling Veldartillerie onder meer blijkt, dat M.J.V., registratienummer: . . . ., op genoemde datum sedert 1 december 1956 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht als militair wiens vrijwillig dienstverband bij de Krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, dienende hij als zodanig in de rang van wachtmeester;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 2 november 1959 op kamer 25 van gebouw 26 van de legerplaats 't Harde te Oldebroek uit de portefeuille van Hempel een bankbiljet van *f* 25,— heeft weggenomen met de bedoeling dit voor zichzelf te gebruiken; dat hij wist dat dit geld Hempel toebehoorde en dat niemand hem had toegestaan dit bankbiljet weg te nemen en zich toe te eigenen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ... enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt is om in de militaire dienst te blijven, echter niet in die mate dat hij van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen zou moeten worden ontzet;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad bevindt dat met het voorwaardelijk opleggen van de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst zal kunnen worden volstaan in de verwachting dat beklaagde zich zal weten te rehabiliteren;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken en tot betaling van een geldboete van *f* 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen, en tot ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — voor wat betreft de gevangenisstraf en het ontslag voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 25 februari 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel L. E. Brouwer en Majoor W. W. van der Hoek.
Raadsman: Tweede-Luitenant A. van Gils.

Als commandant van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: tijdens zijn wacht het wachtlokaal verlaten

en op een bromfiets gaan rondrijden en toegelaten dat twee onderhebbende wachtslieden hetzelfde deden.

De tenlastelegging aan de voet van het bevelschrift bevat een uitbreiding ten aanzien van de beschikking tot verwijzing; aangezien echter nog steeds van hetzelfde feitencomplex sprake is, leidt dit niet tot nietigheid.

Voorwaardelijke militaire detentie en onvoorwaardelijke verlaging.

(W.M.Sr. art. 25, 129)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T.J.D., geb. 27 maart 1937, wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 25 oktober 1959 te Steenwijk, in elk geval in Nederland, „terwijl hij commandant was van de wacht in de Johan van de Korn-„putkazerne aldaar, geheel eigendunkelijk en zonder enige noodzaak de „op hem als zodanig rustende verplichting(en) om zich niet van de „wacht te verwijderen tenzij dit om redenen van dienstbelang volstrekt „noodzakelijk is en om uitsluitend in noodzakelijke gevallen en om „redenen van dienstbelang aan het personeel van de wacht toe te staan, „zich van het wachtverblijf te verwijderen, niet is nagekomen door als-„toen aldaar willens en wetens zonder enige dringende noodzaak zich „van de wacht te verwijderen en verwijderd te houden, zijnde hij enige „tijd op een bromfiets en in een militair motorrijtuig, zonder daarvoor „toestemming te hebben, gaan rijden en hebbende hij toegelaten, dan „wel toegestaan, dat een of meerdere leden van het wachtpersoneel „buiten het wachtverblijf op een of meer bromfietsen ging(en) rijden";

Overwegende *), dat de tenlastelegging ten opzichte van het aan beklaagde bij de beschikking tot verwijzing tenlastegelegde, een uitbreiding bevat doordat daarin nog een ander feit is genoemd waardoor beklaagde in strijd met zijn verplichtingen als wachtcommandant zou hebben gehandeld; dat in de beschikking tot verwijzing mag worden volstaan met een summiere aanduiding van het aan beklaagde ten laste gelegde feitencomplex, welke in casu neerkomt op het verzaken van verplichtingen als wachtcommandant en dat de tenlastelegging ondanks de bedoelde uitbreiding binnen dit feitencomplex is gebleven zodat de tenlastelegging ten deze niet aan nietigheid lijdt;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 24 oktober 1959 te 19.00 uur tot 25 oktober 1959 te 19.00 uur, terwijl hij toen als dienstplichtig wachtmeester titulair in

*) Nu het vonnis niet vermeldt welke uitbreiding en welk ander feit de tenlastelegging bevat en welke niet in de beschikking tot verwijzing voorkomen, is de waarde en de betekenis van deze overweging moeilijk te beoordelen. (*Red. M.R.T.*)

werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, commandant van de wacht van de Johan van de Kornputkazerne te Steenwijk is geweest; dat commandant van aflossing van die wacht toen de dienstplichtig soldaat A.A. was, terwijl toen als wachthebbende bij die wacht onder meer waren ingedeeld de dienstplichtige soldaten B.B., C.C., D.D. en E.E.; dat toen voor hem gold de instructie voor de commandant van de kazernewacht te Steenwijk; dat hij wist dat deze instructie onder meer als verplichting van de wachtcommandant inhield, dat hij voortdurend volkomen waakzaam moest blijven; dat hij zich niet van de wacht mocht verwijderen, tenzij dit om redenen van dienstbelang volstrekt noodzakelijk was; dat hij in dat geval zijn dienst eerst aan zijn plaatsvervanger moest overgeven; dat hij uitsluitend in noodzakelijke gevallen en om redenen van dienstbelang, aan personeel van de wacht mocht toestaan, zich van het wachtverblijf te verwijderen; dat hij op 24 oktober 1959 in de 2e helft van de avond, zonder dat zulks noodzakelijk was om redenen van dienstbelang zich uit zijn kamer en/of het wachtverblijf heeft verwijderd en over het kazerneterrein is gaan rijden op een bromfiets; dat hij dat de volgende dag in de morgenuren heeft herhaald, terwijl hij in de middaguren van de 25e oktober 1959 met een militair motorrijtuig, weapon-carrier, over dat kazerneterrein heeft gereden, zonder dat dit om redenen van dienstbelang volstrekt noodzakelijk was; dat hij tijdens genoemde wacht heeft geweten en gezien dat B.B. en C.C. in de avond van 24 oktober 1959 en in de morgen en middag van 25 oktober 1959 op bromfietsen over dat kazerneterrein hebben gereden; dat deze B.B. en C.C. van hem geen toestemming hadden gekregen om daartoe het wachtverblijf te verlaten; dat hij ondanks dat, hen niet verboden heeft het wachtlokaal nog eens te verlaten en ook niet terstond bevolen het rijden met die bromfietsen te staken, doch in plaats daarvan zelf op een bromfiets is gaan rijden, waarmee geen enkel dienstbelang was gemoeid; dat hij bij het verlaten van dat wachtlokaal en/of kamer zijn wacht niet heeft overgegeven aan A.A., hoewel deze toen wel daar aanwezig was; dat hij moet toegeven, dat hij door aldus te handelen verschillende op hem als wachtcommandant rustende verplichtingen niet is nagekomen;

Overwegende, dat A.A., oud 20 jaar, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:
dat hij van 24 oktober 1959 te 19.00 uur tot 25 oktober 1959 te 19.00 uur deel uitmaakte van de kazernewacht van de Johan van de Kornputkazerne te Steenwijk, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijk landmacht; dat toen als commandant van de wacht optrad getuige [beklaagde? — *Red.*], terwijl bij die wacht toen nog onder andere waren ingedeeld de dienstplichtige soldaten B.B. en C.C.; dat hijzelf als commandant van aflossing optrad; dat hij in de morgen van 25 oktober 1959 tussen 09.00 en 10.00 uur beklaagde op een bromfiets over het terrein van de genoemde kazerne heeft zien rijden, terwijl hij ook B.B. en C.C. daar op bromfietsen heeft zien rijden; dat beklaagde, voor hij op die bromfiets ging rijden en dus zijn kamer

en/of het wachtlokaal verliet, niet aan hem zijn dienst heeft overgegeven, noch hem iets heeft gezegd; dat hij in de middag van 25 oktober 1959 een militaire auto-wapendrager over het kazerneterrein heeft zien rijden, terwijl beklaagde op dat ogenblik niet in het wachtlokaal en/of zijn kamer was; dat hij toen ook niet zijn dienst aan hem had overgegeven; dat toen die B.B. en C.C. op die bromfietsen reden, zij noch van beklaagde noch van hemzelf toestemming hadden gekregen het wachtlokaal te verlaten;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w.:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de „Koninklijke landmacht, op 25 oktober 1959 te Steenwijk, terwijl hij „commandant was van de wacht in de Johan van de Kornputkazerne „aldaar, geheel eigendunkelijk en zonder enige noodzaak de op hem „als zodanig rustende verplichting(en) om zich niet van de wacht te „verwijderen tenzij dit om redenen van dienstbelang volstrekt nood„zakelijk is en om uitsluitend in noodzakelijke gevallen en om redenen „van dienstbelang aan het personeel van de wacht toe te staan, zich „van het wachtverblijf te verwijderen niet is nagekomen door alstoen „aldaar willens en wetens zonder enige dringende noodzaak zich van „de wacht te verwijderen en verwijderd te houden, zijnde hij enige tijd „op een bromfiets en in een militair motorrijtuig, zonder daarvoor toe„stemming te hebben, gaan rijden en hebbende hij toegelaten, dan wel „toegestaan, dat een of meerdere leden van het wachtpersoneel buiten „het wachtverblijf op een of meer bromfietsen gingen rijden";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als commandant van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen in tijd van oorlog gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 lid 1 en 2 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal [wachtmeester? — *Red.*] te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar; voorts, onvoorwaardelijk, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 8 juni 1960

President: Majoor Prof. Mr. Ch. J. Enschedé; *Leden:* Luitenant-Kolonel R. van der Laan, Majoor S. C. Brands.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Oplichting. Beklaagde, eerst sergeant-majoor-administrateur en later adjudant O.O.-administrateur, had in de periode van 1955 tot 1960 verschillende administrateurs bewogen tot het aan hem ter uitbetaling afgeven van gelden, naar zijn zeggen bestemd voor vergoedingen voor gederfde voeding tijdens verlof, zulks terwijl beklaagde die gelden niet uitbetaalde doch ten eigen bate aanwendde, over genoemd tijdvak tot een totaal van f 6316.30.

Eén jaar gevangenisstraf, waarvan 6 maanden voorwaardelijk en ontslag (zonder ontzetting) uit de militaire dienst.

(WSr. art. 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. S., geboren 25 april 1919, beroepsadjudant-onderofficier, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepsonderofficier bij de Koninklijke land-„macht, aanvankelijk in de rang van sergeant-majoor-administrateur, „later van adjudant-onderofficier-administrateur en tewerkgesteld als „administrateur bij de 301e Vaartuigendienstcompagnie, later geheten „840e Transportcompagnie Vaartuigendienst, op diverse tijdstippen in „de periode van omstreeks april 1955 t/m januari 1960 te Dordrecht, „telkens met het oogmerk om zichzelf wederrechtelijk te bevoordelen, „door na te noemen listige kunstgreep de korpsadministrateurs van „het garnizoen Dordrecht, ten laste van wier administratie de soldijen „en emolumenten van de tot zijn, beklaagdes, compagnie behorende „militairen moesten worden uitbetaald, te weten achtereenvolgens de „toenmalige kapitein H. H. Baggelaar, de toenmalige reserve tweede „luitenant J. A. S. Kleefstra, de eerste luitenant H. P. Naafs, de adju-„dant-onderofficier J. Suijkerbuijk, de eerste luitenant R. van der Spek, „de toenmalige reserve tweede luitenant J. C. Mooij en de eerste luite-„nant G. Ph. Brokx, heeft bewogen tot afgifte aan hem, beklaagde, van „gelden tot een gezamenlijk bedrag van circa f 6316,30, althans een „aanzienlijk geldsbedrag, zulks terwijl genoemde geldsbedragen in „werkelijkheid niet moesten worden uitbetaald als zijnde niet verschul-„digd, hebbende de bovengenoemde listige kunstgreep telkenmale hier-„in bestaan dat hij in zijn functie voornoemd, belast met het opmaken „van de betalingslijsten van soldijgenietende militairen van de 301e „Vaartuigendienstcompagnie, respectievelijk 840e Transportcompagnie „Vaartuigendienst (Legerformulier 2531, model nr. 7), waarin de over

„iedere betalingsperiode aan die soldaten toekomende soldijen en ver-
„goedingen voor gederfde voeding in geval van verlof moesten worden
„vermeld, opzettelijk valselijk diverse militairen, die niet met verlof
„waren geweest, in de kolom, bestemd voor tegoeden wegens gederfde
„levensmiddelen, inboekte als zijnde wel met verlof geweest en recht-
„hebbende op vergoeding voor gederfde voeding en de aldus valselijk,
„immers tot een te hoog bedrag getotaliseerde betalingslijsten voor-
„noemd bij genoemde korpsadministrateurs inleverde, die daarop de
„getotaliseerde bedragen in voorschot ter uitbetaling aan de militairen
„van zijn compagnie aan hem uitbetaalden, tot bedragen van in totaal:

„in 1955	f 946,05
„in 1956	f 1170,35
„in 1957	f 1554,20
„in 1958	f 1617,60
„in 1959	f 880,90
„in 1960	f 147,20
totaal . . .	f 6316,30,

„althans daaromtrent, welke gelden hij vervolgens ten eigen bate
„heeft aangewend";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 8 april 1960, opgemaakt door de waarnemend Commandant 840e Transportcompagnie Vaartuigendienst te Dordrecht, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 20 september 1945 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepsonderofficier bij de Koninklijke landmacht, vanaf februari 1953 tot 1 maart 1960 administrateur is geweest van de 301e Vaartuigendienstcompagnie (sinds 15 jan. 1960 de 840e Transportcompagnie Vaartuigendienst geheten), aanvankelijk in de rang van sergeant-majoor-administrateur en vanaf 1 november 1958 in de rang van adjudant-onderofficier-administrateur; dat het als administrateur van genoemde compagnie, die te Dordrecht gelegerd was, tot zijn taak behoorde de soldijgenietende militairen van die compagnie soldij uit te betalen, waartoe hij voor iedere soldijperiode een betalingslijst van soldijgenietende militairen opmaakte aan de hand van het betreffende journaal, waarna hij van de korpsadministrateur van het Garnizoen Dordrecht, waaronder genoemde compagnie ressorteerde, ten laste van wier administratie de soldijen en emolumenten van de tot genoemde compagnie behorende militairen moesten worden uitbetaald, een bedrag aan geld ontving, overeenkomende met het totaal bedrag door hem vermeld op genoemde soldijlijst voor de betreffende soldijperiode ter uitbetaling van dat bedrag aan de soldijgenietende militairen van genoemde compagnie; dat hij in zijn hoedanigheid voormeld op diverse tijdstippen in de periode van omstreeks april 1955 tot en met januari 1960 telkens te Dordrecht in een groot aantal betalingslijsten telkens geldsbedragen heeft opgevoerd wegens

vergoeding voor levensmiddelen in verband met genoten verlof van verschillende militairen van genoemd onderdeel, zulks terwijl deze betreffende militairen geen recht op deze vergoeding hadden en in het betreffende journaal ook niet vermeld stonden als hebbende verlof genoten; dat hij telkens aldus deze bedragen heeft opgevoerd in die betalingslijsten en deze telkens te Dordrecht bij genoemde korps-administrateurs ingeleverd, teneinde deze bedragen ook van de betreffende korpsadministrateurs te ontvangen en vervolgens deze bedragen ten eigen bate te kunnen aanwenden; dat hij aldus handelende in zijn hoedanigheid voormeld in genoemde periode telkens met de bedoeling zichzelf te bevoordelen, zulks terwijl hij telkens wist daartoe niet gerechtigd te zijn, de navolgende korpsadministrateurs van het garnizoen Dordrecht, te weten de Majoor H. H. Baggelaar, de reserve 1e luitenant J. A. S. Kleefstra, de 1e luitenant H. P. Naafs, de adjudant-onderofficier J. Suijkerbuijk, de 1e luitenant R. van der Spek, de vaandrig J. C. Mooy en de 1e luitenant G. P. Ph. Brokx, op voornoemde wijze bewogen heeft tot afgifte aan hem van gelden tot een gezamenlijk bedrag van omstreeks f 6316,30, zulks terwijl deze gelden in werkelijkheid niet ten laste van het Rijk door hem hadden behoren te worden gebracht; dat aldus door genoemde korpsadministrateurs aan hem ten onrechte zijn uitbetaald:

in 1955	. . . .	f 946,05
in 1956	. . . .	f 1170,35
in 1957	. . . .	f 1554,20
in 1958	. . . .	f 1617,60
in 1959	. . . .	f 880,90
in 1960	. . . .	f 147,20
totaal	. . .	f 6316,30;

dat deze gelden vervolgens door hem ten eigen bate zijn aangewend;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. Bartel Meeuwsen:

dat hij in zijn functie van Hoofdofficier-toegevoegd aan de Controleur van het 1e Controlebureau der Militaire Administratie in de periode van 1 t/m 17 maart 1960 een uitgebreide controle heeft gehouden over de administratie van het 840e Transportcompagnie Vaartuigendienst (voorheen de 301e Transportcompagnie Vaartuigendienst) te Dordrecht, bij welke compagnie vanaf ongeveer 1953 tot 1 maart 1960 als administrateur te werk was gesteld S., aanvankelijk in de rang van sergeant-majoor-administrateur en later in de rang van adjudant-onderofficier-administrateur; dat hem daarbij bleek dat in de jaren 1955 t/m januari 1960 voortdurend soldijgenietende militairen van die compagnie in de betalingslijsten van soldijgenietende militairen waren opgevoerd voor geldsbedragen wegens gemis van levensmiddelen in verband met genoten verlof, terwijl blijkens het betaalboek aan de betreffende militairen kleinere bedragen waren uitbetaald, voor welke bedragen de betreffende militair of diens vervanger voor ontvangst getekend hadden; dat in de betreffende gevallen deze bedragen, ver-

meld op de betalingslijsten voor vergoeding wegens gemis van levensmiddelen, ten onrechte aan het Rijk in rekening waren gebracht, omdat de betreffende militairen volgens het journaal geen verlof hadden genoten; dat hem uit dit alles bleek dat in genoemde jaren in deze gevallen telkens de korpsadministrateur-Dordrecht, onder wie deze compagniesadministrateur ressorteerde, ten onrechte te veel aan genoemde compagniesadministrateur had uitbetaald ter uitbetaling van soldij; dat aan de hand van voornoemde door hem gehouden controle met zekerheid is komen vast te staan, dat aldus door middel van de betalingslijsten van genoemd onderdeel door de compagniesadministrateur ten onrechte van de korpsadministrateur ter uitbetaling van soldij aan soldijgenietenden is ontvangen:

in 1955	. . . .	f 946,05
in 1956	. . . .	f 1170,35
in 1957	. . . .	f 1554,20
in 1958	. . . .	f 1617,60
in 1959	. . . .	f 880,90
in 1960	. . . .	f 147,20

terwijl volgens het betaalboek in die jaren de achter genoemde jaartallen gestelde bedragen niet zijn uitbetaald aan de soldijgenietenden en dat genoemde bedragen ten onrechte ten laste van het Rijk zijn gebracht;

2. Hendrik Herman Baggelaar:

dat hij van 1 maart 1955 tot 15 december 1956 in de rang van kapitein korpsadministrateur van het Garnizoenscommando Dordrecht is geweest; dat als zodanig in die periode onder hem ressorteerde de 301e Transportcompagnie Vaartuigendienst, van welke compagnie de toenmalige sergeant-majoor S. administrateur was; dat hij in die periode voor iedere soldijperiode aan genoemde S. in voorschot een bedrag aan geld uitkeerde ter uitbetaling van soldij aan de soldijgenietenden van die compagnie aan de hand van de door S. opgemaakte betalingslijst van soldijgenietende militairen (legerformulier 2531, model nr. 7); dat S. daarin onder meer vermeldde de door diverse militairen van die compagnie genoten verlofdagen en het daarvoor vastgestelde bedrag wegens vergoedingen voor gederfde levensmiddelen; dat hij, indien hij had geweten dat genoemde S. in die periode in diverse betalingslijsten bedragen had opgevoerd wegens vergoeding voor gemis van levensmiddelen in geval van verlof van die betreffende soldijgenietenden, zulks terwijl deze soldijgenietenden niet met verlof waren geweest en deze S. aldus ten onrechte deze bedragen ten laste van het Rijk bracht, deze bedragen nimmer aan R. S. had uitgekeerd;

3. Jelle Albert Silvester Kleefstra:

dat hij van 10 december 1956 tot 11 mei 1958 in de rang van 2e luitenant korpsadministrateur is geweest bij het Garnizoenscommando-Dordrecht; dat als zodanig de 301e Transportcompagnie Vaartuigendienst onder hem ressorteerde; dat administrateur van die compagnie in die periode was de toenmalige sergeant-majoor S.; dat hij in die

periode voor iedere soldijperiode aan genoemde S. in voorschot een bedrag aan geld uitkeerde ter uitbetaling van soldij aan de soldijgenietenden van deze compagnie aan de hand van de betalingslijst van soldijgenietende militairen (legerformulier 2531 model nr. 7), welke betalingslijst door S. werd opgemaakt; dat S. daarin onder meer vermeldde de door diverse militairen van die compagnie genoten verlofdagen en het daarvoor vastgestelde bedrag voor vergoeding van gederfde levensmiddelen; dat hij, indien hij had geweten dat genoemde S. in die periode in diverse betalingslijsten bedragen had opgevoerd voor vergoeding wegens gemis van levensmiddelen in geval van verlof van die betreffende soldijgenietenden, zulks terwijl deze soldijgenietenden niet met verlof waren geweest, en S. aldus deze bedragen ten onrechte ten laste van het Rijk bracht, deze bedragen nimmer aan S. had uitgekeerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„oplichting meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 326 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar met bevel dat van deze gevangenisstraf een gedeelte groot zes maanden niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 14 maart 1961

President: Mr. Doornbos; *Leden:* luitenant-generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, kapitein ter zee Van Vreeswijk, Mr. Van Lookeren Campagne.

De commandant van het Depot Genietroepen had een korporaal van de Verzorgingscompagnie van dat Depot, verdacht van een krijgstuchtelijk vergrijp, verhoord in tegenwoordigheid van de commandant van de Verzorgingscompagnie. Deze had bij dat onderzoek geen vragen gesteld. Daarna had de depotcommandant aan de commandant van de Verzorgingscompagnie een concept-strafreden gegeven. Vervolgens had de commandant van de Verzorgingscompagnie de korporaal gestraft.

Deze beklaagde zich over de hem opgelegde straf bij de tot straffen bevoegde meerdere van de commandant van de Verzorgingscompagnie, zijnde de depotcommandant, die het beklag ongegrond verklaarde.

Daar de depotcommandant tevóren zijn standpunt reeds had bepaald, had hij onder déze omstandigheden geen beslissing op het beklag mogen nemen, doch had hij de afdoening daarvan moeten overlaten aan zijn rechtstreekse chef.[1])

De beschikking waarvan beklag, ambtshalve vernietigd; de stukken in handen gesteld van de inspecteur der Genie, teneinde over het beklag te beslissen met inachtneming van 's Hofs beschikking.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 22 november 1960 van de korporaal E., rnr. . . . ., dienende bij de Verzorgings Compagnie van het Depot Genietroepen, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het Depot Genietroepen over de straf van veertien dagen verzwaard arrest, hem opgelegd door de commandant van de Verzorgings Compagnie der Genietroepen wegens:

„Terwijl zijn echtgenote in een ziekenhuis was opgenomen, de vrouw „van een boven hem wonende volledig verlamde onderofficier in de „vroege ochtend onder een voorwendsel in zijn woning gelokt en deze „vanuit zijn bed bij de arm gegrepen en getracht de andere arm om haar heen te slaan",

bij welke beschikking — op 21 november 1960 genomen en op dezelfde dag aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

---

[1]) V.g.l. art. 136 b R.L., art. 268 W.v.Sv. — *(A. F. S.)*

Gelet op het door de raadsheer-commissaris uit het Hof, de luitenant-generaal A. G. J. M. P. van der Kroon, gehouden nader onderzoek, waarbij behalve klager als getuigen onder ede werden gehoord de kapitein der Artillerie J. P. H. de Klerk, de eerste luitenant van het Korps Speciale Dienst L. F. H. Straus en mevrouw M.;

Overwegende, dat het Hof ten aanzien van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden geen eindbeslissing kan nemen, omdat de beschikking waarvan beklag ambtshalve moet worden vernietigd;

Overwegende dienaangaande, dat blijkens het gehouden onderzoek klager op 19 november 1960 door de eerste luitenant L. F. H. Straus, commandant van de Verzorgingscompagnie van het Depot Genietroepen werd gestraft naar aanleiding van een door de Depotcommandant, de kolonel L., gehouden onderzoek bij welk onderzoek de gestrafte door de Depotcommandant werd gehoord in tegenwoordigheid van de strafoplegger, doch zonder dat door laatstgenoemde vragen zijn gesteld, terwijl daarna deze Depotcommandant aan de stafoplegger een concept-strafreden had gegeven;

Overwegende, dat de strafoplegger weliswaar heeft verklaard, dat hij de strafreden enigszins heeft gewijzigd en voordat hij straf en strafreden heeft aangezegd aan E. heeft gevraagd of hij toegaf, dat hij mevrouw M. bij de pols had gepakt en geprobeerd had zijn arm om haar heen te slaan;

Overwegende, dat deze omstandigheid niet afdoet aan het feit, dat de kolonel L., die de beschikking waarvan beklag heeft genomen, te voren zijn standpunt reeds had bepaald door:

a. de korporaal E. te horen, bij welk verhoor door de strafoplegger geen vragen zijn gesteld;

b. aan de strafoplegger een concept-strafreden te geven;

Overwegende, dat derhalve de kolonel L. geen beslissing op het beklag had mogen nemen, doch de afdoening had moeten overlaten aan de meerdere onder wiens rechtstreeks bevel hij als Depotcommandant was gesteld;

Beschikkende: vernietigt ambtshalve de beschikking waarvan beklag;

Stelt de stukken in handen van de Inspecteur der Genie teneinde over het beklag te beslissen met inachtneming van 's-Hofs beschikking;

Beveelt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie;

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 11 april 1961

President: Mr. van Lookeren Campagne (plv.); *Leden:* luitenant-generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, schout bij nacht Bakker (plv.).

Beklagbeschikkingsbevoegdheid is niet voor overdracht (delegatie) vatbaar.

Een dpl. wachtmeester, dienende bij de 1ste Specialisten Batterij „Betuwe", had zich beklaagd over een hem door zijn commandant opgelegde krijgstuchtelijke straf en over de daarbij behorende strafreden bij de commandant van de Instructie Afdeling „Betuwe", de beklagmeerdere.

Deze, bij zijn onderdeel aanwezig zijnde, droeg wegens drukke werkzaamheden de behandeling van deze zaak: zowel het onderzoek als de beslissing, op aan de oudste batterijcommandant, tevens wnd. afdelingscommandant van de Instructie Afdeling „Betuwe".

Een beklagmeerdere is krachtens art. 65 W.K. bevoegd het onderzoek ener zaak op te dragen aan een tot straffen bevoegde meerdere, doch hij is niet bevoegd, ter plaatse aanwezig zijnde, het onderzoek van èn de beslissing op het beklag te delegeren, hetgeen ten duidelijkste blijkt uit de laatste alinea van art. 65 W.K.[1])

De beklagbeschikking ambtshalve vernietigd; de stukken in handen gesteld van de beklagmeerdere, teneinde te beschikken op het beklag.

(W.K. art. 65).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 december 1960, waarbij de dienstplichtig wachtmeester W., rnr. . . . . , dienende bij de 1e Specialisten Batterij „Betuwe", 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant Instructie Afdeling „Betuwe", over de straf van elf dagen licht arrest, hem op 20 december 1960 opgelegd door de commandant van de 1e Specialisten Batterij „Betuwe" wegens:

„Als wachtmeester van de week schromelijk in zijn plichten tekort „geschoten, door zich buiten de legerplaats te begeven en aldaar auto-„rijles te nemen. Bovendien een avondappèl door een ander (daar hij „zelf afwezig was) laten innemen. Bij het bepalen van de strafmaat in „overweging genomen, dat een gedeelte der straf gedurende het Kerst-„verlof dient te worden ondergaan",

bij welke beschikking — op 23 december 1960 genomen en op 27 december 1960 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de luitenant-generaal A. G. J. M. P. van der Kroon, gehouden nader onderzoek, waarbij behalve klager als getuigen onder ede werden gehoord de majoor A. Oosters, de majoor G. en de luitenant-kolonel Th.

Overwegende, dat is komen vast te staan, dat klager op 22 december

---

[1]) V.g.l.: Strafbevoegdheid is niet voor overdracht (delegatie) vatbaar.

Het opleggen van straffen door ándere militairen dan die, welke daartoe bij de Wet op de Krijgstucht zijn bevoegd verklaard, enz. is verboden. (Art. 29 R.K., art. 39–43 W.K.). — *(A. F. S.)*

1960 op de in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht voorgeschreven wijze de wens heeft kenbaar gemaakt zich te beklagen over de hem op 20 december 1960 opgelegde straf en de daarbij behorende strafreden bij de tot straffen bevoegde meerdere onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger gesteld is, zijnde deze beklagmeerdere de commandant van de Instructie Afdeling „Betuwe"; dat de beklagmeerdere, de luitenant-kolonel Th., wegens drukke werkzaamheden de behandeling van deze beklagzaak, zomede het nemen van de beslissing heeft opgedragen aan de oudste batterijcommandant, tevens waarnemend afdelingscommandant, van de Instructie afdeling „Betuwe", de majoor G.;

Overwegende, dat de beklagmeerdere krachtens artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht bevoegd was om het onderzoek der zaak aan een tot straffen bevoegde meerdere op te dragen, doch niet, zoals in dit geval is geschied, nu hij zelf ter plaatse aanwezig was, om aan zodanige meerdere de behandeling en de beslissing geheel en al te delegeren, hetgeen ten duidelijkste blijkt uit de laatste alinea van dat artikel;

Overwegende, dat in verband met het bovenstaande, waaruit blijkt, dat de beslissing op het beklag werd genomen door een daartoe niet bevoegde meerdere, de beschikking op het beklag niet in stand kan blijven en moet worden vernietigd;

Beschikkende: Vernietigt ambtshalve de aan klager uitgereikte beklagbeschikking, gedagtekend 23 december 1960;

Stelt de stukken, op deze zaak betrekking hebbende, in handen van de beklagmeerdere teneinde te beschikken op het door klager ingediende beklag tegen de hem op 20 december 1960 door de commandant van de 1e Specialisten Batterij „Betuwe" opgelegde straf;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Tot hoe talrijke moeilijkheden, waartoe de plicht tot herstel van geleden onrecht kan leiden, zodra in concreto moet worden aangegeven, wat dit herstel moet inhouden, moge worden gedemonstreerd aan de hand van een opmerkelijke reeks procedures — tezamen ruim vier jaren in beslagnemende — waarin tevens nog een aantal andere merkwaardige processuele punten naar voren kwamen.

Een majoor was aangewezen voor uitzending overzee in een belangrijke functie. Ongeveer een maand vóór hij zou vertrekken, werd hem een — lichte — krijgstuchtelijke straf opgelegd, waartegen hij beklag deed. Veertien dagen later werd het beklag bij beschikking ongegrond verklaard,[1]) *en tegelijkertijd besloot de (toenmalige) Minister van Oorlog de aanwijzing voor uitzending in te trekken.*

De betrokkene riep nu in de eerste plaats de eindbeslissing van het

---

[1]) M.R.T. XLVIII (1955), blz. 568.

Hoog Militair Gerechtshof in tegen de beschikking, waarbij zijn beklag ongegrond verklaard was. Tevens wendde hij zich tot het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage met het verzoek, het besluit, waarbij de uitzending ongedaan gemaakt was, nietig te verklaren en alsnog te bevelen dat de uitzending zou plaats vinden.

Het H.M.G. verklaarde het beklag gegrond en vernietigde de straf, van oordeel zijnde, dat geen krijgstuchtelijke straf had behoren te zijn opgelegd. Deze uitspraak viel ná de datum, waarop de uitzending had moeten plaatsvinden. Inmiddels was voor de functie overzee een andere officier aangewezen, die reeds was vetrokken en de functie had aanvaard. De niet-uitgezonden majoor had, toen het besluit tot ongedaanmaking van de aanwijzing hem bereikte, reeds vele schikkingen voor zijn vertrek — dat immers reeds een tweetal weken later zou plaats vinden — getroffen. Ter vergoeding van de daaruit ontstane materiële schade kende de Minister hem een bedrag toe, waarmee hij op dit punt genoegen nam.

In deze situatie moest het A.G. in eerste instantie over de zaak beslissen. Van zijn uitspraak volgen hier de belangrijkste overwegingen en de hoofdzaak van het dictum.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtspr. in mil. ambt.zaken

6 februari 1956

Voorzitter: S. Wierda; *Leden:* Mrs. E. G. van Bisselick en J. J. Boasson;
Militaire leden: Ir. M. Tans en V. E. Nierstrasz.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

heeft de navolgende uitspraak gegeven inzake:

J., wonende te G., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen H. A. Holsboer, majoor der infanterie, wonende te 's-Gravenhage.

IN RECHTE:

Overwegende dat onbetwist vast staat dat verweerder op 2 februari 1955 heeft bepaald, dat klager, majoor der infanterie in de loop van de maand april 1955 wordt tewerkgesteld bij de landmacht in X, zulks onder gelijktijdige eervolle ontheffing van zijn toenmalige functie bij de landmacht hier te lande;

Overwegende dat uit het klaagschrift blijkt, dat klager de nodige voorbereidingen voor zijn vertrek naar X heeft getroffen en de daaraan verbonden onkosten heeft gemaakt en als grief heeft aangevoerd, dat het zijns inziens in strijd is met de redelijkheid en billijkheid, dat klager zonder opgaaf van reden, geheel onverwacht, niet werd uitgezonden, terwijl een ander te elfder ure in zijn plaats naar X werd uitgezonden, hoewel toch redelijkerwijs mag worden aangenomen, dat ver-

weerder weloverwogen en na rijp beraad beschikt had tot uitzending van klager naar X;

Overwegende dat blijkens artikel 58, 1e lid der Ambtenarenwet 1929 beroep kan worden ingesteld ter zake dat besluiten strijden met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat klager zich niet op een zodanig voorschrift heeft beroepen, terwijl het gerecht ook niet een zodanig voorschrift bekend is, waarmede het aangevallen besluit zou strijden;

Overwegende dat blijkens de contra-memorie voor de tewerkstelling van iedere hoofofficier de goedkeuring van verweerder is vereist en dat deze slechts wordt verleend indien de betrokken hoofdofficier alleszins geschikt wordt geacht voor de vervulling van de voor hem voorgestelde functie, welke beoordeling uitsluitend berust bij verweerder;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie nader heeft medegedeeld:

„Op 11 maart 1955 werd klager door de Commandant van .... ge-
„straft met vier dagen licht arrest. Een uittreksel uit de straflijst, waarin
„vermeld de strafredenen, moge ondergetekende U in afschrift als
„bijlage nr. III aanbieden....

„Ondergetekende heeft naar aanleiding van de opgelegde (inmiddels
„te niet gedane) straf, nader overwogen of klager, gelet op de bijzon-
„dere eisen welke dienen te worden gesteld aan de bekleder van de
„hogervermelde functies en de daaraan verbonden zeer grote mate van
„zelfstandigheid, voor wat betreft zijn innerlijke instelling wel de meest
„geschikte persoon kon worden geacht om te worden uitgezonden.

„Aangezien ondergetekende door de wijze waarop het een en ander
„zich had voorgedaan en de nadere inlichtingen omtrent de betrokken
„hoofdofficier niet langer de overtuiging had, dat klager inderdaad de
„meest geschikte hoofdofficier was om naar X te worden uitgezonden
„voor de meergenoemde functies, is deze uitzending bij het telegram
„van ondergetekende van 1 april 1955 ingetrokken.";

Overwegende dat hieruit blijkt, dat verweerder op zijn besluit van 2 februari 1955 is teruggekomen mede doordat aan klager op 11 maart 1955 een straf is opgelegd, welke straf nog niet teniet was gedaan op 1 april 1955, zodat verweerder er geen rekening mee kon houden, dat de straf ten dage van klagers vertrek, dat was bepaald op 15 april 1955 zou zijn teniet gedaan;

Overwegende dat althans mede klagers straf een motief voor verweerder is geweest het bevel tot uitzending in te trekken, welk motief naar het oordeel van het gerecht niet als onoorbaar of onredelijk kan worden aangemerkt;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat verweerder ook niet bij het nemen van het aangevallen besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat blijkens de contra-memorie de intrekking van het bevel tot uitzending mede berust op de nadere inlichtingen omtrent klager;

Overwegende dat het gerecht wel van oordeel is, dat het op de weg van verweerder ligt, alvorens een besluit te nemen tot uitzending naar X — zo uitermate belangrijk en ook van het meeste gewicht in de ambtelijke loopbaan van een hoofdofficier als klager — nauwkeurig inlichtingen in te winnen, dat later niet kan blijken dat deze in die mate onvolledig zijn geweest, dat de uitzending moet worden afgelast;

Overwegende dat zulks zich in klagers geval heeft voorgedaan, zodat in dit opzicht niet de zorgvuldigheid jegens klager is in acht genomen, welke tegenover een ambtenaar betaamt;

Overwegende dat deze omstandigheid echter niet tot gegrondverklaring van het beroep kan leiden, doordat, gelijk hiervoor is gebleken, het besluit tot intrekking van de uitzending mede berust op het feit, dat aan klager na het bevel tot uitzending een straf is opgelegd, een nieuw feit, dat voor verweerder zeker aanleiding mocht zijn om op zijn besluit terug te komen; enz.

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond;

Tegen deze uitspraak stelde de majoor hoger beroep in. De Centrale Raad van Beroep bleek het met de eerste rechter niet eens te zijn.

Centrale Raad van Beroep

22 december 1956

Voorzitter: Mr. A. Blom (plv.); *Leden:* Mrs. W. H. van Basten Batenburg en E. M. J. A. Sassen.

MAW 1956/B4

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake:

J., wonende te G., eiser in hoger beroep, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. F. Steffen, wonende te Haren, tegen: de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden H. A. Holsboer, majoor der infanterie, wonende te 's-Gravenhage.

IN RECHTE:

Post alia:

dat gedaagde bij contra-memorie in eerste aanleg heeft gesteld, dat hij nadere inlichtingen omtrent eiser heeft ingewonnen;

dat gedaagde op 1 april 1955 zijn bestreden besluit heeft genomen op initiatief van de Chef van de Generale Staf;

dat onweersproken is de stelling van eisers raadsman ter terechtzitting, dat de Chef van de Generale Staf op 1 april 1955 geen kennis heeft genomen van de schriftuur van beklag, door eiser ingediend tegen de hem opgelegde, vorenomschreven straf;

dat ook aannemelijk is geworden, dat toen nadere inlichtingen zijn gevraagd en verkregen van de strafoplegger; enz.

dat — blijkens mededeling ter terechtzitting van gedaagdes gemachtigde — eiser als een voortreffelijk hoofdofficier staat aangeschreven;

Overwegende ten aanzien van het geschilpunt, dat de Raad allereerst heeft te beoordelen, of gedaagdes aangevallen besluit feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijdt, dan wel, of gedaagde bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat — naar de Raad al eerder besliste — ook het handelen in strijd met een algemeen rechtsbeginsel kan opleveren strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, en van zodanig handelen sprake is o.a., indien bij afweging van alle daarbij betrokken en in aanmerking komende belangen niet in redelijkheid besloten had kunnen zijn gelijk geschied is;

Overwegende dat de Raad, het bestreden besluit toetsende aan de in de vorige rechtsoverweging omschreven maatstaf, te rade is geworden, dat dit op 1 april 1955 niet in redelijkheid genomen had kunnen worden bij afweging van alle daarbij betrokken en in aanmerking komende belangen;

dat dit anders ware geweest, indien op 1 april 1955, gelet op het toen aan gedaagde bekend worden van de aan eiser op 11 maart 1955 opgelegde straf, ware besloten, zijn uitzending naar X op te schorten in afwachting ener over die strafoplegging te nemen eindbeslissing;

dat toch de Raad niet wenst te treden noch heeft te treden in het beleid van gedaagde om eiser nader niet verder voor uitzending naar X in aanmerking te willen brengen, bij het licht van de hem op 11 maart 1955 wegens voormelde reden opgelegde straf;

dat echter op 1 april 1955 niet vaststond, dat deze straf uiteindelijk zou worden gehandhaafd, wel echter vaststond, dat eiser daartegen beklag had ingediend;

dat de Raad niet relevant acht, of gedaagde, op grond van hetgeen *na* 1 april 1955 zou zijn gebleken, nader bezwaar zou hebben gehad tegen eisers uitzending naar X, omdat hetgeen eerst na 1 april 1955 zou zijn gebleken geen invloed kan hebben gehad op gedaagdes op 1 april 1955 genomen besluit;

dat de Raad niet aannemelijk acht, dat de *op* 1 april 1955 ingewonnen inlichtingen omtrent eiser relevante feiten aan het licht hebben gebracht, die al niet vroeger aan gedaagde bekend waren, dan wel geen betrekking hadden op de hem opgelegde, voormelde straf, daar dienaangaande hoegenaamd niets is gesteld, noch desgevraagd ter openbare terechtzitting door gedaagdes raadsman iets kon worden medegedeeld;

dat de Raad ook niet aannemelijk acht, dat op 1 april 1955 niet met een besluit tot opschorting van eisers uitzending naar X, in afwachting van een uiteindelijke beslissing over de aan eiser op 11 maart 1955 opgelegde straf, had kunnen worden volstaan;

dat toch vooreerst niet is gesteld, dat de uitzending naar X van een hoofdofficier voor de voormelde functie op 1 april 1955 zó urgent was,

dat op de ochtend van die dag ter zake een definitieve beslissing moest worden genomen, die generlei uitstel meer gedogen kon;

dat voorts op diezelfde 1 april 1955 op eisers beklag tegen de hem opgelegde straf in eerste aanleg — afwijzend — werd beslist;

dat — ware aan eiser deze afwijzende beschikking reeds op 1 april 1955 medegedeeld — op 3 april had vastgestaan, of hij zich daartegen al dan niet bij het Hoog Militair Gerechtshof zou hebben voorzien en — had hij dit dan niet gedaan — de hem opgelegde straf dus onherroepelijk zou zijn geweest;

dat niet gebleken is van enige noodzaak, om de op eisers beklag reeds op 1 april 1955 genomen beschikking eerst op 9 april 1955 te zijner kennis te brengen en het zelfs de vraag is, of deze lange tussentijd wel in overeenstemming is met het bepaalde in het laatste lid van artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht;

dat het in elk geval in gedaagdes macht had gestaan te bevorderen, dat hierin groter spoed werd betracht;

dat ook nadat eerst op 9 april 1955 die kennisgeving was geschied en eiser daarop reeds op 10 april 1955 bij het Hoog Militair Gerechtshof een hogere voorziening vroeg, het voor gedaagde ook toen nog mogelijk geweest ware, in deze krijgstuchtelijke en derhalve met spoed af te doene zaak een zeer spoedige eindbeslissing te verzoeken, welke eindbeslissing in elk geval bespoedigd had kunnen worden, zo aan eiser aanstonds op 1 april 1955 de afwijzende beschikking op zijn beklag ware medegedeeld, hetgeen zonder noodzaak niet geschiedde;

dat het bestreden besluit echter op 1 april 1955, toen hij reeds zeer vele voorbereidingen voor het vertrek van hemzelf en zijn gezin had genomen en dit aanstaande vertrek reeds in brede kring bekend was geworden, plotseling zeer diep en ernstig ingreep niet enkel in de ambtelijke loopbaan van eiser, maar ook in het leven van hemzelf en zijn gezin en in zijn goede naam en reputatie, zonder dat toen vaststond, dat de aan eiser opgelegde straf, die aanleiding gaf tot dit zeer diep en ernstig ingrijpende besluit, in eindbeslissing gehandhaafd zou blijven;

dat daaraan niet afdoet, dat toen inlichtingen zijn ingewonnen bij de strafoplegger, nu de door deze opgelegde straf is vernietigd en nu — als niet weersproken — door de Raad wordt aangenomen, dat toen geen kennis is genomen van de schriftuur van beklag, door eiser ingediend tegen de hem opgelegde, vorenomschreven straf;

dat, ook indien een eindbeslissing over die straf zo lang zou zijn uitgebleven — ondanks maatregelen van gedaagde ter bespoediging, welke maatregelen echter in casu niet getroffen zijn — dat gedaagde te rade zou zijn geworden, niet langer de voorziening in de op 2 februari 1955 aan eiser toegewezen functie te kunnen uitstellen, zulks dan nog op 1 april 1955 niet wettigde het bestreden besluit, instede van een besluit toen tot opschorting der uitzending van eiser;

dat n.l. op 1 april 1955 naar 's Raads oordeel nog geenszins vaststond, dat zulk een eindbeslissing lang — al te lang — zou uitblijven, zoals al uit het vorenoverwogene volgt;

dat dit alles nog temeer klemt, nu artikel 66 juncto artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht voorschrijft, dat — zo het beklag tegen een opgelegde straf geheel gegrond wordt bevonden en dus de straf wordt nietig verklaard — het door de gestrafte geleden nadeel zoveel mogelijk moet worden hersteld;

dat dit naar 's Raads oordeel geenszins alleen ziet op nadeel in de zin van materiële schade, maar alle daaruit voortvloeiend nadeel omvat;

dat gedaagde, door op 1 april 1955 te besluiten gelijk hij deed, zich practisch in de onmogelijkheid stelde, om evenvermeld voorschrift naar behoren na te leven;

Overwegende dat mitsdien het bestreden besluit moet worden nietig verklaard;

Overwegende dat de Raad echter redenen van algemeen belang aanwezig acht, om die nietigheid voor gedekt te verklaren, nu inmiddels een ander dan eiser naar X is uitgezonden en daar reeds met ingang van 1 juni 1955 daadwerkelijk heeft aanvaard de functie, die eiser daar met ingang van die datum had moeten aanvaarden, ware niet het bestreden en nietig te verklaren besluit van 1 april 1955 door gedaagde ten aanzien van eiser genomen;

Overwegende dat de Raad in casu geen termen aanwezig acht om gedaagde, wiens vermeld bestreden besluit nietig wordt verklaard, te veroordelen tot vergoeding aan eiser;

dat toch gedaagde aan eiser heeft vergoed de door eiser ter zake geleden materiële schade, en zulks op zodanige wijze, dat deze daarin geen aanleiding heeft gevonden tegen de regeling van die vergoeding een hogere voorziening te verlangen;

dat de morele schade, die het bestreden en nietig te verklaren besluit aan eiser heeft berokkend — hoewel in beginsel ook op geld waardeerbaar — in casu genoegzaam wordt gecompenseerd door deze 's Raads uitspraak, die eiser, nadat reeds het Hoog Militair Gerechtshof hem volledig in het gelijk heeft gesteld ten aanzien van de hem op 11 maart 1955 ten onrechte opgelegde straf, thans andermaal in het gelijk stelt in zijn bestrijding van het aangevallen besluit, door gedaagde ten aanzien van eiser genomen, en door de naar 's Raads gevoelen gerechtvaardigde verwachting, dat ook gedaagde zich ten aanzien van eiser door deze uitspraak zal laten leiden;

Overwegende dat derhalve beslist moet worden als volgt;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, voor zover daartegen beroep is ingesteld;

Verklaart nietig het door de Minister van Oorlog ten aanzien van J. op 1 april 1955 genomen besluit;

Verklaart die nietigheid voor gedekt om redenen van algemeen belang.

Na deze uitspraak zond klager een verzoekschrift aan de Minister, waarin hij vergoeding van materiële schade vroeg, alsmede een zo volledig mogelijk eerherstel. De door hem aangevoerde materiële schadefactoren waren: a. *proceskosten f 108,—,* b. *niet-vergoede verhuiskos-*

ten f 210,—, c. hogere huurkosten f 1305,—, d. derving van de mogelijkheid tot oversparing van een bedrag per maand, naar een verblijf overzee van 3 jaren begroot op f 9000,—, e. schade te lijden bij de vaststelling van de pensioengrondslag, begroot op f 4600,—. Na een jaar — toen op het verzoekschrift nog niet beslist was — diende hij een nader verzoekschrift in; toen hij ook daarop geen beslissing had gekregen, wendde hij zich twee maanden later opnieuw tot het Ambtenarengerecht.

Dit gerecht kreeg dus te beslissen over de vraag, of hier een „fictieve weigering" aanwezig was. Hangende de procedure nam de Minister een besluit, dat door het A.G. als antwoord op het request werd beschouwd.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtspr. in mil. ambt.zaken

15 september 1958

Voorzitter: Mr. F. W. ter Spill (plv.); *Leden:* Mrs. T. A. van Dijken en A. C. W. J. Gispen; *Militaire leden:* L. J. Spanjaardt Speckman, generaal-majoor der Genie en W. Kist, brigade-generaal der Koninklijke Marechaussee b.d..

Uitspraak inzake:

J., majoor der infanterie, wonende te H., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. F. Steffen, wonende te Haren, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr. J. M. J. A. Dieteren, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Wat de feiten betreft:

Overwegende, dat klager bij verzoekschrift dd. 24 februari 1957 verweerder heeft verzocht om vergoeding van de materiële schade, als in dat verzoekschrift omschreven, die hij zou hebben geleden, doordien verweerder op 1 april 1955 heeft besloten de destijds op korte termijn voorgenomen uitzending van klager naar X, — alwaar klager zou gaan vervullen de functie van plaatsvervangend commandant van de landmacht X, tevens Chef van de Staf aldaar en garnizoenscommandant van Y — niet te laten doorgaan, — welk besluit door de Centrale Raad van Beroep is nietig verklaard bij diens uitspraak van 22 december 1956 — terwijl klager in dat verzoekschrift tevens heeft verzocht om een zo volledig mogelijk eerherstel terzake van de schade, door voormeld besluit toegebracht aan zijn goede naam en reputatie;

Overwegende, dat klager dd. 24 februari 1958 — nadat hij gedurende een jaar geen beslissing op hogergemeld verzoekschrift had ontvangen — een nader verzoekschrift tot verweerder heeft gericht, waarin hij verweerder heeft verzocht thans spoedig een beslissing op zijn verzoekschrift dd. 24 februari 1957 te mogen ontvangen;

Overwegende, dat klager, toen hij op 15 april 1958 nog geen beslis-

sing op zijn verzoekschrift dd. 24 februari 1957 had ontvangen, onder dagtekening 16 april 1958 een klaagschrift tot het Gerecht heeft gericht, hetwelk op 17 april 1958 ter griffie van het Gerecht is ontvangen, en waarin klager betoogt, dat verweerder geacht moet worden te hebben geweigerd op klagers verzoekschrift dd. 24 februari 1957 te beslissen, terwijl klager bij dat klaagschrift — op de daarin aangevoerde gronden, zoals die door zijn raadsman ter openbare terechtzitting zijn aangevuld en toegelicht — vordert, dat het Gerecht op zijn dd. 22 februari 1957 bij verweerder ingediend verzoekschrift een beslissing zal nemen, welke vordering klagers raadsman ter openbare terechtzitting kennelijk heeft willen aanvullen in dier voege, dat het Gerecht zal bepalen dat verweerder alsnog aan klager zal toekennen hetgeen waarom klager in zijn rekest van 24 februari 1957 heeft verzocht;

Overwegende, dat verweerder op 2 juli 1958 een contra-memorie heeft ingediend, waarin hij, op de daarin ontwikkelde gronden, zoals die door zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting nader zijn toegelicht, heeft geconcludeerd tot het niet-ontvankelijk verklaren van klager in zijn beroep, subsidiair tot het ongegrond verklaren van het beroep;

In Rechte:

Overwegende, dat klager het beroep heeft willen richten tegen een „fictieve" weigering — in de zin van artikel 60, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 — van verweerder om te beslissen op zijn, aan verweerder gericht verzoekschrift dd. 24 februari 1957;

Overwegende, dat verweerder bij brief van 14 mei 1958 aan de Chef van de Generale staf (Adjudant-generaal) — en dus na het instellen van het beroep — het volgende heeft bericht:

„Onderwerp: Voorstel plaatsing in X.

„Naar aanleiding van het mij met Uw advies 29 maart 1957 aange-
„boden rekest van de Majoor der infanterie J., houdende het verzoek
„hem alsnog een volledige schadevergoeding toe te kennen wegens het
„niet doorgaan van de in 1955 voorgenomen uitzending naar X en hem
„in een functie te plaatsen overeenkomende met die van plaatsvervan-
„gend commandant Troepenmacht in X, tevens Chef van de Staf, tevens
„Garnizoenscommandant te Y, deel ik U het volgende mede.

„De behandeling van het rekest werd aangehouden, aangezien de in
„de vorige alinea omschreven functie in de loop van 1958 vacant zou
„komen.

„In zijn verzoek om volledige schadevergoeding heeft de betrokken
„hoofdofficier de grenzen van het redelijke naar mijn gevoelen verre
„overschreden. Bij mijn beschikking van 22 augustus 1955, heb ik hem
„een tegemoetkoming in de door hem geleden schade verleend van
„*f* 3.000,—.

„Na ampele overweging heb ik geen aanleiding kunnen vinden hem
„terzake verder dan in deze beschikking werd vastgesteld tegemoet te
„komen.

„Ik acht echter wel termen aanwezig hem in dit bijzonder geval in
„het genot te stellen van een onverplichte uitkering ten bedrage van
„*f* 108,— (Eenhonderdacht gulden) als vergoeding van de kosten welke

„hij heeft gemaakt bij de door hem voor het ambtenarengerecht en de „Centrale Raad van Beroep gevoerde procedures.

„Gemeld bedrag kan hem door zijn administrateur, voor wie een af- „schrift van deze beschikking ter overlegging bij het betalingsbewijs „hierbij gaat, worden uitbetaald.

„Verantwoording dient te geschieden ten laste van artikel 134.010 „van de begroting dienst 1958.

„Mede gelet op de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van „22 december 1956 verzoek ik U de Majoor J. af te vragen of hij als- „nog prijs stelt op uitzending naar X ter vervulling van de functie van „plaatsvervangend commandant Troepenmacht in X, tevens Chef van „de Staf, tevens Garnizoenscommandant te Y., en mij van zijn ant- „woord zo spoedig mogelijk in kennis te stellen, opdat in bevestigend „geval de verder vereiste maatregelen kunnen worden getroffen. In ver- „band met het vorenstaande heb ik Uw voorstel van 10 april 1958, nr. „AZ/15.04.30.000/12 om de Majoor der infanterie H. voor uitzen- „ding naar X in aanmerking te brengen voorlopig aangehouden.

„Ik verzoek U tenslotte de Majoor J. met spoed van het vorenstaande „— voorzover dit hem betreft — in kennis te doen stellen, de door hem „bij zijn rekest overgelegde bescheiden (productie 1 t/m 3) wederom „aan hem te doen uitreiken en het overigens terzake vereiste te ver- „richten en te doen verrichten.

„De Minister van Oorlog.";

Overwegende, dat klager — voornamelijk op grond, dat aan het hoofd van deze brief is vermeld als onderwerp: Voorstel plaatsing in X — betwist, dat deze brief behelst de mededeling van een beslissing van verweerder nopens al hetgeen waarom klager in meergemeld verzoekschrift van 24 februari 1957 heeft verzocht — doch ten onrechte;

Overwegende toch, dat — gelet op het in die brief gestelde en gezien het gestelde in klagers verzoekschrift van 24 februari 1957, dat door klager in zijn klaagschrift volledig is overgenomen — de aangehaalde brief van verweerder van 14 mei 1958 wel degelijk bevat de mededeling van een beslissing van verweerder ten aanzien van al hetgeen klager in meerbedoeld verzoekschrift heeft verzocht;

Overwegende, dat blijkens het gestelde in de tweede alinea van verweerders brief van 14 mei 1958 verweerder de behandeling van het verzoekschrift van 24 februari 1957 heeft aangehouden, aangezien de functie van plaatsvervangend Commandant Troepenmacht in X, tevens Chef van de Staf tevens Garnizoenscommandant te Y, in de loop van 1958 vacant zou komen;

Overwegende, dat klager ter openbare terechtzitting heeft verklaard tussen 24 februari 1957 en 24 februari 1958 meermalen bij een ambtenaar van verweerders Departement te hebben geïnformeerd hoe het stond met de behandeling van zijn verzoekschrift van 24 februari 1957, waarop hem telkenmale is medegedeeld, dat de betreffende aangelegenheid nog in beraad was; dat klager voorts heeft verklaard ook tussen 24 februari 1958 en 15 april 1958 een dergelijk verzoek om inlichtingen te hebben gedaan, waarop hem wederom hetzelfde antwoord werd gegeven;

Overwegende, dat verweerders gemachtigde ter openbare terechtzitting heeft verklaard, dat verweerder het nemen van een beslissing op meergemeld verzoekschrift van klager heeft aangehouden, omdat het in het voornemen lag klager te zijner tijd opnieuw in aanmerking te brengen voor benoeming tot plaatsvervangend commandant Troepenmacht in X, tevens Chef van de Staf, tevens garnizoenscommandant te Y, welke functie vacant zou komen in de loop van 1958, in verband waarmede dan ook eerst medio mei 1958 op meergemeld verzoekschrift is beslist;

Overwegende, dat onder vorengemelde omstandigheden — nu derhalve verweerder alsnog volledig heeft beslist op klagers verzoekschrift van 24 februari 1957, en nu gebleken is, dat verweerder desbewust het nemen van een beslissing op dat verzoekschrift heeft aangehouden, en dat dit laatste aan klager bekend was — niet kan worden geconcludeerd tot de aanwezigheid, te dezer zake, van een „fictieve" weigering als vorenbedoeld, tegen welke het beroep binnen de, in artikel 60, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 bedoelde termijn zou zijn ingesteld;

Overwegende, dat reeds op grond van het voorgaande klager niet-ontvankelijk dient te worden verklaard in zijn beroep;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Ook tegen deze uitspraak stelde klager hoger beroep in. De Centrale Raad kwam tot de volgende beslissing:

Centrale Raad van Beroep

10 februari 1959

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

MAW 1958/B12.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake: J., wonende te H., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. A. F. Steffen, wonende te Haren, als zijn raadsman, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. M. J. A. Dieteren, hoofdcommies bij gedaagdes ministerie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz. enz.

dat gedaagde afschrift van dit schrijven (bedoeld is het bovenvermelde schrijven van de Minister van Oorlog dd. 14-5-'58) heeft doen toekomen aan de Voorzitter van het Ambtenarengerecht, in welke brief onder meer is gesteld:

„Wellicht vindt de majoor J. hierin aanleiding zijn klaagschrift van „16 april 1958 in te trekken.

„Indien zulks niet het geval mocht zijn, moge ik U verzoeken mij

„daarvan in kennis te willen stellen, opdat ik alsnog zorg kan dragen „voor indiening van de stukken en de contra-memorie.";

dat eiser vervolgens de hem door de griffier van het Ambtenarengerecht gestelde vraag, of hij zijn beroep wenste te handhaven, bevestigend heeft beantwoord bij schrijven van 1 juni 1958, daarbij verwijzende naar zijn schrijven dd. 29 mei 1958 aan de Inspecteur der Infanterie van de navolgende inhoud:

„In antwoord op Uw brief nr. 58/234/11 CP dd. 23 mei 1958 be„richt ik U Hoogedelgestrenge, dat ik destijds in het voorjaar van 1955 „gaarne voor een driejarige uitzending naar X in aanmerking zou zijn „gekomen, waartoe destijds ook was beschikt, doch welke beschikking „werd ingetrokken.

„Thans drie jaren later ligt het in het voornemen, dat mijn oudste „dochter in de loop van 1959 een gymnasiale opleiding zal gaan volgen, „waartoe in X geen gelegenheid bestaat. Voorts heeft mijn vrouw enige „weken geleden een zeer ingrijpende operatie ondergaan, waarvan het „volledig herstel geruime tijd zal vergen.

„Naar aanleiding van mijn inmiddels plaats gevonden hebbende over„plaatsing van D. naar H. heeft de Minister van Oorlog onlangs 21 „april j.l. zijn goedkeuring gehecht aan een woningruil van mij (zg. „driehoeksruil) van D. naar H.

„Gezien vorenstaande omstandigheden moge ik U berichten, dat ik „er thans tot mijn spijt geen prijs meer op kan stellen om alsnog naar „X te worden uitgezonden.";

dat het Ambtenarengerecht eiser in zijn beroep niet-ontvankelijk heeft verklaard bij zijn uitspraak dd. 15 september 1958, waarnaar hierbij wordt verwezen;

dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen, daartoe in het bijzonder aanvechtende de overweging in deze uitspraak, volgens welke gedaagde alsnog op 14 mei 1958 volledig zou hebben beslist op het verzoek dd. 24 februari 1957, gedaagde desbewust het nemen van een beslissing op dat verzoek zou hebben aangehouden en dit laatste aan eiser bekend zou zijn geweest, zodat niet zou kunnen worden geconcludeerd tot een fictieve weigering in de zin van artikel 60, lid 2, der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat de Raad thans heeft te beantwoorden de vraag, of eiser terecht in zijn inleidend beroep niet-ontvankelijk is verklaard;

Overwegende hieromtrent, dat het tweede lid van artikel 60 der Ambtenarenwet 1929 als volgt luidt:

„Een orgaan wordt geacht de weigering tot het nemen van een be„sluit of het verrichten van eene handeling te hebben uitgesproken, in„dien het binnen den daarvoor bepaalden tijd, of, waar eene tijdsbe„paling ontbreekt, binnen redelijken tijd een verplicht besluit niet ge„nomen of eene verplichte handeling niet verricht heeft. In dit geval „loopt de termijn van 30 dagen van den dag, waarop de weigering ge„acht wordt te zijn uitgesproken.";

dat deze bepaling de strekking heeft de ambtenaar een mogelijkheid van beroep op de ambtenarenrechter te geven ook in geval een admini-

stratief orgaan in gebreke is een verplicht besluit te nemen of een verplichte handeling te verrichten;

dat de omstandigheid, dat het administratief orgaan nog in beraad is, zonder meer niet wettigt aan te nemen, dat een redelijke tijd, als in de bepaling bedoeld, nog niet is verstreken, kunnende de termijn, die het orgaan voor beraad meent te behoeven, een redelijke tijd overschrijden;

dat de vraag, of de termijn, welke het orgaan meent te behoeven, een redelijke is, van geval tot geval zal moeten worden beoordeeld;

dat daarbij mogelijk omstandigheden van belang kunnen zijn, als zijdens gedaagde gesteld, te weten: dat — naar in het schrijven dd. 14 mei 1958 van gedaagde is vermeld — de behandeling van het rekest werd aangehouden, aangezien de meergenoemde functie in X in de loop van 1958 vacant zou komen, en dat — naar de gemachtigde van gedaagde heeft verklaard — het wel hoffelijker zou zijn geweest, indien aan eiser reeds in 1957 zou zijn medegedeeld, dat het in de bedoeling lag hem in 1958 weer voor uitzending in aanmerking te doen komen, maar een dergelijke mededeling ook daarom niet terstond is gedaan, omdat gedaagde zich dan te zeer zou vastleggen met betrekking tot zijn benoemingsbeleid;

dat de Raad, gehoord de uitdrukkelijke verklaringen te zijner terechtzitting door gedaagdes gemachtigde afgelegd, wil aannemen, dat gedaagde de afdoening van eisers rekest van 24 februari 1957 inderdaad heeft aangehouden omdat hij het voornemen had eiser in aanmerking te brengen voor de in 1958 weer vacant komende functie in X;

dat de Raad evenwel tevens van oordeel is, dat gedaagde hieromtrent in redelijkheid zeer wel een besluit had kunnen nemen — en ook had behoren te nemen — vóór 16 april 1958, zodat er, toen eiser op deze datum zijn beroep bij het ambtenarengerecht instelde, wel degelijk een fictieve weigering was als bedoeld in het tweede lid van artikel 60 der Ambtenarenwet 1929;

dat in dit verband nog opmerking verdient, dat aan eiser bij de verschillende bezoeken, door hem tussen 24 februari 1957 en 16 april 1958 aan gedaagdes ministerie gebracht, geen enigszins aanvaardbare reden is opgegeven voor de vertraging in het afdoen van zijn rekest, en dat de Raad niet vermag in te zien, waarom gedaagde, zonder zich met betrekking tot zijn benoemingsbeleid al te zeer vast te leggen, aan eiser niet had kunnen mededelen, dat hij die afdoening aanhield, omdat hij nog overwoog eiser in 1958 te bestemmen voor de functie in X;

dat eiser weliswaar heeft gesteld, dat hij vóór 14 mei 1958 tweemaal was gepolst door een ambtenaar van gedaagdes ministerie over een uitzending van eiser naar X, waarbij eiser telkens uitdrukkelijk heeft gezegd, dat hij op zodanige uitzending geen prijs meer kon stellen, en deze stelling het vermoeden zou wettigen, dat eiser toch wel enigermate bekend was met de reden van het langdurige beraad, ware het niet, dat, indien eiser moest aannemen, dat dit polsen namens gedaagde geschiedde (gedaagdes gemachtigde heeft ter 's Raads terechtzitting verklaard, dat dit niet het geval was) hij eveneens mocht aannemen, dat gedaagde

met eisers afwijzend standpunt te dezen bekend was, hetgeen echter de vraag, in gedaagdes schrijven van 14 mei 1958 vervat, een overbodige zou hebben doen zijn;

dat uit het vorenoverwogene volgt, dat eisers bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep ten onrechte niet-ontvankelijk is verklaard op de in de aangevallen uitspraak vermelde grond;

Overwegende dat voorts de vraag rijst, of dat beroep dan niet-ontvankelijk moest worden verklaard, omdat gedaagde op 14 mei 1958 alsnog een beslissing op eisers rekest van 24 februari 1957 genomen heeft;

Overwegende dat de Raad deze vraag ontkennend beantwoordt, daar bij dit besluit het bij dit rekest gevraagde slechts zeer ten dele is ingewilligd;

dat de Raad bovendien termen aanwezig acht eisers beroep tegen de fictieve weigering aan te merken als tevens gericht tegen dat — hangende het beroep genomen — besluit;

dat immers uit het inleidend klaagschrift juncto eisers schrijven van 1 juni 1958 als eisers standpunt op evengenoemde datum moet worden afgeleid, dat voorzover in de boven weergegeven aan de chef van de Generale Staf gerichte brief een besluit op zijn rekesten moest worden gezien, hij daarin niet wilde berusten;

dat met name uit het feit, dat eiser bij dat schrijven tegen dat besluit niet met zoveel woorden beroep instelde, niet mag worden besloten, dat eiser zich bij dat besluit wenste neer te leggen;

dat hiertoe te minder reden bestaat, nu de Raad, gehoord eisers mededelingen ter zake op 's Raads terechtzitting, aannemelijk oordeelt, dat eiser van de boven weergegeven, aan de chef van de Generale Staf gerichte brief, voorzover deze niet handelt over eisers eventuele uitzending naar X, op onvoldoende wijze heeft kunnen kennis nemen (eiser heeft ter 's Raads terechtzitting medegedeeld — en de Raad heeft geen reden aan de juistheid dezer mededeling te twijfelen — dat deze brief hem, toen hij op het punt stond per trein te vertrekken om met verlof te gaan, door zijn chef ter inzage is gegeven en hij de brief snel heeft doorgelezen en vervolgens heeft teruggegeven, waarbij zijn chef hem heeft verzocht hem telefonisch te berichten of hij de uitzending naar X accepteerde, en dat dit als het hoofdpunt van de brief is beschouwd en het andere toen niet of nauwelijks tot hem is doorgedrongen).

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat eiser ten onrechte niet-ontvankelijk is verklaard in zijn beroep;

Overwegende dat de Raad niet in bijzonderheden zal treden omtrent de merites van gedaagdes besluit dd. 14 mei 1958, aangezien de zaak met toepassing van artikel 110, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929, naar het Ambtenarengerecht dient te worden teruggewezen;

Overwegende echter, dat de Raad wel voldoende termen aanwezig acht reeds thans als zijn mening te doen kennen:

dat herstel van nadeel, als hetwelk, naar in 'sRaads voormelde uit-

spraak is overwogen, zoveel mogelijk dient plaats te hebben, niet alleen in de eerste plaats op de weg van gedaagde ligt, maar de ambtenarenrechter, indien gedaagde te dezen in gebreke blijft, ter voorziening in deze nalatigheid niet de gevarieerde mogelijkheden ten dienste staan, als waarover gedaagde beschikt, daaronder begrepen het opnemen van contact met betrokkene, zonder hetwelk een nadeel als gevolg van ingreep in de persoonlijke sfeer zich bezwaarlijk zoveel mogelijk laat herstellen;

dat uit het, „mede gelet op" 's Raads voormelde uitspraak genomen, besluit dd. 14 mei 1958 blijkt, dat ook naar het oordeel van gedaagde eiser nog een beslissing van gedaagde mocht verwachten, welke voor eiser van belang — met inbegrip van materiëel belang — kon zijn;

dat in de in 's Raads uitspraak van 22 december 1956 genoemde, geleden materiële schade, welke reeds was vergoed (de tekst van eisers brief van 7 mei 1955 en van gedaagdes beschikking van 22 augustus 1955 was de Raad alstoen niet bekend) uiteraard niet is begrepen de schade, welke niet zou behoeven te worden geleden, indien gedaagde alsnog zou voldoen aan 's Raads in die uitspraak tot uitdrukking gebrachte verwachting, dat gedaagde zich ten aanzien van eiser door die uitspraak zou laten leiden;

Overwegende dat, naar uit het eerder overwogene blijkt, moet worden beslist als volgt:

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep alsnog ontvankelijk;

Wijst de zaak terug naar het Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken te 's-Gravenhage, om te worden hervat in de stand waarin zij zich bevond.

Derhalve kreeg het A.G. de zaak terug, om er zich opnieuw — en thans voor wat het materiële gedeelte betreft — in te verdiepen. Hoe moeilijk het is, in een dergelijk geval tot een redelijke schatting van de geleden schade te komen en in concreto de middelen tot vergoeding van die schade aan te geven, blijkt uit de uitvoerige overwegingen van het A.G.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtspr. in mil. ambt.zaken

16 november 1959

Voorzitter: Mr. F. W. ter Spill (fgd); *Leden:* Mrs. H. J. van Houte en A. C. W. J. Gispen; *Militaire leden:* M. A. *Smeenk,* kolonel der Koninklijke Luchtmacht b.d. en J. L. H. A. Antoni, kolonel der Limburgse Jagers b.d.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: J., majoor der infanterie, wonende te H., klager, in persoon

verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. F. Steffen, wonende te Haren, tegen de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr. J. M. J. A. Dieteren, referendaris 2e klasse bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE: enz.

IN RECHTE:

Overwegende, dat — blijkens de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 10 februari 1959 (1958/B12) — het beroep, waarin klager bij die uitspraak ontvankelijk is verklaard, gericht is tegen de weigering, die verweerder moet worden geacht te hebben uitgesproken, doordat hij niet binnen een redelijke termijn, althans niet voor de datum van het instellen van dat beroep, te weten 16 april 1958, uitdrukkelijk had beslist op klagers rekest van 24 februari 1957;

Overwegende, dat klager bij dat rekest verweerder had verzocht om hem toe te kennen geldelijke vergoedingen tot een gezamenlijk bedrag van *f* 15.223,93 terzake van de materiële schade, die hij geleden zou hebben, doordat in 1955 zijn uitzending naar X als plaatsvervangend-commandant van de Landmacht, tevens Chef van de Staf aldaar en Garnizoenscommandant te Y, geen doorgang heeft gevonden, en voorts om hem werkzaam te stellen in een „functie, overeenkomend met die van Plaatsvervangend-Commandant Landmacht X, tevens Chef van de Staf aldaar en Garnizoenscommandant te Y", dit laatste met het oog op het klager toekomende eerherstel terzake van de schade, die hij tengevolge van het niet-doorgang-vinden van vorenbedoelde uitzending in eer en goede naam zou hebben geleden;

Overwegende, dat op 16 april 1958 klager noch van verweerder enige vergoeding als door hem bij voormeld rekest gevraagd, had ontvangen, noch ook door verweerder was benoemd in enige functie, gelijkwaardig aan voormelde functies in X, waarvoor klager in februari 1955 was aangewezen;

Overwegende dienaangaande, dat de functie van Commandant der Instructie-afdeling van de Infanterie-school te Z., waarin klager met ingang van 1 december 1957 was benoemd, niet kan gelden als een gelijkwaardige functie als vorenbedoeld nu toch verweerder zelf die functie niet als dergelijke gelijkwaardige functie heeft beschouwd;

dat toch verweerder, indien hij die functie te Z. wél had beschouwd als gelijkwaardig aan de meergenoemde functies in X, de beantwoording van klagers rekest van 24 februari 1957 niet zolang zou hebben aangehouden, doch reeds aan klager ter gelegenheid van zijn benoeming in die functie te Z. zou hebben doen weten, dat die benoeming strekte tot een, althans gedeeltelijke inwilliging van de vorderingen, bij zijn rekest van 24 februari 1957 gedaan;

Overwegende voorts, dat uit evengenoemde uitspraak van de Centrale Raad eveneens volgt, dat klagers beroep mede is gericht tegen het, naar aanleiding van klagers voornoemd rekest genomen besluit, dat eventueel zou zijn vervat in verweerders brief aan de Chef van de Generale Staf van 14 mei 1958;

Overwegende, dat verweerder bij die brief aan klager heeft aangeboden hem alsnog — voor de ambtsperiode, aanvangende 1 juni 1958 — te benoemen in meergemelde functies in X, en voorts heeft aangeboden een onverplichte uitkering ad *f* 108,—, als vergoeding van de proceskosten, door klager gemaakt bij de door hem voor dit Gerecht en de Centrale Raad gevoerde procedures, zijnde dit kennelijk de proceskosten, waarvoor klager vergoeding had gevorderd bij zijn rekest van 24 februari 1957, sub a;

Overwegende, dat het door verweerder, bij voormelde brief van 14 mei 1958 gedane aanbod om klager voor de volgende ambtsperiode, alsnog te benoemen in meergemelde functies in X, *niet* kan gelden als een, gedeeltelijk gunstige, beschikking op klagers rekest van 24 februari 1957;

dat immers klager bij dat rekest uitdrukkelijk had verzocht om benoeming in een functie, „*overeenkomende* met die van Plaatsvervangend-Commandant Landmacht X, tevens Chef van de Staf aldaar en Garnizoenscommandant te Y", terwijl hij bij dat rekest niet tevens had verzocht — primair of subsidiair — om benoeming alsnog in die functies zelve; dat ook het overigens in dat rekest gestelde geen grond bood voor de conclusie dat klager geacht wilde worden bij dat rekest tevens te hebben verzocht om alsnog in die bewuste functies zelve te worden benoemd; dat integendeel uit dat rekest duidelijk bleek, dat klager zelf niet meer een benoeming in die functies ook niet voor een volgende ambtsperiode, verwachtte; dat vorenbedoelde conclusie te minder voor de hand lag, daar immers al zeer onwaarschijnlijk was, dat klager op 24 februari 1957 zou verzoeken om een benoeming in die functies — waarvan hem bekend was, dat zij vooreerst niet vacant zouden worden — zonder dat hij zodanig verzoek met zoveel woorden zou kenbaar maken;

Overwegende, dat verweerders brief van 14 mei 1958 evenmin kan gelden als behelzende een gunstige beschikking van verweerder op klagers rekest van 24 februari 1957, voorzover strekkend tot het verkrijgen van vergoeding van de betreffende proceskosten ad *f* 108,—, vermits klager dat verzoek had doen steunen op een door hem gepretendeerd — en, zoals nader zal blijken, terecht gepretendeerd — *recht* op zodanige vergoeding, terwijl verweerder zich bij die brief slechts bereid verklaard had hem de vergoeding te verlenen bij wijze van *onverplichte uitkering;*

dat klager — naar zijnerzijds onweersproken ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 26 oktober 1959 is gesteld — de hem in mei 1958 door verweerder aangeboden vergoeding niet heeft willen aannemen en dus ook niet heeft ontvangen;

Overwegende, dat mitsdien, op grond van het vorenoverwogene, de inhoud van verweerders brief aan de Chef van de Generale Staf van 14 mei 1958 niet kan afdoen aan de omvang van de weigering, die verweerder op 16 april 1958 geacht moest worden te hebben uitgesproken naar aanleiding van het dd. 24 februari 1957 door klager ingediende rekest;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat de grondslag van het onderhavige beroep wordt gevormd door een weigering van verweerder tot inwilliging van al datgene, dat klager bij zijn rekest van 24 februari 1957 had gevorderd;

Overwegende, dat derhalve moet worden beantwoord de vraag, of die weigering in strijd is met enig algemeen toepasselijk verbindend voorschrift, de toepasselijke algemene rechtsbeginselen en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur daaronder begrepen;

Overwegende dienaangaande, dat de voorgenomen uitzending van klager naar X in 1955 geen doorgang heeft gevonden, omdat verweerder op 1 april 1955 had besloten tot intrekking van zijn dd. 2 februari 1955 gedane aanwijzing van klager voor meergenoemde functies in X;

Overwegende, dat — naar uit meergenoemde uitspraak van de Centrale Raad van 22 december 1956 volgt — verweerder dat besluit van 1 april 1955 genomen heeft uitsluitend naar aanleiding van het feit, dat op 11 maart 1955 aan klager was opgelegd een krijgstuchtelijke straf van 4 dagen licht arrest;

Overwegende, dat evenwel het Hoog Militair Gerechtshof — krachtens artikel 68 der Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemend op het beklag, door klager tegen voormelde straf gedaan — bij uitspraak van 17 mei 1955 klagers beklag gegrond heeft verklaard en daarbij de betreffende strafbeschikking en de daarbij opgelegde straf heeft vernietigd;

Overwegende, dat, ingevolge voormeld artikel 68 door die gegrondverklaring en vernietiging door het Hoog Militair Gerechtshof van 17 mei 1955, ten aanzien van klager van toepassing werd het bepaalde in artikel 66, lid 3, der Wet op de Krijgstucht, ingevolge welk artikel-lid het door klager tengevolge van de straf van 11 maart 1955 ten onrechte geleden nadeel zoveel mogelijk moet worden hersteld;

Overwegende, dat de verplichting tot het, zoveel mogelijk herstellen van nadeel als vorenbedoeld, in de eerste plaats rust op verweerder;

Overwegende, dat tot dat, door verweerder zoveel mogelijk te herstellen nadeel mede moet worden gerekend de rechtstreekse — dat wil zeggen door verweerder redelijkerwijs voorzienbare — voor klager nadelige gevolgen van verweerders meergemeld besluit van 1 april 1955, nu immers dit besluit genomen was uitsluitend naar aanleiding van de op 11 maart 1955 aan klager opgelegde, doch bij de uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 17 mei 1955 vernietigde straf, en nu — zoals eveneens uit meergemelde uitspraak van de Centrale Raad van 22 december 1956 voortvloeit — dat besluit onrechtmatig was genomen en dus voor nietig verklaring in aanmerking kwam, zij het, dat de Centrale Raad bij die uitspraak de nietigheid van dat besluit voor gedekt heeft verklaard om redenen van algemeen belang;

Overwegende, dat tot die nadelige gevolgen, die verweerder ingevolge het voorgaande, sedert 17 mei 1955 verplicht was zoveel mogelijk te herstellen, niet alleen behoren die gevolgen, die een materiële schade voor klager hebben opgeleverd, doch ook de gevolgen, waardoor hem morele schade is toegebracht;

Overwegende, dat van een volledig herstel van het door klager geleden nadeel — zowel in moreel als in materieel opzicht — slechts dan sprake zou zijn, indien klager door verweerder zou zijn benoemd in enige functie, die in alle opzichten — zowel qua eer en aanzien als in financieel opzicht — gelijkwaardig ware aan de bewuste functies in X, en zulks voor een tijd, gelijk aan die, waarvoor klager in 1955 naar X zou zijn uitgezonden;

Overwegende, dat zich onder de door verweerder overgelegde stukken bevindt een door de Chef van de Generale Staf dd. 29 maart 1958 aan verweerder uitgebracht advies, waarin onder meer het volgende is gesteld:

„a. In de eerste plaats is het voor mij niet doenlijk een „overeen-„„komstige" functie aan te geven, daar vorenbedoelde functie enig in „zijn soort en niet wel vergelijkbaar met andere functies is.";

dat, aangezien verweerder ook in andere opzichten dit advies heeft gevolgd, aannemelijk is, dat verweerder het hierboven weergegeven oordeel van de Chef van de Generale Staf tot het zijne heeft gemaakt;

dat zelfs moet worden aangenomen, dat verweerder reeds eerder het oordeel was toegedaan, dat een functie, gelijkwaardig aan de bewuste functies in X niet bestaat; dat dit namelijk reeds valt af te leiden uit het feit, dat verweerder, naar hij ter openbare terechtzitting van dit Gerecht op 25 augustus 1958 heeft doen verklaren, de beslissing op klagers rekest van 24 februari 1957 heeft aangehouden tot medio 1958 om de alsdan wederom vrijkomende functies in X opnieuw aan klager te kunnen aanbieden, hetgeen verweerder ook in feite heeft gedaan bij zijn meergemelde brief aan de Chef van de Generale Staf van 14 mei 1958; dat immers hieruit volgt, dat verweerder van oordeel was, en is, dat slechts het bekleden van die functies voor klager een voldoende compensatie zou kunnen betekenen voor het feit, dat hij die functies niet had kunnen bekleden gedurende de ambtsperiode van 1 juni 1955 tot 1 juni 1958;

dat het Gerecht geen aanleiding heeft om de juistheid van evenbedoeld oordeel van verweerder in twijfel te trekken, zodat reeds om deze reden niet kan worden gezegd, dat het mogelijk was klager te benoemen in een gelijkwaardige functie als vorenbedoeld;

dat bovendien, al zou een dergelijke gelijkwaardige functie wél bestaan, het Gerecht nochtans niet zou kunnen geraken tot het oordeel, dat het mogelijk was klager in die functie te benoemen, daar immers zodanig oordeel noodzakelijkerwijs zou berusten op beschouwingen, rakende verweerders benoemingsbeleid, waarin het Gerecht niet vermag te treden;

Overwegende, dat het Gerecht hierbij nog wil opmerken, dat het door verweerder dd. 14 mei 1958 gedane aanbod om klager alsnog in meergemelde functies in X te benoemen, niet kan worden beschouwd als medebrengende herstel van enig, door klager terzake als vorengemeld ten onrechte geleden nadeel;

dat het immers alleszins begrijpelijk en redelijk is te achten, dat klager, naar hij bij zijn brief van 29 mei 1958 aan de Inspecteur der In-

fanterie heeft medegedeeld, dit aanbod heeft afgeslagen op grond der daartoe in die brief genoemde omstandigheden, te weten het feit, dat in 1959 zijn oudste dochter de, door klager voor haar wenselijk geachte, gymnasiale opleiding moest gaan volgen, waartoe in X geen gelegenheid bestaat, alsook het feit, dat klagers echtgenote kort geleden een ingrijpende operatie had ondergaan, zodat het redelijkerwijs niet aan klager kan worden geweten, dat dit aanbod niet heeft geleid tot een benoeming van klager in bedoelde functies;

dat bedoeld aanbod ook niet kan gelden als een herstel van geleden nadeel uit het enkele oogpunt van eerherstel, nu immers dat aanbod niet die mate van openbaarheid bezit als zou zijn toegekomen aan een benoeming van klager in een gelijkwaardige functie als meerbedoeld;

Overwegende, dat op grond van het voorgaande moet worden gezegd, dat bij de bestreden weigering aan klager een benoeming in een gelijkwaardige functie als meerbedoeld is onthouden, omdat zodanige benoeming niet mogelijk was; dat reeds uit het laatste voortvloeit dat de bestreden weigering, voorzover daarbij aan klager een benoeming als evenbedoeld is onthouden, niet in strijd is met verweerders rechtsplicht om het door klager geleden nadeel *zoveel mogelijk* te herstellen;

Overwegende, dat echter het beroep tegen de aangevallen weigering om aan klager een geldelijke vergoeding terzake van door hem ten onrechte geleden *materieel nadeel* te verlenen, niet reeds om evengenoemde reden ongegrond is te achten;

Overwegende toch, dat het voor verweerder altijd mogelijk moet worden geacht ten aanzien van dergelijk materieel nadeel een geldelijke vergoeding te geven; dat deze gedachte ook ten grondslag ligt aan onder meer de artikelen 104 en 111 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat verweerder nu wel door zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting van 26 oktober 1959 heeft doen betogen, dat de bestreden weigering om aan klager een geldelijke vergoeding ter zake van nadeel als evenbedoeld te verlenen niet anders is dan een weigering om terug te komen op verweerders onaantastbaar geworden besluit van 22 augustus 1955, waarbij aan klager — naar aanleiding van diens rekest van 7 mei 1955 — op gronden van billijkheid is toegekend een uitkering van *f* 3000,— als tegemoetkoming in de schade, welke hij heeft geleden tengevolge van het niet-doorgaan van de voorgenomen uitzending van hem en zijn gezin naar X, weshalve — daar een weigering om terug te komen op een onaantastbaar geworden besluit niet in strijd is met enig algemeen verbindend voorschrift, reeds om deze reden het beroep, gericht tegen de aangevallen weigering, voorzover daarbij aan klager is onthouden een geldelijke vergoeding ter zake van door hem geleden materieel nadeel, ongegrond moet worden verklaard;

Overwegende dienaangaande, dat blijkens hetgeen in de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 22 december 1956 te dezer zake is overwogen, die tegemoetkoming is verleend terzake, „dat eiser thans „klager" op 1 april 1955 reeds zeer vele schikkingen had getroffen voor het aanstaande vertrek van hemzelf en zijn gezin naar X: goederen had ge- en verkocht, contracten had opgezegd en bijeenkomsten tot het

nemen van afscheid van verwanten, vrienden en collegae alreeds had georganiseerd en aangekondigd";

dat deze schade-factoren geheel andere zijn dan die, terzake waarvan klager om een geldelijke vergoeding heeft verzocht bij zijn rekest van 24 februari 1957;

dat hetzelfde geldt ten aanzien van de schade-factoren, genoemd in klagers rekest van 7 mei 1955, naar aanleiding waarvan het besluit van verweerder van 22 augustus 1955 is genomen;

dat uit het voorgaande volgt, dat evenbedoeld besluit niet is een onaantastbaar geworden besluit met betrekking tot de geldelijke vergoedingen, die klager bij zijn rekest van 24 februari 1957 heeft gevorderd en waarop de bestreden weigering betrekking heeft;

dat bovendien dat besluit, tot toekenning aan klager van een *tegemoetkoming op billijkheidsgronden* — genomen is nog vóórdat de Centrale Raad bij zijn uitspraak van 22 december 1956 de onrechtmatigheid van verweerders besluit van 1 april 1955 had vastgesteld, uit welke vaststelling voortvloeide, dat het door klager tengevolge van het niet-doorgaan van zijn uitzending naar X geleden en te lijden nadeel moest worden aangemerkt als een ten onrechte geleden nadeel in de zin van artikel 66, lid 3, der Wet op de Krijgstucht en dat, ingevolge het in dat artikel-lid bepaalde, op verweerder de *wettelijke plicht* rustte dat nadeel zoveel mogelijk te herstellen;

dat klager ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 25 augustus 1958 heeft verklaard — en het Gerecht geen aanleiding heeft de juistheid van die verklaring in twijfel te trekken — dat hij destijds de hem op 22 augustus 1955 toegekende tegemoetkoming van *f* 3000,— zonder voorbehoud of protest heeft aanvaard, omdat hij zich toen in geldverlegenheid bevond; dat het Gerecht aannemelijk acht, dat die geldverlegenheid in aanzienlijke mate was veroorzaakt door verweerders besluit van 1 april 1955;

dat op grond van voormelde omstandigheden moet worden gezegd, dat ook indien en voor zover het besluit van 22 augustus 1955 wél ware aan te merken als een onaantastbaar besluit met betrekking tot de door klager bij zijn rekest van 24 februari 1957 gevorderde geldelijke vergoedingen, verweerder, bij afweging van de betrokken belangen, niet in redelijkheid heeft kunnen besluiten om van zijn bevoegdheid om terug te komen op dat besluit, geen gebruik te maken, voor zover althans klagers geldelijke vorderingen van zijn rekest van 24 februari 1957 steun vonden in de betreffende algemeen verbindende voorschriften — in casu artikel 66, lid 3, der Wet op de Krijgstucht — en aan die vorderingen niet reeds door verweerder was voldaan;

Overwegende dat dan ook moet worden onderzocht of, en in hoeverre de bestreden weigering strijdig is met voormeld artikel 66 lid 3;

Overwegende, dat de bestreden weigering met dat artikel-lid in strijd is, indien en voor zover bij die weigering aan klager is onthouden een geldelijke vergoeding voor de schade, die hij werkelijk mocht hebben geleden terzake van de onderscheidene, in zijn rekest van 24 februari 1957, sub a tot en met sub e, genoemde schade-factoren, telkens ten

hoogste tot het door klager terzake van de betreffende schade-factor genoemde bedrag, en telkens indien en voor zover de betreffende schade moet worden gerekend tot het door klager ten onrechte geleden nadeel in de zin van gemeld artikel 66, lid 3;

Overwegende, dat dit laatste — naar reeds volgt uit het hiervoren overwogene — het geval is, indien en voorzover de betreffende schade is aan te merken als een, voor verweerder redelijkerwijs voorzienbaar gevolg van zijn besluit van 1 april 1955 (dat immers zelf een rechtstreeks en onrechtmatig gevolg is van de dd. 11 maart 1955 aan klager opgelegde, doch nadien vernietigde krijgstuchtelijke straf);

Overwegende, dat ter beantwoording van de vraag, of klager werkelijk schade heeft geleden als door hem ten aanzien van de betreffende schadefactor gesteld — en zo ja, hoeveel — niet alleen moet worden uitgegaan van het betrekkelijke voordeel, dat klager als gevolg van het besluit van 1 april 1955 heeft gederfd, respectievelijk het nadeel, dat hij tengevolge van dat besluit heeft geleden, doch tevens rekening moet worden gehouden met het nadeel, dat klager terzake van overeenkomstige factoren zou hebben geleden, respectievelijk het voordeel dat hij terzake van overeenkomstige factoren zou hebben gederfd, indien verweerder bedoeld besluit niet had genomen en klager wèl naar X was uitgezonden;

Overwegende ten aanzien van de schade-factor, genoemd in klagers rekest van 24 februari 1957, *sub a*;

dat verweerder, het besluit van 1 april 1955 nemende, redelijkerwijs kon voorzien, dat klager van dat besluit in beroep zou gaan om de onrechtmatigheid van dat besluit in rechte te doen vaststellen;

dat verweerder eveneens kon voorzien, dat klager zich voor dat beroep zou verzekeren van de bijstand van een rechtsgeleerde raadsman;

dat dit laatste ook op zichzelf alleszins redelijk was, gezien toch het grote belang, dat klager had bij de uitslag van het beroep;

dat dan ook het Gerecht van oordeel is, dat de hierbedoelde kosten, ook voorzover gemaakt door de rechtsgeleerde raadsman van klager en in verband met de door die raadsman verleende bijstand als noodzakelijk gemaakt zijn aan te merken welk oordeel naar door zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 26 oktober 1959 is verklaard door verweerder wordt gedeeld, en aan welk oordeel niet afdoet, dat het stelsel van de Militaire Ambtenarenwet 1931 juncto de Ambtenarenwet 1929 de verplichte rechtsbijstand niet kent;

dat uit het voorgaande volgt, dat de hierbedoelde kosten, bedragende in totaal *f* 108,—, door verweerder hadden behoren te worden vergoed, hetgeen echter — naar hierboven is overwogen — bij de aangevallen weigering is geweigerd;

Overwegende, ten aanzien van de schade, door klager genoemd in zijn rekest van 24 februari 1957 *sub d*;

dat het als een voorzienbaar gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955 moet worden aangemerkt, dat klager door niet naar X te worden uitgezonden, zou derven hetgeen hij uit zijn wedde uit de betreffende functies aldaar gedurende het tijdvak van 1 juni 1955 tot 1 juni 1958 zou hebben kunnen oversparen;

dat hiervan in mindering zou moeten worden gebracht, hetgeen klager, in acht nemend de zuinigheid, die redelijkerwijs van hem kon worden gevergd, gedurende dat tijdvak in Nederland van zijn dáár genoten wedde had kunnen oversparen;

dat redelijk is, dat, ter berekening van die laatste besparing, als norm wordt aangenomen de financiële positie — en dus ook met het oog daarop vereiste zuinigheid — van een officier van klagers rang en met een gezin als dat van klager, die gedurende gemeld tijdvak met gezin gevestigd was te G.;

dat dit te meer redelijk is, nu klager in dat tijdvak ook inderdaad met zijn gezin te G. gevestigd is geweest en zulks — naar hieronder zal worden beredeneerd — als een voorzienbaar gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955;

dat nu moet worden aangenomen, dat een te G. met gezin gevestigde officier als vorenbedoeld enerzijds wel van zijn wedde kon rondkomen, doch daarvan anderzijds ook niet kon oversparen;

dat hieruit volgt, dat het bedrag, dat klager in X van zijn wedde aldaar zou hebben kunnen oversparen, niet behoeft te worden verminderd met enig bedrag terzake van besparingen, waartoe klager gedurende het tijdvak van 1 juni 1955 tot 1 juni 1958 in Nederland zou hebben kunnen komen;

dat derhalve de bestreden weigering, voorzover daarbij aan klager een geldelijke vergoeding terzake van gederfde besparingen in X is onthouden, in strijd is met meergemeld artikel 66, lid 3;

dat partijen omtrent het bedrag der mogelijke besparingen in X verdeeld zijn — hebben verweerders gemachtigde ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 26 oktober 1959 de juistheid van het door klager bij zijn rekest van 24 februari 1957 gevorderde bedrag van *f* 250,— per maand bestreden — terwijl het Gerecht niet over de gegevens beschikt om dat bedrag zelf vast te stellen;

Overwegende ten aanzien van de schade, door klager genoemd in zijn rekest van 24 februari 1957 sub e;

dat deze schade betreft het feit, dat de drie dienstjaren, die klager in X zou hebben doorgebracht, hem dubbel zouden zijn toegerekend met betrekking tot zijn rechten op pensioen;

dat die dubbeltelling haar grond vindt in de overweging, dat bij een verblijf in klimaatstreken als X het menselijk gestel méér te lijden heeft dan bij verblijf in Nederland;

dat derhalve de drie, voor pensioen dubbel tellende dienstjaren, die klager bij uitzending naar X zou hebben verworven, zijn aan te merken als een vergoeding voor een bepaaldelijk aanwijsbaar nadeel, dat klager als gevolg van zijn niet-uitzending naar X niet heeft geleden, zodat hem voor het derven van die, voor pensioen dubbel tellende dienstjaren ook geen vergoeding toekomt;

dat hierbij nog op te merken valt, dat, indien al klager in beginsel wel recht zou hebben op een vergoeding te dezer zake, die vergoeding slechts zou kunnen worden verleend, indien en voor zover klager, uitsluitend door het derven van die drie, voor pensioen dubbel tellende

Overwegende met betrekking tot de schade, door klager genoemd in zijn rekest van 24 februari 1957 *sub c:*

dat klager het te dezer zake genoemde bedrag ad *f* 1305,— kennelijk heeft gebaseerd op zijn maandelijkse huur van *f* 123,50 in G. en de maandhuur, van slechts *f* 58,— die hij te A. betaalde;

dat klager ter openbare terechtzitting van 26 oktober 1959 de hierbedoelde schade-factor aldus heeft gepreciseerd, dat hij, om de hogere huur te G. te kunnen bestrijden, een geldlening heeft moeten aangaan, waarvan hij tenminste *f* 1305,— nog niet heeft afbetaald;

dat te voorzien viel, dat klager, toen hij met gezin naar G. moest verhuizen, in die stad een hogere huur zou dienen te betalen, dan de *f* 58,— per maand, die hij te A. aan huur betaalde;

dat echter ook hierbij moet worden uitgegaan van de financiële positie, en dus ook van de met het oog daarop vereiste zuinigheid, van een officier van klagers rang, en met een gezin als dat van klager, die gedurende het tijdvak van 1 juni 1955 tot 1 juni 1958 met gezin te G. gevestigd was;

dat moet worden aangenomen, dat een zodanige officier, indien hij een huur betaalde die voor een officier van zijn omstandigheden normaal was — bij het in acht nemen van de nodige zuinigheid — in staat was om van zijn wedde — al mocht hij daarvan niet kunnen oversparen — naast de overige kosten van levensonderhoud voor zich en zijn gezin, een huur te betalen, die voor een zodanige officier normaal was te achten;

dat derhalve, indien de huur van *f* 123,50 per maand niet hoger was dan een „normale" huur als evenbedoeld, ook van klager mocht worden verwacht, dat hij een zodanige mate van zuinigheid zou betrachten, dat hij die huur uit zijn wedde zou kunnen bestrijden;

dat klager, indien hij in A. was gebleven dan wel ook in G., slechts een huur van *f* 58,— per maand had behoeven te betalen, bij het betrachten van evenbedoelde mate van zuinigheid — die in redelijkheid van hem mocht worden gevergd — per maand het verschil tussen beide huurbedragen had kunnen besparen, welke besparing alsdan in mindering zou moeten komen van hetgeen klager in X had kunnen besparen;

dat mogelijk is, dat klager te A. op ruimere voet leefde dan een officier van zijn rang en zijn gezinsomstandigheden, die te G. gevestigd was en een normale huur in vorenbedoelde zin betaalde, zich kon veroorloven, en dat klager het dus in G., door de hogere huur, die hij daar betalen moest aanzienlijk zuiniger aan moest doen; dat dit echter niet wegneemt dat klager aldus gedwongen werd die mate van zuinigheid in acht te nemen, die — gelijk hiervoren reeds is overwogen — van een officier van zijn rang en gezinsomstandigheden redelijkerwijs kan worden verwacht;

dat indien de huur van *f* 123,50 per maand hoger was dan een „nor-„male" huur als vorenbedoeld, klager op die grond — op de voet van de destijds toepasselijke algemeen verbindende voorschriften — de betreffende woning als niet passend had kunnen weigeren en afwachten,

dienstjaren, niet het voor hem bereikbare maximale eindpensioen zou kunnen behalen; dat toch, indien het derven van die jaren alleen tengevolge zou hebben, dat klager eerst drie jaren later met dat maximumpensioen de dienst kan verlaten dan hij anders zou hebben kunnen doen, niet valt in te zien, welk geldelijk nadeel klager daardoor zou lijden, vermits toch dat maximum-pensioen lager is dan het laatstelijk door klager te verdienen salaris;

dat mogelijk wel gezegd kan worden, dat klager, zo hij drie jaar eerder met pensioen zou kunnen gaan, ook drie jaar eerder een andere betrekking zou kunnen aanvaarden, waarvan hij dan de inkomsten met die van zijn pensioen zou kunnen combineren; dat echter omtrent de mogelijkheden voor klager om een andere betrekking te vinden, en omtrent de inkomsten uit een dergelijke betrekking, niets vaststaat, en hieromtrent door klager ook niets is gesteld, zodat het gedurende drie jaar derven van de inkomsten uit een dergelijke andere betrekking niet als een voorzienbaar gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955 is aan te merken;

dat derhalve bij de bestreden weigering terecht aan klager is onthouden een geldelijke vergoeding als door hem gevorderd bij zijn rekest van 24 februari 1957, sub e;

Overwegende ten aanzien van de schade, door klager genoemd in zijn rekest van 24 februari 1957, *sub b:*

dat reeds vóór 1 april 1955 was voorzien in de opvolging van klager in de functie, die hij tot dan toe te A. had vervuld;

dat dan ook verweerder, toen hij het besluit van 1 april 1955 nam, moest voorzien, dat klager zou moeten worden overgeplaatst, terwijl — gezien de spreiding van militaire functies over Nederland — tevens redelijkerwijs te voorzien was, dat die overplaatsing zou geschieden naar G.; dat tenslotte ook moest worden voorzien, dat klager in verband met die overplaatsing met zijn gezin naar G. zou verhuizen;

dat derhalve het bedrag, dat klager onvergoed aan die verhuizing ten koste mocht hebben gelegd, in beginsel is aan te merken als een nadeel in de zin van meergenoemd artikel 66, lid 3, en dus ook in beginsel voor vergoeding in aanmerking komt;

dat hierbij echter rekening dient te worden gehouden met het overeenkomstige nadeel, dat aan klager, nu hij niet naar X is uitgezonden, bespaard is gebleven;

dat immers, zo die uitzending wel doorgang had gevonden, klager in 1955 naar Y had moeten verhuizen, voor welke verhuizing klager wellicht evenmin de volledige onkosten vergoed zou hebben gekregen;

dat ook de hier gevorderde vergoeding ad *f* 210,93 voor uitkering aan klager in aanmerking komt, alleen voor zover redelijkerwijs valt aan te nemen dat dit bedrag te boven gaat het bedrag, dat klager onvergoed te kosten zou hebben moeten leggen aan zijn verhuizing naar Y in 1955;

dat uit het voorgaande volgt, dat de bestreden weigering, voor zover daarbij aan klager een vergoeding als hierbedoeld is ontzegd, moet worden vernietigd;

dat hem een wél passende woning, met een „normale" huur als vorenbedoeld, zou worden aangeboden; dat moet worden aangenomen, dat verweerder aan zodanig weigeren door klager geen voor klager ongunstige consequenties zou hebben verbonden, indien inderdaad de huur van de betreffende woning hoger was dan een „normale" huur als vorenbedoeld;

dat derhalve, nu klager de betreffende woning niet heeft geweigerd de schade, die hij geleden mocht hebben, doordien hetgeen de huur van *f* 123,50 per maand méér beliep dan een „normale" huur als vorenbedoeld, niet kan worden aangemerkt als een voorzienbaar gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955;

dat op klager, naar deze ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 26 oktober 1959 heeft verklaard, vanwege verweerder generlei aandrang is uitgeoefend om de betreffende woning te aanvaarden;

dat weliswaar klager op die terechtzitting voorts nog heeft verklaard de betreffende woning aanvaard te hebben mede met het oog op de gezondheidstoestand van zijn echtgenote, die — naar hij in zijn rekest van 24 februari 1957 stelt — geleden had als gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955;

dat, indien klager daarmede heeft willen betogen, dat het feit, dat hij de bewuste woning te G. heeft aanvaard, nochtans als gevolg van verweerders besluit van 1 april 1955 moet worden beschouwd, dit betoog moet worden verworpen, aangezien verweerder, dat besluit nemende, redelijkerwijs niet kon voorzien, dat dit besluit een ongunstige terugslag op de gezondheidstoestand van klagers echtgenote zou hebben;

Overwegende, dat uiteraard de geldelijke vergoedingen, die klager ingevolge het voorgaande in beginsel toekomen, hem slechts toekomen, voorzover de betreffende schade hem niet reeds eerder door verweerder is vergoed;

Overwegende, dat tenslotte de, ingevolge het voorgaande aan klager toekomende geldelijke vergoedingen niet hoger kunnen zijn dan de betreffende, in het rekest van 24 februari 1957 genoemde bedragen van *f* 108,—, *f* 9000,— en *f* 210,93;

Overwegende dienaangaande, dat klager ter openbare terechtzitting van dit Gerecht van 26 oktober 1959 verschillende der door hem in beroep gedane vorderingen — onder meer ook die terzake van de schade-factoren, genoemd in het rekest van 24 februari 1957 sub a, en sub d, — heeft doen verhogen tot boven de bedragen, die hij bij genoemd rekest ten aanzien van de betreffende schade-factoren had gevorderd;

dat klager daartoe heeft doen betogen, dat de Militaire Ambtenarenwet 1931 en de Ambtenarenwet 1929 zich er niet tegen verzetten, dat de klagende ambtenaar, hangende het beroep bij het Ambtenarengerecht, zijn eis wijzigt;

dat, wat daarvan ook zijn moge, de bepalingen der Ambtenarenwet 1929 in ieder geval niet gedogen, dat hangende het beroep uitbreiding wordt gegeven aan de grondslag van het beroep, welke omvang bepaald wordt door de inhoud van het aangevallen besluit of de aangevallen

weigering c.q. door de aangevallen handeling;

dat nu de grondslag van het onderhavige beroep — naar hierboven reeds is overwogen — wordt gevormd door de weigering, die verweerder geacht moet worden te hebben uitgesproken doordat hij niet binnen een redelijke termijn, althans niet vóór 16 april 1958 uitdrukkelijk had beslist op klagers rekest van 24 februari 1957;

dat die weigering niet méér tot inhoud kan hebben dan dat daarbij aan klager is ontzegd hetgeen hij bij voormeld rekest had gevraagd;

dat dan ook hetgeen klager in beroep aan geldelijke vergoedingen méér vordert dan het bedrag, dat bij voormeld rekest ten aanzien van de betreffende schade-factor is gevraagd, buiten de bestreden weigering omgaat en uit dien hoofde niet voor toewijzing in aanmerking komt;

dat hierbij nog valt op te merken, dat weliswaar artikel 66, lid 3, der Wet op de Krijgstucht medebrengt, dat verweerder verplicht is tot het zoveel mogelijk, herstellen van nadelen, als in dat artikel-lid bedoeld, doch niet, dat verweerder uit zichzelf dient na te gaan welke voor een geldelijke vergoeding in aanmerking komende nadelen de betrokken gestrafte heeft geleden, en hoe groot die nadelen zijn; dat een juiste ten-uitvoerlegging van genoemd artikel-lid medebrengt, dat van het bestaan van dergelijke nadelen en van hun omvang door de benadeelde zelf bij verweerder aangifte wordt gedaan en dat de op verweerder ingevolge dat artikel-lid rustende verplichting — althans voor wat betreft de mogelijkheid om in rechte nakoming daarvan te vorderen — niet verder reikt dan tot het herstellen van de *aangegeven* nadelen en tot ten hoogste het terzake *aangegeven* bedrag, voorzover niet een uitdrukkelijk voorbehoud is gemaakt ten aanzien van het definitieve karakter van het genoemde bedrag;

dat in klagers rekest van 24 februari 1957 noch ten aanzien van het sub a, genoemde bedrag, noch ook ten aanzien van het bedrag, genoemd sub c, een dergelijk voorbehoud is gemaakt;

dat klager de verhoging van zijn vordering ten aanzien van de schade-factor sub a heeft gemotiveerd met te verklaren, dat hij inmiddels terzake van het op 16 april 1958 aanhangig gemaakte beroep, opnieuw proceskosten heeft moeten maken, die hij nog niet gemaakt had op 24 februari 1957, terwijl klager ten aanzien van de verhoging van zijn vordering met betrekking tot de schade-factor sub d heeft verklaard, dat hij eerst onlangs nauwkeurige gegevens inzake de kosten van levensonderhoud in X heeft ingewonnen;

dat evenwel klager, toen hij zijn rekest van 24 februari 1957 indiende, rekening had kunnen houden met de mogelijkheid, dat op dat rekest afwijzend zou worden beschikt, en dat hij in dat geval wellicht opnieuw proceskosten zou hebben te maken, soortgelijk aan die, welke hij reeds gemaakt had; dat niet valt in te zien, wat klager kan hebben belet de nauwkeurige gegevens nopens de kosten van het levensonderhoud in X reeds vóór het indienen van zijn rekest in te winnen, althans bij dat rekest een voorbehoud te maken ten aanzien van de juistheid van het door hem terzake gevorderde bedrag, zulks met het oog op de alsnog door hem in te winnen nauwkeurige gegevens als evenbedoeld;

Overwegende, dat uit al het voorgaande voortvloeit, dat het beroep, gericht tegen de aangevallen weigering, voorzover daarbij aan klager is onthouden de benoeming in een functie, als door hem bedoeld aan het slot van zijn rekest van 24 februari 1957, alsook voorzover hem daarbij zijn onthouden geldelijke vergoedingen terzake van de schade-factoren, door hem in dat rekest genoemd sub c en sub e, ongegrond moet worden verklaard;

dat echter de aangevallen weigering moet worden nietig verklaard, voorzover daarbij aan klager is onthouden vergoeding van de proceskosten bedoeld in voormeld rekest sub a;

dat tevens ware te bepalen, dat verweerder zal besluiten tot uitkering aan klager van een bedrag ad *f* 108,—;

dat de aangevallen weigering eveneens moet worden nietig verklaard, voorzover daarbij aan klager zijn onthouden geldelijke vergoedingen terzake van de schade-factoren, door klager genoemd in zijn meergemeld rekest sub b en sub d;

Overwegende, dat de nietigverklaring van de aangevallen weigering met betrekking tot die schade-factoren sub b en sub d, tengevolge zal hebben, dat op klagers bij zijn voormeld rekest gedaan verzoek om geldelijke vergoedingen terzake van die schade-factoren, door verweerder niet is beslist;

dat het een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is, dat op een verzoekschrift van een ambtenaar — indien dit niet kennelijk berust op een misbruik, door die ambtenaar, van zijn recht om schriftelijke verzoeken aan de bevoegde macht in te dienen — door het betrokken administratief orgaan binnen een redelijke termijn een uitdrukkelijke beslissing wordt genomen;

dat dan ook ware te bepalen, dat verweerder op klagers rekest van 24 februari 1957, voorzover daarbij is verzocht om geldelijke vergoedingen terzake van de schade-factoren, genoemd in het rekest van 24 februari 1957 sub b en sub d, binnen een redelijke termijn na de datum dezer uitspraak opnieuw zal beslissen, zulks met inachtneming van het bij deze uitspraak overwogene;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

verklaart nietig de aangevallen weigering, voorzover daarbij aan klager zijn onthouden geldelijke vergoedingen terzake van de schade-factoren, door hem genoemd in zijn rekest van 24 februari 1957, sub a, sub b, en sub d;

Bepaalt, dat verweerder zal besluiten tot uitkering aan klager van een bedrag ad *f* 108,—;

Bepaalt, dat verweerder op het door klager bij voormeld rekest gedane verzoek om geldelijke vergoedingen terzake van de schade-factoren, genoemd in dat rekest sub b en sub d, binnen een redelijke termijn na de datum dezer uitspraak opnieuw zal beslissen, zulks met inachtneming van het bij deze uitspraak overwogene;

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn in beroep gedane vorderingen, voorzover die op méér luiden, of anders luiden, dan de betref-

fende vordering, door hem gedaan bij zijn voormeld rekest van 24 februari 1957.

Thans waren beide partijen het met de uitspraak van het A.G. oneens; beiden stelden dan ook hoger beroep in. De Centrale Raad zag zich voor de taak geplaatst, deze netelige zaak definitief tot een einde te brengen.

Centrale Raad van Beroep

Voorzitter: Mr. A. Blom (plv.); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(M.a.w. 1959/B 20)

7 juni 1960

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

uitspraak inzake: de Minister van Defensie, eiser tevens gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de luitenant-kolonel der militaire administratie A. B. Muiderman, wonende te 's-Gravenhage, tegen: J., wonende te H., gedaagde tevens eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. F. Steffen, wonende te Haren.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz. enz.

Post alia I

Overwegende dat . . . . hoger beroep is ingesteld door de Minister bij een op 16 december 1959 ingekomen beroepschrift, bevattende een summiere vermelding van zijn bezwaren tegen die uitspraak, terwijl tevens een nadere motivering in uitzicht is gesteld;

Overwegende dat bij een op 17 december 1959 ingekomen beroepschrift tegen die uitspraak eveneens hoger beroep is ingesteld door J., op de in het beroepschrift aangevoerde gronden verzoekend:

1. hem alsnog ontvankelijk te verklaren voor wat betreft de punten c (hogere huurkosten) en e (het niet dubbeltellen van pensioenjaren) van zijn verzoekschrift, met vernietiging van de aangevallen uitspraak in deze;

2. hem alsnog ontvankelijk te verklaren voor wat betreft de door hem aan het Ambtenarengerecht verzochte toekenning van de verhogingen;

3. hem alsnog toe te kennen de wettelijke rente van het eventueel aan hem toe te kennen bedrag der schadevergoeding, vanaf 15 april 1958;

4. de toe te kennen schadevergoedingen te bepalen of door het Ambtenarengerecht te doen bepalen, teneinde mede een spoedige afwikkeling deze procedure te bevorderen;

Overwegende dat de Minister bij een op 27 februari 1960 ingekomen contra-memorie, tevens dienend ter aanvulling van het door hem ingediende beroepschrift, de gronden heeft uiteengezet waarop hij de Raad verzoekt, onder afwijzing van het door J. ingestelde hoger beroep:

a. de aangevallen uitspraak van het Ambtenarengerecht, voorzover daarbij het door J. ingestelde beroep gegrond is verklaard, te vernietigen;

b. het beroep van J. alsnog ongegrond te verklaren omdat het is ingesteld tegen een beslissing[1]) — namelijk die van 22 augustus 1955 —, die ten tijde van de indiening van J.'s rekest van 24 februari 1957 rechtens reeds onaantastbaar was geworden, en een zodanige weigering niet in strijd is met enig algemeen verbindend voorschrift; dan wel:

c. J. in zijn beroep alsnog niet-ontvankelijk te verklaren omdat dit beroep berust op de toepassing van een wetsbepaling — namelijk artikel 66, 3e lid, van de Wet op de Krijgstucht — ten aanzien waarvan de Minister noch de ambtenarenrechter bevoegd is; dan wel:

d. het beroep van J. alsnog ongegrond te verklaren omdat, ook afgezien van de onder b. genoemde afwijzingsgrond en ook al wordt een beslissing, strijdig met een bepaling van de Wet op de Krijgstucht, vatbaar geacht voor beroep op de ambtenarenrechter, de afwijzing van klagers rekest van 24 februari 1957 niet in strijd was met enig algemeen verbindend voorschrift (met inbegrip van de genoemde wetsbepaling) of enig tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel;

II

Overwegende dat bij de aangevallen uitspraak is verwezen, evenals was geschied in de beide voormelde uitspraken van de Raad, naar artikel 66 lid 3 van de Wet op de Krijgstucht, waarin is voorgeschreven dat ingeval een beklag geheel of gedeeltelijk gegrond is bevonden het door de gestrafte ten onrechte geleden nadeel zoveel mogelijk wordt hersteld; welke bepaling krachtens artikel 68 dezer wet mede geldt indien de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof heeft ingeroepen;

Overwegende dat naar aanleiding daarvan door de Minister is betoogd, dat de toepassing van de Wet op de Krijgstucht, afgezien van die bepalingen waarbij uitdrukkelijk een taak of bevoegdheid van de Minister van Marine of van Oorlog is vastgesteld, niet behoort tot de taak van de Minister, maar tot die van de militaire commandanten en, wat de eindbeslissing in beklagzaken betreft, tot die van het Hoog Militair Gerechtshof, en dat dit naar de mening van de Minister ook geldt ten aanzien van het 3e lid van artikel 66;

Overwegende dat dit standpunt — naar de Minister trouwens zelf heeft vermeld — niet in overeenstemming is met dat, in 1931 of 1932 ingenomen door een zijner ambtsvoorgangers (en waarop blijkens de gedingstukken bij een advies d.d. 18 maart 1957 in de onderhavige zaak een beroep is gedaan door de Nederlandse Territoriale Bevelhebber), luidende „dat de toepassing van het 3e lid van artikel 66 van de „Wet op de Krijgstucht in het algemeen behoort tot de bevoegdheid „van de autoriteit, die op het beklag moet beschikken (hogere militaire

[1]) Van de gemachtigde van de Minister vernamen wij, dat in de ministeriële contra-memorie vóór het woord „beslissing" abusievelijk zijn uitgevallen de woorden „een weigering om terug te komen op een" (*Red. M.R.T.*).

„autoriteit of Hoog Militair Gerechtshof), doch dat de beslissing op door „militairen, op grond van genoemd wets-artikel, ingediende verzoeken „om vergoeding van geleden schade, welke verband houdt met de „positie, waarin de betrokkene ten gevolge van de door bovenbedoelde „autoriteit op het beklag genomen beslissing gekomen is en directe uit„gaven ten laste van de defensiebegroting medebrengt, bij den Minister „van Defensie berust." (Militair-Rechtelijk Tijdschrift jaargang XXVIII blz. 143);

Overwegende dat de Raad in het midden laat, welke van die beide standpunten als het juiste moet worden beschouwd, daar — naar trouwens eveneens door de Minister is vermeld — in een geval als het onderhavige althans in principe een beroep kan worden gedaan op het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, hetwelk in de genoemde bepaling tot uitdrukking is gebracht;

Overwegende dat voorts in elk geval te dezen geen sprake is van een beslissing ingevolge de bij of krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen, als bedoeld in artikel 3 der Militaire Ambtenarenwet 1931, nu het verlenen van een herstel van het door J. ten onrechte geleden nadeel, als waarop diens verzoekschrift van 24 februari 1957 betrekking heeft, niet gerekend kan worden te vallen binnen de kring der bevoegdheid van een militaire autoriteit of van het Hoog Militair Gerechtshof;

III

Overwegende dat het onderhavige bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep niet was gericht tegen het door de toenmalige Minister van Oorlog op 22 augustus 1955 genomen besluit, zoals in de vorenvermelde conclusie van de op 27 februari 1960 ingekomen schriftuur van de Minister in gesteld onder b[2]), maar tegen een fictieve weigering als in de eerste overweging dezer uitspraak vermeld onder 2e, met inbegrip van de uitdrukkelijke weigering vervat in 's Ministers op 14 mei 1958 genomen besluit;

Overwegende dat wel de vraag kan worden gesteld of deze — verder als één weigering aan te merken — weigeringen niet anders zijn dan een weigering niet terug te komen op het besluit van 22 augustus 1955;

Overwegende dat de Raad deze vraag ontkennend beantwoordt, in aanmerking nemend:

dat dit besluit van 22 augustus 1955, waarbij J., met toepassing van artikel 67 van het Reglement van Administratie bij de Koninklijke Landmacht, op grond van billijkheid in het genot is gesteld van een uitkering van *f* 3000,— als tegemoetkoming in de schade, door hem geleden tengevolge van het niet-doorgaan van de voorgenomen uitzending van hem en zijn gezin naar X, is genomen naar aanleiding van een door J. op 7 mei 1955 gedaan verzoek en was beperkt tot een vergoeding van de schade, door hem tengevolge van het niet-doorgaan van die uitzending toen reeds geleden;

---

[2]) Zie noot [1]) op blz. 426. (*Red. M.R.T.*).

dat het besluit van 22 augustus 1955 met name niet strekte tot herstel van het nadeel, door J. blijkens de op 17 mei 1955 — dus nà het verzoek van 7 mei 1955 — uitgesproken eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof ten onrechte geleden, welk nadeel van andere aard is, althans een ruimere omvang heeft, dan de schade, bij dat besluit van 22 augustus 1955 vergoed;

dat nu het verzoekschrift van 24 februari 1957 en mitsdien ook de thans in geding zijnde weigering betrekking heeft op een herstel van dàt nadeel;

dat dit nadeel in omvang is toegenomen tengevolge van het stilzitten van de Minister nadat J. niet alleen bij genoemde eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, maar ook bij 's Raads uitspraak van 22 december 1956 geheel in het gelijk was gesteld;

IV

Overwegende dat de Minister in zijn op 27 februari 1960 ingekomen schriftuur in den brede heeft uiteengezet het samenstel van omstandigheden dat ertoe heeft geleid, dat, ofschoon de Raad in zijn uitspraak van 22 december 1956 als zijn verwachting had uitgesproken dat ook de Minister zich ten aanzien van J. door deze uitspraak zou laten leiden, niettemin aan J. op geen enkele wijze blijk is gegeven van een voornemen van de Minister om aan die verwachting te voldoen, en zelfs nadat J. bij zijn verzoekschrift van 24 februari 1957 hierop had gewezen, vervolgens bij verschillende bezoeken aan het ministerie mondeling op afdoening van dit verzoekschrift had aangedrongen en bij een brief van 24 februari 1958 een spoedige beslissing had gevraagd, niet eerder een besluit door de Minister is genomen dan op 14 mei 1958, nadat J. inmiddels op 16 april 1958 het beroep bij het Ambtenarengerecht had ingesteld;

dat die vanwege de Minister geboden uiteenzetting, welke ter terechtzitting nog nader is toegelicht, wel de nodige verheldering heeft gegeven met betrekking tot de te dezen zijnerzijds aangenomen houding, maar de onderhavige — naar namens de Minister is erkend — weinig gelukkige, gang van zaken niet kan verontschuldigen;

dat immers mocht en moest worden verwacht, dat de Minister met de grootst mogelijke spoed blijk zou hebben gegeven — bij voorkeur door zijnerzijds met J. contact te doen opnemen — dat hij wenste te streven naar een zo volledig mogelijk herstel van het door J., door de strafoplegging en de hierdoor veroorzaakte intrekking van de uitzending naar X, ten onrechte geleden nadeel, met name ook in diens goede naam en reputatie, welke door de intrekking der uitzending nog in bredere kring waren aangetast dan door de strafoplegging;

Overwegende dat het door J. geleden (en te lijden) nadeel had kunnen worden hersteld, althans beperkt, indien hem al spoedig was medegedeeld dat in beginsel het voornemen bestond om hem, zodra de hem aanvankelijk toegedachte functie in X weer open zou komen — hetgeen op zijn laatst in 1958 het geval zou zijn — alsnog daarheen uit te zenden, of indien hem een andere functie was aangeboden, welke duide-

lijk de strekking had van eerherstel en herstel van ander geleden nadeel;

dat de aan eiser tot 1 december 1957 opgedragen functies hiervan geen blijk gaven, en de door hem sedert deze datum vervulde functie van commandant der instructieafdeling van de infanterieschool te Z., aan welke functie organiek de rang van luitenant-kolonel was verbonden (tot het vervullen van welke functie de Minister op 27 juni 1958 zijn toestemming gaf) dit tot op zekere hoogte wel deed, al was deze functie niet even aantrekkelijk en al bood zij ook niet dezelfde geldelijke voordelen als die in X, en al werd J. toen niet tevens tijdelijk tot luitenant-kolonel bevorderd, hetgeen, indien zijn uitzending naar X doorgang had gevonden, dan — naar mag worden aangenomen — reeds in 1955 zou zijn geschied;

dat een gelegenheid tot herstel van het ten onrechte geleden nadeel door de Minister aan J. pas werd gegeven bij zijn schrijven d.d. 14 mei 1958, voorzover daarin aan J. de functie in X alsnog werd aangeboden, van welk aanbod deze toen echter wegens gezinsomstandigheden geen gebruik meer heeft kunnen maken;

Overwegende dat de Raad niet kan treden in 's Ministers benoemingsbeleid, maar op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat J. zeker aanspraak kan maken op een geldelijke vergoeding voor het door hem ten onrechte geleden nadeel;

V

Overwegende ten aanzien van de door J. in zijn verzoekschrift van 24 februari 1957 gestelde schade-factoren: ad *a:* dat hij aanspraak heeft gemaakt op een vergoeding van de kosten, welke het voeren van de procedure voor de ambtenarenrechter in twee instanties met zich heeft gebracht;

dat echter noch de Ambtenarenwet 1929 noch de Militaire Ambtenarenwet 1931 een bepaling kent, welke het administratief orgaan dat in het ongelijk is gesteld, tot vergoeding van proceskosten noopt;

dat de Raad daarom ook in het onderhavige geval geen vrijheid vindt tot zulk een veroordeling over te gaan, hetgeen niet wegneemt dat voor de Minister termen kunnen bestaan — blijkens diens brief van 14 mei 1958 was dit te dezen het geval — wegens gemaakte proceskosten een uitkering toe te kennen;

ad *b:* dat J. ter wille van zijn verhuizing van A. naar G. — nodig geworden zoal niet als gevolg van het niet-doorgaan van de uitzending naar X, dan toch, naar door de Minister is gesteld, reeds als gevolg van de (ten onrechte) opgelegde straf — kosten heeft moeten maken, die door de Minister tot een bedrag van *f* 782,84 zijn vergoed met toepassing van het Verplaatsingskostenbesluit, maar J. heeft gesteld dat aldus nog een bedrag van *f* 210,93 onvergoed is gebleven;

dat een vergoeding op de voet van het Verplaatsingskostenbesluit in het algemeen als voldoende moet worden aangemerkt, doch het niet ondenkbaar is dat een verhuizing aanleiding heeft gegeven tot kosten, welke binnen het raam van dat besluit niet kunnen worden vergoed,

maar wel voor een vergoeding in aanmerking komen als het gaat over herstel van ten onrechte geleden nadeel;

ad *c:* dat J. in A. een huis bewoonde, waarvan de huur *f* 58,— per maand bedroeg, en zich verplicht heeft geacht in G. een flat te huren (andere woonruimte bleek toentertijd niet voor hem beschikbaar), welke hem *f* 122,50 of *f* 123,50 per maand kostte, met inbegrip van *f* 15,— wegens zogenaamde servicekosten;

dat J. heeft gesteld dat de zoveel hogere huur in G. — waar hij heeft gewoond van juli 1955 tot juli 1958 — voor hem een bijzonder zware last betekende, en in zijn verzoekschrift van 24 februari 1957 de hierdoor veroorzaakte schade tot 1 maart 1957 heeft begroot op *f* 1305,—, derhalve op ongeveer *f* 65,— per maand;

dat voor iemand met een bezoldiging als die van J. een maandhuur als door hem in A. betaald aan de lage kant, en als door hem in G. betaald aan de hoge kant is, maar dit niet wettigt het gehele verschil in huurprijs als een ondervonden nadeel aan te merken, met veronachtzaming van de voordelen, welke de woning in G. ongetwijfeld zal hebben gehad boven die in A.;

dat de Raad — hoewel mede in acht nemend, dat zeer wel mogelijk is, dat J. ook zonder de onderhavige aangelegenheid uit A. zou zijn overgeplaatst en verhuisd, zij het op een wat later tijdstip — echter de mogelijkheid niet wil ontkennen, dat J. als gevolg van de zoveel hogere huur nadeel heeft moeten ondervinden;

ad *d:* dat J., indien hij de functie in X had kunnen vervullen, aldaar tengevolge van de aan de tijdelijke rang van luitenant-kolonel verbonden hogere bezoldiging en tengevolge van de aan het verblijf in X verbonden toelage een bedrag had kunnen oversparen, ook bij een nauwgezette vervulling der representatieve verplichtingen, welk bedrag bij een verblijf aldaar van drie jaren door hem in zijn verzoekschrift van 24 februari 1957 is begroot op *f* 9000,— en ter 's Raads terechtzitting op méér, onder overlegging hierbij door hem van nader verkregen gegevens, waarin bedragen van *f* 10.000,— tot *f* 15.000,— zijn genoemd;

dat met betrekking tot de hierbedoelde besparingen opmerking verdient, dat een belangrijk deel van de in X mogelijke besparingen dient te worden besteed aan kosten van wederinrichting bij de terugkeer in Nederland, en dat de hogere inkomsten in X mede dienen ter vergoeding van de bezwaren, die het verblijf aldaar medebrengt en die J. derhalve niet heeft ondervonden;

dat dit laatste niet geldt ten opzicht van de hogere bezoldiging, verbonden aan de tijdelijke rang van luitenant-kolonel, zodat het naar 's Raads oordeel redelijk is dat deze, door J niet genoten, hogere bezoldiging hem ten volle wordt vergoed;

dat voor het overige aan J. wegens het derven van besparingen eveneens een tegemoetkoming dient te worden gegeven;

dat hierbij, naar aanleiding van hetgeen vanwege de Minister is gesteld, nog worde opgemerkt, dat het onderhavige geval van zeer bijzondere aard is, niet op één lijn te stellen met verschillende andere ge-

vallen, waarin een uitzending niet doorgaat of voortijdig wordt beëindigd, aangezien het immers te dezen betreft een herstel van ten onrechte geleden nadeel, dus van ondervonden onrecht;

ad *e:* dat J. stelt, dat hij door de niet-uitzending naar X een schade lijdt van drie jaren bij de vaststelling van het aantal voor pensioen geldende dienstjaren, welke schade hij begroot op *f* 4600,—;

dat de Raad deze schade-factor vanwege zijn onzekerheid slechts in zeer beperkte mate in aanmerking brengt;

VI

Overwegende dat het bedrag der schade, welke blijkens het hiervoren onder IV en V overwogene aan J. dient te worden vergoed, niet met enige nauwkeurigheid kan worden bepaald, ook niet na het inwinnen van nadere inlichtingen, en de Raad hierin aanleiding vindt het, met toepassing van het tweede lid van artikel 47 der Ambtenarenwet 1929, bij zijn uitspraak vast te stellen;

Overwegende dat de Raad van oordeel is, dat het aan J. toekomende bedrag binnen de grenzen der redelijkheid, met inachtneming ook van een rentefactor, kan worden vastgesteld op *f* 8000,—, zodat moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart nietig de weigering van de Minister van Defensie om aan J. een vergoeding toe te kennen voor het nadeel, door hem geleden in voege als vorenomschreven;

Bepaalt dat de Minister van Defensie aan J. te dier zake een vergoeding zal toekennen ten bedrage van achtduizend gulden.

Men zou kunnen opmerken, dat het derhalve niet tot een „op een „goudschaaltje gewogen" vaststelling van de schadevergoeding gekomen is; maar men bedenke, dat zulks, gezien de talrijke onzekerheden, die zich voordeden, onmogelijk geweest zou zijn. Een uiteindelijke beslissing omtrent een concreet bedrag — waartoe het toch moest komen — zal in een dergelijke zaak wel steeds meer of minder het karakter van een „Salomo's oordeel" moeten dragen.

W.H.S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Koninklijke Militaire School

Besluit van 28 april 1961, houdende naamgeving aan de onderofficiersschool. (Stb. 141)

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie van 22 april 1961, Generale Staf, Sectie G1, nr. 263.754.

Overwegende, dat het wenselijk is een naam aan de Onderofficiersschool te verlenen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Te rekenen van 1 september 1961 zal de Onderofficiersschool als zodanig genaamd zijn de

„Koninklijke Militaire School"

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 28 april 1961.

JULIANA.

De staatssecretaris van Defensie,
CALMEYER.

Uitgegeven de *zestiende* mei 1961.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

Personalia

Bij Koninklijk besluit van 29 mei 1961 nr. 25 is benoemd tot rechterplaatsvervanger in de arrondissements-rechtbank te 's-Hertogenbosch mr. P. E. KLOOTS, majoor van de Koninklijke luchtmacht, secretaris en plaatsvervangend-president van de krijgsraad te velde voor de Koninklijke luchtmacht, tevens krijgsraad te velde voor de Koninlijke landmacht „zuid", te 's-Hertogenbosch.

INGEKOMEN BIJDRAGEN

Het ondergaan van de krijgstuchtelijke straf van streng arrest door onderofficieren

door

Mr. C. MANTE

majoor-waarnemer KLu.

„Het streng arrest wordt ondergaan: . . . B. door den onderofficier en den minderen militair: in afzondering in eene daartoe bestemde cel . . .", aldus luidt artikel 10 van de Wet op de Krijgstucht.

Zó ook zal dit artikel blijven luiden indien het wetsontwerp 5169 (R112), inzake de wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, in zijn huidige vorm het Staatsblad zou bereiken. Ook dan zal derhalve, naar de letter van de wet èn — naar wij moeten aannemen — de bedoeling van de wetgever, de onderofficier aan wie de krijgstuchtelijke straf van streng arrest is opgelegd, deze straf in een cel moeten ondergaan.

Het zal moeilijk vallen in de Wet op de Krijgstucht een bepaling aan te wijzen waartegen in de praktijk van het tuchtrecht veelvuldiger en welbewuster wordt gezondigd, dan juist tegen het hierboven aangehaalde artikel 10. Reeds in de twintiger jaren kwam het — blijkens getuigenis van oudere collega-officieren — voor dat hogere onderofficieren de hun opgelegde straf van streng arrest ondergingen in een vertrek dat niet de kenmerken van een cel droeg, zulks terwijl niettemin geen sprake was en kon zijn van een toepassing van artikel 11 der Wet. Met het verstrijken der jaren is deze praktijk toegenomen en ook wel uitgebreid tot de lagere onderofficieren, zeker als deze de beroepsstatus bezaten.

Voor dit verschijnsel zouden verschillende oorzaken kunnen worden aangewezen. Een belangrijke factor kan gevormd worden door het besef bij de strafopleggers dat, beschouwd in het disciplinaire vlak, het opsluiten in een cel in strijd is met het wezen van de gezagsdrager, die elke onderofficier toch is. Het „opbergen" van een onderofficier „achter de wacht", hetgeen voor de troep niet lang verborgen kan blijven, zal, juist in de huidige militaire maatschappij, het gezag van de aldus aan de kaak gestelde en bijkans openlijk vernederde meerdere, ernstig kunnen aantasten. Vrees voor het laatste leidt die strafopleggers die er voor schromen artikel 10 van de Wet terzijde te schuiven, er dan ook veelal toe om met streng arrest gestrafte onderofficieren hun straftijd bij een ander dan het eigen onderdeel te doen doorbrengen.

Daarnaast kan in hetzelfde verband worden opgemerkt dat, wederom uitgaande van het feit dat de onderofficier — evenals de officier — een gezagsdrager is, van die onderofficier zoveel zelfdiscipline gevorderd mag en moet worden dat hij een hem opgelegde straf kan

ondergaan zonder dat de executie van die straf door het sluiten achter slot en grendel wordt zeker gesteld.

Een tweede en verwante factor kan zijn gelegen in de verbetering van het „zedelijk en maatschappelijk gehalte onzer krijgslieden", welke reeds in de uit het einde der vorige eeuw daterende memorie van toelichting op het wetsontwerp dat heeft geleid tot onze huidige Wet, werd gesignaleerd [1]). Welhaast niemand zal willen bestrijden dat deze verbetering zich sindsdien, stellig ook voor wat betreft de gemiddelde onderofficier, heeft doorgezet, met als inhaerent gevolg dat, naast de corrigerende werking van de te verwachten invloed op de promotiegang, de morele werking van de opgelegde straf in de loop der jaren meer op de voorgrond is gaan treden. Hierdoor is de wijze waarop de straf wordt tenuitvoergelegd steeds minder belangrijk geworden. Strafopleggers worden wellicht ook door deze ontwikkeling bewust of onbewust bewogen de gestrafte (beroeps-)onderofficier zijn straf niet in de cel, doch in een normale onderofficierskamer te doen ondergaan. Men zou hier aldus een tendentie kunnen bespeuren in de richting van het sinds 1923 voor officieren geldende wettelijk systeem, waarbij de straffen van licht en streng arrest te land op dezelfde plaatsen worden ondergaan.

In het licht van het bovenstaande kan het nauwelijks verbazing wekken dat in het Voorlopig Verslag uit de Tweede Kamer der Staten Generaal inzake het onderhavige wetsontwerp, juist bij artikel 10 van de Wet op de Krijgstucht vele leden als hun mening uitspraken dat het ondergaan van straffen door onderofficieren dient te worden geconformeerd aan de wijze waarop officieren deze ondergaan [2]).

Zeker voor wat betreft de straf van streng arrest bestaat er mijns inziens alle aanleiding om aan de mening van deze leden ruime aandacht te schenken. Daarbij zal men zeker niet zover behoeven te gaan dat een volledige gelijkschakeling van de strafsystemen voor officieren en onderofficieren en een afschaffing van alle gradaties wordt bepleit, doch er bestaat alle reden om tenminste een lans te breken voor een stelsel waarbij de gestrafte onderofficier de straf van streng arrest ondergaat op dezelfde plaats als waar hij de straf van verzwaard arrest zou ondergaan: een normale en onafgesloten onderofficierskamer. Waar voor alle onderofficieren in de zin van de militaire strafwet en derhalve ook voor de dienstplichtige korporaals, gelijkelijk geldt dat zij, ieder op hun eigen niveau, gezagsdragers zijn, kan en mag er daarbij niet worden gediscrimineerd tussen de verschillende categorieën en rangen. De onderofficier die uit disciplinaire overwegingen noodzakelijkerwijs in een cel zou moeten worden opgesloten, moet zoalniet onbekwaam, dan toch wel ongeschikt worden geacht om als meerdere gezag uit te oefenen. Ten aanzien van hem passen andere en verdergaande maatregelen en straffen.

---

[1]) Geschiedenis WK, H. v. d. Hoeven, III, blz. 103.
[2]) M.R.T. 1961, blz. 73.

De vraag welke consequenties invoering van een stelsel als hierboven voorgesteld zal behoren te hebben voor het op zichzelf reeds weinig toegepaste voorlopig arrest van artikel 44 van de Wet op de Krijgstucht in die zeldzame gevallen waarin deze maatregel ten aanzien van een onderofficier in de vorm van streng arrest wordt tenuitvoergelegd, kan niet uitsluitend aan de hand van bovengenoemde argumenten worden beantwoord. Zulks als gevolg van de omstandigheid dat niet de krijgstucht, doch het belang van het onderzoek zou kunnen vorderen dat een van een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte onderofficier gedurende zeer korte tijd van contact met zijn omgeving wordt afgesloten. Is de vraag voor het krijgstuchtelijk voorlopig arrest, zoals uit het vorenstaande moge blijken, van gering praktisch belang, zeer belangrijk is zij voor het voorlopig arrest, in de vorm van streng arrest te ondergaan, van de artikelen 4 en 5 der Rechtspleging. Hier begeven wij ons evenwel buiten het bestek van ons onderwerp. Slechts zij er nog op gewezen dat in de strafprocesrechtelijke sfeer de maatregel van opsluiting in het belang van het onderzoek ook wel (op voor het onderdeel „onzichtbare" wijze) ten aanzien van officieren wordt toegepast, ook al kent de Wet op de Krijgstucht zodanige opsluiting niet, nóch als straf, nóch als maatregel.

Motivering van de strafmaat

door

Mr. A. H. GEESINK

Op blz. 77 van deze jaargang plaatste de Redactie een opmerking van Mr A. W. Baron VAN IMHOFF over het gebrek aan motivering van de strafmaat.

De Redactie stemde met de opmerking in en zegt voorts:

„in een enkel geval zou zij eventueel op een opvallend verschil in „strafmaat kunnen wijzen."

Ik geloof dat er aanleiding is voor de Redactie dat te doen ten aanzien van de uitspraken van de Krijgsraad te Velde West van 1 maart 1961 in acht zaken van zogenaamde principiële dienstweigeraars (rolnummers 105 tot en met 112/1961) [1]. In alle acht zaken was de Krijgsraad op dezelfde wijze samengesteld. Alle acht beklaagden weigerden te gehoorzamen aan een dienstbevel een aangeboden uniform aan te trekken, dan wel een wapen in ontvangst te nemen.

Zij allen deden dat op de dag waarop zij onder de wapenen kwamen, dan wel 1, of 3 of 8 dagen daarna. Allen werden uit de militaire dienst ontslagen zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. Zes van hen kregen gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, één hunner kreeg drie maanden en één twee

---

[1]) Deze uitspraken zijn hierna opgenomen, blz. 436 tot 453. *(Red. M.R.T.).*

maanden gevangenisstraf. In geen van de acht vonnissen wordt een woord aan de strafmaat gewijd, behalve dan „dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders".[1])

Toch staat er in artikel 197 Regtspleging bij de Landmagt, tweede lid: „Het (vonnis) moet met redenen omkleed zijn en het feit uitdruk-„ken met alle omstandigheden, die volgens de wet tot verzwaring of „verligting van straf aanleiding geven."

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. J. H. van Wijk.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [2]).

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen F. A. v. d. B., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor Dis-„cipline te Nieuwersluis der Koninklijke Landmacht, te Loenen aan de „Vecht, aldaar, in tijd van oorlog, op 3 januari 1961, toen de sergeant „A. J. Mekes hem had bevolen een militair uniform aan te trekken, „heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Het spijt

---

[1]) Ook in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 13 mei 1960 (hierna opgenomen op blz. 455) missen wij de bijzondere overweging, waarom een onderofficier, die werkeloos toeziet terwijl een andere (hogere) onderofficier door soldaten wordt aangerand, die dus als gezagsdrager toelaat dat de grondpeilers van het gezag ondermijnd worden, er met een lichte geldboete afkomt. *(Red.).*

[2]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

„me sergeant, ik kan het niet doen" althans woorden van dergelijke „weigerende strekking bezigende en vervolgens opzettelijk in zijn on- „gehoorzaamheid heeft volhard, nadat genoemde sergeant hem er op „had gewezen dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig „maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen „komen, waarop hij heeft geantwoord: „Ik kan het echt niet doen" al- „thans woorden van dergelijke weigerende strekking bezigende en het „uniform niet heeft aangetrokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 6 januari 1961, opgemaakt door de Commandant Gestraften Compagnie Depot voor Discipline te Nieuwersluis, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 januari 1961 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot voor Discipline te Loenen aan de Vecht, op 3 januari 1961 in het genoemde Depot van sergeant A. J. Mekes het dienstbevel kreeg een militair uniform aan te trekken, dat voor hem gereed was gelegd; dat hij toen aldaar geweigerd heeft dit bevel op te volgen, zeggende: „Het spijt mij geweldig, ik mag dat van God niet doen"; dat ook nadat deze sergeant hem erop had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, hij willens en wetens heeft volhard in zijn weigering dat uniform aan te trekken, daarbij zeggende: „Ik mag het van God niet doen"; dat hij daarna het uniform niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat een rapport, d.d. 3 januari 1961, opgemaakt door Antonius Johannes Mekes, sergeant, gedetacheerd bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op 3 januari 1961 te ongeveer 14.15 uur de dienstplichtig soldaat v. d. B., behorende tot het Korps Geneeskundige Troepen te Amersfoort, heeft gelast een militair uniform aan te trekken met de woorden „Trek dat uniform aan"; hierbij wijzende op een gereed gelegd militair uniform; dat de dienstplichtig soldaat v. d. B. weigerde aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Het spijt mij, sergeant, ik „kan het niet doen"; dat hij deze er toen op heeft gewezen, dat deze zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat de dienstplichtig soldaat v. d. B., desondanks in diens weigering volhardde met de woorden „Ik kan het echt niet doen" en het militair uniform niet aantrok;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl*

„de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat beklaagde op 3 januari 1961 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. W. Ch. H. van Dillen.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen M. P. W. V., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

---

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 9 december „1960, in tijd van oorlog, te Bussum heeft geweigerd, althans opzette- „lijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn compagnies- „commandant, de kapitein H. J. L. Jansz, gegeven dienstbevel om een „hem, beklaagde, voorgehouden militair uniform aan te trekken, door „instede van aan opgemeld bevel gevolg te geven opzettelijk dit uniform „niet aan te trekken, zeggende: „dat doe ik niet, omdat ik dit niet mag „doen" en vervolgens, nadat genoemde kapitein hem erop had gewezen „dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en „deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, opzette- „lijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft „aangetrokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 10 december 1960 opgemaakt door de Commandant A-Compagnie Regiment Intendance Troepen te Bussum, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 8 december 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de A-Compagnie van het Regiment Intendancetroepen, op 9 december 1960 in de Kolonel Palmkazerne te Bussum van zijn compagniescommandant, kapitein Jansz, het dienstbevel kreeg een hem voorgehouden militair uniform aan te trekken; dat hij toen willens en wetens heeft geweigerd dit bevel op te volgen, daarbij zeggende: „Dat doe ik niet, omdat ik dat niet mag „doen"; dat hij, ook nadat deze kapitein hem erop had gewezen dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat een Rapport, d.d. 9 december 1960, opgemaakt door Hermanus Johannes Lodewijk Jansz, kapitein der Intendance, zakelijk inhoudt:

dat hij, commandant van de A-Compagnie van het Regiment Intendance Troepen, gelegerd in de Kolonel Palmkazerne te Bussum, op 8 december 1960 onder zijn bevelen heeft gekregen de op die dag ingelijfde en onder de krijgstucht gestelde dienstplichtig soldaat V.; dat V. voornoemd bij het uitreiken van kleding, schoeisel en uitrusting deze artikelen weigerde te ontvangen, zeggende dat het ontvangen van deze artikelen in strijd was met diens overtuiging; dat hij op 9 december 1960 te omstreeks 10.00 uur V. voornoemd erop heeft gewezen, dat deze verplicht was de bevelen van diens meerderen op te volgen; dat hij deze daarna opdracht heeft gegeven een militair uniform, dat hij deze daartoe heeft voorgehouden, onverwijld aan te trekken; dat V. weigerde aan dit bevel gevolg te geven door op zachte doch besliste toon te zeggen „Dat doe ik niet, omdat ik dit niet mag doen", althans woorden van gelijke strekking; dat hij het voornoemde bevel heeft herhaald na deze erop gewezen te hebben, dat deze zich door diens weigering schul-

dig maakte aan een strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou komen; dat V. in diens weigering volhardde en het uniform niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 9 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ont-

slag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen P. A. M., dpl. Soldaat, belaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 8 december „1960, in tijd van oorlog, te Amersfoort, heeft geweigerd, althans op„zettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de eerste„luitenant F. Moritz gegeven dienstbevel om een daartoe gereed han„gend militair uniform aan te trekken, door instede van aan opgemeld „bevel gevolg te geven opzettelijk dit uniform niet aan te trekken daar„bij zeggende: „dat weiger ik" en vervolgens nadat genoemde luitenant „hem erop had gewezen dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit „schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kun„nen komen, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en „het uniform niet heeft aangetrokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 16 december 1960, opgemaakt door de Commandant Depot Technische Troepen 2e Instructie Compagnie te Amersfoort, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 8 december 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 8 december 1960 omstreeks 14.30 uur op het bureau van de commandant van de 2e Instructie Compagnie, kapitein Wagenaar, in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort heeft geweigerd te gehoorzamen aan het door eerste-luitenant F. Moritz gegeven dienstbevel een daartoe gereed hangend uniform aan te trekken, zeggend: „dat weiger ik"; dat hij in plaats van aan dit bevel gevolg te geven het uniform willens en wetens niet heeft aangetrokken en vervolgens, nadat de genoemde luitenant hem erop had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en hij deswege met de Krijgsraad in aanraking zou komen, willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken; dat luitenant Moritz hem tevoren onder de krijgstucht had gesteld; dat hij wist, dat deze zijn meerdere was en hij een door deze gegeven dienstbevel moest opvolgen;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, d.d. 13 december 1960, opgemaakt en gesloten door W.K.B.H. van der Molen, tweede-luitenant van de Technische dienst, en A. F. Dom,

---

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

vaandrig van de Technische Dienst, beiden tewerkgesteld bij het Depot Technische Troepen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Fritz Moritz, eerste-luitenant:

dat op 8 december 1960 soldaat M., terwijl hij met kapitein Wagenaar in gesprek was op diens bureau in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort, door sergeant-majoor Maljers werd binnengebracht; dat vervolgens soldaat M. door hem onder de bepalingen van de krijgstucht werd gesteld; dat hij vervolgens opdracht heeft gegeven een gereed hangend uniform aan te trekken, met de woorden „Trek dit uni„form aan."; dat soldaat M. aan deze opdracht geen gevolg heeft gegeven; dat hij hierop soldaat M. heeft uitgelegd, dat deze zich schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en dat hij hierdoor in aanraking zou komen met de Krijgsraad; dat hij hierna soldaat M. nog tweemaal opdracht heeft gegeven het uniform aan te trekken; dat aan deze opdracht wederom geen gevolg werd gegeven; dat hij vervolgens soldaat M. voorlopig arrest heeft aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 8 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. K., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veld-„artillerie „Prins Maurits" der Koninklijke Landmacht, op 5 december „1960, in tijd van oorlog, te Breda, toen de wachtmeester der eerste „klasse A. van Rooden, fourier van de 1e Instructie Batterij „Prins „„Maurits" hem had opgedragen militaire kleding en een wapen in „ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen en „vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat „de wachtmeester hem erop had gewezen dat hij zich aldus aan een „ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad „in aanraking zou kunnen komen, waarna hij bij zijn weigering is ge-„bleven";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 7 december 1960, opgemaakt door de Commandant Regiment „Prins Maurits" te Breda, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 december 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veldartillerie „Prins Maurits" van de Koninklijke Landmacht, op 5 december 1960 te Breda op de rustkamer van de 1e Instructie Batterij Prins Maurits, bij welke Batterij hij was ingedeeld, van de fourier van die Batterij, wachtmeester der 1e klasse A. van Rooden, het dienstbevel kreeg militaire kleding en een wapen in ontvangst te nemen; dat hij toen aldaar heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

en de kleding en dat wapen niet in ontvangst heeft genomen; dat deze fourier voordien reeds zonder hem uitdrukkelijk een bevel te geven er bij hem op heeft aangedrongen zijn kleding en uitrusting in ontvangst te nemen; dat de genoemde wachtmeester hem heeft gewezen op de strafbaarheid van zijn weigering kleding en uitrusting in ontvangst te nemen; dat deze hem daarbij zei dat hij daarvoor wel 2½ jaar gevangenisstraf zou kunnen krijgen; dat hij weigerachtig is gebleven en geen kleding en uitrusting in ontvangst heeft genomen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Arie van Rooden, wachtmeester der 1e klasse:

dat hij op 5 december 1960 op de rustkamer van de 1e Instructiebatterij van het Regiment Veldartillerie Prins Maurits, in de Seeligkazerne te Breda, in zijn functie van fourier bij die Batterij aan de bij die Batterij ingedeelde dienstplichtig soldaat K. het dienstbevel heeft gegeven militaire kleding en een wapen, door hem aan deze voorgehouden, in ontvangst te nemen; dat de genoemde K. toen aldaar heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen en die kleding en dat wapen niet in ontvangst heeft genomen; dat hij, voordat hij deze K. dit bevel gaf, deze normaal als iedere nieuw aangekomene heeft willen voorzien van kleding en uitrusting; dat deze toen echter zei, dat hij geen kleding en uitrusting in ontvangst zou nemen; dat hij deze er toen op heeft gewezen, dat deze dan strafbaar zou zijn, en dat het deze wel 2 of 3 jaar zou kunnen kosten; dat hij onmiddellijk hierop het bovenomschreven bevel heeft gegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 3 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en

4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. V. P., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 24 november „1960, in tijd van oorlog, te Amersfoort, heeft geweigerd, althans op- „zettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn com- „pagniescommandant, de eerste-luitenant F. Moritz, gegeven dienst- „bevel om een daartoe gereed gelegd militair uniform aan te trekken, „door instede van aan op gemeld bevel gevolg te geven opzettelijk dit „uniform niet aan te trekken daarbij zeggende: „dit weiger ik" en ver- „volgens, nadat genoemde luitenant hem erop had gewezen dat hij „zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege „met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, opzettelijk in zijn „ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aange- „trokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 14 december 1960, opgemaakt door de Commandant Depot Technische Troepen 2e Instructie Compagnie te Amersfoort, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 24 november 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 24 november 1960 omstreeks 16.00 uur te Amersfoort in de Prins Willem III kazerne geweigerd

---

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

heeft te gehoorzamen aan het hem door zijn compagniescommandant, 1e-luitenant Moritz, gegeven dienstbevel het daartoe gereed hangend militair uniform aan te trekken, zeggende: „Dit weiger ik"; dat hij dat uniform niet heeft aangetrokken; dat hij, nadat genoemde luitenant hem erop had gewezen dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou komen, willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken; dat kort daarvoor de genoemde luitenant hem onder de krijgstucht had gesteld, dat hij wist, dat deze zijn meerdere was en dat hij een door deze gegeven dienstbevel moest opvolgen;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, 28 november 1960, opgemaakt en gesloten door Petrus Rudolph Klop, tweede-luitenant van de Technische Dienst, en Frederik Busscher, reserve-tweede-luitenant der Infanterie, beiden tewerkgesteld bij het Depot Technische Troepen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Fritz Moritz, 1e luitenant,

dat hij in zijn functie van commandant van de 2e Instructiecompagnie Depot Technische Troepen op 24 november 1960 te Amersfoort in de Prins Willem III kazerne de dienstplichtig soldaat P., die op die dag bij zijn onderdeel was ingedeeld, onder de krijgstucht heeft gesteld en het dienstbevel aan deze heeft gegeven een voor deze gereed gelegd uniform aan te trekken met de woorden „Trek dit militaire uniform „aan"; dat P. voornoemd toen geweigerd heeft het aan deze gegeven bevel op te volgen, daar zeggende „Dit weiger ik"; dat hij hierop deze erop heeft gewezen, dat deze zich aldus schuldig maakte aan dienstweigering en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, en deze nogmaals het bevel heeft gegeven het genoemde uniform aan te trekken; dat P. voornoemd echter in diens ongehoorzaamheid bleef volharden en het uniform niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 24 november 1960 in voorlopig arrest

is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. L., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veld-„artillerie Prins Frederik der Koninklijke Landmacht, op 8 december „1960, in tijd van oorlog, te Bergen op Zoom, toen de wachtmeester „der eerste klasse, fourier, P. van Dorst van de 1e Instructie Batterij „van voormeld regiment hem had bevolen een militair werkpak, veld-„pet en veldschoenen in ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit „bevel te gehoorzamen en vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaam-„heid heeft volhard, nadat de eveneens aanwezige 1e-luitenant J. N. „Peters hem erop had gewezen dat hij zich aldus aan een ernstig straf-„baar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking „zou kunnen komen";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 9 december 1960, opgemaakt door de Commandant Regiment Veldartillerie Prins Frede-

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

rik 1e Instructie Batterij te Bergen op Zoom, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 8 december 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veldartillerie Prins Frederik, 1e Instructiebatterij, van de Koninklijke Landmacht, op 8 december 1960 omstreeks 14.00 uur in de Cort Heijligerskazerne te Bergen op Zoom, toen een wachtmeester der eerste klasse, fourier, hem had bevolen een militair werkpak, veldpet en veldschoenen in ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij dit niet mocht doen; dat hij vervolgens toen aldaar willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de eveneens daarbij aanwezige 1e-luitenant J. N. Peters, hem erop had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat hij ook toen die goederen niet heeft aangenomen; dat hij eerder door de batterijcommandant onder de krijgstucht was gesteld en wist, dat hij een dergelijk door een meerdere gegeven bevel moest opvolgen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Johan Nico Peters:

dat hij, terwijl hij als 1e-luitenant in werkelijke dienst was ingedeeld bij de 1e Instructie Batterij Prins Frederik zich op 8 december 1960 omstreeks 14.,00 uur bevond in de rustkamer van de batterij in de Cort Heijligerskazerne te Bergen op Zoom; dat toen aldaar de wachtmeester der eerste klasse, fourier, P. van Dorst van zijn batterij aan de dienstplichtig soldaat L. heeft bevolen een militair werkpak, veldpet en veldschoenen in ontvangst te nemen; dat de genoemde soldaat weigerde aan dat bevel te gehoorzamen, zeggende „Dat mag ik niet doen" of woorden van gelijke aard en strekking; dat deze die laatste woorden tot hem richtte en niet tot de wachtmeester; dat hij daarop L. erop heeft gewezen, dat deze zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat ook daarna L. in diens weigering heeft volhard en de genoemde uitrustingsstukken niet heeft aangenomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 8 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]).

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen F. d. V., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 1e Instructie Bat„terij van het Regiment Veldartillerie „van Essen" te Breda, aldaar in „tijd van oorlog, op 9 december 1960, toen de wachtmeester der ar„tillerie J. Belder hem had bevolen militaire gevechtskleding en ver„volgens een wapen in ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit „bevel te gehoorzamen, zeggende: „Ik weiger dit aan te nemen", al„thans woorden van gelijke strekking bezigende en vervolgens opzette„lijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de wachtmeester

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

„voornoemd hem er op had gewezen dat dit het misdrijf van opzettelijke „ongehoorzaamheid opleverde en hij deswege met de Krijgsraad in „aanraking zou kunnen komen";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 13 december 1960, opgemaakt door de Commandant 1e Instructie Batterij Regiment Veldartillerie te Breda, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 1 december 1960 als militair in werkelijk dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht 1e Instructiebatterij Regiment Veldartillerie „Van Essen" te Breda, op 9 december 1960 omstreeks 10.00 uur te Breda in de Kloosterkazerne, toen de wachtmeester J. Belder hem had bevolen militaire gevechtskleding en een wapen in ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij die gevechtskleding en dat wapen niet aannam; dat hij vervolgens willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de genoemde wachtmeester hem erop had gewezen, dat zijn weigering het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid opleverde en hij deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, en de gevechtskleding en het wapen niet in ontvangst heeft genomen; dat tevoren iemand aldaar had gezegd, dat hij onder de krijgstucht stond, en de genoemde wachtmeester hem heeft gezegd, dat deze een meerdere van hem was, en hij daaruit begreep, dat hij diens bevelen moest gehoorzamen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Johannes Belder:

dat hij, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was ingedeeld bij de 1e Instructie Batterij Van Essen, op 9 december 1960 omstreeks 10.00 uur in de Kloosterkazerne te Breda aan soldaat F. d. V. van zijn batterij heeft bevolen militaire gevechtskleding en een wapen in ontvangst te nemen, welke uitrustingsstukken voor deze waren gereed gelegd; dat die soldaat toen heeft geweigerd die gevechtskleding en dat wapen aan te nemen, zeggende „Ik weiger dit aan te nemen"; dat hij deze er vervolgens op heeft gewezen, dat deze aldus het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid pleegde en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat deze, ook nadat hij de genoemde opdracht had herhaald, toen de gevechtskleding en het wapen niet in ontvangst heeft genomen; dat soldaat F. d. V., voordat hij de eerstgenoemde opdracht heeft gegeven, door de eerste-luitenant Suykerbuyk onder de krijgstucht is gesteld; dat zowel de luitenant Suykerbuyk als hij aan de V. hebben gezegd dat hij een militaire meerdere van deze was en dat deze aan zijn bevelen moest gehoorzamen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl

„de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 9 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 1 maart 1961

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigering: Na opkomst in werkelijke dienst weigeren te voldoen aan de order, militaire uitrustingsstukken te aanvaarden en volharding in die ongehoorzaamheid, ook nadat hij door een meerdere was gewaarschuwd dat hij terzake met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Straf: gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaren en 4 maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]*).*

(W.M.Sr. art. 23, 114 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. J. Z., dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

[1]) Zie de opmerkingen van Mr. A. H. Geesink, hieraan voorafgaande, op blz. 435. *(Red.).*

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 8 december „1960, in tijd van oorlog, te Amersfoort, heeft geweigerd althans op- „zettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de fourier „van de compagnie waarbij hij, beklaagde, was ingedeeld, de sergeant „der eerste klasse A. Derogée, gegeven dienstbevel om een hem aan- „geboden militair uniform aan te trekken, door instede van aan op- „gemeld bevel gevolg te geven opzettelijk dit uniform niet aan te trek- „ken, zeggende: „Dat weiger ik" en vervolgens, nadat genoemde ser- „geant der eerste klasse hem er op had gewezen dat hij zich aldus aan „een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgs- „raad in aanraking zou kunnen komen, opzettelijk in zijn ongehoor- zaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 12 december 1960, opgemaakt door de Commandant A-Compagnie Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 8 december 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 8 december 1960 omstreeks 16.00 uur te Amersfoort in de Juliana van Stolbergkazerne heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door de fourier van de compagnie, waarbij hij was ingedeeld, de sergeant der eerste klasse A. Derogée, gegeven dienstbevel om een door deze aan hem aangeboden militair uniform aan te trekken; dat hij in plaats van aan dat bevel gevolg te geven, toen aldaar dat uniform niet heeft aangetrokken, zeggende „Dat wei- „ger ik"; dat hij, ook nadat genoemde sergeant der eerste klasse hem erop had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken; dat de genoemde sergeant hem tevoren had gezegd, dat deze een meerdere van hem was en dat hij diens bevelen moest opvolgen;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, d.d. 8 december 1960, opgemaakt en gesloten door Cornelis Louis Bosma en Cliff Edwards, respectievelijk reserve-eerste-luitenant en reserve-tweede-luitenant der Geneeskundige Troepen te Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van:

H. J. Derogée:

dat hij in zijn functie van fourier en in de rang van sergeant der eerste klasse der Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de A-Compagnie van het Regiment Geneeskundige Troepen in de Juliana van Stolbergkazerne te Amersfoort op 8 december 1960 te omstreeks 16.00 uur in de genoemde kazerne aan de bij de compagnie ingedeelde dienstplichtig soldaat G. J. Z., registratienummer ....., opdracht heeft gegeven een militair uniform aan te trekken, hetwelk hij deze daartoe aanbood; dat G. J. Z. toen aldaar weigerde aan dat bevel gevolg te

geven, zeggende „Dat weiger ik" en het uniform niet aantrok; dat Z. toen aldaar in die weigering volhardde, ook nadat hij deze erop had gewezen dat deze zich door diens weigering aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat deze het uniform niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 8 december 1960 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 4 maanden, met aftrek van voorarrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 maart 1961

President: Kolonel F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel J. H. M. Chappin.

Overtreding van artikel 6 van het Bewakingsvoorschrift: grensoverschrijding van Nederland naar België.

(Wet 10/1/1920, Stb. 11, art. 4).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J.

B., dpl. soldaat, geboren 28 april 1939, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 juni 1960 te Valkenswaard, omgeving „Achelse Kluis, in ieder geval in Nederland, als Nederlander het be- „wakingsgebied in de richting van het buitenland, te weten België, „heeft verlaten";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 245/60, opgemaakt en gesloten te Bergeijk op 15 juni 1960 onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 11 juni 1960 omstreeks 00.15 uur, bevond ik mij voor dienst en belast met de uitoefening der politiaire grensbewaking aan de doorlaatpost Rommel-Bergeijk. Op datum, tijd en plaats voormeld verscheen voor mij, een mij onbekend persoon, die mij de inreis vanuit België in Nederland verzocht.

Desgevraagd verklaarde bedoeld persoon niet in het bezit te zijn van enig geldig grensoverschrijdingsdocument. Naar zijn naam gevraagd gaf deze persoon op te zijn: Johan B., geboren 28 april 1939 te Eindhoven, Nederlander. Hij verklaarde: „Op 11 juni 1960, omstreeks 03.30 uur, ben ik bij Valkenswaard, omgeving Achelse Kluis, naar België gereisd".

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij op 11 juni 1960, in Nederland, via de omgeving Achelse Kluis als Nederlander het bewakingsgebied in de richting van het buitenland, te weten België, heeft verlaten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 6 Bewakingsvoorschrift 1946",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 4 juncto 2 Wet 10 januari 1920, S 11, houdende nadere voorzieningen betreffende de grensbewaking;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van *f* 3,— subs. 1 dag hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het bewijs dat de beklaagde het ten laste gelegde feit — het op of

omstreeks 11 juni 1960 in de omgeving van Achelse Kluis van Nederland naar België de grens overschrijden — berust uitsluitend op de verklaring (bekentenis) van beklaagde tegenover de verbalisant.

De vraag is gerezen of niet in de tenlastelegging tevens vermeld had behoren te zijn dat te (in de omgeving van) Achelse Kluis geen doorlaatpost is.

In verband met dit vonnis wordt nog verwezen naar de terzake in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gestelde vragen en het antwoord daarop van de Minister van Buitenlandse Zaken a.i., hierna opgenomen op blz. 510. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid

vonnis van 13 mei 1960

President. Lt.-Kolonel Mr. A. W. Baron van Imhoff (plv.); *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel D. Overbeeke.

Raadslieden: Majoor Ch. Linck (voor beklaagde Q.) en Mr. J. H. A. C. Schrijvers (voor beklaagde R.).

Veroordeling van twee korporaals terzake van het opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt: toegelaten dat een aantal soldaten de sergeant van de week vastgrepen en hem in een vijvertje wierpen. De éne korporaal van wie het plan om de sergeant te water te gooien was uitgegaan, veroordeeld tot 2 weken gevangenisstraf voorwaardelijk en een geldboete van f 40; de andere veroordeeld tot een geldboete van f 40.

(W.M.Sr. art. 50, 143; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Q., geboren 15 maart 1939, dpl. korporaal, en tegen R., geboren 15 november 1938, dpl. soldaat,[1]) beklaagden;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is ten laste gelegd:

t.a.v. beklaagde Q.:

„dat hij op of omstreeks 18 oktober 1959 te Oirschot, tesamen en „in vereniging met anderen, althans alleen, terwijl hij als dienstplichtig „korporaal in werkelijke militaire dienst was, opzettelijk de sergeanten „Simons en J. J. R. H. Aarnoutse, deze aanrandende, heeft vastgegre„pen en in een vijver gegooid;

„althans, indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 18 oktober 1959 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig korporaal in werkelijk militaire dienst was, opzettelijk „heeft toegelaten dat enige soldaten, o.a. soldaat A., opzettelijk de ser„geant Aarnoutse, deze feitelijk aanrandende, hebben vastgegrepen en „in een vijver gegooid, en/of opzettelijk heeft nagelaten tegen de da-

[1]) Ten tijde van het ten laste gelegde feit was deze beklaagde dpl. korporaal. (*Red.*).

„ders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld „naar vermogen aan te wenden, toen hij van bedoelde feiten getuige „was";

t.a.v. beklaagde R.:

„dat hij op of omstreeks 18 oktober 1959 te Oirschot, tesamen en „in vereniging met anderen, althans alleen, terwijl hij als dienstplichtig „korporaal in werkelijke militaire dienst was, opzettelijk de sergeant „Simons, deze aanrandende, heeft vastgegrepen en in een vijver heeft „gegooid;

„althans, indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 18 oktober 1959 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was, opzettelijk „heeft toegelaten dat enige soldaten, o.a. soldaat A., opzettelijk de ser- „geant Aarnoutse, deze feitelijk aanrandende, hebben vastgegrepen en „in een vijver gegooid, en/of opzettelijk heeft nagelaten tegen de da- „ders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld „naar vermogen aan te wenden, hoewel hij van bedoelde feiten, in „ieder geval van het vastgrijpen van de sergeant, getuige was";

Overwegende: . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagden het hun primair telastegelegde zouden hebben begaan, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden t.a.v. het hun subsidiair telastegelegde ieder voor zich, doch eensluidend, ten processe onder meer zakelijk hebben verklaard:

In de nacht van 17 op 18 oktober 1959, heb ik terwijl ik als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was, welbewust toegelaten, dat een aantal soldaten in de legerplaats Oirschot de sergeant Aarnoutse vastpakten en deze meenamen naar de vijver. Ik wist dat hij daar in het water gegooid zou worden. Ik heb geen enkele maatregel genomen om dit te verhinderen.

Overwegende, dat beklaagde R. voor zich heeft verklaard:

Van mij is het voorstel uitgegaan om de sergeant Aarnoutse in het water te gooien.

Overwegende, dat Jacobus Johannes Robert Herman Aarnoutse, oud 23 jaar, dienstplichtig sergeant, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de nacht van 17 op 18 oktober 1959 kwamen een aantal soldaten in de legerplaats Oirschot waar ik als dienstplichtig sergeant was ingedeeld bij de Staf en Staf Cie. van het 16e Bataljon Infanterie, op mijn kamer. Zij wilden mij in het water gooien. Ik herinner mij toen een korporaal gezien te hebben. De soldaten hebben mij beetgepakt en meegesleurd naar een vijvertje nabij het legeringsgebouw. Ik heb mij zoveel mogelijk verzet en getracht te ontsnappen. Er was geen twijfel mogelijk, dat ik van een en ander niet gediend was. Tijdens het vorenstaande deed ik dienst als sergeant van de week.

Overwegende, dat Petrus Johannes Josephus V., oud 20 jaar, dienst-

plichtig soldaat, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de nacht van 17 of 18 oktober 1959 hebben een aantal soldaten, waartoe ik ook behoorde, in de legerplaats Oirschot de sergeant Aarnoutse ondanks zijn verzet in een vijver nabij het legeringsgebouw gegooid. Tevoren hadden wij hem gegrepen. Het plan hiertoe ging uit van korporaal R. Korporaal Q. was er bij aanwezig toen sergeant Aarnoutse in de vijver werd gegooid.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 5 november 1959, opgemaakt door Jan Willem de Leeuw, 1e-luitenant en Johannes Cornelis Rijnbout, vaandrig, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

L. L. G. A. (dienstplichtig soldaat):

Op zaterdag 17 oktober kwam ik te 23.45 uur terug van avondpermissie in mijn barak. Na het avondappel opperde de korporaal R. de sergeant van de week in de vijver te gooien. Wij zijn toen naar de O.O. verblijven gegaan, waar wij de sergeant van de week de kans gegeven hebben zich te ontkleden., Toen hij hier geen gehoor aan gaf, hebben we hem opgenomen en naar de vijver gebracht. Ik nam hier daadwerkelijk aan deel. Enkele militairen hebben de sergeant van de week zijn jack uitgetrokken. Daarop probeerden we hem in de vijver te gooien, wat mislukte daar hij langs de rand van de vijver sprong. Enkele militairen hebben de sergeant van de week toen nogmaals teruggebracht naar de vijver, waarna zij hem erin gegooid hebben.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van elk der beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van hem, die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagden subsidiair is telastegelegd met hun schuld daaraan, te weten t.a.v. elk der beklaagden:

„dat hij op of omstreeks 18 oktober 1959 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was, opzettelijk „heeft toegelaten dat enige soldaten, o.a. soldaat A., opzettelijk de „sergeant Aarnoutse, deze feitelijk aanrandende, hebben vastgegrepen „en in een vijver gegooid";

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. elk der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt,"

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde Q. tot betaling van een geldboete van *f* 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen, en van beklaagde R. tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar en tot betaling van een geldboete van *f* 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen [1]) — *Red.*].

[1]) Op grond van artikel 120 j° 50 W.M.Sr. is op het gepleegde een gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaar gesteld. *(Red.).*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 3 maart 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. H. Gimbel, Majoor G. A. van den Bergh.
Raadsman: Mr. V. M. Phijffer, advocaat te Nijmegen.

Als bestuurder van een rijwiel links-af gereden zonder de doorgang voor een hem tegemoetkomende auto vrij te laten. Voorts, na met die auto in aanrijding gekomen te zijn, waardoor de bumper, een koplamp en het lak van de motorkap beschadigd werden, doorgereden voordat zijn identiteit behoorlijk kon worden vastgesteld.

(W.V.W. art. 30; W.V.R. art. 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. H. V. L., geboren 11 mei 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „22 november 1959 te Winterswijk, in elk geval in Nederland, met „een door hem bestuurd tweewielig rijwiel rijdende over de voor het „openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Wooldseweg;

„1e. toen hij naar links van richting wenste te veranderen, de doorgang naast zich niet heeft vrijgelaten voor een hem alstoen aldaar over „die rijweg tegemoetkomende personenauto, waardoor een botsing tussen voormelde voertuigen is ontstaan;

„2e. na een ongeval, ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat rijwiel met een personenauto, toebehorende aan H. „Oortgiesen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, waarbij „van die auto de linkerkoplamp, de voorbumper en de laklaag van de „motorkap werd beschadigd, is doorgereden of weggereden, voordat „de identiteit van hem, beklaagde, behoorlijk kon worden vastgesteld";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op een zondag in de maand november 1959 te omstreeks 17.30 uur, als bestuurder van zijn tweewielig rijwiel, daarmee reed over de openbare weg, de Wooldseweg te Winterswijk in de richting van het kruispunt van de Kreilstraat met genoemde Wooldseweg; dat hij naar links genoemde Kreilstraat wilde inrijden; dat hij toen is begonnen van richting te veranderen en midden op genoemd kruispunt voelde, dat hij met zijn rijwiel tegen een voorbumper van een auto aan zat welke vanuit voor hem tegenovergestelde richting over die Wooldseweg naderbij was gekomen; dat de botsing op de voor hem linkerweghelft van de Wooldseweg plaats vond; dat hij heeft gezien dat

de linkerkoplamp van die auto was beschadigd en dat hij ook een kras op de motorkap van die auto zag; dat hij thans weet dat die auto bestuurd werd door H. Oortgiesen; dat hij niet met de bestuurder heeft gesproken, op zijn fiets is gestapt en weggereden over de Kreilstraat; dat hij zodoende weggereden is nadat hij met zijn rijwiel betrokken was geraakt bij een aanrijding waarbij naar hij wist enige schade aan een hem niet toebehorend voertuig door zijn rijwiel was aangebracht, voordat zijn identiteit behoorlijk kon worden vastgesteld;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voor zover het daarop betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ... enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„overtreding van artikel 28 lid 1 onder b Wegenverkeersreglement",*

2e. *„handelen in strijd met artikel 30 lid 1 onder a Wegenverkeerswet",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 28 lid 1 jo. artikel 124 Wegenverkeersreglement,

2e. artikel 30 lid 1 jo. artikel 35 lid 1 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van twee geldboeten van respectievelijk *tien* en *veertig* gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van respectievelijk *vier* en *zestien* dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 mei 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. A. J. A. van Randwijk, Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.

Raadsman: Mr. B. ten Cate.

Heling: als sergeant-majoor van een sergeant tweemaal 20 liter benzine voor gebruik in zijn particuliere auto aannemen, wetende dat het Rijksbenzine was.

Voorwaardelijke gevangenisstraf, onvoorwaardelijke geldboete en voorwaardelijke verlaging.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25; W.Sr. art. 416).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. O., geboren 10 oktober 1922, sergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij in of omstreeks de maanden oktober of november 1959

„te Schaarsbergen, althans in Nederland, opzettelijk de inhoud van „twee jerrycans met benzine, waarvan hij wist en begreep, althans „redelijkerwijs moest vermoeden, dat deze door verduistering of dief- „stal, althans door misdrijf was verkregen, als geschenk heeft aange- „nomen, dan wel uit winstbejag heeft bewaard of vervoerd;

„2e. dat hij in of omstreeks de maand januari 1960 te Schaars- „bergen, althans in Nederland, opzettelijk de inhoud van een jerrycan „met benzine, waarvan hij wist en begreep, althans redelijkerwijs moest „vermoeden, dat deze door verduistering of diefstal, althans door mis- „drijf was verkregen, als geschenk heeft aangenomen, dan wel uit „winstbejag heeft bewaard of vervoerd";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op een dag in oktober of november 1959 te Schaarsbergen twee jerrycans met ieder 20 liter benzine heeft aangenomen van sergeant B. met de bedoeling die benzine in zijn particuliere auto te gebruiken; dat hij op een dag in januari 1960 te Schaarsbergen een jerrycan benzine heeft gekregen van sergeant B. en in de tank van zijn auto heeft gegoten; dat hij in beide gevallen wel begreep dat hij benzine kreeg die toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij ook wel begreep dat het niet was toegestaan deze benzine voor particuliere doeleinden te gebruiken; dat hij ook van niemand toestemming daartoe had gekregen; dat hij dan ook op bedekte wijze aan B. naar benzine heeft gevraagd en hem niet naar de herkomst van de benzine heeft gevraagd;

Overwegende, dat P. G. L. B., dienstplichtig sergeant, Verzorgingscompagnie van het 12e Infanterie-Bataljon, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een dag in oktober of november 1959 van de korporaal B. R. S. twee jerrycans ieder gevuld met 20 liter benzine, heeft aangenomen welke eigendom waren van de Staat der Nederlanden en door B. R. S. van de onder zijn beheer staande benzine-voorraad waren genomen en voor privé gebruik aan hem gegeven, zonder dat B. R. S. daartoe de bevoegdheid had of kon hebben; dat hij niettemin die jerrycans met benzine heeft aangenomen en heeft overgebracht naar de manschappenkeuken en ze aan beklaagde heeft aangeboden; dat hij later uit het optreden van beklaagde heeft begrepen dat deze genoemde benzine gebruikte in zijn particuliere auto; dat hij toen beklaagde hem in de week van 17-23 januari 1960 weer om benzine vroeg, aan sergeant S., de MTOO, om benzine voor beklaagde heeft gevraagd; dat de volgende dag de korporaal B. R. S. hem een jerrycan gevuld met 20 liter benzine, heeft gebracht; dat hij begreep dat die benzine Rijkseigendom was, uit de voorraad van het 12e Infanterie Bataljon, door B. R. S. op een ongeoorloofde wijze van die voorraad afgenomen; dat hij genoemde jerrycan ter beschikking van beklaagde heeft gesteld;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 79/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 23 maart 1960 gesloten en getekend door Engel Westerduin, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Deelen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1e. B. R. S., dienstplichtig korporaal, Verzorgings-compagnie van het 12e Infanterie Bataljon:

dat hij als beheerder van de BOS-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie op een dag in de maand oktober of november 1959 te Schaarsbergen twee jerrycans benzine uit de BOS-voorraad van genoemd bataljon heeft gegeven aan sergeant B., waarna die sergeant de jerrycans meenam; dat hij had gehoord dat sergeant B. die benzine wilde gebruiken voor een particuliere personenauto, hetgeen naar hij wist niet geoorloofd was; dat hij in de 2e of 3e week van januari 1960 een met 20 liter benzine gevulde jerrycan uit de BOS-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie heeft weggenomen en in de manschappenkeuken van de Oranjekazerne te Schaarsbergen gebracht en ter beschikking gesteld van sergeant B.; dat sergeant B. hem bij die gelegenheid geen BOS-maandexploitatiekaart aanbood om daarop die benzine te verantwoorden, waardoor hij begreep dat de benzine weer voor particuliere doeleinden bestemd zou zijn; dat hiervoren bedoelde benzine in eigendom toebehoorde aan de Staat der Nederlanden en deel uitmaakte van de BOS-voorraad van het 12e Bataljon Infanterie welke voorraad hij onder zijn persoonlijke berusting had; dat hij, behalve van sergeant S., van niemand anders vergunning had om die benzine weg te geven of daarmee naar eigen goeddunken te handelen;

2e. Dirk Zeelenberg, vaandrig Verzorgings-compagnie van het 12e Bataljon Infanterie, rnr.: 35,09.13.460:

dat hij sedert 22 of 23 juli 1959 MTO is van het 12e Bataljon Infanterie en als zodanig de verantwoording had over de BOS-voorraad van dat Bataljon; dat korporaal B. R. S. onder controle van sergeant S. was belast met de bevoorrading, opslag en verstrekking van bedoelde BOS-producten; dat genoemde BOS-voorraad Rijkseigendom is en dat BOS-producten alleen gebruikt mogen worden voor dienstverrichtingen ten behoeve van het 12e Bataljon Infanterie; dat hij niemand toestemming heeft gegeven om hoeveelheden benzine van die Bataljons-voorraad BOS-producten weg te nemen om daarmee naar eigen goeddunken te handelen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der bewezen verklaarde feiten slechts bezigend voorzover daarop betrekking hebbende — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w.:

1e. dat hij in oktober of november 1959 te Schaarsbergen, opzettelijk de inhoud van twee jerrycans met benzine, waarvan hij wist en begreep, althans redelijkerwijs moest vermoeden, dat deze door

verduistering of diefstal, althans door misdrijf was verkregen, als geschenk heeft aangenomen;

2e. dat hij in januari 1960 te Schaarsbergen, opzettelijk de inhoud van een jerrycan met benzine, waarvan hij wist en begreep, althans redelijkerwijs moest vermoeden, dat deze door verduistering of diefstal, althans door misdrijf was verkregen, als geschenk heeft aangenomen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„heling",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 416 lid 1 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht om in de rang van sergeant-majoor te blijven dienen; dat de Krijgsraad echter termen vindt om de bijbehorende straf van verlaging voorwaardelijk op te leggen met een proeftijd van drie jaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren, en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen. Voorts: verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

15 maart 1961

(PL 1959/17)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Beroepswet, artt. 50, 52, 82, 103, 104, 105)

Zich niet onderwerpen aan door 's Raads fungerend voorzitter gelast geneeskundig onderzoek leidt tot niet-ontvankelijk-verklaren van het beroep.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: *L.*, wonende te D., klager, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen: *de Minister van Defensie,* verweerder, voor welke ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven,

referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage.

IN RECHTE:

Overwegende dat klager, die in zijn klaagschrift heeft gesteld te wonen X-laan 3 te D., door de hoofdcommissaris van politie te Utrecht op 16 november 1959 is opgeroepen om voor het in te stellen onderzoek op 1 december 1959 te verschijnen, doch niet is verschenen;

Overwegende dat klager noch aan deze Raad, noch aan genoemde hoofdcommissaris bericht van adreswijziging, van afwezigheid of verhindering heeft gezonden;

Overwegende dat aan de hoofdcommissaris nadien is gebleken dat klager op 24 maart 1960 zich heeft doen overschrijven naar Y-weg 53 te D.;

Overwegende dat in voornoemd proces-verbaal d.d. 20 juni 1960 het navolgende wordt bericht: enz.

Overwegende dat deze Raad noch meergenoemde hoofdcommissaris na 21 december 1960 iets van klager heeft vernomen en hij evenmin ter 's Raads openbare terechtzitting van 22 februari 1961, alwaar zijn geding is behandeld, is verschenen of zich heeft laten vertegenwoordigen;

Overwegende dat op grond van een en ander deze Raad slechts kan vaststellen, dat klager zich niet heeft onderworpen aan het geneeskundig onderzoek, dat door 's Raads fungerende voorzitter overeenkomstig de artikelen 103, 104 en 105, juncto artikel 82, der Beroepswet was opgedragen aan de geneeskundigen Dr. Kemp en Wouters en waartoe klager ingevolge artikel 105, tweede lid onder b, dezer wet was opgeroepen;

Overwegende dat klager mitsdien niet heeft voldaan aan zijn verplichting, als voorgeschreven in artikel 50 der zelfde wet, zodat hij ingevolge het bepaalde in artikel 52, lid 1, dezer wet in zijn beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard;

Overwegende dat deze Raad dan ook van oordeel is, dat klager in zijn onderhavige beroep niet-ontvankelijk dient te worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Centrale Raad van Beroep

29 december 1960

(PL 1959/19)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2, onder 2°)

Hoewel betrokkene een groot aantal malen medisch is onderzocht

gedurende zijn verblijf in militaire dienst, ook in Indonesië, is nimmer de juiste diagnose (acromegalie) gesteld. Wel is éénmaal de vraag, of acromegalie aanwezig was, opgeworpen, doch in deze richting is geen *nader onderzoek ingesteld. De juiste diagnose wordt pas na demobilisatie, 3½ jaar na het plaatsen van genoemde aantekening, gesteld. Aangenomen moet worden, dat dit uitstel van een juiste behandeling de ziekte ongunstig heeft beïnvloed. Een bijzonder nadelige invloed moet aanwezig worden geacht. Aan betrokkene dient militair invaliditeitspensioen te worden toegekend.*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: *J.*, wonende te G., klager, voor wie op de openbare terechtzittingen van 23 december 1959, 21 september 1960 en 7 december 1960 als gemachtigde is opgetreden Mr. W. G. Lettinga, wonende te Drachten, tegen: *de Minister van Defensie,* verweerder, voor wie op de eerstgenoemde openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden G. L. Koops, hoofdcommies A en op de beide andere openbare terechtzittingen J. Koolhoven, referendaris, beiden bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 11 februari 1957 afwijzend is beslist op een namens klager ingediend verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922; waarbij werd overwogen:

dat belanghebbende door de herkeuringsraad te Utrecht op 18 maart 1954 ongeschikt werd bevonden voor de verdere waarneming van de militaire dienst, in verband waarmede hij met ingang van 31 mei 1954 uit de dienst werd ontslagen ter zake van gebreken;

dat ten aanzien van belanghebbende op 27 april 1956 opnieuw een militair geneeskundig onderzoek heeft plaats gehad door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht;

dat ter zake onder dagtekening van 8 augustus 1956 door evengenoemde commissie een rapport werd uitgebracht, van welk rapport een uittreksel door de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht, voorzien van diens visum d.d. 1 september 1956, aan de toenmalige Minister van Oorlog werd doorgezonden;

dat uit bedoeld uittreksel onder meer blijkt, dat onderzochte wederom geacht wordt tot de verdere waarneming van de militaire dienst ongeschikt te zijn uit hoofde van gebreken;

dat voor belanghebbende krachtens artikel 2, onder 2° van genoemde pensioenwet recht op militair pensioen zou bestaan, indien de bij hem geconstateerde gebreken zouden zijn ontstaan door de uitoefening van de militaire dienst, dan wel tot uiting gekomen of verergerd door bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van deze dienst zouden hebben voorgedaan, welke naar medisch inzicht van nadelige invloed waren geweest op zijn gezondheidstoestand en

indien deze gebreken een invaliditeit van ten minste 10 % zouden blijken te veroorzaken of hij bij zijn ontslag ten minste vijf jaren werkelijke dienst zou hebben gehad;

dat voor hem krachtens artikel 2, onder 3° dier wet recht op pensioen zou bestaan ter zake van ongeschiktheid voor de waarneming van de dienst wegens gebreken, wanneer deze zouden zijn ontstaan door andere oorzaken dan hiervoren vermeld, mits deze ongeschiktheid niet het gevolg was van eigen moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag en betrokkene een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren zou kunnen aanwijzen;

dat onderzochte bij het te zijnen aanzien ingesteld commissoriaal geneeskundig onderzoek heeft verklaard dat zijn hersenaandoening in de militaire dienst, ondanks zijn klachten, niet werd herkend en zodoende in de burgermaatschappij te laat in behandeling is gekomen;

dat uit vorenbedoeld uittreksel mede blijkt, dat de commissie voor het geneeskundig onderzoek heeft overwogen:

dat onderzochte lijdende is aan een aandoening van endogeen progressieve aard;

dat namens onderzochte door diens gemachtigde wordt gesteld dat de afwijking eerder ontdekt had dienen te worden, in welk geval de ziekte niet die omvang zou hebben aangenomen, welke zij thans heeft,

terwijl zeer zeker geen uitzending naar Indonesië had dienen plaats te vinden;

dat de commissie is gebleken dat de aandoening van onderzochte midden 1952, in casu 18 maanden na demobilisatie toevallig werd ontdekt;

dat bedoelde aandoening een zeer sluipend verloop heeft en onder meer tot langzaam progressieve veranderingen in de lichaamsbouw aanleiding geeft;

dat onderzochte, naar aanleiding van klachten welke als niet karakteristiek voor dit lijden moeten worden beschouwd, op 12 november 1948 en enige malen nadien in de militaire dienst poliklinisch werd onderzocht;

dat de commissie kan aanvaarden dat bedoelde klachten, achteraf beschouwd, als symptomen van het hersenlijden kunnen worden aangeduid;

dat het echter aannemelijk is, gezien het feit dat geen der klachten, noch de bij het onderzoek gebleken afwijkingen, kenmerkend waren voor bedoeld hersenlijden, dat dit destijds niet werd onderkend;

dat derhalve niet van medische tekortkoming kan worden gesproken;

dat de commissie het medisch onaannemelijk acht, dat bedoelde aandoening is ontstaan, tot uiting gekomen dan wel verergerd is mede onder invloed van in de militaire dienst gelegen factoren;

dat derhalve een verergerend dienstverband niet aannemelijk is;

dat mitsdien niet is gebleken, dat de aandoening van betrokkene in enigerlei verband staat met de uitoefening van de militaire dienst;

dat belanghebbende bij zijn ontslag uit de militaire dienst niet een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren kan aanwijzen;

dat hij derhalve noch van artikel 2, onder 2°, noch aan artikel 2, onder 3°, van genoemde pensioenwet recht op pensioen kan ontlenen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 29 januari 1959, waarbij beschikt werd op een namens klager ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot diens pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 11 februari 1957 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvrage afwijzend te beslissen; waarbij o.m. werd overwogen:

dat adressant blijkens zijn herzieningsaanvrage van mening is, dat er wel degelijk verband bestaat tussen de bij belanghebbende geconstateerde gebreken en de uitoefening van de militaire dienst;

dat belanghebbende naar aanleiding van het onderwerpelijke rekest op 1 november 1957 aan een herhaald geneeskundig onderzoek is onderworpen door de reserve-eerste-luitenant-arts T., gedelegeerd lid van de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage;

dat nopens dit onderzoek door genoemde commissie onder dagtekening van 17 april 1958 een rapport werd uitgebracht, waarvan een uittreksel door de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst, voorzien van diens visum, d.d. 12 september 1958, zonder opmerkingen aan de toenmalige Minister van Oorlog werd gezonden;

dat uit bedoeld uittreksel onder meer blijkt dat evengenoemde commissie heeft overwogen:

1e. dat door en namens belanghebbende wordt gesteld dat hij lijdende is aan

a. een hersenaandoening;

b. dat deze aandoening in de militaire dienst niet werd herkend ondanks herhaaldelijk naar voren gebrachte klachten, waardoor belanghebbende ten onrechte naar Indonesië is uitgezonden en uiteindelijk te laat onder behandeling is gekomen in de burgermaatschappij, weshalve een verergerend verband tussen de militaire dienst en de ziekte van belanghebbende moet worden aangenomen;

2e. *a.* dat bij het onderzoek is gebleken, dat belanghebbende lijdende was aan een hersenaandoening, welke wordt geacht haar oorsprong te vinden in de vroegere lichaamstoestand van onderzochte, weshalve een oorzakelijk dienstverband niet aannemelijk wordt geacht, terwijl het op medische gronden niet aannemelijk wordt geacht, dat factoren samenhangende met de uitoefening van de militaire dienst van invloed zijn geweest op het tot uiting komen dan wel verergeren van deze aandoening;

b. dat waar deze aandoening bekend staat wegens zijn zeer sluipend verloop, eerst veelal achteraf, nadat de diagnose is gesteld, tevoren opgetreden klachten en verschijnselen, wel of niet terecht als beginsymptomen kunnen worden aangeduid;

2e. b. dat belanghebbende al reeds spoedig na opkomst op grond van niet alleen voor deze aandoening specifieke reeds langer bestaande klachten, uitvoerig poliklinisch is onderzocht, waarbij de aandoening niet werd onderkend;

dat de aandoening evenmin werd onderkend gedurende een lang-

durige opname in drie hospitalen in Indonesië, waar belanghebbende voor een andere aandoening werd opgenomen en uitvoerig onderzocht;

dat voorts belanghebbende bij demobilisatie geen klachten naar voren bracht en vervolgens 2 jaar normaal heeft geleefd en gewerkt, waarna, toen hij voor een andere aandoening de huisarts raadpleegde, de aandoening door deze werd vermoed, vervolgens door de specialist bevestigd, gedurende $1\frac{1}{2}$ jaar met conservatieve therapie werd behandeld, waarna chirurgisch ingrijpen noodzakelijk bleek;

dat kortom het niet herkennen van deze aandoening in de militaire dienst geheel acceptabel wordt geacht;

3e. dat derhalve geen der oorzaken als bedoeld in artikel 2, 2° van de desbetreffende pensioenwet tot de bestaande ziektetoestand heeft bijgedragen;

dat zowel de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage als de commissie te Utrecht, welke commissies waren samengesteld uit verschillende geneeskundigen, tot de conclusie zijn gekomen, dat geen verband kan worden aanvaard tussen de bij belanghebbende geconstateerde gebreken en de uitoefening van de militaire dienst;

dat niet is gebleken, dat de bestreden beslissing op onjuiste gronden werd genomen, zodat er geen termen aanwezig zijn de bij het Koninklijk Besluit d.d. 11 februari 1957 genomen beslissing te herzien;

Overwegende dat Mr. Lettinga, voornoemd, namens klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 29 januari 1959, in beroep is gekomen, en, aanvoerend dat naar klagers mening verband bestaat tussen diens gebreken en de uitoefening van de militaire dienst, heeft verzocht — kennelijk bedoelend: met vernietiging van beide voornoemde Koninklijke Besluiten — te bepalen, dat aan klager alsnog een militair invaliditeitspensioen wordt uitgekeerd;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie — welke was vergezeld van een fotocopie en adviezen d.d. 1 mei 1959 en 5 oktober 1959 van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst — op de daarin ontvouwde gronden heeft verzocht de bestreden beslissing te bevestigen;

Overwegende dat verweerder op verzoek van 's Raads fungerende voorzitter bij brief van 29 oktober 1959 heeft ingezonden een door Prof. Dr. W. G. Sillevis Smitt, hoogleraar in de neurologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, omtrent klager uitgebracht medisch rapport:

Overwegende dat het geding is behandeld ter openbare terechtzitting van 23 december 1959, bij welke gelegenheid door klagers gemachtigde een rapport, d.d. 18 december 1959, van de zenuwarts S. Duursma te Groningen werd overgelegd, waarna de behandeling ter terechtzitting is geschorst;

Overwegende dat verweerder bij schrijven van 20 januari 1960 een advies d.d. 11 januari 1960 van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst heeft ingezonden;

Overwegende dat klagers gemachtigde desgevraagd bij brieven van 28 januari 1960 en 13 februari 1960 een aantal foto's van klager, een

verklaring van voornoemde zenuwarts S. Duursma — gedateerd 9 februari 1960 — en een verklaring van G. te G. — d.d. 7 februari 1960 — heeft ingezonden, en nadere inlichtingen heeft verstrekt;

Overwegende dat door 's Raads fungerende voorzitter onder dagtekening 13 februari 1960 een geneeskundig onderzoek is opgedragen, in te stellen door Prof. Dr. J. Droogleever Fortuijn, hoogleraar in de neurologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen;

Overwegende dat genoemde hoogleraar onder dagtekening 30 juni 1960 zijn rapport heeft uitgebracht;

Overwegende dat de behandeling van het geding is voortgezet ter openbare terechtzitting van 21 september 1960, waarna onder dagtekening 24 september 1960 een bevel tot nader voorbereidend onderzoek is gegeven;

Overwegende dat voornoemde Prof. Dr. J. Droogleever Fortuijn desgevraagd bij brief van 27 september 1960 nadere inlichtingen heeft verstrekt;

Overwegende dat bij schrijven van 2 december 1960 door verweerder een advies van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst d.d. 30 november 1960 is **ingezonden;**

Overwegende dat de behandeling van het geding tenslotte is voortgezet ter openbare terechtzitting van 7 december 1960;

In Rechte:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en van het verhandelde op voormelde openbare terechtzittingen door de Raad als vaststaande wordt aangenomen:

dat klager, geboren 22 mei 1928, op 10 juni 1947 voor de militaire dienst werd goedgekeurd met een classificatie 0 3 wegens sterke platspreidvoeten;

dat klager bij de keuring te kennen gaf sedert 1942 aan bloedarmoede geleden te hebben en aan dove vingers aan de rechterhand en dat hij de laatste vijf jaren onder medische behandeling was voor zijn bloedarmoede;

dat hij op 9 september 1948 in werkelijke militaire dienst is gekomen en bij medisch onderzoek te kennen gaf ongeveer een jaar tevoren klachten te hebben gekregen van hoofdpijn in het voorhoofd, doch daarvoor niet bij zijn huisarts te zijn geweest;

dat hij wegens voortdurende klachten over duizeligheid, flauwvallen en hoofdpijn op 12 november 1948 is onderzocht in de interne poliklinniek van het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht, waarbij o.m. bevonden werd, dat klager een lange, forse anaemische man was (Hb: 90 %) met een afwijking op het sacrum, doch overigens zonder bijzonderheden;

dat een chirurgisch onderzoek op 29 november 1948 geen nieuwe gezichtspunten opleverde;

dat klager, omdat hij slapper werd, flauw gevallen was en last had van duizelingen en hoofdpijn, op 13 januari 1949 opnieuw intern is onderzocht, waarbij werd genoteerd: Hb: 100%, packtest ruim voldoende, uithoudingsvermogen, tensie en pols volkomen normaal, *overdrijft!*;

dat klager, die volgens zijn eigen mededelingen ± tienmaal is onderzocht, niettegenstaande zijn voortdurende klachten tenslotte als simulant werd beschouwd, weer dienst moest doen en naar Indonesië is uitgezonden;

dat hij, na op 17 april 1949 in S. te zijn ontscheept en als fourageur te zijn te werk gesteld, geen last meer had van wegrakingen, doch wel van hoofdpijn en pijn in de stuit;

dat hij op 2 september 1949 is opgenomen in een hospitaal wegens „cystitis" — klachten, pijn laag onder in de rug, paraesthesieën in linkerhand en -voet en last van verlies van slijmerig vocht uit de urethra;

dat zowel daar als op 19 september 1949 in een ander ziekenhuis te S. slechts een abnormaal bol sacrum en een juvenile kypho-scoliose van de lendenwervels werd geconstateerd;

dat hij op 27 september werd overgebracht naar het Militair-Hospitaal te S., waar hij behandeld werd met oefeningen en massage en waar op 30 september 1949 werd aangetekend: weer slijm in urine, overigens geen bijzonderheden, *acromegalie?*;

dat ter zake van genoemd vermoeden geen nader onderzoek is ingesteld;

dat klager tijdens zijn verblijf in Indonesië last bleef houden van zeer zware hoofdpijnen dat hij enorm at en bijzonder veel dronk, dat hij zijn verlovingsring heeft moeten doorknippen omdat deze hem ging knellen dat zijn baret hem te klein werd, zodat hij een grotere maat moest hebben, dat hij steeds een grotere maat schoenen moest hebben, totdat hij ook de grootste maat niet meer aan kon en hem bijzondere maatschoenen moesten worden aangemeten;

dat hij vaak erg suf en rusteloos was en, als er maar even gelegenheid was, met een vochtige doek op zijn voorhoofd op zijn veldbed ging liggen en dan zozeer transpireerde, dat het vocht vaak op de vloer drupte;

dat dit alles kennelijk — niettegenstaande de geuite klachten — aan zijn superieuren en de onderdeelsarts is ontgaan;

dat hij op 1 januari 1950 is bevorderd tot soldaat 1e klas;

dat hij op 14 september 1950 uit Indonesië naar Nederland is vertrokken en op 5 november 1950 met groot verlof is gezonden;

dat zijn kameraden in Indonesië de verandering van zijn uiterlijk reeds was opgevallen en dat zijn ouders en verloofde hem bij zijn terugkeer geheel veranderd vonden;

dat hij van 26 juni 1951 tot 21 juli 1951 voor herhalingsoefeningen onder de wapens is geweest;

dat hij in het begin van 1952 heftiger hoofdpijn kreeg, doch eerst eind 1952 wegens een infectie aan een vinger naar zijn huisarts is gegaan, die hem terstond verwees naar de neuroloog S. Duursma;

dat deze terstond de diagnose acromegalie stelde, waarna in overleg met oogarts, internist en neurochirurg röntgen-therapie werd begonnen;

dat op 22 september 1954 een hersenoperatie werd verricht;

dat klager, die met ingang van 31 mei 1954 wegens gebreken uit de

militaire dienst is ontslagen, sedert die datum in belangrijke mate invalide is;

Overwegende dat het nu in dit geding de vraag is, of klager na zijn ontslag uit de militaire dienst recht heeft op toekenning van militair invaliditeitspensioen;

Overwegende dat dit slechts het geval zou zijn, indien de ziekten of gebreken van klager geacht zouden moeten worden in het in artikel 2 onder 2° der Pensioenwet voor de landmacht 1922 bedoelde verband te staan met de uitoefening van de militaire dienst;

Overwegende dat de zenuwarts S. Duursma in zijn rapport van 18 december 1959 o.m. het volgende opmerkt:

„De diagnose acromegalie was er één à l'instant; zodra de patiënt „zich liet zien was meteen de diagnose gesteld. Zelden heb ik in mijn „praktijk een duidelijker geval van acromegalie gezien. De diagnose „werd dezelfde dag bevestigd door een X foto van de sella turcica. „Patiënt werd direct opgenomen in het R.K.Z. te Groningen. In samen„werking met internist, oogarts, neurochirurg en röntgenoloog werd „patiënt onderzocht en behandeld.

„Daar er geen gezichtsveldstoornissen waren werd de beste behande„ling in gezamenlijk overleg geacht een röntgenbestraling. Hij heeft „direct een volledige bestraling gehad.

„In het onderhavige geval is van veel belang of de diagnose eerder „gesteld had kunnen worden. Ik heb mezelf de volgende vragen ge„steld:

„1. Had de diagnose eerder gesteld kunnen worden, op grond van „reeds toen bestaande klachten? (dus al voor de uitzending naar In„donesië).

„2. Zou J., indien men de diagnose gesteld had, uitgezonden zijn?

„3. Heeft het tropische klimaat invloed gehad op het verloop der „ziekte?

„4. Was de diagnose eerder gesteld, zou dit voor J. konsekwenties „hebben gehad?

„Vraag 1. Naar mijn mening had de diagnose eerder gesteld moeten „zijn. Vóór de uitzending naar Indonesië is de heer J. herhaaldelijk „met hoofdpijnklachten op het ziekenrapport verschenen. Men had „ook in het Militair Hospitaal echter alleen belangstelling gehad voor „zijn voeten, aldus J. Ettelijke malen zou hij gezegd hebben: U kijkt al „naar mijn voeten maar ik heb hoofdpijn. Een X foto van de sella „turcica in die tijd genomen zou welhaast met zekerheid de diagnose „onthuld hebben. Naar mijn mening is men niet op de gedachte ge„komen, aan acromegalie te denken, hoewel de reuzen groei ook toen „reeds onmiskenbaar was. Reuzengroei met hoofdpijn is mijns inziens „een directe reden tot een schedelfoto.

„In Indië is hij in 1949 opgenomen geweest. De militaire status „vermeldt, acromegalie? Een X foto schijnt echter niet te zijn gemaakt. „Tijdens zijn diensttijd in Indonesië groeiden zijn voeten dermate, dat „er speciale maatschoenen voor hem moesten worden gemaakt.

„Vraag 1 kan men dus zo beantwoorden:

„Indien aan de mogelijkheid van acromegalie gedacht was, en in-
„dien men een sella turcicafoto had gemaakt, dan was, vrijwel zeker
„vóór de uitzending naar de tropen, de diagnose gesteld.

„Vraag 2. Zou J. met een gestelde diagnose acromegalie uitgezonden
„zijn?

„Het antwoord kan kort zijn: zeker niet!

„Vraag 3. Heeft het tropisch klimaat invloed gehad op het verloop
„van de ziekte?

„Deze vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden. In de tropen wor-
„den aan het hormonale aanpassingsmechanisme van de blanke grotere
„eischen gesteld dan in het moederland. Zelf ben ik twee jaar in de
„tropen geweest en bij zeer veel patiënten heb ik dit kunnen waar-
„nemen. (waterhuishouding, temperatuurregeling etc.) Migraine in
„Nederland sporadisch, was zeer frequent in de tropen. Hetzelfde gold
„voor epileptische verschijnselen.

„Juist bij de acromegalie bestaat een diencephale insufficientie en
„het is dit systeem, dat in de tropen extra zwaar wordt belast.

„Het is moeilijk te bewijzen, want dergelijke gevallen zullen zich
„uiterst zelden voordoen.

„Wel is het zeer waarschijnlijk dat de tropen op de klachten een
„verergerende invloed hebben gehad.

„De groeistoornissen, die in die tijd zeer manifest werden, wijzen in
„die richting.

„Vraag 3 kan wel gesteld worden, kan echter niet met zekerheid
„worden beantwoord.

„Vraag 4. Indien de diagnose eerder gesteld was geweest, zou dit
„voor J. gevolgen hebben gehad? Zou zijn gezondheidstoestand in dat
„geval beter zijn geweest dan het geval is?

„Bij de operatie werd een grote tumor gevonden. Indien jaren eerder
„de diagnose was gesteld, dan zou de therapie ook jaren eerder aan-
„gevangen zijn. Hij zou aanvankelijk met röntgenstralen zijn behan-
„deld. De kans is zelfs groot dat een operatieve behandeling niet nodig
„was geweest. De indicatie voor operatie bij de acromegalie is in het
„algemeen, beperking van het gezichtsveld. Wat betreft de groeistoor-
„nissen, hierover valt niets te zeggen. Deze kunnen ook na operatie
„rustig doorgaan.

„Men kan het echter wel zo stellen, dat hoe eerder een patiënt met
„een hersentumor, in casu een hypophysetumor onder behandeling
„komt, des te groter zijn zijn kansen. Het is vrij moeilijk hier een exact
„antwoord te geven. Indien ik echter de acromegaliepatienten, die ik
„ken en die in een vroeg stadium onder behandeling zijn gekomen,
„vergelijk met J., dan verkeren deze over het algemeen in een betere
„conditie en verrichten werk.";

Overwegende dat de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst de zienswijze van de zenuwarts Duursma heeft bestreden o.m. met een beroep op het rapport van Prof. Dr. W. G. Sillevis Smitt van 24 september 1959;

Overwegende dat zowel de Inspecteur van de militair geneeskundige

dienst als Prof. Sillevis Smitt hun zienswijze hebben gegrond op een onvolledige kennis van de feiten;

Overwegende dat de fungerende voorzitter alle ter beschikking gekomen feitelijke gegevens aan Prof. Dr. J. Drooglever Fortuijn heeft doen toekomen, waarna deze deskundige in zijn rapport van 30 juni 1960 de hem gestelde vragen als volgt heeft beantwoord:

„Vraag 1. Had in 1948 en vóór zijn uitzending naar Indonesië op „grond van zijn anaemie, klachten van hoofdpijn en flauwvallen meer „diepgaand onderzoek moeten plaats vinden?

„Antwoord. Blijkens de gegevens van het geneeskundig onderzoek „van 12 november 1948 leed klager niet aan een ernstige vorm van „anaemie. Voor een meer diepgaand onderzoek was nauwelijks reden. „Evenmin was het uiterlijk van klager aanleiding tot nader onderzoek. „De flauwtes hadden aanleiding kunnen zijn tot onderzoek van de „schedel en tot het maken van een electroencefalogram, vooral omdat „aan klachten over het hoofd in het algemeen grote aandacht wordt „besteed bij de keuring voor de militaire dienst.

„Vraag 2. Had hij met deze klachten naar Indonesië mogen worden „uitgezonden?

„Antwoord. Hij had met deze klachten naar Indonesië mogen wor„den uitgezonden.

„Vraag 3. Had tijdens de opname in S. in september en oktober „1949, toen ook aan de diagnose acromegalie is gedacht, een uitge„breider onderzoek en althans een röntgenologisch onderzoek van de „sella turcica moeten zijn ingesteld?

„Antwoord. Het komt mij voor dat tijdens de opname in S. een „röntgenologisch onderzoek van de sella turcica had moeten zijn in„gesteld. Men kan van een medicus redelijkerwijs verwachten, dat het „vermoeden op een aandoening leidt tot nader onderzoek. Juist zoals „de rugklachten van klager leidden tot röntgenonderzoek van de rug. „Tussen 1948 en 1950 waren de verschijnselen reeds manifest (zie de „bijgevoegde foto's). Men mag vermoeden dat destijds de sella turcica „reeds afwijkend was en dat op grond daarvan maatregelen zouden zijn „genomen.

„Vraag 4. Had bij de demobilisatie in begin november 1950 ook „aan de militaire arts, die klager niet kende, de acromegalie moeten „opvallen?

„Antwoord. Op grond van de op 27 april 1950 gemaakte foto meen „ik dat de acromegalie wel zichtbaar is, maar niet in die mate dat de „acromegalie had moeten opvallen. Het had kunnen opvallen. Verge„lijking met in 1948 gemaakte foto's doet het verschil weliswaar duide„lijk uitkomen. Men kan echter niet verwachten dat de keurende medi„cus bij de demobilisatie dit soort gegevens raadpleegt.

„Vraag 5. Is het verloop van de aandoening verergerd door het ver„blijf in de tropen?

„Antwoord. Deze vraag kan niet zonder meer bevestigend worden „beantwoord, daar het niet vaststaat dat een verblijf in de tropen het „verloop van acromegalie versnelt of de verschijnselen versterkt.";

Overwegende dat deze deskundige in zijn aanvullend rapport van 27 september 1960 heeft opgemerkt:

„Ter beantwoording van Uw vraag of de aandoening waaraan J. lijdt „in gunstige zin had kunnen worden beinvloed, indien reeds bij het „onderzoek in het X-ziekenhuis te S. in september-oktober 1949 de „aandoening zou zijn ontdekt en op hem een in verband met de aard „van deze aandoening adequate therapie zou zijn toegepast, kan ik U „meedelen, dat in een aantal gevallen bestraling van de hypofyse de „voortschrijding der verschijnselen beëindigt. Ik moet dus wel aan-„nemen, dat de ziekte zich niet zo duidelijk zou hebben gemanifesteerd, „indien deze bestraling reeds zeer vroeg zou zijn gegeven.";

Overwegende dat de Raad de zienswijze van Prof. Dr. J. Drooglever Fortuijn, welke in hoofdzaak overeenstemt met die van de neuroloog Duursma, niet voldoende ontzenuwd acht door hetgeen door en namens verweerder is aangevoerd;

Overwegende dat de Raad het een ernstige tekortkoming acht, dat, toen aan de diagnose acromegalie werd gedacht, geen nader onderzoek in die richting is ingesteld, als gevolg waarvan de ziekte, waaraan klager lijdende was, eerst ongeveer $3\frac{1}{2}$ jaar later kon worden vastgesteld;

Overwegende toch dat het alleszins begrijpelijk is, dat klager zich voor zijn hoofdpijnklachten en wat daarmee samenhing niet weder onder geneeskundige behandeling heeft gesteld, nadat hij zo talloze malen was onderzocht en hem was verzekerd, dat hem niets mankeerde, doch hem werd verweten dat hij overdreef;

Overwegende dat de Raad het voorts voldoende waarschijnlijk acht, dat bij een herkenning van de ziekte op een tijdstip ongeveer $3\frac{1}{2}$ jaar eerder gelegen een onmiddellijke behandeling het ongunstig verloop van de aandoening zoal niet tot stilstand zou hebben gebracht dan toch het verloop in een veel vroegere phase zou hebben afgeremd;

Overwegende toch dat mag worden aangenomen, dat de hersentumor in 1949 nog aanmerkelijk kleiner was;

Overwegende dat de Raad dan ook van oordeel is, dat te dezen van toepassing is artikel 2 onder 2°c van genoemde pensioenwet, doordat de Raad het begane ernstig verzuim aanmerkt als een bijzondere zeer nadelige invloed, waaraan klager in verband met de uitoefening van de militaire dienst is blootgesteld geweest, waardoor zijn ziekte is verergerd;

Overwegende dat mitsdien de in de tweede rechtsoverweging gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord, zodat als volgt moet worden beslist:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de bestreden beslissing en die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 11 februari 1957, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager alsnog met ingang van 31 mei 1954 een militair invaliditeitspensioen wordt toegekend.

Centrale Raad van Beroep

22 juni 1960

(PL 1959/22)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. W. H. van Basten Batenburg en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2 onder 2°)

Als dienstplichtige heeft klager bij de Koninklijke Marine gediend. Na enige tijd werd hij wegens psychische klachten onder behandeling gesteld; tenslotte werd hij wegens gebreken ontslagen (Geen verband met de dienst; geringe invaliditeit).

Kort daarop meldde hij zich als oorlogsvrijwilliger voor Korea. Bij de keuring deelde hij mede, bij de marine te hebben gediend en daar te zijn verpleegd geweest in een hospitaal. De keurende instantie stelt zich echter niet van de marine-gegevens op de hoogte en keurt klager goed.

Kort na aankomst in Korea krijgt klager psychische klachten; hij wordt teruggezonden en uit de dienst ontslagen.

Onder deze omstandigheden heeft hij recht op militair invaliditeitspensioen; het Rijk moet het risico dragen, dat is voortgevloeid uit het ten onrechte goedkeuren van klager voor Korea.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: *T.*, wonende te U., klager, ter openbare terechtzittingen van 2 september 1959 en 1 juni 1960 in persoon verschenen, bijgestaan door Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, als zijn raadsman, tegen: *de Minister van Defensie te 's-Gravenhage,* verweerder, voor wie op genoemde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 2 december 1957 afwijzend is beslist op een door klager ingediend verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922; waarbij werd overwogen:

dat ten aanzien van belanghebbende op 1 februari 1952 een militair geneeskundig onderzoek heeft plaats gehad door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage;

dat terzake onder dagtekening van 23 januari 1953 door evengenoemde commissie een rapport werd uitgebracht, van welk rapport een uittreksel door de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht, voorzien van diens visum d.d. 27 februari 1953, aan de toenmalige Minister van Oorlog werd doorgezonden;

dat uit bedoeld uittreksel o.m. blijkt, dat onderzochte geacht wordt tot de verdere waarneming van de militaire dienst ongeschikt te zijn uit hoofde van gebreken;

dat hij in verband hiermede uit de militaire dienst werd ontslagen, zulks met ingang van 1 mei 1953;

dat voor belanghebbende krachtens artikel 2, onder 2°, van genoemde pensioenwet recht op militair pensioen zou bestaan, indien de bij hem geconstateerde gebreken zouden zijn ontstaan door de uitoefening van de militaire dienst, dan wel tot uiting gekomen of verergerd door bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van deze dienst zouden hebben voorgedaan, welke naar medisch inzicht van nadelige invloed waren geweest op zijn gezondheidstoestand en indien deze gebreken een invaliditeit van ten minste 10 % zouden blijken te veroorzaken, of hij bij zijn ontslag ten minste vijf jaren werkelijke dienst zou hebben gehad;

dat voor hem krachtens artikel 2, onder 3°, recht op pensioen zou bestaan terzake van ongeschiktheid voor de waarneming van de dienst wegens gebreken, wanneer deze zouden zijn ontstaan door andere oorzaken dan hiervoren vermeld, mits deze ongeschiktheid niet het gevolg was van eigen moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag en betrokkene een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren zou kunnen aanwijzen;

dat onderzochte bij het te zijnen aanzien ingesteld geneeskundig onderzoek heeft verklaard:

dat zijn ziektetoestand geen verband houdt met de militaire dienst, behalve dan dat de strenge militaire tucht het weer uitbreken van zijn vroegere verschijnselen ten gevolge had;

dat uit vorenbedoeld uittreksel mede blijkt, dat de commissie voor het geneeskundig onderzoek heeft overwogen:

dat de belanghebbende geen oorzaak aangeeft voor de waargenomen psychische afwijking, maar het opnieuw tot uiting komen daarvan in verband brengt met de uitoefening van de militaire dienst;

dat de afwijking wordt geacht haar oorsprong te vinden in de vroegere zielstoestand en tijdelijk is verergerd, mogelijk onder invloed van omstandigheden, verband houdende met de militaire dienst, terwijl de toestand thans gelijk is te stellen aan die van vóór indiensttreding;

dat derhalve geen der oorzaken als bedoeld in artikel 2, onder 2°, van de desbetreffende pensioenwet tot de bestaande toestand heeft bijgedragen;

dat mitsdien niet is gebleken, dat de gebreken van betrokkene in enigerlei verband staan met de uitoefening van de militaire dienst;

dat belanghebbende bij zijn ontslag uit de militaire dienst niet een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren kan aanwijzen;

dat hij derhalve noch van artikel 2, onder 2°, noch aan artikel 2, onder 3°, van genoemde pensioenwet recht op pensioen kan ontlenen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 19 februari 1959, waarbij werd beschikt op een door klager ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot diens pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 2 december 1957 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvrage afwijzend te beslissen; in hoofdzaak onder overweging:

dat adressant in zijn rekest o.m. aanvoert, dat zijn invaliditeit is ontstaan tengevolge van zijn militaire dienst van 16 maart 1948 tot 12 januari 1951 en dat deze invaliditeit is verergerd tengevolge van zijn militaire dienst van 1 mei 1951 tot 17 januari 1952 bij het Detachement Nederland van de Verenigde Naties;

dat adressant, in verband met het onderwerpelijk rekest, op 4 november 1958 aan een herhaald geneeskundig onderzoek is onderworpen door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht;

dat nopens dit onderzoek door deze commissie onder dagtekening van 25 november 1958 een rapport werd uitgebracht, van welk rapport een uittreksel door de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst, voorzien van diens visum d.d. 24 december 1958, zonder opmerkingen aan de toenmalige Minister van Oorlog werd doorgezonden;

dat uit dit uittreksel o.m. blijkt, dat evengenoemde commissie heeft overwogen:

„dat betrokkene lijdende is aan een psychische aandoening;

dat betrokkene van mening is, dat zijn aandoening is ontstaan c.q. verergerd tengevolge van de door hem verrichte militaire dienst;

dat de aandoening van betrokkene blijkens het onderzoek dient te worden beschouwd als te zijn van endogeen constitutionele aard;

dat niet is gebleken, dat bijzondere zeer nadelige dienstomstandigheden mede van invloed zijn geweest op het ontstaan, tot uiting komen, c.q. blijvend verergeren van de aandoening, terwijl het door betrokkene naar voren gebrachte niet als zodanig kan worden aanvaard;

dat derhalve generlei dienstverband aanwezig wordt geacht";

dat twee commissies, samengesteld uit verschillende geneeskundigen, tot de conclusie zijn gekomen, dat generlei verband bestaat tussen de bij adressant geconstateerde aandoening en de uitoefening van de militaire dienst;

dat niet is gebleken, dat de bestreden beslissing, op onjuiste gronden werd genomen;

Overwegende dat klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 19 februari 1959, bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift, op de daarin aangevoerde gronden, heeft verzocht die beslissing in voor hem gunstige zin te herzien;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie — onder verwijzing naar een daarbij in foto-copie gevoegd advies d.d. 11 mei 1959 van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst — de gronden heeft aangevoerd, waarop hij heeft verzocht de bestreden beslissing te bevestigen;

Overwegende dat na voornoemde openbare terechtzitting van 2 september 1959 door de Raad onder dagtekening 9 september 1959 een bevel tot nader voorbereidend onderzoek is gegeven, als uitvloeisel waarvan Dr. A. Poslavsky, geneesheer-directeur van de Willem Arntsz-Hoeve te Den Dolder, in opdracht van 's Raads fungerende voorzitter een rapport, gedateerd 25 maart 1960, heeft uitgebracht, en verweerder, op verzoek van 's Raads fungerende voorzitter, bij brief van 24 september 1959 enkele nadere stukken heeft ingezonden, betrekking

hebbende op de omtrent klager bij de Koninklijke Marine vastgestelde medische bevindingen;

Overwegende dat na voormelde openbare terechtzitting van 2 september 1959 de raadkamer onvoltallig is geworden, weshalve na aanvulling van dezelve de zaak ter voornoemde openbare terechtzitting van 1 juni 1960 opnieuw ten gronde is behandeld;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en het op zijn voornoemde openbare terechtzittingen verhandelde voor de Raad vaststaat:

dat klager op 12 augustus 1947 goedgekeurd werd voor de militaire dienst, en op 16 maart 1948 als hulpvliegtuigmonteur bij de Koninklijke Marine in werkelijke dienst kwam;

dat hij als zodanig aanvankelijk geen klachten betreffende zijn gezondheidstoestand had en zijn dienst goed verrichtte, doch in het begin van 1949 wegens psychische klachten onder behandeling werd gesteld van de marine-psychiater;

dat hij in juni 1949 werd opgenomen in het Militair Neurose Hospitaal te Austerlitz en, daarop aansluitend in maart 1950 op de psychiatrische afdeling van het Stads- en Academisch Ziekenhuis te Utrecht, welke hij na behandeling in juli 1950 kon verlaten;

dat hij met ingang van 16 januari 1951 wegens zijn psychische aandoening uit de marinedienst werd ontslagen, nadat hij op 27 september 1950 bij een geneeskundig onderzoek ongeschikt voor de dienst bij de Zeemacht was bevonden, waarbij geen verband tussen klagers lijden en de dienst werd aangenomen en het invaliditeitspercentage op minder dan 10 werd geschat;

dat hij zich op 1 mei 1951 heeft verbonden als oorlogsvrijwilliger voor dienst in Korea en op diezelfde datum daarvoor werd goedgekeurd;

dat hij op 26 mei 1951 naar Korea is vertrokken en aldaar gedurende ongeveer een maand frontdienst heeft gedaan;

dat hij echter weldra psychische moeilijkheden kreeg en, na in september 1951 enige weken klinisch te zijn verpleegd, naar Nederland is teruggezonden;

dat hij vervolgens wegens zijn psychische aandoening is afgekeurd voor de militaire dienst en deswege met ingang van 1 mei 1953 wegens gebreken werd ontslagen;

Overwegende dat nu in dit geding de vraag moet worden beantwoord, of de psychische aandoening, waaraan klager lijdende is, moet geacht worden in het in artikel 2, onder 2°, der Pensioenwet voor de landmacht 1922 bedoelde verband met de uitoefening van de militaire dienst te staan, en klager derhalve recht heeft op militair invaliditeitspensioen ingevolge genoemde wet;

Overwegende te dien aanzien, dat de militair geneeskundige dienst aanneemt, dat de door klager in de militaire dienst en daarna ondervonden psychische moeilijkheden voortvloeien uit zijn persoonlijkheidsstructuur, dat deze structuur door de uitoefening der militaire dienst

geen verandering heeft ondergaan en dat zijn toestand zowel vóór als na zijn diensttijd in Korea geen invaliditeit van 10 % of hoger veroorzaakte;

Overwegende dat daarentegen Dr. A. Poslavsky blijkens zijn vorenvermeld rapport d.d. 25 maart 1960 van oordeel is, dat klager door zijn psychische aandoening voor 30 % invalide is te achten en dat deze invaliditeit in overwegend verergerend verband staat met klagers belevingen terzake van zijn uitzending naar Korea;

Overwegende dat de Raad zich bij dit oordeel aansluit en derhalve de in de tweede rechtsoverweging dezer uitspraak gestelde vraag bevestigend beantwoordt;

dat daaraan niet afdoet hetgeen door en namens verweerder naar voren is gebracht omtrent hetgeen bij klagers keuring op 1 mei 1951 is voorgevallen;

dat toch vaststaat, dat klager toen aan de keurende medicus heeft medegedeeld, dat hij tevoren bij de Koninklijke Marine had gediend en toen tweemaal in een hospitaal verpleegd was;

dat — afgezien van de vraag, of klager, gesteld al dat hij daartoe in staat zou zijn geweest, toen op duidelijke wijze heeft te kennen gegeven om welke redenen deze opnamen hadden plaats gevonden (daaromtrent bestaat tussen partijen geschil) — het toch naar 's Raads oordeel op de weg van de keurende instantie had gelegen, zich van de medische gegevens omtrent klager, welke bij de Koninklijke Marine aanwezig waren, op de hoogte te stellen, en in ieder geval niet zonder meer klager goed te keuren voor de militaire dienst;

dat in elk geval onder de geschetste omstandigheden het Rijk het risico moet dragen, dat is voortgevloeid uit het — ten onrechte — goedkeuren van klager voor de militaire dienst;

Overwegende dat, naar uit het voorgaande volgt, de bestreden beslissing en die van 2 december 1957 niet in stand kunnen blijven en recht moet worden gedaan als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 2 december 1957, alsmede die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 19 februari 1959, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager, te rekenen van 13 september 1957, levenslang een invaliditeitspensioen ingevolge de Pensioenwet voor de landmacht 1922 berekend naar een invaliditeitspercentage van 30 en een nader te bepalen pensioensgrondslag wordt toegekend.

WETGEVING

Wet op de dierenbescherming [1])

(Wet van 25 januari 1961 houdende wijziging van de artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht en andere voorzieningen op het gebied der dierenbescherming, Stb. 19)

ALGEMEEN

§ 1. Inleiding. De strafrechtelijke bescherming van dieren deed hier te lande haar intrede met de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886. De Code Pénal bevatte geen bepalingen op dit stuk. Nederland ging verder dan menig ander land en nam niet alleen een overtreding, doch ook een misdrijf van dierenmishandeling in zijn codificatie op. Beide werden gerangschikt onder de delicten tegen de zeden.

Hoewel de omschrijving van het misdrijf in het toenmalige art. 254 W.Sr.: „mishandeling van een dier" in beginsel zeker mogelijkheden tot een bevredigende repressie bood, werd deze tengevolge van een enge interpretatie niet bereikt. Aanvankelijk nam de Hoge Raad nl. aan, dat het opzet, — evenals „mishandeling" in art. 300 W.Sr. (mensenmishandeling) sloot de in art. 254 W.Sr. gebezigde term opzet in — gericht moest zijn op een „wrede" behandeling en dat zulk een behandeling zelfs doel moest wezen. Van dierenmishandeling was dus geen sprake, indien een ander doel aanwezig was. En ter bereiking daarvan was derhalve elk middel geoorloofd, afgezien van zijn zedelijke waarde of onwaarde en al mocht ook een voor het dier dragelijker middel voorhanden zijn.

Eerst ongeveer dertig jaren later wijzigde de jurisprudentie zich in gunstige zin. In aansluiting daaraan en ter voltooiing daarvan kwam in 1920 een wetswijziging tot stand, waarbij aan art. 254 W.Sr. de inhoud werd gegeven: het „zonder redelijk doel of met overschrijding van „hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is" opzettelijk veroorzaken van pijn of letsel, benadelen van de gezondheid of onthouden van het nodige levensonderhoud werd strafbaar gesteld.

Het overtredingsartikel 455 W.Sr., dat oorspronkelijk slechts enkele bepalingen inzake trek- en lastdieren bevatte, werd toen eveneens gewijzigd.

De boven aangehaalde zinsnede van art. 254 W.Sr. maakte toetsing aan bepaalde zedelijke normen mogelijk, welke als het ware een maatschappelijk minimum aan zorg voor de dieren inhielden. Zulks sloot in, dat de rechter een eventuele groei van het rechtsbewustzijn kon

---

[1]) Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:
Bijl. Hand. II 54/55, 3868;
Bijl. Hand. II 55/56, 3868;
Bijl. Hand. II 57/58, 3868;
Bijl. Hand. II 59/60, 3868; Hand. II 59/60, bladz. 2665—2696, 2703—2706;
Bijl. Hand. I 59/60, 3868;
Bijl. Hand. I 60/61, 3868; Hand. I 60/61, bladz. 2096—2125,
waaraan bovenstaande toelichtingen zijn ontleend.

volgen. Of een doel redelijk en een middel ter bereiking daarvan toelaatbaar was, stond niet eens voor al vast. Met name kan een technische of economische ontwikkeling tot verandering van opvattingen leiden. Voorts was het mogelijk om de opvattingen betreffende mensenplichten tegenover dieren te verheffen en om gewetens wakker te schudden; hier was een wijd veld van actie voor dierenbeschermingsverenigingen en voor dierenvrienden in het algemeen. Deze organisaties zijn met onverflauwde activiteit op het gebied van de dierenbescherming werkzaam geweest; zij hebben een stimulerende werking uitgeoefend; haar streven heeft krachtig bijgedragen tot het tijdig signaleren van onnodig dierenleed en tot strafrechtelijk ingrijpen, waar dit mogelijk en geboden was.

De wet beoogt de behandeling van dieren te verbeteren; de bepalingen zijn dan ook alleen gericht tegen diegenen die naar de heersende opvatting over de verhouding mens-dier in onze westerse cultuur tekortschieten., Zij zijn dus niet gericht tegen „de landbouw" als zodanig of tegen enige andere bedrijfstak. Slechts een beperkt aantal daarvan kan in het bijzonder landbouwers raken (de bevolkingsgroep, die het meest met dieren te maken heeft) en dan nog niet eens uitsluitend hen. Daarnaast kent de wet o.a bepalingen met betrekking tot verzorgers van honden, vervoersondernemingen, houders van dierentuinen, circussen, dressuurinrichtingen, dierenasiels en ten aanzien van handelaren in bepaalde dieren.

§ 2. Voorziening in leemten der wetgeving.

a. *De algemene strafbepalingen.*

In de loop der jaren was gebleken, dat de straffeloosheid van het niet-opzettelijk veroorzaken van dierenleed hoe langer hoe minder aanvaard werd. Opzet is bij dierenmishandeling wellicht moeilijker dan bij andere opzet-misdrijven te bewijzen. Het dier kan als stomme getuige geen bewijsmiddelen verschaffen. In elk geval gaat soms tot ergernis der rechtsgenoten een dader vrij uit, wiens opzet hun vrijwel zeker lijkt. Grove onachtzaamheid en zelfs minder ernstige achteloosheid, waaruit nodeloos lijden van een dier voortvloeit, worden in steeds breder kring als strafwaardig aangevoeld. Er was dan ook reden om naast het opzet-misdrijf van art. 254 W.Sr. en de meer concreet omschreven overtreding van art. 455 W.Sr. een algemeen delict, waarvan het opzet geen element uitmaakt, in het Wetboek van Strafrecht op te nemen. Dat mishandeling van mensen alleen in de opzettelijke vorm (art. 300 e.v. W.Sr.) is strafbaar gesteld en slechts veroorzaking van dood of ernstig lichamelijk letsel door schuld een culpoos misdrijf (art. 307 e.v. W.Sr.) oplevert, mag niet beletten om ten aanzien van dierenmishandeling in zeker opzicht verder te gaan. Het dier staat immers veel hulpelozer dan een mens tegenover degene, die hem mishandelt: het kan zich meestal niet verweren of aan de mishandeling onttrekken, noch de dader „aan-„brengen" en het is, als elk ander object van eigendom of gebruik, aan de eventuele luimen van zijn eigenaar of gebruiker overgeleverd. Het bij art. 8 gewijzigde art. 455 W.Sr. vormt als het ware de pendant van

het opzet-misdrijf van art. 254 W.Sr. onder de overtredingen. Voor het opnemen van een culpoos misdrijf was onvoldoende grond.

In dit verband was het gewenst om tevens poging tot het misdrijf van art. 254 W.Sr. strafbaar te stellen: er blijven, mede als gevolg van de geschetste afhankelijkheid van het dier, ongetwijfeld tal van feiten, als in art. 254 W.Sr. omschreven, verborgen, zodat niet-voltooide uitvoering, indien zij ontdekt wordt, repressie verlangt. Het laatste lid van art. 254 W.Sr., waarbij poging tot dierenmishandeling niet strafbaar was gesteld, is daarbij geschrapt. Poging tot mishandeling is niet strafbaar; eerst poging tot zware mishandeling is dit wel (art. 82, 300 l.l., 302 W.Sr.).

De terminologische overeenstemming tussen „mishandeling" en „dierenmishandeling" moet men niet interpreteren in de zin van een wezenlijke parallellie van deze strafbare feiten. Er bestaat tussen beide een belangrijk wetssystematisch verschil, dat zijn diepste grond hierin heeft, dat mensenbescherming belangrijker is dan dierenbescherming en daarom met veel meer rechtsverfijning is geregeld. De artikelen over mensenmishandeling zijn een onderdeel van een uitvoerig en gecompliceerd stelsel van bescherming van de integriteit van het menselijk leven en de menselijke gezondheid. Art. 284 W.Sr. stelt zelfstandig strafbaar een feit dat bij een minder in finesses uitgewerkt stelsel als poging tot mishandeling zou moeten worden aangemerkt.

Ten aanzien van dieren bestaat er niet een zodanig uitgewerkt systeem. Wij kennen alleen de misdrijven van de artikelen 254 W.Sr. (dierenmishandeling) en 350 lid 2 W.Sr. (zaakbeschadigingen). Poging tot zaakbeschadiging is wel strafbaar. De strafbare feiten van beide genoemde artikelen lopen in elkaar over, concurreren zelfs voor een deel met elkaar. Het is moeilijk te verdedigen, waarom de poging tot het ene wel en die tot het andere niet strafbaar is, nu voor de motivering van dit verschil geen beroep kan worden gedaan op een uitgewerkt systeem van bepalingen betreffende dierenmishandeling. Vrees voor futiele klachten en aangiften over poging tot de misdrijven van art. 254 W.Sr. behoeft niet in dezelfde mate te bestaan als bij poging tot lichte mensenmishandeling, b.v. over het „bijna" geven van een klap bij een woordenwisseling. De laatste ligt geheel in de ruziesfeer. Bij poging tot dierenmishandeling is dit veel minder het geval.

b. *Bijzondere onderwerpen.*

Het in 1920 gewijzigde art. 254 W.Sr. bevatte twee criteria, welke beide tot een afweging van de belangen van de mens en het welzijn van het dier noopten: het redelijke doel en het toelaatbare middel. In hun algemeenheid waren deze criteria uiteraard vaag: een richtsnoer voor de waardering dier belangen gaven zij niet. Voor de toepassing in de praktijk sproten daaruit soms moeilijkheden voort. Zulks bleek bij kwesties, zoals inzake het couperen van staarten van paarden en honden en inzake z.g. kistkalveren. Bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van een bepaald middel om tot een redelijk doel te geraken ging het in feite niet zelden om de vraag, of een tot dusver niet toe-

gepaste behandeling, methode of techniek mogelijk en economisch verantwoord was. Een positief antwoord betekende dan meermalen een breuk met reeds lang bestaande bedrijfs- en andere gewoonten. Voegde men daar nog de dubia bij op biologisch gebied, b.v. betreffende het pijn-lijden van koudbloedige dieren, dan baarde het geen verwondering, dat de rechtsvorming door de jurisprudentie niet steeds bevrediging kon schenken. Slechts door raadpleging op ruime schaal van belanghebbenden en deskundigen en door alzijdig overleg konden kwesties, als zo juist bedoeld, tot een oplossing worden gebracht; soms was het zelfs gewenst, dat experimenten werden verricht, b.v. met een nieuwe methode. Het lag dan ook meer op de weg van de wetgever dan van de rechter om op deze wijze knopen door te hakken, mede gezien de tijd, welke met een en ander gemoeid zou zijn. Bovendien is de algemene uitspraak van de wetgever voor de rechtsgenoot soms duidelijker dan die van de rechter, welke op een bepaald geval betrekking heeft en menigmaal allerlei neven-overwegingen bevat. Voorts bestond er onder de opsporingsambtenaren wel eens een zekere schroom om terzake een proefproces uit te lokken: mislukte de poging dan kon de indruk worden gewekt, dat de geverbaliseerde handeling ook moreel door de beugel kon. Enerzijds kon de rechter dus niet licht tot een hem en de rechtsgenoten bevredigende uitspraak geraken en anderzijds werden hem weinig gevallen voorgelegd. Het was derhalve gewenst, dat de bedoelde min of meer „brandende" kwesties bij een wettelijke regeling een algemene oplossing vonden.

Daarbij kwam, dat algemene normen bij toepassing op concrete situaties soms een nadere uitwerking behoefden. Zulks was ten aanzien van art. 254 W.Sr. b.v. gebleken bij de kwestie der kettinghonden: de redelijkheid van het doel — het ging hier doorgaans om waakhonden — werd vrij algemeen aangenomen, doch een maatstaf ter beoordeling van hetgeen ter bereiking van dit doel toelaatbaar was, ontbrak. Hier had de lagere wetgever menigmaal ingegrepen. Tal van gemeenteverordeningen bevatten op dit stuk voorschriften. Ook andere onderwerpen van dierenbescherming had de gemeentelijke wetgever soms geregeld, al of niet in combinatie met voorschriften van andere doelstelling, b.v. het gebruik van oogkleppen bij paarden, het vervoer en het laden en lossen van dieren. Voor gevallen, waarin gedetailleerde normen niet de meest gewenste oplossing boden, was soms een vergunningsstelsel in het leven geroepen, b.v. voor inrichtingen ter verzorging van kleine huisdieren.

De rijkswetgever kon zich deze gemeentelijke ervaring ten nutte maken. De bedoelde onderwerpen waren immers doorgaans van algemene aard, zodat uiteindelijk slechts een voor het gehele land geldende regeling een adaequate oplossing vermocht te bieden. Daarnaast kon de rijkswetgever ook voor andere, nog niet door de gemeenten geregelde kwesties een oplossing zoeken. Zijn taak bestond overigens gedeeltelijk uit het verheffen tot een algemene regeling van wat in verscheidene gemeenten reeds als rechtsnorm was aanvaard. Tevens kon aldus een enkel niet gemotiveerd onderscheid b.v. tussen nabuurge-

meenten worden opgeheven. Het voorgaande houdt uiteraard niet in, dat hiermede een verdere ontplooiing der gemeentelijke activiteit op het terrein der dierenbescherming werd afgesneden.

§ 3. *Algemene opzet en indeling van de wet.*

Er is niet gestreefd naar een min of meer volledige opsomming van 's mensen plichten jegens het dier, gelijk soms in kringen der dierenbescherming wordt bepleit. Slechts indien de algemene norm kennelijk te kort schoot had concretisering plaats, hetzij door een duidelijke aanwijzing van bepaalde feiten als vallende onder het delict dierenmishandeling, hetzij door het stellen van min of meer gedetailleerde normen, hetzij door het scheppen van administratief toezicht (vergunningsstelsel). Hieruit vloeit de opzet van de wet voort.

De algemene strafbepalingen (art. 254 en 455 W.Sr.) werden aangevuld; enkele zo concreet mogelijk omschreven feiten werden als bijzondere gevallen van de algemene overtreding van dierenmishandeling opgenomen (art. 455, tweede lid, W.Sr.; art. 8). Daaruit volgde tevens dat in die gevallen geen sprake kon zijn van een „redelijk doel", tenzij uitzonderlijke rechtvaardigingsgronden voorhanden zijn. Er zijn gevallen denkbaar waarin het gepleegde feit ook onder het ernstiger delict van art. 254 W.Sr. zal vallen. De algemene strafbepalingen met daaraan toegevoegde bijzondere bepalingen blijven op de boven reeds vermelde gronden deel uitmaken van het algemene strafrecht.

De plaatsing van de dierenmishandeling en van de aanverwante overtreding onder de delicten tegen de zeden is gehandhaafd, al is de bestaande indeling niet ideaal.[1]) Nu de titel „Misdrijven tegen de „zeden", zoals zij eenmaal is opgezet, een samenvoeging van enigszins heterogene delicten bevat, en een algehele zuivering van deze titel niet bij de onderhavige wet kon geschieden, leek geen overwegend belang er zich tegen te verzetten, ook de dierenmishandeling in die titel te laten staan. Het door dierenmishandeling aangetaste rechtsgoed is aldus op voor ieder aanvaardbare wijze omschreven, terwijl de ernstige morele laakbaarheid daaruit ten duidelijkste blijkt.

Tot de zedelijke normen, welke door nieuwe delictsomschrijvingen tevens tot rechtsnormen zijn gemaakt, vallen niet die, welke kunnen worden samengevat in begrippen als de waardigheid van het dier of de ongeschondenheid van zijn natuurlijke staat. Slechts wat volgens

---

[1]) In het Hand- en Leerboek van het Nederlandse Strafrecht der hoogleraren Mrs. van Bemmelen en Van Hattum (deel II, blz. 442/443) vindt men na een critische beschouwing van hetgeen wel of niet voor deze indeling zou kunnen pleiten, de volgende slotsom: „Dat de misdrijven van de artikelen 252, 253, 254 en 254 *bis* door de wetgever hier geplaatst zijn, ligt hieraan, dat de wetgever enige moeite had om ze elders onder te brengen. Het aangetaste rechtsbelang of rechtsgoed is vooral bij deze delicten niet duidelijk aanwijsbaar. Toch ware het beter geweest wanneer de wetgever onder de delicten tegen de zeden uitsluitend misdrijven tegen de geslachtelijke zedelijkheid had begrepen."
Intussen geven de hooggeleerde schrijvers met betrekking tot de plaatsing van art. 254 W.Sr. geen werkelijk alternatief.

algemene opvatting als dierenmishandeling in engere zin wordt beschouwd — het veroorzaken van pijn of letsel, het benadelen van de gezondheid en het onthouden van de nodige verzorging — is strafbaar gesteld; daarnaast is dierenkwelling als overtreding aangemerkt. Tot een verder gaande strafbaarstelling — ter bescherming van de bedoelde waardigheid of natuurlijke staat —, zoals sommige dierenbeschermers deze voorstaan is de wetgever niet gegaan. Men heeft zich in de onderhavige materie zorgvuldig gehoed voor sentimentaliteit en voor een te zeer naar analogie van menselijke gevoelens interpreteren van de reacties der dieren.

Het strafrecht is niet los te denken van „het schuldbegrip in ruime „zin" („élement moral"). Strafbaar moet iemand pas zijn, indien hem iets te verwijten valt. Zo worden dieren soms slecht behandeld doordat zij te zeer worden verwend; hier past in het algemeen nog geen verwijt, een strafsanctie behoeft hier niet te worden bedreigd. De verwennerij is meer domheid dan slechtheid en domheid onttrekt zich in de regel aan de toepassing van de strafwet.

Het strafrecht beoogt ook niet alle zedelijke normen een maatschappelijke sanctie te verschaffen; bovendien is het zeer de vraag, of de bedoelde verdergaande normen tot de algemeen aanvaarde moraal behoren. Het dier is geen rechtssubject, wel rechtsobject.

Het hoofdstuk „Bijzondere voorschriften" regelt administratief toezicht (vergunningen) op min of meer „brandende" kwesties; zij beperken zich, wat de gedetailleerde normen betreft, tot behandeling van waak- of heemhonden en mestkalveren (art. 1). De regeling op dit vrij technisch terrein, evenals die inzake de eisen, welke bij vergunningen kunnen worden gesteld (circussen, dierentuinen, honden- en kattenwinkels, enz., (art. 2) heeft de wetgever gedelegeerd. Aldus kunnen tevens bij technische of economische ontwikkelingen spoedig de eventueel noodzakelijke wijzigingen tot stand komen.

§ 4. Onderwerpen, welke niet in de wet zijn geregeld, doch vervallen en/of besproken zijn bij de behandeling der wet.

De bepalingen, welke in de wet zijn opgenomen, bevatten een keuze uit veel, wat van de zijde van de dierenbescherming al sinds lange tijd wordt voorgestaan.

Vivisectie kon naar de mening van de regering in het belang van de volksgezondheid als onderzoekmethode niet worden gemist. De pokken zijn uit ons land verdwenen dank zij het gebruik van koepokstof, die echter alleen kan worden bereid, wanneer daarvoor kalveren worden gebruikt. Hetzelfde geldt voor de bestrijding van de kinderverlamming (polio). Hierbij worden apen gebruikt, die evenzo dienstbaar worden gemaakt aan de bescherming van de gezondheid van het jonge kind en van de mensheid in het algemeen. Toepassing van de z.g. industriële of commerciële vivisectie komt hier te lande niet of bijna niet voor (cosmetische industrie, bloembollenindustrie). Dit onderwerp is dan ook niet in de wet aangeroerd. Vivisectieproeven geschieden veelal on-

der narcose of plaatselijke verdoving, voordat de proeven geschieden, met uitzondering van naaldproeven voor injecties en bloedafname.

Het nodeloos veroorzaken van pijn bij dierproeven, indien bewezen, is strafbaar volgens art. 7 of 8. Het is echter onmogelijk dergelijke proeven, voor zover zij onjuist moeten worden geacht, met zoveel woorden in de wet te omschrijven. Het opnemen in art. 8 zou slechts in aanmerking komen, indien de nodeloosheid van die proeven in het algemeen vaststond en dus een algeheel verbod wenselijk zou zijn. Tegen misbruiken op het terrein van de proefneming op dieren kunnen opsporingsambtenaren en het O.M. optreden door z.n. gebruik te maken van de hun bij art. 6 toegekende bevoegdheden (repressief toezicht).

Ook ten aanzien van de herhalingsproeven kan men niet in het algemeen stellen, dat zij steeds onjuist zijn, omdat zij voor het onderwijs met even goed of beter resultaat door films zouden kunnen worden vervangen. Het eigen inzicht van de docenten inzake de wetenschappelijke voorlichting bij het onderwijs kan bezwaarlijk aan banden worden gelegd; de nadruk moet hier worden gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken docenten. Ingeval van demonstraties, welke geen redelijk doel dienen en hierdoor bij het dier pijn of letsel wordt veroorzaakt, maken degenen die deze proefnemingen verrichten, zich aan een strafbaar feit schuldig.

De strafbaarheid van „niet strikt noodzakelijke" proeven nemen is reeds gegeven in de eis, dat er een redelijk doel moet zijn en dat de grenzen van wat ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, niet mogen worden overschreden. Evenmin als het mogelijk is een nadere omschrijving te geven van „redelijk doel" is het mogelijk een nadere omschrijving te geven van „niet strikt noodzakelijk". Bij twijfel zal de rechter moeten uitmaken of de proef al dan niet strikt noodzakelijk moet worden geacht.

Tot opneming van een vergunningenstelsel in de wet is de regering niet overgegaan (preventieve controle). De huidige wet biedt voldoende waarborgen, ook door de aard dergenen die zich met vivisectie bezig houden; ook bij een vergunningenstelsel is het noodzakelijk telkens de eis te stellen, dat wanneer men vivisectie pleegt, het ook telkens een redelijk doel moet hebben; een vergunningenstelsel brengt in verhouding tot datgene, wat daar tegenover staat, een administratieve rompslomp met zich.

In de wet is voorbijgegaan aan *de vormen van moedwillige kwelling van dieren,* zoals die is waar te nemen bij de uitoefening van de jacht en visserij en bij hippische wedstrijden: verloren geschoten wild, afbeulen van paarden bij wedstrijden.

De jacht is nuttig, ja is noodzakelijk. Indien niet gejaagd mocht worden, zou de landbouw met enorme wildschade te kampen hebben. De jager doet uiteraard zijn best om „ziek schieten" te voorkomen, en als dit niet gelukt, om „verloren geschoten" wild binnen te krijgen. Hierin ligt het grote verschil met de handelingen, waartegen de wet zich richt. Bij

de echte dierenmishandeling is immers het oogmerk om dierenleed te voorkomen juist niet aanwezig. Het gebeurt natuurlijk wel eens, dat de jager het risico van „verloren schieten" verkeerd berekent, maar dit is nooit geheel te vermijden. Overigens kan „verloren geschoten" wild door een jachthond meestal nog wel gehaald worden, ook uit voor de mens ontoegankelijk terrein.

De uitoefening van de jacht en de visserij is in haar totaliteit gereglementeerd in de Jachtwet en in de Visserijwet, waarbij met name in de Jachtwet zoveel mogelijk rekening ermee is gehouden, dat binnen het kader van de jacht geen onnodige wreedheden tegen dieren worden gepleegd. Er mag b.v. slechts gejaagd worden met de bij de wet toegestane middelen, waartoe o.a. strikken niet behoren. Voorts is het mogelijk de jachtacte van iemand, die zich bij de jacht aan dierenmishandeling schuldig maakt, in te trekken en kan de rechter in dergelijke gevallen zelfs, als bijkomende straf, gedurende meerdere jaren de bevoegdheid tot jagen ontnemen, b.v. indien een jager schiet, wetend, dat hij geen kans heeft het wild direct te doden of het na aanschot te bemachtigen.

Dat de wet op de dierenbescherming geen speciale maatregelen bevat tegen dierenmishandeling, begaan bij de uitoefening van de jacht en de visserij en bij hippische wedstrijden, wil niet zeggen, dat daartegen niet krachtens deze wet kan worden opgetreden. In beginsel zijn ook hierop de algemene bepalingen: art. 254, eerste lid, sub 1°, en art. 455, eerste lid, sub 1° W.Sr., toepasselijk.

Het gebruik van vergiften ter verdelging van schadelijke dieren, welke vallen onder het begrip „schadelijk wild" in de zin van de Jachtwet is, evenals het zich tot dat doel met vergiften in het veld bevinden, bij art. 22, vierde lid, van de Jachtwet verboden. Voorts moet worden gewezen op art. 13 van het ontwerp nieuwe Bestrijdingsmiddelenwet. Onder dat onderwerp vallen o.m. middelen ter bestrijding van dieren, die schade kunnen aanrichten aan planten en delen daarvan. Tot deze dieren kunnen ook behoren dieren, die geen „schadelijk wild" zijn, zoals ratten en muizen. Genoemd art. 13 bevat nu, voor wat alle bestrijdingsmiddelen in de zin van het ontwerp betreft, een voorziening ter bescherming van dieren, welker instandhouding gewenst is.

De beide aangehaalde bepalingen zullen dus te zamen belangrijke mogelijkheden bieden om het euvel: schade aan dieren die men niet wilde treffen, tegen te gaan. Men is daarbij dus geenszins van het art. 455 W.Sr. afhankelijk. Als bepaling met algemene strekking zal dit artikel slechts een aanvullende werking hebben naast de speciale bepalingen van art. 22 van de Jachtwet en art. 13 van het ontwerp-Bestrijdingsmiddelenwet, nadat dit het *Staatsblad* zal hebben bereikt.

De regering had aanvankelijk in art. 455 W.Sr. ook strafbaar gesteld *het gebruiken van een paard, dat voorzien was van oogkleppen,* tenzij de veiligheid of de bijzondere aard van het vervoer zulks vereiste.

Het dragen van oogkleppen betekent voor paarden veelal een kwel-

ling. Niet goed passende oogkleppen, hetgeen in de praktijk vrij veel voorkomt, hebben naast de last die zij het paard bij het zien veroorzaken, niet zelden allerlei oogbezwaren tengevolge (het bewijs is echter soms moeilijk te leveren). Daar gebleken was, dat paarden zonder oogkleppen over het algemeen geen gevaar opleveren voor het verkeer, leek een verbod hier op zijn plaats. Verscheidene gemeenten waren reeds tot het uitvaardigen van een dergelijk verbod overgegaan. Niet wenselijk werd geacht dat het verbod zou gelden voor paarden, welke uit hoofde van hun bijzondere eigenschappen zonder oogkleppen gevaar voor het verkeer opleveren. Tevens zou een uitzondering moeten worden gemaakt voor paarden, welke gespannen plegen te worden voor lijk- en staatsiekoetsen, dan wel bij draverijen en concoursen-hippique worden gebruikt, aangezien deze dieren, b.v. door een menigte langs de kant van de weg, gemakkelijk kunnen schrikken waardoor de veiligheid in gevaar zou worden gebracht of het decorum van de stoet zou worden verstoord.

Bij nader inzien was de regering van oordeel dat voorlopig kon worden afgewacht of het onnodig gebruik van oogkleppen, dat nog dagelijks te constateren valt, voldoende kan worden bestreden door een juiste voorlichting vanwege de daarvoor in aanmerking komende organen en aldus zal afnemen. Op grond daarvan heeft zij de bepaling omtrent de oogkleppen bij nota van wijzigingen in de ontwerp-wet geschrapt.

Een wettelijke regeling inzake *de bestrijding van het euvel van de stropende honden en katten* is evenmin tot stand gekomen. Een zeer lastig punt voor een eventuele regeling terzake was het criterium voor de gevallen, waarin doden van een hond kan worden toegestaan. Betrapping op heterdaad van een stropende hond is veelal niet mogelijk en dus als criterium te eng. Het criterium mag echter ook niet zo ruim zijn, dat elke hond, die eens een keer alleen in het veld vertoeft, gevaar loopt.

De eigenaar van een loslopende hond is civielrechtelijk voor eventuele schade aansprakelijk (art. 1404 B.W.). Deze civielrechtelijke schadeplicht werkt in zekere zin preventief. Bovendien stelt art. 425 W.Sr. strafbaar de eigenaar, die niet voldoende zorg draagt voor een onder zijn hoede staand gevaarlijk dier. Wanneer de eigenaar onbekend blijft en niet komt opdagen, kan de politie met een opgevangen kat of hond handelen naar bevind van zaken en zal zij zelfs onder omstandigheden, wanneer dat beest gevaarlijk is gebleken, mogen overgaan tot het doden van het dier (art. 4).

Geen strafbepalingen tegen *het doden van éigen dieren zonder redelijk doel* zijn in de wet opgenomen. Een vergelijking met hetgeen aangaande het doden van mensen is voorgeschreven, gaat niet op. Doden behoeft geen pijn te doen en zal zelfs — juist wanneer het een dier betreft — geen angst behoeven te veroorzaken. Wie het doden nochtans als een verzwaarde mishandeling ziet, zoekt het wezen der mishande-

ling dus meer in de agressie of rechtskrenking dan in het toevoegen van leed. Wie in deze gedachtengang het doden van een dier strafbaar zou willen stellen, erkent dus een recht van de dieren op het leven.

Een verbod, eigen dieren zonder redelijk doel te doden, zou bovendien een dode letter zijn omdat de praktijk zou eisen, het enkele feit, dat de eigenaar zich van het dier wil ontdoen, als een redelijk doel te beschouwen. Anders zou immers de wettigheid van het doden van een dier afhankelijk zijn van de vraag, of de eigenaar — die men toch niet dwingen kan het dier tegen zijn zin te houden — het aan een ander heeft kunnen overdoen. Ook het loslaten van het dier zal voor deze eigenaar vrijwel nooit uitkomst kunnen bieden, daar dit toch bijna altijd strafbaar zal zijn ingevolge het nieuwe art. 455 W.Sr.

Bij de onderhavige problematiek dient men niet uit het oog te verliezen dat, voor zover de huisdieren niet voor de slacht worden gehouden en niet zodanig worden gehuisvest, dat men de intensiteit hunner vermenigvuldiging in de hand heeft, overbevolking zal kunnen dreigen, bij voorbeeld van katten. Men moet zodanige dieren dus kunnen afmaken, en het heeft weinig zin hierbij de eis te stellen, dat men in elk concreet geval bewijst geen redelijker bestemming voor het dier te hebben kunnen vinden.

Overigens moge er op worden gewezen, dat het trekken van de parallel met het doden van mensen ook zou moeten leiden tot een verbod tot het doden van in het wild levende dieren zonder redelijk doel. Dit zou tot een heel ander stelsel leiden dan dat van de huidige Jachtwet, Vogelwet en Visserijwet, welke meer op de bescherming van diersoorten dan op die van individuen gericht zijn.

Opneming van *een verbod, na een aanrijding een daarbij gewond of gekwetst dier achter te laten in hulpeloze toestand,* werd niet gewenst geacht.

Het niet opnemen van een bepaling als hier bedoeld, betekent echter niet, dat men machteloos zou staan tegenover hem, die een dier, hetzij rat of kat, bij een aanrijding wondt en er zich niet voldoende om bekommert. De algemene bepaling van art. 455, eerste lid, sub 1°, W.Sr., welke o.m. verbiedt de gezondheid van een dier nodeloos te benadelen, geeft de mogelijkheid hiertegen op te treden.

Er is geen verbodsbepaling in de wet opgenomen inzake *het op de markt brengen of hebben en het vervreemden van zieke, gebrekkige of afgeleefde dieren.* Eventueel kan worden opgetreden op grond van art. 455, tweede lid, onder a, W.Sr.

Evenmin is een afzonderlijk verbod opgenomen om *levende dieren als doel te gebruiken bij openbare of prijsschietwedstrijden.* Dit paste in zoverre niet in de opzet van de wet, welke naast de algemene bepalingen der art. 254 en 455, eerste lid, W.Sr., slechts die handelingen met name strafbaar stelt, welke hier te lande geregeld plaats vinden en over welker strafbaarheid twijfel zou kunnen bestaan. Eventueel is art. 455, eerste lid, W.Sr. toepasselijk.

Ook bestond *geen aanleiding om voor lagere dieren (vissen en ongewervelde dieren) een geprivilegeerde bescherming te scheppen* (te denken aan z.g. snoeken, palingen onbedwelmd het vel afstropen, in kokend water gaar koken van levende alikruiken, krabben, kreeften enz.). op grond van de algemene regeling betreffende dierenmishandeling of -kwelling, zal ook met betrekking tot deze dieren de strafrechter van geval tot geval moeten uitmaken, in hoeverre hij mishandeling of kwelling aanwezig acht.

De regering, die van oordeel was, dat bij de uitvoering van deze wet, zich geregeld behoefte zou doen gevoelen aan voorlichting en advies, had *de instelling van een vast college van advies en bijstand voorgesteld, een „Raad voor de dierenbescherming"*. Dit college, 5 tot 9 man sterk gedacht, zou op verzoek van de regering of uit eigen beweging van advies dienen betreffende de dierenbescherming in het algemeen (b.v. over A.M.v.B. ter uitvoering van deze wet), in welk verband het ook voorstellen zou kunnen doen tot uitbreiding of wijziging van de wettelijke bepalingen op dit gebied. Het zou daartoe moeten beschikken over theoretische en praktische deskundigheid op het uitgebreide gebied der dierenbescherming; tevens zou rekening moeten worden gehouden met de grote verscheidenheid van gezichtspunten, die bij deze stof van belang zijn. Belanghebbenden, deskundigen en dierenbeschermers zouden daarin vertegenwoordigd kunnen zijn, terwijl ministeriële vertegenwoordigers als adviserende leden waren gedacht.

De Tweede Kamer achtte de instelling van een dergelijke raad niet voldoende noodzakelijk en verwierp de instelling daarvan.

De controle op de deugdelijkheid van apparaten, welke worden gebezigd bij electrische bedwelming van slachtdieren, is geregeld bij de beschikking van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid van 23 dec. 1957, (stcrt. 253), welke uitvoering geeft aan art. 9 vierde lid, van het Vleeskeuringsbesluit (Stb. 1957, 29), dat op 16 februari 1958 in werking is getreden. In art. 9, derde lid, van dit besluit is thans voorgeschreven, dat de werktuigen, welke worden gebezigd bij de *mechanische* bedwelming deugdelijk en doelmatig moeten zijn en slechts mogen worden gebruikt door daartoe bekwame personen.

Dit voorschrift zal ook gelden voor huisslachtingen (beter aan te duiden als gezinsslachtingen, omdat deze slachtingen, bestemd voor gezinsverbruik, hoe langer hoe meer plaats hebben in inrichtingen, als bedoeld in art. 19 van de Vleeskeuringswet (Stb. 1919, 524), een ontwikkeling welke ook op hygiënische gronden moet worden toegejuicht). Het bedwelmen bij deze slachtingen geschiedt tot nu toe niet steeds op deskundige wijze. Er mag worden verwacht dat het nieuwe voorschrift hierin verbetering zal brengen. Het maken van verordeningen met betrekking tot het centraliseren van gezinsslachtingen in inrichtingen als bedoeld in art. 19 van de Vleeskeuringswet komt ingevolge art. 26, tweede lid, van die wet toe aan de gemeenteraden, waarvan een vrij aanzienlijk aantal reeds gebruik van deze bevoegdheid heeft gemaakt.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht te wijzigen en enige andere voorzieningen op het gebied der dierenbescherming te treffen;

Zo is het, dat Wij de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Bijzondere voorschriften

Artikel 1. 1. Wij stellen bij algemene maatregel van bestuur regelen nopens het houden van een waak- of heemhond en, gehoord het Landbouwschap, nopens het houden van mestkalveren.

2. Daarbij kan op overtreding van deze regelen straf worden gesteld, doch geen andere of hogere dan hechtenis van een maand of geldboete van driehonderd gulden.

Daar de behandeling van *waakhonden* vaak zeer slecht was, hadden verscheidene gemeenten reeds een verordening op het houden van deze dieren gemaakt. Thans wordt deze materie voor het gehele land bij A.M.v.B. geregeld. Het ligt in de bedoeling daarbij, voor het geval de honden worden vastgelegd of opgesloten, minimum-eisen te stellen, waaraan alsdan moet worden voldaan. Deze voorschriften zullen van enigszins technische aard zijn, b.v. betreffende de bouw van het hok, de ren, de afmetingen van de lijn (looplijn). Ook zal aandacht worden besteed aan de verzorging bij vriezend weer.

Mestkalveren worden niet zelden in een nauwe en donkere ruimte gehouden (z.g. kist), waarin deze dieren zich niet of nauwelijks kunnen bewegen, omdat hierdoor het vlees blanker zal worden en in verband hiermede de geldswaarde van deze dieren zal toenemen.

Hoewel de ontwikkeling van de moderne mestmethoden aan het algehele beeld van de behandeling van mestkalveren een gunstiger aspect geeft, kwam het houden van deze dieren op een wijze, die uit een oogpunt van dierenbescherming ontoelaatbaar was, nog in zodanige mate voor, dat een wettelijke regeling gerechtvaardigd scheen. Het economisch motief kon niet worden beschouwd als een redelijk doel, dat de voor het dier kwellende opsluiting in een zeer nauw hok rechtvaardigde en waarvan voor het dier kwellende misvormingen het gevolg zijn. Daarom had de regering in het ontwerp-wet het houden

van kistkalveren strafbaar gesteld. Verboden werd daarin het houden van deze dieren in een ruimte, waarin deze dieren zich niet of nauwelijks konden bewegen (niet gemakkelijk konden staan, de kop bewegen of op elk der zijden gaan liggen) of waarin het daglicht niet of nauwelijks kon doordringen.

Op grond van de kritiek van agrarische en commerciële zijde werd een algeheel verbod ingetrokken. Gebleken was, dat nieuwe inzichten bij de kalfmesterij ertoe hebben geleid betere stalling mogelijk te maken.

In verband met het intrekken van de voorgestelde strafbepaling werd een regeling der kalfmesterij ingelast in art. 1. Dit artikel opent de mogelijkheid inzake het houden van mestkalveren om de toepassing van de kwellende mestmethoden, welke ten aanzien van z.g. kistkalveren werden gebezigd, tegen te gaan.

Artikel 2. 1. Het is verboden zonder vergunning van burgemeester en wethouders als bedrijf uit te oefenen het kopen, ten verkoop voorradig hebben, verkopen, in bewaring nemen, africhten of doden van honden of katten. Aan de vergunning kunnen voorschriften worden verbonden.

2. Belanghebbenden kunnen binnen een maand na de datum van de verzending van een beslissing, krachtens dit artikel genomen, daarvan bij Gedeputeerde Staten in beroep komen.

3. Wij stellen terzake bij algemene maatregel van bestuur nadere regelen.

4. Overtreding van het in het eerste lid gestelde verbod of van een krachtens dat lid gegeven voorschrift wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

Het was gebleken, dat de behandeling van honden en katten in dierenwinkels, dierenpensions, asyls, e.d. in bepaalde gevallen veel te wensen overliet. In navolging van tal van gemeenten was het gewenst het houden van dergelijke inrichtingen aan een vergunning te binden. Bij de vergunning kunnen dan voorschriften worden gegeven over b.v. de verzorging en de huisvesting der dieren. Een en ander zal worden uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur, waarin ook zal worden bepaald, in welke gevallen een vergunning kan worden geweigerd. Dit zal o.a. het geval zijn, wanneer de aanvrager is veroordeeld terzake van overtreding van de artikelen 254 of 455 W.Sr.

Het tweede lid voorziet in een beroepsmogelijkheid bij Gedeputeerde Staten.

De artikelen 1 en 2 zijn beperkt tot voorschriften waaraan in concreto behoefte is gebleken; daarom is ook art. 2 tot honden en katten beperkt gehouden.

Artikel 3. 1. Het is verboden zonder vergunning van of vanwege Onze Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschap-

pen een inrichting te houden, waar dieren van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten of groepen van soorten worden tentoongesteld of vertoond, afgericht, dan wel ten verkoop voorradig worden gehouden. Aangewezen worden slechts in Nederland niet in het wild levende soorten, met uitzondering van honden, katten en soorten van dieren, welke in Nederland plegen te worden gehouden met het oog op een door het dier te leveren of daarvan afkomstig goed of in verband met de trekkracht van het dier.

2. Wij kunnen bij algemene maatregel van bestuur ten aanzien van bepaalde groepen van inrichtingen al dan niet voor bepaalde soorten van dieren ontheffing verlenen van het in het vorige lid gestelde verbod.

3. Aan de vergunning kunnen voorschriften worden verbonden teneinde een behoorlijke verzorging en behandeling van de dieren te verzekeren.

4. Ten aanzien van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen zeldzame diersoorten kunnen de voorschriften ook strekken tot bevordering van de instandhouding van de soort.

5. Een vergunning kan slechts worden geweigerd, indien de in het derde en vierde lid bedoelde oogmerken niet in voldoende mate door het geven van voorschriften kunnen worden verwezenlijkt.

6. Een vergunning wordt verleend voor bepaalde of onbepaalde tijd; zij kan te allen tijde worden ingetrokken, indien de daaraan verbonden voorschriften niet zijn nageleefd of op grond van omstandigheden, die, waren zij ten tijde van het verlenen van de vergunning bekend geweest, tot een andere beslissing zouden hebben geleid.

7. Belanghebbenden kunnen binnen twee maanden na de datum van de verzending van een beslissing, krachtens dit artikel genomen, daarvan bij Ons in beroep komen.

8. Overtreding van het in het eerste lid gestelde verbod of van een krachtens het derde of vierde lid gegeven voorschrift wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

De „uitheemse" dieren, waarvan in dit artikel sprake is, behoeven doorgaans in gevangenschap en gelet op ons klimaat een bijzondere zorg, waarvoor speciale ervaring en kundigheid vereist zijn. Het artikel is slechts toepasselijk op vier categorieën van inrichtingen, nl. de dierenhandel („ten verkoop voorradig"), dierenparken („tentoongesteld"), circussen e.a. („vertoond") en dressuurinrichtingen („gedresseerd om te worden vertoond").

Bij inrichtingen van elk van deze groepen, komt het voor, dat dieren

onvoldoende verzorging ondervinden, hetzij door het ontbreken van kennis en ervaring, hetzij door het ontbreken van voldoende middelen, hetzij wellicht zelfs door bewuste nalatigheid, gebaseerd op een commerciële afweging der daardoor bespaarde verzorgingskosten en het daaruit anderzijds voortvloeiende verlies van een zeker percentage der dieren. Het vergunningsstelsel beoogt de mogelijkheid te bereiken om, door het stellen van minimale eisen, excessen te voorkomen of tegen te gaan.

Teneinde te ver gaande detaillering in de wet te voorkomen is de werkingssfeer van het eerste lid ruim omschreven. Hieruit blijkt, dat b.v. uitheemse pelsdieren die voor de bontindustrie worden gefokt, niet zullen worden aangewezen.

In het tweede lid is de mogelijkheid geopend voor het maken van uitzonderingen. Hierbij kan b.v. worden gedacht aan instellingen, die geringe aantallen van bepaalde soorten van dieren bezitten, zoals b.v. hertenkampen met slechts enkele uitheemse herten.

In de voorschriften, welke krachtens het derde lid aan een vergunning kunnen worden verbonden, kunnen onder meer beperkingen worden gesteld ten aanzien van soorten of aantallen van dieren, welke naar verwachting in de betrokken inrichting behoorlijke verzorging en behandeling zullen vinden.

Het vierde lid steunt op een andere gedachte, namelijk deze, dat het uit een oogpunt van bescherming van uiterst zeldzame diersoorten gewenst kan zijn om, als een onderdeel van de internationale samenwerking op dit punt, te bevorderen, dat de beschikbaar komende exemplaren van deze soorten slechts worden gehouden in die dierentuinen, waaraan de verzorging daarvan het best kan worden toevertrouwd.

De drie volgende leden beogen te voorkomen, dat de inrichtingen, waarop dit artikel toepasselijk is, onnodig in hun bewegingsvrijheid zouden worden belemmerd; het vijfde lid beperkt slechts de weigeringsgronden.

Artikel 4. 1. De bezoldigde ambtenaren van de rijks- en gemeentepolitie, alsmede de daartoe door Onze Minister van Justitie aangewezen onbezoldigde ambtenaren van de rijks- en gemeentepolitie, zijn bevoegd:

a. honden en katten op te vangen, die tussen zonsondergang en zonsopgang elders dan op het erf van de eigenaar of houder zonder toezicht worden aangetroffen;

b. honden en katten, die zich zonder toezicht bevinden op erven of in het veld als bedoeld in artikel 1 van de Jachtwet, en welke een onmiddellijk gevaar vormen voor zich op het erf of in het veld bevindende dieren, waarvan de instandhouding gewenst is, te vangen en, als geen ander middel tot afwering van het gevaar ten dienste staat, te doden.

2. Het hoofd van de plaatselijke politie van de gemeente waar de hond of de kat is gevangen of gedood, geeft van dit

vangen of doden bericht aan de eigenaar of houder van het dier, indien deze bekend is. De eigenaar of houder is verplicht het dier, indien dit nog in leven is, binnen veertien dagen na de datum van het bericht op te halen of te doen ophalen.

3. Niet nakoming van de in lid 2 gestelde plicht wordt gestraft met geldboete van ten hoogste honderd gulden.

4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot het in de voorgaande leden bepaalde.

Deze bepaling is het resultaat van afweging van de belangen van de eigenaren van loslopende honden en katten enerzijds en het belang der bescherming van landbouwhuishouddieren, wild en zangvogels anderzijds.

De politie is op grond van art. 4 sub b gerechtigd over te gaan tot het doodschieten van b.v. een gevaarlijk gebleken hond, wanneer gebleken is, dat de eigenaar niet komt opdagen en dat het opnieuw loslaten zou leiden tot gevaar voor b.v. schapen. (art. 40, 41 W.Sr.)

Bij arrest van de H.R. van 2 mei 1932 is bepaald, dat „erf" is een aanhorigheid van een woning, zodat het terrein, waarop men honden en katten zou kunnen doden, zeer beperkt is; bij arrest van 19 juni 1939 Ned. Jur. 1939, nr. 987, is beslist, dat de hond niet zonder toezicht is, als men deze enige ogenblikken uit het oog heeft verloren en in een arrest van 9 december 1947, Ned. Jur. 1948, nr. 64, dat een dier onder toezicht is, als zijn gangen worden nagegaan.

Zie ook bij art. 6 en 9.

Artikel 5. De bij of krachtens dit hoofdstuk strafbaar gestelde feiten zijn overtredingen.

Artikel 6. 1. De opsporingsambtenaren zijn bevoegd tot het opsporen van de bij of krachtens dit hoofdstuk strafbaar gestelde feiten elke plaats te betreden, waar redelijkerwijs vermoed kan worden, dat een zodanig strafbaar feit wordt begaan.

2. Zij zijn te allen tijde bevoegd ter inbeslagneming de uitlevering te vorderen van alle voor inbeslagneming vatbare voorwerpen.

3. In woningen treden zij tegen de wil van de bewoner niet binnen dan op vertoon van een schriftelijke bijzondere last van of in tegenwoordigheid van de Officier van Justitie of van een zijner hulp-officieren.

4. De artikelen 120, tweede lid, 121, 122 en 123 van het Wetboek van Strafvordering zijn van overeenkomstige toepassing.

Doordat dierenmishandeling meestal niet in het openbaar geschiedt, wordt een groot aantal gevallen nimmer ontdekt. Om dit aantal zo

veel mogelijk te beperken, worden hier en in art. 9 de opsporingsambtenaren bijzondere bevoegdheden verleend.

Zie bij art. 4, 9.

HOOFDSTUK II

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van enkele andere wetten

Artikel 7. Artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht [1]) wordt gelezen als volgt:

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste duizend gulden wordt gestraft:

1°. hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk een dier pijn of letsel veroorzaakt of de gezondheid van een dier benadeelt;

2°. hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk aan een dier, dat geheel of ten dele aan hem toebehoort en onder zijn toezicht staat of aan een dier, tot welks verzorging hij verplicht is, de nodige verzorging onthoudt.

Het dier kan, indien het de schuldige toebehoort, worden verbeurdverklaard.

Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens een der strafbare feiten, omschreven in dit artikel of in artikel 455, onherroepelijk is geworden, kan gevangenisstraf van ten hoogste een jaar worden opgelegd.

De geroepenheid van de wetgever, thans de strafbepalingen tegen het kwellen van dieren in verscheidene opzichten te verscherpen, vond naar de mening van de regering zijn grond in het feit, dat dit kwellen naar de *huidige* positieve moraal niet alleen verboden maar zelfs strafwaardig is.

Het strafmaximum is in het gewijzigde artikel verhoogd om daardoor de ernst van het misdrijf beter tot uitdrukking te brengen. In de tweede plaats is onder 2° „het nodige levensonderhoud" vervangen door „de nodige verzorging", waardoor verschillende gevallen van verwaarlozing, welke voorheen niet strafbaar waren, omdat het „opzettelijk de gezondheid benadelen" niet te bewijzen was, onder het artikel vallen.

Voorts is de mogelijkheid geopend aan degenen, die zich bij herhaling aan het misdrijf van dierenmishandeling hebben schuldig ge-

[1]) Laatstelijk gewijzigd bij de wet van 22 december 1960 (*Stb.* 559).

maakt of die eerder gestraft zijn wegens overtreding van art. 455 W.Sr., een hogere straf op te leggen.

Tenslotte is op de gronden, welke reeds in het algemene deel dezer toelichtingen zijn vermeld, de bepaling, dat poging tot het misdrijf van dierenmishandeling niet strafbaar is, geschrapt. De vervallen straffeloosheid van zodanige poging was een uitzondering op de regel, dat de poging tot ieder misdrijf strafbaar is. Er is geen reden bij de dierenmishandeling een uitzondering te maken op de regel, dat poging tot misdrijf strafbaar is.

In de toevoeging van de woorden „zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is" in art. 254 W.Sr. en van „nodeloos" in art. 455 W.Sr. ligt een afzonderlijk element besloten van het in de bepaling omschreven strafbare feit. In art. 254 W.Sr. b.v. wordt niet alleen geëist, dat een dier opzettelijk pijn wordt gedaan, maar bovendien, dat dit is geschied zonder redelijk doel, enz. Zou men de bedoelde toevoegingen in de wetsbepalingen vervangen door „wederrechtelijk" dan zou daarmee verwezen worden naar een bestaande rechtsnorm.[1]) De bepaling van art. 254, sub 1° W.Sr. zou dan het pijn of letsel veroorzaken slechts strafbaar stellen, wanneer de daad zou zijn verricht in strijd met een rechtsnorm, welke bepaalt, dat de dader niet het recht had aldus te handelen. Gezien het feit, dat in het geschreven recht een dergelijke norm niet voorkomt, zou alleen sprake kunnen zijn van een ongeschreven norm. Een strafbepaling, gebaseerd op een ongeschreven rechtsnorm, is slechts aanvaardbaar, wanneer omtrent deze ongeschreven rechtsnorm een communis opinio bestaat. Ontbreekt zodanige communis opinio — hetgeen hier het geval is — dan geeft het begrip „wederrechtelijk" een onvoldoende omgrenzing van het feit, waarop straf wordt gesteld. Dit zou ongetwijfeld aanleiding zijn tot onaanvaardbare sterk uiteenlopende jurisprudentie. Ontvangt het begrip „wederrechtelijk" uit het bestaande recht dus onvoldoende vulling om bruikbaar te zijn voor de strafbepalingen van de artikelen 254 en 455 W.Sr., de bovenbedoelde toevoegingen „zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is" en „nodeloos" zijn opgenomen om de rechter te noodzaken economische en maatschappelijke belangen mede te laten wegen bij de beoordeling van de laakbaarheid van de daad.

Het is onvermijdelijk, dat men onze huisdieren wel eens pijnlijke bewerkingen doet ondergaan. Wanneer men een stier een ring door de neus haalt, een varken een agrave in de snuit zet, een stier of een hengst castreert, dan zijn dit pijnlijke operaties. Zij zijn echter nodig ter bereiking van een bepaald doel.

Wanneer een boer een wagen, die in de modder is blijven steken, met een paard los moet trekken, zal het gebruik van een zweep niet strafbaar zijn, wanneer het dier, volkomen in staat tot de gevorderde krachtsinspanning, onwillig is en niet met andere, minder hardhandige middelen daartoe te brengen is. Wanneer de zweep echter overdadig wordt gehanteerd, zal wel van strafbaarheid sprake zijn.

[1]) Prof. mr. J. M. van Bemmelen, Ned. Jur.blad 1955, blz. 454/455.

Op de vraag: Is jagen en vissen een redelijk doel met betrekking tot het toebrengen van *pijn* of *letsel* aan dieren? kan worden geantwoord dat, nu de Jachtwet en de Visserijreglementen bepaalde jachtmiddelen en vistuigen voor geoorloofd verklaren, de rechter een normaal gebruik van die middelen — ook wanneer het tot pijn of letsel mocht leiden — niet zal kunnen beschouwen als een „overschrijding van hetgeen ter bereiking van (het jacht-, vis-)doel toelaatbaar is". Voor zover een jacht- of vismiddel verboden is op grond van motieven van dierenbescherming, zal het gebruik ervan (b.v. jagen met lange honden) zowel dierenmishandeling als een overtreding van de Jacht- of Visserijwet kunnen opleveren.

Evenmin komen jager of jachtgerechtigde in een nieuwe positie te verkeren met betrekking tot de eigendom van het wild. Art. 641 B.W. beschouwt jagen en vissen als wijzen van eigendomsverkrijging. Het in het jachtveld voorkomende wild is dus nog geen voorwerp van eigendom; het behoort aan niemand toe.

De opsomming in de artikelen 254 en 455 W.Sr., is in wezen niet meer en niet minder dan een zaak van wetgevingstechniek. Het doel van dergelijke wetsduiding is geen ander dan voor sommige vaak voorkomende, concreet omschreven overtredingen de bewijslast te verleggen met betrekking tot het element „nodeloos" van de in artikel 455 W.Sr. strafbaar gestelde feiten. Daardoor worden de opsporing en vervolging vergemakkelijkt. De vervolgende instantie zal niet behoeven te bewijzen, dat het feit nodeloos is gepleegd; de verdachte zal zich kunnen vrijpleiten door zich te beroepen op een fait d'excuse.

Artikel 8. Artikel 455 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

Met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden wordt gestraft: (eerste lid)

1°. hij die nodeloos een dier pijn of letsel veroorzaakt, nodeloos een dier kwelt of nodeloos de gezondheid van een dier benadeelt;

2°. hij die nodeloos aan een dier, dat geheel of ten dele aan hem toebehoort en onder zijn toezicht staat, of aan een dier, tot welks verzorging hij verplicht is, de nodige verzorging onthoudt.

Tot de in het voorgaande lid strafbaar gestelde feiten wordt gerekend: (tweede lid)

a. een dier arbeid doen verrichten, welke kennelijk zijn krachten te boven gaat of waartoe het uit hoofde van zijn toestand ongeschikt is;

b. een dier vervoeren of doen vervoeren zonder dit het nodige levensonderhoud te verschaffen of te doen verschaffen;

c. een koe met overvolle uiers vervoeren of op een markt of openbare verkoping ten verkoop houden;

d. rundvee vervoeren, terwijl het is aangebonden met een halstouw of een hoorntouw, anders dan aan de hand;

e. bij de verlossing van een koe een krachttoestel of dierlijke trekkracht gebruiken;

f. een hond als trekkracht gebruiken;

g. de oorschelpen van een hond verkleinen;

h. de staartwervelkolom van een paard verkorten;

i. in de snuit van een varken een ander voorwerp dan een gladde en roestvrije agrave aan te brengen of aangebracht te laten.

(derde lid) Het dier kan, indien het de schuldige toebehoort, worden verbeurdverklaard.

(vierde lid) Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen drie jaren zijn verlopen, sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens een der strafbare feiten, omschreven in dit artikel of in artikel 254, onherroepelijk is geworden, kan hechtenis van ten hoogste drie maanden worden opgelegd.

Algemeen

Zoals reeds in het algemene deel werd medegedeeld, werd behoefte gevoeld aan strafbaarstelling van *de niet opzettelijke dierenmishandeling*. In verband daarmede is thans een algemeen geformuleerde overtreding ingevoerd, waarin tevens *de dierenkwelling* is strafbaar gesteld. Bij de overtreding is thans, evenals bij het misdrijf, verbeurdverklaring mogelijk gemaakt, terwijl eveneens een bepaling over recidive is opgenomen.

De bijzondere regeling der recidive vindt haar grond in de sterke verwantschap dezer overtreding met het misdrijf van dierenmishandeling.

Het gebruik van het woord „nodeloos" in het eerste lid, sub 1° en sub 2° (evenals in de oude tekst van art. 455 W.Sr.) hangt samen met het feit, dat dit artikel ook culpose en omissie-feiten (culpoos plegen der in art. 254 W.Sr. omschreven handelingen) omvat.

„Het onthouden van de nodige verzorging" (eerste lid sub 2°) is strafbaar gesteld in plaats van „het onthouden van het nodige levensonderhoud", omdat het enkel verschaffen van het nodige voedsel met daarnaast een volledige verwaarlozing van het dier toch als dierenmishandeling moet worden aangemerkt. Men denke b.v. aan het geval, dat een hond wel voedsel krijgt, maar permanent buiten wordt gehouden in weer en wind. Men voelt dit algemeen als een kwalijke verwaarlozing. Er kan dus van verwaarlozing sprake zijn, ook al onthoudt men het dier zijn voedsel niet.

Hij, die zijn plicht om zijn dier te verzorgen niet meer kan of wil nakomen, kan zich op heel eenvoudige wijze van deze plicht ontdoen door óf het dier te verkopen e.d. óf te laten afmaken. Ook hierin lag een motief voor een ruimere strafbepaling betreffende de verwaarlozing van dieren.

De uitdrukking „*nodeloos* de *nodige* verzorging onthouden" in art. 455, eerste lid, onder 2°, bevat geen pleonasme; toegegeven wordt dat hier twee keer een met „nodig" samengesteld woord gebruikt wordt. Een pleonasme is echter niet het tweemaal gebruiken van dezelfde stam in dezelfde zin, maar het tweemaal gebruiken van een woord met dezelfde betekenis. Het laatste is hier allerminst het geval.

„Nodeloos" slaat op de eigenaar, die zonder noodzaak voor hem iets doet of nalaat. De „nodige" verzorging slaat op de verzorging, die het dier behoeft. Hier worden dus met twee woorden — die op dezelfde stam geënt zijn — twee kwalificaties gegeven van twee verschillende subjecten, te weten van de eigenaar en van het dier. Van een pleonasme is dus geen sprake.

De vraag of de heden ten dage gebruikelijke gang van zaken, het vee bij weer en wind en bij nacht en ontij in de weiden te laten, strijdig is met de wet, moet ontkennend worden beantwoord; dit buiten laten van het vee geschiedt niet „nodeloos".

De opstellers van deze wet zagen zich met betrekking tot het tweede lid geplaatst voor het moeilijke probleem, hoe een aantal van de meest omstreden handelingen met dieren zeer in concreto strafbaar te stellen, zonder dat hieruit a contrario zou kunnen worden geconcludeerd, dat men b.v. wel een geit met een overvolle uier zou mogen vervoeren.

Men heeft van de uitdrukkelijk strafbaar gestelde handelingen dan ook geen leges speciales willen maken, doch een opsomming gegeven van gevallen, waarin de „nodeloosheid" en de „mishandeling" (pijn, kwelling, enz.) niet afzonderlijk behoeven te worden gesteld en bewezen, maar volstaan kan worden met het bewijs van de feiten zonder meer om ze uit hoofde van deze bepaling te kunnen straffen. Het zijn feiten, vormen van pijniging of kwelling van dieren, waarover zich in de loop der jaren een communis opinio heeft gevormd, en die eo ipso als vormen van dierenmishandeling worden beschouwd. Door de bewijslast te verleggen wordt de opsporing en vervolging vergemakkelijkt. De vervolgende instantie zal niet behoeven te bewijzen, dat het feit nodeloos is gepleegd; de verdachte zal zich slechts kunnen vrijpleiten door zich te beroepen op een fait d'excuse.

Wat betreft de vraag naar het voorkomen van enkele met name genoemde vormen van nodeloos pijn bij dieren veroorzaken werd het volgende opgemerkt.

Het voortijdig verwijderen van melktanden bij paarden komt inderdaad voor, doch valt — behalve wanneer veterinaire redenen aanwezig zijn — zonder twijfel als „nodeloos pijn veroorzaken" onder het verbod van artikel 455, eedste lid W.Sr. Daar de nodeloosheid en pijnlijkheid hier vaststaan, bestaat er geen behoefte aan een verlichting van de bewijslast door opneming van deze handeling in de opsomming van het tweede lid van die bepaling.

Varkens, die voor de fokkerij zijn bestemd, plegen te worden „geringd" om te verhinderen dat zij tijdens de voor hen noodzakelijke weidegang door wroeten schade veroorzaken. Daartoe zijn in de handel

voor een luttel bedrag neusringen (agraves) verkrijgbaar, waarbij een tangetje geleverd wordt voor het snel inbrengen van de ring. Spijkers en staaldraad zijn minder snel en handig aan te brengen. Deze voorwerpen veroorzaken afhankelijk van lengte en beweegbaarheid in de neus ook na het aanbrengen pijn, meer dan wanneer een of meer agraves zijn aangebracht. Door het gebruik van spijkers en staaldraad wordt meer pijn veroorzaakt dan nodig is ter bereiking van het doel, en dus wordt deze pijn nodeloos veroorzaakt.

Het laten lopen van ganzen op gloeiende platen wordt in het buitenland bij het bedrijfmatig mesten van ganzen toegepast, als middel tot vergroting van de lever bij die dieren. In ons land, waar het vetmesten van ganzen als bedrijf niet wordt beoefend, komt deze vorm van dierenkwelling niet voor.

Het gebruik van eierlegkooien (z.g. legbatterijen), is in het algemeen niet als strafwaardig te beschouwen. De dieren zijn in deze legbatterijen slechts beperkt in hun bewegingsvrijheid, hetgeen op zichzelf geen kwelling behoeft te zijn. Aangezien het hier volgroeide dieren betreft, treden deformaties van lichaamsdelen hierbij niet op, zulks in tegenstelling tot het geval van de kistkalveren.

Tweede lid onderdeelsgewijs.

sub a. De toevoeging „kennelijk" heeft de strekking, de strafbaarheid enigszins te beperken. Het is immers niet de bedoeling iemand te straffen op grond van het feit, dat hij een dier b.v. een paard arbeid heeft laten verrichten, welke deskundigen achteraf als te zwaar beschouwen. Een eigenaar, die in redelijke mate hart voor zijn dieren aan de dag legt, moet vrijuit kunnen gaan. De strafrechter zal in voorkomend geval het woord „kennelijk" moeten uitleggen. Indien dit woord er niet stond, zou deze rechter trouwens tot de even moeilijke begrenzing van het begrip „de krachten te boven gaan" moeten komen.

sub b. De voor de slacht bestemde varkens moeten nuchter worden afgeleverd. De onderhavige bepaling staat hieraan niet in de weg. Zij laat alleen niet toe, aan de dieren tijdens het vervoer langer voedsel te onthouden dan voor de nuchtere aflevering noodzakelijk is; praktisch zal dit zich hoogstens voordoen bij vertraging in het vervoer.

In sub b is sprake van „doen vervoeren" en in sub d niet. Het doet zich in de praktijk meermalen voor, dat men de figuur heeft, dat de vervoerder zich beperkt tot het vervoeren van het vee, b.v. een spoorwegmaatschappij, en dat de vervoerder slechts een wagon beschikbaar stelt —, terwijl degene, die het vervoer aan de maatschappij opdraagt krachtens gebruik of krachtens de voorwaarden van de vervoersovereenkomst, het voedsel voor het dier tijdens het transport ter beschikking moet stellen. Men heeft het opportuun geacht, naast de materiële vervoerder ook aansprakelijk te stellen degene, die het vervoer bewerkstelligt door daartoe een opdracht te geven. M.a.w.: krachtens het bepaalde in sub b is een rechtstreekse strafrechtelijke vervolging mogelijk,

zowel tegen de materiële vervoerder als tegen degene, die dit vervoer door zijn optreden, door zijn activiteit heeft uitgelokt.

sub c. Dit lid handelt over een koe met overvolle uiers. Een koe heeft echter slechts één uier. Hierop werd bij de behandeling in de Eerste Kamer de aandacht gevestigd. Het was toen echter niet meer mogelijk deze ten onrechte toegevoegde staart te couperen.

Men brengt soms koeien met overvolle uiers, waarvan de spenen zelfs worden dichtgeplakt of dichtgestopt, naar de markt om te suggereren, dat deze dieren een bijzonder grote melkproductie hebben, waardoor men ze tegen een hogere prijs hoopt te verkopen. Niet alleen is de sterk verhoogde spanning in de uiers voor de dieren pijnlijk, doch bovendien worden de koeien in het lopen sterk bemoeilijkt. Door de onderhavige bepaling wordt de strafbaarheid hiervan buiten twijfel gesteld.

De opsporingsambtenaar zal, om het overtuigende bewijs van het feit aan de kantonrechter te kunnen leveren, er veelal verstandig aan doen een dierenarts te raadplegen, die door de rechter als getuige-deskundige zal kunnen worden gehoord. De deskundige zal het mogelijk zijn vast te stellen of een koe al dan niet een overvolle uier heeft; deze bepaling zal dan ook niet in de praktijk tot grote moeilijkheden leiden. De regering hoopte dat deze bepaling een preventieve werking zal hebben.

Het noemen van de tentoonstellingen was niet nodig in de opzet van sub c, dat alleen de meest voorkomende gevallen noemt. Overigens mag worden gerekend op de deskundigheid en de medewerking van de juryleden bij het onderdrukken van dit euvel, zo dit zich al op de tentoonstellingen zou voordoen.

Met een verbod van het dichtplakken of dichtstoppen van uiers kon, gezien de praktijk op de markten, niet worden volstaan.

sub d. Runderen plegen vooral op jonge leeftijd, gevoelig te zijn aan de hoornbases. Deze dieren behoren derhalve uit dierenbeschermingsoogpunt niet aan een hoorntouw te worden vervoerd, zoals nog meermalen plaats vond, doch met halsters. Evenmin behoort vervoer van runderen, aangebonden aan een halstouw, plaats te vinden, daar dit kan leiden tot afsnoering van de luchtwegen, beschadiging van de kaakranden en zelfs bij het aanbinden in een vervoermiddel tot ophanging.

Dat het gebruik van deze touwen op zichzelf geen dierenmishandeling is, kan worden onderschreven, voor zover bedoeld wordt, dat een halstouw (afgezien van de wijze van bevestiging) geen pijn of letsel zal veroorzaken, zolang er niet aan getrokken of gerukt wordt.

De praktijk geeft evenwel dagelijks te zien, dat rundvee, aan de hand geleid, als regel niet volgzaam is. Bij het gebruik van een halstouw of hoorntouw ontaardt het aan de hand geleiden dan ook maar al te vaak in een strijd tussen de geleider en het dier. Wanneer het dier een ongewenste richting uit wil gaan, zal de geleider dit pogen te ver-

hinderen door aan het touw te gaan hangen, hetgeen uiteraard voor het dier pijnlijk is. Aangezien dit in verband met de plaats van bevestiging van het touw vaak niet voldoende helpt, voelt de geleider zich in vele gevallen bovendien genoopt het dier door slaan tegen de neus te corrigeren. Zou hij daarentegen gebruik hebben gemaakt van een halster, dan zou hij het dier gemakkelijk in de hand hebben kunnen houden door de kop naar zich toe te trekken.

In rijdende voertuigen zijn de dieren voortdurend ten opzichte van het voertuig in beweging, waardoor telkens aan het touw wordt gerukt. Het behoeft geen betoog dat dit pijnlijk is. Bovendien kan een halstouw bij gebruik in voertuigen tot ophanging leiden, wanneer het dier komt te vallen. Deze euvelen doen zich bij gebruik van een halster niet voor.

Het verbod geldt ook voor wat betreft het vervoer in het bedrijf, aangezien de hoorntouwen en halstouwen ook hier gemakkelijk door een beter middel, het halster, kunnen worden vervangen. Het meenemen van een aantal halsters bij het verweiden is niet bezwaarlijker dan het meenemen van halstouwen of hoorntouwen.

Uit het voorgaande blijkt, dat het onderhavige verbod berust op de nadelen, die het gebruik van hals- en hoorntouwen dagelijks in de praktijk te zien gaf. Het slaan, dat juist dan voorkomt, wanneer men zich bij verzet van het dier machteloos weet, kan bij gebruik van een halster achterwege blijven. Het verbod geldt ook voor kalveren.

Voorts zijn er, naar hierboven reeds is gebleken, geen redenen aanwezig voor een differentiatie tussen vervoer aan de hand en per as. Voor zover het gebruik van halstouwen bij het transport van andere diersoorten dan rundvee voorkomt, zijn de daaraan verbonden euvelen niet van zodanige aard en omvang, dat opneming van een daarop betrekking hebbende bepaling in het tweede lid hiervoor noodzakelijk zou zijn.

Onder het begrip „aangebonden vervoeren" valt ook het aan de hand geleiden.

Ook als strafbaar feit moet worden beschouwd het vervoeren van rundvee, aangebonden op dezelfde wijze als met een halstouw of hoorntouw doch met een ander materiaal dan touw. De woorden „halstouw" en „hoorntouw" zijn evenmin bepalend voor het materiaal, waaruit de zaak bestaat, als het geval is met b.v. de woorden „stofblik" en „oorijzer", die algemeen gebruikt worden, ook als het „blik" van koper of het „ijzer" van goud of zilver is. Het gaat i.c. om de aanduiding van de wijze, waarop de dieren zijn aangebonden, te weten aan de hals onderscheidenlijk aan de horens; dat de naam van het middel waarmee het aanbinden plaatsheeft, is samengesteld met de naam van het materiaal, daarvoor tot nu toe meestal gebruikt, is een historisch gegeven, waar in de toekomst geen moeilijkheden van behoeven te worden gevreesd.

Een knecht, die rundvee vervoert in opdracht van een boer, terwijl het is aangebonden aan een halstouw, is strafbaar, tenzij zich voordoet het geval van art. 40 W.Sr., dat er sprake is van overmacht en de knecht zich daarop zal kunnen beroepen (fait d'excuse). Het is denkbaar, dat,

wanneer de knecht strafbaar is, ook de boer strafbaar is, doordat hij de overtreding sub d. heeft uitgelokt.

sub e. Bij de verlossing van koeien, waarbij de geboorteweg te nauw is ten opzichte van de grootte van het kalf, zodat de geboorte van het kalf in zijn geheel niet dan wel zeer moeilijk kan plaats vinden, tracht men soms de geboorte van het jonge dier te forceren door middel van krachttoestellen of dierlijke trekkracht. Deze wijze van verlossen waarbij als regel te grote trekkracht wordt aangewend, is voor het moederdier zeer pijnlijk. Aangezien andere verlossingsmethoden kunnen worden aangewend, welke minder pijnlijk zijn, is deze verboden.

Het bij de verlossing van een koe uitoefenen van trekkracht mag slechts het karakter dragen van ondersteuning van de natuurlijke uitdrijvingskrachten. Elke toepassing van trekkracht die hier niet op gericht is, veroorzaakt bij het moederdier onnodig veel pijn en dikwijls letsel.

Gebruik van een krachttoestel, hoe handig ook, kan nimmer voldoende zijn aangepast aan de natuurlijke uitdrijvingskrachten, omdat het niet doenlijk is de hierbij aangewende kracht op de juiste wijze te temporiseren en te doseren. Deskundigheid en vaardigheid heffen dit euvel niet op. Daarom is het gebruik van een krachttoestel ook niet toegestaan aan dierenartsen en verloskundigen. Overigens is het kenmerkend, dat deze deskundigen het krachttoestel in het algemeen niet gebruikten. De Maatschappij voor Diergeneeskunde acht het gebruik van het krachttoestel volstrekt verwerpelijk.

Bij aanwending van het krachttoestel om de verlossing te forceren, wordt dit tot niet minder dan een moordwerktuig, omdat dan aan de geboortewegen van de koe onvermijdelijk ernstig letsel wordt toegebracht.

Het vaardig gebruik van menselijke trekkracht is een verlossingsmethode, die de leek kan toepassen en die aanzienlijk minder pijn veroorzaakt en minder kans op letsel meebrengt. In gevallen waarin deze methode ontoereikend is, moet deskundige hulp worden ingeroepen. De deskundige heeft dan wellicht nog de mogelijkheid de moeilijkheden op te lossen, b.v. door de ligging van de vrucht te veranderen. In het noodzakelijke geval zal hij embryotomie kunnen toepassen. Dierengeneeskundige hulp kan met name in de kalftijd behalve door dierenartsen ook door veeverloskundigen worden verleend.

De Wet op de Uitoefening van de Dierengeneeskunst regelt niet de wijze waarop de dierengeneeskunde wordt uitgeoefend. Een bepaling die het gebruik van een krachttoestel bij de verlossing van een koe zou verbieden, zou derhalve minder goed in het kader van deze wet passen.

sub f. Het feit, dat er gedurende enige tijd een Trekhondenwet heeft gegolden, maakt het wenselijk een trekhondenverbod uitdrukkelijk uit te vaardigen. Op het moment van intrekking van de Trekhon-

denwet, welke in art. 11 is opgenomen, diende het gebruik van een hond als trekdier te worden strafbaar gesteld. De lichaamsbouw van de hond is voor trekwerk niet geschikt.

Het gebruik van bokken en geiten als trekkracht komt zo weinig meer voor, dat het onnodig leek hiervoor in het tweede lid van art. 455 W.Sr. een uitdrukkelijke bepaling op te nemen. Waar nodig kan hiertegen worden opgetreden op grond van het eerste lid van genoemd artikel.

sub g. Door de rechter werd tot dusver aangenomen, dat het couperen van hondeoren en -staarten, mits op deskundige wijze verricht, geen strafbare dierenmishandeling was, aangezien het naar zijn oordeel een redelijk doel had, n.l. het verfraaien der dieren, waardoor hun waarde steeg.

De opvatting, dat het couperen van hondestaarten in het algemeen niet als dierenmishandeling kan worden beschouwd, werd juist geacht, aangezien het couperen van de staart, hetwelk binnen enkele dagen na de geboorte van de hond pleegt te geschieden op zich zelf in dat geval geen pijn behoeft te veroorzaken en tevens de gevolgen ervan niet kwellend voor het dier zijn; de hond pleegt zijn staart niet voor het verjagen van insecten te gebruiken gelijk het paard doet.

De opvatting dat het inkorten van hondestaarten geen dierenmishandeling is, wordt ook internationaal aanvaard, hetgeen onder meer blijkt uit de omstandigheid, dat geen der landen, waar een verbod tot het couperen van paardestaarten bestaat, een overeenkomstige maatregel voor hondestaarten heeft ingevoerd dan wel, voor zover bekend is, overweegt.

De gevolgen van het couperen van de oren zijn echter voor de dieren doorgaans wèl kwellend. Immers om de oren het gewenste uiterlijk te geven is veelal een pijnlijke nabehandeling nodig. De regering heeft terzake het oordeel gevraagd van de raad van beheer op kynologisch gebied in Nederland. Het bleek, dat deze raad een verbodsbepaling voor het couperen van hondeoren wenselijk achtte. Hij deelde mede zich ervan bewust te zijn, dat hierdoor sommige honden niet langer aan internationale keuringen zouden kunnen deelnemen, doch dat het verbod enerzijds een prikkel voor de kynologen zou kunnen zijn om door fokken het uiterlijk voorkomen der dieren aan een bepaalde standaard te doen beantwoorden. Op grond van dit advies achtte de regering het volledig verantwoord zulk een verbod in de wet op te nemen. Zij verwachtte, dat geleidelijk in steeds meer landen een coupeerverbod zal gaan gelden, waardoor eventuele economische bezwaren, gelegen in verminderde exportkansen, zullen verdwijnen. Illustratief is hier, dat in Groot-Brittannië, waar de hondensport op zeer hoog peil staat, honden met ingekorte oren reeds sinds jaren niet meer aan schoonheidswedstrijden mogen deelnemen.

Een verbod inzake het couperen van hondestaarten op latere leeftijd of het operatief behandelen van oren en staarten is niet in de wet opgenomen. Deze kunstmatige veranderingen in het uiterlijk van de hond

leiden ingevolge de voorschriften van de raad van beheer op kynologisch gebied in Nederland tot diskwalificatie van de hond en bestraffing van de eigenaar, zover deze van het een en ander op de hoogte is. Deze ingrepen in de natuur komen dientengevolge zeer zelden voor. Mocht daarbij van dierenmishandeling sprake zijn, dan is het eerste lid van art. 455 W.Sr. van toepassing, zodat het niet nodig was, terzake een afzonderlijk voorschrift in de wet op te nemen.

Het couperen van lichaamsdelen, zowel van honden als van paarden, louter ter verfraaiing van het uiterlijk is verboden voor zover het couperen zelf onnodig pijn veroorzaakt, dan wel in zijn gevolgen tot dierenkwelling lijdt. Een verder gaande strafbepaling voor die gevallen, waarbij dit element ontbreekt, achtte de regering onjuist.

Wanneer het verkleinen van de oorschelpen van de honden steeds door een deskundige zou geschieden, zou deze operatie volgens sommigen waarschijnlijk niet zo pijnlijk zijn, dat zij verboden diende te worden. Intussen blijken de dierenartsen deze kunstbewerking, welke niet tot hun normale beroepsuitoefening behoort, over het algemeen niet te willen toepassen, terwijl het voorts de vraag is, of voldoende deskundigen aanwezig zijn, die deze behandeling pijnloos zouden kunnen en mogen uitvoeren. Doch ook indien dit zo ware, zou het kwaad daarmede niet zijn uitgeroeid. Een doelmatige controle terzake is immers niet uitvoerbaar, zodat nog een groot aantal honden leed zou ondergaan.

Het is niet juist, dat voor sommige honderassen, als doggen, het couperen van de oren veelal betekent, dat de dieren op latere leeftijd veel narigheid wordt bespaard. Van de grote groep der dogachtigen worden slechts de Duitse dog en de boxer gecoupeerd. Nimmer is gebleken, dat de overige tot deze groep behorende rassen, meer last hebben van oorontstekingen of andere oorkwalen dan de beide gecoupeerde rassen.

sub h. De handeling van het couperen van paardestaarten, ook indien het op het juiste tijdstip en op de juiste wijze wordt verricht, moet als dierenmishandeling worden beschouwd, niet vanwege de pijn of het letsel, door die handeling zelf veroorzaakt, doch vanwege haar gevolgen, die een kwelling voor het dier inhouden. Zodanige gevolgen van het couperen van schape- en hondestaarten zijn niet bekend, in tegenstelling tot de gevolgen van het couperen van hondeoren. Bij deze diersoorten speelt de vliegenafweer door de staart in verband met de dichtheid van de beharing of de vacht, geen rol.

Het argument, dat men het paard zijn natuurlijke afweermiddel tegen vliegen, insecten, niet mag ontnemen, was het motief, waarop de onderhavige bepaling werd gesteld.

Het paard kan door onverwachte bewegingen van hoofd en hals de vliegen, enz., die hoofd, hals en borst bedreigen, verjagen. De huid op schoft, schouders, rug, ribben, buik en flanken, is zodanig ingericht, dat door samentrekking van de onderhuidspieren, met elk willekeurig punt als contractiepunt, de huid onverwacht kan worden gespannen en

ontspannen, waardoor zij een onverwacht trillende beweging maakt, welke vliegen enz. verjaagt. Lenden, kruis en dijen (de z.g. achterhand), waar zware bewegingsspieren direct onder de huid liggen, zijn nagenoeg niet op zulk een afweer ingericht, daar doet de staart als natuurlijk afweermiddel dienst. Aan het paard de staart als onontbeerlijk onderdeel van een uiterst effectief afweerstelsel, ontnemen (vliegen, enz. in de zomer zijn een ware plaag voor paarden) is dierenkwelling. Dit kan in de praktijk niet worden vergoed door het gebruik van insectenpoeders of andere kunstmatige middelen, (die bovendien, wanneer zij in het lichaam van het dier doordringen, giftig werken, hetgeen bij koeien bewezen is). Bovendien vertonen gecoupeerde paarden de neiging om ter wering van vliegen, insecten op ongelegen ogenblikken achteruit te slaan; voorts zullen zij, indien zij door vliegen, insecten geplaagd worden, in het algemeen onrustiger zijn dan hun ongecoupeerde soortgenoten. De kans op ongelukken is dientengevolge groter (op hol slaan).

De argumenten voor het couperen van paardestaarten (waarbij valt te bedenken, dat alleen trekpaarden z.g. koudbloedpaarden, in de praktijk werden gecoupeerd, bij alle andere inheemse rassen wordt het couperen niet toegepast): verfraaiing van het uiterlijk (een kwestie van smaak en mode), verhoging van de gebruikswaarde en handelswaarde door uitschakeling van het gevaar van het zg. leidselvangen door een lange staart (bij voldoende oplettendheid tijdens het mennen kan het vangen van de leidsels worden voorkomen) werden problematisch geacht.

Artikel 9. In artikel 551, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering [1]) wordt in plaats van „251*bis*," gelezen: „251*bis*, 254," en wordt in plaats van „of 451*quater*" gelezen: „ , 451*quater* of 455".

De bevoegdheid om plaatsen te betreden is in art. 551 W.Sv. reeds voor de opsporing van verschillende in het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten gegeven. Op de bij de toelichting op art. 6 genoemde grond was het wenselijk, in dit artikel ook de artikelen 254 en 455 W.Sr. te noemen. Zie bij art. 4.

Artikel 10. Artikel 65 van de Veewet [1]) wordt gelezen als volgt:

Indien in een gemeente een bevel, als bedoeld in één der artikelen 60–63, van kracht is, mag een niet van een muilkorf voorziene hond of een kat door of vanwege de gebruiker van het perceel, waarop het dier zich zonder toezicht bevindt, worden gedood.

---

[1]) Laatstelijk gewijzigd bij de wet van 23 juni 1960 (*Stb.* 239).

[1]) *Stb.* 1920, 153, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 4 maart 1959 (*Stb.* 90).

Art. 65 van de Veewet bepaalt thans, dat iedere hond of kat, welke zich op een erf bevindt, door of vanwege de gebruiker daarvan mag worden gedood. Deze bepaling gaat te ver, terwijl zij tevens in de Veewet niet thuis hoort. Hier is slechts plaats voor een voorschrift dat, wanneer er hondsdolheid heerst, honden, welke niet zijn voorzien van een muilkorf of katten, mogen worden gedood, wanneer ze zonder toezicht zijn.

Daar „erf" door de jurisprudentie zeer eng wordt uitgelegd, is deze term vervangen door het woord „perceel". Hierdoor wordt het mogelijk in het bovenbedoelde geval ook honden en katten, welke zich op niet aan een huis grenzende landerijen of in gebouwen bevinden, te doden. Zie toelichting bij art. 4.

Het materiële effect van het gewijzigde artikel 65 der Veewet is, dat het doden van loslopende honden en katten voortaan (behoudens zeer bijzondere omstandigheden) aan de eigenaar van het perceel verboden is. Zodanig verbod is echter niet neergelegd in dat artikel, doch komt — voor zover het dieren betreft, die aan enig persoon toebehoren — te berusten op artikel 350 W.Sr., hetwelk over zaakbeschadiging handelt. Doordat de uitzonderingsbepaling van art. 65 Veewet is ingekrompen, heeft het algemene verbod van zaakbeschadiging een ruimere werkingssfeer gekregen.

Hij die een hond of een kat op zijn erf doodschiet, zal dus niet op grond van art. 65 Veewet, doch op grond van art. 350 W.Sr. moeten worden vervolgd. Hij zal zich eventueel met een beroep op art. 65 Veewet kunnen disculperen. Hieruit blijkt, dat art. 65 Veewet allerminst een bepaling van dierenbescherming is, maar een voorschrift dat toestaat bepaalde dieren aan een hygiënisch belang op te offeren. Daarom behoort dit artikel niet in de Wet op de dierenbescherming maar veeleer in de Veewet.

In het algemene deel is uiteengezet, dat het niet op de weg der dierenbeschermingswetgeving ligt, het *leven* der dieren te beschermen. Het is niet in te zien, waarom op deze regel een uitzondering zou moeten worden gemaakt voor honden en katten. Als deze dieren geen eigenaar hebben, verdienen zij niet meer bescherming dan andere. In de Jachtwet worden verwilderde katten juist tot het „schadelijk wild" gerekend en dus bijna vogelvrij verklaard.

Honden en katten in het veld leveren een zodanig gevaar voor allerlei vogels en zoogdieren (schapen, geiten, kippen, herten, reeën, enz.) op, dat er geen reden is, aan deze twee diersoorten een verder gaande bescherming te verlenen dan het belang der eventuele eigenaren eist. Art. 350 W.Sr. beschermt dit belang voldoende.

Door loslopende honden wordt dikwijls schade aangericht. De gebruiker van het perceel mag deze honden neerschieten met een beroep op noodtoestand; alsook in het geval, dat hij zodanige reden heeft om aan te nemen, dat het dier geen eigenaar heeft, dat de in art. 350 W.Sr. geëiste opzet — *eens anders* goed te vernielen — aanwezig is. Voor zover deze mogelijkheden in bepaalde plaatsen niet voldoende uitkomst bieden, ligt hier wellicht een taak voor de gemeenten, bij politiever-

ordening een regeling te treffen. De aandacht is gericht op het probleem van de stropende honden.

Artikel 11. De trekhondenwet wordt ingetrokken.

Bij de wet van 16 juni 1954, Stb. 203 is bepaald, dat nieuwe inschrijvingen, als bedoeld in artikel 1, lid 1, onder 2° van de Trekhondenwet 1910, Stb. 203 niet meer plaats vinden. Het aantal vergunninghouders zal dus gaandeweg verminderen, zodat op het moment van intrekking van de Trekhondenwet, welke eerst over enige jaren zal plaats vinden, slechts een betrekkelijk gering aantal personen hiervan enig nadeel zal ondervinden. Dit weegt dan niet meer op tegen het grote voordeel, dat aan het afschaffen van het trekhondenstelsel verbonden is.

In verband met het feit, dat de gebruikers van trekhonden tot de economisch zwakken behoren, was het gewenst de huidige vergunningen niet terstond bij het inwerkingtreden der wet te doen vervallen. Zie bij art. 13.

HOOFDSTUK III

Slotbepalingen

Artikel 12. Deze wet kan worden aangehaald als „Wet op de dierenbescherming".

Artikel 13. De artikelen 2 en 3, het bepaalde onder *f*, in het tweede lid van artikel 455 van het Wetboek van Strafrecht, zoals dit ingevolge artikel 8 luidt, en artikel 11 treden in werking op door Ons te bepalen tijdstippen.

Slechts de bepalingen, welke geen uitwerking behoeven en niet tot een overgangstijd nopen, kunnen direct in werking treden. De inwerkingtreding van de overige bepalingen zal bij Koninklijk besluit geschieden.

De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat de gemeenten enige financiële bijstand bieden, teneinde degenen, die thans nog een vergunning voor het gebruik van een trekhond bezitten, in de aanschaffingskosten van een niet te kostbaar (gemotoriseerd) vervoermiddel tegemoet te komen. Zie bij art. 11.

Artikel 14. De bevoegdheid aan de Provinciale Staten krachtens artikel 140, eerste lid, der provinciale wet, en aan de gemeenteraad krachtens artikel 168 der gemeentewet toekomende, blijft ten aanzien van het onderwerp, waarin deze wet voorziet, gehandhaafd, voor zover de door deze colleges te maken ver-

ordeningen niet met deze wet of de daarop steunende voorschriften in strijd zijn.

De dierenbescherming is thans in een afzonderlijke wet geregeld. Op het ogenblik van de inwerkingtreding van deze wet verliezen ingevolge art. 194 van de Gemeentewet de diverse gemeentelijke verordeningen nopens de dierenbescherming haar geldigheid voor zover zij op dezelfde punten als deze wet betrekking hebben; voor het overige blijven zij gehandhaafd en kunnen er zelfs nieuwe worden gemaakt, daar de artikelen van deze wet de materie geenszins uitputten. Hoe *vér* de verordenende bevoegdheid der gemeenten nog gaan zal, is moeilijk te zeggen. Zo hangt b.v. de beantwoording van de vraag, of naast de algemene maatregel van bestuur op de waakhonden ook gemeentelijke verordeningen op dit stuk mogelijk zullen zijn, niet alleen af van de inhoud der verordeningen, maar ook van die van de algemene maatregel. Het is de taak van de rechter van geval tot geval te beoordelen, of de lagere wetgever de grens zijner bevoegdheden niet heeft overschreden.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 25 januari 1961.

JULIANA.

De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.
De Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,
Y. SCHOLTEN.
De Minister van Binnenlandse Zaken,
E. H. TOXOPEUS.
De Minister van Verkeer en Waterstaat,
H. A. KORTHALS.
De Staatssecretaris van Economische Zaken,
G. M. J. VELDKAMP.
De Minister van Landbouw en Visserij,
V. G. M. MARIJNEN.
De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,
VAN ROOY.

Uitgegeven de *negende* februari 1961.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

(Red. M.R.T.)

BOEKAANKONDIGING

„De Wetenschap van Oorlog en Vrede", rede, uitgesproken ter gelegenheid van de Groninger Universiteitsdag op zaterdag 19 november 1960, door Prof. Mr. B. V. A. Röling. J. B. Wolters, Groningen, 36 blz., *f* 1.90.

Schrijver bespreekt een nieuwe wetenschap, soms polemologie genoemd, soms vredeswetenschap (naar het doel dat men wil bevorderen) soms oorlogswetenschap (naar het verschijnsel dat men wil bestrijden). Hij wil komen tot een „polemologisch instituut" te Groningen, dat het centrum wil zijn van de bestudering van het oorlogsvraagstuk, met een Wetenschappelijke Raad om toezicht te houden op probleemstelling en onderzoek, en een Wetenschappelijke Staf om, in nauwe samenwerking met andere instellingen en instituten, bij te dragen tot klaarheid in het belangrijkste probleem waarvoor de mensheid is gesteld: dat van oorlog en vrede.

Europa sukkelde naar de eerste wereldoorlog uit onkunde omtrent de oorzaken van de oorlog. De tweede wereldoorlog werd welbewust ontketend door Hitler en het Nationaal Socialisme, die echter zonder de domme en kortzichtige politiek vóór en na de vrede van Versailles niet aan de macht hadden kunnen komen. Schrijver acht het dringend noodzakelijk de oorlog als maatschappelijk verschijnsel tot object te maken van wetenschappelijke bestudering. De voorraad atoombommen en waterstofbommen wordt geschat op 30 à 60 milliard ton TNT, dat is 10 à 20 ton TNT per hoofd van de wereldbevolking. Een totale oorlog tussen de Atlantische Gemeenschap en het Sovjetblok zou de laatste oorlog betekenen binnen de blanke wereld, het einde van de Westerse, Christelijke beschaving, een biologisch aangetaste, economisch ontredderde, wereld achterlatend onder de dictatuur van China.

De nieuwe wetenschap heeft tot taak uit te vinden, onder welke voorwaarden de vrede kan worden gehandhaafd en hoe die voorwaarden kunnen worden gerealiseerd. *W. H. V.*

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personencontrole aan de Nederlands-Belgische grens

In verband met het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23 maart 1961, hiervóór opgenomen op blz. 453 e.v., vermelden wij hieronder een terzake in de Tweede Kamer gestelde vraag en het Ministeriële antwoord daarop.

23. Vragen van de heer J. M. PETERS (K.V.P.) in verband met de personencontrole aan de Nederlands-Belgische grens. (Ingezonden 15 maart 1961.)

1. Is het de Minister bekend, dat op bepaalde plaatsen langs de binnengrenzen der Beneluxlanden door de Koninklijke marechaussee personencontrole wordt uitgeoefend?

2. Acht de Minister dit in overeenstemming met het bepaalde in

artikel 2 van de „Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden, „het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg inzake de „verlegging van de personencontrole naar de buitengrenzen van het „Beneluxgebied", dd. 11 april 1960 (Trb. 2, 1960, nr. 1)?

3. Indien de tweede vraag ontkennend wordt beantwoord, is de Minister dan bereid om zodanige maatregelen te nemen, dat bedoelde overeenkomst wordt uitgevoerd?

ANTWOORD van de heer DE QUAY, Minister van Buitenlandse Zaken a.i. (Ingezonden 13 april 1961.)

1. Met ingang van 1 juli 1960 — datum, waarop de in vraag 2 bedoelde overeenkomst in werking trad — werd de personencontrole aan de Nederlands-Belgische grens opgeheven. De Minister van Justitie gaf daartoe de nodige instructies aan het grensbewakingspersoneel. Bij de uitvoering van deze instructies deden zich verschillende malen misverstanden voor, welke leidden tot incidentele personencontrole. Telkens echter zijn, waar dat nodig bleek, nadere aanwijzingen gegeven.

2. Inderdaad is het uitoefenen van personencontrole aan de Nederlands-Belgische grens in strijd met de in deze vraag bedoelde overeenkomst.

3. Maatregelen op organisatorisch gebied, leidende onder meer tot belangrijke vermindering van het in het grensgebied met België gestationeerde personeel van het wapen der Koninklijke Marechaussee, vinden, naar van de Minister van Justitie werd vernomen, binnenkort hun beslag. Aan te nemen valt, dat daarmede aan de onder 1 gesignaleerde misverstanden definitief een einde zal zijn gekomen.

Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen [1])

(Ministeriële Beschikking van 2 november 1954, Secretaris-Generaal, Nr. 137469. L.O. nr. 54268 O, Code nr. 53/7 gewijzigd bij M.B. van 22 april 1961, plv. Secretaris-Generaal (KL/KLu), Nr. 203.468 E en M.B. van 3 juni 1961, plv. Secretaris-Generaal (KL/KLu), Nr. 203.468 F.)

De Minister van Defensie,

Overwegende, dat het wenselijk is regelen te stellen omtrent betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen, mede ter voldoening aan het bepaalde in artikel 98, derde lid, juncto het tweede lid, onder *a*, van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht;

Besluit: vast te stellen de

Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen

1. Betuiging van tevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschie-

---

[1]) M.R.T. XLVII (1954) blz. 662. (*Red. M.R.T.*).

den aan militairen, die zich in hun werkkring bepaaldelijk hebben onderscheiden.

2. Betuiging van ontevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschieden aan militairen, wie fouten of tekortkomingen in beleid of bij opgedragen werkzaamheden welke geen aanleiding geven tot strafrechtelijke of krijgstuchtelijke bestraffing kunnen worden verweten.

3. Tevredenheids- en ontevredenheidsbetuigingen welke schriftelijk worden kenbaar gemaakt dienen steeds te bevatten de woorden: „Ik „betuig U mijn (on)tevredenheid".

4. De bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid komt toe aan de Minister van Defensie en — doch uitsluitend ten aanzien van de onder hun bevelen dienende militairen — aan de Chef van de Generale Staf (Bevelhebber Landstrijdkrachten), de Chef Luchtmachtstaf (Bevelhebber Luchtstrijdkrachten), de Nederlandse Territoriale Bevelhebber, de Commandant van een Legerkorps, de Kwartiermeester-Generaal, de Commandant Reserve Strijdkrachten, de Commandant Tactische Luchtstrijdkrachten en de Commandant de Commandant Tactische Luchtstrijdkrachten, de Commandant Luchtverdeding en de Algemeen Inspecteur tevens Commandant Korps Mobiele Colonnes.

5. Andere militaire chefs, benevens burger-autoriteiten voor zover zij ambtelijk boven militairen gesteld zijn, kunnen in voorkomende gevallen langs de hiërarchieke weg aan de naast hogere autoriteit, die voldoet aan het bepaalde in punt 4, een met redenen omkleed voorstel doen tot het geven van een schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging.

6. De in punt 4 genoemde autoriteiten zullen — behalve indien ter zake van een fout of tekortkoming, als bedoeld in punt 2, reeds een commissoriaal onderzoek is gehouden — van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van ontevredenheid geen gebruik maken dan nadat zij de betrokken militair in de onderwerpelijke aangelegenheid mondeling of schriftelijk hebben gehoord.

7. De schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt langs de hiërarchieke weg aan de militair, voor wie zij bestemd is, toegezonden.

8. De militaire autoriteiten, bedoeld in punt 4, zenden van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging, welke zij doen uitgaan, langs de hiërarchieke weg een afschrift aan de Minister van Defensie.

9. Van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt een afschrift bij de beoordelingsbescheiden van betrokkene opgelegd.

10. Daar het oordeel over een militair in beginsel tot uitdrukking behoort te komen in de omtrent hem uit te brengen beoordelingen, zal van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid en tot het doen van voorstellen, als bedoeld in punt 5, slechts bij hoge uitzondering gebruik worden gemaakt.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Is de meldingsprocedure ten aanzien van door militairen aan derden veroorzaakte schade ingewikkeld, tijdrovend en ondoelmatig?

door

Mr. C. DE JONG,

Reserve-Luitenant-Kolonel van de Militair Juridische Dienst,
Schadecommissaris.

Met het verschijnen van de „Regeling schadeverhaal 1961", wordt de taak van compagnies- en overeenkomstige commandanten voor wat betreft hun bemoeienis met schade, door derden geleden, aanmerkelijk verzwaard.

Hoewel de tekst van deze regeling, zij het na serieuze bestudering, op dit punt wel duidelijk zal zijn, althans begrepen kan worden wàt de compagnies- of overeenkomstige commandant te doen staat ingeval van door militairen aan derden veroorzaakte schade, toch blijken, in verband met in andere landmachtorders gegeven voorschriften, in de praktijk aarzelingen voor te komen ten aanzien van de te volgen meldingsprocedure.

De landmachtorders bevatten de volgende ministeriële beschikkingen verband houdende met regeling van schade, toegebracht aan derden:

I. *„Melding van Verkeersongevallen":* LaO 58095, codenr. 15/6, M.B. van 26 juli 1958, Directoraat-Generaal, Afdeling Civielrecht en Vorderingen, Nr. 226.767 D, gewijzigd bij M.B. van 9 mei 1959, Nr. 226.707 F.

II. *„Voorkomen en regelen van schade aan derden, ontstaan tijdens militaire oefeningen":* LaO 60114, codenr. 15/8, M.B. van 20 augustus 1960, Directoraat-Generaal, Afdeling Civielrecht en Vorderingen, Nr. 209.561 T.

III. *„Regeling betreffende het gebruik van wegen door militaire „motorrijtuigen":* LaO 60123, codenr. 81/22, M.B. van 1 oktober 1960, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiekrecht Nr. 239.728 B, gewijzigd bij M.B. van 3 juni 1961, Nr. 239. 728 C.

IV. *„Nadere regelen met betrekking tot het opleggen van de ver- „plichting tot schadevergoeding aan militair- en burgerpersoneel „Re- „geling schadeverhaal 1961":* LaO 61021, codenr. 55.14/22, M.B. van 4 februari 1961, Directoraat-Generaal, Afdeling Civielrecht en Vorderingen, Nr. 260.239.

De militair zal alle eigendom van anderen eerbiedigen (art. 23 (1) Reglement betreffende de krijgstucht). Dit brengt mede, dat iedere militair eraan behoort mede te werken het toebrengen van schade aan derden, waaronder het Rijk, zoveel mogelijk te voorkomen. Ingeval schade aan de eigendom van derden wordt toegebracht, behoren deze derden zoveel mogelijk te worden schadeloos gesteld; het bedrag der

schade kan overeenkomstig de administrative reglementen, door het bevoegd gezag, op de veroorzaker worden verhaald (art. 23 (2) Reglement betreffende de krijgstucht, art. 83 ad art. 83 Reglement van Administratie, art. 116-123 Militaire Ambtenarenwet 1931).

Het doel van het onder de wapenen zijn van de man in vredestijd, en van de troepen, is opleiding, militaire vorming, paraat zijn. Deze doelstelling is primair. De aandacht van commandanten moet zo weinig mogelijk door andere werkzaamheden worden afgeleid, opdat de primaire doelstelling niet in het gedrang kome.

Uiteraard wordt bij de opleiding en oefeningen schade veroorzaakt, doch de regeling van de afhandeling daarvan mag niet de aandacht van de commandanten van de opleiding en oefeningen afleiden. Dit wil zeggen, dat de regeling van de afhandeling van de door de troep aan derden toegebrachte schade, zeer gemakkelijk moet zijn te vinden en in klare taal moet zijn gesteld.

Uitgaande van deze gedachten kan de vraag worden gesteld of bovenstaande regelingen hieraan wel voldoen. Ter beantwoording van deze vraag is het nuttig, de bepalingen op het punt van het melden van aan derden veroorzaakte schade, in zijn geheel te bezien.

I. Landmachtorder Nr. 58095, handelende over de melding van verkeersongevallen, vermeldt in punt 3: „De in punt 2, sub c. bedoelde „commandant zendt ten spoedigste langs de hiërarchieke weg aan het „ministerie van oorlog, afdeling civielrecht en vorderingen, bureau B:
„a. het afschrift (van het verkeersongevallenrapport);
„b. een afschrift van het eventueel opgemaakte proces-verbaal van „huishoudelijk onderzoek, enz.".

Wie de hier bedoelde commandant is, is duidelijk: de compagnies- of overeenkomstige commandant. Dèze zendt een afschrift van het V(erkeers)O(ngevallen)R(apport) naar het Departement van Defensie, uiteraard, nadat invulling van de kolommen Q t/m T [1]) van het V.O.R. door hem — compagniescommandant — heeft plaats gevonden. Dit laatste is echter niet juist in de landmachtorder vermeld.

Punt 2 sub c. van deze landmachtorder draagt namelijk iets op aan de „vorenbedoelde commandant", „nadat beide door hem zijn voor- „zien van zijn toelichting en advies, in het bijzonder voor wat betreft „het eventueel op de bestuurder toe te passen verhaal", enz. En wie deze „vorenbedoelde commandant" is, vermeldt de landmachtorder in punt 1, 2e alinea, 2e zin, namelijk „de M(otor)T(ransport)O(fficier) „c.q. de Commandant, die de rijopdracht heeft verstrekt of had moeten „verstrekken".

Dat deze „motortransportofficier c.q. de commandant" nu, hoe deskundig hij overigens moge zijn, de toelichting en het advies op het V.O.R. moet stellen, kan beslist niet de bedoeling zijn en is ook niet mogelijk; de vermelding (in kolom T) dat wel/niet disciplinair is gestraft, is in de eerste persoon gesteld (Ik heb de militaire bestuurder

[1]) De kolommen Q t/m T bieden plaats voor de „toelichting en advies van „de commandant".

wel/niet disciplinair gestraft met:) en een motortransportofficier heeft in het algemeen geen strafbevoegdheid. Bovendien wordt, onder de kolommen Q t/m T van het V.O.R., de handtekening verlangd van „Cdt. of Hfd. van Legeronderdeel of Dienst" en niet die van de M.T.O. De tekst van de met de verschijning van LaO 58095 ingetrokken LaO 57028, was op dit punt juister gesteld.

De in punt 1, 2e alinea, 2e zin van LaO 58095 vermelde „comman-„dant" is dus niet de compagnies- of overeenkomstige commandant; ook op dit punt was de vervallen landmachtorder 57028 duidelijker gesteld, en sprak van „motortransportofficier c.q. onderofficier". Deze, de M.T.O. of M.T.O.O. dus, moet van elk verkeersongeval per telefoon kennisgeven aan het Hoofd van bureau B van de Afdeling Civielrecht en Vorderingen van het Departement van Defensie (punt 6).

Door C-1 L.K. is op 5 mei 1956, onder nr. G1/22376/52.23.4/L., onderwerp: Afdoening Verkeersongevallen, onder meer bepaald:

„4. Teneinde een efficiënte controle te waarborgen bepaal ik dat:
„a. van elk verkeersongeval de Koninklijke Marechaussee (c.q. Rijks-„of Gemeentepolitie) in kennis moet worden gesteld;
„b. de afschriften van het V.O.R. in 2-voud mij uiterlijk 14 dagen „na de datum van het ongeval via de hiërarchieke weg moeten „hebben bereikt." [2])

Dat de Koninklijke Marechaussee in kennis wordt gesteld van een werkelijk verkeersongeval door de betrokken chauffeur, door de M.T.O., of door ieder ander, die het snel ter plaatse zijn van de Koninklijke Marechaussee kan bewerkstelligen, lijkt aanvaardbaar. Indien echter aan het begrip verkeersongeval een zo uitgebreide omschrijving wordt gegeven als in LaO 58095, „Onder verkeersongeval „moet worden verstaan iedere botsing, aan- of overrijding met of „door toedoen van een militair voertuig, ongeacht de plaats waar het „verkeersongeval geschiedt, hetzij op de openbare weg, op kazerne-, „legerplaats- of particuliere terreinen", dan kan de vraag worden gesteld of de Koninklijke Marechaussee — wat de personeelsbezetting betreft [3]) — tegen de hier opgedragen taak wel is opgewassen.

In kennis stellen zonder meer, zal toch niet de bedoeling zijn; de Koninklijke Marechaussee zal, na het vernemen van het ongeval, zich van een en ander op de hoogte moeten stellen en dat moeten vastleggen in een proces-verbaal of in een rapport.

Daar in punt 4 b. van de aangehaalde brief door C-1 L.K. wordt verlangd, dat, uiterlijk 14 dagen na de datum van het ongeval, via de hiërarchieke weg, de afschriften van het V.O.R. in tweevoud de Legerkorpscommandant moeten hebben bereikt, behoeft het niet te bevreemden, dat, teneinde aan de gestelde termijn van 14 dagen te voldoen, vele compagnies- en overeenkomstige commandanten met het invullen

[2]) Deze brief werd weliswaar ingetrokken met brief C-1 L.K., G1/35438 van 16 januari 1959; doch in laatstgemelde brief werden de geciteerde passages gehandhaafd.

[3]) Hierbij is in het bijzonder gedacht aan de brigades van de Koninklijke Marechaussee.

van de kolommen Q t/m T van de V.O.R. formulieren, vooruit zullen lopen op de ontvangst van het proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee. De praktijk leert dàt zulks gebeurt; niettemin moet het als onjuist worden aangemerkt. Het getuigt namelijk van gebrek aan waardering voor de zorgvuldigheid, waarmede de Koninklijke Marechaussee processen-verbaal opmaakt, indien een commandant, vooruitlopend op de ontvangst, dus vóór de kennisneming van de inhoud van het proces-verbaal, de schuldvraag, op de enkele mededeling van de bestuurder, c.q. de M.T.O. of M.T.O.O., reeds meent te kunnen beantwoorden. Daarenboven is eigenlijk de beantwoording van de schuldvraag voorbehouden aan de korpscommandant (zie o.a. V.S. 27-1 Toepassing Militair Straf- en Tuchtrecht punt 38 en V.S. 2-1360 Handboek voor de chauffeur, blz. 109 Antwoord op vraag 12).

Het ware dan ook wenselijk, indien een „efficiënte controle" werkelijk enig nut blijkt af te werpen, en niet bijvoorbeeld slechts statistische doeleinden met de inzending van die afschriften, worden nagestreefd, niet de invulling van de kolommen Q t/m T van de bedoelde 2 exemplaren te verlangen, dan wel de termijn van 14 dagen te laten vervallen, c.q. te verlengen.

Het doet merkwaardig aan, dat de door C-1 L.K., in bovenaangehaalde brief gegeven richtlijnen, door de T(erritoriaal) B(evelhebber) O(ost) met diens schrijven van 12 mei 1956, sectie 4, nr. 3750/880 A, als „leidraad" zijn verspreid in de territoriale sector.

In de brief van de T.B.O. van 1 mei 1958, Sectie JZ/G4 Nr. 2400/880 A, wordt „in verband met de veranderde opvattingen hieromtrent „(begrip verkeersongeval) bij het MvO" onder 2 gesteld: „Een ver-„keersongevallenrapport moet derhalve worden opgemaakt in a l l e „gevallen, waarin door of bij gebruik — bevoegd of onbevoegd — aan „een militair motorvoertuig schade ontstaat ten nadele van het Rijk „of derden, of personen of dieren letsel oplopen, onverschillig of er „een militair schuldige is en of het een ongeval betreft op de openbare „weg dan wel op oefenterrein, kazerneterrein of particulier terrein".

Evenwel zijn kort hierna „de opvattingen hieromtrent bij het MvO" wederom veranderd; landmachtorder 58095 dateert van 26 juli 1958 en vermeldt immers in het slot van punt 1, zoals hiervoor reeds aangehaald: „Onder verkeersongeval moet worden verstaan iedere botsing, „aan- of overrijding met of door toedoen van een militair voertuig, on-„geacht de plaats waar het verkeersongeval geschiedt, hetzij op de „openbare weg, op kazerne-, legerplaats- of particuliere terreinen."

De vraag kan nu worden gesteld of C-1 L.K. c.q. de T.B.O., zich rekenschap gevende van de frequentie, waarmede onder deze laatste omschrijving vallende verkeersongevallen plaats hebben, misschien aanleiding kunnen vinden de hiervoren aangehaalde voorschriften geheel te doen vervallen. Niet slechts in geval van schade toch aan een militair voertuig ten nadele van het Rijk of derden, en letsel aan personen of dieren, doch èlke botsing, aan- of overrijding met of door toedoen van een militair voertuig, onverschillig waar deze plaats vindt, brengt de verplichting mede een V.O.R. op te maken, en derhalve, èlke

schade, hoe klein ook, veroorzaakt door of met een militair motorrijtuig, brengt met zich mede, inschakeling van de Koninklijke Marechaussee, althans voor zover betreft de twee vermelde gezagssferen.

Het is psychologisch alleszins te verklaren, dat met deze wetenschap voor ogen, een chauffeur, in voorkomend geval, kleine schaden zal veronachtzamen, dit ter voorkoming van administratieve rompslomp; zijn commandant zal hem er misschien dankbaar voor zijn.

Van het verwijzen van de tegenpartij (gelaedeerde) naar bureau B van de afdeling civielrecht en vorderingen van het Departement van Defensie, zoals punt 10 van de landmachtorder voorschrijft, komt echter in deze gevallen, welke dus niet gemeld worden aan de commandant, uiteraard niets terecht, en bevorderlijk voor de goede verstandhouding tussen burger en militair zal het ook zeker niet zijn.

II. Bezien wij thans landmachtorder Nr. 60114, „Voorkomen en „regelen van schade aan derden, ontstaan tijdens militaire oefeningen".

Vooropgesteld zij, dat in de praktijk de uitdrukking „tijdens militaire „oefeningen" zeer ruim wordt opgevat.

Punt 4.2.2. van deze landmachtorder luidt: „Indien geen richtlijnen „als vorenbedoeld (door een schadecommissaris dus) zijn gegeven, „dient een schadegeval door de zorg van de leider der oefening zo „spoedig mogelijk rechtstreeks schriftelijk aan de betrokken schade„commisaris te worden gemeld, onder opgave van aard en plaats der „schade, alsook, zo mogelijk, van naam en adres van de getroffen eige„naar en die verdere gegevens, welke voor een snelle afhandeling van „dat schadegeval van belang kunnen zijn." En de laatste zin van punt 4.2.3. voegt er aan toe: „Indien van een bij een v e r k e e r s o n g e „v a l ontstane schade tevens mededeling wordt gedaan aan de schade„commisaris, dan dient daarbij duidelijk te worden vermeld of een „V.O.R. is opgemaakt".

Dit laatste nu werkt verwarrend. Er moet immers van alle verkeersongevallen een V.O.R. worden opgemaakt. En bovendien, volgens zijn instructie (bijlage bij deze landmachtorder punt 5), „zal de schade„commissaris zich onthouden van het vaststellen van een schadebedrag „onder meer voor de schaderubriek „verkeersongevallen", d.w.z. alle „gevallen, waarin een V.O.R. is opgemaakt". Hij is dus niet bevoegd zo'n geval te regelen. Waarom dan toch de mogelijkheid van het aan de schadecommissaris melden van verkeersongevallenschade in de tekst van dezelfde landmachtorder opgenomen?

De laatste zin van punt 4.2.4. luidt: „Onverminderd het in het eerste „lid gestelde verwijst men zo nodig de gedupeerden naar de betrokken „schadecommissaris en verstrekt hun diens adres", en punt 5.1.1. licht nog eens nader toe: „Indien van enigerlei zijde een verzoek om ver„goeding van schade aan eigendommen van derden, tijdens oefeningen „ontstaan, wordt ontvangen, dient zodanig verzoek terstond te worden „overgegeven aan de schadecommissaris in wiens ressort de schade is „ontstaan".

Het is duidelijk dat nadeel geleden door derden wegens een dicht-

gereden watergang, wegens een kapot gereden hek en dergelijke, of dit nu door de chauffeur, de M.T.O. of de compagniescommandant wordt opgevat als een verkeersongeval of niet, aan die derde moet worden vergoed. Deze zal het echter niet begrijpen, dat hij voor het ene geval wordt verwezen naar bureau B van de afdeling civielrecht en vorderingen van het Departement van Defensie en voor een ander, doch volkomen identiek geval, naar een schadecommissaris.

Waarom verplicht men deze derde, veelal een eenvoudige, niet gemakkelijk tot schrijven komende agrariër, tot het zich wenden tot verschillende instanties? Is het niet zo, dat in de praktijk de medewerking bij militaire oefeningen, door grondeigenaren en grondgebruikers, over het algemeen gaarne wordt gegeven, mits men vooraf met hen overleg pleegt, [4]) doeltreffende maatregelen ter beperking van schade treft, doch vooral ontstane schade snel vergoedt?

Is het beslist nodig dat, nadat zelfs veelal de Koninklijke Marechaussee ter plaatse een proces-verbaal c.q. een rapport heeft opgemaakt, en de schade dus officieel bekend mag worden geacht te zijn, de eigenaar toch nog een briefje moet schrijven met verzoek om schadevergoeding, teneinde te ontvangen waar hij recht op heeft? Het schijnt zo. Vele particulieren voelden zich misleid en ook enkele gemeentebesturen bleken ontstemd te zijn over het feit, dat bij verkeersongevallen met militaire voertuigen, de schade, nadat hun een strookje van het V.O.R. is overhandigd, niet automatisch wordt afgewerkt. In de praktijk laten velen, ook gemeentebesturen, dit schriftelijk vergoeding vragen na, erop vertrouwende, dat het Departement van Defensie verder eigener beweging de toegebrachte schade zal vergoeden.

III. Een van het vorenstaande afwijkende procedure wordt voorgeschreven in landmachtorder Nr. 60123 codenr. 81/22 „Regeling be„treffende het gebruik van wegen door militaire motorrijtuigen", Hoofdstuk II: „Voorschriften bij schadegevallen aan wegen" (voor zover betreft artikelen 8 en 9: herdruk juni 1961) [5]).

Artikel 8 lid 1 luidt: „Indien anders dan tengevolge van een ver„keersongeval (zie lid 3) door een militair motorrijtuig schade aan „een voor het *openbaar verkeer opengestelde weg* (inclusief voet„en rijwielpaden, bermen, bermsloten en kunstwerken) is toege„bracht, dient de colonnecommandant c.q. de wagencommandant van „het alleen rijdende motorrijtuig zulks zo spoedig mogelijk te melden „aan de commandant van het onderdeel, waarbij het (de) schade ver„oorzakende motorrijtuig(en) in gebruik is (zijn)." Lid 1.2. luidt: „De „commandant van dat onderdeel draagt er zorg voor, dat het gebeurde „wordt geconstateerd bij proces-verbaal (tenminste in tweevoud); hij „zendt onverwijld één exemplaar aan de betrokken schadecommisaris." Artikel 8 lid 2 bepaalt: „Indien de in lid 1 genoemde weg een *niet voor het openbare verkeer* opengestelde weg betreft, dan

[4]) Buiten beschouwing blijve hier dat landmachtorder Nr. 54310 L-LU, 4 oefenterr./2 dit overleg opdraagt aan de Garnizoenscommandanten.

[5]) „Herdruk" doet veronderstellen dat het werkelijk een hèrdruk is; in dit geval is de tekst essentieel gewijzigd. Het woord herdruk is daardoor misleidend.

„kan de commandant van het onderdeel volstaan met de door hem „ontvangen schriftelijke melding van schade onverwijld door te zenden „aan de betrokken schadecommisaris.", en in lid 3 volgt dan: „Indien „tengevolge van een *verkeersongeval,* waarvan een verkeersongevallen- „rapport (V.O.R.) dient te worden opgemaakt, schade aan een al dan „niet openbare weg is aangericht, blijft het gestelde in de leden 1 en 2 „buiten toepassing, doch dan dient de schade aan de weg, berm, voet- „en rijwielpaden, etc. uitsluitend te worden vermeld in het verkeers- „ongevallenrapport."

Artikel 10 tenslotte bepaalt dat: „De bezitters of beheerders van „wegen, waaraan schade is toegebracht, moeten worden verwezen naar „(deze keer) het Hoofd van de Afdeling Civielrecht en Vorderingen „van het Departement van Defensie, teneinde aldaar hun verzoeken „tot schadevergoeding in te dienen."

Terwijl dus aan het Hoofd van Bureau B van de Afdeling Civielrecht en Vorderingen van het Departement van Defensie moet worden gemeld de schade waaromtrent een V.O.R. is opgemaakt (en wel schade aan openbare, zowel als die aan niet openbare wegen), en aan de schadecommissaris de schade aan niet openbare wegen c.a. moet worden gemeld, in geval van constatering dier schade bij proces-verbaal [6]) moeten „de bezitters of beheerders" ter verkrijging van enige vergoeding worden verwezen naar het Hoofd van de Afdeling Civielrecht en Vorderingen van het Departement van Defensie. Waarom niet naar het Hoofd van bureau B voornoemd of naar de schadecommissaris?

Het is een goede gedachte geweest om de bezitters of beheerders van wegen één centraal adres te doen mededelen, alwaar zij hun eventuele claim kunnen indienen. De compagnies- en overeenkomstige commandanten maakt men het echter wel heel erg moeilijk; schade aan bijvoorbeeld een n i e t openbaar rijwielpad waaromtrent hij heeft besloten geen V.O.R. te behoeven opmaken (althans de betrokken chauffeur of andere onderhebbende heeft dit besloten), mag de commandant, na ontvangst van een schriftelijke melding, zonder meer doorgeven aan de betrokken schadecommissaris, doch indien het rijwielpad voor het openbaar verkeer [7]) openstond, is de compagniescommandant verplicht het gebeurde bij proces-verbaal te constateren.

[6]) Wat is dit overigens voor proces-verbaal? Elders wordt gesproken van proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en van proces-verbaal opgemaakt door de Koninklijke Marechaussee.

[7]) Is in de LaO bedoeld openbare toegankelijkheid op grond van de bepalingen in de wegenwet, of is bedoeld „voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaan", vermeld in de wegensverkeerswet? Het in landmachtorders bepaalde moet worden opgevolgd; voorwaarde hiervoor is dat het daarin bepaalde moet kùnnen worden opgevolgd, en dat men de tekst derhalve moet kunnen begrijpen.

Bij de toepassing van de onderhavige bepaling zal men misschien gaan „schipperen"; door schrijver wordt er in dit artikel echter vanuit gegaan, dat „schipperen" niet nodig mag zijn. Weliswaar verwijst artikel 1 van de onderhavige landmachtorder naar de definities, vervat „in de artikelen 1 van de wegenverkeerswet en van het wegenverkeersreglement", doch in deze artikelen 1 wordt het begrip „openbaar" niet omschreven. Zie in dit verband ook het arrest Ger. Hof Amsterdam (Derde Kamer) van 8 februari 1961, Ned. Jur. 1961, No 390, blz. 811.

Volgens het gestelde in artikel 9, moet een afschrift van het proces-verbaal door tussenkomst van de betrokken Garnizoenscommandant aan de Territoriale Commandant worden gezonden. „Deze comman-„dant doet onmiddellijk na ontvangst van het proces-verbaal nagaan, „of de toegebrachte schade te wijten is aan handelingen in strijd met „het gestelde in deze beschikking." En, „de resultaten van dit onder-„zoek worden door tussenkomst van de betrokken Territoriale Bevel-„hebber en de Nederlandse Territoriale Bevelhebber, ter kennis ge-„bracht van het Hoofd van de afdeling civielrecht en vorderingen van „het Departement van Defensie."

Het valt op, dat, indien van een ongeval een V.O.R. is opgemaakt, het „constateren bij proces-verbaal" achterwege kan blijven; het zenden van een afschrift van het proces-verbaal naar de Territoriale Commandant blijft dan dus eveneens achterwege. Diens extra controle op het naleven van het gestelde in deze landmachtorder moet dan dus worden ontbeerd. En toch wordt deze controle kennelijk zeer hoog aangeslagen; hij moet immers „o n m i d d e l l ij k" laten controleren. [8])

En welke instantie controleert nu de juiste naleving van het in de landmachtorder gestelde in die gevallen, dat een V.O.R. is opgemaakt?

Omtrent het ontstaan van deze landmachtorder kan worden opgemerkt, dat bij Legerorder 1948, No. 162 L.L.M. (M.B. van 8 mei 1948 No. 53) werd ingesteld een „Schadecommissie Wegen", welke commissie onder meer tot taak had:

a. na te gaan in hoeverre het Ministerie van Oorlog aansprakelijk is te stellen voor schade, door militaire voertuigen toegebracht aan wegen;

b. welke financiële gevolgen deze aansprakelijkheid zal hebben;

d. het vaststellen van algemene richtlijnen voor de beoordeling of al dan niet schadevergoeding moet worden betaald.

De onderzoekingen door deze commissie verricht, en de op grond hiervan, door haar, aan de Minister van Oorlog gedane voorstellen, kregen hun beslag in Legerorder 1953 Nr. 63 L-LM. (M.B. van 27 februari 1953, Directoraat Administratieve Diensten Afdeling B7 no. 366355) „Regeling betreffende het gebruik van wegen door militaire „motorrijtuigen". Het in deze Legerorder, speciaal voor wat betreft het in Hoofdstuk II „Voorschriften bij schadegevallen aan wegen" gestelde, kan als niet zeer geslaagd worden aangemerkt. Door de commandanten werd tenminste in het geheel niet de hand gehouden aan het gestelde in Hoofdstuk II, hetzij wegens gebleken onbruikbaarheid in de praktijk, hetzij wegens onbekendheid met de inhoud ervan.

Op 1 oktober 1960 is legerorder 1953 Nr. 63 L-LM. ingetrokken en vervangen door landmachtorder Nr. 60123 codenr. 81/22. Hoofdstuk II uit de vervallen legerorder werd tòch, zij het enigszins gewijzigd, in

[8]) De voor deze controle door de Territoriale Commandant nodige plaatsopnemingen, brengen overigens vele kosten met zich mede, welke, gezien de vaak onbeduidende schaden, niet verantwoord schijnen; bovendien is een controle van andere zijde heel goed mogelijk zonder extra kosten voor het Rijk mede te brengen.

de nieuwe landmachtorder opgenomen. Dat in juni 1961 reeds een wijziging van het kennelijk niet juist gestelde artikel 8 uit Hoofdstuk II gewenst werd geacht, en per herdruk verspreid, moge voor zich spreken; de tegenstrijdigheden met bepalingen uit andere landmachtorders waren te evident.

IV. Als laatste worde enige aandacht gewijd aan het gestelde in landmachtorder Nr. 61021, codenr. 55.14/22, „Regeling schadever-„haal 1961", voor zover zij betrekking heeft op „nadeel geleden door „derden".

Artikel 5 punten 3 en 4 bepalen:

3. „Zowel het resultaat van het onderzoek, opgemaakt [9]) ingeval „van schade, bedoeld in artikel 2 sub e., als het verkeersongevallen-„rapport, behoort onverwijld te worden gezonden aan het Departement „van Defensie."

4. „Indien ingeval van schade, bedoeld in artikel 2 sub e., alsmede „ingeval van schade tengevolge van verkeersongevallen, daarbij tevens „schade is ontstaan, bedoeld in artikel 2 sub a. tot en met d. — anders „dan aan het rijksvoertuig — behoort het schaderapport mede aan het „Departement van Defensie te worden gezonden." [10])

Het valt op, dat terwijl elders is bepaald, dat de commandant het schaderapport (c.q. V.O.R.) moet zenden aan het Hoofd van de Afdeling Civielrecht en Vorderingen, aan het Hoofd van Bureau B van deze Afdeling, of aan de betrokken schadecommissaris, hier in artikel 5, toezending aan het Departement van Defensie (zonder nadere aanduiding), voldoende wordt geacht.

Artikelen 2 en 4, voor zover in dit opstel van belang, luiden:

„Deze beschikking is niet van toepassing, indien schade is veroor-„zaakt als gevolg van een luchtvaartongeval met een luchtvaartuig van „de Koninklijke Luchtmacht."

„In geval van schade, bedoeld in artikel 2 sub e. wordt het „onderzoek ingesteld door de commandant van de eenheid of het „hoofd van de dienst, waarbij de voor de schade vermoedelijk aan-„sprakelijke militair(en)/ambtena(a)r(en) zijn/hun dienst verricht(en)."

„Bij dit onderzoek dient te worden vastgesteld:

„a. de aard en de omvang van de beschadiging, het feit van ver-„missing of tenietgaan, het nadeel geleden door derden, alsmede — „uitgezonderd in geval van schade als bedoeld in artikel 2 sub e. — „het bedrag van de schade; [11])

„b. de oorzaak van de beschadiging, de vermissing, het tenietgaan „of het nadeel geleden door derden, alsmede het tijdstip, waarop en „de omstandigheden waaronder de schade is ontstaan;

[9]) Taalkundig valt op de tekst waarschijnlijk wel iets aan te merken; het beoordelen van de taalkundige mérites van het in landmachtorders gestelde blijve in deze beschouwing echter buiten bespreking. Overigens: arme commandanten, die het toch maar moeten begrijpen!

[10]) Aan de redactie van dit artikel en andere werd gedacht, toen in de eerste regelen van dit opstel werd geschreven, dat de regeling in „klare taal" moet zijn gesteld, zonder allerlei verwijzingen.

[11]) Artikel 2 sub e. heeft betrekking op „nadeel geleden door derden".

„c. zo mogelijk de identiteit van degene(n) aan wie de schade ver-
„moedelijk is te wijten."

„4. Het in het eerste lid bedoelde onderzoek blijft achterwege in
„de gevallen, waarin een verkeersongevallenrapport moet worden op-
„gemaakt."

Er worden in de landmachtorder dus vier mogelijkheden onderscheiden:

a. Schade als gevolg van een luchtvaartongeval, in welk geval deze landmachtorder niet van toepassing is. Toch kan ten aanzien van het hier bepaalde de vraag worden gesteld, hoe de schade, langs een weg veroorzaakt door een kraanwagen, welke assistentie verleende bij de berging van een vliegtuig, moet worden behandeld. „Grove schuld" is hierbij toch ook mogelijk, en de schade dient uiteindelijk toch met de gelaedeerde te worden geregeld, waartoe enige melding der schade noodzakelijk is.

b. Schade, als gevolg van een verkeersongeval, in welk geval het onderzoek als bedoeld in artikel 4, 1° achterwege blijft. Het hier bepaalde is wel heel vreemd. Het is toch van een commandant wel heel veel gevraagd om wèl de betrekkelijke kolommen Q t/m T van een V.O.R. in te vullen, naar eer en geweten, en te adviseren ten aanzien van, notabene, eventueel verhaal op de bezoldiging van de veroorzaker der schade, om tenslotte deze veroorzaker eventueel disciplinair te straffen, alles conform het gestelde in landmachtorder Nr. 58095, terwijl landmachtorder Nr. 61021, speciaal handelende over het schadeverhaal, elk onderzoek verbiedt. „. . . blijft achterwege in „de gevallen, waarin een verkeersongevallenrapport moet worden op-
„gemaakt." Het antwoord op een vraag betreffende deze tegenstrijdigheid zal ook door insiders moeilijk te geven zijn.

Eveneens bevreemdt het dat, hoewel dus bij verkeersongevallen onderzoek krachtens het gestelde in deze landmachtorder achterwege moet blijven, de landmachtorder zich als het ware van verkeersongevallen distantieert, niettemin in artikel 5, 3° wordt bepaald, dat „het „verkeersongevallenrapport onverwijld [12]) naar het Departement van „Defensie behoort te worden gezonden". Deze bepaling behoort in déze landmachtorder niet thuis.

Maar welk exemplaar van het V.O.R. wordt hier niettemin bedoeld? Het door de M.T.O. binnen 2 x 24 uur in te zenden afschrift van het V.O.R.? Of het langs de hiërarchieke weg in te zenden afschrift, in welke weg C-1 L.K. zich, zonder overtuigende reden, heeft

---

[12]) In de tekst van de besproken landmachtorders wordt herhaaldelijk de uitdrukking „terstond", „onverwijld", „ten spoedigste", „onmiddellijk" gebezigd, soms wordt nog opgedragen „terstond telefonisch" het Departement van Defensie in te lichten. Dat met deze hoge prioriteitsbepaling (landmachtorders dienen toch te worden nageleefd) de snelheid van afdoening van schade met derden is gediend, is in de praktijk niet gebleken. Eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat de aanhef van landmachtorder Nr. 58095 codenr. 15/6 deze pretentie ook niet heeft en slechts vermeldt „ter verzekering van een snelle en volledige *mel-*
„ding"; een snelle *afdoening* komt kennelijk op het tweede plan.

ingeschakeld? (zie hiervoren bladzijde 515, alsmede landmachtorder Nr. 57028, codenr. 15/4 punt 3, gewijzigd bij landmachtorder Nr. 57155, codenr. 15/4a; beide reeds vervallen). Het woord „onverwijld" boet aan betekenis dan toch wel veel in.

c. Schade als gevolg van een verkeersongeval, waarbij tevens schade aan rijksgoederen — anders dan aan het rijksvoertuig — is ontstaan, in welk geval „het" schaderapport mede aan het Departement van Defensie behoort te worden gezonden (artikel 5, 4° gedeeltelijk). Het staat er zo eenvoudig: „het" schaderapport moet worden gezonden. Volgens het gestelde in artikel 5, 5° wordt onderscheid gemaakt tussen schaderapport en verkeersongevallenrapport. Welk van deze twee wordt bedoeld met „het" schaderapport? Mag nu, hoewel het schade als gevolg van een verkeersongeval betreft, toch het, elders verboden, onderzoek worden gehouden? En wat is de betekenis van het woord „mede" in de tekst?

En waarheen moet men de benadeelde derde verwijzen? Het principe: „degene die geen schadevergoeding vraagt, krijgt niets", hoe weinig elegant overigens, maakt toch enige voorlichting jegens de gelaedeerde op dit punt minstens wenselijk, opdat hij wete waar hij met zijn claim terecht kan. [13])

d. Schade „met betrekking tot nadeel geleden door derden", in welk geval eveneens „het opgemaakte resultaat van het onderzoek [14], onverwijld aan het Departement van Defensie behoort te worden gezonden (artikel 5, 3°). De praktijk leert, dat van het aantal bij derden veroorzaakte schaden, door de commandanten ongeveer 10% aan de schadecommissaris wordt gemeld; de resterende 90% van dat aantal wordt de schadecommissaris gemeld, hetzij door die derde zelf, hetzij door tussenkomst van gemeentebesturen, politie-instanties, enz.

Van de troepencommandanten mag beslist niet worden verlangd dat van alle schade, door hun onderhebbenden aan derden veroorzaakt, op de, al of niet voorgeschreven wijze, aan de schadecommissaris melding wordt gedaan. Speciaal tijdens oefeningen in groter verband wordt dikwijls schade veroorzaakt zonder dat dit door een der aan de oefening deelnemende militairen wordt bemerkt. [15]) In het bijzon-

---

[13]) V.S. 2-1360 Handboek voor de chauffeur (M.B. van 20 juli *1960*) draagt in de voetnoot op bladzijde 138 de chauffeurs als het ware op de tegenpartij te verwijzen naar de niet meer bestaande afdeling B 1 bureau 3 van het Ministerie van Oorlog; dit is ongetwijfeld het gevolg van het feit, dat de in dit voorschrift beschreven „aanrijdings-procedure" nog is gebaseerd op het gestelde in L.O. *1953* Nr. 10 L-LM (M.B. van 13 januari 1953), welke L.O. sedertdien reeds viermaal werd vervangen c.q. gewijzigd. (Zie blz. 133 regel 8).

[14]) Zie noot 9.

[15]) Het is voorgekomen dat een vlag werd geplaatst op een „terreinverhoging", onder welke een hoeveelheid ingekuilde aardappelen lag opgeslagen, welke door inregenen en bevriezen gedeeltelijk verloren ging; de eigenaar nam het de „stadsjongens", die wellicht nimmer een „aardappelbult" hadden gezien, niet kwalijk, doch stelde uiteraard wel prijs op schadevergoeding. Ook bij schade aan landwegen heeft iedere commandant veelal de overtuiging dat de weg al slecht was toen hij met zijn onderdeel, dikwijls bij duisternis, er gebruik van maakte.

der, indien de veroorzaker der schade voelt, dat hem grove schuld bij de veroorzaking hiervan, (of iets anders — men denke aan joy-riding) zou kunnen worden verweten, zal hij bewust trachten de schade niet „behoeven te hebben opgemerkt", zodat het vaststellen van de identiteit van degene(n), aan wie de schade vermoedelijk is te wijten, vaak heel moeilijk zal zijn.

In de onderhavige landmachtorder wordt echter kennelijk van de veronderstelling uitgegaan, dat commandanten alle veroorzaakte schade melden; slechts een klein aantal wordt tot nu toe gemeld aan de schadecommissaris, en het aantal meldingen, waaromtrent een onderzoek zou kunnen worden gedaan, en bericht gegeven aan het Departement van Defensie, zal hoogstens daaraan gelijk zijn.

De vraag kan worden gesteld of naast de melding aan het Departement van Defensie, overeenkomstig het gestelde in artikel 5, 3°, nu toch nog de schadecommissaris moet worden ingelicht, overeenkomstig het gestelde in landmachtorder Nr. 60114, punten 4.2.1. en 4.2.2. Het feit toch, dat de troepencommandant een veelal tijdrovend en grondig onderzoek heeft gehouden op grond van de „Regeling schade-,verhaal 1961", zulks met het oog op eventuele konsekwenties voor de veroorzaker der schade, doet het voor de hand liggen, dat de regeling van de schade met de gelaedeerden nu ook op dit onderzoek wordt gebaseerd. Gewapend met de gegevens, welke dit onderzoek, gehouden door de commandant, heeft opgeleverd, kan de claim van de benadeelde het doelmatigst worden afgehandeld.

Een andere vraag is of de schadecommissaris ten aanzien van de 90% der gevallen, welke hem (soms maanden later dan het tijdstip waarop de schade werd veroorzaakt) langs andere wegen, buiten de commandant om, bereiken, alsnog dus achteraf, moet proberen een onderzoek door de commandant te bewerkstelligen, uit welk onderzoek dan het al of niet bestaan van grove schuld bij de veroorzaker der schade zou moeten blijken. Enige andere zin heeft dit onderzoek immers niet.

Het vaststellen van het al of niet bestaan van grove schuld mag, lettend op het gestelde in artikel 10 — mogelijkheid van instellen van beroep bij het ambtenarengerecht — niet anders dan nà onderzoek door de commandant geschieden. [16]) Wegens het niet beantwoord zijn van deze laatste vraag in de landmachtorder kan haar terecht willekeur worden verweten.

De boven dit artikel gestelde vraag zal door de aandachtige lezer misschien met „ja" worden beantwoord — wellicht zal een enkele lezer zelfs antwoorden: „ja de meldingsprocedure is tè ingewikkeld, tè „tijdrovend en beslist ondoelmatig". En toch, de wijze, waarop de militair zich tegenover de eigendom van derden gedraagt, de snelheid waarmede een veroorzaakte schade wordt geconstateerd, doch vooral de snelheid waarmede de zaak met die derde wordt geregeld, zijn te

[16]) Zie hiervoor bladzijde 514 artikel 23/2 Reglement betreffende de krijgstucht: „overeenkomstig de administratieve reglementen".

belangrijk voor het onderhouden van een goede verstandhouding tussen burger en militair om er in de landmachtorders geen of onvoldoende aandacht aan te wijden.

De besproken landmachtorders zijn tengevolge van hun vele verwijzingen, wijzigingen en tegenstrijdigheden niet gemakkelijk te lezen; hierdoor wordt de conclusie van de gebruikers, die deze orders moeten toepassen, onzeker. Indien commandanten de bepalingen dan ook niet helemaal juist zouden interpreteren, kan men dit deze moeilijk ernstig aanrekenen.

Zoals de regelingen thans luiden, wordt de aandacht van heel veel personen, soms van hoge commandanten, door allerlei, dikwijls prullige schadegevallen, van hun eigenlijke taak afgeleid, en moeten vele brieven daarover worden gewisseld. Over dit aantal brieven, en ook over de vele plaatsopnemingen en telefonische meldingen, denke men niet gering. Het volgende beknopt weergegeven voorbeeld, dat met meerdere kan worden aangevuld, moge het gestelde illustreren.

Op 15 maart 1961 (dus voor het verschijnen van de herdruk juni 1961 van LaO Nr. 60123), vond te H. een verkeersongeval plaats als gevolg van een onjuiste inhaalmanoeuvre. Er werd getelefoneerd naar het Departement van Defensie en naar de Koninklijke Marechaussee.

De Koninklijke Marechaussee (afstand plaats van ongeval ruim 30 km) maakte een proces-verbaal op, totaal 6 vel.

Van het proces-verbaal werden het origineel en 3 afschriften verzonden.

De chauffeur maakte een V.O.R. op. Een afschrift werd naar het Departement van Defensie gezonden. De commandant verzorgde de verzending van 2 afschriften langs de hiërarchieke weg (minstens 4 tussenstations).

Een auto-schade expert nam de schade op (aan een hek en aan een tuin, transport van auto-expert over minstens 100 km en weer terug). De twee gelaedeerden moesten een verklaring tekenen, dat zij met een schadevergoeding van respectievelijk *f* 92,50 en *f* 15,— genoegen namen. Toch moesten deze daarna nog een briefje schrijven aan het Departement van Defensie en daarin schadevergoeding vragen (degene, die niets vraagt, krijgt immers geen vergoeding!).

Later bleek dat er nog een gelaedeerde was; deze diende zijn claim in bij de Koninklijke Marechaussee (andere instantie was hem niet bekend en er zit bovendien slechts één „strookje" aan het V.O.R.-formulier, hetwelk aan een der twee andere gelaedeerden was gegeven). De Koninklijke Marechaussee zond deze claim naar de schadecommissaris.

De commandant maakte een proces-verbaal op zoals voorgeschreven in landmachtorder Nr. 60123. Dit proces-verbaal werd met begeleidend briefje door een hogere commandant gezonden aan de Directeur Gebouwen, Werken en Terreinen door tussenkomst van de Eerstaanwezend Ingenieur der Genie, aan de schadecommissaris en aan de Territoriale Commandant door tussenkomst van de Garnizoenscommandant.

De E.A.I. liet door het Hoofd van een dienstkring de schade op-

nemen. Het hoofd van de dienstkring concipieerde een briefje, hetwelk met het afschrift proces-verbaal langs de hiërarchieke weg (3 tussenstations) de afdeling civielrecht en vorderingen van het Departement van Defensie bereikte.

De Territoriale Commandant (afstand ± 60 km) moest een onderzoek instellen en via de T.B. en de N.T.B. het Departement van Defensie inlichten.

Ook de schadecommissaris ging plaatselijk de schade opnemen; hij ontdekte echter, dat velen voor hem reeds ter plaatse waren geweest en dat de schade in zoverre reeds geregeld was, dat de gelaedeerden bezoek hadden gehad van een auto-schade expert. Later moest hij echter de claim van de derde gelaedeerde afhandelen.

De eerste twee gelaedeerden ontvingen bericht van het Departement van Defensie, dat het bedrag, waarvoor zij reeds eerder hadden getekend, zou worden overgemaakt.

De bedragen werden overgemaakt, twee door de afdeling Comptabiliteit van het Departement van Defensie, een door de administrateur waarbij de schadecommissaris in betaling was.

Al met al soms meer dan 50 posthandelingen (uitboeken, verzenden, ontvangen, inboeken).

In de dagbladen is kort geleden onder een hoofd „Algemene Reken-„kamer ontdekt overbodige uitgaven" o.a. medegedeeld, dat militaire oefeningen, aanrijdingen en vliegtuigongevallen, over het jaar 1960, een bedrag van *f* 1.758.431,— aan schadevergoeding van het Departement van Defensie hebben gevergd. Of de kosten om tot vaststelling van de afzonderlijke schadevergoedingen te geraken, gemaakt in verband met melding, transport, porti, administratie, enz. in dit bedrag zijn begrepen, wordt niet vermeld.

Uiteraard moet ook de strafrechtelijke kant bij elk door de Koninklijke Marechaussee opgemaakt proces-verbaal, de vereiste aandacht krijgen (de straflijst, de justitiële verklaring, het heen en weer zenden van dossiers, tijdrovende bestudering).

De landmachtorders maken geen onderscheid tussen werkelijke verkeersongevallen, belangrijke schaden aan wegen zowel als andere ernstige schaden enerzijds en veel prullige gevallen anderzijds. Van elk ongeval, waarbij een militair motorrijtuig is betrokken, tengevolge waarvan aan iemand letsel en/of materiële schade is toegebracht, moet men onmiddellijk per telefoon kennis geven aan het Departement van Defensie, en een V.O.R. opmaken. En C-1 L.K. bepaalde: van elk verkeersongeval moet de Koninklijke Marechaussee in kennis worden gesteld.

Is dit alles wel nodig, en zijn de belangen van de militaire dienst ermede gediend? Wordt de compagnies- of overeenkomstige commandant niet nodeloos overstelpt met administratieve voorschriften? Lijdt bij hem de aantrekkelijkheid van het beroep van officier hier niet onder? En zal van hem, in zijn particuliere omgeving, nog wel een stimulans uitgaan jegens jongere potentiële candidaat-officieren, die hun loopbaan nog moeten kiezen?

Het zijn alle vragen, welke niet gesteld behoefden te worden, indien de voorschriften op het punt van „schademelding", en misschien ook op ander terrein, minder omvangrijk waren en gesteld in een vorm welke aanspreekt en begrijpelijk is.

Volledig zou deze beschouwing niet zijn indien er in niet een mogelijke oplossing — of zo de lezer wil — een verbetering in overweging werd gegeven.

In het kort zou deze neerkomen op het volgende:

1. in landmachtorder Nr. 61021 codenr. 55/14/22 vervalle alles met betrekking tot het in artikel 2 sub e gestelde;
2. er worde een centraal schadebureau gecreëerd;
3. op een heel eenvoudig formulier worde melding van alle schade, uitsluitend aan dit centrale bureau verlangd; bij grotere oefeningen kan een aanwezige schadecommissaris namens het bureau de melding in ontvangst nemen;
4. de schade worde snel, door actieve, deskundige schadecommissarissen namens het centrale bureau, opgenomen, en zo mogelijk meteen geregeld;
5. alleen in ernstige gevallen, ter beoordeling van de commandant, worde telefonisch bericht aan het centrale bureau gegeven;
6. inschakeling van de Koninklijke Marechaussee geschiede slechts in geval werkelijk van een strafbaar feit sprake is (c.q. kan zijn);
7. de gehele regeling worde in één landmachtorder samen gevat, gecodificeerd, en in zodanig klare taal gesteld, dat geen commandant nog aanvullende regelen behoeft te geven;
8. aan de wijze waarop, en het adres alwaar, derden hun claims — indien nog nodig — kunnen indienen, worde officieel behoorlijk bekendheid gegeven;
9. schadevergoeding aan derden ware te beschouwen als „breng-„schuld", waarom niet behoeft te worden gevraagd als officieel de schadeveroorzaking reeds bij het centraal bureau bekend is;
10. er worde met de invoering van een eventuele codificatie van de thans bestaande voorschriften in één landmachtorder niet overhaast te werk gegaan, doch er worde bijvoorbeeld bij een zestal compagnies- of overeenkomstige commandanten geëxperimenteerd", teneinde wellicht toch nog ingeslopen onduidelijkheden te kunnen ondervangen; eerst na een proefperiode doe men de regeling officieel verschijnen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 17 mei 1961

President: Mr. A. J. Veldman (plv.); *Leden:* K. J. Roberti, P. van Noort, J. W. Botterman, A. C. L. van Aalst.
Raadsman: Luit. t. zee SD 3e kl. KMR Mr. A. E. du Perron.

Ongehoorzaamheid aan het bevel van een marinepatrouille om zich, na ongepast optreden, te legitimeren (beklaagde toonde het legitimatiebewijs zó, dat de gegevens onzichtbaar bleven) en zich vervolgens verzet tegen de overbrenging naar het Peperhuisje.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog.

Bevoegdheid van de patrouille.

Schriftuur van antwoord ingediend door de raadsman.

(W.M.Sr. art. 117, 128; R.Z. art. 180).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. P. H. A., geboren op 16 februari 1940, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbend als zeemiliciën electromonteur 3e klasse, gerequireerde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 april 1961 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als zeemiliciën electromonteur der 2e klasse bij „de zeemacht, in tijd van oorlog, op of omstreeks 13 maart 1961 te „omstreeks 22.50 uur te Den Helder, toen in de Bierstraat aldaar de „korporaal der mariniers J. G. Vogel en de zeemiliciën marinier der „2e klasse R. A. Marsch — die alstoen aldaar tezamen als patrouille „belast waren met het houden van toezicht op de houding en het ge„drag van militairen der zeemacht beneden de rang van sergeant, en „daartoe, kenbaar als patrouille, patrouilleerden, voerende deze kor„poraal Vogel het bevel over die patrouille — hem, beklaagde, in ver„band met zijn ongeregeld gedrag aan de wal, gevolgd door zijn weige„ring om zijn legitimatiebewijs aan die korporaal ter inzage af te geven, „wilden overbrengen naar het groepsbureau der marinepatrouilles en „hem daartoe, en wel nadat hij zich door de vlucht aan die overbren„ging had pogen te onttrekken, ieder aan een arm hadden aangevat, „opzettelijk heeft gerukt en getrokken in een richting, tegenovergesteld „aan die, waarin voornoemde korporaal der mariniers, patrouillecom„mandant, en die zeemiliciën marinier der 2e klasse, lid dier patrouille, „hem wilden geleiden";

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, kwalificatie daarvan als *„Feitelijke insubordinatie in „tijd van oorlog"* en veroordeling deswege tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, onvoorwaardelijk;

Gelet op de, namens beklaagde door diens raadsman ingediende, schriftuur van antwoord *);

Gehoord het pleidooi van de raadsman van beklaagde, luitenant ter zee (SD) der 3e klasse KMR Mr. A. E. du Perron;

Overwegende, dat de beklaagde op 4 januari 1960 als zeemiliciën

*) Achter het vonnis opgenomen. *(Red.)*

electromonteur der 3e klasse bij de Zeemacht in werkelijke dienst is gekomen en thans nog als zeemiliciën electromonteur der 2e klasse in werkelijke dienst verblijft;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. A. P. H. A., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij op 13 maart 1961, toen hij diende als zeemiliciën electromonteur der 2e klasse bij de zeemacht, te ongeveer 18.30 uur te Den Helder de wal is opgegaan om te passagieren; dat het best mogelijk is, dat hij zich alstoen aldaar aan de hem ten laste gelegde feiten heeft schuldig gemaakt;

2e. J. G. Vogel, oud 29 jaar, als getuige:

dat hij op 13 maart 1961, dienende als korporaal der mariniers bij de zeemacht, tezamen met de zeemiliciën marinier der 2e klasse R. A. Morsch, te Den Helder een marinepatrouille vormde, waarover hij het bevel voerde; dat zij als patrouille belast waren met het houden van toezicht op de houding en het gedrag van militairen der zeemacht beneden de rang van sergeant; dat zij als patrouille kenbaar waren aan hun witte helm en hun witte leergoed; dat zij te omstreeks 22.45 uur in de Spoorstraat te Den Helder twee marineschepelingen zagen lopen, waarvan er zich één luidruchtig gedroeg; dat hij deze schepeling op diens gedrag heeft gewezen en hem heeft gezegd, dat deze verder op een behoorlijke wijze moest passagieren; dat hij, nadat die marineschepelingen zich daarna verwijderden, hoorde, dat een dezer schepelingen, die later de zeemiliciën electromonteur der 2e klasse A. P. H. A. bleek te zijn genaamd, op luide toon zei, terwijl hij de andere schepeling meetrok: „Laat ze verrekken"; dat hij daarna deze schepeling heeft teruggeroepen om deze voor de kennelijk aan hen gerichte uitlating te rapporteren; dat hij derhalve inzage vorderde van het legitimatiebewijs der Koninklijke Marine van die schepeling; dat A. hem daarna zijn legitimatiebewijs voorhield, doch op zodanige wijze, dat hij de daarop vermelde gegevens niet kon lezen; dat hij A. vervolgens op diens verplichting wees zijn legitimatiebewijs te overhandigen, zodat hij de gegevens daarvan kon overnemen; dat A. daarop antwoordde: „Dat mag „ik niet afgeven"; dat hij daarna tegen A. zei: „Ik gelast je, mij je „legitimatiebewijs te overhandigen"; dat A. antwoordde: „Dat geef ik „nooit af"; dat hij in verband met bovenstaande en teneinde zijn gegevens over te nemen, A. wilde overbrengen naar het groepsbureau der marinepatrouille te Den Helder; dat hij toen tegen A. zei: „Ik geef „je opdracht met ons mee te gaan naar het groepsbureau in het Peper„huisje"; dat A. aanvankelijk hieraan gevolg gaf en tussen Morsch en hem inliep; dat A. in de Bierstraat plotseling en zonder dat zij dat konden verhinderen, wegrende en een café inging, waaruit hij later weer door tussenkomst van de eigenaar naar buiten kwam; dat hij toen zijn opdracht om met hem mee te gaan, heeft herhaald; dat A. daarop niet reageerde, maar bleef staan; dat hij A. daarop tezamen met Morsch heeft beetgepakt; dat zowel Morsch als hij A. ieder aan een arm vatten; dat A. zich hiertegen verzette en zich los trachtte te rukken door te

rukken en te trekken in een richting tegenovergesteld aan die, waarin zowel Morsch als hij A. wilden geleiden;

3e. R. A. Morsch, oud 20 jaar, als getuige:

Post alia: dat de korporaal deze schepeling op diens gedrag heeft gewezen en heeft gezegd, dat deze verder op een behoorlijke wijze moest passagieren; dat hij, nadat deze schepeling zich verwijderde, de andere schepeling, die later de zeemiliciën electromonteur der 2e klasse A. P. H. A. bleek te zijn genaamd, terwijl deze zijn collega meetrok, hoorde zeggen: „Laat ze verrekken"; dat korporaal Vogel daarop bedoelde schepeling, die deze opmerking maakte, heeft teruggeroepen, klaarblijkelijk om die schepeling voor deze kennelijk aan hen gerichte uitlating te rapporteren; dat de korporaal derhalve inzage vorderde van het legitimatiebewijs Koninklijke Marine van A.; dat hij zag, dat A. diens legitimatiebewijs te voorschijn haalde en dit de korporaal op zodanige wijze voorhield, dat de daarop vermelde gegevens niet te lezen waren; dat de korporaal A. vervolgens op diens verplichting wees zijn legitimatiebewijs te overhandigen; dat hij niet weet, wat A. hierop antwoordde, maar dat hij de korporaal wel later tegen A. hoorde zeggen: „Ik gelast je, mij je legitimatiebewijs te overhandigen"; dat A. hierop antwoordde: „Dat geef ik nooit af"; dat zij in verband met bovenstaande en teneinde zijn gegevens over te nemen A. wilden overbrengen naar het groepsbureau van de marinepatrouilles te Den Helder; dat hij hoorde, dat de korporaal tegen A. zei: „Ik geef je opdracht „met ons mee te gaan naar het groepsbureau in het Peperhuisje"; dat A. aanvankelijk hieraan gevolg gaf en tussen de korporaal en hem meeliep; dat A. in de Bierstraat plotseling en zonder dat zij het konden verhinderen, wegrende en een café inging, waaruit hij door tussenkomst van de eigenaar nadien weer naar buiten kwam; dat hij hoorde, dat de korporaal zijn opdracht aan A. om met hen mee te gaan, herhaalde; dat A. hierop niet reageerde doch bleef staan; dat hij hierop A. tezamen met korporaal Vogel heeft beetgepakt; dat zowel de korporaal als hij A. ieder aan een arm vast vatten; dat A. zich hiertegen verzette en zich los trachtte te rukken door te rukken en te trekken in een richting, tegenovergesteld aan die, waarin zowel de korporaal als hij A. wilden geleiden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem is ten laste gelegd zijnde het immers een feit van algemene bekendheid dat er ten tijde als in de tenlastelegging vermeld zodanig dreigend oorlogsgevaar bestond, dat „tijd van oorlog" in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig geacht moest worden;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";

Overwegende, dat de raadsman van beklaagde in zijn schriftuur van antwoord, nader bij pleidooi toegelicht, heeft betoogd dat het ten laste gelegde geen strafbaar feit oplevert, daar de marinepatrouille, die

krachtens artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht gelijk is gesteld met een meerdere, buiten de grenzen van de haar toekomende bevoegdheden zou zijn getreden door beklaagde bij de armen te vatten teneinde hem over te brengen naar het groepsbureau der marinepatrouilles;

dat de raadsman zich daarbij beroept op 1730 d van de Circulaires voor de Zeemacht waarbij de taakomschrijving onder punt 31 aan de marinepatrouilles slechts de bevoegdheid wordt gegeven om de betrokkene te gelasten mede te gaan naar de officier van de wacht van het dichtstbijgelegen schip of van de naastbijgelegen inrichting der zeemacht, doch geenszins om bij niet voldoen aan een dergelijk bevel, gelijk in casu tegen de weigerachtige, geweld te gebruiken;

dat de raadsman dit nader heeft geadstrueerd door er op te wijzen, dat de bepaling van artikel 128 W.v.M.S. als zijnde een uitbreiding van het gewone begrip van meerdere, met de uiterste behoedzaamheid moet worden gehanteerd, zodat aan de in dit artikel genoemde gezagsdragers alleen die bevoegdheden toekomen, die hen uitdrukkelijk zijn toegekend;

Overwegende, dat dit niet wegneemt, dat de aan de marinepatrouilles toegekende bevoegdheden aldus moeten worden verstaan, dat zij dienstbaar zijn aan de taak dezer patrouilles, waartoe onder meer behoort de handhaving van de goede orde onder de schepelingen en dit doel niet zou worden bereikt, ja zelfs zou worden gefrusteerd, indien de patrouilles wel bevoegd zouden zijn om bepaalde bevelen te geven, doch niet de macht zouden hebben om deze bevelen te doen opvolgen;

Overwegende, dat de raadsman nog heeft opgemerkt, dat de commandant van de patrouille, de korporaal der mariniers J. C. Vogel, beklaagde arrest had kunnen aanzeggen, waarna beklaagde als arrestant had kunnen worden overgebracht, waartoe de marinepatrouille krachtens punt 21 k van meergenoemde circulaire wel bevoegd zou zijn geweest;

Overwegende, dat dit laatste echter moet worden betwijfeld, daar onder punt 21 k kennelijk een geheel andere taak van de marinepatrouilles wordt verstaan, welke taak men zou kunnen omschrijven als de verzorging van de militair justitiële transportdienst;

dat het dan ook naar 's krijgsraads oordeel voor de bevoegdheid van de patrouille om het gegeven bevel ten uitvoer te doen leggen, geen verschil maakt indien de korporaal der mariniers Vogel te voren aan beklaagde arrest zou hebben aangezegd;

Overwegende, dat derhalve het beroep op de niet-strafbaarheid van het bewezen verklaarde moet worden verworpen;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een militaire detentie voor de tijd van één maand passend is;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van één maand — *Red.*].

SCHRIFTUUR VAN ANTWOORD

Mr. A. E. du Perron, luitenant ter zee (SD) der derde klasse KMR,

raadsman van beklaagde A. P. H. A., zeemiliciën electromonteur der tweede klasse, marinenummer . . . .,

Namens deze optredende,

Gebruik makende van het recht een schriftuur van antwoord in te dienen, zoals omschreven in artikel 180 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Gezien de telastelegging,

Gezien de schriftuur van eis, zoals overgelegd ter zitting op 17 mei 1961,

Gehoord de voorlezing der processtukken;

Overwegende, dat uit de telastelegging niet anders valt op te maken dan dat de gedragingen van beklaagde gericht waren tegen de marinepatrouille in haar geheel en niet tegen een harer leden in het bijzonder,

dat derhalve, naast de in de schriftuur van eis genoemde wetsartikelen, tevens artikel 128 W.v.M.S. van toepassing is;

Overwegende, dat de marinepatrouille voornoemd haar bevoegdheden overschreed, toen zij beklaagde naar het groepsbureau der marinepatrouilles wilde overbrengen en hem daartoe bij de armen vatte,

dat het feit dat eerst getracht was beklaagde goedschiks over te brengen hieraan niet afdoet,

dat immers 1730d van de Circulaires voor de Zeemacht, onder punt 31, aan de marinepatrouilles slechts de bevoegdheid geeft overtreders, die, zoals in casu beklaagde, binnen de in dat voorschrift opgenomen beperkingen vallen, „te gelasten mede te gaan naar de officier van de „wacht van het dichtstbijgelegen schip of van de naastbijgelegen in„richting der zeemacht",

dat weliswaar de bevoegdheid om geweld te gebruiken aangenomen mag worden bij enkele van de, onder punt 21 genoemde, taakomschrijvingen, zoals bijvoorbeeld in punt 21k: „het overbrengen van arrestan„ten van de Koninklijke Marine",

dat dit echter niet opgesloten ligt in het, onder punt 21b genoemde, „toezicht", vooral daar aangenomen mag worden dat de bevoegdheid die in punt 31 omschreven is, aansluit op de taak van punt 21b,

dat ook practische bezwaren geen afbreuk kunnen doen aan het hier overwogene, aangezien de korporaal van de mariniers J. G. Vogel aan beklaagde arrest had kunnen aanzeggen, waarna beklaagde als arrestant had kunnen worden overgebracht;

Overwegende, dat, althans volgens de heersende leer, voor de toepassing van artikel 117 W.v.M.S. het niet ter zake doet of de meerdere in kwestie zich al dan niet binnen de grenzen van de hem gestelde bevoegdheden bevindt,

dat deze mening gebaseerd is op het feit dat artikel 117 W.v.M.S. de *ondergeschiktheid* op de voorgrond stelt, en wel „de ondergeschikt„heid van de mindere tegenover de *persoon* van de meerdere" (FRANKEN en BRUNNER, Het Wetboek van Militair Strafrecht, blz. 229);

Overwegende, dat echter geenszins vaststaat dat het, voor de toepassing van artikel 128 W.v.M.S., evenmin van belang is, of de daarin ge-

noemde schildwacht of troepenafdeling zich binnen de grenzen van zijn of haar bevoegdheden bevindt,

dat uit de ontstaansgeschiedenis van dit artikel duidelijk blijkt, dat de ratio ervan niet gelegen is in het op de voorgrond stellen van het begrip „ondergeschiktheid", maar in *het verlenen van bescherming* aan de schildwacht casu quo troepenafdeling (Mr. H. VAN DER HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht, deel II, ad art. 112 W.v.M.S.; Mr. H. E. VAN RENESSE in het M.R.T. 1956, blz. 289 e.v.),

dat er nu geen enkele reden is om aan te nemen dat deze bescherming zich verder uit zou moeten strekken dan nodig is voor de taak die aan de schildwacht c.q. troepenafdeling is opgedragen;

Overwegende, dat bij het totstandkomen van artikel 128 W.v.M.S. vele bezwaren zijn geuit, die aansluiten bij de onder het vorige „overwegende" opgenomen argumenten, maar dat nergens duidelijk wordt of deze bezwaren, die gericht waren tegen de oorspronkelijk zeer ruime redactie, weggenomen zijn door de van regeringswege voorgestelde wijziging van „troepenafdeling in dienst" tot „troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst",

dat in het M.R.T. van 1956 Mr. H. E. VAN RENESSE stelt: „Gedeeltelijk werd deze beoogde beperking (van de oorspronkelijke redactie van art. 128 W.v.M.S.) *later* gevonden in de thans vrijwel algemeen aanvaarde opvatting dat de meerdere-mindere verhouding van art. 128 W.v.M.S. slechts bestaat, wanneer de troepenafdeling optreedt ter uitvoering en binnen de grenzen van de haar opgedragen taak, . . ." (M.R.T. 1956, blz. 298),

dat Mr. VAN RENESSE ter ondersteuning van deze opvatting een artikel van W. H. V. (Mr. W. H. VERMEER) in het M.R.T. van 1951 (blz. 70) noemt, terwijl nergens door opsteller van deze schriftuur een tegenovergestelde mening is aangetroffen;

Overwegende, dat de Krijgsraad te Velde Luchtmacht West, in een geval van opzettelijke ongehoorzaamheid, een beroep van de raadsman op de onbevoegdheid van de patrouille in quaestie verwierp, maar niet op grond van de overweging dat dit beroep irrelevant zou zijn, maar op grond van de feitelijke overweging dat de patrouille wèl bevoegd was,

dat dit gedeelte van het vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof intact is gelaten (M.R.T. 1956, blz. 187 e.v. en blz. 190),

dat de Krijgsraad te Velde Zuid, eveneens in een geval van opzettelijke ongehoorzaamheid, in antwoord op een beroep van de raadsman op de onbevoegdheid van de betrokken marechaussee om het niet-opgevolgde bevel te geven, overwoog: „. . . . , dat de Krijgsraad dit verweer zou aanvaarden indien Tervooren's (de marechaussee) bevel geheel los mocht worden gezien van de omstandigheden waaronder het werd gegeven, aangezien dan inderdaad het bevel zou hebben gelegen buiten de kring waarbinnen de patrouille, gezien haar opdracht, gelijkgesteld was met een meerdere; . . ."; (M.R.T. 1957, blz. 469 e.v.);

Concludeert, dat het de Krijgsraad voor de Zeemacht behage:

bewezen te verklaren hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

aan te nemen dat het ten laste gelegde geen strafbaar feit oplevert; beklaagde vrij te spreken.

Overgelegd ter terechtzitting van de Krijgsraad voor de Zeemacht, op 17 mei 1961

Mr. A. E. DU PERRON, LTZSD III KMR.

NASCHRIFT.

Het thans berechte voorval — dat men het geval van de Bierstraat zou kunnen noemen, ter onderscheiding met het Groningse en het Alkmaarse stationsgeval, zie M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 37 en blz. 230 — heeft met die twee genoemde gevallen veel gelijkenis.

In het Groningse stationsgeval betrof het een schepeling die, op het Station te Groningen, door een adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee met de handen in de zakken werd aangetroffen, die eerst na tweede sommatie voldeed aan het bevel, zijn handen uit de zakken te halen, die vervolgens eerst na tweede sommatie voldeed aan het bevel zijn legitimatiebewijs te tonen en die tenslotte weigerde mede te gaan naar het Brigadebureau.

In het Alkmaarse stationsgeval betrof het een schepeling die, na gebruik van 15 à 20 glazen bier in een spoorwegcoupé op het station te Alkmaar in slaap was gevallen en die, door een marechausseepatrouille naar zijn legitimatiebewijs gevraagd, niet zijn militaire legitimatiebewijs maar dat van de Nederlandse Spoorwegen had overhandigd.

Beide beklaagden werden door de Zeekrijgsraad vrijgesproken, omdat de Krijgsraad niet vermocht in te zien welk dienstbelang tot het geven van de orders noopte: in het eerste geval beschikte de Adjudant O.O. over alle gegevens voor het opmaken van rapport, zodat meegaan naar het Brigadebureau, nu geen arrest was aangezegd, geen zin had; in het tweede geval kon de patrouille alle nodige gegevens putten uit het legitimatiebewijs Nederlandse Spoorwegen.

Toch bestaat er een wezenlijk verschil. In de beide stationsgevallen werden bevelen gegeven om zich te legitimeren, welke bevelen (in het eerste geval tenslotte; in het tweede geval door drankinvloed op andere dan de verlangde wijze) werden opgevolgd. Het bevel om mee te gaan, resp. tòch het verlangde legitimatiebewijs over te leggen, had geen redelijke zin. In het geval van de Bierstraat weigerde echter de verdachte, zich te legitimeren. De patrouille had nu de keus tussen hetzij feitelijk dwingen tot het resultaat dat men met het gegeven bevel bereiken wilde, waartoe overbrenging naar het Peperhuisje een redelijke methode was, hetzij de verdachte arrest aanzeggen en hem voorleiden voor de dichtstbijzijnde officier van de wacht. Ik meen dan ook dat terecht veroordeling is uitgesproken. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 22 februari 1961

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonel Mr. R. B. Lewis en Majoor A. P. Th. M. Brogtrop.
Raadsman: Mr. P. B. M. de Savaux.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid gedurende enkele uren, terwijl hij gestraft was met 6 dagen verzwaard arrest: „terwijl hij is dienst-„doende".

Bevestigd in hoger beroep (zie sententie achter het vonnis), doch met bevel tot onmiddellijke in-arrest-stelling.

(W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. T. A. R., geboren 7 augustus 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 december 1960 te Enschede, in ieder „geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij het „Verzorgingssquadron op de Vliegbasis Twenthe te circa 18.00 uur „zijn genoemd onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzette-„lijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en ge-„bleven tot hij op genoemde datum te circa 21.30 uur door de Konink-„lijke Marechaussee naar genoemd onderdeel is teruggebracht, zulks „terwijl hij tijdens het plegen van zijn vorengenoemde handelingen „krijgstuchtelijk gestraft was met 6 dagen verzwaard arrest, welke „straf hem op genoemde datum te omstreeks 15.30 uur was opgelegd „door zijn waarnemend squadroncommandant, de 1e luitenant G. 't „Hart, derhalve terwijl hij was dienstdoende";

Overwegende, ... enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik in werkelijke militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij het Verzorgingssquadron van de Vliegbasis Twenthe te Enschede, werd ik in de middag van 6 december 1960 door mijn squadroncommandant, de 1e luitenant 't Hart, gestraft met zes dagen verzwaard arrest. Ik heb toen te ± 18.00 uur mijn onderdeel verlaten, zulks nadat de sergeant van de week mij uitdrukkelijk gezegd had dat ik mij te 18.30 uur moest melden op het gestraftenappel, teneinde in arrest gezet te worden. Ik ben vanaf 18.00 uur van mijn genoemd onderdeel afwezig geweest en ben na mij thuis te hebben omgekleed in burger naar het huis van mijn a.s. zwager gegaan, waar ik met mijn meisje enige tijd bij een St. Nicolaasfeestje tegenwoordig ben geweest. Te ± 20.40 werd daar gebeld en verscheen de marechaussee. Ik ben toen snel verdwenen, omdat ik wel begreep

dat ze me kwamen halen. De marechaussee kreeg me echter gauw te pakken en heeft mij te ± 21.30 uur naar de Vliegbasis teruggebracht. Ik had van niemand recht of toestemming om genoemde periode afwezig te zijn;

Overwegende, dat Gerardus 't Hart, oud 32 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 6 december 1960 was ik waarnemend commandant van het Verzorgingssquadron van de Vliegbasis Twenthe te Enschede. Die dag is de dienstplichtig soldaat J. R. van genoemd squadron voor mij te ± 15.30 uur op rapport geweest en ik heb hem toen zes dagen verzwaard arrest opgelegd;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts inhoudt:

Dienstplichtig soldaat J. T. A. R. is van 6 december 1960 18.00 uur tot 6 december 1960 21.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel Vliegbasis Twenthe, gelegerd te Enschede. Hij is aangehouden op 6 december 1960 te Hengelo (O.) en teruggebracht door de Kon. Marechaussee te Enschede.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — vloeiende het opzet van het gepleegde feit voort uit de omstandigheden, waaronder het werd begaan — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: dat hij op 6 december 1960 te Enschede, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij het Verzorgingssquadron op de Vliegbasis Twenthe, te circa 18.00 uur zijn genoemd onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven tot hij op genoemde datum te circa 21.30 uur door de Koninklijke Marechaussee naar genoemd onderdeel is teruggebracht, zulks terwijl hij tijdens het plegen van zijn vorengenoemde handelingen krijgstuchtelijk gestraft was met 6 dagen verzwaard arrest, welke straf hem op genoemde datum te omstreeks 15.30 uur was opgelegd door zijn waarnemend squadroncommandant, de 1e luitenant G. 't Hart, derhalve terwijl hij was dienstdoende;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair telastegelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt, terwijl hij is dienstdoende",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als

bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit beklaagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

[Volgt: militaire detentie voor de tijd van vier dagen met aftrek van voorarrest van vier dagen en plaatsing in een strafklasse voor de tijd van drie maanden — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 mei 1961

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.) en Mr. Van Lookeren Campagne (plv.).

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 26 maart 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonels H. H. Peeters en G. J. J. Schopmeijer.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Beklaagde, die met zijn onderdeel in Duitsland gelegerd was, bleef te Utrecht achter nadat hij aldaar een geneeskundig onderzoek had ondergaan en begaf zich naar Heerlen instede van naar zijn onderdeel in Duitsland terug te keren. „Desertie, terwijl de schuldige zich in het „buitenland verwijdert".

(W.M.Sr. art. 98, 99, 106).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. A. V., geboren 30 april 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Rheine (Dld.), althans in Duitsland, terwijl hij als dienst-„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht, gelegerd was in de Damloupkazerne te Rheine (Dld.) „en zich in dienstbetrekking in Duitsland bevond, op 4 januari 1961 „na afloop van een geneeskundig onderzoek in het Militair Hospitaal „Oog in Al te Utrecht, niet naar zijn genoemd onderdeel is terugge-„keerd, doch daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en „gebleven, totdat hij op 10 januari 1961 te Heerlen door de Konink-„lijke Marechaussee werd aangehouden";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik in werkelijke militaire dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht, geplaatst bij de eerste groep Geleide Wapens te Rheine in Duitsland, gelegerd in de Damloupkazerne te Rheine, ben ik op woensdag 4 januari 1961 voor een medisch onderzoek naar het hospitaal Oog in Al te Utrecht geweest. Dit onderzoek was te ± 16.30 uur afgelopen. Ik besloot toen niet naar mijn onderdeel in Rheine terug te keren, ofschoon ik wist dat ik dat wèl moest doen en ben naar Rotterdam gegaan en vervolgens de volgende dag naar Heerlen. Dinsdag 10 januari 1961 te ± 22 uur kwam de Koninklijke Marechaussee mij aan het woonhuis van mijn verloofde te Heerlen halen en werd ik in voorlopig arrest gesteld. Ik had van niemand recht of toestemming om vanaf 4 januari 1961 tot 10 januari 1961 van mijn onderdeel afwezig te zijn.

Overwegende dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat de dienstplichtig soldaat V. van 4 januari 1961 tot 10 januari 1961 onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel, CD-squadron 1e Groep Geleide Wapens, gelegerd te

Rheine in Westfalen (Dld.); dat hij is aangehouden op 10 januari 1961 en teruggebracht door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat het feit is gepleegd te Rheine (Dld.);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog, terwijl de schuldige zich in het buiten-„land verwijdert",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 j° 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad hierbij in het bijzonder rekening houdt met het feit dat beklaagde nimmer krijgstuchtelijk is gestraft en zijn dienst blijkens verklaring van zijn commandant steeds op goede wijze heeft vervuld en dat de Krijgsraad voorts tot de overtuiging is gekomen dat beklaagde het delict heeft begaan onder inwerking van diverse ernstige moeilijkheden door hem ondervonden met betrekking tot zijn huwelijksplannen;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 6 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het doet enigszins merkwaardig aan dat beklaagde, die juist in Nederland verbleef, de qualificatie „terwijl de schuldige zich in het bui-„tenland verwijdert" verwierf. Toch komt mij deze qualificatie juist voor in verband met het bepaalde in artikel 106 W.M.Sr. Volgens dat artikel toch wordt onder „zich verwijderen" verstaan o.a. het afwezig blijven van de plaats waar de militair zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden. Die plaats nu was Rheine in Duitsland. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 12 april 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Luit.-Kolonel-vlieger-arts J. G. van Steinfoorn.
Raadsman: Mr. Th. F. M. C. Athmer.

Huisvredebreuk: na aangebeld te hebben, de deur van zijn bovenbuur, waarvan het slot defect was, opengeduwd en zich niet verwijderd toen die buurman hem daartoe sommeerde.

(W.Sr. art. 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. B., geboren 18 mei 1914, sergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de nacht van 19 op 20 december 1960 te 's-Gravenhage „te omstreeks 02.00 uur opzettelijk wederrechtelijk de woning in het „pand Lopikplein no. 33, in gebruik bij M. C. A. Muller, tegen de „wil van genoemde Muller — immers nadat deze op zijn, beklaagdes, „aanhoudend bellen de voordeur niet had geopend, maar de bel had „afgezet — is binnengedrongen na de voordeur, waartegen aan de „binnenkant door genoemde Muller een stoel was geplaatst in verband „met het feit dat het slot defect was, opengeduwd te hebben";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als beroepssergeant bij de Koninklijke Luchtmacht woonde ik in een flat aan het Lopikplein 32 te 's-Gravenhage. Een zekere familie Muller woonde eveneens in dat flatgebouw, echter boven mij. Aangezien het lawaai, dat de familie Muller maakte in de nacht van 19 op 20 december 1960 bijzonder hinderlijk was, besloot ik te ± 02.00 uur naar boven te gaan en mijn bezwaren kenbaar te maken. Ik drukte toen op de electrische bel van de familie Muller, waarna ik Muller achter de deur zag staan en een ogenblik zag kijken. Hoewel ik flink heb gebeld en hij mij moet hebben zien staan, heeft hij mij niet opengedaan. Nadat ik tenslotte bemerkte, dat de electrische bel was afgezet, zei ik: „Doe maar open", waarbij ik tegelijkertijd tegen de deur drukte, die openging. Door het glas heen kon ik zien, dat er voor de deur een voorwerp stond, dat mij later bleek een stoel te zijn. Ik heb, toen bleek, dat de deur niet afgesloten was, de deur open geduwd, waarbij ik de stoel weg-schoof. Ik begreep dat het slot defect was en ik had stellig de indruk, dat Muller mij niet wilde ontvangen. Desondanks ben ik de woning bij Muller in gebruik, Lopikplein no. 33, binnen gegaan en ben ik te ± 1.40 uur de gang ingelopen. Muller zei toen tegen mij: „Wilt U mijn woning uitgaan". Ik ben niet onmiddellijk uit de woning bij Muller in gebruik, weggegaan.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 1558/1961, opgemaakt en gesloten te 's-Gravenhage op 11 januari 1961, door Pieter Cornelis Moerman, brigadier van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. C. A. Muller:

Op 19 december 1960 kwam ik te ± 24.00 uur thuis in mijn huis aan het Lopikplein 33 te 's-Gravenhage en ik vernam, dat het slot van de voordeur kapot was. Om te voorkomen, dat de deur 's nachts zou openstaan, plaatste ik een keukenstoel aan de binnenkant tegen de voordeur. Om ± 2.00 uur werd er gebeld; door de voordeurruit zag ik de heer B. voor de deur staan, mijn benedenbuurman. Aangezien ik hem niet wilde opendoen, heb ik de electrische bel afgezet. Vervolgens

hoorde ik, dat de voordeur van onze woning werd open gedrukt en dat de keukenstoel die tegen de voordeur had gestaan, met een smak op de grond viel. Ik zag B. in de gang van mijn woning staan. Ik heb vervolgens tweemaal van B. gevorderd mijn woning te verlaten met de woorden: „Wilt U mijn woning ogenblikkelijk verlaten". B. voldeed echter niet aan mijn vordering en bleef staan. Ik had aan B. niet het recht of de toestemming gegeven mijn woning binnen te dringen en zich daarin op te houden, nadat ik hem uitdrukkelijk had gevorderd mijn woning te verlaten.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmidelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in de nacht van 19 op 20 december 1960 te 's-Gravenhage „te omstreeks 02.00 uur opzettelijk wederrechtelijk de woning in het „pand Lopikplein no. 33, in gebruik bij M. C. A. Muller, tegen de wil „van genoemde Muller — immers nadat deze op zijn, beklaagde's „aanhoudend bellen de voordeur niet had geopend, maar de bel had „afgezet — is binnengedrongen na de voordeur, waartegen aan de „binnenkant door genoemde Muller een stoel was geplaatst in ver„band met het feit dat het slot defect was, opengeduwd te hebben";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„In de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnen„dringen",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 138 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van *f* 30, subs. 6 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 26 april 1961

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonels J. H. Lentz en A. J. Marinus.
Raadsman: Majoor J. Eden.

Lager dan 300 meter boven de hoogste hindernis vliegen, in strijd met Beschikking Chef Luchtmachtstaf: „Als gezagvoerder het bepaal„de in artikel 8 Luchtverkeersreglement overtreden". Gelet op de reeds

ondergane krijgstuchtelijke straf van 7 dagen streng arrest: f 150 geldboete.

(W.K. art. 57; Luchtverkeersregl. art. 8).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. E. C. V., geboren 23 november 1938, sergeant-vlieger, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 oktober 1960 in de luchtruimte boven „de bebouwde kommen van Haarlem en Aerdenhout, respectievelijk „gelegen in de gemeenten Haarlem en Bloemendaal, althans in de „luchtruimte boven de gemeenten Haarlem en Bloemendaal, boven „een plaats of gebied elders dan onder artikel 8 sub 2 onder a en b van „het Luchtverkeersreglement aangegeven, als gezagvoerder van een „militair luchtvaartuig, type Hunter, daarmede heeft gevlogen, anders „dan terwijl zulks nodig was om op te stijgen of te landen, op een „hoogte van minder dan 300 meter boven de hoogste hindernis, welke „zich binnen een afstand van 600 meter van het luchtvaartuig bevond, „althans op een hoogte minder dan de minimum vlieghoogte van 300 „meter boven de grond of het water, voor het door hem, beklaagde, „bestuurde type militair luchtvaartuig voor het vliegen over een plaats „of gebied als voornoemd, vastgesteld namens de Minister van De„fensie door de Chef van de Luchtmachtstaf bij diens beschikking nr. „114435 X d.d. 9 maart 1960";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb op 31 oktober 1960 in de luchtruimte boven de bebouwde kommen van de gemeenten Bloemendaal en Haarlem, als gezagvoerder van een militair luchtvaartuig, type Hunter, daarmede gevlogen op een hoogte van 700 voet, in elk geval op een hoogte van minder dan 300 meter. Zulks was toen niet nodig om te stijgen of te landen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde rapport 70/60, opgemaakt door Willem Jan de Leeuw, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Haarlem, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. J. D. Meinema, wonende te Haarlem, Professor van de Waalstraat nr. 20:

Op 31 oktober 1960 bevond ik mij in de woonkamer van mijn woning, toen ik plotseling het geluid hoorde van een zeer laag vliegende straaljager. Het geluid was zo gierend, dat ik als vastgenageld aan de grond bleef staan luisteren. Enkele ogenblikken daarna hoorde ik, dat het geluid verdween in noordelijke richting. Aangezien ik vermoedde, dat het toestel naar beneden was gevallen, liep ik naar de achter mijn woning gelegen tuin. Toen ik even stond rond te kijken, zag ik dat de straaljager voor de tweede maal zeer laag over de achter mijn woning gelegen huizen scheerde met een daverend lawaai. Ik zag

toen dat het toestel van zuidelijke in noordelijke richting ongeveer over het verlengde van de Lorentzkade vloog. De vlieger vloog wel zo laag, dat ik veronderstelde, dat hij bijna de daken van de huizen zou raken;

als verklaring van C. Scherpenhuijzen, wonende te Haarlem Professor van de Waalstraat nr. 22:

Op 31 oktober 1960 bevond ik mij in de woonkamer van mijn woning, toen ik plotseling een oorverdovend en gierend geluid hoorde als dat van een zeer laag overvliegende straaljager. Ik hoorde dat het geluid van zuidelijke richting kwam en wegstierf in noordelijke richting. Ik ben toen naar het achtervenster van de kamer gelopen, omdat ik vermoedde dat het toestel zou neervallen. Juist toen ik even voor het raam stond te kijken, zag ik het toestel voor de tweede maal uit zuidwestelijke richting zeer laag vliegend naderen en zijn weg vervolgen in noordelijke richting. Hierbij zag ik dat het toestel op zeer geringe hoogte over de daken scheerde van de achter mijn woning gelegen huizen. Ik zag dat het een grijskleurige straaljager was, waarin ik duidelijk de bestuurder van de machine kon zien zitten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 31 oktober 1960 in de luchtruimte boven de bebouwde „kommen van Haarlem en Aerdenhout, respectievelijk gelegen in de „gemeenten Haarlem en Bloemendaal, als gezagvoerder van een mili„tair luchtvaartuig, type Hunter, daarmede heeft gevlogen, anders dan „terwijl zulks nodig was om op te stijgen of te landen, op een hoogte „van minder dan 300 meter boven de hoogste hindernis, welke zich „binnen een afstand van 600 meter van het luchtvaartuig bevond";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als gezagvoerder het bepaalde in art. 8 Luchtverkeersreglement „overtreden",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 49 Luchtverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende afschrift-straflijst, terzake van voormeld feit door zijn commandant reeds krijgstuchtelijk werd gestraft met zeven dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van *f* 150, sub. 30 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 25 februari 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel L. E. Brouwer en Majoor W. W. van der Hoek.
Raadsman: Kapitein F. J. G. Sterkens.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: als dpl. sergeant, commandant van een radiopost, aan wie 5 soldaten waren toegevoegd, in strijd met de bepalingen van de hem uitgereikte Operationele Verbindings Order om gedurende de gehele oefening (vanaf 21 december te 14.00 uur tot 23 december te 12.00 uur) met zijn radio-ontvanger/zender voortdurend „in „de lucht" te zijn, in de nacht van 21 op 22 december tussen 23.45 uur en 04.00 uur de radio-ontvanger/zender niet bezet gehouden doch zich in een nabijgelegen boerderij te slapen gelegd en ook niet gezorgd dat een van zijn onderhebbenden de zender/ontvanger bezet hield.
Voorwaardelijke militaire detentie van 4 weken.

(W.M.Sr. art. 114, 129).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. v. d. B., geboren 27 februari 1939, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 22 de-„cember 1959 te Valkenswaard, althans in Nederland, terwijl hem door „zijn compagniescommandant, de Kapitein F. J. G. Sterkens, middels „een operationele verbindings-order (hem in afschrift uitgereikt) was „bevolen gedurende een militaire oefening tussen 21 december 1959 te „ongeveer 14.00 uur en 23 december 1959 te ongeveer 12.00 uur de „radioverbinding met de radioapparatuur van de radiopost waarvan hij „commandant was te onderhouden of te doen onderhouden met het „controle-station te Mill, opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te „gehoorzamen door in de nacht van 21 op 22 december 1959 tussen „23.45 uur en 04.00 uur, althans gedurende enige tijd, de auto waarin „zich de radioapparatuur van zijn radiopost bevond, eigendunkelijk te „verlaten en onbezet achter te laten en in een naastgelegen boerderij „zich ter ruste te begeven, zonder een van zijn onderhebbende soldaten „de radioapparatuur te doen bezetten";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 21 december 1959 tot 23 december 1959, terwijl hij toen als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, deelnam aan een verbindingsdienstoefening van de compagnie waarbij hij was ingedeeld: de 107e Luchtsteunverbindings-compagnie; dat hij bij deze oefening commandant was van de radiopost

(station) Valkenswaard te Valkenswaard (NB); dat deze post bestond uit een 1-tonner vrachtauto, voorzien van een radio-ontvanger/zender; dat aan hem toen vijf soldaten waren toegevoegd; dat het tot zijn taak behoorde om, als gedurende de oefening zijn station „open" dat wil zeggen „in de lucht" moest zijn, te zorgen, dat deze radio-ontvanger/zender door hem of door een van de hem onderhebbende soldaten bezet was, dat wil zeggen dat een van hen bij die radio-ontvanger/zender (radioset) waakzaam moest zijn om eventuele berichten op te nemen of uit te zenden; dat vóór de aanvang van de oefening hem een exemplaar van de „OVO" (dit is de „Operationele Verbindings Order") voor deze oefening door de S3 van de Compagnie, de vaandrig van der Belt, was uitgereikt, welke OVO door de compagnies-commandant, de Kapitein Sterkens was getekend; dat in deze OVO onder andere stond, dat de diverse stations, die aan de oefening deelnamen, „open" moesten zijn vanaf 21 december 1959 te 14.00 uur tot het einde van de oefening op 23 december 1959 te 12.00 uur; dat de boven hem gestelde controlepost in de buurt van Mill (NB) stond, waarover de vaandrig L. Mulder het commando had; dat hij wist, dat hij met zijn station alleen dan gedurende een zekere tijd „gesloten" (dit is „uit de lucht") mocht zijn, als hij een dergelijke opdracht via het controlestation van de vaandrig Mulder zou hebben ontvangen; dat, toen de S3 hem de OVO uitreikte, deze hem nog eens uitdrukkelijk gezegd heeft, dat zijn station in de nacht van 21 op 22 december 1959 „open" moest zijn; dat het hem op 21 december 1959 tussen ongeveer 21.45 uur en ongeveer 23.45 uur niet gelukt is met zijn radiopost te Valkenswaard verbinding te krijgen met de controlepost of met een van de andere stations, hoewel hijzelf of zijn soldaten dat herhaaldelijk hebben geprobeerd; dat hij te omstreeks 23.45 uur van voormelde dag, nadat hij tevoren al de onder zijn bevelen staande soldaten in een boerderij naar bed had laten gaan, het radiotoestel heeft afgezet, waarna hij zich eveneens ter ruste heeft begeven in die naastgelegen boerderij zonder dat hij daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen, daarbij het radiotoestel, dus zijn radiopost onbezet achterlatend; dat hij tussen 23.45 uur op 21 december 1959 en 04.00 uur op 22 december 1959 deze post onbezet heeft gelaten, daar noch hijzelf noch een van zijn soldaten toen deze post bezet hielden, zodat er geen radioverbinding werd onderhouden met het controlestation te Mill; dat hij door dat te doen willens en wetens de dienstopdracht van zijn compagniescommandant, hem middels voornoemde OVO gegeven om gedurende de hele voornoemde oefening, tenzij anders zou worden gelast, zijn radiopost bezet te houden, niet is nagekomen;

Overwegende, dat Louwerens Mulder, oud 23 jaar, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij, terwijl hij toen als vaandrig in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht van 21 december 1959 tot 23 december 1959 heeft deelgenomen aan een oefening, die werd gehouden door personeel van de 107e Luchtsteun-Verbindings-Compagnie, waarbij hij was

ingedeeld; dat de opdracht tot deze oefening schriftelijk was gegeven bij „OVO" (Operationele Verbindings Order), ondertekend door de commandant van de compagnie; dat hijzelf bij deze oefening hoofd van het controlestation te Mill (NB) is geweest onder welk station onder meer het station Valkenswaard ressorteerde; dat het station Valkenswaard te Valkenswaard (NB), een radiopost onder commando stond van beklaagde; dat beklaagde ook een doorslag van die OVO heeft gehad, omdat beklaagde de verbinding met zijn (getuiges) controlestation, welke hij gedurende enige tijd heeft gehad, niet kon krijgen zonder de gegevens, vermeld in die OVO; dat in die OVO onder meer stond vermeld, dat alle stations, dus ook Valkenswaard, vanaf 21 december 1959 te omstreeks 14.00 uur in de lucht moesten zijn, waarbij als sluitingstijd stond opgegeven het einde van de oefening op 23 december 1959 te 12.00 uur; dat binnen voormelde tijd een station dan alleen „uit de „lucht" (gesloten) mocht zijn, wanneer de oefeningsleider dat gelastte; dat dit alles inhield, dat de radiopostcommandanten hadden te zorgen, dat gedurende de uren, dat hun post in de lucht moest zijn, iemand aan het radiotoestel waakzaam op post aanwezig moest zijn voor het bedienen van de zender/ontvanger; dat zij dat alles vroeger al meerdere malen hadden beoefend; dat door hem gedurende die oefening na 21 december 1959 te 14.00 uur geen sluiting is gelast voor 22 december 1959 te 19.00 uur en dat hij de enige was, die — in opdracht van zijn compagniescommandant — die sluiting kon gelasten; dat dus aan beklaagde niet was toegestaan zijn post te sluiten tussen 21 december 1959 te 14.00 uur en 22 december 1959 te 19.00 uur en dat hij aan beklaagde ook niet heeft toegestaan in die periode de radioapparatuur van de post onbezet te doen zijn; dat hij tussen ongeveer 22.00 uur op 21 december 1959 en ongeveer 01.00 uur op 22 december 1959 met zijn controlestation geen verbinding heeft kunnen krijgen met de post Valkenswaard van beklaagde en hij ook geen geluiden van dat station heeft kunnen opvangen; dat hij weet, dat zijn compagniescommandant, de kapitein Sterkens, bij controle van de post Valkenswaard, deze post onbezet heeft gevonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht „omstreeks 22 december 1959 te Valkenswaard, terwijl hem door zijn „compagniescommandant, de Kapitein F. J. G. Sterkens, middels een „operationele verbindingsorder (hem in afschrift uitgereikt) was be„volen gedurende een militaire oefening tussen 21 december 1959 te „ongeveer 14.00 uur en 23 december 1959 te ongeveer 12.00 uur de „radioverbinding met de radioapparatuur van de radiopost waarvan hij „commandant was, te onderhouden of te doen onderhouden met het „controle-station te Mill, opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te „gehoorzamen door in de nacht van 21 op 22 december 1959 tussen „23.45 uur en 04.00 uur, althans gedurende enige tijd, de auto waarin „zich de radioapparatuur van zijn radiopost bevond, eigendunkelijk te

„verlaten en onbezet achter te laten en in een naastgelegen boerderij „zich ter ruste te begeven, zonder een van zijn onderhebbende soldaten „de radioapparatuur te doen bezetten";

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 lid 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

De tenlastelegging in deze zaak is geïnspireerd door artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Ontegenzeggelijk bevat het gepleegde de elementen van opzettelijke ongehoorzaamheid. Het is echter zo dat zeer vele misdragingen geconstrueerd kunnen worden als ongehoorzaamheid. Vele gevallen van militair plichtsverzuim zijn in strijd met een den militair gegeven opdracht om steeds zijn militaire plichten nauwgezet na te komen. Aldus zou men artikel 114 W.M.Sr. kunnen maken tot een passe-partout, waaronder vele misdragingen te brengen zijn, waardoor de afzonderlijke omschrijvingen van andere delicten aan waarde zouden verliezen.

Ik meen dan ook dat artikel 114 W.M.Sr. alleen geschreven is voor de zuivere (onmiddellijke) ongehoorzaamheden aan concrete bevelen en dat het niet geschreven is voor het zich niet gedragen naar een meer algemeen geldende gedragsregel, zoals de OVO er een is. Eerst wanneer een gedraging niet onder een andere delictsomschrijving te brengen is, komt artikel 114 voor toepassing in aanmerking. In casu was m.i. sprake van een radio-wacht, waarvan beklaagde de commandant was. De als zodanig op hem rustende verplichtingen om gedurende de oefening voortdurend „in de lucht" te blijven, is hij niet nagekomen.

Men zie in dit verband het Redactionele hoofdartikel in M.R.T. XLIX (1956) blz. 1 e.v. onder de titel „Dienstbevel of dienstvoorschrift". *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 maart 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel J. Hofs en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Kapitein C. Klein.

In strijd met de bepalingen van het Reglement van Politie voor de Rijnvaart als gezagvoerder van de motorboot 151 van de Transport Vaartuigendienst (een klein vaartuig in de zin van genoemd Reglement) geen ruimte gelaten aan de grote vaartuigen „Vecoma I" en het door genoemd vaartuig gesleept wordende grote vaartuig „Dankbaarheid", doch tussen beide vaartuigen doorgevaren en aldus tegen de sleepkabel aangevaren.

Afwezigheid van alle schuld, nu uit de omstandigheden is gebleken dat beklaagde in redelijkheid niet kon verwachten dat de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" door een sleepkabel verbonden waren.

W.Sr. art. 473 — Regl.Pol.Rijnv. art. 4, 6)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. P. M. O., geboren 10 februari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 augustus 1959 op de rivier de Bovenrijn „onder de gemeente Herwen en Aerdt, althans in Nederland, als schip- „per, althans als gezagvoerder van een aan de Staat der Nederlanden „toebehorend vaartuig, groot $2\frac{1}{2}$ ton, de motorboot „151" van de 301 „Transport Vaartuigendienst, met dit door hem bestuurde, althans „onder zijn gezag staande, kleine vaartuig, op ca. 70 meter uit de „rechteroever van genoemde rivier ter hoogte van de zich aldaar be- „vindende aanlegsteiger 4, aan het motortankschip „Vecoma I", groot „66 ton en/of het door dit vaartuig gesleept wordende motorschip „„Dankbaarheid", groot 165 ton, niet de ruimte heeft gelaten, welke „deze nodig hadden om hun koers te vervolgen en te manoeuvreren, „zijnde immers beklaagde, met zijn vaartuig tussen voormelde schepen, „waarvan de „Dankbaarheid" door de „Vecoma I" werd gesleept, door „varende, in aanvaring gekomen met de, voormelde schepen verbin- „dende, sleepkabel, waardoor schade ontstond, hebbende beklaagde al- „dus in ieder geval nagelaten alle voorzorgsmaatregelen te nemen, welke „door goede zeemanschap zijn geboden, teneinde wederzijdse besch a- „diging en/of belemmeringen van de vaart te vermijden";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 19 november 1959 opgemaakt en getekend door de commandant van District Winterswijk der Koninklijke Marechaussee onder meer blijkt, dat O., registratienummer: . . . . op genoemde datum als dienstplichtig soldaat sedert 6 augustus 1958 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij op 26 augustus 1959 te omstreeks 18.10 uur als gezagvoerder van de motorboot „151" van de 301 Transport Vaartuigendienst heeft gevaren op de rivier de Bovenrijn onder de gemeente Herwen en Aerdt in de buurt van steiger 4 te Lobith; dat dit vaartuig, groot ongeveer $2\frac{1}{2}$ ton, toebehoorde aan de Staat der Nederlanden en een klein vaartuig was in de zin van het Reglement van politie voor de Rijnvaart; dat dit vaartuig toen onder zijn gezag stond; dat hij met die boot stroomopwaarts voer in de richting van steiger 4 met een snelheid van ongeveer 8 km. per uur, op ongeveer 80 meter uit de rechter Rijnoever; dat hij, toen hij die steiger naderde, zag, dat het hem goed bekende motortankschip Vecoma I, vanuit de richting van die steiger komende, bezig was de kop voor te nemen, dat wil zeggen rivier-

afwaarts te keren; dat het zijn bedoeling was om achter die Vecoma I langs zijn weg te vervolgen; dat hij toen ook het motorschip „Dankbaar-„heid" ter hoogte van die steiger zag liggen met zijn „kont" in stroom-afwaartse richting; dat hij zag, dat de motor van die „Dankbaarheid" niet in werking was gesteld, in ieder geval dat de schroef daarvan niet draaide en dat hij ook geen boeggolf van die „Dankbaarheid" zag; dat er door de voor de steiger liggende schepen juist gemanoeuvreerd werd en hij niet anders dacht, dan dat die „Dankbaarheid" lag te wachten om aan de steiger of langs de daar liggende schepen te gaan liggen; dat er, toen hij die „Vecoma I" en die „Dankbaarheid" zag, er tussen beide schepen voldoende ruimte voor hem was, om met de motorboot „151" daar tussen door te varen; dat hij, die „Vecoma I" tot op een meter of 10 genaderd zijnde (welk schip toen nog niet helemaal dwars in stroom lag) zag dat de schipper van dat vaartuig een gebaar maakte, daarbij naar achter wijzend; dat hij toen eerst even achter zich gekeken heeft en daarna weder voor zich uit, en toen zag dat er tussen de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" een sleepkabel was; dat hij toen een aanvaring met die circa 11 meter lange sleepkabel niet meer kon vermijden en met de motorboot „151" tegen die sleepkabel is aangevaren, waarbij die motorboot werd beschadigd;

B. dat de „Vecoma I" een bevoorradingsschip was en geen sleep-schip; dat hij zolang als hij in Lobith gestationeerd was, die „Vecoma „I" nimmer sleepdiensten had zien verrichten; dat op geen enkele wijze was aangegeven, dat de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" een sleep vormden; dat de schipper van de „Vecoma I", toen hij, beklaagde, deze sleep naderde, niet de ter waarschuwing gebruikelijke en voor-geschreven geluidssignalen heeft gegeven; dat er bij Lobith steeds grote aantallen grotere en kleinere schepen varen en liggen, waarop door leden van het Wapen der Koninklijke Marechaussee met zo min moge-lijk tijdverlies controle moet worden uitgeoefend, zodat de schippers van vaartuigen welke deze leden vervoeren — gelijk hij met de motor-boot „151" op die dag deed — voortdurend tussen die andere schepen door moeten manoeuvreren; dat het gebaar, dat de schipper van de „Vecoma I" maakte, geen voorgeschreven teken was en dat hij daaruit niet heeft kunnen opmaken en ook niet heeft opgemaakt, dat de schip-per hem wilde attenderen op het feit, dat hij de „Dankbaarheid" sleepte;

Overwegende, dat Cornelis Gerardus *Deen,* oud 44 jaar, bij zijn ver-hoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

A. dat hij op 26 augustus 1959 te omstreeks 18.00 uur als schipper van het motortankschip „Vecoma I" voer op de Bovenrijn te Lobith, terwijl hij bezig was het motorschip „Dankbaarheid" weg te slepen van steiger 4 naar de stroomafwaarts gelegen vluchthaven; dat de „Dank-„baarheid" motorschade had; dat de „Dankbaarheid" aan genoemde steiger met zijn kop stroomopwaarts gelegen had en dat hij met zijn vaartuig de kop wilde voornemen; dat beide schepen met een sleep-kabel van ongeveer 12 meter verbonden waren; dat terwijl beide sche-pen bezig waren de kop voor te nemen, een bootje van de vaartuigen-

dienst, gebruikt door de Koninklijke Marechaussee, tussen beide vaartuigen door en tegen die sleepkabel is aangevaren; dat tijdens die aanvaring de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" praktisch dwars op stroom lagen; dat hij even tevoren de schipper van het bootje nog een teken had proberen te geven, welk teken die schipper toen niet begreep;

B. dat de „Vecoma I" te Lobith is gestationeerd en dat hij praktisch nooit sleepdiensten verricht; dat hij ook geen kentekens als sleep heeft gevoerd, omdat dit niet voorgeschreven is; dat hij geen geluidssignalen heeft gegeven om aan te duiden wat hij ging doen;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig proces-verbaal op 26 augustus 1959 op ambtseed opgemaakt en ondertekend door Pieter *Leeuwestein,* bakenmeester van de Rijkswaterstaat ter standplaats Lobith, onder meer blijkt als verklaring aan verbalisant van:

a. Cornelis Gerardus *Deen,* geboren 16 maart 1915, schipper op het motorschip „Vecoma I";

dat de „Vecoma I" een vaartuig is groot 66 ton;

b. Hendrik *Drent,* geboren 6 mei 1899, schipper en eigenaar van het motortankschip „Dankbaarheid";

dat de „Dankbaarheid" is groot 165 ton;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — voor zover telkens sub A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, te weten:

„dat hij op 26 augustus 1959 op de rivier de Bovenrijn onder de ge-
„meente Herwen en Aerdt, als schipper, althans als gezagvoerder van
„een aan de Staat der Nederlanden toebehorend vaartuig, groot $2\frac{1}{2}$ ton,
„de motorboot „151" van de 301 Transport vaartuigendienst, met dit
„door hem bestuurde, althans onder zijn gezag staande, kleine vaartuig,
„op ca. 70 meter uit de rechteroever van genoemde rivier ter hoogte
„van de zich aldaar bevindende aanlegsteiger 4, aan het motortankschip
„„Vecoma I" groot 66 ton en/of het door dit vaartuig gesleept wor-
„dende motorschip „Dankbaarheid", groot 165 ton, niet de ruimte
„heeft gelaten, welke deze nodig hadden om hun koers te vervolgen en
„te manoeuvreren, zijnde immers beklaagde met zijn vaartuig tussen
„voormelde schepen, waarvan de „Dankbaarheid" door de „Vecoma I"
„werd gesleept, door varende, in aanvaring gekomen met de, voormelde
„schepen verbindende sleepkabel, waardoor schade ontstond";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 6 van het Reglement van Politie voor de Rijnvaart",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 4 en 6 van het Reglement van politie voor de Rijnvaart juncto artikel 473 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van

afwezigheid van alle schuld bij beklaagde ten aanzien van het bewezen verklaarde;

Overwegende dienaangaande, dat in het licht van de verklaringen, hierboven sub B vermeld, de Krijgsraad van oordeel is dat beklaagde in redelijkheid niet kon verwachten dat de schepen „Vecoma I" en „Dankbaarheid" door een sleepkabel waren verbonden en dat hem dus met betrekking tot de besturing van zijn vaartuig geen blaam treft;

Overwegende, dat beklaagde dus van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

[Dictum: Verklaart bewezen het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, doch beklaagde deswege niet strafbaar en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 18 mei 1960

President: Majoor Mr. P. G. van Lierop (plv.); *Leden:* Majoor Mr. A. Pot, Kapitein Mr. L. A. Punt.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Desertie, waarbij de schuldige zich in of naar het buitenland verwijdert (beklaagde werd tussen Emmerich en Zevenaar in de trein door personeel van de Koninklijke Marechaussee aangehouden) en verduistering (toeëigenen van lessen-geld, dat hij in een functie bij Welzijnszorg onder zich kreeg).

Geldboete van f 1000.

(W.M.Sr. art. 98, 99; W.Sr. art. 321).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. H. J. L., geboren 26 april 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken:

in de zaak W.L. nr: 1945/I/59:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Ko„ninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 31 augustus 1959, derhalve in tijd van oorlog, na een hem „verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn ge„weest, niet naar zijn onderdeel te Schaarsbergen, althans in Neder„land, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met „zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven tot„dat hij op of omstreeks 19 oktober 1959 te of nabij Zevenaar is aan„gehouden zulks terwijl hij zich tijdens voornoemde desertie gedurende „enige tijd naar of in Duitsland heeft verwijderd";

in de zaak W.L. nr: 63/I/60:

„dat hij in de periode vanaf omstreeks november 1958 tot en met

„omstreeks april 1959 te Schaarsbergen, althans in Nederland, terwijl „hij was tewerkgesteld bij de Welzijnszorg in de Oranje Kazerne en „meer speciaal belast was met de lessen-administratie, op verschillende „tijdstippen telkens geldsbedragen, welke hij uit hoofde van boven-„genoemde functie, althans anders dan door misdrijf onder zich had, „tot een totaal bedrag van ongeveer 180 gulden, althans tot enig totaal „bedrag, welke geldsbedragen toebehoorden aan een ander dan aan „hem, beklaagde, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

Overwegende: . . . . enz.;

in de zaak W.L. nr: 1945/I/59:

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 31 augustus 1959, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij toen was ingedeeld bij de B-Compagnie van het 12e Bataljon Infanterie Garde Jagers en was gelegerd te Schaarsbergen, na een hem verleende bewegingsvrijheid naar zijn zojuist genoemd onderdeel had moeten terugkeren vóór 13.00 uur op die dag; dat hij dit echter niet heeft gedaan maar dat hij sindsdien van dat onderdeel afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 19 oktober 1959 in een internationale trein tussen Emmerich en Zevenaar door personeel van de Koninklijke Marechaussee is aangehouden; dat hij zich tijdens zijn afwezigheid naar Duitsland, Zwitserland, Italië en Frankrijk heeft verwijderd; dat hij, toen hij niet naar zijn onderdeel terugkeerde en terwijl hij van zijn onderdeel afwezig was en bleef, heel goed wist, dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen;

Post alia:

in de zaak W.L. nr: 63/I/60:

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de periode van omstreeks november 1958 tot en met april 1959 zich te Schaarsbergen, terwijl hij toen was tewerkgesteld bij de Dienst Welzijnszorg in de Oranjekazerne aldaar en meer speciaal belast was met de zogenaamde lessenadministratie van die dienst, op verschillende tijdstippen telkens geldsbedragen van *f* 40 à *f* 50 tot een totaalbedrag van ongeveer *f* 247 heeft toegeëigend, terwijl hij heel goed wist, dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen; dat die geldsbedragen toebehoorden aan de Staat der Nederlanden en wel aan de Dienst Welzijnszorg Leger; dat zij in ieder geval niet zijn eigendom waren; dat de onderhavige geldsbedragen hetzij rechtstreeks hetzij via de desbetreffende onderdeelsadministrateurs ontvangen waren van militairen ter betaling van de hun via de Dienst Welzijnszorg ter beschikking gestelde lessen; dat die geldsbedragen hetzij door hemzelf, hetzij door de in hogergenoemde periode ook bij genoemde administraties werkzame dienstplichtig soldaat J. D. Alffenaar waren geïnd; dat hij echter degene was die in zijn voormelde hoedanigheid de aldus ontvangen geldsbedragen onder zijn berusting

kreeg en hield en dat hij deze geldsbedragen van tijd tot tijd moest afdragen aan en afrekenen met Kapitein C. Craamer, toen Hoofd van de Dienst Welzijnszorg in die Oranjekazerne;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voorzover daarop betrekking hebbende — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

in de zaak W.L. nr: 1945/I/59:

dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht op 31 augustus 1959, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleende bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel te Schaarsbergen is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 19 oktober 1959 nabij Zevenaar is aangehouden, zulks terwijl hij zich tijdens voornoemde desertie gedurende enige tijd naar of in Duitsland heeft verwijderd;

in de zaak W.L. nr: 63/I/60:

dat hij in de periode vanaf omstreeks november 1958 tot en met omstreeks april 1959 te Schaarsbergen terwijl hij was tewerkgesteld bij de Welzijnszorg in de Oranjekazerne en meer speciaal belast was met de lessenadministratie, op verschillende tijdstippen telkens geldsbedragen, welke hij uit hoofde van bovengenoemde functie onder zich had tot enig totaal bedrag, welke geldsbedragen toebehoorden aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd, terwijl hij zich naar of in „het buitenland verwijdert",*
II. *„Verduistering, meermalen gepleegd",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 98 lid 1 aanhef en onder ten 2e en lid 3 juncto artikel 99 lid 1 aanhef en onder ten 5e van het Wetboek van Militair Strafrecht,
II. Artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht";

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 1000, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 mei 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kolonels B. C. J. Brouwer en A. J. Schotman.
Raadsman: Kapitein G. Miog te Zeist.

Als militair zich opzettelijk voor de vervulling van een bepaalde soort dienstverplichtingen ongeschikt laten maken: zich door een kameraad met de vloerplaat van een strijkijzer en vervolgens met de hand op de voet laten slaan teneinde aldus vrijgesteld te worden van zijn normale dienst.

[*Zie in dit verband het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 3 mei 1960, M.R.T. LIV, 1961, blz. 157 e.v., behandelende het ongeschikt maken van deze beklaagde — zie ook het naschrift bij dat vonnis*].

(W.M.Sr. art. 131).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. K., dpl. soldaat, geboren 10 maart 1939, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 januari 1960, derhalve in tijd van oorlog, te Schalkhaar, althans in Nederland, opzettelijk zich tijdelijk voor de vervulling van zijn dienstverplichtingen, dan wel een bepaalde soort van dienstverplichtingen, ongeschikt heeft laten maken, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens, immers met de bedoeling zich zodoende tijdelijk aan de — verdere — vervulling zijner dienstverplichtingen, althans een bepaald soort dienstverplichtingen, te onttrekken, de soldaat D. op zijn — beklaagdes — verzoek, althans met zijn instemming, een of meer krachtige slagen, eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een van diens handen op zijn — beklaagdes — rechtervoet laten geven, met het gevolg dat beklaagde na zich op het ziekenrapport te hebben gemeld, nog diezelfde dag wegens voetklachten van de dokter de mutatie „vrij van lopende en staande dienst" heeft gekregen en deze mutatie behield tot 11 februari 1960, zijnde beklaagde mitsdien gedurende de periode van 26 januari 1960 tot 19 februari 1960, meerdere dagen, alzo tijdelijk, voor de — verdere — vervulling van zijn dienstverplichtingen, althans van een bepaald soort dienstverplichtingen, ongeschikt geweest";

Overwegende: . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 26 januari 1960, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en was ingedeeld bij de A-Compagnie van het 13e Infanterie Bataljon, zich te Schalkhaar door de dienstplichtig soldaat D. R., met wie hij zich toen op dezelfde kamer bevond, eerst met een zwaar voorwerp, de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een van de handen van D. R., krachtig op de bovenzijde van zijn rechtervoet heeft laten slaan, door welke slagen hij behoorlijk pijn ondervond; dat hij daarna met die voet nog dezelfde dag op ziekenrapport is geweest en

hij daar toen van de militaire arts eerst een dag of acht „vrij van „lopende en staande dienst" heeft gehad en daarna weer een dag of tien normaal dienst heeft gedaan; dat hij vervolgens weer enkele dagen in verband met die dienst „vrij van lopende en staande dienst" heeft gehad en in aansluiting daarop enkele dagen „lichte dienst"; dat hij, toen hij vrij van lopende en staande dienst had en terwijl hij lichte dienst had, zijn normale dienstverrichtingen als militair, hij was toen tirailleur, niet heeft kunnen verrichten, maar dat hij in plaats daarvan op de wapenkamer en bij de fourier heeft gewerkt, waar hij normaliter niet ingedeeld was; dat hij een en ander heeft bereikt door zich door D. R. genoemde slagen op zijn voet te laten geven, door welke slagen die voet zo verwond is geraakt, dat de dokter hem ongeschikt achtte om gedurende enige tijd zijn normale dienstverrichtingen te vervullen, hetgeen ook zijn bedoeling was toen hij zich die slagen liet geven; dat, terwijl hij zich op genoemde datum tezamen met D. R. op die kamer bevond, hij ineens schoon genoeg kreeg van het dienstdoen; dat hij toen iets last had van zijn rechtervoet en hij toen tegen D. R. zoiets gezegd heeft van „wat zal ik nou eens aan die voet doen"; dat D. R. hierop reageerde met zoiets te zeggen als „er een klap op geven"; dat hij toen heeft gezegd dat hij dat niet durfde en dat hij daarop D. R. gevraagd heeft of hij dat wel durfde; dat D. R. dit bevestigend beantwoordde en aanbood om het te doen; dat hij daarop zijn rechterschoen en rechtersok heeft uitgetrokken waarop D. R. hem genoemde slagen heeft toegebracht;

Overwegende, dat D. R., oud 22 jaar, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en was ingedeeld bij de A-Compagnie van het 13e Infanterie Bataljon, op 26 januari 1960 in de Westenbergkazerne te Schalkhaar, de toen bij hogergenoemd onderdeel als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst zijnde beklaagde eerst met de vloerplaat van een strijkijzer en daarna met de zijkant van een zijner handen met kracht telkens een slag op een van diens voeten heeft toegebracht en wel bovenop die voet; dat hij merkte dat beklaagde van die slagen hevige pijn ondervond en dat hij heeft gezien, dat beklaagde na die slag met die vloerplaat een klein wondje bovenop zijn voet had; dat hij weet dat beklaagde, nadat hij (getuige) hem die slagen op de voet had toegebracht op ziekenrapport is gegaan met voetklachten en dat hij daarna enige tijd „vrij van lopende en staande „dienst" heeft gehad; dat beklaagde diezelfde dag op de kamer tegen hem had gezegd zoiets als: „Ik zou best eens iets aan mijn poot willen „hebben", uit welk gezegde hij, getuige, opmaakte, dat beklaagde een verwonding of iets dergelijks aan zijn voet wilde hebben; dat hij hierop heeft gereageerd door te zeggen: „geef er dan een klap op"; dat beklaagde zei, dat hij dit niet durfde, daarbij vragend of hij (getuige) daar wel „het lef" toe had en dat hij, getuige, daarop bevestigend heeft geantwoord, waarop beklaagde een van zijn voeten heeft ontbloot,

waarop hij, getuige, genoemde slagen op die voet heeft gegeven;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ... enz. (*Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair zich opzettelijk tijdelijk voor de vervulling van een „bepaalde soort van dienstverplichtingen ongeschikt laten maken, ge„pleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 131 lid 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, voorzover hij op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 16 juni 1960

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kolonel C. L. Jongenburger en Majoor H. P. Wiegman.

Beklaagde, bestuurder van het voorste motorrijtuig ener militaire colonne, passeert een bord volgens model 11 van bijlage a van het Wegenverkeersreglement (stopbord) en rijdt zonder te stoppen het voorrangskruispunt op.

Deze voorrangsverplichting (en mitsdien de verplichting om te stoppen) geldt niet voor de militaire colonne. Wel zal de militair, voorrang nemende, de veiligheid op de weg in genoegzame mate hebben te ontzien, doch of zulks in het onderhavige geval al dan niet is geschied, is niet aan het oordeel van de Krijgsraad onderworpen.

Schuldigverklaring aan het tenlastegelegde feit; niet-strafbaarheid van het feit en vrijspraak van beklaagde.

(W.V.R. art. 27 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. v. d. K., geboren 3 mei 1937, dpl. korporaal (thans met groot verlof), beklaagde, niet verschenen,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 februari 1960 te Otterlo, gemeente Ede, „althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig „daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- en ander verkeer „openstaande weg, de Harskamperweg, de kruising van die weg met „de eveneens voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, „de Apeldoornseweg, met een snelheid van ongeveer 30 km. per uur „is opgereden, zonder alvorens te stoppen vóór een op eerstgenoemde „weg vóór die kruising aangebrachte stopstreep en dusdoende geen „gevolg heeft gegeven aan een ter plaatse vanwege het daartoe be- „voegde gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer en de „veiligheid op de weg gegeven aanwijzing, bestaande in een bord „volgens model 11 als bedoeld in bijlage a van het Wegenverkeers- „reglement, geplaatst op die Harskamperweg nabij genoemde krui- „sing";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal nr. P 62/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 24 februari 1960 gesloten en getekend door Leonard Wenink, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar ingedeeld bij de brigade Harskamp der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij zich op 15 februari 1960 te omstreeks 9.30 uur bevond op een hem door zijn brigade-commandant voorgeschreven verkeers-patrouille op de Harskamperweg, ter hoogte van de kruising van wegen gevormd door de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Harskamperweg en de Apeldoornseweg te Otterlo onder de gemeente Ede; dat bij besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland d.d. 20 oktober 1952 nr. 2643-2/58 genoemde kruising als voorrangs-kruising is aangemerkt, met dien verstande, dat het verkeer op de Apeldoornseweg voorrang heeft op het verkeer op de Harskamper-weg; dat op de Harskamperweg nabij genoemde kruising borden zijn geplaatst volgens model 11 als bedoeld in bijlage a van het Wegen-verkeersreglement; dat het verkeer op de Harskamperweg de verplich-ting heeft om bij nadering van genoemde kruising te stoppen voor de ter plaatse aangebrachte stopstreep; dat hij op datum, tijd en plaats ver-meld op de Harskamperweg een vierwielig militair motorrijtuig zag rijden, merk DAF, gekentekend KO 26-42, komend uit de richting Harskamp en gaande in de richting Arnhem, welk motorrijtuig het eerste motorrijtuig was van een militaire colonne; dat hij zag, dat ge-noemd motorrijtuig met een door hem geschatte snelheid van ongeveer 30 km. per uur over genoemde kruising reed, zonder te stoppen voor de aangebrachte stopstreep;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 54/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 1 maart 1960 gesloten en getekend door Adriaan Johannes Heyboer, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar, ingedeeld bij de brigade Garderen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Johannes Gijsbertus v. d. K., geboren te Amsterdam 3 mei 1937, ongehuwd, dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst bij de 4e Lichte Transport Compagnie van het 102e Transport Bataljon gelegerd in de legerplaats „de Wittenberg" bij Stroe, registratienummer: . . . .:

dat hij op 15 februari 1960 te omstreeks 09.30 uur als bestuurder van het vierwielig militair motorrijtuig, merk DAF, gekentekend KO 26-42 reed over de Harskamperweg te Otterlo, komende vanuit de richting Harskamp en gaande in de richting Arnhem; dat hij zonder stoppen met een snelheid van ongeveer 20 km. per uur heeft gereden over de kruising Harskamperweg–Apeldoornseweg; dat hij met vijf militaire DAF's in colonneverband reed, met een tussenruimte van ongeveer 40 meter, alle voorzien van een voorgeschreven colonnevlag; dat hij zich kan herinneren dat ter plaatse een verkeersbord met het woord „Stop" erin is geplaatst;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 15 februari 1960 te Otterlo, gemeente Ede, als bestuur-
„der van een vierwielig motorrijtuig daarmede rijdende over de voor
„het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Harskamper-
„weg, de kruising van die weg met de eveneens voor het openbaar rij-
„en ander verkeer openstaande weg, de Apeldoornseweg, met een snel-
„heid van ongeveer 30 km. per uur is opgereden, zonder alvorens te
„stoppen vóór een op eerstgenoemde weg vóór die kruising aange-
„brachte stopstreep, en dusdoende geen gevolg heeft gegeven aan een
„ter plaatse vanwege het daartoe bevoegd gezag in het belang van de
„vrijheid van het verkeer en de veiligheid op de weg gegeven aanwij-
„zing, bestaande in een bord volgens model 11 als bedoeld in bijlage
„a van het Wegenverkeersreglement, geplaatst op die Harskamperweg
„nabij genoemde kruising";

Overwegende, dat ten processe, met name uit de aangehaalde en als bewijsmiddel gebezigde processen-verbaal, is gebleken dat het door beklaagde bestuurde motorrijtuig deel uitmaakte van een militaire colonne, waarvan het het eerste voertuig was;

Overwegende, dat bij het langs een weg naderen van een kruising of splitsing van die weg en een of meer andere wegen, voor een militaire colonne niet de voorrangsregelen, vervat in artikel 27, 2de lid van het Wegenverkeersreglement gelden, doch die, welke zijn opgenomen in het 3de lid van dat artikel;

dat de voorrang boven overig verkeer in bedoeld 3de lid aan de militaire colonne toegekend is „in afwijking" van het bepaalde in het 2de lid en dus ook in afwijking van de voorrang, bij dit 2de lid, aan-

hef en sub 2 in het algemeen toegekend aan het verkeer op een weg, welke kruist of zich splitst van een weg, waarop een bord volgens model 11 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement is aangebracht, boven het verkeer dat het kruispunt of de splitsing nadert langs de weg, waarop dat bord is aangebracht;

dat derhalve de in het 1ste lid van artikel 27 van genoemd Reglement neergelegde verplichting om de doorgang voor zich langs vrij te laten voor het voorrang hebbende verkeer op de (commandant ener) militaire colonne slechts rust ten aanzien van de voorrang, toegekend in de laatste volzin van het 3de lid; dat dan ook van een bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement strafbaar gestelde overtreding van artikel 27, 1ste lid ten aanzien van de (commandant ener) militaire colonne slechts sprake kan zijn, indien die (commandant ener) colonne heeft gehandeld in strijd met het bepaalde in het derde lid (laatste volzin) van genoemd artikel 27;

dat de bij het naderen van een voorrangsweg, -kruising of -splitsing langs een weg, waarop een bord volgens model 11 van de bijlage is geplaatst, in de eerste volzin van artikel 27, 1ste lid aan het verkeer opgelegde verplichting om bij de daarbij aangebrachte stopstreep te stoppen, ten nauwste samenhangt met de op dat verkeer ingevolge het 2de lid, aanhef en sub 2 rustende verplichting om voorrang te verlenen, en slechts dient om te bevorderen, dat laatstgenoemde verplichting zal worden nagekomen;

dat naar 's Krijgsraads opvatting voor een zodanige verplichting om te stoppen geen aanleiding is, indien van een verplichting om voorrang te verlenen geen sprake is, en zulks niet slechts omdat in dat laatste geval een verplichting om te stoppen geen enkele zin zou hebben, doch bovendien omdat, zou het bestaan van die verplichting wèl worden aangenomen, daarmede het door het 3de lid (eerste volzin) van artikel 27 in afwijking van het in het 2de lid bepaalde toegekende voorrangsrecht volkomen illusoir zou worden, aangezien een stilstaand voertuig (en dus ook een stilstaande colonne) geen recht van voorrang heeft boven in beweging zijnd verkeer;

dat dan ook terecht de verplichting om te stoppen in het 1ste lid van artikel 27 van het Wegenverkeersreglement slechts gekoppeld is aan de voorrangsverplichting, zodat wanneer, gelijk in casu, een militaire colonne een voorrangskruising, of -splitsing nadert langs een weg waarop een bord volgens model 11 is geplaatst, voor die colonne geen verplichting tot stoppen bestaat, aangezien die colonne aldaar voorrang heeft, een en ander voor zover niet een geval als bedoeld in de laatste volzin van het 3de lid van artikel 27 aanwezig is, waarin de colonne voorrang zou moeten geven;

dat uiteraard de (commandant ener) militaire colonne, alsook de bestuurders van tot zodanige colonne behorende motorvoertuigen in een situatie als de onderhavige, zonder stoppen doorrijdende en voorrang nemende, de veiligheid op de weg in genoegzame mate zullen hebben te ontzien, doch dat de vraag, of zulks in het onderhavige geval al dan niet is geschied, niet aan 'sKrijgsraads oordeel is onderworpen;

Overwegende, dat naar 's Krijgsraads oordeel, nu gebleken is dat het door beklaagde bestuurde motorrijtuig deel uitmaakte van een militaire colonne, het bewezen verklaarde feit niet oplevert overtreding van artikel 27, 1ste lid van het Wegenverkeersreglement, strafbaar gesteld bij artikel 124 van dat Reglement, en evenmin enig ander strafbaar feit, zodat beklaagde van het hem tenlaste gelegde en bewezen verklaarde behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: schuldigverklaring van beklaagde aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch niet-strafbaarverklaring van dit feit en mitsdien vrijspraak van beklaagde — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 juli 1960

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonels C. L. Jongenburger en J. D. Stolp.
Raadsman: Kapitein K. Kleyn.

Als bestuurder van een militaire vrachtauto tijdens een oefening in Duitsland daarmede met zo grote snelheid een bocht trachten te maken dat de auto van de weg raakte en een der inzittenden gewond werd: lichamelijk letsel door schuld.

(W.M.Sr. art. 5 *), W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. M. Th. K., geboren 26 november 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 30 maart „1960 te Wietzendorf, in elk geval in Duitsland, terwijl hij aan een „bevolen dienstoefening in Duitsland deelnam, als bestuurder van een „DAF vrachtauto met aanhanger, daarmede heeft gereden over de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg van Wietzen-„dorf naar Bergen en zo snel of zo onachtzaam het verenigingspunt „van de voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen Wietzendorf „Bergen en Wietzendorf Reinigen is genaderd, dat hij die auto niet „meer op het wegdek van voornoemde wegen heeft kunnen houden, „doch nagenoeg recht doorrijdend in een aldaar gelegen sloot is tot „stilstand gekomen waardoor het aan zijn, beklaagdes, grove schuld is „te wijten geweest, dat de zich mede in die door hem, beklaagde, be-„stuurde auto bevindende F. B. Lageman, zodanig is terechtgekomen, „dat hij kneuzingen of fracturen heeft bekomen waardoor hij gedurende enige tijd zijn bezigheden als wachtmeester niet heeft kunnen ver-„richten";

*) Het wil ons voorkomen dat ten deze veeleer artikel 4, instede van het door de Krijgsraad aangehaalde artikel 5, toepasselijk is. (*Red.*).

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 30 maart 1960 te omstreeks 23.00 uur als bestuurder van een militaire vrachtauto, type DAF 3-tonner, gekentekend KL 13-55, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg van Wietzendorf naar Reinigen; dat hij toen met zijn onderdeel op een militaire oefening in Duitsland was; dat hij wist, dat hij op de onderhavige weg rijdend bij een driesprong zou komen, bij welke driesprong hij linksaf moest slaan in de richting Reinigen; dat hij tussen Wietzendorf en die driesprong reed met een snelheid van 60 à 65 km per uur; dat hij, na voor twee lichten op de voor hem linkerweghelft te hebben gedimd, toen hij zijn grote licht weer aanzette, zag, dat hij al vlak vóór genoemde driesprong reed en dat hij toen nog met een te grote snelheid reed om de bocht naar links nog goed te kunnen maken; dat hij toen zijn stuur naar rechts heeft gegooid, maar dat het hem toen ook niet lukte de bocht naar rechts te maken, maar dat hij toen met zijn auto, bijna dwars de weg overstekend, is terechtgekomen in een voor hem links van die weg gelegen droge sloot, waarbij zijn DAF naar links is omgekanteld; dat hierbij de in de laadbak van zijn DAF zitttende wachtmeester F. B. Lageman ergens in zijn heup of in zijn zij gewond is geraakt en in verband hiermee enige tijd is opgenomen geweest op het Kantonnementsziekenverblijf in de Oranjekazerne te Schaarsbergen en in die tijd zijn normale bezigheden als wachtmeester niet heeft kunnen vervullen;

Overwegende, dat Willem Marinus Worst, dienstplichtig soldaat, B-batterij van de 11e Afdeling Veldartillerie, rnr. 39.07.28.436 bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd, dat hij op 30 maart 1960 te omstreeks 23.00 uur was gezeten in de cabine van de door beklaagde bestuurde militaire DAF 3-tonner waarmede zij in Duitsland reden over een weg even buiten Wietzendorf; dat beklaagde en hij toen op een militaire oefening in Duitsland waren; dat hij, toen beklaagde, na voor twee lichten aan de linkerkant van de weg te hebben gedimd, zijn grote licht weer opdeed, zag dat zij reeds dicht bij de driesprong waren gekomen, waar zij linksaf zouden moeten slaan; dat beklaagde krachtig remde en naar rechts in plaats van naar links stuurde; dat het beklaagde niet lukte de auto op de weg te houden en dat de DAF terechtkwam in een voor hun links van de weg gelegen droge sloot, waar de DAF naar links omkantelde; dat hij weet dat de wachtmeester Lageman, die in de laadbak van de DAF zat, is gewond geraakt en in verband daarmee een week of 3-4 zijn normale werkzaamheden als militair niet heeft kunnen verrichten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P/TR/7/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 1 april gesloten en getekend door Jan Johannes Meyer, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Sjouke Kuiken, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden ingedeeld bij het Detachement Trauen

van de 11e Marechaussee-compagnie zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 31 maart 1960 te 00.50 uur hebben gezien en waargenomen, dat een ongeval had plaatsgevonden op de naar het begrip der Nederlandse Verkeerswetgeving voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande T-kruising van wegen Bergen-Reinigen en de weg komende van Wietzendorf, Kreis Soltau in Duitsland; dat in de langs de weg in de richting Bergen lopende droge sloot een DAF 3-tonner lag, gekentekend KL 13-55;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan . . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk „letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „ambtsbezigheden ontstaat",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van dertig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twaalf dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 16 maart 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. A. van Rossum en Luit.-Kolonel T. H. Wessels.
Raadslieden: Luit.-Kolonel H. A. Franssen en Mr. Ph. C. M. van der Ven.

Als eerste-luitenant van een aan een zijner onderhebbenden uitbetaald „schippersvoorschot" een gedeelte onder zich gehouden en te eigen behoefte aangewend.

KRIJGSRAAD: *Vrijspraak, omdat niet bewezen is dat deze gelden toebehoorden aan de Staat der Nederlanden. Hij, die terzake van een dienstreis gelden ontvangt, wordt daarvan eigenaar en dat geldt evenzeer van een uitgekeerd voorschot, slechts onder gehoudenheid van latere verrekening.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Geen voorschrift wettigt de gevolgtrekking van de Krijgsraad dat de ontvanger eigenaar wordt van het voorschot en daarover als heer en meester, naar eigen goeddunken zou kunnen beschikken.*

De feiten sub II en III, thans cumulatief tenlastegelegd, waren in de beschikking tot verwijzing alternatief tenlastegelegd, en wel het feit

sub III „indien terzake van het onder II primair gestelde feit geen „veroordeling mocht volgen". Daardoor is beklaagde thans meer ten laste gelegd dan waarvoor hij naar de Krijgsraad was verwezen.

KRIJGSRAAD: *Tenlastelegging in zoverre nietig.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Terzake van dit feit is voor de Auditeur-Militair geen recht tot strafvordering aanwezig, dus vrijspraak.*

[*N.B.: de Krijgsraad veroordeelde beklaagde terzake van het sub II ten laste gelegde, zodat ingeval van een subsidiaire tenlastelegging het feit sub III niet aan de orde zou zijn gekomen. Het Hoog Militair Gerechtshof achtte echter het sub II ten laste gelegde niet bewezen en zou dus, indien het sub III gestelde subsidiair gesteld ware gebleven, tot onderzoek daarvan zijn overgegaan*].

(W.M.Sr. art. 138; R.L. art. 193; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X. Y., geboren 18 oktober 1903, eerste-luitenant, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de rang van eerste-luitenant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht:

„I. PRIMAIR: op een niet met juistheid aan te geven tijdstip in of „omstreeks de maand juni 1958 te Geertruidenberg door misbruik „van zijn invloed als meerdere in rang, tegenover de sergeant-majoor-„duiker W. Ch. J. Goemaat, wiens commandant hij bovendien was, deze „heeft overgehaald om van het aan genoemde sergeant-majoor verstrekte „zogenaamde schippersvoorschot ten bedrage van *f* 2000,— een be-„drag van *f* 500,— aan hem, beklaagde, af te geven zonder aan ge-„noemde sergeant-majoor hiervoor een schriftelijk bewijs van ont-„vangst te geven, zulks terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-„oordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: op een niet met juistheid aan te geven tijdstip in of „omstreeks de maand juni 1958 te Geertruidenberg, opzettelijk met „overschrijding van zijn bevoegdheid als commandant van na te noe-„men militair, althans opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is „aan de belangen van de dienst, de sergeant-majoor-duiker W. Ch. J. „Goemaat heeft bevolen om van het aan genoemde sergeant-majoor „verstrekte zogenaamde schippersvoorschot ten bedrage van *f* 2000,— „een bedrag van *f* 500,— aan hem, beklaagde, af te geven zonder aan „genoemde sergeant-majoor hiervoor een schriftelijk bewijs van ont-„vangst te geven;

„en indien terzake van het hem primair en subsidiair ten laste ge-„legde geen veroordeling mocht volgen,

„MEER SUBSIDIAIR: op een of meerdere tijdstippen gedurende het „tijdsverloop van omstreeks juni 1958 tot omstreeks half december „1958 te Geertruidenberg, althans in Nederland, opzettelijk of telkens

„opzettelijk een of meerdere geldsbedragen tot een totaal van *f* 500,—-, „althans van *f* 300,— toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „welk geldsbedrag of welke geldsbedragen deel uitmaakte of uitmaak- „ten van het aan de sergeant-majoor-duiker W. Ch. J. Goemaat ver- „strekte zogenaamde schippersvoorschot van *f* 2000,—, welk gelds- „bedrag of welke geldsbedragen hij, beklaagde, voor genoemde ser- „geant-majoor in bewaring, althans anders dan door misdrijf onder „zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„II. op of omstreeks 18 juli 1958 te Geertruidenberg door mis- „bruik van zijn invloed als meerdere in rang tegenover de sergeant- „schipper G. Booi, wiens commandant hij bovendien was, deze heeft „overgehaald om een verzoek tot verstrekking van een voorschot van „*f* 600,— voor te maken reis- en verblijfkosten gedurende de maand „juli 1958 aan boord van het vaartuig R.V. „93" te ondertekenen en „ook voor de ontvangst van dit bedrag te tekenen, zulks terwijl daaruit „enig nadeel kon ontstaan en terwijl genoemde Booi, noch een andere „schipper, het geld nodig had;

„III. op of omstreeks 18 juli 1958 te Keizersveer, althans in Ne- „derland, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordelen „door listige kunstgrepen de korpsadministrateur van het 462e Pon- „tonniersbataljon te Keizersveer, de 2e luitenant H. van der Zande, „heeft bewogen tot de afgifte aan hem, beklaagde, of aan een niet „meer bij name bekende tussenpersoon, van het bedrag van *f* 600,— „door alstoen aldaar met gemeld oogmerk aan bedoelde korpsadmini- „strateur een door de sergeant-schipper G. Booi getekend verzoek tot „verstrekking van een voorschot van *f* 600,— voor de te maken reis- „en verblijfkosten gedurende de maand juli 1958 aan boord van het „vaartuig R.V. „93", welk verzoek door genoemde sergeant-schipper „ook voor ontvangst van dit bedrag was getekend, in te dienen of te „doen indienen, zulks terwijl hij, beklaagde, wist dat genoemde ser- „geant-schipper geen voorschot nodig had en niet gedurende de maand „juli 1958 aan boord van het vaartuig R.V. „93" zich zou bevinden, „waarna bovenbedoelde korpsadministrateur aan hem, beklaagde, of „aan de bovenbedoelde tussenpersoon, het bedrag van *f* 600,— heeft „uitbetaald";

IV, V, VI en VII . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat het feit gesteld onder III, in de beschikking tot verwijzing dd. 11 januari 1960 onder II subsidiair is ten laste gelegd, volgens de tekst van deze beschikking „indien terzake van het onder II „primair gestelde feit geen veroordeling mocht volgen";

Overwegende, dat dit onder II primair in bedoelde beschikking tot verwijzing gestelde feit, in de telastelegging onder II voorkomt en het daarna onder III gestelde in de telastelegging niet subsidiair, zoals in meergenoemde beschikking tot verwijzing, doch als afzonderlijk feit ten opzichte van het onder II gestelde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat nu daardoor aan beklaagde meer ten laste wordt gelegd dan waarvoor hij door de Commanderende Generaal naar de Krijgsraad is verwezen en derhalve voor wat betreft dit meerdere,

zijnde het in de telastelegging onder III gestelde aan de telastelegging geen geldige beschikking tot verwijzing ten grondslag ligt, de tenlastelegging voor wat betreft het onder III gestelde behoort te worden nietig verklaard;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder I primair en subsidiair en meer subsidiair alsmede onder V b en VII ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat ten aanzien van het onder I primair ten laste gelegde met name niet bewezen is, dat beklaagde de sergeant-majoor duiker W. Ch. J. Goemaat zou hebben overgehaald van het aan laatstgenoemde verstrekte schippersvoorschot ad *f* 2000,— een bedrag van *f* 500,— aan hem, beklaagde, af te geven, nu genoemde Goemaat heeft verklaard dit bedrag zonder bezwaren of tegenstribbelen zijnerzijds aan beklaagde in bewaring te hebben gegeven en niet gebleken is van aanvankelijke bezwaren bij Goemaat tegen de afgifte van dat bedrag, welke bezwaren hij door beïnvloeding van de zijde van beklaagde zou hebben laten varen, in welk geval slechts van overhalen sprake kan zijn;

Overwegende, dat met betrekking tot het onder I subsidiair ten laste gelegde met name niet bewezen is dat beklaagde door *f* 500,— van het schippersvoorschot van Goemaat voornoemd in te nemen, zijn bevoegdheid als commandant van Goemaat overschreed, noch dat dit geschiedde in een aangelegenheid vreemd aan de belangen van de dienst, zijnde vooreerst een commandant die, zoals beklaagde bevoegd is tot het fiatteren van een aanvraag voor een dergelijk voorschot, daardoor tevens bevoegd te achten de grootte van een dergelijk voorschot te bepalen en eventueel dit voorschot om redenen van dienstbelang te verminderen door inhouding van een gedeelte daarvan, terwijl deze inhouding door beklaagde is geschied om de aanvaardbare reden te voorkomen dat Goemaat met een te groot bedrag aan geld op zak liep;

Overwegende, dat in deze wellicht een andere methode dan de door beklaagde gevolgde denkbaar en verkieslijker zou zijn geweest, doch hieruit niet volgt, dat beklaagde door te handelen zoals hij deed zijn bevoegdheid zou hebben overschreden of handelde in een aangelegenheid vreemd aan de belangen van de dienst;

Overwegende, ten aanzien van het meer subsidiair onder I ten laste gelegde, dat met name niet bewezen is, dat de in de telastelegging genoemde geldsbedragen toebehoorden aan de Staat der Nederlanden;

Overwegende, dat blijkens de bij het proces-verbaal no. P 72/59 van de Brigade Gorinchem der Koninklijke Marechaussee ten processe overgelegde bescheiden, genummerd respectievelijk 134, 219 en 00037, een zogenaamd schippersvoorschot werd aangevraagd op een formulier RvA model 132 en dat blijkens paragraaf 16 der Dienstreisbeschikking Land- en Luchtmacht Nederland een dergelijke aanvraag betrekking heeft op een voorschot, dat ingevolge de bepalingen van artikel 14 en artikel 3 van het Militair Reisbesluit kan worden ver-

strekt op de geldelijke vergoeding, waarop de militair terzake van een door hem verrichte dienstreis aanspraak kan maken;

Overwegende voorts, dat in lid 4 van paragraaf 16 der Dienstreisbeschikking voornoemd een dergelijk voorschot bij de uitbetaling van de bedragen, waarop ingevolge het Militair Reisbesluit aanspraak kan worden gemaakt, wordt verrekend;

Overwegende, dat degene aan wie krachtens zijn aanspraak op vergoeding terzake van een door hem verrichte dienstreis gelden worden uitgekeerd, daarvan eigenaar wordt en dat dit laatste ook het geval is ten aanzien van gelden, die hem als voorschot, dat wil zeggen als eerste voorlopige betaling vóórdat de aanspraak is ontstaan, worden verstrekt, onder geen andere gehoudenheid dan latere verrekening met het bedrag, waarop blijkt aanspraak te bestaan;

Overwegende, dat derhalve in casu de in de telastelegging genoemde geldsbedragen de sergeant-majoor-duiker W. Ch. J. Goemaat, aan wie *f* 2000,— was verstrekt als voorschot bedoeld in artikel 14 van het Militair Reisbesluit, en die van dit bedrag een gedeelte groot *f* 500,— aan beklaagde in bewaring had gegeven, toebehoorden en niet de Staat der Nederlanden;

Post alia:

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder II, IV, Va en VI ten laste gelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als eerste-luitenant der Koninklijke Landmacht omstreeks 18 juli 1958 op het bureau van de sergeant-majoor-administrateur Vos, administrateur bij de Vaar- en Duikerschool in de Marktkazerne te Geertruidenberg, bevond; dat hij toen *f* 600,— nodig had voor particulier gebruik; dat toen aldaar aan de sergeant-schipper G. Booi, die tot de school waarvan hij commandant was behoorde, is gevraagd om een verzoek tot verstrekking van een voorschot van *f* 600,— te tekenen en in te dienen, voor betaling van te maken reis- en verblijfkosten gedurende de maand juli 1958 aan boord van het vaartuig RV „93" en tevens om aan de achterzijde van dit verzoek voor ontvangst van dat bedrag te tekenen; dat het mogelijk is dat hij dit heeft gevraagd; dat Booi met het vaartuig RV „93", dat zich toen te Ameland bevond met de sergeant-schipper Smit, niets te maken had; dat Booi weinig enthousiasme toonde om aan het verzoek te voldoen; dat er toen tegen Booi is gezegd, dat het voor Smit was, die toen op Ameland zat, en dat het voorschot binnen afzienbare tijd op de naam van Smit zelf zou worden overgeschreven en dat de zaak volkomen in orde was; dat het mogelijk is dat hij, beklaagde, dit heeft gezegd; dat tenslotte Booi het verzoek voor aanvraag en ontvangst heeft getekend; dat hij de aangevraagde *f* 600,— in handen heeft gekregen en voor particuliere doeleinden heeft besteed;

Post alia:

Overwegende, met betrekking tot het onder II aan beklaagde ten laste gelegde nog, dat uit het ondertekenen van een verzoek tot een voorschot, terwijl de ondertekenaar noch een ander dit voorschot met

het oog op zijn dienstverrichtingen nodig heeft, nadeel kan ontstaan, doordat de mogelijkheid wordt geopend onder het mom van deze aanvrage Rijksgelden verstrekt te krijgen, voor doeleinden waarmede het dienstbelang niet wordt gediend, hetgeen derhalve een nadeel voor het Rijk oplevert;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder II, IV, Va en VIa en b is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

het onder II ten laste gelegde en bewezene als:

„als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere, dezen overhalen iets te doen, terwijl daaruit enig nadeel „kan ontstaan",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 juncto artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

het onder IV, Va en VIa en b . . . . enz. (*Red.*);

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart de telastelegging voor wat betreft het onder III ten laste gelegde nietig;

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven onder II, IV, Va, VIa en b als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van *drie weken*;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Het Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 31 mei 1960

President: Mr. Milders (plv.); *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Generaal-Majoor Wartena, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Raadslieden: Luit.-Kolonel H. A. A. Franssen en Mr. P. van der Ven.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen terzake van I meer subsidiair II, IV, V, VI, en VII tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, waarvan een maand voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar, met onder toezichtstelling van het Nederlands Genoot-

schap tot Reclassering en ten aanzien van III de Auditeur-Militair niet ontvankelijk zal verklaren in zijn strafvordering;

Overwegende, dat het beroepen vonnis moet worden vernietigd, daar het Hof op een aantal punten tot een andere beslissing komt;

Overwegende, dat het Hof de telastlegging uit het beroepen vonnis overneemt;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 17 december 1959, opgemaakt door de Commandant van de Genieschool te Soesterberg, blijkt dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 5 maart 1919 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het Hof niet bewezen acht, dat beklaagde de hem onder I primair en subsidiair ten laste gelegde feiten heeft begaan;

Overwegende, dat met betrekking tot het onder I meer subsidiair ten laste gelegde zakelijk ten processe is verklaard door:

beklaagde: dat hij in de rang van eerste luitenant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en als commandant van de Vaar- en Duikerschool te Geertruidenberg in de zomer van 1958 heeft bevorderd, dat aan de sergeant-majoor-duiker W. Ch. J. Goemaat in verband met het verblijf van een onder diens bevel staand detachement duikers op Ameland een z.g. schippersvoorschot ten bedrage van *f* 2000,— werd verstrekt; dat Goemaat van dat bedrag in totaal *f* 1700,— in handen heeft gekregen; dat hij de overige *f* 300,— voor die sergeant-majoor onder zich heeft gehouden; dat het voorschot ad *f* 2000,— na beeindiging van het verblijf op Ameland in september 1958 door Goemaat met de korpsadministrateur moest worden afgerekend; dat Goemaat toen aan hem, beklaagde, om de ontbrekende *f* 300,— heeft gevraagd; dat hij dat geld op verschillende tijdstippen tussen juni en september 1958 te Geertruidenberg en elders in Nederland voor particuliere doeleinden heeft besteed; dat dat geld hem niet toebehoorde en hij niet gerechtigd was het te eigen bate aan te wenden;

getuige W. Ch. J. Goemaat: dat hij als sergeant-majoor-duiker in de zomer van 1958 het bevel heeft gevoerd over een detachement duikers van de Vaar- en Duikerschool, dat enige weken lang op Ameland heeft verbleven; dat hem daarvoor een voorschot van *f* 2000,— werd toegekend; dat hij van dat bedrag in feite slechts *f* 1700,— van beklaagde, de commandant van genoemde school, heeft ontvangen; dat hij in september 1958 die *f* 2000,—, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, met de korpsadministrateur moest afrekenen; dat toen bleek, dat beklaagde de ontbrekende *f* 300,— niet meer had;

Overwegende, dat het Hof niet bewezen acht, dat beklaagde het hem onder II tenlastegelegde feit heeft begaan;

Overwegende, dat het feit gesteld onder III, in de beschikking tot verwijzing d.d. 11 januari 1960 onder II subsidiair is ten laste gelegd, volgens de tekst van deze beschikking „indien terzake van het onder „II primair gestelde feit geen veroordeling mocht volgen";

Overwegende, dat dit onder II primair in bedoelde beschikking tot verwijzing gestelde feit, in de telastlegging onder II voorkomt en het daarna onder III gestelde in de telastlegging niet subsidiair, zoals in

meergenoemde beschikking tot verwijzing, doch als afzonderlijk feit ten opzichte van het onder II gestelde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat nu daardoor aan beklaagde meer ten laste wordt gelegd dan waarvoor hij door de Commanderende Generaal naar de Krijgsraad is verwezen en derhalve voor wat betreft dit meerdere, zijnde het in de telastlegging onder III gestelde, aan de telastlegging geen geldige beschikking tot verwijzing ten grondslag ligt, terzake van dit feit geen recht tot strafvordering voor de Auditeur-Militair aanwezig was, zodat ingevolge artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt de beklaagde ook op dit punt moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het Hof ten aanzien van het onder IV, Va, en VIa en b ten laste gelegde uit het beroepen vonnis overneemt de verklaringen van de beklaagde, van de getuige van Huizen en de gerelateerde inhoud van het Proces-Verbaal P 46/59 dd. 19 augustus 1959;

Overwegende, dat met betrekking tot het onder VIIa en b ten laste gelegde de beklaagde zakelijk ten processe heeft verklaard: . . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het door beklaagde verduisterde geld, bedoeld in het onder I meer subsidiair bewezene, deel uitmaakte van een aan Goemaat van rijkswege verstrekt voorschot dat tegenover de Staat der Nederlanden moest worden verantwoord;

dat geen enkel dienstvoorschrift de gevolgtrekking van de krijgsraad wettigt, noch uit iets is gebleken dat bedoeld voorschot het eigendom van Goemaat was geworden, d.w.z. dat deze daarover als heer en meester en naar eigen goeddunken mocht beschikken;

Overwegende, dat het onder I meer subsidiair bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Verduistering, meermalen gepleegd",

strafbaar ingevolge de artikelen 321 en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

het onder IV, Va en VIa en b bewezene als: . . . . enz., (*Red.*);

[Volgt: vernietiging van het vonnis waarvan beroep; bewezen- en schuldigverklaring en veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 25 mei 1960

President: Majoor Mr. P. J. C. Schipper (plv.); *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier, Kapitein A. J. van Dongen.

Als bestuurder van een militaire vrachtauto met aanhangwagen, voorste auto van een militaire colonne, de veiligheid op de weg in gevaar brengen door, in het duister en bij regen een voorrangsweg naderend, vóór de kruising even te wachten en vervolgens linksaf de voorrangsweg op te draaien, terwijl van links over die voorrangsweg een

motorfiets naderde, welke motorfiets door de bouw van de grille van de vrachtauto de blauwe rechter-koplamp niet kon onderscheiden.
(W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. S., geboren 7 januari 1939, dpl. sodaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 27 november 1959 te circa 07.15 uur te Haarlem als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, merk D.A.F., gekentekend KO 00-88, waarachter een tweewielige aanhangwagen, gekentekend KU 24-55 was gekoppeld, daarmede als eerste en voorste motorrijtuig in een militaire colonne rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Meester Cornelisstraat in de richting van de splitsing van de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen de Meester Cornelisstraat en de voorrangsweg, de Kleverparkweg,

„PRIMAIR: toen hij bij voormelde splitsing was gekomen, na het door hem bestuurde motorrijtuig tot stilstand te hebben gebracht en even te hebben stilgestaan, deze splitsing van wegen met een bocht naar links is opgereden, terwijl over de voorrangsweg van links een tweewielig motorrijtuig genoemde splitsing naderde en terwijl hij wist, althans moest weten of begrijpen dat door de aldaar op dat tijdstip heersende duisternis en de hevige regen zijn motorrijtuig moeilijk zichtbaar zou zijn voor het van links over deze voorrangsweg komend verkeer, in ieder geval terwijl hij wist, althans moest weten of begrijpen dat voor het op deze voorrangsweg rijdend van links komend verkeer door voormelde omstandigheden het door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig niet als een in een militaire colonne rijdend motorrijtuig te onderkennen was en, daar de vlaggen door duisternis en regen bijna niet zichtbaar waren en, daar de rechterkoplamp met de afschermende blauwe kap in het door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig op een dusdanige plaats was gemonteerd dat deze lamp niet door het van links komend verkeer kon worden gezien, althans niet in genoemde omstandigheden kon worden gezien, zijnde op genoemde splitsing de bestuurder van bovenbedoeld motorrijtuig, die gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig met hem, beklaagde, die splitsing was genaderd, tegen het door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig aangereden toen hij, beklaagde, voormelde splitsing opreed, door welke handelwijze van hem, beklaagde, de veiligheid op genoemde splitsing van wegen in gevaar werd gebracht;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen veroordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: toen hij bij voormelde splitsing van wegen was gekomen en vóór deze splitsing had gestopt, op zodanige wijze met de door hem bestuurde combinatie met een bocht naar links is wegge-

„reden dat het verkeer op voormelde voorrangsweg gehinderd werd en „wel met name een op deze voorrangsweg rijdend tweewielig motor„rijtuig, dat op dat ogenblik voormelde splitsing van wegen, voor hem „— beklaagde — van links komende was genaderd, zijnde dit twee„wielig motorrijtuig op het kruisvlak tegen het door hem, beklaagde, „bestuurde motorrijtuig aangereden";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 27 november 1959 omstreeks 07.15 uur te Haarlem als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, merk DAF, gekentekend KO 00-88, waarachter een tweewielige aanhangwagen gekentekend KU 24-55, was gekoppeld, daarmede als eerste en voorste motorrijtuig in een militaire colonne over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Meester Cornelisstraat in de richting van de splitsing van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen Meester Cornelisstraat—Kleverparkweg gereden heeft; dat hij wist dat de Kleverparkweg een voorrangsweg was; dat hij, voordat hij bij voormelde splitsing was, genoemd motorrijtuig tot stilstand heeft gebracht ongeveer 3 meter voor de lijn gevormd door een rij driehoekjes, liggend in het verlengde van de stoeprand van de Kleverparkweg, waar hij zowel naar links als naar rechts de Kleverparkweg kon overzien; dat hij direct daarop is opgereden, terwijl hij tegelijkertijd zijn linkerclignoteur in werking had gesteld; dat hij toen met een ruime bocht naar links de Kleverparkweg is opgereden; dat hij, toen de cabine van zijn DAF zich ongeveer op het midden van de oostelijke rijbaan van de Kleverparkweg bevond, van links een tweewielig, motorrijtuig midden op genoemde rijbaan genoemde splitsing zag naderen; dat hij daarop een klap hoorde en voelde dat er iets tegen zijn auto of zijn trailer aanreed; dat hem bleek dat genoemde motorfiets tegen het linker achterwiel van zijn DAF was aangereden; dat op het moment van de aanrijding het donker was en hard regende; dat de rechterkoplamp van zijn auto, die voorzien was van gedimd groot licht, was voorzien van de afschermende blauwe kap, welke vereist is bij in colonne rijdende voertuigen; dat bovendien zijn auto als eerste auto van de colonne links vooraan en rechts vooraan een blauwe vlag voerde; dat hij wist dat het blauwe afschermkapje van de rechterkoplamp voor van links komend verkeer slecht of niet te zien was;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. Adrianus Wilhelmus Biemans:

dat hij op 27 november 1959 omstreeks 07.15 uur te Haarlem als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig in een militaire colonne reed over de Meester Cornelisstraat in de richting van de Kleverparkweg; dat deze colonne bestond uit tien auto's met aanhangwagen; dat hij de tweede auto in deze colonne bestuurde en direct achter de door S. bestuurde combinatie reed op een afstand van ongeveer 20 meter met een snelheid van omstreeks 15 kilometer

per uur; dat, toen de door S. bestuurde combinatie de splitsing van de Meester Cornelisstraat en de Kleverparkweg naderde en kennelijk linksaf de Kleverparkweg wilde oprijden, S. even heeft gestopt alvorens de Kleverparkweg op te rijden; dat hij zelf niet heeft behoeven te stoppen; dat S., nadat hij aldus even had stilgestaan, snel optrok en linksaf de Kleverparkweg opreed; dat hij, toen de door S. bestuurde combinatie geheel op de Kleverparkweg was gekomen, plotseling van links een motorrijder tegen deze combinatie zag oprijden, ongeveer tegen het linkerachterwiel van de door S. bestuurde auto; dat op het moment van het ongeval er een miezerige regen was; dat zij allen met gedimd groot licht reden; dat het door S. bestuurde voertuig was voorzien van 2 blauwe colonnevlaggen, vooraan de auto, alsmede van een blauw colonnekapje dat over de rechter koplamp was gespannen;

2. Jacobus van Beelen:

dat hij op 27 november 1959 te omstreeks 07.15 uur als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig over de Kleverparkweg te Haarlem reed in noordelijke richting; dat hij, toen hij voor de splitsing van de Kleverparkweg en de Meester Cornelisstraat was gekomen, op een afstand van ongeveer 35 meter voor zich, zag dat een vrachtauto stilstond in de Meester Cornelisstraat met de voorkant ongeveer ter hoogte van de lijn van driehoekjes, welke ligt in het verlengde van de stoep van de Kleverparkweg; dat, toen hij op een afstand van ongeveer 15 meter van deze auto was gekomen, dit voertuig plotseling optrok en een bocht naar links maakte; dat hij remde, slipte en tegen de auto botste vóór het achterwiel van de vrachtauto; dat hij wist dat de Kleverparkweg een voorrangsweg is; dat hem later bleek dat de auto een militaire vrachtauto was; dat hij niet gezien heeft dat die auto over de rechter koplamp een blauw kapje voerde en geen blauwe vlag aan de linkerkant van het voertuig heeft gezien;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 december 1959, opgemaakt en gesloten door Paulus Remans en Gerardus Petrus Bilars, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat de Meester Cornelisstraat en de Kleverparkweg te Haarlem voor het openbaar verkeer openstaande wegen zijn en dat de Kleverparkweg is aangewezen en aangeduid als voorrangsweg; dat hen bij onderzoek is gebleken dat de rechterkoplamp van een militaire vrachtauto, soortgelijk als de KO 00-88, wanneer het verkeer deze vrachtauto van de linkerzijde nadert, practisch niet te zien is, wanneer deze koplamp met een blauwe kap is afgeschermd, aangezien de grille de rechterkoplamp practisch aan het oog van de waarnemer onttrekt;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 25 van de Wegenverkeerswet juncto artikel 45 van de Wegenverkeerswet, Koninklijk Besluit d.d. 1 april 1953 Staatsblad 167;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 20 juli 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel T. H. Wessels en Majoor J. C. Engelman.
Raadsvrouwe: Mevr. Mr. R. E. Andringa.

Opzettelijke overtreding van artikel 2 van de Opiumwet: het voorhanden hebben, in zijn kastje, van circa 3000 milligram opium.

(Opiumwet art. 2).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. B., geboren 13 juli 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 6 mei 1960, te Tilburg in de Generaal Majoor Kromhoutkazerne heeft bezeten, althans in de bij hem, beklaagde, in gebruik zijnde kast op de soldatenkamer aldaar aanwezig heeft gehad, een hoeveelheid van omstreeks 1700 milligram ruwe opium en een hoeveelheid van omstreeks 1330 milligram bereide opium";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 6 mei 1960 te Tilburg in de Generaal Majoor Kromhoutkazerne een hoeveelheid van ongeveer 1700 milligram ruwe opium en een hoeveelheid van omstreeks 1330 milligram bereide opium in zijn bezit had, welke opium in de bij hem in gebruik zijnde kast op zijn legeringskamer lag; dat hij wist dat het verboden was die opium in zijn bezit te hebben;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 24 mei 1960, opgemaakt en gesloten door Adolph Johannes Stomphorst, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Evert Jurrien Kriege, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden Hulpofficier van Justitie, behorende tot de Staf van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van 2e verbalisant:

dat hij op 6 mei 1960 in de kast in gebruik bij de dienstplichtig soldaat J. M. B. op een soldatenkamer in de Generaal Majoor Krom-

houtkazerne te Tilburg, in een zijvak van een zogenaamde weekendtas twee afzonderlijk in cellophaan verpakte voor wat reuk en uiterlijk betreft op opium gelijkende stoffen heeft aangetroffen; dat hij beide hoeveelheden in beslag heeft genomen; dat bij weging het gewicht van de ene hoeveelheid, vermoedelijk ruwe opium, 1700 milligram bleek te zijn en van de andere hoeveelheid, vermoedelijk bereide opium 1330 milligram; dat de inbeslaggenomen goederen door de zorg van de Commandant van de Brigade Tilburg van de Koninklijke Marechaussee zijn overgebracht naar het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage, teneinde scheikundig te worden onderzocht;

Overwegende, dat een ambtsedig rapport d.d. 9 mei 1960, opgemaakt door Dr. Anton Hendrik Witte, als vaste gerechtelijke deskundige, scheikundige aan het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van die deskundige:

dat hij op 7 mei 1960 uit handen van H. Westerman, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Tilburg, ter vaststelling van de identiteit heeft ontvangen twee monsters, vermoedelijk bestaande uit opium; dat uit de resultaten van het door hem gehouden onderzoek moet worden geconcludeerd, dat beide monsters uit opium bestaan, als bedoeld in de Opiumwet 1928; dat het ene monster kennelijk bestaat uit bereid (rook) opium, het andere uit ruwe opium;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende te dien aanzien, dat de Krijgsraad met het woord „bezeten" in de telastelegging het „opzettelijk voorhanden hebben" voldoende aangegeven acht;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„artikel 2 van de Opiumwet overtreden, opzettelijk gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 10 juncto artikel 2 eerste lid van de Opiumwet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 8 juli 1960

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonels W. de Bruijne en B. F. M. Wijtenburg.
Raadsvrouwe: Mr. H. E. Muiswinkel.

Poging tot diefstal met braak: met de bedoeling om geld weg te nemen 's nachts op een plat dak geklommen en getracht een daarop uitkomende deur te openen, welk voornemen niet geslaagd is omdat hij de deur niet open kon krijgen en de bewoner van het huis hem ontdekte.

(W.Sr. art. 311, 5°, 45).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. J. v. S., geboren 7 februari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 maart 1960 te Rijen in de gemeente „Gilze en Rijen ter uitvoering van zijn voornemen om met het oog„merk van wederrechtelijke toeëigening geld weg te nemen dat toebe„hoorde aan een ander dan aan hem, beklaagde, uit de woning in ge„bruik bij J. H. A. Smeekens en S. P. de Reijer, waarbij hij het weg „te nemen geld onder zijn bereik wilde brengen door in die woning in „te klimmen, heeft getracht met genoemd oogmerk zich de toegang „tot deze woning te verschaffen door op het omheinde dak van de „keuken van deze woning te klimmen en door vervolgens krachtig aan „de deur die toegang gaf tot de eerste verdieping van genoemde wo„ning te rukken en te trekken teneinde deze deur te openen, zijnde de „uitvoering van dit voornemen niet voltooid alleen tengevolge van de „van zijn, beklaagdes, wil onafhankelijke omstandigheden dat het hem „niet gelukte genoemde deur te openen en dat genoemde Smeekens „hem hierbij betrapte;

„althans, indien uit vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op 27 maart 1960 te Rijen in de gemeente Gilze en Rijen „wederrechtelijk het besloten erf in gebruik bij J. H. A. Smeekens, „althans bij een ander dan bij hem, beklaagde, is binnengedrongen, „zijnde hij aldaar aangetroffen omstreeks 23.30 uur, alzo in den voor „de nachtrust bestemde tijd, terwijl hij daar zonder voorkennis van „genoemde Smeekens of enige andere rechthebbende en anders dan „tengevolge van vergissing was binnengekomen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 27 maart 1960 bevond ik mij des avonds rond middernacht in een plaats waarvan ik later hoorde dat dit Rijen was. Ik kwam in een straat langs een huis dat ik herken uit de foto's die U mij uit het dossier voorhoudt. Terwijl ik nu langs dat huis liep, kwam het voornemen in mij op om uit dat huis geld, aan een ander toebehorende, weg te halen en mij toe te eigenen. Ik ben toen langs het huis naar de achterzijde daarvan gelopen met de bedoeling te zien of ik dat huis binnen kon komen. Ik heb toen eerst geprobeerd een buitendeur, toegang gevende tot de keuken van dat huis, open te trekken. Hierin slaagde ik niet. Vervolgens ben ik op het platte dak boven die keuken geklommen en klom daarbij over de houten omheining die rond het platte

dak is gebouwd. Ik heb vervolgens, zonder werktuigen met mijn blote handen, met kracht gerukt en getrokken aan de deur die toegang geeft tot de eerste verdieping van genoemd huis, met de bedoeling die deur open te krijgen om zodoende in dat huis geld te gaan stelen en dat geld dusdoende onder mijn bereik te brengen. Terwijl ik nu bezig was met voormelde deur open te rukken, werd ik plotseling aangeroepen door iemand die naast de keuken op de grond stond, op het erf van bedoelde woning. Ik heb toen onmiddellijk mijn pogingen om bedoeld huis binnen te dringen gestaakt. Op het geroep van de man ben ik vervolgens, bemerkende dat ik betrapt was, naar beneden geklommen. Ik ben er niet in geslaagd die avond om de woning binnen te dringen doordat ik geen kans zag de deuren te openen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 21/60, opgemaakt en gesloten te Gilze en Rijen op 6 april 1960, door Albert Leendert Kleijbeuker, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Gilze-Rijen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van J. H. A. Smeekens:

Ik ben eigenaar en bewoner van perceel no. 33 aan de Haansbergseweg te Rijen. Op zondag 27 maart 1960, ongeveer 23.30 uur, hoorde ik dat er aan een deur aan de achterzijde van het huis werd gemorreld. Ik stapte uit bed en ging op onderzoek. Ik ging naar beneden. Ik hoorde gestommel op het plat dak van de bijkeuken. Zuiver hoorde ik dat er aan de deur van de overloop en uitkomende op het plat dak, getrokken werd. Ik draaide het licht van de bijkeuken aan en ik hoorde toen ook voetengeschuifel boven mij. Ik stapte naar buiten en op het plat dak zag ik toen een in elkaar gedoken persoon zitten. Ik dacht aan een inbreker en riep tegen die persoon dat hij onmiddellijk naar beneden moest komen. Op het moment dat mijn vrouw mijn broer waarschuwde, stond de persoon op en liet zich vlak bij mij op de begane grond zakken. Ik zag toen dat het een soldaat van de Koninklijke Landmacht was. Zonder dat deze zich verzette pakte ik hem beet en duwde hem de bijkeuken in. Kort daarop kwam de Rijkspolitie, die door mijn broer gewaarschuwd was, ter plaatse en nam die soldaat mee;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks";

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Poging tot diefstal waarbij de schuldige zich de toegang tot de „plaats des misdrijfs heeft verschaft door middel van inklimming",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 311, sub 5° jo. 45 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 21 juli 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonels J. Bruijntjes en J. H. M. Chappin.

Zaakbeschadiging: baldadiglijk een zg. kapperspaal van de gevel van een kapperszaak gerukt; voorts: belediging van een ambtenaar in functie (toevoegen aan een politieagent van het woord „basterd").

(W.Sr. art. 267, 350).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. A. O., geboren 10 juni 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 17 april 1960 te Gouda opzettelijk en „wederrechtelijk de houders, door middel van welke een z.g. kapper„paal aan de gevel van het pand Stoofsteeg 8 was bevestigd, en welke „toebehoorden aan A. J. Snel, in ieder geval aan een ander dan aan „hem, beklaagde, heeft vernield door genoemde kapperspaal van de „gevel los te trekken;

„II. dat hij op of omstreeks 17 april 1960 te Gouda opzettelijk „beledigend de agent van gemeentepolitie Th. P. C. Nobel in diens „tegenwoordigheid mondeling heeft toegevoegd: „je bent een basterd", „terwijl genoemde agent zich in politie-uniform gekleed ter surveillance „op de openbare weg, de Markt, bevond";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

In de avond van 17 april 1960 heb ik in Gouda een flinke hoeveelheid alcoholhoudende drank genuttigd. Ik heb van A. J. Snel nooit toestemming gehad om de aan hem toebehorende kapperspaal uit de houders te trekken uit de gevel van het pand Stoofsteeg 8;

Overwegende, dat Gerard Rietveld, oud 20 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 17 april 1960 bevond ik mij te omstreeks 23.15 uur in cafetaria Excellent te Gouda, toen de mij bekende Fred O. daar binnen kwam. Na korte tijd werd hij naar buiten gestuurd. Ik ben ook naar buiten gegaan om O. naar huis te brengen. Even nadat wij cafetaria Excellent

hadden verlaten, liepen wij langs een kapperszaak vlak bij bedoelde cafetaria in de Stoofsteeg. Ik zag toen dat O. plotseling omhoog sprong en zich vastpakte aan een zogenaamde kapperspaal, die was bevestigd aan de gevel van de kapperszaak. Ik zag toen dat O. de paal geheel lostrok van de gevel;

Overwegende, dat Hendrik Simon de Jong, oud 19 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 17 april 1960 omstreeks 23.15 uur was ik er getuige van dat Fred O. uit cafetaria Excellent werd gezet. Ik ben achter O. aangegaan en ik heb toen gezien dat O. een afwisselend wit en rood gekleurde paal met een bol erop, die zich aan de gevel van een kapperszaak in de Stoofsteeg bevond, heeft losgetrokken. Ik was erbij dat O. daarna onenigheid kreeg met een agent;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. 65, opgemaakt en gesloten te Gouda op 18 april 1960 door Jan Willem Kraaijenbrink, hoofdagent-rechercheur gemeentepolitie te Gouda, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Anthonius Johannes Snel:

Ik drijf een kapperszaak aan de Stoofsteeg 8 te Gouda. Boven de winkeldeur is een z.g. kapperspaal aangebracht. Op 17 april 1960 omstreeks 23.30 uur hoorde ik dat er iemand tegen de paal sloeg. Ik keek vervolgens uit het raam en zag dat de paal los van de muur hing en de houders totaal vernield waren, en een aantal jongens hard wegliepen. Bovengenoemde paal is mijn eigendom en ik heb aan niemand toestemming gegeven de paal te vernielen;

Overwegende, dat een proces-verbaal van aanhouding no. 65, opgemaakt en gesloten te Gouda door Theodorus Petrus Canisius Nobel, agent van gemeentepolitie te Gouda, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 18 april 1960 omstreeks 00.15 uur bevond ik mij in uniform gekleed en met surveillance belast op de openbare weg de Markt te Gouda. Ik zag daar een man, die vergeefse pogingen deed om een rijwiel met hulpmotor in beweging te brengen. Ik verzocht hem af te stappen. Tijdens het afstappen bemerkte ik dat hij onder invloed van inwendig gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde. Toen ik het rijwiel met hulpmotor vastpakte om dit naar het bureau van politie te Gouda te brengen, wond hij zich hierover erg op en voegde mij in het openbaar de woorden toe: „Je bent een basterd". Verdachte naar zijn naam gevraagd gaf op te zijn genaamd Frederik Adrianus O., dpl. soldaat, geboren te Gouda 10 juni 1940.

Overwegende, dat het opzet tot vernieling voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd;

Overwegende, dat het iemand toevoegen van het woord „basterd" voor deze beledigend is en het opzet om te beledigen blijkt uit het bezigen van dit woord zelve;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v.

het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, t.a.v. I met uitzondering van de woorden: „of omstreeks", en „in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde," en t.a.v. II met uitzondering van de woorden: „op of";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel aan een ander „toebehoort vernielen",*

II. *„eenvoudige belediging, aangedaan aan een ambtenaar gedurende „de rechtmatige uitoefening zijner bediening",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 350 Wetboek van Strafrecht;

II. artikel 267 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een betaling van een geldboete van *f* 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van acht dagen — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

29 december 1960

(PL 1960/10)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2, onder 2°).

Tijden een z.g. „speed-mars" is klager door een meerdere „opge-„duwd", omdat hij achter was gebleven bij zijn peloton; daarbij is hij komen te vallen. Aan dit op zich zelf weinig betekenend voorval is aanvankelijk door niemand, ook niet door klager, veel aandacht besteed. Achteraf echter is gebleken, dat een netvlies-loslating daardoor is veroorzaakt. Militair invaliditeitspensioen toegekend.

De Centrale Raad van Beroep,

inzake S., thans wonende te H., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, ambtshalve opgeroepen en bijgestaan door Mr. W. G. Lettinga, wonende te Drachten, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage;

In Rechte:

Overwegende dat in het onderhavige geding de vraag moet worden beantwoord, of klager ter zake van het hem met ingang van 13 maart 1958 uit de militaire dienst verleend ontslag wegens gebreken recht heeft op toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922;

Overwegende dat dit slechts het geval zou zijn, indien de gebreken, uit hoofde waarvan klager ongeschikt is voor de militaire dienst, geacht kunnen worden in het in artikel 2, onder 2°, van genoemde wet bedoelde verband te staan met de uitoefening van de militaire dienst;

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken voor deze Raad vaststaat en ook door partijen niet wordt betwist:

dat klager, die eerder als oorlogsvrijwilliger in militaire dienst was geweest, op 7 augustus 1957 als dienstplichtige te R. onder de wapenen is gekomen voor eerste oefening;

dat klager op 15 oktober 1957 opmerkte met het linker oog minder goed te kunnen zien en zich op het ziekenrapport meldde, waarna hij ter behandeling naar de oogheelkundige afdeling van het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage is gezonden;

dat aldaar een ora-scheur in het netvlies van het linker oog werd geconstateerd en dat op 16 november 1957 een ablatio-operatie aan dit oog werd verricht;

dat klager op 20 december het hospitaal mocht verlaten, dat toen de retina vast lag, doch dat de visus van het linker oog slecht was, doordat de macula tengevolge van de ablatio gedegenereerd was;

Overwegende nu dat verweerder van oordeel was, zulks overeenkomstig de adviezen van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst, dat de oogaandoening berustte op een minderwaardigheid van het netvlies, welke van endogeen constitutionele aard was, en dat dan ook geen oorzakelijk verband kon worden aanvaard; dat evenmin verergerend verband kon worden aangenomen, aangezien er gedurende de militaire diensttijd van klager geen enkel trauma van enige betekenis, met name geen direct het oog treffend trauma, is geweest, dat op het linker oog kan hebben ingewerkt, waardoor de netvliesloslating zou kunnen zijn bevorderd;

Overwegende dat daartegenover de Commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht in haar rapport d.d. 2 oktober 1959 tot een verergerend verband met de uitoefening van de dienst heeft geconcludeerd, zich daarbij baserende op de resultaten van een oogheelkundig onderzoek, luidende als volgt:

„Betrokkene heeft een Ablatio Retinae gekregen op O.S. nadat hij „2 maanden in dienst was en daarin geheel werd opgeleid voor infan„terist. Hij heeft 2 x de stormbaanoefening gemaakt, heeft de oefe„ningen in het dekkend voorwaarts gaan (met vallen, voorwaarts gaan, „weer vallen etc.) gedaan, kortom is blootgesteld aan allerlei voor de „dienst physiologische traumata, welke laatste echter in het burgerleven „toch zelden of nooit zo worden beleefd. Er is geen duidelijk hoofd„trauma, doch waar het hardhandig neer komen op de hielen of op „andere wijze op de grond reeds door trillingen aanleiding kan geven „tot het optreden van een retinascheurtje in daarvoor gepraedisponeer„de retinae, is een verband dienst-netvliesscheurtje en dus ablatio „retinae m.i. niet uit te sluiten.

M.i. is hier primair een slechtere aanleg van de retina als oorzaak „der ablatie zeker aanwezig geweest. Van een oorzakelijk dienstver-

„band is dan ook m.i. geen sprake. Van een verergerend dienstverband „echter zou m.i. wel degelijk sprake kunnen zijn. Het is niet na te „gaan, op welk en door welk moment de scheur in de retina (oorzaak „der loslating) is ontstaan. In het algemeen moet men aannemen dat, „vooral in de opleidingstijd, het aantal kleinere algemene traumata „onevenredig hoger ligt dan in het burgerleven voorkomt, terwijl de „aard der traumata (springen van grotere hoogte, op de grond vallen, „in vrachtauto's over zeer oneffen terrein rijden etc.) veel zwaarder is „als in 't burgerleven gemiddeld wordt ondervonden.

„Het is daarom dat, naar mijn mening pat. zou moeten vallen „onder „benefit of the doubt" en dat verergerend dienstverband hier „dus waarschijnlijk moet geacht worden.

„Het inval. perc. van pat.'s afw. is 25% voor wat de visus betreft. „Gezien het gezichtsveld echter moet dit 30% worden.";

Overwegende nu dat de conclusie van vorengenoemde commissie bevestiging heeft gevonden in vorenbedoeld rapport d.d. 29 juli 1960 van Prof. Dr. H. M. Dekking, luidende als volgt:

„De gezichtsscherpte van het rechter oog bedraagt 6/6, de refractie „1 D hypermetropie. De visus links is 1/60, niet te corrigeren, refractie „vrijwel normaal.

„De hele onderhelft van het netvlies is gedegenereerd met gedepig- „menteerde gebieden en pigmentophopingen, inclusief de maculastreek „(waardoor tevens de slechte visus wordt verklaard). In de uiterste „periferie beneden uitgebreide littekens, overeenkomend met de plaats „gehad hebbende operatie van een grote ora-scheur in het netvlies. De „boven beschreven degeneraties zijn kennelijk het gevolg van de net- „vlies-loslating, daar de bovenhelft van de fundus volkomen normaal „is, ook in de uiterste periferie. Er kan m.i. wel van een stationaire „toestand worden gesproken.

„Uit de stukken blijkt, dat men hier meent te doen te hebben met „een idiopathische netvliesloslating" op „endogeen constitionele" basis.

„Nu zijn beide termen niet anders dan een testimonium paupertatis; „men spreekt van een idiopathische loslating als geen enkele andere „oorzaak kan worden gevonden. Wat de „endogeen constitutionele „„basis" betreft: van welke aard deze zou moeten zijn wordt in de mij „toegezonden stukken nergens nader aangeduid, en in het netvlies „noch van het gezonde oog, noch in het niet-aangetaste deel van het „getroffen oog, is daarvoor ook maar de minste aanwijzing te vinden; „evenmin vertoont klager zelf tekenen van lichamelijke constitutionele „minderwaardigheid, die tot een netvlies-loslating zouden kunnen „leiden.

„Zeker ben ik het niet eens met de uitlating in één der stukken, dat „een endogene constitutionle aanleg „de meest voorkomende oorzaak" „zou zijn van netvlies-loslating bij jonge mensen. Verreweg de meest „frequente oorzaak bij deze categorie, en zeker indien er, zoals bij „klager, een ora-scheur bestaat, is een trauma. Het stompe geweld kan „zowel het oog zelf als de omgeving getroffen hebben, en soms vele „maanden tevoren hebben plaatsgehad.

„In de stukken wordt er telkens de nadruk op gelegd, dat géén „trauma heeft plaatsgehad, doch dit blijkt onjuist te wezen. In sep- „tember 1957 (de nauwkeurige datum kan klager zich niet herinneren) „heeft hij een geforceerde mars moeten maken (8 km in 50 minuten). „Op een gegeven ogenblik kon hij niet meekomen; hij is daarop door „een luitenant met zijn geweer in de rug geduwd, daarbij voorover- „gevallen en met zijn voorhoofd op een steen terechtgekomen. Er was „geen bloedende wond, doch wel een flinke buil. Hierna is hem verlof „gegeven, de rest van de mars in zijn eigen tempo af te leggen. Klager „verzekert mij, dat bij zijn opname in het Militair Hospitaal door hem „van dit incident wel melding is gemaakt, doch dat hij er niet speciaal „de nadruk op heeft gelegd.

„Wij staan dus voor het geval, dat in een gezond oog bij een gezond „individu een ora-scheur is geconstateerd; een ora-scheur die, zoals ik „reeds boven aangaf, uitermate karakteristiek is voor een trauma. Dit „trauma heeft plaatsgevonden, en wel tussen de 2-6 weken vóór het „manifest worden van de loslating. Noch in het getroffen oog, noch in „het andere is ook maar één abnormaliteit te vinden, die aanleiding „tot een spontane loslating zou kunnen geven. Mijn conclusie kan dan „ook slechts deze zijn, dat met een aan zekerheid grenzende waar- „schijnlijkheid de val op het voorhoofd, tijdens de dienst opgelopen, „de oorzaak van de netvliesloslating is geweest.";

Overwegende dat, naar uit het rapport van Prof. Dekking, voor- noemd, blijkt, klager hem heeft medegedeeld, dat hij in september 1957 tijdens een geforceerde mars, toen hij op een gegeven ogenblik niet kon meekomen, door de luitenant cdt. van zijn peleton, is voort- geduwd, tengevolge waarvan hij voorover is gevallen en met zijn hoofd op een steen is terechtgekomen, dat er daardoor wel geen bloedende wond is ontstaan, doch hij een flinke buil op zijn voorhoofd heeft gekregen;

Overwegende dat dit incident noch door een schriftelijk stuk, noch door een mondelinge getuigenverklaring is bevestigd;

dat evenwel op grond van het ter 's Raads openbare terechtzitting verhandelde is komen vast te staan, dat zo ongeveer in de laatste week van de 8 weken durende eerste opleiding — derhalve omstreeks einde september, begin oktober — een z.g. „speed"-mars is gehouden van de kazerne in R. naar de schietbaan, welke ongeveer 6 à 8 km. ten z.o. van R. is gelegen;

dat een gedeelte van deze weg zeer slecht is en veel losse stenen en sintels bevat;

dat de vier compagnieën aldaar in die laatste week een competitie aangaan, waarvoor deze „speedmars" een test vormt;

dat dan ook achterblijvers door de luitenant van het peleton worden opgeduwd of meegenomen;

dat de luitenant van klagers peloton, de 1e luitenant H., ter 's Raads openbare terechtzitting heeft verklaard het zonder twijfel mogelijk te achten, dat hij klager op bedoelde mars heeft opgeduwd en dat klager daarbij over stenen of sintels, welke zich op de weg bevonden, is ge-

struikeld, zij het ook dat deze getuige zich niet meer kan herinneren, of zulks ten aanzien van klager het geval is geweest;

Overwegende dat op grond van het ter 's Raads openbare terechtzitting verhandelde, deze Raad aannemelijk acht, dat klager op de bedoelde mars een trauma heeft gekregen, en dat ook verweerders gemachtigde ter 's Raads openbare terechtzitting heeft verklaard zulks thans aan te nemen;

Overwegende dat dan ook een vorengenoemd verband moet worden aangenomen tussen klagers gebrek en zijn uitoefening van de militaire dienst, zodat beslist dient te worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 16 januari 1960, alsmede die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 6 februari 1959, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager, met inachtneming van de onderhavige uitspraak, te rekenen van 13 maart 1958 een invaliditeitspensioen ingevolge de Pensioenwet voor de landmacht 1922, wordt toegekend.

Centrale Raad van Beroep

15 februari 1961

(PL 1960/5)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2, onder 2°).

Dichte gemeenschappen van jonge personen disponeren tot infectie met streptococcen en tot acuut rheuma. In casu is een acute rheumaaanval gevolgd door een hartafwijking, mede omdat het wel heel lang heeft geduurd, voor een juiste geneeskundige behandeling werd toegepast. Dienstverband is aanwezig.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: J., wonende te ., klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. W. G. Lettinga, wonende te Drachten, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden G. L. Koops, hoofdcommies A bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en van het te zijner openbare terechtzitting verhandelde door de Raad als vaststaande wordt aangenomen:

dat klager, na op 9 juli 1951 goedgekeurd te zijn voor de militaire dienst, op 26 november 1953 voor eerste oefening onder de wapenen kwam;

dat hij in december 1953 enige rugklachten had, welke na bestra-

ling snel verdwenen; medio januari 1954 verkoudheidsverschijnselen kreeg, waarmede hij zijn dienst normaal kon verrichten;

dat hij begin maart 1954 wederom een neusverkoudheid had — waarbij een voorhoofdsholte-ontsteking zou zijn geconstateerd — die na korte tijd weer verdwenen was;

dat hij van midden tot eind augustus 1954 buikklachten, gepaard met hoofdpijn en koorts, heeft gehad;

dat klager op 3 september 1954 tijdens weekendverlof pijn kreeg in de rechtervoet, tengevolge waarvan hij moeilijk kon lopen; dat op 4 september 1954 de rechtervoet stijf, opgezet en pijnlijk was geworden, tevens de omgeving van de enkel gezwollen was, en in de loop van de dag beide knieën opgezwollen;

dat op 5 september 1954 ook de linker enkel en voet waren gezwollen;

dat op laatstgenoemde dag de contractarts klager bezocht en dat deze klager enige weken thuis hield en o.m. bedrust voorschreef;

dat klager op 1 oktober 1954 bij zijn onderdeel terugkeerde, waar hij door de nog opgezette toestand aan zijn voeten werd vrijgesteld van lopende en staande dienst;

dat klager op 6 oktober 1954 werd opgenomen in het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht, waar, terwijl hij toen ook over andere gewrichten dan de voetgewrichten klachten had, de diagnose werd gesteld op een acute gewrichtsaandoening, waarbij tevens een daarmee samenhangende hartaandoening was opgetreden;

dat hij, toen de aandoening tot rust was gekomen, op 14 juni 1955 ter verdere revalidatie in het Militair Herstel- en Oefeningsoord „Aer-„denburg" te Doorn werd opgenomen, welke inrichting hij op 28 juli 1955 verliet;

dat hij, na ongeschiktbevinding voor de uitoefening van de militaire dienst, met ingang van 1 juni 1956 wegens gebreken uit die dienst werd ontslagen;

Overwegende dat thans moet worden uitgemaakt, of de gebreken, welke genoemde ongeschiktheid teweeg hebben gebracht, in het in artikel 2, onder 2° bedoelde verband staan met de uitoefening van de militaire dienst;

Overwegende dat de Raad deze vraag bevestigend beantwoordt, daarbij in het bijzonder lettende op voornoemd rapport van Prof. R. L. J. van Ruyven, van welk rapport de discussie en korte samenvatting luidt:

„Discussie:

„Er mag wel als zeker worden aangenomen, dat de Heer B. op 3 „september 1954 een aanval heeft gehad van een polyarthritus rheu-„matica acuta.

„Er zijn geen aanwijzingen te vinden, dat deze aanval een recidief „van een vroegere aanval zou zijn geweest.

„De huidige klachten kunnen wij niet als angineus beschouwen. De „karakteristica van de klachten zijn:

„1°. atypische localisatie voor een angina pectoris,

„2°. geen irradiatie,
„3°. geen invloed van emotie en volle maag,
„4°. geen snel verdwijnen van het drukkende gevoel bij staken van „de inspanning,
„5°. geen tekenen van coronaire insufficiente op het E.C.G. bij „inspanning.

„De gevonden afwijkingen bij de hartauscultatie, het fonocardio-„gram, de Röntgendoorlichting van het hart en het E.C.G. maken een „mitraal insufficientie wel duidelijk, doch er is geen mitraalstenose en „geen aandoening van de aortakleppen gevonden.

„De verlengde intraventriculaire geleiding zou een rest kunnen zijn „van een rheumatische myocarditis destijds bij zijn aanval van poly-„arthritis doorgemaakt.

„Tekenen van rheuma-activiteit zijn er thans niet.

„Korte samenvatting:

„De onderzochte werd goedgekeurd voor de militaire dienst.

„Gedurende zijn diensttijd maakte hij een acuut gewrichtsrheuma „door.

„In het Militair Hospitaal werd een hartafwijking gediagnosticeerd.

„Deze hartafwijking was in harmonie met de bij rheuma voorko-„mende hartaandoeningen.

„Ten tijde van de opname op de Cardiologische Afdeling van het „Academische Ziekenhuis te Utrecht waren resten van de bovenge-„noemde kwaal vast te stellen.

„Er kan weinig twijfel bestaan over het feit, dat dichte gemeen-„schappen van jonge personen disponeren tot infectie met strepto-„coccen en tot acuut rheuma.

„Ook de in de brief van Dr. L. Meyler geciteerde uitspraak uit het „boek van Comroe „Rheumatic fever is an important military disease" „is in dit verband van betekenis.

„Aan de omstandigheid, dat de onderzochte wel heel lang heeft „moeten wachten, voordat hij in het Militair Hospitaal in Utrecht een „behoorlijke geneeskundige behandeling kreeg, kan in dit rapport niet „worden voorbijgegaan.

„Dit is van praktisch belang, omdat een late behandeling van een „rheuma in sterke mate disponeert tot hartafwijkingen bij deze ziekte. „Hier is het interval minstens van 3 september tot 11 oktober!

„De ondergetekende meent, dat er geen twijfel kan bestaan dat in „dit geval artikel 2 van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 van „toepassing is.

„Het is redelijk, gezien de objectieve bevindingen en de klachten, de „invaliditeit thans op minstens 10 doch ten hoogste 20% te stellen.

„Er moet rekening mee worden gehouden, dat deze mate van in-„validiteit in de toekomst wellicht veranderen zal. Herhaling van het „onderzoek over bijvoorbeeld 3 jaar is derhalve aanbevelenswaardig.";

Overwegende dat derhalve aan klager op grond van voormelde wets-bepaling een militair invaliditeitspensioen dient te worden toegekend;

Overwegende thans nog met betrekking tot het invaliditeitspercen-

tage, dat bij de vaststelling van bedoeld pensioen moet gelden:

dat in het geneeskundig rapport d.d. 6 maart 1956 van de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht naar aanleiding van het onderzoek op 4 oktober 1955 klagers algemene invaliditeit wordt geschat op 25%;

dat in het geneeskundig rapport d.d. 8 augustus 1959 van de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage de bij klager aanwezige invaliditeit zowel per 1 juni 1956 als per 1 juni 1957 als per 1 juni 1958 wordt geschat op 20%;

dat de Raad, gezien deze schattingen en tevens gelet op de laatste alinea van bovengenoemd rapport van Prof. R. L. J. van Ruyven — hiervoor geciteerd — van oordeel is, dat bij het — voorlopig toe te kennen — pensioen een invaliditeitspercentage in acht moet worden genomen van 20;

Overwegende dat mitsdien als volgt moet worden beslist;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de beslissingen, genomen bij de Koninklijke Besluiten van 16 september 1958 en van 19 november 1959, zullen behoren te worden vernietigd, en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager ingevolge de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 voorlopig een militair invaliditeitspensioen zal worden toegekend, zulks met inachtneming van een invaliditeitspercentage van 20.

WETGEVING

Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden [1])

Nr. 9

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden [2]) te herzien en in verband hiermede enige andere wetten te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

---

[1]) Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer de Staten-Generaal, zitting 1960-1961 — 5897.

[2]) Zie M.R.T. LIII (1960 blz. 338 e.v. (*Red. M.R.T.*).

Artikel I

Het Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 992, eerste lid, wordt gelezen:

Behoudens het in de volgende artikelen van deze afdeling bepaalde kan een Nederlands onderdaan die zich in een vreemd land bevindt, geen andere uiterste wil maken dan bij authentieke akte en met inachtneming van de formaliteiten welke in het land, alwaar de akte verleden wordt, gebruikelijk zijn.

B. De artikelen 993—999 worden vervangen door:

Artikel 993. In geval van oorlog of burgeroorlog kunnen militairen en andere tot de krijgsmacht behorende personen een openbare uiterste wil maken ten overstaan van een officier van de krijgsmacht.

Ook buiten het geval van oorlog of burgeroorlog kan op deze wijze een uiterste wil worden gemaakt door militairen en andere personen, die behoren tot een gedeelte van de krijgsmacht dat is aangewezen:

a. ter deelneming aan een militaire expeditie;

b. bestrijding van een vijandelijke macht;

c. ter handhaving van de onzijdigheid van de Staat;

d. tot enig optreden hetzij tot collectieve of individuele zelfverdediging, hetzij tot handhaving of herstel van de internationale orde en veiligheid; of

e. ter voldoening aan een vordering van het bevoegde gezag in geval van oproerige beweging.

In krijgsgevangenschap kan in plaats van een officier ook een onderofficier optreden.

Officieren en onderofficieren mogen hun medewerking slechts verlenen indien de erflater zich niet tot een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar kan wenden. Niet-inachtneming van dit voorschrift schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 993a. In geval van oorlog of burgeroorlog kunnen de daartoe bij algemene maatregel van bestuur aangewezen noodwachters een openbare uiterste wil maken ten overstaan van een officier van een noodwacht of noodwachtstaf.

Officieren mogen hun medewerking slechts verlenen indien de erflater zich niet tot een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar kan wenden. Niet-inachtneming van dit voorschrift schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 993b. De in de artikelen 993, eerste lid, en 993*a*, eerste lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan totdat de Koning heeft vastgesteld dat voor de toepassing van die bepalingen de oorlog of de burgeroorlog als geëindigd moet worden beschouwd.

De in artikel 993, tweede lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan totdat op de bij algemene maatregel van bestuur te bepalen wijze is bekendgemaakt dat de aanwijzing is geëindigd.

Artikel 994. Zij die zich op een reis aan boord van een zeeschip of luchtvaartuig bevinden, kunnen een openbare uiterste wil maken

ten overstaan van de gezagvoerder of de eerste officier, of bij gebreke van deze personen ten overstaan van hem die hun plaats vervult.

Artikel 995. Op plaatsen waar voor de erflater het normale verkeer met een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar verboden of verbroken is als gevolg van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden, kan hij een openbare uiterste wil maken ten overstaan van een notaris of Nederlandse consulaire ambtenaar, ook indien deze niet krachtens de gewone regelen bevoegd is, of de burgemeester, de secretaris of een wethouder der gemeente, een ten kantore van een notaris werkzame kandidaat-notaris, een advocaat, een procureur, een officier van de krijgsmacht of van een noodwacht of noodwachtstaf, of een daartoe door de minister van justitie bevoegd verklaarde ambtenaar.

Artikel 996. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 993, 993*a*, 994 en 995, worden verleden in tegenwoordigheid van twee getuigen. Zij worden op behoorlijke wijze op schrift gesteld, en door de erflater, alsmede door de getuigen en degene te wiens overstaan zij zijn verleden, ondertekend.

De getuigen moeten meerderjarig zijn en de taal verstaan, waarin de uiterste wil is opgesteld. In de gevallen van de artikelen 993, 993*a* en 995 behoeven echter militairen en noodwachters die als getuigen optreden, niet meerderjarig te zijn.

Indien de erflater of één van de getuigen door onkunde of door een andere oorzaak wordt verhinderd te ondertekenen, staat dit aan de geldigheid van de uiterste wil niet in de weg, indien van de oorzaak van verhindering in de akte uitdrukkelijk melding wordt gemaakt.

Artikel 954 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 997. De erflater is in de gevallen van de artikelen 993, 993*a*, 994 en 995 ook bevoegd een door hem ondertekende onderhandse uiterste wil te maken, die hij in tegenwoordigheid van twee getuigen gesloten of open in bewaring geeft aan een persoon te wiens overstaan hij ingevolge die artikelen een openbare uiterste wil kan doen verlijden. Deze persoon maakt daarvan onmiddellijk een akte van bewaargeving op, hetzij op het papier van de uiterste wil, hetzij op de omslag daarvan, hetzij op een afzonderlijk papier; artikel 996, eerste, tweede en derde lid, is op die akte van overeenkomstige toepassing.

De artikelen 980, eerste lid, 981, 993, vierde lid, 993*a*, tweede lid en 993*b* zijn van overeenkomstige toepassing op de onderhandse uiterste wil. De in artikel 981 bedoelde teruggave geschiedt door degene die het testament onder zich heeft; artikel 996, eerste, tweede en derde lid, is van overeenkomstige toepassing op de akte van terugneming.

De in bewaring gegeven uiterste wil wordt tot het bewijs van het tegendeel vermoed door de erflater ondertekend te zijn.

Artikel 997a. Indien in een geval, bedoeld in het vorige artikel, de onderhandse uiterste wil is gedagtekend en de erflater overlijdt zonder dat de uiterste wil overeenkomstig de wet in bewaring is gegeven, is de uiterste wil niettemin geldig, tenzij de erflater redelijkerwijze alsnog een uiterste wil overeenkomstig de voorgaande artikelen van deze afdeling had kunnen maken.

Artikel 998. Hij die een akte van uiterste wil, van bewaargeving of van terugneming, als bedoeld in de artikelen 993—997*a*, onder zich heeft, zendt deze akte zo spoedig mogelijk in gesloten omslag naar het Centraal Testamentenregister te 's-Gravenhage.

Het vorige lid geldt niet voor akten, opgemaakt door of ten overstaan van een volgens de gewone regelen bevoegde notaris of consulaire ambtenaar, en voor de door dezen in bewaring genomen akten van uiterste wil.

Artikel 999. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 993—997, zijn krachteloos indien de erflater overlijdt meer dan zes maanden nadat voor hem de mogelijkheid is geëindigd, een uiterste wil te maken op een van de in die artikelen genoemde wijzen.

De termijn wordt telkens met een maand verlengd, indien de erflater redelijkerwijze niet in staat is geweest in de laatstverstreken maand een uiterste wil te maken.

Artikel II

Artikel 32 der Wet op de Staat van Oorlog en Beleg (*Stb.* 1899, 128) vervalt.

Artikel III

De Wet op het Testamentenregister (*Stb.* 1918, 124) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 1, eerste lid, wordt gelezen:

Er wordt ingesteld een register van alle akten, bevattende uiterste wilsbeschikkingen en schenkingen van de gehele of de gedeeltelijke nalatenschap van de schenker, alsmede van alle akten, waarbij uiterste wilsbeschikkingen worden herroepen of waarbij holografische of onderhandse testamenten worden teruggenomen.

B. In artikel 1, tweede lid, wordt achter „uiterste willen bij open-„bare akte," ingevoegd uiterste willen als bedoeld bij artikel 997*a* van het Burgerlijk Wetboek.

C. Aan artikel 2, tweede lid, wordt een tweede zin toegevoegd, luidende:

Het in de vorige zin bepaalde geldt niet voor de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten.

D. Artikel 3 wordt gelezen:

In het register wordt, voor zover daarvan uit de opgaven of uit de ingevolge artikel 998 van het Burgerlijk Wetboek ontvangen akten blijkt, aantekening gehouden van:

de aard der akte en het jaar, de maand en de dag op welke zij is verleden;

de voornamen en de naam der personen, die enige beschikking maken als bedoeld in artikel 1;

hun beroep of hun maatschappelijke betrekking;

hun woonplaats, alsmede de plaats, het jaar, de maand en de dag van hun geboorte;

de voornamen, de naam en de standplaats van de notaris of consulaire ambtenaar, onderscheidenlijk de voornamen, de naam en de hoedanigheid van de persoon, bedoeld in de artikelen 993—997 van het Burgerlijk Wetboek, die de akte heeft verleden of aan wie de akte is ter hand gesteld of aangeboden.

Indien het betreft de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten, brengt Onze Minister van Justitie de in het eerste lid genoemde gegevens tevens schriftelijk ter kennis van de ontvanger der registratie te 's-Gravenhage.

E. Ingevoegd wordt een artikel *3a*, luidende:

Onze Minister van Justitie doet de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten onverwijld na de inschrijving in het register tegen ontvangstbewijs overbrengen naar de algemene bewaarplaats der minuten, registers en reportoria, bedoeld in artikel 69 van de Wet op het Notarisambt (*Stb.* 1842, 20), te 's-Gravenhage.

Artikel IV

De Wet op het Notarisambt (*Stb.* 1842, 20) wordt gewijzigd als volgt:

A. Ingevoegd wordt een artikel 37*a,* luidende:

De in de vorige artikelen van dit hoofdstuk bepaalde vormvoorschriften en geldigheidsvereisten zijn niet van toepassing op akten van uiterste wil, van bewaargeving en van terugneming, opgemaakt ingevolge de artikelen 995—997 van het Burgerlijk Wetboek.

B. Artikel 41 wordt gelezen:

De notarissen mogen, onverminderd het omtrent holografische of onderhandse uiterste willen bepaalde, geen minuut hoegenaamd uit hun handen geven, anders dan in de gevallen bij de wet voorzien en krachtens een vonnis of bevelschrift van de rechter, met inachtneming van de bepalingen, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en dat van Strafvordering voorgeschreven.

C. Aan artikel 49*a*, eerste lid, wordt, met vervanging van de punt door een komma, toegevoegd: met uitzondering van de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten.

Artikel V

De Registratiewet 1917 (*Stb.* 243) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 7 wordt gelezen:

Met afwijking van hetgeen bij de voorgaande artikelen is bepaald, moeten de akten van uiterste wil, van bewaargeving, superscriptie, terugneming en herroeping van uiterste wil en alle andere akten, uitsluitend beschikkingen ter zake des doods inhoudende, met uitzondering van de in artikel 982 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde stukken, ter registratie worden aangeboden door de notaris, onder wie zij

berusten, binnen dertig dagen nadat het overlijden van de beschikker of de verklaring dat deze vermoedelijk is overleden, die notaris bekend is geworden, met dien verstande dat deze termijn in ieder geval niet aanvangt voordat de akte onder berusting van de notaris is gekomen.

B. In artikel 100 onder *a* worden de woorden „de akten in artikel 3 genoemd" vervangen door: de akten in de artikelen 3 en 7 genoemd.

Artikel VI

De Zegelwet 1917 (*Stb.* 244) wordt gewijzigd als volgt:

A. In artikel 26 wordt het onder *a* gestelde gelezen:

a. dat het zegelrecht van holografische en geheime testamenten en van de uiterste willen, bedoeld in de artikelen 982 en 993—997*a* van het Burgerlijk Wetboek, alsmede dat van de daarop gestelde aantekeningen en akten, eerst voldaan behoeft te worden, wanneer die stukken geregistreerd worden of daarvan op enigerlei wijze gebruik wordt gemaakt, welke voldoening geschiedt door die stukken ter zegeling aan te bieden aan 's Rijks ambtenaar.

B. Aan het slot van artikel 32, eerste lid, onder 32° wordt de punt vervangen door een puntkomma, en wordt toegevoegd:

33°. de akten van bewaargeving en van terugneming van onderhandse testamenten, bedoeld in artikel 997 van het Burgerlijk Wetboek, alsmede de op de omslagen van die testamenten gestelde aantekeningen.

Artikel VII

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Staatssecretaris van Financiën,

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Nationale Reclasseringsdag 1961

De reclassering brengt rapporten uit aan de Rechterlijke macht, waarbij niet zelden een psychiater of psycholoog wordt geraadpleegd. Deze z.g. voorlichtingsrapporten beogen de rechter een beeld te geven van de persoonlijkheid en de antecedenten van een verdachte: een waarborg voor een doelmatige en doeltreffende berechting. Ook belast de reclassering zich met het toezicht over voorwaardelijk veroordeelden en verleent zij morele, zo nodig financiële steun aan ontslagen gevangenen.

Met deze opsomming hebben wij een heel korte samenvatting gegeven van een veelomvattende taak. Dat de reclassering een machtig „wapen" betekent in de strijd tegen de misdadigheid — een strijd, uit-

sluitend gevoerd met vreedzame middelen en daarom des te waardevoller — behoeft geen nader betoog. Dat zij over ruime geldmiddelen moet beschikken, behoeft o.i. evenmin nadere uitleg. Daartoe verstrekt de Overheid dan ook belangrijke subsidies, maar toch niet in die mate, dat hiermee alle uitgaven bestreden kunnen worden. Vandaar het beroep van de Nederlandse reclassering — eenmaal per jaar! — op de offervaardigheid van het Nederlandse volk en dat geschiedt op de ons allen bekende NATIONALE RECLASSERINGSDAG.

Met vreugde mogen wij constateren, dat onze verwachtingen dikwijls overtroffen worden door de resultaten! De wetenschap, dat de reclasseringsgedachte steeds verder en dieper doordringt in alle lagen der bevolking, stemt eveneens tot blijdschap.

Nu heeft de Nationale Reclasseringsdag niet uitsluitend een materiële kant; ook in ander opzicht doet zij een beroep op het Nederlandse volk. Het aantal mensen, dat onder toezicht staat van de reclassering, loopt namelijk in de duizenden en omdat het korps ambtenaren naar verhouding veel te klein is, kan aan de onder toezicht gestelden vaak lang niet die aandacht worden besteed, welke nodig zou zijn met als gevolg een gevoel van onbevredigdheid bij de ambtenaren en gevoelens van teleurstelling bij de reclassenten. Deze sfeer kan verlammend werken. Gelukkig staan de ambtenaren niet alleen, velen hebben zich als *vrijwilliger* gemeld in de strijd tegen de misdadigheid. [1]) Maar dit aantal vrijwilligers is nog steeds veel te klein.

We zullen hier niet ingaan op vermoedelijke oorzaken van deze „afwijzende" houding. Het zou in dit verband geen zin hebben. Wel zou ik, eventueel, gaarne willen waarschuwen — en deze waarschuwing geldt vooral diegenen, die van mening zijn, dat je tegenwoordig toch wel aardig „knap" moet zijn om deel te kunnen nemen aan het reclasseringswerk — tegen overschatting van de wetenschap bij het helpen van de mens in nood. Levenswijsheid is niet in de eerste plaats een kwestie van het hoofd, maar een kwestie van het hart en wat dat hart ondervond in de levensstrijd en hoe het reageerde.

Reeds in de zesde eeuw voor Christus kwam een Griekse wijsgeer met een gedachte, welke tot heden niets aan waarheid heeft ingeboet: „Een vat vol geleerdheid is nog geen druppel wijsheid waard." Velen in Nederland hebben alleen de lagere school doorlopen, velen ook genoten in een of andere vorm nog voortgezet onderwijs, het aantal geleerden is gering. Maar groot is het aantal, dat wijsheid opdeed in het leven van al de dag, dat wijsheid vergaarde en er van weggaf met gulle handen en door dat „weggeven" steeds rijker werd. De Nederlandse reclassering roept deze mensen op tot de strijd tegen de misdadigheid!

W. BEIBOER.

---

[1]) De Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap neemt de taak van de „burgerinstellingen" over, zolang ondertoezichtgestelden hun militaire dienstplicht vervullen. Meer dan 300 *vrijwillige* medewerkers, officieren en onderofficieren, wijden zich aan deze taak, waardoor o.a. soms gunstige militaire maatregelen voor hun reclassenten kunnen worden getroffen, zoals in- en externe overplaatsingen, psychiatrisch en/of medisch onderzoek, praktische tewerkstellingen in beroep, uitbuiten van opleidingsmogelijkheden, enz.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 10 augustus 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonels R. Hofstede en G. W. de Zwaan.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog terwijl de schuldige is dienstdoende: afwezigheid gedurende circa 1½ uur, gepleegd door een sergeant van de week.
Militaire detentie en voorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst.
(W.M.Sr. artt. 13-15, 23, 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. L., geboren 18 oktober 1934, sergeant, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Woensdrecht, althans in Nederland, terwijl hij als vrijwilli-
„ger wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke militaire dienst
„verplicht in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-
„macht en ingedeeld op de Vliegbasis Woensdrecht, op 28 april 1960
„te ± 23.15 uur, terwijl hij was aangesteld als sergeant van de week
„en in die functie de vliegbasis niet mocht verlaten, genoemde vlieg-
„basis heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst
„nalatig, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij aldaar
„op 29 april 1960 te ± 01.15 uur is teruggekeerd";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als vrijwilliger met een dienstverband dat mij tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld op de vliegbasis Woensdrecht, was ik op 28 april 1960 aangesteld als sergeant van de week van het Vliegdienstsquadron, Instructiesquadron en 326 Squadron. Ik heb toen om 23.15 uur genoemde vliegbasis verlaten, terwijl ik wist dat ik in mijn functie de Vliegbasis niet mocht verlaten en ik ben sindsdien daarvan willens en wetens afwezig geweest en gebleven totdat ik aldaar op 29 april 1960 omstreeks 01.25 ben teruggekeerd. Ik had van niemand toestemming om gedurende deze periode van de Vliegbasis afwezig te zijn.

Overwegende, dat een rapport opgemaakt door de 1e luitenant J. A. Korver, Officier van Piket van 28 op 29 april 1960 op de Vliegbasis Woensdrecht, dd. 29 april 1960, zakelijk als verklaring inhoudt:

dat hem is gebleken dat op 29 april 1960 de sergeant H. J. L., sergeant van de week Vliegbasis-Instructie-326 Squadron, na 23.00 uur de Vliegbasis Woensdrecht heeft verlaten;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts inhoudt:

H. J. L., sergeant, is van 28 april 1960 te ± 23.15 uur tot 29 april 1960 te ± 01.40 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel Vliegdienst Squadron, gelegerd te Vliegbasis Woensdrecht. Hij heeft zich persoonlijk teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „al-„thans in Nederland";

Overwegende, dat nu het primair telastegelegde als bewezen is aangenomen, een onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt terwijl hij is dienstdoende",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 j° 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet, welke straf de Krijgsraad echter voorwaardelijk oplegt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken (onvoorwaardelijk) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen (voorwaardelijk), met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 2 november 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel Mr. R. B. Lewis en Majoor A. P. Th. M. Brogtrop.
Raadsman: Majoor J. Eden.

Opzettelijk nagelaten te voldoen aan het dienstbevel, gegeven door een sergeant 1e klasse aan een dpl. soldaat, messbediende, de vloer van de pantry te schrobben. Opzettelijk in strijd met de waarheid aan de brigadecommandant Koninklijke Marechaussee aangifte doen dat hij gezien had dat de bedoelde sergeant 1e klasse een aantal komkommers uit de keuken had weggenomen en in zijn fietstas had gestoken.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en tegen beter weten een aantijging, klacht of aangifte tegen of over een meerdere inbrengen.

(W.M.Sr. art. 113, 114; W.Sr. art. 188).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen (1) C. S., geboren 1 mei 1940, dpl. soldaat en (2) J. H., geboren 28 januari 1940, dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is telastegelegd:

t.a.v. beklaagde S.:

„1. dat hij op of omstreeks 4 augustus 1960 te Huis ter Heide, „gemeente Zeist, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke mili„taire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, bij de opperwacht„meester der Koninklijke Marechaussee, brigade Soesterberg, J. P. „Kossen, tegen beter weten een aantijging, klachte of aangifte heeft „ingebracht tegen zijn meerdere, de sergeant der 1e klasse G. A. Robijn „als zou hij gezien hebben dat deze een aantal komkommers uit de „keuken van het Walaardt-Sacrékamp had medegenomen, teneinde zich „toe te eigenen;

„2. dat hij op of omstreeks 19 juni 1960 te Huis ter Heide, ge„meente Zeist, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke mili„taire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat zijn militaire „meerdere, de sergeant der 1e klasse G. A. Robijn, hem had opge„dragen, de door hem, beklaagde, klaargemaakte lunchpakketten beter „te beleggen en de vloer van de pantry te schrobben, heeft geweigerd „en/of opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen „en genoemde lunchpakketten niet beter heeft belegd en de vloer van „de pantry niet heeft geschrobd";

t.a.v. beklaagde H.:

„dat hij op of omstreeks 19 juni 1960 te Huis ter Heide, gemeente „Zeist, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat zijn militaire meerdere, de „sergeant der 1e klasse G. A. Robijn, hem had opgedragen, de door

„hem, beklaagde, klaargemaakte lunchpakketten beter te beleggen en „de vloer van de pantry te schrobben, heeft geweigerd en/of opzettelijk „heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en genoemde „lunchpakketten niet beter heeft belegd en de vloer van de pantry niet „heeft geschrobd";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde S. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht heb ik op 19 juni 1960 te Huis ter Heide in de gemeente Zeist in het Walaardt-Sacrékamp aldaar, nadat mijn militaire meerdere de sergeant der 1e klasse G. A. Robijn mij had opgedragen de vloer van de pantry, waar we ons toen bevonden, te schrobben, welbewust niet aan die order voldaan, ofschoon ik wist gehouden te zijn die order uit te voeren, waarna ik te ± 18.15 uur die dag het Walaardt-Sacrékamp heb verlaten zonder dat ik de vloer van de pantry had geschrobd. Ook heb ik op 4 augustus 1960, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, bij de opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee J. P. Kossen in het brigadegebouw der Brigade Soesterberg te Huis ter Heide verklaard, dat ik zelf had gezien dat de sergeant 1e klasse Robijn op 16 juni 1960 vijf komkommers uit het schilhok van de manschappenkeuken van het Walaardt-Sacrékamp wegnam en die in zijn fietstassen deed, waarna hij wegreed, zulks terwijl ik wist dat ik dit niet had gezien en dat dit een aantijging inhield terzake van een vermoedelijk gepleegd misdrijf tegen genoemde sergeant Robijn. Ik heb de zaak bij de Koninklijke Marechaussee zo naar voren gebracht als zou de sergeant ten aanzien van die komkommers diefstal hebben gepleegd;

Overwegende, dat beklaagde H. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, heb ik op 19 juni 1960 te Huis ter Heide in de gemeente Zeist in het Walaardt-Sacrékamp aldaar, nadat mijn militaire meerdere G. A. Robijn, sergeant der 1e klasse, mij had opgedragen de vloer van de pantry, behorende bij de manschappeneetzaal van genoemd kamp, te schrobben, willens en wetens nagelaten aan die order te gehoorzamen en genoemde vloer niet geschrobd;

Overwegende, dat Gerrit Adriaan Robijn, oud 44 jaar, sergeant-majoor, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik als sergeant der 1e klasse bij de Koninklijke Luchtmacht dienst had als chef van de manschappenkeuken en -eetzaal in het Walaardt-Sacrékamp te Huis ter Heide van 18 juni 1960 12.00 uur tot en met 20 juni 1960 te 12.30 uur had ik de dienstplichtige soldaten S. en H. beiden messbedienden in de manschappeneetzaal, onder mijn bevelen. Ik heb toen op 19 juni 1960 te ± 16.00 uur in de pantry van genoemde manschappeneetzaal aan S. en H. opdracht gegeven om de vloer van de pantry te schrobben. Toen ik later te 18.00 uur de

pantry inging om deze te controleren constateerde ik dat de vloer van de pantry niet geschrobd was. Op 4 augustus 1960 moest ik bij de Koninklijke Marechaussee komen voor verhoor naar aanleiding van het feit dat er door de soldaat S. een aanklacht tegen mij was ingediend als zou ik een aantal komkommers uit de keuken van het Walaardt-Sacrékamp mee naar huis genomen hebben. Ik ben toen de hele dag verhoord, terwijl mij de volgende ochtend vroeg voorlopig arrest, te ondergaan als streng werd aangezegd. Hetgeen waarvan ik werd beschuldigd was volkomen onwaar;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus t.a.v. S. bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„als militair tegen beter weten een aantijging, klachte of aan-*
   „gifte tegen of over een meerdere inbrengen",
2. *„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog",*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 113 Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht,

Overwegende, dat het aldus t.a.v. H. bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde S. tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken en van beklaagde H. tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 8 februari 1961

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.), *Leden:* Kolonel J. A. Vergouwe en Lt.-Kolonel J. Benus.
Raadsman: Kapt. G. W. Segers.

„Als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van art.
„129 W.M.Sr., behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem
„rustende verplichting niet nakomen": Als aangewezen patrouille-
commandant niet een voorgeschreven patrouille gereden, doch instede
daarvan zich naar bed begeven

(W.M.Sr. art. 129).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. O., geboren 11 mei 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na splitsing is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 november 1960 te Deelen, althans in

„Nederland, terwijl hij als dpl. soldaat der eerste klasse in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en behoorde tot „de wacht van de Vliegbasis Deelen, in strijd met de als zodanig op „hem rustende verplichting om tussen 21.00 uur en 22.00 uur per „rijwiel een bepaald voorgeschreven patrouille te rijden op genoemde „vliegbasis, waarbij O. diende te fungeren als patrouillecommandant, „genoemde patrouille niet heeft uitgevoerd, hebbende O., instede van „die patrouille uit te voeren, zich naar bed begeven";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring d.d. 30 november 1960, opgemaakt door de Kapitein W. M. H. Janssen, commandant Verzorgings-Squadron Vliegbasis Deelen, te Deelen ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 19 november 1960 heb ik te Deelen tezamen met de dienstplichtig soldaat B., terwijl ik als dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke militaire dienst was bij de KLu, en behoorde tot de wacht van de VLB. Deelen, in strijd met de als zodanig op mij rustende verplichting om tussen 21.00 uur en 22.00 uur per rijwiel een bepaalde voorgeschreven patrouille, i.c. patrouille 5, te rijden op genoemde vliegbasis, waarbij ik diende te fungeren als patrouillecommandant, genoemde patrouille niet uitgevoerd, doch mij in plaats van de patrouille uit te voeren naar bed begeven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde procesverbaal van huishoudelijk onderzoek d.d. 23 november 1960, opgemaakt door Ch. van Gent, dpl. vaandrig en B. W. R., sergeant majoor instructeur, beiden behorend tot commando luchtmachtopleidingen Vliegbasis Deelen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van F. H. M. B.:

Van zaterdag 19 november 1960 12.30 uur tot maandag 21 november 12.30 uur had ik weekend-dienst. Op zaterdag van 20.00—21.00 uur stond ik met dpl. sld I. O. op wacht bij de lijn 306. Omstreeks 21.00 uur werden wij afgelost. Op weg naar de wacht waar we ons zouden afmelden vertelde sld. I. O. mij dat we van 21.00—22.00 uur patrouille 5 moesten uitvoeren. Sld. I O. echter voelde er niets voor deze patrouille uit te voeren. Hij wilde vroeg naar bed gaan. Ik was het met hem eens. Hij was echter de commandant en ik legde me er bij neer. Onmiddellijk hierna reden wij naar gebouw 6 (legeringsgebouw). Sld. I. O. ging naar bed en ik naar de kantine;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „althans in Nederland";

Overwegende, dat het bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van art. 129 „Wetboek van Militair Strafrecht behorende tot enige wacht een als „zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen; gepleegd in tijd „van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van twee weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 1 maart 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. B. H. Bruinier en Lt.-Kolonel J. H. H. Lentz.
Raadsman: 2e luit. P. den Ouden.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdoende: gestraft zijnde met verzwaard arrest te ± 13.20 uur zijn onderdeel te Nijmegen verlaten en te ± 17.45 uur te 's-Hertogenbosch, thuis, door de Kon. Marechaussee aangehouden.

(W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W. H., geboren 12 april 1941, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werke-
„lijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld
„bij het Luchtmacht Instructie Regiment, op 12 november 1960 te ±
„13.20 uur, terwijl hij met verzwaard arrest was gestraft, zijn genoemd
„onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk afwezig is
„geweest totdat hij op 12 november 1960 te ± 17.45 uur door de
„Koninklijke Marechaussee te 's-Hertogenbosch werd aangehouden";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het LIR te Nijmegen, werd ik op vrijdag 11 november 1960 door de waarnemend squadron-commandant, de 2e luitenant C. Schol, gestraft met 10 dagen verzwaard arrest. Ik vatte hierna het plan op de volgende dag toch met weekend-verlof te gaan. Op zaterdag 12 november 1960 heb ik te ± 13.20 uur mijn onderdeel, i.c. het LIR verlaten en ik ben naar mijn woonhuis in 's-Hertogenbosch gegaan. Aldaar werd ik omstreeks 17.45 uur door de Koninklijke Marechaussee aangehouden. Ik had van niemand toestemming of recht om van 12 november 1960 te ± 13.20 uur tot 12 november 1960 te ± 17.45 uur van mijn onderdeel afwezig te zijn;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts onder meer zakelijk inhoudt:

F. W. H. is van 12 november 1960 te ± 13.20 uur tot 12 november

1960, tijdstip van aanhouding te 's-Hertogenbosch, onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel 1-1 IG/LIR, gelegerd te Nijmegen;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 349/60, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 16 november 1960 door Derk Jan Toorneman, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 12 november 1960 heb ik te omstreeks 17.45 uur te 's-Hertogenbosch aangehouden de dienstplichtig soldaat H., geboren te Soerakarta, 12 april 1941;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde en aan beklaagde voorgehouden afschrift van diens straflijst onder meer zakelijk inhoudt:

dat beklaagde op 11 november 1960 door de waarnemend-squadron commandant, de 2e luitenant C. Schol werd gestraft met 10 dagen verzwaard arest, welke straf hem diezelfde dag werd aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift straflijst slechts als bewijsmiddel gebezigd i.v.m. de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt, terwijl hij is dienstdoende",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 juncto 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 17 dagen met aftrek van het ondergane voorlopige arrest van 17 dagen; voorts plaatsing in een strafklasse voor de duur van 3 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 16 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 8 maart 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel R. W. Hofstede en Lt.-Kolonel W. A. Frijser.

Raadsman: voor beklaagde S. S. S.: Majoor L. J. J. M. Meijlink; voor beklaagde D. D. D.: Kapitein H. R. van Haasen.

Samen met een drietal andere personen 's nachts via een gebroken raam binnendringen in het gebouw „Musis Sacrum" te Arnhem, alwaar een feestavond werd gegeven, terwijl beklaagde en zijn metgezellen niet in het bezit waren van toegangskaarten: wederrechtelijk binnendringen in het besloten lokaal, bij een ander in gebruik.

(W.Sr. art. 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: (1) S. S. S., geboren 31 maart 1940, dpl. soldaat, beklaagde, en (2) D. D. D., geboren 19 augustus 1941, dpl. soldaat;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is telastegelegd:

t.a.v. beklaagde S. S. S.:

„dat hij tezamen en in vereniging met D. D. D. in de nacht van 5 „op 6 november 1960 te Arnhem opzettelijk wederrechtelijk is binnen- „gedrongen in één der besloten lokalen van het gebouw „Musis Sa- „„crum", in gebruik bij Johannes Antonius Leonardus Naaijkens, al- „thans bij een of meer anderen dan bij hem, beklaagde, hebbende hij „tezamen en in vereniging met D. D. D. zich toen aldaar de toegang „tot dat lokaal verschaft door middel van inklimming door een raam „van dat gebouw";

t.a.v. beklaagde D. D. D.:

„dat hij tezamen en in vereniging met S. S. S., Herman Wolkefelt „en Getti van Denderen, althans met een of meer van hen, in de nacht „van 5 op 6 november 1960 te Arnhem opzettelijk wederrechtelijk „is binnengedrongen in één der besloten lokalen van het gebouw „„Musis Sacrum", in gebruik bij Johannes Antonius Leonardus „Naaijkens, althans bij een of meer anderen dan bij hem, beklaagde, „of één zijner mededaders, hebbende hij tezamen en in vereniging met „bovengenoemde personen, althans één of meer van hen, zich toen „aldaar de toegang tot dat lokaal verschaft door middel van inklim- „ming door een raam van dat gebouw";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde S. S. S. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht ben ik op 5 november 1960 te omstreeks 23.30 uur met drie bekenden van mij, o.a. D. D. D., naar „Musis Sacrum" te Arnhem gegaan, alwaar een feestavond van een muziekvereniging werd gehouden. Wij waren echter niet in het bezit van toegangskaarten voor genoemde feestavond. Toen het ons niet gelukte toegangskaarten te verkrijgen, besloten wij te proberen door een raam, dat gebroken was, binnen te komen. Daarop zijn wij door een gebroken tuimelraam „Musis Sacrum" binnengeklommen, waarna wij terecht kwamen in één van de grote zalen van het „Musis Sacrum", waar een controleur naar ons toekwam. Noch ik noch één van de andere drie personen hadden van iemand recht of toestemming om

genoemde zaal op de bovenomschreven wijze binnen te dringen;

Overwegende, dat beklaagde D. D. D. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht ben ik op 5 november 1960 te ± 23.30 uur in gezelschap van Herman Wolkefelt, Getti van Denderen en S. S. S. naar „Musis Sacrum" te Arnhem gegaan om daar te gaan dansen. Toen het ons echter niet gelukte toegangskaarten te verkrijgen voor de feestavond, die aldaar gehouden werd, besloten wij om via een gebroken raam naar binnen te gaan. Wij zijn toen via een tuimelraam, waarvan de ruit gebroken was met zijn vieren „Musis Sacrum" binnengedrongen en kwamen terecht in één van de grote lokalen van „Musis „Sacrum", waar een controleur naar ons toekwam. Noch ik noch een van de drie andere personen hadden van iemand recht of toestemming om genoemde zaal op bovenomschreven wijze binnen te dringen;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 328/60, opgemaakt en gesloten te Arnhem op 23 november 1960 door Pieter Wagensveld, wachtmeester der eerste klasse der Kon. Marechaussee en Cornelis van Luik, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Arnhem, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jacobus van Vlaanderen:

Op 5 november 1960 deed ik dienst bij de ingangscontrole van „Musis Sacrum" te Arnhem, tijdens een in dat gebouw gehouden feestavond. Alleen zij, die in het bezit waren van een toegangskaart werden tot de feestzaal toegelaten, terwijl wij anderen hebben geweigerd als zij niet in het bezit waren van een dergelijke kaart.

Op dezelfde avond, tegen middernacht, bemerkten wij, dat er zich personen bevonden in een grote zaal van „Musis Sacrum", die op dat moment niet werd gebruikt. Ik liep deze zaal binnen en bij het toneel in deze zaal ontmoette ik een aantal jongemannen. Ik heb gezegd, dat zij onmiddellijk moesten vertrekken. Eén van deze mannen nam een nogal dreigende houding aan. Even later werd hij door de politie aangehouden en meegenomen naar het Politiebureau;

Johannes Antonius Leonardus Naaijkens:

In mijn functie van adjunct-directeur treed ik op als rechthebbende en tevens gebruiker van de zalen in het gebouw „Musis Sacrum" te Arnhem. Ik heb voor wat betreft de nacht van 5 op 6 november 1960 aan niemand recht of toestemming gegeven de zogenaamde Grote Zaal van ons gebouw via een al of niet beschadigd tuimelraam binnen te dringen. De Grote Zaal werd die nacht niet gebruikt;

1e verbalisant:

Ik heb getuige van Vlaanderen en verdachte S. S. S. geconfronteerd. Getuige van Vlaanderen voornoemd verklaarde:

„De persoon, die U tegenover mij stelt, herken ik als één van de „jongens, die ik in de niet gebruikte Grote Zaal van „Musis Sacrum" „te Arnhem heb aangetroffen";

Verbalisanten:

Wij hebben getuige van Vlaanderen en verdachte D. D. D. geconfronteerd.

Getuige van Vlaanderen voornoemd verklaarde:

„De persoon, die U tegenover mij stelt, herken ik als de jongeman, „die ik in „Musis Sacrum" heb aangetroffen in de Grote Zaal en die „daarbij ook nog een wat dreigende houding aannam";

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. 83/126/1960, opgemaakt en gesloten te Arnhem op 16 november 1960 door Willem Berkenbosch, agent van gemeentepolitie te Arnhem, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hermanus Wilhelmus Wolkenfelt:

De gehele avond van 5 november 1960 ben ik met drie vrienden op stap geweest. Deze zijn genaamd D. D. D., Gerrit van Denderen en S. S. S. Nadat wij eerst een café in de stad hadden bezocht, zijn wij gaan dansen in het K.A.B.-gebouw aan de Rosendaalsestraat. Tegen twaalf uur (00.00 uur) zijn wij naar „Musis Sacrum" gegaan. Ik wist dat aldaar een feestavond werd gehouden. Wij zijn naar de achterzijde van dit gebouw gegaan. Via een omheining zijn wij vervolgens op een balcon geklommen aan de achterzijde van „Musis „Sacrum" en vandaar door een openstaand raam in het vroegere Saskia theater. Van hier konden wij gemakkelijk in de zaal van „Musis" komen die aan de concertzaal grenst. Toen wij iemand aan hoorden komen, hebben wij ons tussen de stoelen verstopt die aldaar lagen opgeslagen. Ik had van niemand toestemming gekregen om in „Musis" te komen en ik was ook niet in het bezit van een toegangsbewijs of uitnodiging voor de feestavond van de muziekvereniging Heyenoord;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd t.a.v. hem, die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagden is telastegelegd met hun schuld daaraan,

t.a.v. beklaagde S. S. S. met uitzondering van de woorden: „althans „bij een of meer anderen dan bij hem, beklaagde,"

t.a.v. beklaagde D. D. D. met uitzondering van de woorden: „althans „met één of meer van hen", „althans bij een of meer anderen, dan bij „hem, beklaagde, of één zijner mededaders" en „althans één of meer „van hen";

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„in het besloten lokaal, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk „binnendringen, terwijl twee of meer verenigde personen het misdrijf „plegen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is telastegelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de personen der daders;

[Volgt: veroordeling van beklaagde S. S. S. tot een geldboete van *f* 50, subs. 10 dagen hechtenis en van beklaagde D. D. D. tot een geldboete van *f* 20, subs. 4 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 15 maart 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Lt.-Kolonel J. G. van Steinfoorn.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: zich meldende bij de bunker waar hij dienst had, doch zonder voorzien te zijn van de daarvoor vereiste pas, geweigerd te voldoen aan het bevel van zijn meerdere om naar het kamp, waar hij gelegerd was, terug te gaan om zijn pas te halen.

Geldboete, rekening houdende met de omstandigheid dat beklaagde, beroepskorporaal, inmiddels voor de militaire dienst is afgekeurd.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H., geboren 10 augustus 1940, korporaal der 1e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 december 1960 te Den Helder, althans „in Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot „doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de rang van korporaal der „1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-„macht, nadat zijn militaire meerdere, de 1e luitenant H. Postma, hem „telefonisch had opgedragen zich vanuit de operationele bunker van „het Navigatiestation „N", alwaar hij, beklaagde, zich bevond, te be-„geven naar het Deibelkamp, om het hem, beklaagde, afgegeven toe-„gangsbewijs tot genoemde bunker, te gaan zoeken, heeft geweigerd „aan dit dienstbevel te gehoorzamen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als beroepsmilitair in de rang van korporaal der 1e klasse onafgebroken in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, geplaatst bij het Communicatie- en Electronica Squadron van het Navigatie Station N te den Helder, arriveerde ik op 21 december 1960 te ± 17.00 uur bij de operationele bunker van genoemd

Navigatie Station, alwaar ik dienst had. Ik wist, dat ik toen mijn speciale toegangsbewijs tot die bunker niet bij mij had. De groepscommandant LBK zei mij, dat ik de bunker niet mocht betreden en vervolgens gaf de sergeant Luttik na telefonisch overleg met de Officier van dienst de luitenant H. Postma mij opdracht naar het Deibelkamp terug te lopen om mijn pasje te zoeken. Omdat ik het daarmee niet eens was, heb ik zelf de luitenant Postma opgebeld, die mij desondanks de opdracht gaf naar het Deibelkamp terug te gaan om mijn pasje te gaan zoeken. Ik heb deze opdracht geweigerd zeggende: „Het heeft „geen zin terug te lopen naar het Deibelkamp om daar mijn pasje te „gaan zoeken en derhalve leg ik deze opdracht van U naast mij neer." Ondanks het feit, dat ik mij ervan bewust was een dienstopdracht naast mij neer te leggen, heb ik deze opdracht toch niet uitgevoerd. Kort daarna is mij door de luitenant Wijker voorlopig arrest, te ondergaan als streng arrest, aangezegd.

Overwegende, dat H. Postma, oud 25 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op woensdag 21 decmber 1960 was ik Officier van Dienst van het Navigatie Station „N" te den Helder. Te omstreeks 17.45 uur werd ik op die dag opgebeld door sergeant C. Luttik, die mij vroeg of hij de korporaal I A. H., die het voor de bunker van genoemd navigatiestation vereiste toegangsbewijs niet bij zich had, zonder toegangsbewijs kon toelaten. Ik heb toen overleg gepleegd met de tweede luitenant A. Wijker, de wnd. sq.-commandant van H. en deze gevraagd of het in verband met de dienst van H.. mogelijk was, dat hij naar het Deibelkamp, het kamp waar H. toen gelegerd was, terugging om zijn toegangsbewijs te zoeken. Nadat Wijker zijn toestemming gegeven had, zei ik tegen Luttik, dat hij H. naar het Deibelkamp moest terugsturen om zijn toegangsbewijs te gaan zoeken. Kort daarop werd ik door H. persoonlijk opgebeld, die mij zei, dat het weinig zin had, dat hij moest teruglopen naar het Deibelkamp om daar zijn toegangsbewijs te gaan zoeken, aangezien hij niet wist, waar het zich bevond. Hij voegde daaraan toe, dat hij vanwege zijn dienst niet uit de bunker weg kon. Ik vertelde hem daarop, dat zijn squadroncommandant ook van mening was, dat hij zijn pasje in het kamp moest gaan zoeken en gaf hem daarbij de opdracht: „Ga naar het Deibelkamp om je pasje te gaan „zoeken". H. zei toen nogmaals tegen mij: „Het heeft geen zin om „terug te gaan naar het kamp om mijn pasje te zoeken en derhalve leg „ik deze opdracht van U naast mij neer". Ik heb hem toen enige malen uitdrukkelijk gevraagd of hij zich goed bewust was van het feit, dat hij een dienstopdracht naast zich neerlegde. H. antwoordde mij, dat hij zich daarvan wel bewust was, maar dat hij toch de opdracht niet uit zou voeren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „althans in Nederland";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf, gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Overwegende, dat beklaagde inmiddels reeds op grond van psychische defecten voor de militaire dienst is afgekeurd en als militair is ontslagen;

[Volgt veroordeling tot een geldboete van *f* 20, subs. 4 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 7 juni 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kolonels H. H. Peeters en Mr. R. B. Lewis.
Raadsman: Kapitein M. Walraven.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk nalaten te voldoen aan de opdracht van zijn commandant om de volgende dag bij die commandant op rapport te verschijnen.

(W.M.Sr. art. 114).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. D., geboren 21 oktober 1921, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 14 april 1961 te Appingedam, terwijl hij als dienst-
„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke
„Luchtmacht, nadat zijn militaire meerdere, de kapitein F. Hage, hem
„op 13 april 1961 had opgedragen om op 14 april 1961 te 8.45 uur
„bij hem op rapport te komen, zulks naar aanleiding van het feit, dat
„hij, de kapitein Hage, hem, beklaagde, tijdens de dienst had aange-
„troffen, dragende lage schoenen, opzettelijk heeft nagelaten aan dit

„dienstbevel te gehoorzamen en op 14 april 1961 niet om 8.45 uur „bij genoemde kapitein op rapport is gekomen";

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 17 april 1961, opgemaakt door de kapitein F. Hage, commandant C. en E. squadron van het Nagivatiestation G te Appingedam, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Luchtmacht onafgebroken in werkelijke militaire dienst was, geplaatst bij het C. en E. squadron van het Navigatiestation G te Appingedam, had ik van 13 op 14 april 1961 dienst op de telefooncentrale van de bunker aldaar. Terwijl ik daar op 13 april 1961 zat, kwam mijn squadroncommandant de kapitein Hage bij mij, die mij vroeg waarom ik tijdens de dienst lage schoenen droeg. Naar aanleiding van dit feit kreeg ik van de kapitein de opdracht om op 14 april 1961 te 8.45 uur bij hem op rapport te komen. Aangezien ik bang was dat mijn verlof in duigen zou vallen, besloot ik de volgende morgen niet eerst op rapport te komen, doch rechtstreeks met verlof te vertrekken, zodat ik op 14 april 1961 te omstreeks 7 uur per bus vanuit mijn onderdeel naar het station vertrok;

Overwegende dat Frederik Hage, oud 34 jaar, kapitein Koninklijke Luchtmacht, wonende te Appingedam, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik in de rang van kapitein Koninklijk Luchtmacht als commandant van het C. en E. squadron van het Navigatiestation G te Appingedam aldaar geplaatst was, bevond ik mij op 13 april 1961 in de bunker van genoemd station. Ik zag toen, dat de dienstplichtig soldaat H. D. zijn dienst verrichtte, terwijl hij lage schoenen droeg. Aangezien dit tijdens werkzaamheden in de bunker verboden is, gaf ik hem de opdracht om op 14 april 1961 om 8.45 uur bij mij op rapport te komen. De volgende dag kwam D. echter niet op rapport;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat beklaagde, blijkens het ten processe overgelegd afschrift van de straflijst, door zijn commandant terzake van het onderhavige feit reeds krijgstuchtelijk is gestraft met tien dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van vier weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van acht maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 7 juni 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kolonels H. H. Peeters en Mr. R. B. Lewis.
Raadsman: Majoor J. W. R. H. de Vroom.

Ziek thuis zijnde zonder geldige reden niet medegegaan met een in opdracht van de controlerend geneesheer gezonden ambulancewagen en sedertdien opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig gebleven.

Bij de strafoplegging rekening gehouden met enigszins overspannen toestand van beklaagde.

(W.M.Sr. art. 98, 106).

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W. V., geboren 17 november 1940, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„dat hij te Rijswijk (Z.H.), althans in Nederland, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ko„ninklijke Luchtmacht en, ingedeeld bij het Korps Luchtmachtstaf, „gelegerd was op de vliegbasis Ypenburg, op 17 maart 1961 ziek thuis „zijnde, toen een ambulancewagen van de MGD in opdracht van de „controlerend geneesheer aan zijn woning arriveerde om hem naar „zijn onderdeel terug te brengen, zonder geldige redenen niet met deze „ambulancewagen is meegegaan en zich evenmin op eigen gelegenheid, „hoewel hij daartoe in staat was, naar zijn onderdeel heeft begeven, doch „sindsdien opzettelijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd daarvan af„wezig is gebleven, totdat hij zich op 22 maart 1961 te ± 01.30 uur bij „zijn onderdeel heeft gemeld";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik ben te Rijswijk (Z.H.), terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en, ingedeeld bij het D Sqn. van het Korps Luchtmacht Staf, gelegerd was op de Vliegbasis Ypenburg, op 17 maart 1961 ziek thuis zijnde, toen een ambulancewagen van de MGD aan mijn woning arriveerde om mij naar mijn onderdeel terug te brengen, zonder geldige reden niet

met deze ambulancewagen meegegaan en ik heb mij evenmin op eigen gelegenheid, hoewel ik daartoe in staat was, naar mijn onderdeel begeven, doch ik ben sindsdien daarvan willens en wetens afwezig gebleven, wetende, dat ik daartoe van niemand recht of toestemming had, totdat ik mij op 22 maart 1961 te 01.30 uur bij mijn onderdeel heb teruggemeld;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts onder meer zakelijk inhoudt:

V. is van 17 maart 1961 tot 22 maart 1961 te 01.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel, Korps Luchtmacht Staf, gelegerd te Vliegbasis Ypenburg, Rijswijk (Z.H.). Hij heeft zich persoonlijk teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde primair is telastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij te Rijswijk (Z.H.), terwijl hij als dienstplichtig soldaat in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en, in„gedeeld bij het Korps Luchtmacht Staf, gelegerd was op de Vliegbasis „Ypenburg, op 17 maart 1961 ziek thuis zijnde, toen een ambulance„wagen van de MGD aan zijn woning arriveerde om hem naar zijn „onderdeel terug te brengen, zonder geldige redenen niet met deze „ambulancewagen is meegegaan en zich evenmin op eigen gelegenheid, „hoewel hij daartoe in staat was, naar zijn onderdeel heeft begeven, „doch sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven, totdat hij „zich op 22 maart 1961 te ± 01.30 uur bij zijn onderdeel heeft ge„meld";

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair telastegelegde bewezen is verklaard een onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is telastegelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat beklaagde naar de overtuiging van de Krijgsraad ten tijde van de hem telastegelegde gedraging in een enigszins overspannen toestand verkeerde, gezien de onmogelijkheid zijn vrouw en kind materieel te verzorgen; dat immers alstoen inzake kostwinnersvergoeding nog geen voorziening was getroffen en beklaagde derhalve nagenoeg geen inkomen had;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling nog de artikelen 1, 6, 11, 13, 14, 15, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a-b, 87 van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 205, 243, 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 17 juni 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kolonels H. H. Peeters en Mr. R. B. Lewis.
Raadsman: 1e-luit. E. G. Rohder.

Als dpl. soldaat, commandant van de wacht, het wachtverblijf verlaten en in de cantine op de grond gaan liggen: „Als bevelhebber van „enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet na„komen, in tijd van oorlog gepleegd".

Rekening gehouden met de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van 8 dagen streng arrest.

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W., geboren 8 augustus 1941, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 februari 1961 te Weesperkarspel, al„thans in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en als wacht„commandant was belast met de bewaking van het KLu. Depot te „Weesperkarspel, in strijd met de als zodanig op hem rustende ver„plichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn, het wachtver„blijf heeft verlaten en in een ander vertrek op de grond bij de centrale „verwarming is gaan liggen en heeft geslapen, althans onvoldoende „paraat en waakzaam is geweest";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb op 23 februari 1961 te Weesperkarspel, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en als wachtcommandant belast was met de bewaking van het KLu. Depot te Weesperkarspel — de dienstplichtig soldaat W. D. was als wacht aan mij toegevoegd — in strijd met de als zodanig op mij rustende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn gehandeld; immers, nadat ik te omstreeks 03.30 uur het wachtverblijf had verlaten, ben ik in de cantine, welke zich bevindt in hetzelfde gebouw als het wachtverblijf, op de grond gaan liggen bij de centrale verwarming en ik ben toen ingedommeld;

Overwegende, dat W. D., als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 februari 1961 te omstreeks 03.45 uur trof ik in de cantine, welke is gevestigd in hetzelfde gebouw als het wachtverblijf van het KLu. Depot te Weesperkarspel, de dienstplichtig soldaat H. W. aan, liggend op de grond bij de centrale verwarming. W. was toen wachtcommandant en ik was aan hem toegevoegd;

Overwegende, dat een ten processe overgelegd rapport dd. 23 februari 1961, opgemaakt door de 1e luitenant H. Q. Faase, dienstdoend officier van basis-weekdienst, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Faase vnd.:

Bij controle op het KLu. Depot te Weesperkarspel dd. 23 februari 1961 bemerkte ik dat de soldaat H. W. zich niet in het wachtlokaal bevond, doch in de cantine en wel liggend op de grond naast de centrale verwarming. De soldaat H. W. was tevens wachtcommandant;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „of om-„streeks", „althans in Nederland" en „heeft geslapen, althans";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht ene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, in tijd van oorlog gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een ten processe overgelegd afschrift van diens straflijst terzake van het onderhavige feit reeds

door zijn commandant krijgstuchtelijk is gestraft met acht dagen streng arrest;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 8 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 juli 1960

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonels J. D. Stolp en C. L. Jongenburger.
Raadsman: Kapitein F. Diepstra.

Verkeersongeval door een Nederlands militair, bestuurder van een militair motorrijtuig, veroorzaakt op een openbare weg in Duitsland.
(W.V.W. art. 36 (3); Duits Statusverdrag art. 6 (6)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. V., geboren 4 augustus 1939, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 maart 1960 te Trauen, in elk geval in Duitsland, terwijl hij alstoen aan een bevolen dienstoefening in Duitsland deelnam, als bestuurder van een militaire vrachtauto daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg komende vanaf de richting van het kamp Trauen en met een bocht naar links hoogst onachtzaam de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg van Poitzen naar Dethlingen is opgereden, welke laatste weg als voorrangsweg was aangeduid, waartoe op de weg komende vanaf het kamp Trauen een duidelijk daartoe strekkend bord was geplaatst, juist terwijl over die voorrangsweg A. Koosken, vanuit de richting Müden als bestuurder van een motorrijwiel voor hem, beklaagde, van links naderde waardoor voor die Koosken de vrije en veilige doortocht werd belemmerd en in gevaar gebracht en een aanrijding tussen beide motorrijtuigen is ontstaan, waardoor het aan zijn, beklaagdes, grove schuld is te wijten geweest, dat die Koosken zodanig is terechtgekomen, dat hij kwetsuren aan lip en rechter wenkbrauw en een beschadiging aan zijn rechterknie heeft bekomen, waardoor hij gedurende enige tijd verhinderd is geweest zijn bezigheden als schapenhouder te verrichten";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 26 maart 1960 terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat der 1ste klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en deelnam aan een militaire oefening in Duitsland, als bestuurder van een militaire DAF vrachtauto, gekentekend KL 38-17, daarmee reed over een voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg komende vanaf de richting van het kamp Trauen en gaande in de richting van een driesprong van voor het openbaar verkeer openstaande wegen waarop, behalve genoemde weg, een weg in de richting Poitzen–Hohne en een weg in de richting Dethlingen uitkwamen; dat hij met zijn DAF op weg was naar Hohne en op genoemd kruispunt linksaf moest slaan om de weg naar Poitzen–Hohne te kunnen inslaan; dat hij bij het naderen van die driesprong een bord had zien staan, aangevende, dat die naar Poitzen–Hohne een voorrangsweg was; dat hij met een snelheid van 35 km. per uur genoemde driesprong is opgereden; dat hij, toen hij met zijn DAF was gekomen vlak bij de plaats waar hij vanaf die driesprong de weg naar Hohne wilde oprijden, over die weg vanuit de richting Hohne een manspersoon, als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel zag komen aanrijden, die toen naar zijn schatting op een afstand van 40 à 45 meter van zijn DAF verwijderd was en reed met een snelheid van een kilometer of 40–45; dat hij die motorrijder, omdat deze op een voorrangsweg reed, voorrang had moeten geven; dat hij echter de indruk kreeg dat deze hem voorrang wilde geven en is doorgereden; dat hij vervolgens niet heeft kunnen voorkomen dat hij met de voorzijde van zijn DAF terechtkwam op de voor die motorrijder bestemde weghelft van de weg naar Hohne en dat die motorrijder met zijn motorrijwiel tegen de voorzijde van zijn DAF aanreed en kwam te vallen; dat hij zag dat die motorrijder daarna enkele wondjes aan het gezicht had en dat hij klaagde over pijn in één zijner bovenbenen; dat die motorrijder, genaamd Koosken, toen met een ambulance naar een ziekenhuis is gebracht;

Overwegende, dat Gradus Heijting, sergeant, Staf-Batterij van de 1e Divisie Artillerie, registratienummer: 37.08.31.152, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd;

dat hij op 26 maart 1960 was gezeten in een door beklaagde bestuurde militaire DAF van het kamp Trauen en op weg was naar Hohne; dat zij op een gegeven moment met de auto een driesprong naderden, op welke driesprong zij linksaf moesten gaan; dat hij, toen zij dicht bij de weg Hohne waren gekomen, over die weg uit de richting Hohne een motorrijder zag rijden, die toen nog een meter of 15 verwijderd was van de plaats waar V. linksaf moest slaan om die weg naar Hohne te kunnen inrijden; dat beklaagde daarop zijn DAF zeer krachtig afremde en over een afstand van enkele meters tot stilstand bracht; dat de motorrijder tegen de voorzijde van de DAF aanreed en met zijn motorrijwiel kwam te vallen; dat de motorrijder, naar hij heeft gezien, een paar wondjes in zijn gezicht had en klaagde over pijn in

een van zijn dijbenen en is weggebracht naar een ziekenhuis in Oerrel; dat hij later heeft gezien dat de weg waarop de motorrijder reed een voorrangsweg was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P/Tr/2/60, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 maart 1960 gesloten en getekend door Jan Johannes Meijer, wachtmeester der 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij het Detachement Trauen van de 11e Marechaussee-compagnie zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 26 maart 1960 te omstreeks 13.10 uur heeft gezien en waargenomen, dat een ongeval had plaats gevonden op de naar het begrip der Nederlandse verkeerswetgeving voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande kruising van wegen gevormd door de weg Poitzen–Dethlingen en de weg komende vanuit de richting van het kamp Trauen; dat laatstgenoemde weg werd gescheiden door een driehoekig perk; dat 29 meter voor dat deze weg door een park werd gescheiden een bord nadering voorrangsweg stond, zoals aangegeven bij model 10 van de bijlage van het Nederlandse Wegenverkeersreglement; dat bij het ongeval waren betrokken:

a) het militair motorvoertuig DAF YA 328 6 x 6 3-ton, kenteken KL 38-17, bestuurd door kanonnier der 1e klasse Hendrik V.,

b) een Duits burgermotorrijwiel bestuurd door Albert Fritz Otto Koosken, wonende te Kohlenbussen;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige „Krankheitsbe-„scheinigung", afgegeven door de Land Krankenkasse Soltau, gedagtekend 15 juni 1960, blijkt dat Albert Koosken, wonende te Kohlenbussen, van 26 maart 1960 tot 16 mei 1960 „arbeitsunfähig Krank" was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de mede als bewijsmiddel gebezigde „Krankheitsbescheinigung" slechts in samenhang met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als soldaat der 1ste klasse in werkelijke dienst bij de Ko-„ninklijke Landmacht op 26 maart 1960 te Trauen, in elk geval in „Duitsland, terwijl hij alstoen aan een bevolen dienstoefening in Duits-„land deelnam, als bestuurder van een militaire vrachtauto daarmede „heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, „de weg komende vanaf de richting van het kamp Trauen en met een „bocht naar links hoogst onachtzaam de voor het openbaar verkeer „openstaande rijweg, de weg van Poitzen naar Dethlingen is opge-„reden, welke laatste weg als voorrangsweg was aangeduid, waartoe op „de weg komende vanaf het kamp Trauen een duidelijk daartoe strek-„kend bord was geplaatst, juist terwijl over die voorrangsweg A. „Koosken als bestuurder van een motorrijwiel voor hem, beklaagde, „van links naderde, waardoor voor die Koosken die vrije en veilige door-„tocht werd belemmerd en in gevaar gebracht en een aanrijding tussen

„beide motorrijtuigen is ontstaan, waardoor het aan zijn, beklaagdes, „grove schuld is te wijten geweest, dat die Koosken zodanig is terecht- „gekomen, dat hij kwetsuren aan lip en rechter wenkbrauw en een „beschadiging aan zijn rechterknie heeft bekomen, waardoor hij ge- „durende enige tijd verhinderd is geweest zijn bezigheden als schapen- „houder *) te verrichten";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zodanig licha- „melijk letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening „zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de aanrijding „is veroorzaakt",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 lid 2 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 10 februari 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors R. van der Laan, J. C. Engelman.
Raadsvrouwe: Mevr. Mr. L. Prins-Jacobs.

Een soldaat voegt een vaandrig toe: „ik zal je verminken, filler".

KRIJGSRAAD: *mondelinge belediging. Een week gevangenisstraf en 3 maanden strafklasse, alsmede uitlezing van het vonnis.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *mondelinge belediging en mondelinge bedreiging met enig kwaad. Twee maanden militaire detentie, inarrest-stelling, onmiddellijke gevangenneming. Betekenis van het woord „filler" en de beledigende strekking ervan.*

(W.M.Sr. art. 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. M. H., geboren 10 oktober 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 3 januari 1960 te Bergen op Zoom „in de Wilhelmina-kazerne opzettelijk de vaandrig J. B. M. Stolte, die „op dat tijdstip aldaar dienst deed als Officier van Piket, derhalve een „meerdere in rang, in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd

*) Uit de in het vonnis geciteerde bewijsmiddelen blijkt niet dat Koosken schapenhouder van beroep was, zelfs niet dat hij enig beroep had. (*Red.*).

„en/althans met enig kwaad heeft bedreigd door alstoen aldaar op-
„zettelijk hem de woorden toe te voegen: „ik zal je verminken, filler".
„althans woorden van een dergelijke strekking";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, zich op 3 januari 1960 om omstreeks 17.40 uur te Bergen op Zoom in gebouw B kamer 26 bevond; dat het heel goed mogelijk is dat hij toen aldaar de vaandrig J. B. M. Stolte, die op dat tijdstip dienst deed als Officier van Piket en van wie hij wist, dat deze zijn meerdere was en die hem toen aldaar gelastte in de cel van de kazerne te gaan, de woorden heeft toegevoegd: „Ik zal je „verminken, filler"; dat hij toen kwaad was omdat hij de cel in moest; dat hij weet dat het woord „filler" een belediging is indien hij dat zegt tegen een vaandrig;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Jacobus Bernardus Stolte:

dat hij op 3 januari 1960 te 17.15 uur de piketdienst in de Wilhelminakazerne te Bergen op Zoom heeft overgenomen; dat hij zich te 17.40 uur in kamer 26 van gebouw B in genoemde kazerne bevond, op welke kamer de soldaat G. M. H. is gelegerd; dat genoemde soldaat even tevoren dronken in de kazerne was binnengebracht; dat hij H. heeft aangezegd te gaan eten en daarna zijn roes te gaan uitslapen in de cel; dat H. bij het halen van zijn eetgerei plotseling was verdwenen; dat hij na enig zoeken onder zijn bed werd gevonden; dat H., toen hij — getuige — twee soldaten opdracht gaf hem daar vandaan te halen, op zijn bed ging liggen; dat, nadat hij genoemde soldaten had gelast hem daaraf te halen, H. opstond en toen onder meer heeft gezegd: „Ik zal je verminken, filler";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „en/althans met enig kwaad heeft bedreigd";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling beleedigen",

voorzien en strafbaar gesteld bij:

artikel 108 juncto artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden

waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 3 januari 1960—4 januari 1960 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van zijn straflijst reeds terzake van het bewezenverklaarde krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de Commandant van beklaagdes onderdeel te bepalen tijd en plaats;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week en bevel tot beklaagdes plaatsing in een strafklasse voor de tijd van drie maanden; voorts bepaling dat dit vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de Commandant van beklaagdes onderdeel te bepalen tijd en plaats — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 29 maart 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers; Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).
Raadsman: Kapitein Mr. Haighton.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 6 januari 1960, opgemaakt door de plv. commandant verbindings ondersteunings compagnie 891 verbindings bedieningsbataljon te Bergen op Zoom, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 5 februari 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende [zie bewijsmiddelen van het vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 3 januari 1960 te Bergen op Zoom in de Wilhelminakazerne opzettelijk de vaandrig J. B. M. Stolte, die op dat tijdstip aldaar dienst deed als officier van piket, derhalve een meerdere in rang, in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd en hem heeft beledigd door alstoen aldaar opzettelijk hem de woorden toe te voegen: „Ik zal je verminken, filler";

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

1. *„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling beledigen"*;
2. *„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen"*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, ten aanzien van het bewezenverklaarde:

dat het woord „filler" in de militaire samenleving wordt gebruikt om een soldaat aan te duiden die — na slechts een beperkte opleiding bij een depot te hebben gehad — bij een ander legeronderdeel wordt geplaatst en in zijn functie bij dat onderdeel nog niet als volwaardig militair kan worden beschouwd; dat derhalve dit woord, toegevoegd aan een vaandrig, minachting uitdrukt en beledigend is; dat beklaagdes opzet om te beledigen voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit werd gepleegd;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven bewezen werd verklaard, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van zijn straflijst reeds terzake van het bewezenverklaarde krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest, met inhouding van soldij gedurende de gehele straftijd;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven bewezen werd verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 augustus 1960

President: Majoor Mr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels K. Timmermans en A. J. Schotman.
Raadsman: Mr. G. Somer.

Beklaagde, dpl. sergeant, pakt een bij het station te Zwolle staand rijwiel en rijdt daarmede weg; hij wordt onmiddellijk daarna in Zwolle staande gehouden.

Primair ten laste gelegde diefstal niet bewezen, omdat niet gebleken is van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening; subsidiair ten laste gelegde wegmaken niet bewezen, omdat met wegmaken in artikel 350 W.Sr. bedoeld wordt zoekmaken en duurzaam aan de beschikkingsmacht van de rechthebbende onttrekken, en niet enkel het wegnemen zoals in casu is geschied.

Vrijspraak; verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.Kr. art. 2, 58; W.Sr. art. 310, 350).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. E. L., geboren 5 april 1938, dpl. sergeant, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 mei 1960 te Zwolle, althans in Neder-„land, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een rijwiel „toebehorende aan Jan aan 't Goor dan wel aan Jan Drogt, althans „toebehorende aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft wegge-„nomen, althans zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht „volgen terzake dat hij alstoen aldaar opzettelijk en wederrechtelijk „een rijwiel dat toebehoorde aan Jan aan 't Goor dan wel aan Jan „Drogt, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft mede-„genomen waardoor dit rijwiel alstoen aldaar voor genoemde eigenaar „opzettelijk en wederrechtelijk is weggemaakt";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 mei 1960 te omstreeks 05.40 uur te Zwolle in de nabijheid van het station der Nederlandse Spoorwegen willens en wetens en zonder dat hij van iemand daartoe recht of toestemming had gekregen een oud bruin gekleurd rijwiel, dat naar hij nu weet het eigendom was van Jan aan 't Goor, heeft medegenomen; dat hij op de Veerallee te Zwolle, terwijl hij op dat rijwiel reed, door een agent van politie is aangehouden waarna dat rijwiel in beslag is genomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 290/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 20 mei 1960 gesloten en getekend door van Leeuwen, Arie, wachtmeester der Ko-

ninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Zwolle der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van: Jan van 't Goor, oud 18 jaar:

dat hij op 13 mei 1960 zijn herenrijwiel, bruin geverfd, merk Lucifer, tegen de afrastering van het station der Nederlandse Spoorwegen te Zwolle had neergezet en wel onafgesloten; dat hij op 16 mei 1960 zijn rijwiel daar miste; dat dit rijwiel zijn eigendom was en hij niemand toestemming had gegeven dat rijwiel weg te nemen; dat hij op 19 mei 1960 naar de Marechaussee in Zwolle is gegaan, waar hem een herenrijwiel is getoond, dat hij herkende als zijn eigendom;

Willem S., oud 20 jaar:

dat hij op 15 mei 1960 te omstreeks 05.30 uur tezamen met L. zich te Zwolle heeft bevonden bij het station der Nederlandse Spoorwegen aldaar; dat zij daar toen tegen de afrastering van het station der Nederlandse Spoorwegen enkele fietsen zagen staan; dat zij toen hebben gekeken of er ook fietsen bij stonden, die niet op slot stonden; dat dit het geval bleek te zijn; dat hij heeft gezien, dat L. op een herenrijwiel, bruin van kleur, is gestapt en dat zij samen, nadat hij zelf een zwart herenrijwiel had gepakt, daarmee zijn weggereden in de richting Wezep; dat zij halverwege de Veerallee te Zwolle door een agent van politie zijn aangehouden en mee zijn genomen naar het politiebureau;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal van de gemeentepolitie te Zwolle op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 15 mei 1960 gesloten en getekend door van der Lei, Anne, adspirant van de politie der gemeente Zwolle zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op zondag 15 mei 1960 te omstreeks 05.45 uur twee militairen met door hen bestuurde rijwielen zag rijden over de Veerallee te Zwolle; dat hij deze militairen heeft staande gehouden, die respectievelijk opgaven geheten te zijn: W. J. W. L., sergeant en W. S., sergeant; dat zij toegaven de rijwielen, waarop zij reden, te hebben weggenomen; dat hij deze rijwielen in beslag heeft genomen en ter beschikking heeft gesteld van de Districtscommandant der Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad van mening is, dat het primair ten laste gelegde niet bewezen moet worden verklaard, daar het „oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening" ontbreekt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van mening is, dat met het woord „wegmaken" in artikel 350 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoeld wordt „zoekmaken", duurzaam onttrekken aan de beschikkingsmacht van de rechthebbende, en niet het enkele wegnemen van het rijwiel, zoals in casu is geschied, zodat het bewezen verklaarde niet oplevert het feit zoals omschreven in artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht, zodat beklaagde ook van het subsidiair ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat de gedragingen welke aan de ten laste legging ten grondslag liggen ernstig in strijd zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp zoals dit is omschreven in artikel 2 lid 1 van

de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 2, 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde primair of subsidiair is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 november 1960

President: Majoor Mr. K. N. Korteweg (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel K. Timmermans en Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst. *Raadsman:* 1e luitenant E. B. van Erp Taalman Kip.

Opzettelijk een meerdere in het openbaar uitschelden (een soldaat voegt in een treincoupé een sergeant het woord „filler" toe); opzettelijk onderscheidingstekenen dragen behorende bij een ambt dat hij niet bekleedt (na even de coupé verlaten te hebben, daarin teruggekeerd, voorzien van onderscheidingstekenen van vaandrig); opzettelijke ongehoorzaamheid (geweigerd zijn legitimatiebewijs af te geven; geweigerd in de trein te blijven tot Nijmegen) en feitelijke insubordinatie (toen de sergeant voor hem ging staan om hem het uitstappen te beletten, met zijn lichaam tegen de sergeant geduwd).

(W.M.Sr. art. 108, 114, 117, 120; W.Sr. art. 196).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. H., geboren 15 augustus 1938, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 22 mei
„1960 in de trein van Roermond naar Cuijk, althans in Nederland,

„1e. opzettelijk zijn meerdere de sergeant J. Th. F. Oostdijk in het
„openbaar heeft uitgescholden voor filler dan wel in diens tegenwoor-
„digheid daarmede bespot;

„2e. opzettelijk de onderscheidingstekenen van vaandrig of adju-
„dant op de kraag van zijn veldblouse heeft gedragen, terwijl hij sol-
„daat was;

„3e. heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoor-
„zamen aan de hem door zijn meerdere de sergeant Oostdijk gegeven
„dienstbevelen zijn militair legitimatiebewijs te tonen dan wel zijn

„militaire gegevens te verstrekken en in de trein te blijven, welke be-
„velen hem, beklaagde, werden gegeven omdat hij aanvankelijk zon-
„der doch later met de onderscheidingstekenen van vaandrig op zijn
„veldblouse in een coupé van een trein der Nederlandse Spoorwegen
„was verschenen, waardoor het vermoeden bestond dat hij geen vaan-
„drig was en die sergeant hem deswege aan de Koninklijke Mare-
„chaussee te Nijmegen wilde overgeven;

„4e. opzettelijk gewelddadig zich heeft verzet tegen zijn meerdere
„de sergeant Oostdijk door te rukken, te trekken en te duwen toen
„deze sergeant hem, beklaagde, in de trein wilde laten verblijven om
„mee te reizen naar Nijmegen ter overgave aan de Koninklijke Mare-
„chaussee omdat hij, beklaagde, zich in die trein ernstig had mis-
„dragen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich op 22 mei 1960, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, was ingedeeld bij de Stoottroepen en in militair uniform was gekleed, in een trein van de Nederlandse Spoorwegen heeft bevonden, die te omstreeks 23.00 uur uit Roermond was vertrokken op weg naar Nijmegen, terwijl hij in Cuijk moest uitstappen; dat hij toen in die trein moeilijkheden heeft gehad met een militair van de Koninklijke Luchtmacht, die in uniform was gekleed en die, naar hij aan de door hem gedragen onderscheidingstekenen kon zien, sergeant was; dat hij nu weet, dat die sergeant de sergeant J. Th. F. Oostdijk was, een militaire meerdere van hem; dat hij wel weet, dat in de militaire dienst het woord „filler" als scheldwoord wordt gebruikt; dat die sergeant Oostdijk hem op een gegeven moment bevolen heeft, zijn militair legitimatiebewijs te tonen en dat die sergeant hem naderhand ook bevolen heeft om in de trein te blijven en mee naar Nijmegen te gaan; dat hij dit alles heeft geweigerd en dat hij zijn militair legitimatiebewijs niet heeft getoond en dat hij toch in Cuijk de trein heeft verlaten; dat hij wel had begrepen, dat al die bevelen van de sergeant dienstbevelen waren, hem door een militaire meerdere gegeven en dat die sergeant hem die bevelen gaf, omdat hij tevoren moeilijkheden met hem (sergeant) had gemaakt; dat, toen hij in Cuijk uit de trein wilde stappen, sergeant Oostdijk hem dit heeft proberen te beletten, door voor hem te gaan staan; dat hij toen met zijn lichaam heeft geprobeerd de sergeant weg te duwen, maar dat hij, toen hem dat niet lukte, via een coupéraam de trein heeft verlaten; dat er hierna nog een relletje op het station te Cuijk was, maar dat hij ten slotte door de Marechaussee is meegenomen;

Overwegende, dat Oostdijk, Jacobus Theodorus Franciscus, oud 23 jaar, reserve-sergeant der Koninklijke Luchtmacht, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij, terwijl hij toen als reserve-sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, op 22 mei 1960 was gekleed in het

uniform dier Luchtmacht en was voorzien van de onderscheidingstekenen van zijn rang, zich in een coupé van een trein der Nederlandse Spoorwegen heeft bevonden terwijl deze trein onderweg was van Roermond naar Nijmegen en om pl.m. 23.10 uur uit Roermond was vertrokken; dat hij toen in die trein, rijdende tussen Roermond en Cuijk, moeilijkheden heeft gehad met beklaagde, die in militair uniform der Koninklijke Landmacht was gekleed; dat beklaagde even na Roermond in de coupé kwam zitten, waarin hij, getuige, zat, met zijn verloofde, mej. Rouw, en even later tegen hem zonder dat daartoe enige aanleiding was geweest, onder andere zeide: „filler"; dat hij nog meer scheldwoorden heeft gebruikt; dat, aangezien zich in hun coupé nog andere — mindere — militairen en ook burgers bevonden, hij zich door de uitdrukking „filler" beledigd en bespot voelde; dat beklaagde hierop even de coupé verliet en, toen hij weer de coupé binnenkwam, op de kraag van zijn veldblouse de rangonderscheidingstekenen van vaandrig of adjudant droeg, welke hij te voren niet had gedragen; dat hij, getuige, omdat hij het zaakje niet vertrouwde, hierop beklaagde het dienstbevel heeft gegeven hem zijn militair identiteitsbewijs te geven, omdat hij nu wilde weten, met wien hij eigenlijk te doen had; dat beklaagde weigerde aan zijn bevel te gehoorzamen en dat hij hem zijn militair identiteitsbewijs niet heeft gegeven; dat beklaagde in plaats daarvan zei, dat hij vaandrig was, dat hij (getuige) in de houding moest gaan staan en dat hij (getuige) zich tegenover beklaagde moest legitimeren; dat beklaagde hierop de coupé weer heeft verlaten; dat hij beklaagde even later zonder de onderscheidingstekens van vaandrig zag lopen; dat hij bij het stoppen van de trein te Venray, de stationschef aldaar heeft gevraagd de Koninklijke Marechaussee te Nijmegen te waarschuwen; dat hij te Cuijk merkte, dat beklaagde de trein wilde verlaten; dat hij beklaagde toen het dienstbevel heeft gegeven om in de trein te blijven tot Nijmegen, omdat hij de bedoeling had, gezien het tussen hen voorgevallene, beklaagde aan de Koninklijke Marechaussee te Nijmegen over te geven; dat hij voor beklaagde is gaan staan om hem te beletten uit te stappen, omdat het duidelijk was, dat beklaagde dat toch wilde doen; dat beklaagde hierop een dreigende houding tegen hem aannam en hem met zijn lichaam probeerde weg te duwen; dat beklaagde even later door een coupéraam is ontsnapt; dat het hem even later is gelukt beklaagde met behulp van anderen aan de Koninklijke Marechaussee over te geven;

Overwegende, dat Rijnders, Franciscus, Ludovicus Maria, oud 20 jaar, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 22 mei 1960 in de trein die te omstreeks 23.00 uur uit Roermond was vertrokken en waarmee zij toen reden in de richting Nijmegen, heeft meegemaakt, dat de in uniform gekleede sergeant Oostdijk van de Koninklijke Luchtmacht moeilijkheden heeft gehad met beklaagde, die in uniform der Koninklijke Landmacht was gekleed; dat hij op een gegeven moment zag, dat beklaagde, die de indruk wekte gedronken te hebben, naast de verloofde van sergeant Oostdijk

ging zitten en dat hij beklaagde toen verschillende opmerkingen heeft horen maken; dat beklaagde, na even weggeweest te zijn, weer de coupé binnenkwam; dat beklaagde toen op de kraag van zijn veldblouse de onderscheidingstekenen van vaandrig of adjudant droeg, die hij even te voren niet had gedragen; dat hij toen de sergeant Oostdijk aan beklaagde het bevel heeft horen geven, dat hij zijn militair legitimatiebewijs moest tonen; dat beklaagde dit niet deed, maar iets bazelde, dat hij vaandrig was en de sergeant maar voor hem in de houding moest gaan staan en dat de sergeant zijn legitimatiebewijs maar eens moest laten zien; dat sergeant Oostdijk hierop niet reageerde en beklaagde de coupé weer verliet; dat hij beklaagde daarna weer heeft gezien zonder die onderscheidingstekenen op zijn kraag; dat sergeant Oostdijk, toen beklaagde in Cuijk de trein wilde verlaten, voor hem ging staan om hem dit te beletten, daarbij zeggende: „Je gaat mee naar Nijmegen" of „Je blijft in de trein"; dat beklaagde met zijn lichaam sergeant Oostdijk probeerde weg te duwen en dat, toen dit niet lukte, beklaagde even later, via een coupéraam, toch die trein is uitgekomen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der bewezen verklaarde feiten slechts bezigend voorzover daarop betrekking hebbende — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 22 mei 1960 in de trein van Roermond naar Cuijk,

1e. opzettelijk zijn meerdere de sergeant J. Th. F. Oostdijk in het openbaar heeft uitgescholden voor filler;

2. opzettelijk de onderscheidingstekenen van vaandrig of adjudant op de kraag van zijn veldblouse heeft gedragen terwijl hij soldaat was;

3e. heeft geweigerd te gehoorzamen aan de hem door zijn meerdere de sergeant Oostdijk gegeven dienstbevelen zijn militair legitimatiebewijs te tonen en in de trein te blijven, welke bevelen hem, beklaagde, werden gegeven omdat hij aanvankelijk zonder doch later met de onderscheidingstekenen van vaandrig op zijn veldblouse in een coupé van een trein der Nederlandse Spoorwegen was verschenen, waardoor het vermoeden bestond dat hij geen vaandrig was en die sergeant hem deswege aan de Koninklijke Marechaussee te Nijmegen wilde overgeven;

4e. opzettelijk gewelddadig zich heeft verzet tegen zijn meerdere de sergeant Oostdijk door te rukken, te trekken en te duwen toen deze sergeant hem, beklaagde, in de trein wilde laten verblijven om mee te reizen naar Nijmegen ter overgave aan de Koninklijke Marechaussee omdat hij, beklaagde, zich in die trein ernstig had misdragen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„als militair opzettelijk zijn meerdere in het openbaar uitschelden",*
2. *„opzettelijk onderscheidingstekenen dragen, behorende tot een „ambt, dat hij niet bekleedt",*

3. *„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, meer-„malen gepleegd",*
4. *„feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 108 lid 1 Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 196 Wetboek van Strafrecht,
3. artikel 114 lid 1 en 2 Wetboek van Militair Strafrecht,
4. artikel 120 j° artikel 117 lid 1 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 30 november 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Mr. J. Pruim.

Nietigverklaring van de dagvaarding omdat daarin niet voldoende is aangegeven omstreeks welke tijd het feit zou zijn gepleegd (de ten-lastelegging vermeldde: „op twee of een niet met juistheid aan te „geven tijdstippen of tijdstip . . .").

(R.L. art. 114).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. D., geboren 16 september 1939, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht,

„I. op twee of een niet met juistheid aan te geven tijdstippen of „tijdstip, iedere maal te Oirschot of te Oirschot,

„Primair: iedere maal met het oogmerk of met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen in totaal twee blikken, „inhoudende elk een liter remolie O.F.20, toebehorende aan de Staat „der Nederlanden;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-„oordeling mocht volgen,

„Subsidiair: telkens opzettelijk of opzettelijk in totaal twee blikken, „inhoudende elk een liter remolie O.F.20, toebehorende aan de Staat „der Nederlanden, welke hij, anders dan door misdrijf onder zich had, „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

II. op niet met juistheid aan te geven tijdstippen in het jaar 1960, „iedere maal te Oirschot althans in Nederland, telkens opzettelijk in „totaal vijf droge batterijen voor staaflantaarn B.A.30 en negen blikjes „inhoudende alcoholbranders, al welke goederen, toebehorende aan de „Staat der Nederlanden, hij, beklaagde, tijdens oefeningen, althans

„anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft „toegeëigend";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 11 oktober 1960, opgemaakt door de Commandant B-Compagnie 16e Bataljon Limburgse Jagers te La Courtine, blijkt, dat beklaagde van 5 februari 1959 tot 20 augustus 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat waar het sub I ten laste gelegde niet voldoet aan de daaraan bij artikel 114 van de Regtspleging Landmagt op straffe van nietigheid gestelde vereisten, de tenlastelegging ten aanzien van het sub I ten laste gelegde nietig is;

Overwegende te dien aanzien dat in het sub I ten laste gelegde niet voldoende is aangeduid omstreeks welke tijd het feit zou zijn gepleegd;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Verduistering, meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: nietig-verklaring der tenlastelegging ten aanzien het het sub I ten laste gelegde en veroordeling van beklaagde, ten aanzien van de sub II als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten, tot betaling van een geldboete van f 25,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 22 augustus 1961

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.), Mr. Van Lookeren Campagne (plv.).

Het eerste echelonsonderhoud van de tot een verbandplaatscompagnie behorende motorrijtuigen was met „zeer slecht" beoordeeld. De verantwoordelijke C.C., kapitein-arts, werd deswege gestraft.

De C.C. had bij voortduring zijn gebrek aan chauffeurs en deskundig personeel mondeling kenbaar gemaakt aan zijn B.C. De C.C. mocht verwachten dat zijn B.C. aan deze mondeling kenbaar gemaakte moeilijkheden evenzeer aandacht zou besteden als aan die welke hem schriftelijk worden gemeld.

Anders dan de beklagmeerdere was het H.M.G. niet overtuigd, dat een academische vorming tot arts bijdraagt tot het verkrijgen van inzicht omtrent het eerste echelonsonderhoud van motorrijtuigen, noch

dat het uitoefenen van de functie van C.C. gedurende een half jaar daartoe voldoende is voor iemand die geen verstand van motorvoertuigen heeft en die blijkens het oordeel van zijn B.C. voor deze functie ongeschikt is. Evenmin was het Hof overtuigd, dat het falen als C.C. was te wijten aan gebrek aan ijver nu deze, blijkens de beschikking waarvan beklag, wordt beoordeeld als iemand die ieder inzicht mist om een compagnie te kunnen leiden.

Beklag gegrond; beklagbeschikking vernietigd alsmede de opgelegde straf.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 juni 1961, waarbij de kapitein-arts . . ., rnr. 29.07.13.212, dienende bij het . . . Geneeskundige Bataljon Verbandplaatscompagnie, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant 1e Legerkorps over de straf van acht dagen licht arrest, hem opgelegd door de commandant . . . Divisie wegens:

„Nadat hij erop gewezen was, dat de onderhoudstoestand van de „tot zijn compagnie behorende motorrijtuigen slecht was en hem de „nodige adviezen waren gegeven teneinde daarin verbetering te krij„gen, volstrekt onvoldoende zorg aan de materie besteed, waardoor „bij een ca. 3 maanden later gehouden inspectie het 1e echelonsonder„houd met ‚zeer slecht" werd beoordeeld",

bij welke beschikking — op 27 juni 1961 genomen en op dezelfde dag ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met wijziging van de opgelegde straf in een berisping en met wijziging van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Bekend zijnde met de slechte onderhoudstoestand van de tot zijn „compagnie behorende wielvoertuigen en er van overtuigd zijnde dat „hij met de beschikbare krachten en middelen hierin zelf geen ver„betering kon brengen, nagelaten deze onaanvaardbare toestand tijdig „nadrukkelijk aan zijn commandant te melden, waardoor op het hogere „echelon maatregelen achterwege bleven en bij een inspectie van het „Materieel Inspectie Orgaan het 1e echelonsonderhoud met „zeer „„slecht" werd beoordeeld. Bovendien moet worden verwacht van „iemand met een academische vorming, dat hij na meer dan een half „jaar praktijk als compagniescommandant, voldoende inzicht heeft „verkregen omtrent het 1e echelonsonderhoud, zodat hem in deze on„voldoende ijver kan worden verweten. Bij de bepaling van de straf is „in aanmerking genomen dat van de zijde van de Bataljonscomman„dant onvoldoende controle is uitgeoefend";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat het Hof het verwijt, dat klager niet tijdig nadrukkelijk de slechte onderhoudstoestand van de tot zijn compagnie

behorende wielvoertuigen aan zijn commandant heeft gemeld, op grond van de desbetreffende overweging uit de beklagbeschikking aldus opvat dat klager naar het oordeel van de beklagmeerdere verzuimd heeft zijn moeilijkheden tijdig *schriftelijk* aan zijn bataljonscommandant kenbaar te maken;

Overwegende immers, dat klager wèl volgens de beklagbeschikking, „zich bewust zijnde dat het onderhoud van zijn wielvoertuigen zijn „bijzondere aandacht vereiste, zijn gebrek aan chauffeurs en deskundig „personeel bij voortduring heeft kenbaar gemaakt aan zijn bataljons„commandant', terwijl klagers bataljonscommandant voorts heeft verklaard, dat hij herhaaldelijk klagers moeilijkheden ten aanzien van goed kader met klager heeft *besproken,* maar, gezien het tekort aan technisch personeel en omdat er voor eerste echelonsonderhoud geen technisch onderlegd personeel vereist is, niet heeft kunnen voldoen aan verzoeken van klager met betrekking tot deze moeilijkheden;

Overwegende, dat derhalve klagers bataljonscommandant geacht moet worden geheel op de hoogte te zijn geweest van klagers moeilijkheden om de voertuigen van zijn compagnie volgens de voorschriften te doen onderhouden;

Overwegende, dat een compagniescommandant mag verwachten dat zijn bataljonscommandant aan mondeling kenbaar gemaakte moeilijkheden evenzeer aandacht zal besteden als aan die welke schriftelijk worden gemeld;

Overwegende voorts, dat het Hof niet de overtuiging heeft dat een academische vorming tot arts bijdraagt tot het verkrijgen van inzicht omtrent het eerste echelonsonderhoud van motorrijtuigen, noch dat het uitoefenen van de functie van compagniescommandant gedurende een half jaar daartoe voldoende is voor iemand die geen verstand van motorvoertuigen heeft en blijkens het oordeel van zijn bataljonscommandant voor deze functie ongeschikt is;

Overwegende, dat het Hof evenmin overtuigd is, dat klagers falen als compagniescommandant aan gebrek aan ijver te wijten is, nu klager blijkens de desbetreffende overweging van de beklagbeschikking wordt beoordeeld als iemand die ieder inzicht mist om een compagnie te kunnen leiden;

Overwegende, dat derhalve het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (Eerste Kamer)

Vonnis van 25 januari 1961

Voorzitter: Mr. Slotemaker; *Leden:* Mrs. Lycklama en Van der Ham.

Verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor afgewezen, nu dit een zaak betreft (Ambtenarenwet-geding voor de Centrale Raad van Beroep), tot kennisneming waarvan de gewone rechter niet bevoegd is.

(Rv. artt. 876-881).

F. A. C. Alting Siberg te 's-Gravenhage, proc. Mr. L. D. Pels Rijcken, adv. Mr. W. H. Vermeer te Amsterdam, verzoekers, tegen: de Inspecteur van de Verbindingsdienst, thans zijnde de brigade-generaal J. W. E. Mulder te 's-Gravenhage, verweerder.

Verzoekschrift valetudinaire enquête:

1. Verzoeker, sergeant-majoor bij de Verbindingsdienst der Koninklijke Landmacht, heeft bij klaagschrift d.d. 5 dec. 1960 bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht beroep aangetekend tegen de beslissing van verweerder van 11 nov. 1960 nr. 60C/S1/10.386/A, waarbij verweerder, gelezen het advies van de Commissie Bezwaarschriften, heeft afgewezen het door verzoeker ingediende bezwaarschrift tegen de rubrieken 13, 14 I, 15 en 16 voorkomende in de over hem uitgebrachte beoordeling van de Kapitein der Infanterie H. B. J. G., al welke rubrieken zijn gewaardeerd met „CD", op grond waarvan verzoeker niet in aanmerking zal worden gebracht voor bevordering tot de rang van Adjudant-Onderofficier.

2. Verzoeker wenst in voormeld twistgeding voor de Centrale Raad van Beroep als getuige voor te brengen en te doen horen de gewezen 1e luitenant W. E. te 's-Gravenhage, welke gewezen officier gedurende een belangrijk deel van het beoordelingstijdvak zijn onmiddellijke en enige directe chef is geweest.

3. Genoemde E. heeft de dienst der Kon. Landmacht verlaten en is voornemens op 5 febr. 1961 Nederland voor goed te verlaten, immers te emigreren.

4. Vermits de Ambtenarenwet een voorlopig getuigenverhoor niet kent, wil verzoeker deze getuige onverwijld doen horen door een door Uw Rb. te benoemen R.-C. op de voet van art. 876 e.v. Rv.

5. Verzoeker wil alsdan aan de getuige de vragen doen stellen: enz.

Beschikking:

O. dat de artt. 876 e.v. Rv. geen toepassing kunnen vinden voor het houden van een voorlopig getuigenverhoor hetwelk, gelijk in casu, betreft een zaak tot kennisneming waarvan de gewone rechter niet bevoegd is;

Beschikkende:

Wijst het verzoek af.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1961, No. 343).

Kantongerecht te 's-Gravenhage

Vonnis van 10 maart 1961

Kantonrechter: Mr. C. J. M. van den Dungen.

Zandwegen van gelijke orde?

Nu in casu het fietspad langs de zandweg verhard was, had de militaire jeep, die reed over een deze weg kruisende zandweg, voorrang moeten verlenen aan de over dat verharde fietspad rijdende bromfietsbestuurder.

(B.W. art. 1401; W.V.W. art. 1; W.V.R. art. 27).

N.V. Alg. Verzekering en Herverzekering Maatsch. „Uranus" te Antwerpen en te Roosendaal, gem. Roosendaal en Nispen, eiseres, gem.: C. A. van Koetsveld, tegen: de Staat der Nederlanden (Departement van Defensie), te 's-Gravenhage, gedaagde, gem.: Mr. J. v. d. Spek.

Ten aanzien van het recht:

O. dat tussen pp. vaststaat, dat een jeep, eigendom van ged., bestuurd door soldaat K., voor wiens wijze van rijden ged. aansprakelijk is, op 22 sept. 1959 te Rucphen over de zandweg, genaamd de Antwerpse baan reed en vanaf die zandweg het die weg kruisende verharde rijwielpad, gelegen naast een onverharde zandweg, genaamd de Roosendaalse baan, opreed en daar in botsing kwam met de door eiseres verzekerde bromfietsbestuurster B. en haar bromfiets, waarmede zij komende voor K. van rechts het verharde rijwielpad volgde, tengevolge waarvan haar bromfiets beschadigd werd;

dat voorts in confesso is, dat eiseres de kosten tot herstel dier schade ad f 116,40 heeft betaald en deswege gesubrogeerd is in de aanspraken, welke B. jegens ged. kan geldend maken;

dat eiseres deze kosten van ged. terugvordert, doch dat ged. aanvoert, dat soldaat K. geen schuld treft, omdat de zandwegen van gelijke rangorde zijn, zodat de bromfiets-berijdster de doorgang voor de jeep had moeten vrijlaten;

dat ged. deze stelling nader adstrueert door te betogen, dat de hoofdweg de rangorde van het rijwielpad bepaalt;

dat — nu niet anders is gesteld — mag worden aangenomen, dat ter plaatse van de botsing het verharde rijwielpad en de onverharde parallel lopende zandweg tezamen de Roosendaalse baan uitmaken;

dat dus ingevolge art. 1 eerste lid in fine van de Wegenverkeerswet het verharde rijwielpad deel uitmaakt van de Roosendaalse baan;

dat dit echter nog niet betekent — zoals ged. blijkbaar voorstaat — dat de Roosendaalse baan ter plaatse als een onverharde weg zou moeten worden aangemerkt maar wel als een weg met een verhard rijwielpad en een onverharde rijbaan;

dat, indien de Roosendaalse baan slechts bestond uit een verhard rijwielpad (dat dan ingevolge art. 1 ten eerste van de Wegenverkeerswet als een weg zou moeten worden aangemerkt) het verkeer, dat zich

over de onverharde Antwerpse baan zou bewegen, bij de kruising van beide wegen aan het verkeer, dat zich over de Roosendaalse baan zou bewegen voorrang zou moeten geven ingevolge art. 27 tweede lid sub *c* van het Wegenverkeersreglement;

dat deze verplichting voor de bestuurders van voertuigen die over de Antwerpse baan rijden naar Onze mening blijft bestaan, nu de Roosendaalse baan niet enkel bestaat uit een verhard rijwielpad doch uit nog meer, namelijk ook nog uit een parallel lopende zandweg;

dat in deze opvatting het bepaalde bij art. 27 tweede lid sub *c* van het Wegenverkeersreglement het meeste tot zijn recht komt en op ongecompliceerde wijze een richtlijn geeft voor de weggebruikers, welke bepaalt, dat zij, als zij op zandwegen rijden, voorrang moeten verlenen aan het verkeer, dat over een verharde weg (baan of pad) rijdt, die hun weg kruist of op hun baan uitkomt; terwijl anderzijds de berijders van een verharde weg (baan of pad) wat onbezorgder kunnen genieten van de bestrating, die de overheid te hunnen behoeve liet aanbrengen;

dat toch de overheid door het rijwielpad van de Roosendaalse baan te verharden kennelijk heeft willen bevorderen, dat het rijwielverkeer op die baan een vlot verloop heeft en dit verkeer heeft bevoorrecht boven het andere verkeer, dat aldaar slechts een onverharde baan ter beschikking heeft;

dat, indien op een bepaalde plaats een andere voorrangsregeling t.a.v. het verkeer, dat zich beweegt op kruisende of splitsende verharde en onverharde wegen, gewenst is, dit kan worden bereikt door het plaatsen van verkeersborden;

dat niet is gesteld of gebleken, dat de bromfietsbestuurster B. onvoorzichtig heeft gereden of een fout heeft gemaakt en dat ged. toegeeft, dat inzittenden van een jeep soldaat K. nog hebben gewaarschuwd voor de kruising, kort voordat hij deze opreed, zodat hij als de schuldige veroorzaker van de aanrijding moet worden aangemerkt en ged. jegens eiseres aansprakelijk is voor de daarbij veroorzaakte schade, die zij aan haar verzekerde heeft vergoed;

dat de vordering van eiseres dus toewijsbaar is en dat ged. als de in het ongelijk te stellen partij de kosten van het geding moet dragen; enz.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1961, No. 349).

Arrondissementsrechtbank te Rotterdam (Strafkamer)

Vonnis van 24 november 1960

Voorzitter: Mr. Schipper; *Leden:* Mrs. Brunner en Slagter.

Toepasselijkheid van het beginsel „geen straf zonder schuld" t.a.v. het misdrijf van art. 247 Sr., ondanks aard en strekking van deze bepaling.

In de wettelijke omschrijving van art. 247 Sr. komt het woord opzettelijk niet voor. Dit betekent niet dat ten deze het beginsel „geen „straf zonder schuld" niet zou gelden. Ter t.r.z. is komen vast te staan

dat de getuige L. G. aan de verd. heeft medegedeeld zestien jaar oud te zijn, terwijl de Rb. uit eigen waarneming bekend is, dat deze getuige het uiterlijk voorkomen heeft als van een vrouw, die de leeftijd van zestien jaren reeds is gepasseerd. Onder die omstandigheden kan aan de verd., naar het oordeel van de Rb., ondanks de aard en de strekking van de onderhavige strafbepaling, geen verwijt in strafrechtelijke zin worden gemaakt.

(Sr. artt. 247, 37—44).

Bij dagv. is aan verd. te laste gelegd:

I. dat hij te S. op of omstreeks 5 aug. 1960 opzettelijk ontuchtig het alstoen 14-jarige meisje L. G., geb. 8 jan. 1946, aan haar al dan niet met kleding bedekte vrouwelijkheid heeft bevoeld en betast;

II. dat hij te S. op of omstreeks 5 aug. 1960 buiten echt vleselijke gemeenschap heeft gehad met het meisje A. d. K., geb. 21 mei 1945;

althans dat hij op plaats en tijd voormeld opzettelijk ontuchtige handelingen heeft gepleegd met het alstoen 15-jarige meisje A. d. K., geb. 21 mei 1945.

De verd. heeft ter t.r.z. — zakelijk gerelateerd — onder meer opgegeven: enz.

De feiten, hierboven bewezen verklaard, leveren op:

1e. Met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren ontuchtige handelingen plegen, strafbaar krachtens art. 247 Sr.;

2e. Buiten echt vleselijke gemeenschap hebben met een vrouw die de leeftijd van twaalf, maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, strafbaar krachtens art. 245 Sr.

Met betrekking tot hetgeen hiervoor is bewezen verklaard van het aan de verd. sub I telaste gelegde heeft de Rb. het volgende overwogen:

Art. 247 Sr. vereist niet dat het opzet van de dader zich uitstrekt tot de omstandigheid dat zijn handelen iemand beneden de leeftijd van zestien jaren betreft. In de wettelijke omschrijving komt het woord opzettelijk niet voor. Dit betekent niet dat ten deze het beginsel „geen „straf zonder schuld" niet zou gelden.

Ter t.r.z. is nu komen vast te staan, dat de getuige L. G. aan de verd. heeft medegedeeld zestien jaar oud te zijn, terwijl de Rb. uit eigen waarneming bekend is, dat deze getuige het uiterlijk voorkomen heeft als van een vrouw, die de leeftijd van zestien jaren reeds is gepasseerd.

Onder die omstandigheden kan aan de verd., naar het oordeel van de Rb., ondanks de aard en de strekking van de onderhavige strafbepaling, geen verwijt in strafrechtelijke zin worden gemaakt.

Op grond van afwezigheid van alle schuld is de verd. terzake niet strafbaar en dient hij van alle rechtsvervolging te worden ontslagen.

Terzake van het hiervoor sub II bewezen verklaarde feit is de verd. echter wèl strafbaar.

(Terzake van dat feit volgt veroordeling tot gevangenisstraf van 10 maanden, met aftrek van voorl. hechtenis. Met betrekking tot het t.a.v. het sub I telastegelegde overwogene: vgl. H. R. 20 jan. 1959, N. J. 1959 nrs 102 en 103, met noot W. P. — *Red.*).

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1961, No. 400).

Politierechter te Hollandia

Vonnis van 21 december 1959

Politierechter: Mr. Boekraad.

Geldigheid internationaal rijbewijs in Ned. N.-Guinea.

Een internationaal rijbewijs afgegeven ingevolge art. 7 van het internationaal verdrag betreffende het verkeer met motorrijtuigen, op 24 april 1926 te Parijs gesloten, dient in Ned. N.-Guinea als geldig te worden beschouwd. Het aan bekl. op 23 juli 1958 te 's-Gravenhage afgegeven internationale rijbewijs voldoet aan deze voorwaarden, doch kan ten deze niet als geldig worden aangemerkt, omdat het op 22 juli 1959 te 24.— uur zijn geldigheid had verloren, terwijl het feit door bekl. op 23 juli 1959 te 14.40 uur is gepleegd.

(W.V.W. artt. 9, 23).

O. dat — niettegenstaande de t. t.r.z. gedane ontkentenis van bekl. — op grond van de t. t.r.z. onder ede afgelegde verklaring van de getuige F. F. E., Hoofdagent van Politie I te Hollandia, alsmede op grond van de inhoud van het t. t.r.z. voorgelezen en aan bekl. voorgehouden ambtsedig p.-v., genummerd en gedateerd 83/0/SH/59 — 23 juli 1959, opgemaakt door F. F. E. voornoemd, en voorts op grond van de door bekl. t. t.r.z. getoonde — nader te vermelden — internationale rijbewijzen en de daaromtrent gevoerde — en nader te vermelden — correspondentie, t. t.r.z. overgelegd, dit alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen dat bekl. het hem telastegelegde feit heeft gepleegd en daaraan schuldig is, te weten dat hij op 23 juli 1959 te Hollandia als bestuurder van een personenauto (kenteken NG-17), daarmede ter hoogte van de Bernhardbrug heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Havenweg, zonder aan de Politie te kunnen tonen een geldig rijbewijs, welk feit oplevert de overtreding, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 4 sub *a* jo. art. 15 jo. art. 48 lid 1 Wegverkeersordonnantie, zodat bekl. daaraan behoort te worden schuldig verklaard en terzake tot straf behoort te worden veroordeeld;

O. dienaangaande, dat bekl. op 23 juli 1959 te Hollandia na staande houding door de Politie, i.c. door de Hoofdagent van Politie I F. F. E., aan deze niet heeft kunnen tonen — en niet heeft getoond — een geldig te zijnen name gesteld nationaal Ned. Nieuwguinees rijbewijs, afgegeven op grond van de terzake in Ned. Nieuw-Guinea vigerende wettelijke voorschriften;

O. dat bekl. ten tijde en ter plaatse in de t.l.l. genoemd aan verbalisant slechts heeft kunnen tonen — en ook heeft getoond — drie te zijnen name gestelde internationale rijbewijzen, te weten:

a. een, volgens vermelding op het rijbewijs, afgegeven te Hollandia op 26 juli 1957 en genummerd A-093;

b. een, volgens vermelding op het rijbewijs, afgegeven te 's-Gravenhage op 23 juli 1957 en genummerd 140905;

c. een, volgens vermelding op het rijbewijs, afgegeven te 's-Gravenhage op 22 juli 1959 en genummerd AB no. 5761;

O. dat uit de door bekl. t. t.r.z. geproduceerde en met „A", „B", „C" en „D" door Ons gewaarmerkte correspondentie, gevoerd tussen hem, bekl., en de Kon. Ned. Automobiel Club resp. de Kon. Ned. Toeristenbond ANWB, beiden te Den Haag, blijkt: eerstens, dat het hierboven onder *b* vermelde bewijs niet een internationaal rijbewijs, doch een internationaal wagenbewijs daarstelt en deswege ten deze verder buiten beschouwing kan worden gelaten en voorts, dat het hierboven onder *c* genoemde internationale rijbewijs aan bekl. is afgegeven te 's-Gravenhage op 23 juli 1958 en niet op 22 juli 1959, zoals op dat rijbewijs staat vermeld;

O. in dit verband dat art. 24 Wegverkeersordonnantie (laatstelijk herzien bij ordonnantie van 25 april 1959 no. 88, Gouvernementsblad 1959 no. 18) het bezit van een nationaal Ned. Nieuwguinees rijbewijs niet verplichtend stelt voor:

1. de niet in Ned. Nieuw-Guinea inwonende bestuurder van een motorrijtuig, die in het bezit is van een geldig, buiten Ned. Nieuw-Guinea afgegeven nationaal of internationaal rijbewijs, als bedoeld in art. 24 Verdrag nopens het wegverkeer, gesloten te Genève op 19 sept. 1949 (art. 24 lid 1 Wegverkeersordonnantie);

2. de bestuurder van een motorrijtuig, die in het bezit is van een geldig internationaal rijbewijs, afgegeven ingevolge art. 7 van het internationaal verdrag betreffende het verkeer met motorrijtuigen, op 24 april 1926 te Parijs gesloten (art. 24 lid 2 Wegverkeersordonnantie);

O. dat het eerste lid van art. 24 Wegverkeersordonnantie ten deze niet van toepassing kan zijn, aangezien Ons uit eigen wetenschap bekend is, dat bekl. reeds geruime tijd metterwoon in Hollandia is gevestigd en derhalve niet kan worden aangemerkt als een „niet in Ned. „Nieuw-Guinea inwonende bestuurder" in de zin van deze bepaling;

O. dat het bedoeld artikellid bovendien niet van toepassing is, aangezien t. t.r.z. is gebleken dat de beide, hierboven onder *a* en *c* vermelde, internationale rijbewijzen én blijkens het model én blijkens de daarop gestelde tekst (op de frontpagina is letterlijk gesteld: „Inter-„nationaal Verdrag van 24 april 1926") zijn afgegeven niet ingevolge art. 24 Verdrag nopens het wegverkeer, gesloten te Genève op 19 sept. 1949 doch ingevolge art. 7 van het internationaal verdrag betreffende het verkeer met motorrijtuigen, op 24 april 1926 te Parijs gesloten;

O. vervolgens t.a.v. het tweede lid van art. 24 Wegverkeersordonnantie, dat daarin — in tegenstelling tot het eerste lid — geen onderscheid is gemaakt tussen inwonende en niet-inwonende bestuurders en met name daarin niet is opgenomen een beperking tot de niet-inwonende bestuurders, weshalve Wij van oordeel zijn, dat onder „be-„stuurder" in de zin van dit tweede lid mede hier te lande „inwonende „bestuurder" moet worden begrepen;

O. i. c. dat blijkens het Ind. Staatsblad 1930 no. 184 Nederland als verdragstaat het Verdrag van 24 april 1926 heeft bekrachtigd en tevens

van kracht heeft doen zijn in het voormalig Ned.-Indië en daarmede in het huidige Ned. Nieuw-Guinea;

O. mitsdien dat — mede op grond van het bepaalde in de laatste alinea van art. 7 jo. art. 10 van het Verdrag van 1926 — een internationaal rijbewijs, afgegeven zowel in een bij dit verdrag aangesloten land c.q. kolonie e.d. niet zijnde Ned. Nieuw-Guinea als op de bij genoemd verdrag voorgeschreven wijze, hier te lande als geldig dient te worden beschouwd;

O. dat het aan bekl. op 23 juli 1958 te 's-Gravenhage afgegeven internationaal rijbewijs aan deze voorwaarden voldoet, doch ten deze op andere gronden niet als geldig kan worden aangemerkt;

O. te dien aanzien dat het betrokken internationaal rijbewijs ingevolge het bepaalde in de tweede alinea van art. 7 van het Verdrag van 1926 geldig was gedurende een jaar, te rekenen van de dag van afgifte, derhalve tot en met 22 juli 1959 24.00 uur;

O. dat het telastegelegde en bewezen verklaarde feit — blijkens het eerder genoemde p.-v. van de Hoofdagent van Politie I, F. F. E., door bekl. is gepleegd op 23 juli 1959 te 14.40 uur, derhalve op een tijdstip waarop het desbetreffende rijbewijs zijn geldigheid had verloren;

O. dat Wij, gelet op de aard en de ernst van het feit, alsmede op de omstandigheden, waaronder dit is gepleegd, na te noemen straf de juiste achten;

Gelet, behalve op voorschreven wetsbepalingen en internationale verdragen, op de artt. 10, 30 en 103 Sr., alsmede op de artt. van de 2e, 3e en 4e Titel van het Landgerechtsreglement;

Rechtdoende:

Verklaren de bekl. de R., J. O., schuldig aan de overtreding van: art. 4 sub *a* jo. art. 15 Wegverkeersordonnantie.

Veroordelen bekl. tot een geldboete ten bedrage van f 1 subs. één dag hechtenis.

Verwijzen bekl. nog in de betaling van de kosten van het rechtsgeding.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1961, No. 404).

Hoge Raad

Arrest van 6 december 1960

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier en Dubbink.

Zonder licht rijden. Dagvaarding.

Het bewezenverklaarde, als tijd waarop het feit begaan is vermeldende „te ongeveer 20.35 uur" (terwijl de zon te 20.33 uur onderging), brengt niet noodzakelijk mede dat het feit begaan is bij nacht in de zin van art. 84 W.V.R.

(Artt. 1 lid 1 onder *j* 13 en 84 W.V.R.).

De Hoge Raad der Nederlanden,

Op het beroep van J. S., requirante van cassatie tegen een monde-

ling vonnis van den Kantonrechter te Alphen aan de Rijn van 17 juni 1960, waarbij requirante ter zake van „als bestuurder van een voer-„tuig, daarmede bij nacht rijden, terwijl het niet voldoet aan de in „Hoofdstuk IV van het Wegenverkeersreglement ten aanzien van de „verlichting gestelde eisen voor rijdende voertuigen van de categorie, „waartoe het behoort," met aanhaling van de artikelen 1, 2 van de Wegenverkeerswet, 1, 13 lid 3, 80*a*, 84, 124, 127 van het Wegenverkeersreglement, 23, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, is veroordeeld tot een geldboete van zeven gulden vijftig cent, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis gedurende twee dagen;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Kazemier:

Gezien enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door de requirante voorgesteld bij schriftuur, zakelijk inhoudende de grief, dat het te hare laste bewezen verklaarde niet een strafbaar feit oplevert;

Gehoord den Advocaat-Generaal s'Jacob enz.;

O., dat bij het bestreden vonnis ten laste van requirante is bewezen verklaard:

„dat zij te Zwammerdam, op 18 mei 1960 te ongeveer 20.35 uur, „op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Rijksweg 11, „plaatselijk genaamd „Overtocht" als bestuurster van een tweewielig „rijwiel met hulpmotor daarmede heeft gereden, terwijl dat rijwiel met „hulpmotor niet was voorzien:

„1e. van één koplicht, hetwelk duidelijk zichtbaar blijvend voor het „tegemoetkomende verkeer helder wit of helder geel straalde;

„2e. van één achterlicht, hetwelk achterwaarts, duidelijk zichtbaar „voor het achteropkomende verkeer, helder rood straalde";

O. ten aanzien van het middel:

dat naar luid van artikel 84 van het Wegenverkeersreglement voertuigen ten aanzien van verlichting bij nacht moeten voldoen aan de daarvoor nader aangegeven eisen;

dat voor toepassing van het Wegenverkeersrecht ingevolge artikel 1 onder „bij nacht" wordt verstaan: van een kwartier na zonsondergang tot een kwartier voor zonsopgang;

dat op 18 mei 1960 te Zwammerdam de zon onderging om 20.33 uur en mitsdien op dien datum de nacht in den zin van het Wegenverkeersreglement aldaar aanving om 20.48 uur;

dat het bewezenverklaarde, als tijd waarop het feit is begaan vermeldende „ te ongeveer 20.35 uur" derhalve niet noodzakelijk meebrengt, dat dit feit is begaan bij nacht in de zin van artikel 84 van het Wegenverkeersreglement;

dat uit het voorgaande volgt, dat het bewezenverklaarde niet oplevert overtreding van artikel 13, lid 3 van het Wegenverkeersreglement, waarbij het den bestuurder van een voertuig is verboden daarmede bij nacht te rijden, indien het niet voldoet aan de in Hoofdstuk IV ten aanzien van de verlichting gestelde eisen voor rijdende voertuigen van de categorie, waartoe het behoort;

dat, waar het bewezenverklaarde ook niet elders is strafbaar gesteld, het middel derhalve gegrond is en het vonnis van den Kantonrechter niet in stand kan blijven;

Vernietigt het bestreden vonnis, doch alleen voorzover daarin het bewezenverklaarde en requirante deswege is strafbaar verklaard, het bewezenverklaarde werd gequalificeerd gelijk in den aanhef van dit arrest is vermeld, en aan requirante straf werd opgelegd;

Rechtdoende krachtens artikel 105 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie;

Verklaart het bewezenverklaarde niet te zijn een strafbaar feit en ontslaat requirante van alle rechtsvervolging te dier zake.

Uit de conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. s'Jacob:

Blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting heeft requirante aldaar het volgende verweer gevoerd:

„Het feit, zoals dit aan mij is telastegelegd is niet strafbaar, aange-
„zien op 18 mei 1960 de zon om 20.31 uur onderging, zodat het dus
„eerst om om 20.46 uur nacht werd.

„De telastelegging vermeldt weliswaar dat het feit gepleegd zou zijn
„„te ongeveer 20.35 uur" doch ik ben van mening, dat „ongeveer"
„slechts betrekking kan hebben op een tijdstip kort vóór of kort na
„20.35 uur en geen marge kan inhouden van bijna anderhalf uur".

De Kantonrechter heeft dit verweer verworpen met de overweging: „dat toch de in de oproeping vermelde tijdsaanduiding „te ongeveer „„20.35 uur" beoogt een grotere tijdsduur te omvatten dan enige „minuten vóór of na 20.35 uur en deze aanduiding in casu voldoende „moet worden geacht, nu de nacht op 18 mei 1960 om 20.46 uur „begon."

Tijdig gekomen in cassatie heeft requirante aan Uw Raad een schriftuur doen toekomen, waarin zij het door haar in feitelijke instantie gevoerde verweer herhaalt.

Als cassatiemiddel komt mij dit verweer gegrond voor. Nog daargelaten of juist is de stelling van de Kantonrechter, dat de tijdsaanduiding „te ongeveer 20.35 uur" een grotere tijdsduur omvat dan enige minuten vóór en na 20.35 uur — een stelling, welke mij, zeker waar het gaat om een overtreding van betrekkelijk geringe omvang waarbij bovendien het tijdstip waarop het feit wordt gepleegd, van beslissende betekenis is, voor bestrijding vatbaar lijkt —, levert het aan requirante telastegelegde en te haren laste door de Kantonrechter bewezenverklaarde niet op een strafbaar feit. Daarvoor zou immers nodig zijn, dat het bewezenverklaarde — eventuele rechtvaardigingsgronden buiten beschouwing gelaten — onder alle daarin omschreven omstandigheden onder een strafbepaling zou zijn te brengen. Wanneer men met de Kantonrechter zou aannemen, dat de tijdsaanduiding „te ongeveer „20.35 uur" ook omvat „te 20.47 uur," dan sluit de bewezenverklaring ook de mogelijkheid in, dat het feit werd gepleegd te 20.23 uur, en het is toch niet aan twijfel onderhevig, dat alsdan van een strafbaar feit geen sprake kan zijn.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen, dat Uw Raad het vonnis

waarvan beroep in cassatie zal vernietigen, doch alleen voorzover daarbij het bewezenverklaarde strafbaar is geoordeeld en aan requirante straf is opgelegd, en, ten principale rechtdoende op grond van art. 105 R.O., het bewezenverklaarde zal verklaren niet te zijn een strafbaar feit en requirante van alle rechtsvervolging zal ontslaan.

(Overgenomen uit „Verkeersrecht", Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1961, No. 1).

Kantongerecht te Emmen

Vonnis van 9 april 1959

Kantonrechter: Mr. Veenhoven.

Arrondissementsrechtbank te Assen

Vonnis van 2 oktober 1959

Voorzitter: Mr. Baron thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg; *Leden:* Mrs. Murman en Oosterhof.

Van voorrangsweg links afslaan. Langs rijwielpad tegemoetkomend verkeer. Behoorde rijwielpad tot de voorrangsweg?

Op het ogenblik dat verdachte het rijwielpad kruiste, had hij de voorrangsweg reeds geheel verlaten, zodat niet kan worden gezegd dat hij het zich langs de door hem gevolgde weg voortbewegende verkeer wenste te kruisen.

De feitelijke ligging van het rijwielpad, 8 tot 25 m van de hoofdrijbaan verwijderd, is zodanig, dat het ter plaatse als een zelfstandige weg en dus niet als voorrangsweg moet worden beschouwd.

(Artt. 1 onder 1e W.V.W., 27 lid 1 en lid 2 sub *e* en 28 lid 1 sub *b* W.V.R.).

De Kantonrechter te Emmen, enz.;

O., dat aan verdachte bij dagvaarding is te laste gelegd, dat hij op of omstreeks 20 oktober 1958 te omstreeks 17.45 uur nabij de grens van de gemeenten Borger en Odoorn als bestuurder van een personenauto daarmede in de richting Odoorn heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg nr. 34,

1e. enz.;

2e. en toen bij de nadering van de kruising of splitsing van die weg en de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Hoofdstraat, bij welke kruising of splitsing hij linksaf sloeg om genoemde Hoofdstraat in te rijden, voor een langs het rijwielpad, gelegen langs en behorende tot voornoemde Rijksweg nr. 34, hem tegemoetrijdende bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, als bedoeld in artikel 1 van het Wegenverkeersreglement, die dat pad bleef volgen en die kruising of splitsing gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met hem, verdachte, naderde, en wiens rijrichting hij bij dat linksafslaan wenste te kruisen, de doorgang voor zich langs niet heeft vrijgelaten.

De Arr. Rechtbank te Assen, kamer van strafzaken, rechtdoende in hoger beroep enz.;

Post alia:

O., dat de plaatselijke situatie kan worden geschetst als volgt:

Deze situatie is aldus:

De Rijksweg 34 (voorrangsweg) verenigt zich met de Hoofdstraat naar Exloo, welke geen voorrangsweg is en met een schuine hoek van plus minus 60 graden op de Rijksweg uitkomt. Oostelijk van de Rijksweg 34 is op enige afstand daarvan een rijwielpad gelegen, bestemd voor verkeer in beide richtingen. Dit rijwielpad wordt door de Hoofdstraat doorsneden en de plaats, waar het rijwielpad de Hoofdstraat kruist is met witte strepen op de Hoofdstraat aangegeven. Het zuidelijk van de Hoofdstraat gelegen gedeelte van het rijwielpad loopt op ongeveer 25 meter afstand parallel met de Rijksweg 34. Dit pad loopt meer zuidelijk door een bos, maar de laatste 35 meter ten zuiden van de Hoofdstraat door onbebouwd terrein, maakt enige meters vóór het kruispunt met de Hoofdstraat een flauwe bocht naar links (naar de Rijksweg), kruist vervolgens met een schuine hoek de Hoofdstraat, maakt ongeveer 30 meter voorbij de Hoofdstraat een flauwe bocht naar rechts tot op plm. 8 meter afstand van de Rijksweg 34 en loopt vervolgens op laatst genoemde afstand verder parallel met de Rijksweg.

Op het ogenblik dat verdachte het rijwielpad kruiste had hij de Rijksweg 34 reeds geheel verlaten, zodat niet kan worden gezegd dat verdachte het zich langs de door hem gevolgde weg voortbewegend verkeer wenste te kruisen. Het in artikel 27 lid 2 sub *e* Wegenverkeersreglement bedoelde geval doet zich derhalve niet voor, zodat verdachte van het sub 2 telastegelegde behoort te worden vrijgesproken.

Blijft de vraag of verdachte de wielrijder voorrang had moeten verlenen omdat deze een langs de Rijksweg 34 gelegen en daartoe volgens de steller der dagvaarding behorend rijwielpad volgde. Indien dit rijwielpad geacht kan worden te behoren tot genoemde Rijksweg zou dit als een voorrangsweg ten opzichte van de Hoofdstraat moeten worden beschouwd, zodat verdachte de wielrijder, die het pad bleef volgen, voorrang had moeten verlenen. Hoewel Wij in de dagvaarding niet kunnen lezen dat het Openbaar Ministerie verdachte heeft willen verwijten dat hij, rijdende op de Hoofdstraat de het rijwielpad volgende wielrijder geen voorrang heeft verleend, willen Wij toch opmerken dat de feitelijke ligging van het rijwielpad naar Ons oordeel zodanig is dat het ter plaatse, waar dit de Hoofdstraat kruist, als een zelfstandige weg moet worden beschouwd, welke niet geacht kan worden deel uit te maken van de Rijksweg 34 en dus ook niet als voorrangsweg kan worden beschouwd; enz. (Volgt vrijspraak van het sub 2 telastegelegde).

De Arr. Rechtbank te Assen, kamer van strafzaken, rechtdoende in hoger beroep enz.;

Post alia:

O., dat de Rechtbank zich geheel verenigt met het vonnis a quo zowel wat betreft het sub 1 als het sub 2 ten laste gelegde, en dat dit

vonnis derhalve met overname van de gronden moet worden bevestigd;

O., dat de Rechtbank betreffende het sub 2 ten laste gelegde hieraan nog wil toevoegen, dat met name niet is bewezen, dat de bestuurder van het rijwiel met hulpmotor den verdachte tegemoet reed, met andere woorden die bestuurder zich langs de door den verdachte gevolgde weg voortbewoog;

Recht doende: Bevestigt het vonnis waarvan beroep (geen cassatie aangetekend — *Red.*).

(Overgenomen uit „Verkeersrecht", Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1961, No. 8).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

25 januari 1961

(PL 1960/22)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 16)

De algemene invaliditeit van klager bedraagt 20%, de beroepsinvaliditeit als timmerman 40%. Bij de toekenning van het militair invaliditeitspensioen is aan de genoemde beroepsinvaliditeit voorbijgegaan, omdat betrokkene reeds vóór de datum van zijn ontslag uit de militaire dienst begonnen was zich om te scholen tot bouwkundig opzichter; ook voor dit laatste beroep is een invaliditeit van 20% aanwezig geacht; het pensioen is naar dit percentage toegekend.

Naar 's Raads oordeel echter moet in aanmerking worden genomen, dat bij de pensioentoekenning de omscholing nog pas een half jaar had geduurd, dat de opleiding tot bouwkundig opzichter zeker twee jaar eist, en dat klager ook nog niet geheel aan het nieuwe beroep was aangepast. Daarom moet het invaliditeitspercentage van het „oude" beroep, 40, worden aangehouden.

De Centrale Raad van Beroep,

in zake: A., wonende te G., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

In Rechte:

Overwegende dat op grond van de gedingstukken en het ter 's Raads openbare terechtzitting verhandelde voor deze Raad vaststaat:

dat klager, destijds timmerman van beroep, op 7 augustus 1956 als dienstplichtige onder de wapenen is gekomen;

dat hem op 9 januari 1957 een dienstongeval overkwam, tengevolge waarvan hij een bekkenfractuur opliep;

dat hij na medische behandeling en verblijf in een revalidatiecentrum, in december 1957 wegens gebreken ongeschikt werd bevonden voor de verdere waarneming van de militaire dienst;

dat hij op 9 december 1957 uit het revalidatiecentrum werd ontslagen;

dat omscholing tot een halfzittende functie gewenst werd geoordeeld en de keuze werd bepaald op het beroep van bouwkundig opzichter;

dat hij met ingang van 25 januari 1958 — de opleiding tot dit beroep aangevangen hebbend — als adspirant bouwkundig opzichter bij het architectenkantoor W. te G. te werk werd gesteld;

dat hem met ingang van 1 juli 1958 wegens gebreken ontslag uit de militaire dienst werd verleend en hem met ingang van gelijke datum, voorlopig voor een jaar, een militair invaliditeitspensioen ingevolge de Pensioenwet voor de landmacht 1922 werd toegekend;

Overwegende dat genoemd pensioen werd vastgesteld met inachtneming van een invaliditeitspercentage van 20, welk percentage naar het oordeel van de militair geneeskundige dienst, en ook naar dat van verweerder, de algemene invaliditeit aangaf;

Overwegende dat het op 9 april 1958 gedagtekend geneeskundig rapport, naar aanleiding waarvan genoemd pensioen werd toegekend, naast het genoemde percentage van 20 aangaande de algemene invaliditeit, vermeldde, dat de „beroepsinvaliditeit" — waarmede bedoeld was de invaliditeit als timmerman — op 40% moest worden gewaardeerd;

Overwegende dat het militair-geneeskundig rapport, opgemaakt na herhaald geneeskundig onderzoek, d.d. 3 juli 1959 vermeldt, dat klager als timmerman voor 40% en als bouwkundig opzichter voor 20% invalide moet worden geacht, terwijl de algemene invaliditeit op 20% moet worden gewaardeerd;

Overwegende dat de Raad geen aanleiding heeft voormelde schattingen onjuist te achten, doch wel wenst in te gaan op de vraag, of verweerder bij het herzien van het invaliditeitspercentage, dat voor de toekenning van het pensioen behoort te gelden, terecht is voorbijgegaan aan het door klager vroeger uitgeoefende beroep van timmerman;

Overwegende dat de Raad deze vraag ontkennend beantwoordt en daarbij in aanmerking neemt:

dat bij de toekenning van het pensioen nog slechts bijna een half jaar was verlopen, sinds klager de omscholing tot bouwkundig opzichter ter hand nam;

dat de opleiding tot laatstgenoemd beroep — naar klager ter terechtzitting heeft medegedeeld, aan welke mededeling de Raad, mede gelet op het rapport d.d. 25 februari 1960 van de agent in speciale dienst der Sociale Verzekeringsbank H. J. Roelofs, door het bestuur der Sociale Verzekeringsbank ingezonden, geen reden heeft te twijfelen — in het algemeen, en ook in dit geval, zeker niet in minder dan twee jaren kan worden voltooid;

dat klager, ook afgezien van het niet voltooid zijn der opleiding, nog niet aan een nieuw beroep was aangepast;

Overwegende dat hieruit volgt, dat de bestreden beslissing en die van 10 januari 1959 niet kunnen worden gehandhaafd en daarvoor in de plaats behoort te treden een beslissing, waarbij rekening wordt gehouden met klagers vroegere beroep van timmerman, voorzover betreft de vaststelling van het invaliditeitspercentage, en genoemd percentage mitsdien op 40 wordt gesteld;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast dat de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 4 juni 1960 en die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 10 januari 1959, voorzover daarbij aan klager pensioen is toegekend, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager met ingang van 1 juli 1958, voorlopig voor een jaar, een militair invaliditeitspensioen ingevolge de Pensioenwet voor de landmacht 1922 wordt toegekend, met inachtneming van een invaliditeitspercentage van 40.

Centrale Raad van Beroep

25 januari 1961

(PW 1960/50)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet 1922 (Stb. 240), art. 56, lid 1, C; Militiewet, art. 90; Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, art. 10).

Betrokkene heeft van 1 augustus 1914 tot en met 1 maart 1915 als dienstplichtige bij de Koninklijke Marine gediend. Daarna werd hij ter beschikking van de regering gesteld om in de buitenlandse zeevaart ten behoeve van de voedselvoorziening als scheepsmachinist werkzaam te zijn. Daartoe kreeg hij telkens voor één reis vergunnning tot het uitoefenen van de zeevaart, en na elke reis moest hij zich blijkbaar melden te Hellevoetsluis aan boord van een oorlogsschip. Per 1 augustus 1919 werd hij, zonder verder militaire dienst te hebben gedaan, uit de zeedienst ontslagen wegens geëindigde diensttijd; hij ging toen over naar de landstorm, doch deed daar evenmin werkelijke dienst.

Aangenomen moet worden, dat hij op 1 maart 1915 met groot verlof is gegaan. Er valt geen bepaling aan te wijzen, op grond waarvan de tijd na die datum voor pensioen geldig zou kunnen worden geacht.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: B., wonende te U., klager, op de openbare terechtzittingen van 19 oktober 1960 en 4 januari 1961 verschenen in persoon, bijgestaan door M. Ort, wonende te Utrecht, als zijn raadsman, tegen: de Pensioenraad, gevestigd te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie op de voornoemde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden Mr. J. C. C. de Pree, referendaris bij die Raad, wonende te Oegstgeest;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 1 februari 1960, beschikkende op een aanvrage om toekenning van pensioen van B. aan B., laatstelijk bedrijfschef bij de N.V. X. te U.,

I. krachtens de artikelen 48 1a, 54, 56 1A en Cb en 108 1 der Pensioenwet 1922 (Stb. 240), over een diensttijd van 34 jaren, 3 maanden en 17 dagen, naar de middelsom der pensioensgrondslagen over de laatste drie jaren van de voor pensioen geldige diensttijd ten bedrage van f 14.250,83, met ingang van 1 juli 1959 een jaarlijks pensioen van achtduizend vijfhonderd vierenvijftig gulden (f 8554) heeft verleend, bij welk pensioen alle diensttijden in hoofd- en nevenbetrekkingen doorgebracht en aan dit ontslag voorafgaande mede met pensioen zijn vergolden;

II. op dit pensioen met ingang van diezelfde datum krachtens de artikelen 2 1, 3 1a en 4 der Algemene toeslagwet voor gepensioneerden 1956 een algemene toeslag ad f 86,— per jaar heeft verleend; daarbij overwegende:

dat de aanvrager, geboren de 22e juni 1894, op 22 juni 1959 de 65-jarige leeftijd heeft bereikt;

dat hij met ingang van 1 juli 1959 eervol is ontslagen als bedrijfschef bij de N.V. X. te U.;

dat hij een voor pensioen geldige diensttijd heeft van ten minste zeven jaar, waarvan ten minste vijf jaar werkelijke dienst is gedaan, te weten:

a.	militaire dienst		jaar	7	maanden	1	dagen
b.	zijdelingse dienst		„		„		„
c.	diensttijd als ambtenaar of ingekochte diensttijd als ambtenaar in de zin der Pensioenwet 1922	33	„	8	„	16	„
d.	tijd vóór/nà 1 juli 1925 op wachtgeld doorgebracht		„		„		„
e.			„		„		„

dat het verzoek derhalve voor inwilliging vatbaar is;

Overwegende dat verweerder — na een bezwaarschrift van klager — bij beslissing van 11 juli 1960 de bezwaren als ongegrond heeft afgewezen; waarbij werd overwogen:

dat de bezwaren van reclamant zijn gericht hiertegen, dat bij de berekening van het hem bij de bestreden beslissing toegekende pensioen de tijd van 1 maart 1915 tot 1 november 1919 niet als voor pensioen geldige militaire diensttijd in aanmerking is genomen;

dat reclamant aanvoert, dat hij blijkens het hem uitgereikt bewijs van vervulde werkelijke dienst, d.d. 1 februari 1921, geacht werd van 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 in werkelijke dienst te zijn geweest;

dat hij gedurende het tijdvak van 1 maart 1915 tot 1 augustus 1919 van de Marine naar de Koopvaardij was geplaatst, omdat het landsbelang dit krachtens de toenmaals bestaande oorlogstoestand noodzakelijk maakte;

dat reclamant op die gronden van oordeel is, dat genoemde tijd-

vakken bij de berekening van zijn pensioen in aanmerking behoren te komen;

en te dien aanzien dat bij de bestreden beslissing aan reclamant als bedrijfschef bij de N.V. X. te U. met ingang van 1 juli 1959 een ouderdomspensioen is toegekend, waarbij o.m. zijn werkelijke militaire diensttijd van 1 augustus 1914 tot 2 maart 1915 als voor pensioen geldige diensttijd in aanmerking is genomen;

dat reclamant immers blijkens het door het Ministerie van Defensie afgegeven extract stamboek, d.d. 2 juli 1959, op 1 augustus 1914 in werkelijke dienst werd gesteld als zeemilicien-stoker, op 1 maart 1915 met groot verlof werd gezonden en met ingang van 1 augustus 1919 wegens geëindigde diensttijd uit de dienst bij de zeemilitie werd ontslagen;

dat ingevolge artikel 56 eerste lid onder C b der Pensioenwet 1922 tijd in militaire betrekkingen geldig is voor pensioen krachtens deze wet, voorzover die tijd als diensttijd zou medetellen, indien de belanghebbende pensioen werd toegekend uit de betrekking, waarin die tijd is doorgebracht;

dat krachtens artikel 10 eerste lid onder 1° c van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 van de werkelijke dienst, genoemd in artikel 9 van die wet, niet als voor pensioen geldige diensttijd in de zin van die wet in aanmerking komt de tijd, gedurende welke een militair der zeemacht in het genot is van groot verlof;

dat derhalve het tijdvak van 1 maart 1915 tot 1 augustus 1919, gedurende hetwelk aan reclamant groot verlof werd verleend voor het uitoefenen van de buitenlandse zeevaart, niet krachtens artikel 56 eerste lid onder C b der Pensioenwet 1922 als voor pensioen geldige diensttijd kan medetellen;

dat reclamant voorts blijkens een door hem overgelegd „Bewijs van „vervulde werkelijke dienst" beschouwd wordt als landstormplichtige gedurende zijn onbepaald klein verlof als zodanig van 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 in werkelijke dienst te zijn geweest;

dat deze tijd echter evenmin voldoet aan de hierboven genoemde in artikel 56 eerste lid onder C der Pensioenwet 1922 voor de geldigheid voor pensioen gestelde eis;

dat reclamant namelijk weliswaar beschouwd wordt als landstormplichtige in werkelijke dienst te zijn geweest, doch dat hem in feite onbepaald klein verlof was verleend;

dat dus, ware reclamant terzake van de door hem bewezen militaire diensten pensioen toegekend, die tijd op grond van artikel 10 eerste lid onder 1° der Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 niet als diensttijd zou hebben medegeteld;

dat mitsdien het tijdvak van 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 ingevolge artikel 56 eerste lid onder C b der Pensioenwet 1922 niet geldig is voor pensioen;

Overwegende dat klager tegen laatstgenoemde beslissing bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daarin vermelde gronden heeft verzocht die beslissing te vernietigen en te verstaan, dat

de tijdvakken 1 maart 1915 tot 1 augustus 1919 en 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 bij de berekening van zijn pensioen in aanmerking dienen te worden genomen;

Overwegende dat het geding is behandeld ter openbare terechtzitting van 19 oktober 1960, waarna een bevel tot nader voorbereidend onderzoek is gegeven, als uitvloeisel waarvan, op verzoek van 's Raads fungerende voorzitter, door de Minister van Defensie bij brief d.d. 21 november 1960 nadere inlichtingen zijn verstrekt;

Overwegende dat de voortgezette behandeling van het geding heeft plaatsgevonden ter openbare terechtzitting van 4 januari 1961;

In Rechte:

Overwegende dat partijen in dit geding slechts van mening verschillen over de beantwoording van de vraag, of bij de berekening van het aan klager toegekend pensioen als bedrijfschef bij de N.V. X. te U. terecht slechts de militaire diensttijd van klager van 1 augustus 1914 tot en met 1 maart 1915 als voor pensioen geldige diensttijd in aanmerking is genomen en de tijd van 2 maart 1915 tot 1 november 1919 buiten beschouwing is gelaten;

Overwegende dat klager heeft aangevoerd, dat hij als dienstplichtige ter beschikking bleef van de regering om in de buitenlandse zeevaart onder dezelfde verplichtingen, als ware hij gewoon dienstplichtig in werkelijke dienst, te varen op schepen van Nederlandse rederijen ten behoeve van de voedselvoorziening e.d. van Nederland;

dat hij verplicht was zich na afloop van elke buitenlandse reis bij de militaire autoriteit te melden en dat hem voor wat betreft de tijd bij de landstorm van 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 doorgebracht een bewijs van vervulde werkelijke dienst is uitgereikt, waarop staat vermeld, dat hij gedurende zijn onbepaald klein verlof beschouwd wordt in werkelijke dienst te zijn geweest;

Overwegende dat verweerder op de gronden in de bestreden beslissing vermeld, welke de Raad juist acht en mitsdien overneemt, de zienswijze van klager heeft verworpen;

Overwegende dat de Raad op grond van het verhandelde ter openbare terechtzitting hieraan nog het volgende wil toevoegen:

dat de opgave van het Ministerie van Defensie, dat klager op 1 maart 1915 met groot verlof is gegaan, bevestiging vindt in de destijds in het militair zakboekje van klager ingeschreven mutatie;

dat klager er weliswaar op gewezen heeft, dat in zijn zakboekje voorkomt een tweede verlofpas, waarbij hem verlof wordt verleend voor een reis in dienst van de Holland-Amerika-lijn met last zich na beëindiging dier reis te melden aan boord van Hare Majesteits „Van „Galen" te Hellevoetsluis, doch dat deze Raad, gelet op de overige aantekeningen in het zakboekje, aan deze mogelijk minder juist geredigeerde verlofpas geen andere betekenis vermag te geven dan een toestemming voor de uitoefening van de buitenlandse zeevaart, als bedoeld in artikel 90 van de Militiewet, waarbij nog opmerking verdient, dat in het boekje slechts vervoerbewijzen voorkomen voor opkomst voor herhalingsoefeningen en bij buitengewone oproeping;

dat aan klager blijkens het schrijven van de Minister van Defensie van 21 november 1960 telkenmale voor de duur van één reis vergunning is verleend tot het uitoefenen van de buitenlandse zeevaart en dat klager tot 1 augustus 1919 — datum van zijn ontslag uit de dienst bij de zeemilitie wegens geëindigde diensttijd — geen werkelijke militaire dienst heeft verricht;

dat klager per 1 augustus 1919 is overgegaan naar de landstorm, doch bij de landstorm evenmin werkelijke dienst heeft gedaan;

dat hij weliswaar blijkens het hem uitgereikte bewijs van vervulde werkelijke dienst beschouwd wordt gedurende zijn onbepaald klein verlof van 1 augustus 1919 tot 1 november 1919 in werkelijke dienst te zijn geweest, doch dat de Raad geen bepaling bekend is, op grond waarvan deze tijd thans als voor pensioen geldig zou kunnen worden aangemerkt;

dat toch een bepaling, dat de tijd, met verlof doorgebracht om onder de bijzondere omstandigheden, geldende tijdens de eerste wereldoorlog, de buitenlandse zeevaart uit te oefenen, voor pensioen geldig is, gelijk dat het geval is met de tijd, met verlof doorgebracht ten behoeve van de munitie-aanmaak, ontbreekt;

dat de Raad zich niet bevoegd acht de zowel bij het Ministerie van Defensie als in het zakboekje van klager voorkomende aantekening, dat hij op 1 maart 1915 met groot verlof is gegaan, onjuist te achten;

Overwegende dat mitsdien de in de eerste rechtsoverweging gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord, zodat de bestreden beslissing dient te worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de bestreden beslissing.

Centrale Raad van Beroep

3 mei 1961

(PZ 1960/1)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Kruiff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, art. 2).

Tengevolge van een explosie van springmiddelen, welke hij in een roeiboot bij zich had, is klager ernstig verminkt. Hij stelt, dat hij van plan was koraal te doen springen met toestemming van zijn commandant. De feiten zijn zeer moeilijk te achterhalen (ook is sprake geweest van ongeautoriseerd vissen voor eigen genoegen). De Raad neemt in ieder geval niet aan, dat de opdracht of toestemming van een bevoegde meerdere was. Er is dus geen dienstelement aanwezig.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake: T., wonende te L., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, ambtshalve opgeroepen, bijgestaan door Mr. G. Ch.

Aalders, advocaat te Dordrecht, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. Blokland, Luitenant ter zee van administratie eerste klasse, wonende te Leiden.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 7 oktober 1959 aan klager met toepassing van artikel 2 onder 3° van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 ter zake van ongeschiktheid wegens gebreken te rekenen van 1 juni 1959 een levenslang diensttijd pensioen is toegekend ten bedrage van f 3768,— 's jaars, berekend naar een voor pensioen geldige diensttijd van 33 jaar en 9 maanden;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 24 augustus 1960, waarbij beschikt werd op een verzoek om herziening van de met betrekking tot klagers pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 7 oktober 1959 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvrage afwijzend te beslissen; waarbij o.m. werd overwogen:

dat adressant, blijkens hoger aangehaald rekest d.d. 25 januari 1960 en de nadere toelichting daarop bij het op 20 april 1960 ingekomen rekest, zich met vorenbedoelde beslissing niet kan verenigen en van oordeel is, dat er wèl verband zou bestaan tussen de gebreken, als gevolg waarvan hij uit de zeedienst ontslagen is, en de uitoefening van de militaire dienst en derhalve vermeent in aanmerking te komen voor toekenning van invaliditeitspensioen;

dat bij het geneeskundig onderzoek, hetwelk ten aanzien van belanghebbende werd ingesteld door de commissie voor het militair geneeskundig onderzoek te Leiden op 21 februari 1958, is geconstateerd, dat tussen de gebreken van adressant en de uitoefening van de militaire dienst géén verband bestaat, terwijl de mate van zijn invaliditeit door de commissie is gewaardeerd op 100%, waarvan verandering voor de toekomst niet aannemelijk is;

dat het bij voornoemd Koninklijk Besluit aan adressant toegekende pensioen derhalve is verleend met toepassing van artikel 2, onder 3°, der Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

dat de gebreken van de gewezen adjudant-onderofficier T., welke tot zijn ontslag uit de zeedienst hebben geleid, een gevolg zijn van een aan hem op 10 augustus 1955 op zee nabij Y. (Nederlands Nieuw-Guinea) overkomen ongeval;

dat het ongeval hieruit bestond, dat tijdens het gereedmaken van bepaalde springmiddelen met het oog op het veroorzaken van een explosie onder het wateroppervlak, deze explosieven vroegtijdig tot ontploffing kwamen, waardoor hij ernstig werd verwond;

dat op grond van de bevindingen bij het op 10 augustus 1955 te Y. aangevangen onderzoek naar de omstandigheden, waaronder, en de oorzaken, waardoor dit ongeval was ontstaan, moet worden geconcludeerd, dat betrokkene zich op genoemde datum in zijn vrije tijd zonder dat dit van hem was gevorderd of hem daartoe opdracht was verstrekt doch op eigen initiatief met een prauw op zee heeft begeven

met het doel om met behulp van springmiddelen een hoeveelheid vis te bemachtigen;

dat door hem bij aanvullend onderzoek, naar de toedracht van het ongeval gehouden op 23 november 1955 te D., voor het eerst als nevenmotief voor zijn handelingen ten tijde van het ongeval het verkrijgen van stukjes koraal ten behoeve van ontspanningsdoeleinden werd aangevoerd;

dat hij evenwel bij het laatstbedoelde onderzoek zakelijk gerelateerd onder meer verklaarde:

1e. dat hij een paar weken voor het ongeval het plan had opgevat om de zee op te gaan om koraal te laten springen;

2e. dat dit plan sedertdien gewijzigd was in bovendien vissen met explosieven;

3e. dat hem tijdens zijn verpleging in het Ooglijdersgasthuis te Utrecht na het ongeval door derden werd geadviseerd om als verklaring voor zijn handelingen ten tijde van het ongeval op te geven, dat hij koraal of rif wilde springen in zijn functie van O.S. en O. officier en dat vissen niet de opzet was geweest;

dat hij zijn verklaring terzake destijds besloot met de hierna aangehaalde passage: „Ik verklaar uitdrukkelijk beslist te goeder trouw „te zijn geweest, nooit de opzet te hebben gehad een andere voorstel„ling van zaken te suggereren en zeker niet te hebben willen ontkennen „met explosieven te zijn gaan vissen";

dat, daargelaten of betrokkene mede als oogmerk voor zijn handelingen ten tijde van het ongeval heeft gehad het bemachtigen van stukjes koraal ten behoeve van ontspanningsdoeleinden, het verkrijgen van koraal voor het meergenoemde doel met behulp van springmiddelen niet van hem was gevorderd, noch hem daartoe opdracht was verstrekt;

dat op grond van het vorenstaande het gebruikmaken door de gewezen adjudant-onderofficier T. van explosieven ten tijde van het ongeval niet kan worden aangemerkt als een gevorderde of bevolen dienstverrichting;

dat derhalve in casu niet voldaan wordt aan de in artikel 2, onder 2°, van eerdergenoemde pensioenwet vervatte eisen, zodat het aanwezig zijn van verband met de uitoefening van de militaire dienst hier terecht niet kan worden aangenomen;

dat overigens in het ingezonden rekest, dan wel in de later bijgevoegde toelichting, geen nadere gegevens zijn verstrekt of bescheiden zijn overgelegd, welke aanleiding zouden kunnen geven de bij het hogergenoemd Koninklijk Besluit genomen beslissing te herzien, zodat er geen termen aanwezig zijn om in het aan adressant toegekende pensioen wijziging te brengen;

Overwegende dat klager bij gemachtigde Mr. G. Ch. Aalders, voornoemd, tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 24 augustus 1960, bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht hem een invaliditeitspensioen ingevolge de bepalingen van de Pensioenwet voor de

zeemacht 1922 toe te kennen met vernietiging van de bestreden beslissing;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot bevestiging der bestreden beslissing;

IN RECHTE:

Overwegende dat tussen partijen niet in geschil is en ook voor de Raad vaststaat:

dat klager, geboren 8 april 1916, sedert 12 december 1954 als sergeant-majoor dienst deed in Nederlands Nieuw-Guinea;

dat hij op 1 juni 1955 is gelegerd in de kazerne te Y. als opvolgend pelotons-commandant van het tweede peloton;

dat hij door de commandant aldaar tevens was belast met de functie van officier O.S. en O.;

dat de adjudant-onderofficier J. van 4 augustus tot 11 augustus 1955 een kort verlof doorbracht in de kazerne te Y.;

dat het programma, dat de bevriende onderofficieren, waaronder klager, hun collega J. tijdens zijn verlof zouden aanbieden, tevens inhield een middag gaan vissen;

dat op de laatste middag — 10 augustus — slechts klager en J. zijn uitgegaan en met een prauw zich ongeveer 1000 meter buiten de kust van Y. hebben begeven;

dat klager boorpatronen bij zich had alsmede vuurkoord en zunders en, bij een poging een boorpatroon onder water te doen ontploffen, door een ontijdige ontploffing van de boorpatroon ernstig is gewond;

dat hij naast kleinere verwondingen tengevolge hiervan een oog en beide handen mist;

dat hij met ingang van 1 juni 1959 eervol uit de militaire dienst is ontslagen wegens ongeschiktheid uit hoofde van gebreken onder gelijktijdige bevordering tot adjudant-onderofficier;

Overwegende dat het nu in dit geding de vraag is, of klager ter zake van het hem verleend ontslag uit de militaire dienst wegens gebreken recht heeft op toekenning van een militair invaliditeitspensioen op grond van artikel 2 sub 2° der Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

Overwegende dat klager meent, dat hij recht heeft op toekenning van een invaliditeitspensioen op de volgende gronden:

dat hij als officier voor O.S. en O. o.m. belast was met de aanmoediging van huisvlijt onder het aanwezige detachement en dat hem gebleken was, dat er belangstelling bestond voor het vervaardigen van doosjes, portretlijstjes e.d. versierd met schelpen of koraal;

dat klager over zijn plannen verscheidene malen in het algemeen heeft gesproken met zijn commandant, de getuige M., toen kapitein, die hem zou hebben aangemoedigd zijn plannen uit te voeren onder mededeling, dat hij over wat hij meende nodig te hebben kon beschikken en dat hij, voorzover dit niet aanwezig was, het kon kopen in Y.;

dat hij op grond van deze algemene machtiging zich door de korporaal-konstabel een aantal boorpatronen, slagkwikpijpjes en zunders alsmede een aantal meters vuurkoord heeft doen ter hand stellen en bij

zijn tocht met de adjudant-onderofficier J. een proef heeft willen nemen om koraal te laten springen en te bemachtigen waarbij dan tevens de door de explosies gedode vis zou worden opgeschept en meegenomen;

Overwegende dat verweerder van mening is, dat de handelingen van klager ten tijde van het ongeval niet als een gevorderde of bevolen dienstverrichting kunnen worden aangemerkt;

Overwegende dat drie Commissies een onderzoek hebben ingesteld naar de de oorzaken van het aan klager overkomen ongeval:

de eerste op 10 augustus 1955 te Y., de tweede op en na 28 augustus 1955 te B. en de derde op en na 23 november 1955 te D.;

Overwegende dat deze Commissies er niet in geslaagd zijn tegenstrijdigheden in de verklaringen van verschillende getuigen tot klaarheid te brengen, terwijl de eerste twee Commissies klager niet zelf hebben kunnen horen en mitsdien bij hun onderzoek geen rekening konden houden met en onderzoek konden doen naar de juistheid van de stellingen van klager;

Overwegende dat, hoezeer het ook te waarderen valt, dat klager niet eerder is ontslagen, dan nadat hij zo goed mogelijk was gerevalideerd, het te betreuren valt, dat deze Raad daardoor eerst ruim vijf jaar na het ongeval van deze zaak heeft kunnen kennis nemen, waardoor niet meer te verwachten valt, dat door nader onderzoek of verder getuigenverhoor zekerheid kan worden verkregen aangaande voor de beslissing van overwegend belang zijnde feiten, ten aanzien waarvan de verklaringen tegenstrijdig blijven;

Overwegende dat klager door superieuren en collega's algemeen wordt gekenschetst als iemand, die zich over zijn plannen weinig uitliet om daarna met de uitvoering van zijn plannen de anderen te kunnen verrassen, voorts als iemand, die niet zonder toestemming van zijn superieuren zich explosieven zal laten uitreiken en daarmee zal gaan experimenteren, en tenslotte als iemand, die er bezwaar tegen had om met explosieven te vissen;

Overwegende dat bij het eerste onderzoek is gebleken, dat verschillende collega's van klager overtuigd waren, dat klager toestemming moest hebben gekregen en dat of de commandant — de getuige M. — of de eerste officier er meer van moest weten;

Overwegende dat het te betreuren is, dat de commandant M. die — achteraf gezien — ook bij de zaak betrokken was, zich met het eerste onderzoek intensief heeft bemoeid;

dat bij dit onderzoek alleen aan de orde is geweest het „vissen met „explosieven";

Overwegende dat tegenover de verklaring van klager, dat hij een algemene toestemming van zijn commandant had om alles te doen, wat voor het slagen van het O.S. en O. werk bevorderlijk kan zijn — daaronder begrepen het bemachtigen van stukjes koraal — staat de ter openbare terechtzitting van de Raad afgelegde verklaring van de getuige M., dat wel met hem was gesproken over het bevorderen van handenarbeid, doch dat hij steeds heeft gezegd: „Je komt maar met „voorstellen, dan zullen we die nader bekijken" en dat hij bepaaldelijk

niet gelooft, dat klager uit een gesprek heeft kunnen afleiden, dat klager gemachtigd was zonder meer tot de acties over te gaan, alsmede dat voor het gebruik van springmiddelen positief toestemming moest zijn gegeven;

Overwegende dat de Raad gelet op de inhoud der gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting aanneemt:

dat klager in de maand juli 1955 het plan heeft opgevat stukjes koraal te verkrijgen ten behoeve van O.S. en O. werk door deze met behulp van explosieven van het in en voor de baai van Y. gelegen koraalrif onder water los te maken;

dat hij een eerste poging daartoe heeft willen combineren, in verband met de verwachting dat daarbij nogal was vis zou worden gedood, met het voorgenomen vistochtje met de getuige J.;

dat de gebezigde explosieven alsmede de medegenomen lijn met palinghaak steun geven voor de juistheid van klagers stelling;

Overwegende dat niet is kunnen blijken, dat aan klager uitdrukkelijk opdracht c.q. toestemming voor zijn handelingen door een daartoe bevoegde meerdere is gegeven;

Overwegende dat dientengevolge de verwondingen of verminkingen van klager niet gezegd kunnen worden te zijn veroorzaakt door gevorderde of bevolen militaire diensten en evenmin geacht kunnen worden het gevolg te zijn van verrichtingen, voor klager aan de uitoefening van zijn militaire dienst verbonden, zodat de bestreden beslissing dient te worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de bestreden beslissing.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste halve jaren 1960 en 1961

Het CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK deed ons toekomen de hierna volgende 5 overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de eerste halve jaren 1960 en 1961:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden te Velde voor de Landmacht (tezamen) en de Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht (staat 1);
2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten en de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
5. de terzake van commune misdrijven en militaire misdrijven veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5).

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht; 1e halfjaar 1960/1961.

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen) d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Overtredingen			
	1e halfjaar					
	1960	1961	1960	1961	1960	1961
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	24	36	19	10	25	20
waarvan a.	7	19	10	5	9	5
b.	2	—	—	—	—	—
c.	13	17	7	4	15	14
d.	2	—	2	1	1	1
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	606	550	515	563	299	355
waarvan a.	41	35	25	27	12	39
b.	82	67	14	24	31	26
c.	378	353	375	401	212	249
d.	105	95	101	111	44	41
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	603	551	517	553	312	342
waarvan a.	34	44	30	22	20	28
b.	84	64	14	24	31	26
c.	380	351	372	395	216	246
d.	105	92	101	112	45	42
2. op andere wijze, totaal	8	2	2	3	1	1
waarvan a.	8	2	2	3	1	1
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	—
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan, totaal	19	33	15	17	11	32
waarvan a.	6	8	3	7	—	15
b.	—	3	—	—	—	—
c.	11	19	10	10	11	17
d.	2	3	2	—	—	—

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1960-1961

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1960		1961	
	Officieren	Onder-officieren en man-schappen	Officieren	Onder-officieren en man-schappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten Misdrijven	5	29	—	44
Commune delicten Overtredingen	5	25	3	19
Militaire delicten	1	19	—	28
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten Misdrijven. .	1	83	2	62
Commune delicten Overtredingen	2	12	5	19
Militaire delicten	—	31	—	26
C. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen)				
Commune delicten Misdrijven. .	4	376	4	347
Commune delicten Overtredingen	18	354	17	378
Militaire delicten	—	216	2	244
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten Misdrijven. .	6	99	4	88
Commune delicten Overtredingen	8	93	8	104
Militaire delicten	—	45	—	42

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1e halfjaar 1960-1961

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1960	1961
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	11	11
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	942	969
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	4.337	4.424
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	1.098	1.049

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1e halfjaar 1960/1961.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in 1e halfjaar							
	1960				1961			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. vw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	3	3	—	—	11	9	1	1
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	2	1	—	1	3	3	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	20	11	1	8	12	10	—	2
IX Meineed (art. 207)	—	—	—	—	2	2	—	—
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	9	2	1	6	6	2	1	3
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	36	6	5	25	50	23	6	21
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	4	3	—	1	2	2	—	—
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	1	—	—	1	1	—	—	1
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	—	—	—	—	1	1	—	—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	41	17	—	24	38	26	1	11
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	2	—	—	2	16	11	1	4
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	202	66	12	124	191	77	10	104
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	—	—	—	—	1	1	—	—
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	38	11	1	26	36	15	4	17
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	7	4	1	2	4	2	1	1
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	19	12	3	4	24	14	1	9
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	—	—	—	—	1	1	—	—
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	20	10	1	9	11	7	—	4

Opiumwet	1	—	—	1	—	—	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet	—	—	—	—	3	1	—	2
Bijzondere wetten. Totaal	223	150	10	63	200	136	7	57
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	117	80	15	22	135	92	15	28
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	180	124	26	30	189	145	14	30
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150)	50	33	9	8	40	30	6	4
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	—	—	—	—	2	—	—	2
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	2	2	—	—	—	—	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	349	239	50	60	366	267	35	64
Totaal rubrieken A, B en C	976	535	85	356	976	609	68	299
Aantal dubbeltellingen [1]	137	87	11	39	159	107	3	49
Aantal veroordeelden	839	448	74	317	817	502	65	250

[1] Dit zijn personen, terzake van méér dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1e halfjaar 1960-1961

Instantie en aard der delicten[1])	ten aanzien van wie		terug-verwezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten Misdrijven . . . . a.	—	1	—	1	14	—	18
„ . . . . b.	—	—	3	3	17	1	20
Overtredingen . . . a.	1[2])	—	—	5	21	1	2
„ . . . b.	—	—	—	6	16	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	1	1	15	1	2
„ „ . . . . . b.	—	—	—	—	20	—	8
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten Misdrijven . . . . a.	—	—	—	—	39	6	39
„ . . . . b.	—	—	—	1	37	6	20
Overtredingen . . . a.	—	—	—	—	14	—	—
„ . . . b.	—	—	—	—	24	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	—	—	27	2	2
„ „ . . . . . b.	—	—	—	—	22	2	2
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
1. Commune delicten Misdrijven . . . . a.	—	—	18	29	156	23	154
„ . . . . b.	1	—	8	29	175[3])	21	117
Overtredingen . . . a.	—	—	3	41	316	4	8
„ . . . b.	1	2	—	37	348	2	5
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	1	2	8	134	27	44
„ „ . . . . . b.	—	—	11	7	168	25	35
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
1. Commune delicten Misdrijven . . . . a.	—	—	7	5	36	3	54
„ . . . . b.	—	—	2	7	43	3	37
Overtredingen . . . a.	1	—	—	4	96	—	—
„ . . . b.	—	—	1	5	105	—	1
2. Militaire delicten . . . . . a.	—	—	1	1	27	12	4
„ „ . . . . . b.	—	—	2	2	20	7	11

WETGEVING

Regeling uitkering vliegongeval

Besluit van 26 juni 1961, houdende regeling van de uitkeringen aan de nabestaanden van de militair, die aan de gevolgen van een vliegongeval tijdens dienstverrichtingen ten behoeve van de Krijgsmacht komt te overlijden, of aan de militair zelf, wanneer hij door gelijke oorzaken blijvend invalide geraakt (Regeling uitkering vliegongeval), Stb. 210. [1])

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 13 maart 1961, Directie Militair Personeel, Afdeling Pensioenen en Wachtgelden, nr. P. 109.826/1-B;

De Raad van State gehoord (advies van 24 mei 1961, no. 11);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Minister van 15 juni 1961, Directie Militair Personeel, Afd. Pensioenen en Wachtgelden, nr. P. 109.826/1-F;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. Aan de nagelaten betrekkingen van hem, die als militair, krachtens een door of namens de Minister van Defensie verstrekte opdracht, anders dan als passagier in de zin van de Regeling Verzekering Vliegrisico's, dienst aan boord van een vliegtuig verrichtte voor de zeemacht, de Koninklijke landmacht of de Koninklijke luchtmacht en die ten gevolge van een vliegongeval met dat vliegtuig tijdens het verrichten van die dienst, is overleden, wordt gezamenlijk een uitkering ineens verleend.

Artikel 2. Aan de nagelaten betrekkingen van hem, die, in het genot van de vliegtoelage, bedoeld in artikel 2 van de Regeling Vliegtoelagen Militairen 1951, in de regelmatige uitoefening van zijn functie of ter vervulling van een bijzondere opdracht onder goedkeuring van of vanwege de Minister van Defensie, als passagier in de zin van de Regeling Verzekering Vliegrisico's, van een vliegtuig gebruik maakte en die ten gevolge van een vliegongeval met dat vliegtuig, terwijl hij daarvan gebruik maakte, is overleden, wordt gezamenlijk een uitkering ineens verleend.

Artikel 3. Aan hem, die als militair, krachtens een door of namens de Minister van Defensie verstrekte opdracht, anders dan als passagier in de zin van de Regeling Verzekering Vliegrisico's, dienst aan boord van een vliegtuig verrichtte voor de zeemacht, de Koninklijke landmacht of de Koninklijke luchtmacht en die ten gevolge van een vliegongeval met dat vliegtuig tijdens het verrichten van die dienst blijvend invalide is geworden, wordt een uitkering ineens verleend.

Artikel 4. Aan hem, die, in het genot van de vliegtoelage, bedoeld

[1]) In verband met de „Regeling uitkering vliegongeval" (Stb. 210) is ingevolge L.O. nr. 61084 Codenr. 55.5/54 de L.O. 1953, nr. 288 L.-Lu op 4 oktober 1961 te 24.00 uur Amsterdamse tijd ingetrokken. (*Red. M.R.T.*).

in artikel 2 van de Regeling Vliegtoelagen Militairen 1951, in de regelmatige uitoefening van zijn functie of ter vervulling van een bijzondere opdracht onder goedkeuring van of vanwege de Minister van Defensie, als passagier in de zin van de Regeling Verzekering Vliegrisico's, van een vliegtuig gebruik maakte en die ten gevolge van een vliegongeval met dat vliegtuig terwijl hij daarvan gebruik maakte, blijvend invalide is geworden, wordt een uitkering ineens verleend.

Artikel 5. 1. Onder dienst aan boord van een vliegtuig in de zin van de artikelen 1 en 3 wordt verstaan het, na het tijdstip van in werking treden dezer regeling, waar ook ter wereld, tijdens een vlucht dienst doen aan boord van een vliegtuig.

2. De vlucht, bedoeld in het vorige lid en in artikel 6, eerste lid, wordt geacht:

a. aan te vangen op het ogenblik, waarop de betrokkene, met het doel om te vliegen zich begeeft naar het vliegtuig en dit zo dicht is genaderd, dat hem tengevolge van een gebeuren met dat vliegtuig, een vliegongeval zou kunnen overkomen;

b. te eindigen onmiddellijk na het ogenblik, waarop de betrokkene, na het verlaten van het vliegtuig op het aardoppervlak teruggekeerd, redelijkerwijze kan worden geacht zich in veiligheid te bevinden;

Artikel 6. 1. Onder vliegongeval in de zin van deze regeling wordt verstaan een tijdens de vlucht rechtstreeks met het vliegtuig in verband staande plotselinge inwerking van uitwendig geweld op het lichaam, waaronder begrepen verstikking, het onvrijwillig inademen van vergiftigende gassen en dampen, verdrinking, uitputting en de gevolgen van rechtmatige verdediging, alsmede zodanige andere feiten als de Minister van Defensie in voorkomende gevallen daaronder begrepen oordeelt.

2. Een vliegongeval ten gevolge van oorlogshandelingen in het gebied, waarvoor en met ingang van het tijdstip, waarop zulks door de Minister van Defensie zal worden bepaald, is geen vliegongeval in de zin van deze regeling.

Artikel 7. 1. Onder nagelaten betrekkingen in de zin van de artikelen 1 en 2 wordt voor een gehuwde verstaan de weduwe en zijn minderjarige kinderen en pleegkinderen en worden voor een ongehuwde verstaan zijn minderjarige kinderen en pleegkinderen, alsmede, indien hij een regelmatige bijdrage leverde in hun noodzakelijk levensonderhoud, zijn meerderjarige kinderen en pleegkinderen, ouders, grootouders en schoonouders.

2. Indien de overledene heeft nagelaten een weduwe, minderjarige kinderen dan wel minderjarige pleegkinderen, worden uitsluitend zij als nagelaten betrekkingen aangemerkt.

Artikel 8. Onder nagelaten betrekkingen in de zin van de artikelen 1 en 2 worden begrepen zij, voor wie de getroffene, naar het oordeel van de Minister van Defensie, als kostwinner was aan te merken.

Artikel 9. De uitkering ineens, bedoeld in artikel 1 en artikel 2, bedraagt indien de overledene:

1e. in het genot was van een vliegtoelage bedoeld in artikel 2, artikel 3 en artikel *3a* van de Regeling Vliegtoelagen Militairen 1951;
2e. gehuwd was, dan wel ongehuwd was en minderjarige kinderen en pleegkinderen heeft nagelaten;
3e. militair was met een stand of rang
a. beneden die van luitenant ter zee der 3e klasse, dan wel die van tweede luitenant, f 20.000,—;
b. van luitenant ter zee der 3e klasse dan wel van tweede-luitenant of hoger, doch beneden die van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel die van majoor, f 30.000,—;
c. van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel van majoor of hoger, f 40.000,—.

Artikel 10. De uitkering ineens, bedoeld in artikel 1, bedraagt indien de overledene:
1e. niet in het genot was van een vliegtoelage bedoeld in artikel 2, artikel 3 en artikel 3a van de Regeling Vliegtoelagen Militairen 1951;
2e. gehuwd was, dan wel ongehuwd was en minderjarige kinderen en pleegkinderen heeft nagelaten;
3e. militair was met een stand of rang
a. beneden die van luitenant ter zee der 3e klasse dan wel die van tweede-luitenant, f 50.000,—;
b. van luitenant ter zee der 3e klasse dan wel van tweede-luitenant of hoger, doch beneden die van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel die van majoor, f 75.000,—;
c. van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel van majoor of hoger, f 100.000,—.

Artikel 11. Behoudens het bepaalde in artikel 12, bedraagt de uitkering ineens indien de overledene:
1e. ongehuwd was en meerderjarige kinderen en pleegkinderen, ouders, grootouders en schoonouders heeft nagelaten, die worden aangemerkt als nagelaten betrekkingen in de zin van artikel 7, eerste lid, dan wel indien hij voor andere nagelaten betrekkingen krachtens artikel 8 wordt aangemerkt als kostwinner;
2e. militair was met een stand of rang
a. beneden die van luitenant ter zee der 3e klasse dan wel die van tweede-luitenant, f 50.000,—;
b. van luitenant ter zee der 3e klasse dan wel tweede-luitenant of hoger, doch beneden die van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel die van majoor, f 75.000,—;
c. van luitenant ter zee der 1e klasse dan wel van majoor of hoger, f 100.000,—;
met dien verstande, dat deze uitkering wordt beperkt tot het gedeelte, hetwelk evenredig is aan de verhouding, waarin de bijdrage in de kosten van het noodzakelijk levensonderhoud staat tot de kosten van het noodzakelijk levensonderhoud op het tijdstip van overlijden, indien deze bijdrage een gedeelte vormt van die kosten.

Artikel 12. 1. Indien de som van de uitkeringen, toekomende aan de nagelaten betrekkingen, bedoeld in artikel 11, zou overschrijden het bedrag bedoeld in dat artikel, ondergaat elke uitkering een evenredige vermindering.

2. De toekenning van een uitkering ineens terzake van blijvende invaliditeit doet de aanspraak op een uitkering terzake van overlijden te niet gaan, tenzij het overlijden plaats vindt binnen twee jaar na het tijdstip, waarop het vliegongeval plaats vond, in welk geval het bedrag van de uitkering of de som der uitkeringen toekomende aan de nagelaten betrekkingen wordt verminderd met het bedrag der verleende uitkering.

Artikel 13. De uitkering ineens, bedoeld in artikel 3, is ingeval van blijvende algehele invaliditeit gelijk aan de in overeenkomstige gevallen bij overlijden uit te keren bedragen, genoemd in de artikelen 9 en 10; de uitkering ineens, bedoeld in artikel 4, is ingeval van blijvende algehele invaliditeit gelijk aan de in overeenkomstige gevallen bij overlijden uit te keren bedragen, genoemd in artikel 9.

Artikel 14. De uitkering ineens, bedoeld in artikel 3, is in het geval van blijvende gedeeltelijke invaliditeit gelijk aan dat gedeelte van de in overeenkomstige gevallen bij overlijden uit te keren bedragen, genoemd in de artikelen 9 en 10, als wordt uitgedrukt door het percentage van die invaliditeit; de uitkering ineens, bedoeld in artikel 4, is ingeval van blijvende gedeeltelijke invaliditeit gelijk aan dat gedeelte van de in overeenkomstige gevallen bij overlijden uit te keren bedragen, genoemd in artikel 9, als wordt uitgedrukt door het percentage van die invaliditeit.

Het percentage wordt zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk twee jaar na het tijdstip, waarop het vliegongeval plaats vond, vastgesteld.

Artikel 15. Dit besluit kan worden aangehaald als „Regeling uitkering vliegongeval".

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 26 juni 1961. JULIANA.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

Uitgegeven de *vijfentwintigste* juli 1961.
De Minister van Justitie a.i.,
E. H. TOXOPEUS.

Het hierboven afgedrukte Koninklijk besluit „Regeling Uitkering „Vliegongeval" vormt, voor wat betreft militairen, een aanvulling op de regeling neergelegd in het Koninklijk besluit „Regeling Verzekering „Vliegrisico's 1948" (RVV, Stb. I 240) en de — voor wat betreft de KL en de KLu — ter uitvoering daarvan strekkende beschikking van de minister van oorlog, opgenomen in L.O. 1948 nr. 392.

De RVV 1948 voorziet in de verzekering van militairen (en burger-

rijksambtenaren, deze groep in ruime zin genomen) tijdens *dienstvluchten als passagier*. Van de regeling zijn uitdrukkelijk uitgesloten luchtvarenden die in het bezit zijn van de (grote) vliegtoelage. De Regeling Uitkering Vliegongeval voorziet enerzijds in een uitkering t.a.v. deze onder de RVV uitgesloten categorie bij ongevallen tijdens *dienstvluchten als passagier* en anderzijds in een uitkering bij ongeval t.a.v. *alle* militairen die aan *boord van een luchtvaartuig dienst verrichten.*

Onder beide regelingen kent men een uitkering bij overlijden en bij blijvende algehele of gedeeltelijke invaliditeit. De uitkering bij algehele invaliditeit is gelijk aan die bij overlijden; de uitkering bij gedeeltelijke invaliditeit beloopt een percentage van het bij overlijden uit te keren bedrag, welk percentage correspondeert met dat van de invaliditeit.

De (volle) uit te keren som is onder de RVV 1948:

a. f 50.000 indien het salaris minder dan f 7.000 's jaars bedraagt;

b. f 75.000 indien het salaris meer dan f 7.000 doch minder dan f 12.000 's jaars bedraagt;

c. f 100.000 indien het salaris meer dan f 12.000 's jaars bedraagt.

Onder de Regeling Uitkering Vliegongeval wordt uitgekeerd:

a. f 50.000 ten aanzien van militairen beneden de rang van 2e luitenant (luitenant ter zee der 3e klasse);

b. f 75.000 ten aanzien van militairen met de rang van 2e luitenant (LTZ III) of een hogere rang, doch beneden die van majoor (luitenant ter zee der 1e klasse);

c. f 100.000 ten aanzien van militairen met de rang van majoor (LTZ I) of een hogere rang.

Indien echter betrokkene in het bezit is van de (grote) vliegtoelage, de garantie-vliegtoelage of de toelage als vliegbasis-commandant, zijn de onder de Regeling Uitkering Vliegongeval uit te keren bedragen resp. f 20.000, f 30.000 en f 40.000. (Behalve in het geval van art. 11).

Onder beide regelingen vindt geen uitkering plaats indien de militair tengevolge van het ongeval overlijdt zonder betrekkingen na te laten in wier onderhoud hij geheel of gedeeltelijk placht te voorzien.

Voor het overige zij naar de tekst van het K.B. verwezen.

Opgemerkt zij nog dat de thans getroffen regeling in een in de praktijk duidelijk gebleken behoefte voorziet, met name o.a. voor wat betreft de categorie der zgn. „vlieggelders", d.w.z. die militairen die zonder in het genot van een vliegtoelage te zijn, dienst verrichten aan boord van een militair luchtvaartuig, waarvoor zij een urentoelage mogen declareren, welke evenwel onvoldoende is om daarvan een enigszins redelijke privé-verzekering tegen de risico's van luchtvaartongevallen af te sluiten.

Vult de regeling aldus de hiaten gelaten door de RVV 1948 vrijwel geheel op, toch blijven enkele opmerkelijke verschillen in behandeling bestaan. In tenminste één geval is zulks zelfs binnen dezelfde categorie het geval: de luchtvarende die in het bezit is van de garantievliegtoelage, is, wanneer hij als passagier door de lucht wordt vervoerd, verzekerd voor de „hoge" bedragen (van de RVV 1948) ter-

wijl, wanneer hij dienst verricht aan boord van een luchtvaartuig, de uitkering is beperkt tot de „lage" bedragen (van de RUV 1961).

Voorts zal ook het verschil tussen beide regelingen v.w.b. de voor de vaststelling van de uit te keren som gehanteerde criteria, in bepaalde gevallen tot verschillende uitkomsten kunnen leiden, al naar gelang de betrokkene als passagier of als bemanningslid is aan te merken.

Mr. C. MANTE,
Majoor-Waarnemer KLu.

Wet van 31 juli 1961 tot verlenging van de werkingsduur van artikel 2 van de Wet immunisatie militairen. (Stbl. 270) [1]

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat thans nog niet de toestand bereikt is, dat nagenoeg alle dienstplichtigen bij opkomst onder de wapenen tegen pokken ingeënt zijn en ook niet verwacht mag worden, dat een zodanige toestand in de eerstkomende jaren bereikt zal worden,

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Enig artikel

De Wet immunisatie militairen (*Stb.* 1953, 432) wordt als volgt gewijzigd:

A. In artikel 1 wordt de omschrijving van „Onze Minister" vervangen door „Onze Minister van Defensie".

B. In artikel 2 wordt „1 januari 1962" gewijzigd in „1 januari 1969".

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Porto Ercole, 31 juli 1961. JULIANA.

De Staatssecretaris van Defensie,
CALMEYER.
De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,
G. M. J. VELDKAMP.

Uitgegeven de *eenendertigste* augustus 1961.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

---

[1]) Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:
Bijl. Hand. II 60/61, 6354; Hand. II 60/61, bladz. 1113;
Bijl. Hand. I 60/61, 6354; Hand. I 60/61, bladz. 448.

Wet van 22 december 1960 betreffende het pensioneren van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht. (Stb. 608).

De wet betreffende het pensioneren van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht is opgenomen in het Staatsblad 608 van 1960. Zie voor de wordingsgeschiedenis M.R.T. LIII (1960), blz. 652 e.v., M.R.T. LIV (1961), blz. 124 e.v., 277 e.v.

Besluit van 15 juni 1961, houdende wijziging van enige besluiten betreffende dubbeltelling diensttijd van militairen wegens deelneming aan krijgsverrichtingen. (Stb. 208).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 9 juni 1961 no. 600210/375830;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Aan het Koninklijk besluit van 8 augustus 1946, no. 47, wordt toegevoegd:

Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing op de geestelijke verzorger bij de krijgsmacht, die bij het in het eerste lid bedoelde personeel belast is geweest met de geestelijke verzorging.

Artikel II

Ons besluit van 4 oktober 1949 (*Stb.* J 631) wordt gewijzigd als volgt:

A. Na artikel 1 wordt een nieuw artikel 2 opgenomen, luidende:

Artikel 2

Artikel 1 is van overeenkomstige toepassing op de geestelijke verzorger bij de krijgsmacht, die bij het in dat artikel bedoelde personeel belast is geweest met de geestelijke verzorging.

B. Artikel 2 oud wordt vervangen door een artikel 3, luidende:

Artikel 3

Dit besluit werkt terug tot 10 mei 1940.

In Ons besluit van 20 oktober 1951 (*Stb.* 459) wordt na artikel 2 een artikel 2*a* opgenomen, luidende:

Artikel 2*a*

Artikel 2 is van overeenkomstige toepassing op de geestelijke verzorger bij de krijgsmacht, die bij het in dat artikel bedoelde personeel belast is geweest met de geestelijke verzorging.

Artikel IV

In het Koninklijk besluit van 23 januari 1947, no. 23, vervallen het achtste en negende lid.

Artikel V

Dit besluit werkt terug tot 1 januari 1959.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemene Rekenkamer.

Soestdijk, 15 juni 1961.

JULIANA.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

Uitgegeven de *vijfentwintigste* juli 1961.
De Minister van Justitie a.i.,
E. H. TOXOPEUS.

Besluit van 31 juli 1961, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enkele bepalingen van de Wet op de Dierenbescherming. (Stb. 251).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie a.i., gedaan mede namens Onze Minister van Binnenlandse Zaken, van 26 juli 1961, Stafafdeling Wetgeving, nr. 246/661;

Gelet op artikel 13 van de Wet op de Dierenbescherming (*Stb.* 1961, 19);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Het onder *f* gestelde in het tweede lid van artikel 455 van het Wetboek van Strafrecht, zoals dit luidt ingevolge artikel 8 van de Wet op de Dierenbescherming, en artikel 11 van de Wet op de Dierenbescherming treden in werking op 1 januari 1962.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Porto Ercole, 31 juli 1961.

JULIANA

De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

Uitgegeven de *zeventiende* augustus 1961.
De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De afschrikkende werking van de straf *)

Gepubliceerd in Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé, jrg. 1960, No. 4, onder de titel: „l'Effet intimidant de la peine"; door Thorsten Sellin.

Het onderwerp van dit artikel is, vooral vanuit sociologisch gezichtspunt, een van de meest delicate problemen met betrekking tot het voorkomen van misdaad, een probleem dat sedert lange tijd het voorwerp van hartstochtelijke discussies is geweest van deskundigen op talrijke vakgebieden.

Er bestaat een groot aantal statistische studies over recidive en recidivisten, maar slechts enkele over de problemen van ex-gedetineerden en een nog geringer aantal over de invloed van het maatschappelijk milieu van de penitentiaire inrichtingen op de gevangenen. Wij missen evenwel studies, die trachten het wezenlijke element van de afschrikwekkende werking van de straf te evalueren, hierbij alle andere factoren isolerend, die werken in het complex, dat wij straf noemen. De discussies m.b.t. dit onderwerp worden over het algemeen gevoerd op wijsgerig niveau en worden gebaseerd op de introspectieve speculaties der moralisten of op veronderstellingen die voortkomen uit het gezond verstand, die echter weer gemakkelijk kunnen leiden tot verkeerde conclusies. Dit is in het bijzonder van toepassing op het aspect van de vraag, die onderwerp is van bespreking, nl. de afschrikkende werking van de straf op het publiek in het algemeen, in tegenstelling tot haar werking op het individu dat door een straf getroffen wordt of het directe gevaar loopt zich een straf te zien opleggen. Dit is wat de rechtsfilosofen gewoonlijk generale preventie noemen in tegenstelling tot de speciale preventie.

Een fundamenteel gegeven waarvan diegenen die de generale preventie behandelen uitgaan, is dat de bedreiging van de door de wet voorgeschreven straf opgelegd aan degenen die de wet schenden, een doeltreffend middel is om het publiek aan te sporen zich te conformeren aan de normen van de strafwet. Men is van oordeel dat de angst voor de consequenties van een gepleegd delict het belangrijkste element is in de preventie der misdaad. De juiste kracht van de afschrikkende macht van de strafbedreiging is echter niemand bekend. Sommigen gaan zover dat ze haar deze bijzondere macht geheel ontzeggen, anderen beweren dat haar invloed zeer groot is. Het is goed hier de aandacht te vestigen op een aantal factoren die zouden moeten worden bezien bij elke serieuze bestudering van deze materie.

Allereerst wil ik stellen dat iedere schending van de strafwet, op grond waarvan een persoon van zijn vrijheid wordt beroofd, door hem wordt beschouwd als straf en dat het de dreiging van dergelijke gevolgen is die geacht wordt een afschrikkende werking te hebben op het publiek. De straf is een ongewenst en dientengevolge gevreesd

*) Overgenomen uit het Documentatieblad, uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Justitie, jaargang 1961, No. 3.

kwaad. Maar hier gevoelen wij reeds behoefte een voorbehoud te maken. Indien men sommige uitleggers van de moderne psychologie moet geloven zijn er mensen die delicten plegen omdat zij de straf wensen. Men zegt dat zij een schuldgevoel bezitten dat over het algemeen diep verborgen is in hun onderbewustzijn, dat alleen kan worden gesust wanneer zij worden gestraft. Men kan deze opvatting van de psychoanalyticus in twijfel trekken, die aan dit motief een zeer groot gedeelte der delicten wil toeschrijven, er zijn echter genoeg voorbeelden bekend aan de praktiserende jurist die aantonen dat dit type delinquent soms werkelijk bestaat. Of ze nu talrijk zijn of niet, men kan wel zeggen, dat in hun geval de strafbedreiging om zo te zeggen in omgekeerde zin werkt. In plaats van het delict te voorkomen, spoort de wet hen er toe aan. De afschrikkende werking van de strafwet wordt gevonden in een grote verscheidenheid van straffen, tussen een minimale boete en de doodstraf. Men zou kunnen veronderstellen dat hoe groter het toegebrachte leed, des te groter ook haar preventieve werking op het publiek is. De wetgevers van vroeger tijden schenen deze gedachte te hebben aanvaard. Werden niet volkomen onbetekenende diefstallen enkele eeuwen geleden gestraft met de doodstraf? Later echter kwam men tot de overtuiging dat er een verhouding moest zijn tussen de zwaarte van de straf en de ernst van het delict. De hervormers van het strafrecht, beïnvloed door een hedonistische filosofie, pleitten ten gunste van straffen, die streng genoeg zijn om een redelijk mens er toe te brengen tegen elkaar af te wegen, het plezier of de winst dat zijn misdadige handeling hem zou kunnen verschaffen en het lijden dat hij zou verduren van zijn straf. Een gering delict behoeft dan slechts een geringe straf. De historische waarde van deze rationalistische psychologie van de 18e eeuw wordt goed geïllustreerd door onze strafwetboeken. Logischerwijs staat naast de verscheidenheid van straffen de verscheidenheid van gedragingen die door onze strafwetboeken worden tegengegaan. Er was een tijd waarin het aantal der in de wet omschreven delicten zeer beperkt was, deels omdat andere maatschappelijke instellingen dan de wet geacht werden zich bezig te houden met van de norm afwijkende gedragingen en deels vanwege ongecompliceerdheid van het maatschappelijk leven. De toenemende complexiteit der maatschappelijke betrekkingen en het groeiende aantal situaties waaruit conflicten kunnen voortkomen, hebben de staat er toe gebracht haar strafwetten te vermeerderen om de mensen te dwingen de wetten te blijven eerbiedigen.

Een van de onvermijdelijke gevolgen van deze ontwikkeling is dat een steeds toenemend aantal mensen bepaalde wettelijke verboden niet kent. Deze situatie is in zoverre storend, daar het recht stipuleert dat onbekendheid met de wet geen verontschuldiging is tegen een vervolging, op deze wijze de fictie handhavend dat allen die leven in het rechtsgebied van de staat de kennis bezitten, die feitelijk slechts een terzake kundig jurist kan bezitten. Hier is deze vraag voor ons van belang omdat wanneer iemand een wet schendt zonder het te weten,

de afschrikwekkende werking van de wet geen rol heeft kunnen spelen.

Deze vraag heeft ook nog een ander aspect. De oude strafwetten die werden ontwikkeld, uitgaande van levensomstandigheden in veel eenvoudiger en homogenere maatschappijen hadden de bedoeling gedragsnormen te codificeren die niet alleen iedereen bekend waren, maar die over het algemeen sterk en spontaan werden gevoeld en goedgekeurd door de leden van de maatschappij. Dit gaat thans niet meer helemaal op. De wet stelt vaak een gedrag strafbaar dat door het merendeel der mensen niet als moreel laakbaar wordt beschouwd. Wetten van dit soort zijn steeds meer noodzakelijk geworden om het regelmatig functioneren van het overheidsapparaat mogelijk te maken. De aanvaarding door de staat en de gehoorzaamheid van het volk in deze worden veeleer gedicteerd door hun opportuniteit dan door morele gevoelens. Het is dus geen verrassing te ontdekken dat hun afschrikkende macht van een lagere orde is en niet geschraagd wordt door een sterke zedelijke afkeer. Zelfs een oppervlakkige blik op het strafrecht wettigt reeds de veronderstelling dat de afschrikkende werking van de straf uiterst wisselvallig kan zijn, afhankelijk van de kennis van de wetten bij het publiek, de aard van het delict en het karakter van de straf, die wordt bedreigd.

Een van de oorzaken van deze veranderlijkheid is de ambivalentie van de moderne maatschappij ten aanzien van het gedrag dat door de staat als misdadig wordt bestempeld. Men moet bedenken dat het wetboek van strafrecht, dat een officiële verzameling is van gedragsregels opgelegd aan al degenen, die leven binnen de staat, niet de enige wet is die kan inspireren tot loyaliteit en gehoorzaamheid. Zij is in concurrentie met andere normen die eveneens als geldig worden erkend en soms zelfs door bepaalde maatschappelijke groepen als van hogere orde worden beschouwd. Op het terrein der moraal schijnt er een aanzienlijke verscheidenheid van normen te bestaan die niet steeds noodzakelijkerwijs gebonden zijn aan de wet van de staat. Zij kunnen in verband staan met andere normen die ontstaan zijn binnen maatschappelijke groeperingen. Dit is een verschijnsel dat bijzonder duidelijk is in onze moderne geurbaniseerde en geïndustrialiseerde maatschappij, die er steeds meer toe neigt de kenmerken van hetgeen Durkheim „anomie" noemde, op de voorgrond te doen treden, d.w.z. een losmaken van de maatschappelijke solidariteitsbindingen en van de interne maatschappelijke controle van het gedrag, wat zulke frappante kenmerken zijn van homogene en primitieve samenlevingen. Dergelijke samenlevingen, als bijv. de talrijke primitieve stamgemeenschappen, schijnen geen schendingen van hun eigen normen te kennen, hoewel zij een soort instrument als ons strafrecht missen.

Voor de socioloog schijnt het dat de fundamentele instelling van een persoon t.a.v. het leven en zijn problemen en zijn wijze van optreden worden gevormd in intermenselijke relaties gedurende een langdurig proces van groei en rijping, dat begint in het gezin, zich voortzet in de spelgroep, het schoolmilieu, in het werk etc. In het algemeen kan men zeggen dat de eerste levenservaringen in dit opzicht van meer

betekenis zijn dan latere. Daarom worden het gezin en de huiselijke omgeving beschouwd als de belangrijkste van alle maatschappelijke instellingen.

In de loop van dit proces wordt het individu vermaatschappelijkt, d.w.z. hij past zich aan aan het leven in de maatschappelijke groeperingen, waartoe hij behoort. Zijn eerste zedelijke vorming die hem in staat stelt te onderscheiden tussen een gedrag dat als moreel juist of verkeerd, goed of kwaad wordt beschouwd, ontvangt hij thuis en deze weerspiegelt de normen en de sociale waarden van het gezin. Beloningen en straffen gewennen hem er aan zich te gedragen volgens deze normen. In de gezinnen waar de tucht constant is, worden de gedragsnormen over het algemeen geëerbiedigd in de hoop op een beloning en door de vrees voor de gevolgen van de ongehoorzaamheid, gemengd met het verlangen naar goedkeuring en loyaliteit, dat het individu gevoelt ten opzichte van zijn ouders en van degenen met wie hij is gebonden door gevoelens van liefde of eerbied. Dat de angst voor straf een belangrijke rol speelt in de keuze van het gedrag van een kind in het gezin is ontegenzeggelijk waar, maar men moet niet uit het oog verliezen, dat haar doeltreffendheid berust op het feit dat het slechte gedrag snel en in bijna alle gevallen kan worden gestraft, waardoor het vergrijp en de bestraffing nauw met elkaar in verband staan. Men weet dat wanneer tucht niet op logische wijze wordt gehanteerd, wanneer dus het vergrijp de ene keer wordt getolereerd en een ander maal weer wordt gestraft en de straf zonder duidelijke reden, de ene keer veel verschilt van een volgende keer, het kind geen duidelijk verband kan leggen tussen zijn vergrijp en de gevolgen daarvan.

Een gegeven is dat de huiselijke omgeving en de gezinnen binnen een maatschappij niet eenvormig zijn in hun sociale structuur, in de relaties tussen haar leden, in de maatschappelijke klasse, waartoe zij behoren, of in de zedelijke normen, die zij erkennen en waaraan zij zeer veel waarde hechten en tevens dat niet alle kinderen worden opgevoed volgens dezelfde zedelijke beginselen. Ik wil niet zeggen dat gelijkvormigheid geheel ontbreekt. Veel gedragsregels kunnen in alle of bijna alle gezinnen aan de kinderen worden ingeprent, maar met verschillen die groot kunnen zijn. Dikwijls echter, en vooral in de gezinnen in de arme wijken van onze grote steden of behorend tot een bepaald deel of een bijzondere klasse van de bevolking, vormen sommige der aanvaarde gedragsregels slechts een zwakke afschaduwing van die welke door het strafrecht worden beschermd en zijn daarmee soms in rechtstreeks conflict. Hoe ingewikkelder een maatschappij wordt, des te meer is deze unieke officiële gedragscode, die wij het strafrecht noemen, geroepen het gedrag te regelen van personen die het gevoel van volledige identificatie met de wet missen. De macht van groepsregels op haar leden is dikwijls zo sterk dat, in concurrentie met de wet, de groepsregel prevaleert. Dit wordt om slechts één voorbeeld te geven geïllustreerd door de loyaliteit van een minderjarige delinquent ten opzichte van zijn bende.

Bij het onderzoek naar de afschrikkende invloed van een straf die in de wet is voorzien, moet men dus erkennen, dat er situaties bestaan, waarin een persoon er de voorkeur aan kan geven te handelen overeenkomstig de regels van zijn groep, zelfs indien dat betekent dat hij in strijd met de wet moet handelen. De achting van zijn gezin, van zijn vrienden en zijn collegae of zelfs van de maatschappelijke klasse, kan veel sterker zijn bij het bepalen van zijn gedrag in een bepaalde situatie, dan de in de wet vervatte maatregel. De straf — of dit nu is uitstoting of enig ander leed — die zijn deel wordt, indien hij nalaat zich te conformeren aan de normen van zijn groep, veroorzaakt hem een groter leed dan de straf die de wet bedreigt en wel in het bijzonder omdat deze onvermijdelijk en rechtstreeks zal zijn. In dergelijke gevallen heeft de wet haar afschrikkende kracht verloren.

Het is niet zo dat alle mensen geestelijk en lichamelijk gelijk zijn en dat zij slechts blootgesteld zijn aan verschillende ervaringen in hun sociale milieu. De kijk van een individu op zijn leven, zijn wijze van oplossen van persoonlijke problemen of zijn wijze van reageren op situaties kunnen in feite worden bepaald door zijn lichamelijke of geestelijke toestand. Mensen die lijden aan geestelijke onevenwichtigheid, of die door de natuur misdeeld zijn wat hun verstandelijke vermogens betreft, of de categorie personen die men psychopaten noemt, zijn dergelijke personen in staat de strafbedreiging voor onwettige handelingen in alle omstandigheden en op dezelfde wijze te gevoelen en te beoordelen? Ik behoef deze vraag slechts te stellen om tegelijk het antwoord al te weten.

Wij zien dat de angst voor de straf een rol speelt bij de bepaling van het gedrag. Wij hebben eveneens enige omstandigheden aangegeven waar de vrees werkt als een rem op het gedrag. Wij hebben gezien dat het individu vrees koestert omdat de straf een onmiddellijk antwoord is op een afwijkende gedraging, en deze ten uitvoer wordt gelegd door leden van zijn groep, hetzij ouders, speelkameraden, bendegenoten, clubgenoten, de kerk etc. Men heeft naar analogie getracht te bewijzen dat een individu dezelfde vrees zou koesteren voor de strafbedreiging van de kant van de staat. De situaties zijn evenwel duidelijk zeer verschillend.

Men moet onderscheiden tussen de vrees die men gevoelt, wanneer een bepaald gevaar aanwezig is of dreigt en de vrees bij mogelijk gevaar. Wanneer een misdadiger wordt gegrepen is het vanzelfsprekend dat hij bevreesd is voor hetgeen er met hem zou kunnen gebeuren en wanneer hij is veroordeeld is het eveneens vanzelfsprekend dat hij het vooruitzicht van de straf vreest, aangezien hij zich in deze twee gevallen bevindt in een situatie van aanwezigheid of dreigend gevaar.

Maar om hiervan uitgaande te beweren dat de persoon eveneens zou afgeschrikt worden door de enkele mogelijkheid van de straf zou geheel voorbijgaan aan het belangrijke onderscheid tussen een actueel gevaar en een mogelijk gevaar en de reacties van de individuen in twee

zo verschillende situaties. Wanneer men het heeft over de afschrikkende werking van de straf op het publiek, betreft het de dreiging te worden gepakt en gestraft voor een schending van het strafrecht. De grote moeilijkheid voor de wetgever is het middel te bepalen om deze strafbedreiging even doeltreffend te maken als de dreiging die gevormd wordt door een aanwezig of dreigend gevaar. Talrijke voorbeelden tonen aan dat de wetgever dikwlijs gelooft dat de doeltreffendheid van de strafbedreiging is gelegen in de zwaarte van de te verwachten straf. Van tijd tot tijd, wanneer het publiek wordt opgeschrikt door een gruwelijke misdaad of geïrriteerd wordt door de gedachte dat de criminaliteit toeneemt, vraagt men om de instelling van zwaardere straffen, in het algemeen zonder te weten of zonder zich af te vragen of de voorgestelde wetswijziging het gewenste resultaat zal kunnen bereiken, en ondanks het feit dat men al reeds sinds Beccaria steeds heeft herhaald dat de afschrikkende werking van de straf niet gelegen is in de zwaarte van de straf maar in het feit dat zij vast en zeker opgelegd wordt. De aanhangers van deze opvatting zijn van mening, dat, hoe groter het gevaar is dat straf opgelegd zal worden, des te groter ook haar afschrikkende kracht.

Sommige rechtsfilosofen zijn van mening dat het enkele feit dat een bepaald soort gedrag als misdadig wordt omschreven, het strafbaar stellen van dergelijk gedrag in de strafwet, reeds een algemeen preventieve werking heeft. Wat er ook voor waarheid steekt in deze mening, waarvoor geen empirisch bewijs bestaat, moet men toch in het algemeen stellen, dat een wet die niet wordt uitgevoerd iedere kracht mist. Het is de toepassing van de strafwet, d.w.z. de arrestatie, de veroordeling en de tenuitvoerlegging van de straf, die het gevaar voor bestraffing doet ontstaan en de mate van zekerheid bepaalt dat de consequenties van een misdrijf zullen moeten worden ondergaan. Naar de mate waarin de mensen het risico van straf werkelijk in hun overweging betrekken, kan ook de afschrikkende kracht van de wet worden beoordeeld.

Het risico dat een misdrijf onder de aandacht wordt gebracht van de overheidsinstanties die belast zijn met de handhaving van de wet, is in de eerste plaats afhankelijk van de aard van het delict.

Agressieve delicten zullen in overgrote meerderheid der gevallen ter kennis gebracht worden van de politie. Het risico van arrestatie voor deze misdrijven is vrij hoog en kan variëren tussen 70 en 90%. Dit betekent echter niet dat het risico van een uiteindelijke veroordeling even groot is.

Indien het misdrijf wel rechtstreeks een ander treft maar zodanig dat er geen direct persoonlijk contact is tussen het slachtoffer en de delinquent, zoals bij diefstal met braak, gewone diefstal, opzettelijke vernietiging van een anders eigendom en dergelijke misdrijven, bestaat er eveneens veel kans dat het delict ter kennis gebracht wordt van de politie, behalve in geval van kleine delicten. Het risico van arrestatie zal hier variëren van 20 tot 30%.

Dan zijn er delicten als misbruik van minderjarigen, openbare schen-

nis der eerbaarheid, overspel, incest, homo-sexualiteit, corruptie of criminele abortus. Het gevaar van arrestatie kan niet hetzelfde zijn voor elk van deze delicten, maar in het algemeen is dit gering en voor sommigen zeer gering. Het schijnt dat hier de dreiging van de straf haar uitwerking mist.

Tenslotte zijn er delicten waarbij de dader onrecht doet aan een andere persoon. Er is een „slachtoffer", maar dit is de onpersoonlijke totaliteit, die men de naam maatschappij, Staat of de al even onpersoonlijke benaming „openbare orde" geeft. Bij deze delicten als openbare dronkenschap, prostitutie, hazardspel, landloperij, inbreuken op de wegenverkeerswet, het dragen van verboden wapenen is ontdekking bijna uitsluitend afhankelijk van de activiteit van de politie. De afwezigheid van enig slachtoffer, dat zich gelaedeerd voelt, reduceert het aantal van dergelijke delicten dat door gewone burgers aan de politie ter kennis gebracht kan worden tot een onbetekenend percentage. Hieruit volgt logischerwijs dat het risico van straf afhankelijk is van een tolerante of strenge wijze van wetstoepassing, die op haar beurt weer afhankelijk is van de bezetting, de uitrusting en het beleid van het politieapparaat. Het is ook vooral in deze sfeer dat de politie moet vechten tegen de apathie en het verzet bij het publiek, indien zij ageert tegen gedragingen die getolereerd worden door een groot deel van de bevolking.

Waar wij het probleem der afschrikking hebben bezien in termen van waarschijnlijkheid of risico van bestraffing en de relatie met de gehoorzaamheid aan de wet, schijnt het goed te vermelden dat, wat ook de normale wijze van handelen van individuen in het algemeen is, er mensen zijn die zonder enige twijfel weinig waarde hechten aan het risico van bestraffing, bv. de gewoontemisdadiger voor wie de straf een risico is dat inherent is aan zijn werk, een risico waar hij mee rekent en dat hij aanvaardt omdat dit hem een geringer kwaad toeschijnt dan de armoede waartegen hij zich beschermt door zijn ongeoorloofde activiteiten.

Tenslotte bepaalt het merendeel der individuen hun gedrag zonder te denken aan de wet. Wanneer zij er bij gelegenheid eens aandacht aan besteden, is deze aandacht weinig gericht indien er geen onmiddellijke dreiging bestaat. Bovendien is het aanvaarden van risico's als een natuurlijk verschijnsel van het leven niet iets buitengewoons. Voor voetgangers bestaat steeds de mogelijkheid gewond of gedood te worden door motorvoertuigen; als chauffeur, en wel in het bijzonder de auto-coureur of de beroepschauffeur, heeft men steeds een onzekere toekomst voor zich en als arbeider in bepaalde industrieën loopt men gevaar een bepaalde beroepsziekte op te lopen.

Ik ben mij volledig bewust dat ik slechts getracht heb enige vragen aan de orde te stellen die het centrale probleem raken en dat ik nauwelijks de antwoorden heb aangeroerd. Speelt het strafrecht als zodanig een belangrijke rol bij de wijze waarop wij ons gedragen? Gehoorzamen wij aan de wet omdat deze ons met straf bedreigt indien wij er niet aan

gehoorzamen? Of gehoorzamen wij haar voornamelijk omdat zij de normen personifieert en handhaaft die men wel gedwongen is te eerbiedigen tengevolge van de pressie van de maatschappelijke groep waarvoor deze normen belangrijk en noodzakelijk geworden zijn voor hun voortbestaan?

Het is duidelijk dat men kan leven zonder strafwet. Van tijd tot tijd wordt wel eens opgemerkt: „Stel dat er geen wet bestaat, die de mis-„daad verbiedt, zou het aantal misdrijven dan niet schrikbarend toe-„nemen?" Dergelijke redeneringen zijn zinloos. Indien er geen wet tegen b.v. moord bestond zou dat betekenen hetzij dat deze vorm van gedrag door de Staat in het geheel niet als strafbaar zou beschouwd worden, hetzij dat andere maatschappelijke instellingen, als het gezin of de kerk, belast zouden zijn met het hanteren van de noodzakelijke dwangmiddelen. Het bestaan van een wet tegen moord betekent niet noodzakelijkerwijs dat men zich baseert op de wet bij het bepalen van zijn gedrag of het beheersen van zijn impulsen. Dit betekent in feite dat, waar men in ons type maatschappij aan de Staat het monopolie heeft gegeven zich te bemoeien met moordenaars, men geen ander middel heeft om de verdiende straf op te leggen dan door tussenkomst van de Staat. Men heeft in het strafrecht de voorwaarden en de omstandigheden aangegeven waarbij de op moord gestelde straf kan worden opgelegd.

Dat de Staat diegenen straft, die de normen schenden, betekent niet dat de straf of de bedreiging daarvan op een bijzondere wijze preventief zal werken. Dit is een niet-noodzakelijke conclusie, echter wel een mogelijke conclusie vooral voortvloeiend uit een bedriegelijke voorstelling van ouderwetse psychologische begrippen waarop onze strafwet voor een groot gedeelte is gebaseerd. Men kan zeggen dat het strafrecht de afkeuring van het publiek versterkt t.a.v. bepaalde ernstige misdrijven en tevens de basis vormt voor de toepassing van regels die noodzakelijk zijn om de mens te verhinderen egoïstisch te handelen, terwijl deze handelingen in het algemeen niet als moreel verwijtbaar worden beschouwd. Men kan daaraan toevoegen dat strikte toepassing van de strafwet, vooral in het geval van deze laatste minder ernstige delicten, de gehoorzaamheid zou kunnen vergroten en ertoe zou kunnen bijdragen de maatschappij te beschermen tegen herhaalde schendingen van de rechtsorde, maar men moet erkennen dat het hier voornamelijk gaat om hypothesen en dat zonder serieuze onderzoekingen, het probleem van de aard en de omvang van de afschrikkende werking van de straf op het publiek onopgelost blijft.

Personalia

Bij K.B. van 31 juli 1961 nr. 95 is benoemd tot president van de krijgsraad in het 2de militaire arrondissement Arnhem Mr. K. N. KORTEWEG, rechter in de arrondissementsrechtbank te Zwolle, reservemajoor van de militair-juridische dienst. (Ned. Stcrt. van 16 augustus 1961 nr. 158).

INGEKOMEN BIJDRAGEN

De Premiespaarregeling Rijksambtenaren en Militair Personeel

door

J. W. JAGER, Jur. drs.,

Plv. Hoofd van de Afdeling Algemene Zaken van het Staatssecretariaat, Ministerie van Algemene Zaken

Enige tijd geleden heeft de Spaarraad enkele uitspraken gedaan terzake van beslissingen, door de administratie genomen tot uitvoering van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren. Twee van deze uitspraken zijn afgedrukt in deze aflevering. In verband daarmede worden in onderstaand artikel enkele bijzonderheden vermeld omtrent de Premiespaarregeling Rijksambtenaren en de Spaarraad.

Op 1 maart 1960 is de Premiespaarregeling Rijksambtenaren in werking getreden. *) Met het tot stand brengen van deze gepremieerde spaarregeling voor haar personeel heeft de overheid het voorbeeld gevolgd van het bedrijfsleven. Enkele honderden ondernemingen hadden toen al soortgelijke regelingen voor het personeel in het leven geroepen. Deze ontwikkeling gaat nog steeds door.

De bedoeling van deze spaarregeling is het sparen iets gemakkelijker en ook aantrekkelijker te maken. In dit verband kan ook worden herinnerd aan het voornemen van de Regering de spaarpremie vrij te maken van fiscale en sociale lasten. **)

BELANGHEBBENDEN.

Aan deze spaarregeling kunnen — met enkele uitzonderingen — deelnemen het gehele burgerlijk en militair rijkspersoneel, daaronder begrepen het personeel van rijks- en gemeentepolitie en het personeel verbonden aan inrichtingen van onderwijs. De regeling is, kort gezegd, bedoeld voor personeel waarvoor een bezoldiging geldt die van rijkswege is vastgesteld of waaromtrent van rijkswege algemeen verbindende voorschriften zijn gegeven. (De regeling geldt o.m. niet voor de leden van de Raad van State, van de Algemene Rekenkamer en van de rechterlijke macht — het betreft hier ambtsdragers, wier bezoldiging bij de wet is geregeld — en evenmin voor de burgemeesters). Verder zijn er enkele incidentele ministeriële beschikkingen waarbij, t.a.v. bepaalde departementen of diensten, als niet-belanghebbenden worden aangemerkt diegenen wier dienstverband geen doorlopend karakter heeft of korter is dan 2 jaar. Bijvoorbeeld bij beschikking van 19 september 1960 (Ned. Stcrt. van 2 september 1960, nr. 184) heeft de minister van Defensie, in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken, bepaald dat de spaarregeling niet van toepassing is op een militair

*) Koninklijk besluit van 20 februari 1960 (Stb. 48).

**) Het betrokken wetsvoorstel (42.73) is op 24 oktober 1961 door de Eerste Kamer aanvaard.

ambtenaar van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht, zolang deze als zodanig niet een ononderbroken tijdsduur van twee jaren in werkelijke dienst is. De regeling is evenmin van toepassing op zakgeldgenietende militairen van de land- en luchtmacht. Degene die op het tijdstip, waarop hij militair ambtenaar is geworden, een verbintenis heeft gesloten tot doorlopend vrijwillig verblijf in militaire dienst voor onbepaalde tijd of voor tenminste twee jaren, dan wel vergunning heeft verkregen tot vrijwillig verblijf in werkelijke dienst voor onbepaalde tijd of voor tenminste twee jaren, kan wèl deelnemen aan de spaarregeling (aritkel 1, lid 2, van bovengenoemd besluit).

MOGELIJKHEDEN.

De Premiespaarregeling Rijksambtenaren biedt een drietal mogelijkheden tot deelneming:

— Men kan aan de administratie verzoeken maandelijks of wekelijks een bepaald bedrag in te houden bij de uitbetaling van het loon of salaris. De administratie maakt dat geld over naar een door de belanghebbende te kiezen spaarinstelling. Deze schrijft het bij op een bijzondere spaarregeling van de belanghebbende.
  Deze kan dat spaargeld daar een aantal jaren laten uitstaan. Indien hij b.v. het bedrag dat hij in de loop van 1961 heeft gespaard, daarna nog 4 volle kalenderjaren laat uitstaan, ontvangt hij begin 1966 een spaarpremie.
— Van de bijzondere spaarrekening kan men ook tussentijds geld opnemen. Wordt dat geld besteed voor één of meer met name genoemde vormen van duurzaam bezit, dan ontvangt men daarover, onder overlegging van bewijsstukken, een premie.
— Indien de deelnemer periodiek bepaalde betalingen verricht voor één of meer van de hierboven bedoelde doeleinden en die bij de administratie aanmeldt als uitgaven voor de vorming van duurzaam bezit, dan kan hij ook daarover premie ontvangen.

Deze vormen van deelneming mag men eventueel ook combineren.

De hierboven vermelde doeleinden zijn:

◯ premies van bepaalde verzekeringen (levensverzekeringen, lijfrenten e.d.)
◯ aankoop van een huis of andere onroerende zaak
◯ aflossing van een hypotheek, aangegaan ter verwerving van een onroerende zaak
◯ verbetering van een eigen woning
◯ aanschaffing van een huwelijksuitzet
◯ studiekosten, ook voor gezinsleden van de belanghebbende
◯ aankoop van effecten.

Hierbij moet nog aan enkele nadere voorwaarden worden voldaan, waarop hier niet verder wordt ingegaan. *)

Het maximum spaarbedrag dat men mag laten inhouden of in de

---

*) Verdere bijzonderheden vindt men o.a. in „Regelingen Bezitsvorming", losbladige uitgaaf van Samson N.V., Alphen a/d Rijn.

vorm van periodieke betalingen mag aanmelden, is ten hoogste 5 % van de pensioengrondslag c.q. van het daaraan gelijk te stellen bedrag, met een absoluut maximum van *f* 600,— per jaar (dat maximum geldt ook voor combinaties van b.v. inhouding en periodieke betalingen). Voor belanghebbenden met een pensioengrondslag tot *f* 7200,— bedraagt de premie 25 % van het spaarbedrag, voor de overigen 15 %. Voor beide groepen bedraagt de spaarpremie dus ten hoogste *f* 90,—.

Ook hier gelden weer nadere voorwaarden, zo is er een speciale bepaling voor hen die als belanghebbende de grens van *f* 7200,— overschrijden.

DE SPAARRAAD

BEVOEGDHEID.

De uitvoering van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren vraagt van de administratie beslissingen b.v. over de vraag of een bepaalde besteding al of niet voor premie in aanmerking komt, over de grootte van de toe te kennen premie enz.. Ten aanzien van die beslissingen kan verschil van mening ontstaan tussen de administratie en belanghebbenden. Met het oog daarop is de spaarraad ingesteld (artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren).

Deze raad heeft o.m. tot taak te beslissen op bezwaarschriften tegen besluiten (van de administratie) tot gehele of gedeeltelijke afwijzing van een verzoek om toekenning van een spaarpremie. *) Deze bezwaarschriften moeten „door de belanghebbende, gewezen belanghebbende of rechtverkrijgenden van een overleden belanghebbende binnen twee maanden na de dagtekening van het besluit" worden ingediend bij de spaarraad (art. 6, lid 9). „Het bevoegde gezag kent de spaarpremie alsnog toe, inzover de spaarraad beslist, dat de belanghebbende, gewezen belanghebbende, onderscheidenlijk rechtverkrijgenden van een overleden belanghebbende daarop aanspraak heeft, onderscheidenlijk hebben" (art. 6, lid 10 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren).

SAMENSTELLING.

Aan artikel 11 wordt nog het volgende ontleend.

De Spaarraad, die is gevestigd te 's-Gravenhage, bestaat uit ten hoogste twaalf leden, die door de Kroon worden benoemd, geschorst en ontslagen. Vijf leden worden benoemd na ontvangst van een aanbeveling, die voor elke plaats tenminste twee namen bevat, van elk der tot de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken toegelaten centrales van verenigingen van ambtenaren. De Kroon

---

*) Ingevolge de artikelen 3 en 24 van de Ambtenarenwet 1929 — voor militaire ambtenaren juncto art. 2 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 — kan ieder ambtenaar (c.q. gewezen ambtenaar, nagelaten betrekking of rechtverkrijgende) die door de beslissing van de Spaarraad rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen, beroep instellen bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht. Het beroep moet binnen 30 dagen worden ingesteld. Men kan zich door een raadsman doen bijstaan en zich eventueel ter terechtzitting door hem doen vergezellen.

Een arbeidscontractant kan zich, na de uitspraak van de Spaarraad, bij verzoekschrift tot de kantonrechter wenden.

Zowel voor ambtenaren als voor arbeidscontractanten is dus beroep mogelijk.

wijst uit de leden een voorzitter en plaatsvervangend voorzitter aan.

De minister wijst daarnaast een secretaris aan, die de spaarraad bijstaat.

Aan de beslissing op bezwaarschriften nemen leden van de spaarraad deel, onder wie twee van de vijf leden, die worden benoemd na ontvangst van een aanbeveling, door genoemde ambtenaren-organisaties. De overige leden treden als hun plaatsvervangers op. Gaat het om een bezwaarschrift van een militair ambtenaar, dan maken — inplaats van de hierboven bedoelde twee leden — twee militaire leden van de spaarraad deel uit van het college dat op het bezwaarschrift moet beslissen.

De beschikking van de minister van Binnenlandse Zaken dd. 26 februari 1960 (Stcrt. van 2 maart 1960, nr. 43) bevat ook enkele bepalingen voor de spaarraad. Daarvan wordt nog het volgende vermeld.

Het college van vijf beslist met meerderheid van stemmen. Geen van de aanwezige leden mag zich onthouden van deelneming aan enige stemming. Ingeval een lid of een plaatsvervangend lid of een zijner bloed- of aanverwanten tot in de vierde graad een bezwaarschrift heeft ingediend, dan neemt het betrokken (plaatsvervangend) lid niet deel aan de behandeling van dat bezwaarschrift.

Voor de leden en de secretaris van de spaarraad geldt het verbod, hetgeen hun in hun functie ter kennis is gekomen verder bekend te maken, dan voor de uitoefening van de functie gevorderd wordt.

De samenstelling van de spaarraad is bekend gemaakt in de Nederlandse Staatscourant van 4 augustus 1960, nr. 149, nl.:
lid en voorzitter:
Mr. M. A. DE BOK, hoofdadministrateur bij het ministerie van Binnenlandse Zaken;
lid en plaatsvervangend voorzitter:
Mr. F. C. KIST, advocaat-generaal bij het gerechtshof van 's-Gravenhage;
leden:
E. J. A. BROEKER, sergeant-majoor-opzichter der derde klasse magazijndienst van de Koninklijke Luchtmacht;
Drs. W. J. VAN DOORN, hoofdaccountant-titulair bij de Rijksaccountantsdienst, als vertegenwoordiger van de Centrale van Hogere Ambtenaren;
J. HOOGERWERFF, als vertegenwoordiger van het Algemeen Comité van Overheidspersoneel;
G. JANSEN, kapitein-luitenant-ter-zee van adminisratie;
P. DE KANT, hoofdemployé I bij de Rijkspostspaarbank, als vertegenwoordiger van het Ambtenarencentrum;
A. J. KLOEK, referendaris bij het ministerie van Defensie;
J. A. J. PONCIN, als vertegenwoordiger van de R.-K. Centrale van burgerlijk overheids- en semie-overheidspersoneel;
D. ROOK, als vertegenwoordiger van de Chr. Centrale van overheids- en onderwijzend personeel;
Mr. R. M. Vos, referendaris bij het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

D. J. P. WESSELING, ec. drs., referendaris bij het ministerie van Algemene Zaken.

De minister van Binnenlandse Zaken heeft tot secretaris benoemd Mr. W. A. PANIS, referendaris bij het ministerie van Algemene Zaken, Binnenhof 4, 's-Gravenhage.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 21 juni 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel T. Biesma en Lt.-Kolonel G. J. J. M. Schopmeijer.
Raadsman: Kapitein H. P. Hendriks.

Opzettelijk zijn onderdeel verlaten terwijl hij was ingedeeld ter versterking van de piketdienst: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdoende.

In strijd met het bevel zijn onderdeel niet te verlaten dan na toestemming van luitenant Wubben, niettemin zijn onderdeel zonder zodanige toestemming verlaten: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en opzettelijke ongehoorzaamheid.

(W.M.Sr. art. 97, 99, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. M. O., geboren 2 januari 1941, dpl. soldaat *), beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„1. dat hij te Eindhoven, althans in Nederland, terwijl hij als dienst-„plichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht en ingedeeld bij de Vliegbasis Eindhoven, hoewel hem „door de sergeant der 1e klasse van Geel was aangezegd, dat hij ge-„durende het weekend van 15 april 1961 te 12.00 uur tot 17 april 1961 „te 07.00 uur was ingedeeld als versterking van de piketdienst en zijn „genoemd onderdeel derhalve niet mocht verlaten, op 15 april 1961 „te ± 17.45 uur zijn onderdeel heeft verlaten en daarvan opzettelijk „ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 16 april „1961 te 18.00 uur bij zijn genoemd onderdeel is teruggekeerd;

„2. dat hij op of omstreeks 21 april 1961 te Eindhoven, althans in „Nederland, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat zijn militaire meerdere, de „sergeant M. Steerneman hem namens de 1e luitenant Wubben had „opgedragen op die dag zijn onderdeel, de Vliegbasis Eindhoven, niet „eerder te verlaten dan nadat hem door de 1e luitenant Wubben per-

---

*) Ten tijde van het plegen van de ten laste gelegde feiten was beklaagde dpl. korporaal. *(Red.)*

„soonlijk toestemming zou zijn verleend, opzettelijk heeft nagelaten aan „dit dienstbevel te gehoorzamen en op 21 april 1961 te ± 18.10 uur „zonder toestemming van de 1e luitenant Wubben zijn onderdeel heeft „verlaten en sindsdien opzettelijk van zijn onderdeel ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 22 april 1961 te ± „11.20 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd";

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 25 april 1961, opgemaakt door de 1e luitenant J. C. M. Wubben, waarnemend commandant LBK Squadron Vliegbasis Eindhoven, onder meer inhoudt, dat beklaagde, ten tijde, dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op dinsdag 11 april 1961 werd mij door mijn afdelingscommandant, de sergeant der 1e klasse A. van Geel, aangezegd, dat ik gedurende het weekend van 15 april 1961 te 12.00 uur tot 17 april 1961 te 15.00 uur was ingedeeld bij de Piketdienst. Ik wist, dat ik gedurende die tijd mijn onderdeel, de Vliegbasis Eindhoven, niet mocht verlaten. Hoewel ik hiertoe van niemand recht of toestemming had, heb ik op zaterdag 15 april 1961 te ± 17.45 uur het Beatrixkamp van de Vliegbasis Eindhoven verlaten en ben ik naar Helmond gereden, waar mijn meisje woont. Ik besloot zondagmiddag 16 april 1961 terug te gaan en arriveerde te omstreeks 18.15 uur op mijn onderdeel.

Op vrijdag 21 april 1961 zou ik met weekend-verlof vertrekken na afloop van mijn dienst. Op vrijdagmiddag kwam echter de sergeant M. G. Steerneman, evenals ik werkzaam bij het LBK, op de Vliegbasis Eindhoven, en dus naar ik wist mijn militaire meerdere, naar mij toe en gaf mij de volgende opdracht: „In opdracht van de luitenant Wubben „mag je vanavond niet eerder weg dan nadat hij je hiertoe persoonlijk „toestemming heeft verleend". Ik antwoordde: „Goed sergeant, ik zal „er voor zorgen". Wegens een feestje van mijn neef besloot ik daarna toch weg te gaan en heb toen op vrijdag 21 april 1961 mijn onderdeel te ongeveer 18.10 uur verlaten, zonder dat ik hiertoe toestemming had van luitenant Wubben. Willens en wetens ben ik toen van mijn onderdeel afwezig gebleven tot de volgende dag zaterdag 22 april 1961 te ongeveer 11.20 uur;

Overwegende, dat A. van Geel als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Als afdelingscommandant bij het LBK van de Vliegbasis Eindhoven in de rang van sergeant 1e klas heb ik aan korporaal O., ingedeeld bij mijn afdeling, op dinsdag 11 april 1961 aangezegd, dat hij gedurende het weekend van 15 april 1961 te 12.00 uur tot 17 april 1961 te 15.00 uur was ingedeeld als versterking van de piketdienst.

Overwegende, dat M. G. Steerneman als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op vrijdag 21 april 1961 heb ik, sergeant bij het LBK op de Vliegbasis Eindhoven, in opdracht van de 1e luitenant Wubben de korporaal O. het volgende medegedeeld: „In opdracht van de luitenant Wubben

„mag je vanavond niet weg dan na zijn persoonlijke toestemming". O. antwoordde toen: „Goed sergeant, ik zal er voor zorgen";

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts inhoudt:

Dienstplichtig korporaal J. M. M. O. is van 15 april 1961 te ± 18.15 uur tot 16 april 1961 te 18.15 uur en van 21 april 1961 te ± 18.10 uur tot 22 april 1961 te ± 11.20 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel Vliegbasis Eindhoven, gelegerd te Eindhoven. Hij heeft zich persoonlijk teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde onder 1 en 2 is telastegelegd met zijn schuld daaraan,

t.a.v. 1 met uitzondering van de woorden: „althans in Nederland";

t.a.v. 2 met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „althans in Nederland";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt, terwijl hij is dienstdoende";*
2. *„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende";*
   „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd";

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 97 jo. 99 Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
   artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 5 juli 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. A. Vergouwe en Lt.-Kolonel-Arts J. G. van Steinfoorn.
Raadsman: 1e-luitenant C. W. J. F. Stapper.

Als bestuurder van een rijwiel daarmede gereden terwijl hij onder

drankinvloed verkeerde en, door de gemeentepolitie gearresteerd zijnde, zich tegen overbrenging naar een hulpofficier van justitie verzet.

(W.Sr. art. 180; W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. v. K., geboren 10 augustus 1940, korporaal der 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 8 maart 1961 te Den Helder als be-„stuurder van een tweewielig rijwiel, daarmede heeft gereden over de „voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Spoorstraat en de „Wezenstraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het „gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden „geacht, dit rijwiel naar behoren te besturen;

„2. dat hij op of omstreeks 8 maart 1961 te Den Helder opzettelijk „toen de in uniform geklede in politiedienst zijnde hoofdagenten van „gemeentepolitie te Den Helder Cornelis Bak en Arent Reinders, die „even tevoren hem, beklaagde, op heterdaad hadden betrapt op over-„treding van artikel 26 van de Wegenverkeerswet en hem te dier zake „hadden aangehouden en vastgegrepen teneinde hem voor te geleiden „voor een hulpofficier van justitie, zich met geweld tegen die beambten „heeft verzet door rukken en trekken in tegenovergestelde richting als „waarheen de beambten, werkzaam in de rechtmatige uitoefening „hunner bediening hem wilden brengen";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 17 mei 1961, opgemaakt door de Kapitein H. W. Grootendorst, commandant C & E Squadron Navigatiestation N te Den Helder, ten tijde, dat hij het hem tenlastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 maart 1961 heb ik des avonds enige café's te Den Helder bezocht en diverse glazen bier gedronken. Toen ik te 23.30 uur het laatste café verliet, voelde ik mij niet meer in staat door genoemd alcoholverbruik mijn rijwiel naar behoren te besturen, maar ik besloot toch per fiets naar mijn legeringskamp te gaan. Zo, als bestuurder van mijn tweewielig rijwiel over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Spoorstraat te Den Helder rijdend, zag ik aldaar twee in uniform geklede agenten van gemeentepolitie staan. Vervolgens rijdend over de voor het openbaar verkeer openstaande Wezenstraat te Den Helder werd ik ingehaald door een van die agenten, welke mij zei af te stappen. Kort daarop verscheen de tweede agent ter plaatse en ik ben aanvankelijk rustig met hen meegegaan om naar het bureau te worden overgebracht, zoals mij gezegd was. Op een gegeven moment, nog in de Wezenstraat, besloot ik te trachten weg te komen, waartoe ik mij heb omgedraaid. Ik werd echter door beide agenten aan mijn armen

vastgehouden en ik heb mij toen tegen hen verzet door te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als waarin zij mij wilden brengen;

Overwegende, dat Cornelis Bak, oud 49 jaar, hoofagent van politie, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben hoofdagent van gemeentepolitie te Den Helder. Op 8 maart 1961 bevond ik mij tezamen met de agent van gemeentepolitie A. Reinders te omstreeks 23.30 uur in de Spoorstraat te Den Helder. Wij waren beiden in uniform gekleed en in politiedienst ter surveillance aldaar. Omstreeks genoemd tijdstip zagen wij een persoon gekleed in het uniform der Klu, welke ons later bleek te zijn de korporaal I A. H. v. K., op een tweewielig rijwiel op de rijbaan van genoemde straat rijden. Wij zagen, dat v. K. slingerend over die rijbaan reed, nu eens geheel links en dan weer geheel rechts. Wij vermoedden, dat hij onder zodanige invloed van alcoholhoudende drank was, dat hij niet in staat was zijn rijwiel naar behoren te besturen en dat hij zich zodoende schuldig maakte aan overtreding van artikel 26 WVW. Omdat v. K. ons snel voorbij was gegaan, zijn wij hem beiden achterna gereden op de fiets. Reinders heeft hem toen ingehaald aan het eind van de Wezenstraat en hem gezegd, dat hij moest afstappen. Korte tijd hierna verscheen ik ook ter plaatse en samen hebben wij v. K. toen aangehouden, teneinde hem voor te geleiden voor een hulp-officier van justitie. Ik constateerde toen, dat v. K. onvast ter been was en dat hij moest steunen op zijn rijwiel om niet te vallen en dat zijn adem riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Volgens mij was hij dientengevolge niet in staat zijn rijwiel naar behoren te besturen. Aanvankelijk liep v. K. rustig met ons mee. Wij hadden hem gezegd dat hij mee moest lopen naar het politiebureau. Aan het andere eind van de Wezenstraat gekomen draaide hij zich plotseling om. Wij hebben hem toen vastgegrepen ieder bij een arm waarop v. K. zich met geweld tegen ons begon te verzetten door te rukken en te trekken in een tegenovergestelde richting als waarin wij hem wilden brengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan:

t.a.v. 1 met uitzondering van de woorden „of omstreeks";

t.a.v. 2 met dien verstande: dat hij op 8 maart 1961 te Den Helder opzettelijk toen de in uniform geklede in politiedienst zijnde hoofdagent respectievelijk agent van gemeentepolitie te Den Helder Cornelis Bak en Arent Reinders, die even tevoren hem, beklaagde, op heterdaad hadden betrapt op overtreding van artikel 26 van de Wegenverkeerswet en hem te dier zake hadden aangehouden en vastgegrepen teneinde hem voor te geleiden voor een hulpofficier van justitie, zich met geweld tegen die beambten heeft verzet door rukken en trekken in tegenovergestelde richting als waarheen de beambten werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening hem wilden brengen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
1. *„handelen in strijd met artikel 26 Wegenverkeerswet",*
2. *„wederspannigheid";*

voorzien en strafbaar gesteld bij
1. artikel 35 van de Wegenverkeerswet,
2. artikel 180 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden, waarvan 2 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren en onvoorwaardelijk, verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes

Vonnis van 19 april 1961

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel-Vlieger H. J. F. Veuger en Majoor D. Oggel.
Raadsman: Mr. H. de Waard.

In strijd met de van zijn compagniescommandant ontvangen opdracht om tot het ondergaan van de hem opgelegde straf van licht arrest vanaf 19.00 uur thuis te blijven, zich van omstreeks 19.00 tot omstreeks 21.30 uit zijn woning verwijderd: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (dienstdoende).

(W.M.Sr. art. 97, 99, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR HET KORPS MOBIELE COLONNES,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. J., geboren 28 januari 1931, sergeant, beklaagde,

Gezien:. . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke „dienst bij het Korps Mobiele Colonnes op om omstreeks 25 oktober „1960, in tijd van oorlog, te Kortenhoef, althans in Nederland, terwijl „hij met licht arrest gestraft was, welke straf diende te worden onder-„gaan in zijn woning te Kortenhoef en naar aanleiding van welke straf „de strafoplegger, zijn compagniescommandant de kapitein J. H. A. „Bijl, hem uitdrukkelijk had opgedragen om na 19.00 uur des avonds „in zijn woning gelegen aan het Joh. Wincklerhof no. 4 te Kortenhoef „te zijn en te verblijven, opzettelijk die avond omstreeks 19.00 uur zijn „woning voormeld heeft verlaten en sindsdien tot 21.30 uur, althans „gedurende enige uren, opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van „zijn woning afwezig is geweest, totdat hij op 21.30 uur, althans op „enig tijdstip die avond in zijn woning is teruggekeerd";

Overwegende:. . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij toen in werkelijke dienst was als sergeant bij het

Depot Korps Mobiele Colonnes bij de Verzorgingscompagnie, op 25 oktober 1960, te Kortenhoef, terwijl hij toen met licht arrest gestraft was, welke straf hij diende te ondergaan in zijn woning te Kortenhoef en ten aanzien waarvan hem door zijn compagniescommandant, de kapitein J. H. A. Bijl uitdrukkelijk was opgedragen om na 19.00 uur des avonds ook in zijn woning, gelegen aan het Joh. Wincklerhof 4 te Kortenhoef te verblijven, die avond omstreeks 19.00 uur deze woning heeft verlaten en sindsdien daarvan tot 21.30 uur opzettelijk afwezig is geweest en gebleven, zonder dat hij daarvoor van iemand toestemming had gekregen;

Overwegende, dat een ambtsedig Proces-Verbaal nr. 270/60, opgemaakt en gesloten op 8 november 1960 door Hendrik Baas, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de Brigade Bussum, zakelijk inhoudt als verklaring van Johannes Hermanus Adrianus Bijl:

dat hij Commandant is van de Verzorgingscompagnie van het Depot Korps Mobiele Colonnes te Laren; dat hij op 25 oktober 1960 te 11.30 uur de sergeant H. A. J. een krijgstuchtelijke straf heeft opgelegd van 14 dagen licht arrest; dat hij genoemde J. daarbij de uitdrukkelijke opdracht heeft gegeven om gedurende zijn straf na 19.00 uur thuis te zijn en te blijven;

Maria Margaretha Dudink, echtgenote van Vincent Plantinga, wonende aan de Joh Wincklerhof 2 te Kortenhoef,

dat op 25 oktober 1960 van 18.45 uur tot ongeveer 21.30 uur bij haar thuis op bezoek is geweest haar buurman, de sergeant H. A. J.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer „dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt „terwijl hij is dienstdoende";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) Terecht heeft de Krijgsraad het bewezen verklaarde (uitsluitend) opgevat als een afwezigheidsdelict en niet (tevens) als opzettelijke ongehoorzaamheid. Zie mijn naschrift op blz. 547 hiervóór en M.R.T. XLIX, blz. 1 e.v.

(2) Dat ik het er niet mede eens ben dat het violeren van (licht) arrest de strafverzwarende omstandigheid „terwijl hij is dienstdoende" oplevert, heb ik reeds herhaaldelijk aangevoerd. Zie o.a. M.R.T. L, blz. 175 en M.R.T. LII. blz. 674. *W.H.V.*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 9 februari 1961

President: Majoor Mr. G. Fikkert; *Leden:* Lt.-Kolonels J. D. Stolp en B. A. J. A. van Randwijk.
Raadsman: Lt.-Kolonel L. J. van Duijn.

Verkeersongeval in Frankrijk nabij La Courtine: met een jeep op een natte weg met te grote snelheid een scherpe bocht naar links ingereden waardoor die jeep omsloeg en twee inzittenden lichamelijk letsel opliepen: zwaar lichamelijk letsel door schuld.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. S., dpl. soldaat, geboren 10 maart 1940, beklaagde,

Gezien:. . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 22 oktober „1960 te Eygurande, althans in Frankrijk, terwijl hij aan een bevolen „dienstoefening in Frankrijk deelnam, als bestuurder van een jeep daar-„mede heeft gereden over de Route Departementale no. D 21 en met „die jeep zo snel of zo onoplettend of onachtzaam, terwijl het wegdek „nat was door harde regen en het voertuig van terreinbanden was voor-„zien, een in die weg naar voor hem links gelegen vrij scherpe bocht is „ingereden en geheel of gedeeltelijk is doorgereden, dat hij naar rechts „slippend in de rechterberm is terechtgekomen en vandaar naar de „linkerberm is geslipt en over de kop is geslagen, althans is omgeslagen, „waardoor het aan zijn, beklaagdes, grove schuld is te wijten geweest, „dat de zich mede in die jeep bevindende soldaat W. H. Schmitz uit die „jeep werd geslingerd, bekkenbreuken, een scheur in het middenrif „en een gebroken sleutelbeen heeft bekomen, althans zodanig lichame-„lijk letsel heeft bekomen dat hij lange tijd verhinderd is geweest zijn „bezigheden als militair te verrichten en de zich eveneens in die jeep „bevindende soldaat A. J. van der Lee een hersenschudding heeft be-„komen, waardoor hij gedurende ongeveer een maand is verhinderd „geweest zijn bezigheden als soldaat te verrichten";

Overwegende,. . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 22 oktober 1960 dienstplichtig soldaat was in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en aan een bevolen dienstoefening deelnam in Frankrijk; dat hij toen als bestuurder van een militaire jeep KX 65-00 daarmee reed over een voor het openbaar verkeer openstaande weg in de buurt van Eygurande, komende uit de richting Eygurande en gaande in de richting La Courtine; dat het wegdek nat was en zijn jeep voorzien van terreinbanden; dat hij toen met een snelheid

van ongeveer 50 km per uur een voor hem naar links gaande vrij scherpe bocht is gaan in- en doorrijden; dat hij toen naar rechts slippend in de rechterberm is terechtgekomen waar hij tegen een steen is aangekomen met een van zijn wielen en vandaar al slippend in de linkerberm is terechtgekomen en daarna is omgeslagen; dat toen de bij hem in de jeep zittende soldaat W. H. Schmitz uit die jeep werd geslingerd en onder meer bekkenbreuken en een scheur in het middenrif heeft opgelopen; dat toen ook de soldaat A. J. van der Lee uit die jeep is geslingerd die een hersenschudding opliep;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P/LaC/52/60 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 oktober 1960 gesloten en getekend door Gerrit Jan Apperloo, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Gilles Vingerling, marechaussee der 1e klasse, ingedeeld bij de 11e Marechausee Compagnie, Detachement La Courtine, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat op 22 oktober 1960 een ongeval had plaatsgevonden op de Route Departementale, welke is gelegen tussen La Courtine en Eygurande in Frankrijk, nabij Eygurande; dat die weg moeilijk berijdbaar is, met vele bochten en afdalingen, bij slecht weer glad en gevaarlijk; dat de weg daar een bocht maakte van meer [bedoeld zal vermoedelijk zijn: „minder" — *Red.*] dan 90 graden; dat het hard regende en de weg glad was; dat achter die bocht aan de kant van La Courtine in de berm en gedeeltelijk in de greppel aan de rechterzijde van de weg een militaire jeep KX 65-00 lag, met de voorzijde naar Eygurande; dat die jeep voorzien was van terreinbanden; dat uit de rij- en slipsporen van die wagen blijkt, dat die jeep na die voor hem naar links verlopende, vrij scherpe bocht te zijn gaan in- en doorrijden, naar rechts slippend in de rechterberm is terechtgekomen en vandaar naar de linkerberm is geslipt; dat in de buurt van die jeep een zwaar gewonde militair lag, die achteraf Schmitz bleek te zijn genaamd; dat bij die jeep zich nog bevonden onder meer soldaat van der Lee en de soldaat S., de bestuurder van de jeep;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt, meermalen gepleegd";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling *) tot een hechtenis voor de tijd van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren, en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 100, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — Red.].

---

*) Bij de aangehaalde artikelen is artikel 4 W.M.Sr. niet aangehaald. *(Red.)*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 23 februari 1961

President: Lt.-Kolonel Mr. O. A. Stradmeijer; *Leden:* Lt.-Kolonel C. L. Jongenburger en Majoor J. W. A. Notten.
Raadsman: 1e-Luitenant P. Rueck te Stroe.

„Muiterij": tezamen met twee andere dpl. soldaten zijn meerdere, een ritmeester, aangegrepen toen deze een andere soldaat aanhield en meevoerde.

(W.M.Sr. art. 4, 117, 119, 120)

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. N., geboren 8 februari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 11 okto-„ber 1960 te La Courtine, althans in Frankrijk, opzettelijk geweld-„dadig tezamen met de soldaten van den Weerdt en van Zandvoort en „een of meer andere minderen, althans alleen, zijn meerdere de rit-„meester J. L. M. v. d. Bergh, bij de kraag van diens uniform heeft „gegrepen en aan deze ritmeester heeft gerukt en getrokken, waardoor „die ritmeester aan onderlijf, mond en handen pijnlijk werd getroffen";

Overwegende:. . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 oktober 1960 te omstreeks 22.00 uur, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en deelnam aan een militaire oefening in Frankrijk te La Courtine, tezamen met de korporaals van der Heijden, van Hoof en onder andere de soldaten van den Weerdt en van Zandvoort, liep in het Camp la Courtine; dat toen een van hen werd aangehouden en meegenomen door een militair, waarvan hij vermoedde dat hij een meerdere was; dat hij die meerdere toen is gevolgd, en hem, naderbij gekomen, in gevecht gewikkeld aantrof met drie andere militairen; dat hij die militaire meerdere toen bij de schouder en van achteren heeft beetgepakt;

Overwegende, dat Joseph Lodewijk Michel van den Bergh, majoor der Cavalerie, rnr. 19.11.14.011, 102e Verkennings Bataljon 't Harde, bij het verhoor door Officier-Commissaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 oktober 1960 te omstreeks 22.00 uur in het Camp la Courtine, een vijftal militairen zag lopen, kennelijk onder invloed van alcohol; dat hij een van hen aanhield en meenam, omdat zijn tenue niet in orde was; dat toen de overige vier hem volgden, en hem op zeker ogenblik aanvielen, ten gevolge waarvan een worsteling ontstond;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, t.w.:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „op 11 oktober 1960 te La Courtine, opzettelijk gewelddadig tezamen „met de soldaten van den Weerdt en van Zandvoort, zijn meerdere de „ritmeester J. L. M. v. d. Bergh, bij de kraag van diens uniform heeft „gegrepen en aan deze ritmeester heeft gerukt en getrokken";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„muiterij"*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 119, lid 1 juncto 117 lid 1 Wetboek van Militair Strafrecht.

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) Mogelijk op grond van het feit dat de tenlastelegging niet, zoals gebruikelijk, vermeldt dat het feit „in tijd van oorlog" gepleegd is, is het feit gequalificeerd als „muiterij" instede van als „feitelijke insub- „ordinatie in tijd van oorlog". Aangehaald zijn ook de artikelen 117 en 119, niet artikel 120.

Ik meen dat de vermelding, naast de datum, van de woorden „in tijd „van oorlog" in de tenlastelegging niet noodzakelijk is; de datum op zichzelf is de feitelijke omschrijving; de toevoeging is niet meer dan een (toelichtende) qualificatie.

(2) Hoewel het feit in Frankrijk is begaan, is onder de aangehaalde artikelen artikel 4 W.M.Sr. niet vermeld. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 november 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. C. Engelman en Kapitein G. W. Baron Van Dedem.

In de westelijke Maastunnelbuis op de linkerrijbaan rijdende, teneinde een vóór hem eveneens op de linkerrijbaan rijdende auto in te halen naar de rechterrijbaan gereden en de auto van rechts ingehaald en vervolgens vóór die auto weer naar de linkerrijbaan overgestoken om een nu op de rechterrijbaan vlak voor hem rijdende auto links te passeren, waarbij beklaagde de juist ingehaalde auto sneed en een botsing veroorzaakte.

Geen overtreding van artikel 29(1) W.V.R. j° artikel 7(1)bb en artikel 8b onder d W.V.R., nu de tenlastelegging niet inhoudt dat de betreffende weg was aangewezen als tunnelweg. Overtreding van artikel 25 W.V.W.

(W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. A. V. L., geboren 29 maart 1939, dpl. huzaar, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig huzaar bij de Koninklijke Land-„macht, op 17 september 1960 te Rotterdam als bestuurder van een „vierwielige personenauto Opel Caravan, gekentekend XG 77-40, „waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande „weg, de Westelijke Maastunnelbuis, komende uit de richting 's-Gra-„vendijkwal en gaande in de richting Pleinweg, waarbij hij aanvanke-„lijk reed over de voor hem linkerrijbaan van genoemde weg, welke „door een dubbele doorgaande streep op het wegdek van de rechter-„rijbaan was gescheiden, een voor hem uit in dezelfde richting op „dezelfde rijbaan rijdende personenauto Opel-Olympia, gekentekend „SG 38-74 ter rechterzijde is gaan inhalen en voorbijrijden en zich „daartoe met het door hem bestuurde motorrijtuig op de rechterrijbaan „heeft begeven en vervolgens, ziende dat hij op de rechterrijbaan ook „niet sneller vooruit kon komen, zijn motorrijtuig weer naar de linker-„rijbaan heeft bestuurd vlak voor de door hem juist ingehaalde personen-„auto, welke aldus door hem gesneden werd, waardoor een botsing „tussen beide motorrijtuigen ontstond en tevens de veiligheid op ge-„noemde Westbuis ernstig in gevaar werd gebracht";

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het ten laste gelegde en bewezenverklaarde niet oplevert een overtreding als bedoeld in artikel 29 eerste lid van de Wegenverkeerswet juncto artikel 7 eerste lid onder bb en 8b onder d van het Wegenverkeersreglement, nu het bewezenverklaarde niet inhoudt dat de betreffende weg is aangewezen als tunnelweg (artikel 4 eerste lid onder cc van het Wegenverkeersreglement);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 en juncto 25 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 30 november 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.

Als reserve tweede luitenant der artillerie met groot verlof in de tijd dat hij voor de militaire dienst kon worden opgeroepen, naar aanleiding van een brief met aanmerkingen over te laat inzenden van antwoorden op een schriftelijke cursus, een beledigende brief gezonden aan de Inspecteur der Artillerie: opzettelijk een meerdere door een toegezonden geschrift beledigen, in dienst gepleegd.

Voorwaardelijke militaire detentie en onvoorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 23, 60, 76, 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. J., geboren 24 september 1936, reserve tweede luitenant (met groot verlof), beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, per 1 januari 1960 aangesteld zijnde tot reserve tweede „luitenant der Artillerie en ingedeeld bij het Korps Luchtdoelartillerie, „op of omstreeks 7 september 1960 te 's-Gravenhage, althans in Ne„derland, terwijl hij zich op dat tijdstip buiten werkelijke dienst be„vond, doch nog voor die dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk „de generaal-majoor J. Th. Winkel, Inspecteur der Artillerie, naar „aanleiding van een door genoemde Inspecteur aan hem toegezonden „aangetekend schrijven, houdende bemerking op het niet tijdig inzen„den van antwoorden op een schriftelijke cursus, in een door hem, „beklaagde, op 7 september 1960 te Nieuwerkerk eigenhandig ge„schreven brief, gericht aan de Inspecteur der Artillerie, Gevers Dey„nootweg 61-63, Sectie S 3 te Scheveningen, welke brief blijkens de „aanhef was bedoeld als een antwoord aan de Generaal voornoemd en „door hem, beklaagde, per post aan genoemde Generaal onder voor„melde adressering is toegezonden, heeft beledigd en bespot door in „deze brief onder meer de navolgende krenkende passages op te nemen:

„1. „Ik weet wel dat U zich nu met het bekende domme hoofd „„afvraagt: „Nu wat zou dat dan?""

„2. „. . . wens ik niet langer dergelijke onbeschofte briefjes te ont„„vangen, . . ."

„3. „. . . dat kan ook wel op een wat meer fatsoenlijke manier"

„4. „. . . en dat hierin het voorbeeld gegeven wordt door een gene„„raal is wel het treurigste van allemaal, het onbeschofte viert klaar„„blijkelijk in alle rangen en standen van het beroepspersoneel hoogtij"

„5. Gezien Uw instelling verwacht ik geen opheldering noch „„excuses . . ."

„waardoor de Generaal-Majoor Winkel zich persoonlijk in zijn eer „en goede naam aangetast voelde";

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een schrijffout twee maal staat vermeld: „Generaal", welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan twee maal worde

gelezen: „Generaal-Majoor", door welke verbetering van de telastelegging de beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde blijkens diens Staat van Dienst, voorkomende in de justitiële verklaring dd. 11 oktober 1960, opgemaakt door de Kapitein-Adjudant Inspectie der Artillerie te 's-Gravenhage, op 4 maart 1958 na eerste oefening, als dienstplichtige van de lichting 56-2, met groot verlof is gezonden als tijdelijk reserve tweede luitenant, op 1 januari 1960 is aangesteld tot reserve tweede luitenant (effectief) en laatstelijk van 13 juni 1960—16 juli 1960 voor de herhalingsoefening in werkelijke dienst is geweest;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 4 maart 1958 als tijdelijk reserve tweede luitenant, na het volbrengen van de eerste oefening, in het genot van groot verlof is gesteld; dat hij op 1 januari 1960 bij Koninklijk Besluit is benoemd tot reserve tweede luitenant bij het Korps Luchtdoelartillerie, dat hij op 7 september 1960, terwijl hij zich buiten werkelijke dienst bevond, doch nog voor militaire dienst kon worden opgeroepen, te Nieuwerkerk in Zeeland, naar aanleiding van een hem door de Inspecteur der Artillerie toegezonden aangetekend schrijven, hetwelk inhield een bemerking betreffende het niet tijdig door hem inzenden van antwoorden op een schriftelijke cursus, een eigenhandig geschreven brief, gericht aan de Inspectie der Artillerie, Gevers Deynootweg 61-63, Sectie S 3 te Scheveningen, via de PTT heeft verzonden; dat deze brief was bedoeld als een antwoord aan de Inspecteur van de Artillerie, de Generaal-Majoor J. Th. Winkel; dat hij in deze brief een aantal krenkende passages had opgenomen en wel de volgende:

1. „Ik weet wel dat U zich nu met het bekende domme hoofd af-
„vraagt „Nu wat zou dat dan?""

2. „ . . . wens ik niet langer dergelijke onbeschofte briefjes te ont-
„vangen, . . ."

3. „ . . . dat kan ook wel op een wat meer fatsoenlijke manier"

4. „ . . . en dat hierin het voorbeeld gegeven wordt door een gene-
„raal is wel het treurigste van allemaal, het onbeschofte viert klaar-
„blijkelijk in alle rangen en standen van het beroepspersoneel hoogtij"

5. „Gezien Uw instelling verwacht ik geen opheldering noch
„excuses . . ."

dat hij bij het opstellen en verzenden van deze brief begreep, dat de inhoud van deze brief ter kennis zou komen van de generaal-majoor Winkel voornoemd in diens functie van Inspecteur van de Artillerie; dat het hem ten processe voorgehouden stuk, gemerkt rood B, zijnde bijlage 1 van het proces-verbaal nr. P 22/60 van de staf van de Koninklijke Marechaussee, de door hem geschreven brief is waarover hij heeft verklaard;

Post alia:

Overwegende, dat genoemde passages, welke — gelet op beklaagdes verklaring te dien aanzien, de verklaring van getuige Winkel hiervoor vermeld de aanhef van de brief — zijn bedoeld als mededelingen gericht tot de Inspecteur van de Artillerie, in het verband waarin zij in

bedoelde brief voorkomen een grievende betichting van domheid en onfatsoenlijkheid voor de Inspecteur der Artillerie inhouden en daarom beledigend zijn;

Overwegende, dat uit beklaagdes erkentenis

1e. dat hij op 1 januari 1960 is benoemd en aangesteld tot reserve 2e luitenant van de Luchtdoelartillerie,

2e. dat ten tijde van het schrijven en verzenden van de brief, als in de telastelegging genoemd, geen enkele mededeling was gedaan van een aan hem als zodanig verleend ontslag,

3e. dat hij bij de ontvangst van de brief van de Inspecteur van de Artillerie heeft geconstateerd, dat deze was gericht aan hem als reserve 2e luitenant,

volgt, dat beklaagde moet hebben geweten, dat hij zich als reserve 2e luitenant met groot verlof, bij het schrijven van de brief richtte tot een meerdere;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de brief gemerkt rood B slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „en bespot";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere door een toegezonden ge-
„schrift beledigen, in dienst gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 junctis de artikelen 76 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar, en onvoorwaardelijk: tot ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 december 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonels J. C. C. Crena Uiterwijk en R. van der Laan.
Raadsman: Mr. T. J. Kramer.

Beklaagde, dpl. soldaat, door een sergeant weggevoerd wordende naar de legeringskamer, geeft deze sergeant een slag of stoot tegen het gezicht.

KRIJGSRAAD: *niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput dat beklaagde het ten laste gelegde heeft begaan; meer in het bijzonder heeft de Krijgsraad niet de overtuiging bekomen dat beklaagde niet uit noodweer heeft gehandeld. Verwijzing naar de commanderende officier.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Het ten laste gelegde bewezen. Het Hof is niet van oordeel dat beklaagde uit noodweer handelde.*

(W.M.Sr. art. 117, 120; W.K. art. 2, 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. C. E., geboren 29 februari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 6 november 1960, in tijd van oorlog, te de Lier in het Schefferkamp, opzettelijk de sergeant D. Bos, derhalve een meerdere in rang, feitelijk heeft aangerand, door alstoen aldaar opzettelijk gewelddadig met zijn tot vuist gebalde hand genoemde sergeant een slag of stoot in diens gelaat te geven, waardoor genoemde sergeant een bloedneus kreeg en pijn heeft ondervonden";

Overwegende, dat uit een Justitiële Verklaring dd. 10 november 1960, opgemaakt door de Commandant C/E Squadron Navigatiestation „Z" te de Lier, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 16 juni 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat uit het rapport van sergeant Bos en uit diens verklaring ten processe blijkt, dat hij beklaagde met de vuisten heeft bewerkt;

Overwegende dat er tevens ernstige aanwijzingen zijn, dat voornoemde onderofficier onder de invloed van sterke drank verkeerde tijdens beklaagde's aanhouding;

Overwegende, dat beklaagde er zich op beroepen heeft eerst geslagen te hebben, nadat de sergeant Bot hem een tweetal slagen had toegebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad in verband met het vorenoverwogene niet de overtuiging heeft kunnen verkrijgen, dat beklaagde niet uit noodweer gehandeld heeft;

Overwegende, dat de aan de tenlastelegging ten grondslag liggende feiten echter naar het oordeel van de Krijgsraad tot krijgstuchtelijke bestraffing aanleiding kunnen geven, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde van 6 november 1960 tot 8 november 1960 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: vrijspraak; bevinding dat de zaak oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht; verwijzing van de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 28 februari 1961

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals van der Kroon en Mr. Schepers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.), Mr. Veldman (plv.) en Generaal-Majoor Maurenbrecher (plv.).

Raadsman: Dr. Mr. Dr. W. Schuurmans Stekhoven.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het vonnis waarvan beroep moet worden vernietigd, aangezien het Hof zich hiermede niet kan verenigen;

Overwegende dienaangaande, dat het Hof niet van oordeel is dat beklaagde uit noodweer heeft gehandeld, terwijl voorts niet is gebleken, dat de sergeant Bos onder invloed van sterke drank verkeerde tijdens het uitvoeren van de opdracht om beklaagde van het wachtlokaal naar de legeringskamer te brengen;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 6 november 1960, in tijd van oorlog, te de Lier in het Schefferkamp, opzettelijk de sergeant D. Bos, derhalve een meerdere in rang, feitelijk heeft aangerand, door alstoen aldaar opzettelijk gewelddadig met zijn tot vuist gebalde hand genoemde sergeant een slag of stoot in diens gelaat te geven, waardoor genoemde sergeant een bloedneus kreeg en pijn heeft ondervonden";

Overwegende, dat uit een Justitiële Verklaring d.d. 10 november 1960, opgemaakt door de commandant C/E Squadron Navigatiestation „Z" te de Lier, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 16 juni 1959 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij het 893 Telefoonbataljon geplaatst is bij het Navigatiestation in het Schefferkamp te de Lier; dat hij aldaar in de avond van 6 november 1960 van de Officier van Dienst, de luitenant van Loenen, opdracht kreeg naar bed te gaan; dat hij onderweg naar de legeringskamer wilde terugkeren om in de telefooncentrale zijn sleutels te halen, die hij daar had laten liggen; dat de sergeant Bos hem toen beetpakte om hem dit te beletten; dat hij, beklaagde, zich losrukte, waarop de sergeant Bos hem een vuistslag tegen het voorhoofd gaf; dat hij daarop de sergeant Bos met geweld met zijn tot vuist gebalde hand een slag in diens gezicht heeft gegeven;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder ede heeft verklaard:

Dirk Bos, beroepssergeant der Koninklijke Luchtmacht:

dat hij op 6 november 1960 in de rang van sergeant dienst deed als sergeant van de week in het Schefferkamp te de Lier; dat hij te omstreeks 22.00 uur die dag van de Officier van Dienst, de luitenant van Loenen, opdracht kreeg de soldaat T. E. op te halen bij de wacht van bovengenoemd kamp en deze soldaat naar zijn legeringskamer te brengen, omdat deze volgens de luitenant dronken was; dat hij onderweg genoemde E. aantrof tezamen met de sergeant Leerdam; dat toen bleek dat E. zijn sleutels in de wacht had laten liggen en deze zelf wilde halen; dat hij, Bos, toen E. van Leerdam heeft overgenomen, waarna deze laatste terugging om de sleutels te halen; dat E. zelf terug wilde naar de wacht, waarop hij, getuige, hem dit belette door hem bij de arm te grijpen; dat E. zich wist los te rukken; dat hij, getuige, toen onmiddellijk weer naar E. greep, waarop deze zich in zijn, getuiges, richting draaide en hem, getuige, met zijn tot vuist gebalde hand een slag tegen het hoofd gaf ter hoogte van zijn neus, waardoor hij een bloedneus kreeg en pijn ondervond;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 117 juncto artikel 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straffen in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 1, 13, 15, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b, 23 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde:

a. tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week, met bepaling, dat deze gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van twee jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2–6 van die Wet of zich op andere wijze heeft misdragen;
b. — onvoorwaardelijk — tot betaling van een geldboete van honderd gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van veertien dagen.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad overweegt dat hij niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan en komt op grond daarvan tot een (zuivere) vrijspraak. De daarop volgende overwegingen zouden kunnen dienen om nader toe te lichten, waarom de Krijgsraad uit de bewijsmiddelen geen overtuigend bewijs van het plegen, door beklaagde, van het ten laste gelegde heeft bekomen. In feite is dat met de eerste en tweede overweging na de vrijspraak-overweging niet het geval. Immers, het feit dat de meerdere geslagen zou hebben en mogelijk onder drankinvloed zou hebben verkeerd, houdt geen bewijs in terzake van hetgeen beklaagde (niet) gedaan heeft.

De daarop volgende overweging kan nog veel minder de vrijspraak van de Krijgsraad ondersteunen, omdat daarin de bekentenis van beklaagde te lezen staat dat hij wel degelijk geslagen heeft, zij het nadat de meerdere hem een tweetal slagen heeft toegebracht. Deze overweging zou dus rechtstreeks kunnen leiden tot de overtuiging dat beklaagde wèl het ten laste gelegde heeft begaan.

Hetzelfde geldt voor de daarop volgende overweging. Als immers beklaagde het hem ten laste gelegde niet heeft begaan, is er voor een beroep op noodweer geen ruimte meer: het beroep op noodweer wordt gedaan door iemand die het strafbare feit wèl heeft gepleegd.

Wanneer men dan vervolgens de wettige bewijsmiddelen, welke ook de Krijgsraad ten dienste zullen hebben gestaan, in de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof leest, krijgt men de indruk dat de Krijgsraad een beroep op noodweer van een schuldige beklaagde heeft aanvaard, al blijft het een vraag of voor het aanvaarden van zodanig beroep voldoende is dat de rechter n i e t de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde n i e t uit noodweer heeft gehandeld.

De overweging, waarmede de Krijgsraad de zaak in handen van de

commanderende officier stelt, is m.i. een verbetering van de tot dusverre gebezigde formule door de neutrale redactie dat de „feiten . . . „tot krijgstuchtelijke bestraffing aanleiding kunnen geven".

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 25 januari 1961

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. van Goor en Lt.-Kolonel Mr. W. Kasten.
Raadsman: Kapitein J. F. v. d. Mortel.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door overschrijding van het ontvangen bevel: opdracht gekregen hebbende om met een militair voertuig langs de kortste weg van Arnhem naar Haarlem te rijden, vóór de rotonde Oudenrijn nabij Utrecht via Utrecht-Oost naar Maartensdijk gereden, waar zijn grootouders woonden, en vervolgens dezelfde weg terug naar de Rijksweg.

(W.M.Sr. art. 114).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. J. D. B., geboren 7 december 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-„lijke Landmacht op of omstreeks 28 oktober 1960, in tijd van oorlog, „in de gemeenten Utrecht en Maartensdijk, althans in Nederland, eigen-„dunkelijk heeft overschreden het hem door zijn pelotonscommandant, „de sergeant L. Struijs, op 27 oktober 1960 gegeven dienstbevel om „op 28 oktober 1960 als bestuurder van het militair motorrijtuig, ge-„kentekend KO 71-23, merk DAF, type YA 318 met daarachter „gekoppelde tweewielige aanhangwagen van de Garnizoensgarage te „Arnhem via de rotonde Oudenrijn naar Haarlem te rijden om zich „daar in de Ripperdakazerne met zijn motorrijtuig terug te melden, „hetgeen impliceerde dat dit, zoals hij — beklaagde — wist, langs de „kortste weg moest geschieden, hebbende hij, beklaagde, ten tijde „voormeld instede van aan opgemeld bevel gevolg te geven, rijdende „van Arnhem langs de Rijksweg, nog voordat hij bij de rotonde Ouden-„rijn was gekomen, de Rijksweg naar rotonde Oudenrijn verlaten en „zijnde hij naar Utrecht-Oost en vervolgens in de richting Hilversum „en naar Maartensdijk gereden naar zijn grootouders, in Maartensdijk „woonachtig aan de Nieuwe Weteringseweg no. 66";

Overwegende: . . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 27 oktober 1960 in het Schietkamp te Harskamp van de dienstplichtig sergeant L. Struijs, zijn pelotons-

commandant, het dienstbevel kreeg om op 28 oktober 1960 naar Arnhem te gaan, aldaar in de garnizoensgarage het militaire motorrijtuig, gekentekend KO 71-23, merk DAF, type YA 318, met daarachter gekoppelde tweewielige aanhangwagen, op te halen en vervolgens als bestuurder van dat voertuig op die dag daarmede van Arnhem naar Haarlem te rijden via de rotonde Oudenrijn en vervolgens zich met dat voertuig in Haarlem terug te melden bij zijn onderdeel, gelegerd in de Ripperdakazerne; dat genoemde sergeant hem voor bovengenoemde rit een rijopdracht meegaf, waarop deze de rit Arnhem-Haarlem via R.O.R. (rotonde Oudenrijn) had vermeld; dat deze sergeant tevens de te rijden route via Arnhem naar Haarlem via genoemde rotonde heeft uitgelegd; dat hij op 28 oktober 1960 ter uitvoering van die opdracht naar Arnhem is gereisd, genoemd voertuig heeft opgehaald en vervolgens als bestuurder van dat voertuig daarmede op weg is gegaan richting Haarlem; dat hij, gekomen over de grote Rijksweg Arnhem-Utrecht ter hoogte van de splitsing, gevormd door de Rijksweg en de weg richting Utrecht-Oost, ruim vóór de rotonde Oudenrijn, van de in zijn opdracht vervatte route, zoals boven aangegeven, eigendunkelijk is afgeweken en de weg richting Utrecht-Oost is opgereden en vervolgens door de stad Utrecht in de richting Hilversum naar Maartensdijk is gereden naar het adres Nieuwe Weteringseweg 66 te Maartensdijk, waar zijn grootouders woonachtig zijn; dat hij toen wist dat hij handelde in strijd met de hem als bovenvermeld gegeven opdracht; dat hij, na bij zijn grootouders te hebben gegeten, met zijn voertuig weer is teruggereden in de richting waar hij vandaan kwam, om weer op de voorgeschreven route te komen; dat hij toen, gekomen te Utrecht, is aangehouden door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 21 november 1960, opgemaakt en gesloten door Kees Frederik Smit, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van Leendert Struijs:

dat hij zich op 28 oktober 1960, als sergeant in werkelijke dienst, bevond in het Infanterie Schietkamp te Harskamp; dat hij aldaar de soldaat B., die daar op 27 oktober 1960 was aangekomen, opdroeg diens motorrijtuig, gekentekend KO 71-23, met daarachter gekoppelde aanhangwagen, kenteken KY 32-44, welke ter reparatie was achtergelaten in de garnizoensgarage te Arnhem, op 28 oktober 1960 op te halen uit Arnhem; dat hij B. meedeelde dat deze van Arnhem regelrecht naar Haarlem moest gaan, waarbij hij B. een rijopdracht overhandigde, vermeldende de rit Arnhem-Haarlem, via rotonde Oudenrijn; dat hij soldaat B. tevens nog mondeling heeft toegelicht over welke wegen deze moest rijden; dat hij de soldaat B. geen toestemming heeft gegeven om van de door hem opgegeven route af te wijken; dat de soldaat B. voor dienst in Maartensdijk niets te maken had;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog"*,

voorzien en strafbaar gesteld bij: artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 9 september 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel J. H. M. Chappin.
Raadsman: Kapitein P. E. van Mourik.

Onder drankinvloed verkerende en niettegenstaande door de politie opgelegd rijverbod getracht zijn bromfiets te berijden. Aangehouden wegens poging tot overtreding van artikel 26 WWW ter voorgeleiding aan een hulpofficier van justitie, zich met geweld daartegen verzet (opzettelijk niet voldoen aan een vordering van een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten). Daarbij de politieagent toegevoegd: „Jij bent een ploert, een rotzak" (eenvoudige belediging van een ambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening).

(W.Sr. art. 184, 267).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. H. A., geboren 4 november 1939, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 3 juni 1960 te Blerick in de gemeente „Venlo, toen de in uniform geklede en in politiedienst zijnde hoofd„agent van gemeente-politie te Venlo J. van Cuijk — die had gecon„stateerd dat hij, beklaagde, onder invloed van het gebruik van alcohol„houdende drank verkeerde en hem deswege een rijverbod had opge„legd, en vervolgens constateerde dat hij, beklaagde, desondanks po„gingen deed de motor van zijn bromfiets te starten — hem, beklaagde, „had verzocht zijn naam en adres op te geven, aan welk verzoek niet „werd voldaan, en vervolgens hem, beklaagde, aanhield, als verdacht „van poging tot overtreding van artikel 26 der Wegenverkeerswet, „teneinde hem over te brengen naar het Bureau van Politie te Blerick

„ter voorgeleiding aan een hulpofficier van Justitie, zich met geweld „heeft verzet tegen genoemde in de rechtmatige uitoefening van zijn „bediening zijnde ambtenaar door alstoen aldaar met geweld te rukken „en te trekken in tegenovergestelde richting als waarin deze ambtenaar „hem wilde brengen;

„II. dat hij op of omstreeks 3 juni 1960 te Blerick, opzettelijk „beledigend de hoofdagent van gemeentepolitie te Venlo J. van Cuijk „in diens tegenwoordigheid mondeling heeft toegevoegd: „Jij bent een „„„ploert, een rotzak", terwijl genoemde hoofdagent zich in politie-„uniform gekleed ter surveillance op de openbare weg, de Antonius-„laan, bevond";

Overwegende:. . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

In de nacht van 2 op 3 juni 1960 heb ik te Blerick gemeente Venlo een café verlaten, nadat ik in de voorafgaande uren ongeveer 15 glazen bier had gedronken. Ik wilde toen mijn bromfiets, die voor het café stond, pakken en daarmede naar huis rijden. De in uniform geklede hoofdagent van politie van Cuijk kwam op dat moment naar mij toe, en verbood mij met mijn bromfiets te gaan rijden. Ik erken dat ik gezien de door mij gebruikte alcoholhoudende drank niet geacht kon worden een motorrijwiel naar behoren te besturen. Op een gegeven moment heb ik toch geprobeerd met de bromfiets naar huis te rijden, hoewel ik wist dat mij dat verboden was. Ik acht het zeer wel mogelijk dat voorts een en ander zich verder heeft toegedragen als de hoofdagent van politie Johannes van Cuijk in het proces-verbaal 60 M. 346 heeft gerelateerd.

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks" tweemaal;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *Opzettelijk niet voldoen aan een bevel of vordering krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten,*
2. *Eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening,*

voorzien en strafbaar gesteld bij: I. art. 184 Wetboek van Strafrecht, II. art. 267 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren, en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 10 november 1960

President: Majoor Mr. C. E. E. Formberg (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels D. Overbeeke en J. Bruijntjes.
Raadsman: Kapitein W. C. Tibben.

Verduistering: ziende dat uit een op een bed liggende broek twee muntbiljetten van f 2.50 staken en voornemens, deze biljetten goed in die broekzak te steken, die biljetten bij zich gestoken met de bedoeling ze later in die broekzak te steken omdat hij schrok van een soldaat die de kamer binnenkwam en hij niet de schijn wilde wekken alsof hij geld van een ander wegnam. Later het plan gekregen, de biljetten niet terug te geven.

(W.Sr. art. 321).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. C. v. P., geboren 22 juli 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 augustus 1960 te Venlo met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee muntbiljetten „van *f* 2,50, in ieder geval enig geldsbedrag, toebehorende aan W. J. „Storcken, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 31 augustus 1960 te Venlo opzettelijk twee „muntbiljetten van *f* 2.50, toebehorende aan W. J. Storcken, welke „muntbiljetten hij, beklaagde, gedeeltelijk uit een der zakken van een „broek van genoemde Storcken, welke op diens bed lag, zag steken en „daaruit nam teneinde ze goed diep in deze broekzak te duwen, „welke muntbiljetten hij aldus anders dan door misdrijf onder zich „had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring d.d. 19 september 1960, opgemaakt door de Kapitein W. M. Buijs, commandant Instr. Cie Regiment Limburgse Jagers te Venlo, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, t.a.v. het subsidiair ten laste gelegde, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 31 augustus 1960 was ik belast met de kamerwacht van een kamer in paviljoen 2 van de Frederik Hendrikkazerne te Venlo. Ik zag toen in genoemde kamer, terwijl ik alleen daar aanwezig was, uit de

zak van de gevechtsbroek van soldaat Storcken, die op zijn bed lag, een gedeelte van een muntbiljet van *f* 2,50 steken. Ik pakte dit uit zijn zak, waarna ik zag dat het er twee waren die ineengefrommeld waren. Mijn bedoeling was om deze goed diep in de zak van Storcken te duwen. Terwijl ik daar zo stond kwam er een soldaat de kamer op. Het flitste toen door mijn hoofd dat als deze soldaat zag, dat ik met de broek van Storcken bezig was, hij mogelijk zou kunnen denken dat ik aan het stelen was. Ik zag er toen dan ook van af om de muntbiljetten in de zak van Storcken terug te duwen en ik wilde wachten tot ik weer alleen op de kamer was. Ik heb toen het geld in mijn broekzak gestopt en in mijn kast gelegd. Ik heb daarna het geld niet aan Storcken teruggegeven. Op 9 september 1960 heb ik een bedrag van *f* 5,— aan de Koninklijke Marechaussee overhandigd, na op 8 september 1960 door deze te zijn verhoord. Ik had van Storcken geen toestemming om het geld mij toe te eigenen;

Post alia:

als verklaring van J. A. C. v. P.:

Het was eerst niet mijn bedoeling het geld van Storcken te houden, doch ik schrok, toen ik dat geld wegnam, van de soldaat die op de kamer kwam. Toen ik diezelfde avond naar het station in Blerick liep om met de trein naar Eindhoven te gaan, besloot ik het geld van Storcken, dat ik weggenomen had, zelf te gebruiken. Ik heb dit geld geheel voor mij zelf besteed door er onder andere bier en koffie voor te kopen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks";

Overwegende, dat beklaagde weliswaar voor de Officier Commissaris is teruggekomen op zijn verklaring als in het bovenstaande ambtsedig proces-verbaal gerelateerd; dat beklaagde echter noch voor de Officier Commissaris, noch ter terechtzitting heeft opgegeven waarom hij op deze verklaring is teruggekomen, zodat de Krijgsraad hem daaraan zal houden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Verduistering*",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 321 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaar-

delijk, tot betaling van een geldboete van *f* 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 maart 1961

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel J. H. M. Chappin.
Raadsman: Mr. H. B. S. Holla.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: hoewel gewaarschuwd voor het gevaar, een losse patroon in een houtvuur geworpen, tengevolge waarvan een ontploffing ontstond en een kameraad het licht van één zijner ogen moest missen.

(W.Sr. art. 308).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. B., geboren 5 maart 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 november 1960 te Oost-West en Middel-„beers hoogst roekeloos en/of onnadenkend en/of onvoorzichtig, nadat „soldaat P. Bertoen hem had gewaarschuwd zulks niet te doen i.v.m. het „gevaar daaraan verbonden, een huls van een losse patroon geheel of ten „dele gevuld met kruit en geheel of ten dele afgesloten door een stuk „hout, in ieder geval een huls van een losse patroon, in of nabij een „brandend vuur heeft geworpen, waardoor een ontploffing ontstond, „tengevolge waarvan soldaat W. J. P. Bergsma een bloeding uit het „linkeroog en een scheurwond onder het ooglid, althans zodanig licha-„melijk letsel bekwam, dat hij het licht in zijn linkeroog blijvend of „tijdelijk moet missen en voortdurend ongeschikt is tot uitoefening „zijner ambtsbezigheden als soldaat";

Overwegende, dat de in de telastelegging voorkomende zinsnede „Oost-West en Middelbeers", kennelijk als een schrijffout moet worden beschouwd en gelezen moet worden als „Oost-, West- en Middelbeers", wordende beklaagde hierdoor niet in zijn verdediging geschaad;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 30 januari 1961, opgemaakt door Majoor J. G. v. d. Bergh, Commandant D-Cie K.S.I. te 's-Hertogenbosch, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb op 10 november 1960 op het militair oefenterrein de Witte Bergen op de Oirschotse heide binnen de gemeente Oost-, West- en

Middelbeers, hoogst onnadenkend en zonder dat ik mij de gevolgen van het een en ander had gerealiseerd een huls van een losse patroon, die nog ten dele met kruit was gevuld en gedeeltelijk was afgesloten door een holle houten cylinder — de houten prop, voorzover die boven de huls uitsteekt, had ik n.l. afgebroken — tussen de takken van een brandende stapel hout, doch niet in de vuurhaard zelve geworpen. Ongeveer 5 minuten daarna ontstond een ontploffing, kennelijk omdat de door mij aldus weggeworpen patroon uit elkaar sprong, want door de ontploffing werd het vuur gedoofd. Ik zag toen dat het linkeroog van mijn achterneef W. Bergsma hevig bloedde. Naar ik later vernam werd hij toen zodanig verwond, dat hij het gezichtsvermogen van dat oog blijvend moet missen;

Overwegende, dat Pieter Bertoen, oud 21 jaar, korporaal te 's-Hertogenbosch, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1960 was ik op oefening in het militaire oefenterrein de Witte Bergen te Oirschot. Op een gegeven moment zag ik dat A. B. een patroon te voorschijn haalde, de houten prop van deze patroon afbrak, en de inhoud van de huls boven een houtvuur uitschudde. Vervolgens zag ik dat A. B. voormelde patroon naar het vuur wierp. Deze patroon viel wel tussen de takken, doch daar ter plaatse brandden deze niet. Voordien heb ik toen A. B. gewaarschuwd dit niet te doen, omdat ik daar gevaar in zag. Ongeveer 5 minuten later hoorde ik plotseling een knal, ongeveer gelijk aan die van het afschieten van een losse patroon. Onmiddellijk hierna zag ik dat W. Bergsma met zijn handen voor zijn ogen stond en ik hoorde hem zeggen: „Ik heb iets in „mijn oog gekregen". Ik constateerde toen dat één van zijn ogen bebloed was. Het vuur was door de ontploffing nagenoeg volkomen verdwenen;

Overwegende, dat Johannes Adrianus Bertens, oud 19 jaar, dpl. sergeant te Schalkhaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1960 was ik getuige van het ongeval op het militair oefenterrein de Witte Bergen op de Oirschotse heide. Ik heb toen gezien dat A. B. de kop van de houten kogel van een patroon afbrak, waarbij een stukje hout in de patroonhuls bleef zitten, dat hij kruit uit de huls in een houtvuur schudde, en dat hij vervolgens de patroon in het stapeltje hout heeft geworpen, waarmee toen dit vuurtje werd gestookt. Ik heb gehoord dat Bertoen, A. B., toen deze aanstalten maakte die huls in het hout te werpen, heeft gewaarschuwd om dat niet te doen;

Overwegende, dat Wopke Johannes Petrus Bergsma, oud 19 jaar, kantoorbediende, wonende te Leeuwarden, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1960 was ik op oefening op het militaire oefenterrein op de Oirschotse heide, de Witte Bergen. Ik zag dat A. B. een patroon met afgebroken kop in de stapel takken wierp, waarmee toen een vuur werd gestookt. Na ongeveer 5 minuten hoorde ik ineens een

luide knal. Tegelijkertijd voelde ik een harde slag in mijn linkeroog. Tengevolge van deze ontploffing kreeg ik een bloeding in mijn linkeroog en een scheurwond onder het ooglid. Thans kan ik (14 februari 1961) met dit oog niet meer zien. Van de behandelend arts Dr. van Maanen uit 's-Gravenhage, heb ik gehoord, dat ik het gezichtsvermogen van dit oog blijvend zal moeten missen. Daar ik voor een herkeuringsraad en een geneeskundige commissie ben geweest, en men mij heeft medegedeeld, dat ik zal worden afgekeurd, ben ik, in afwachting van deze afkeuring op 2 februari 1961, met groot verlof gezonden;

Overwegende, dat een ten processe overgelegde geneeskundige verklaring d.d. 15 november 1960, opgemaakt door de arts W. v. Schuijlenburch, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij, v. Schuijlenburch, op 10 november 1960 te Oirschot geneeskundige hulp heeft verleend aan W. J. P. Bergsma, en daarbij het navolgende letsel heeft waargenomen: „bloeding uit linkeroog en een „scheurwond onder het ooglid";

Overwegende, dat een ten processe overgelegde medische verklaring d.d. 17 maart 1961, opgemaakt door de res. 1e luitenant-arts J. van der Linde te den Bosch, onder meer zakelijk inhoudt:

De dpl. sld. Bergsma, W. J. P., reg. no. 41.07.02.013 — K.S.I. — A Cie te den Bosch, werd op 10 november 1960 tengevolge van een ongeval zodanig aan het linkeroog gewond, dat afkeuring op medische gronden werd nodig geacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de geneeskundige verklaring en de medische verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 10 november 1960 te Oost- West- en Middelbeers hoogst „roekeloos en onnadenkend en onvoorzichtig, nadat korporaal P. Bertoen „hem had gewaarschuwd zulks niet te doen i.v.m. het gevaar daaraan „verbonden, een huls van een losse patroon ten dele gevuld met kruit „en ten dele afgesloten door een stuk hout, nabij een brandend vuur „heeft geworpen, waardoor een ontploffing ontstond, tengevolge waar„van soldaat W. J. P. Bergsma een bloeding uit het linkeroog en een „scheurwond onder het ooglid bekwam zodat hij het licht in zijn „linkeroog blijvend zal moeten missen en voortdurend ongeschikt is tot „uitoefening zijner ambtsbezigheden als soldaat";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt";

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 308 j° 82 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 13 april 1961

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels H. A. D. Nieuwenhuis en F. G. J. de Waal.
Raadsman: Mr. P. J. Th. Scheefhals.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het hem door middel van een gebaar door een militaire meerdere gegeven dienstbevel, om zich bij die meerdere te vervoegen. Geldboete, omdat de Krijgsraad bij toepassing van een vrijheidsstraf als hoofdstraf, gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd.

Links rijden met een bromfiets.

Het niet-gebruikmaken van het rijwielpad, aangeduid met borden volgens model 40 van de bijlage van het W.V.R. niet strafbaar, aangezien de tenlastelegging niet vermeldt dat de rijbaan niet is aangeduid door borden volgens model 40a.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art 24; W.V.R. art. 20, 51a).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J. H., geboren 3 maart 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op *of omstreeks* 3 december 1960 te Heesch, terwijl „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de B-Cie 17e Infanterie Batal„jon Chassé te Oirschot, nadat de wachtmeester der 1e klasse van de „Koninklijke Marechaussee J. G. Kloppenburg hem, beklaagde, naar „aanleiding van diens onvolledig tenue (hij droeg geen hoofddeksel bij „zijn militair uniform) door middel van een daartoe strekkend gebaar „had opgedragen bij hem, Kloppenburg, te komen *en nadat vervolgens, „toen hij, beklaagde, zich desondanks had verwijderd en de wacht„meester der 1e klasse Kloppenburg alsmede de marechaussee der 2e „klasse D. F. de Kok hem over enige afstand hadden achtervolgd, „genoemde marechaussee der 2e klasse de Kok hem, beklaagde, naar*

„*aanleiding van het voorgaande had opgedragen bij hen, Kloppenburg*
„*en de Kok, te komen, heeft geweigerd, althans* opzettelijk heeft nage-
„laten aan dit dienstbevel (*deze dienstbevelen*) te gehoorzamen, doch
„zich van die plaats heeft verwijderd;

„2. dat hij op of omstreeks 3 december 1960 te Heesch als be-
„stuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor:

„a. daaarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer
„openstaande weg, de Rijksweg, en niet op de door hem gevolgde
„rijbaan rechts heeft gehouden, zich daarbij verder van de rechter-
„zijkant bevindende dan door de omstandigheden gerechtvaardigd werd,

„b. daarmede heeft gereden over de rijbaan van de voor het openbaar
„verkeer openstaande weg, de Rijksweg, terwijl langs die rijbaan een
„pad aanwezig was, dat door naar zijn, beklaagde's, richting gekeerde
„borden volgens model 40 van de bijlage van het Wegenverkeersregle-
„ment als rijwielpad was aangeduid";

Overwegende:. . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de B-compagnie van het 17e Bataljon Infanterie „Chassé" te Oirschot, ben ik op 3 december 1960 te ± 11.30 uur als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor te Heesch de Rijksweg 55 van 's-Hertogenbosch naar Nijmegen opgereden. Ik droeg geen baret bij mijn uniform. Ik zag toen op de Rijksweg een Volkswagen Combi, waarin twee leden van de Koninklijke Marechaussee, waarvan ik wist dat die mijn meerderen in rang waren. Ik zag toen, terwijl ik langs die Combi reed, dat een van hen met zijn hand een teken gaf. Ik begreep dat ik moest stoppen en welk gebaar zeer wel de bedoeling kon hebben dat ik bij hen moest komen. Omdat ik een rapport vreesde, had ik toen de bedoeling dit teken van die meerdere te negeren en ik ging er zo snel mogelijk tussen uit. Ik ben toen als bestuurder van genoemd rijwiel met hulpmotor de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg, te Heesch verder opgereden, waarbij ik merkte dat ik door de Combi werd gevolgd, en vanaf het rijwielpad de rijbaan van de Rijksweg opgereden en overgestoken naar het voor mij linkerweggedeelte van de rijbaan, derhalve op het weggedeelte bestemd voor het tegemoetkomend verkeer en heb aldus ± 700 meter voortgereden, zulks terwijl langs de rijbaan van de Rijksweg aan weerszijden rijwielpaden zijn aangebracht, als zodanig met een verkeersbord aangegeven. Ik deed dit om aan de marechaussee te ontsnappen. Ik ben vervolgens een zandpad ingeslagen, waarna na ± 100 meter de marechaussee de achtervolging moest staken vanwege een sloot in dit pad;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 129/60, opgemaakt en gesloten te Grave op 9 december 1960 door Johan Gerhard Kloppenburg, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Grave, onder meer zakelijk inhoudt als relaas van verbalisant:

Op 3 december 1960 omstreeks 11.30 uur bevond ik, vergezeld van David Felix de Kok, marechaussee 2e klasse, mij als commandant van een voorgeschreven patrouille op de openbare weg, de Rijksweg no. 55, in de gemeente Heesch. Wij waren in uniform gekleed voorzien van de voor onze rangen vastgestelde rangonderscheidingstekens, terwijl wij de voorgeschreven witte uitrusting droegen. Terwijl ik op genoemde plaats en tijd het door mij bestuurde motorrijtuig op de rijbaan van de Rijksweg tot stilstand had gebracht, teneinde de links van mij gelegen Kerkstraat in te rijden, zagen wij dat uit de Kerkstraat een in de uniform der Koninklijke Landmacht gekleed persoon als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor naderde. Deze persoon stopte bij nadering van de Rijksweg, een voorrangsweg, op een afstand van ongeveer 4 à 5 meter vanaf het door ons gebezigde motorrijtuig. Ik zag dat bedoelde persoon geen hoofddeksel droeg. Terwijl bedoelde persoon mij aankeek, beduidde ik hem door een gebaar in zijn richting met mijn linkerhand bij mij te komen, teneinde hem over zijn onvolkomen tenue aan te spreken Daarna zag ik dat betrokkene, terwijl hij in onze richting keek, met zijn hoofd een kort zijdelings gebaar maakte, hiermede te kennen gevende, dat hij mijn aanduiding negeerde. Vervolgens zag ik dat betrokkene zich snel met zijn rijwiel met hulpmotor verwijderde. Ik heb daarna terstond met het door mij bestuurde motorrijtuig een achtervolging ingesteld. Ik zag toen dat eerderbedoelde persoon met het door hem bestuurde rijwiel met hulpmotor over een afstand van ongeveer 700 à 1000 meter reed over de voor hem linker rijbaan van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Rijksweg, terwijl hij in het gebruik van het langs deze weg gelegen rijwielpad, aangeduid door borden als bedoeld bij model 40 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement, op geen enkele wijze werd belemmerd. Langs genoemde weg zijn geen borden geplaatst als bedoeld bij model 40a van de bijlage van het Wegenverkeersreglement. Nadat betrokkene vorengenoemde afstand over de Rijksweg had gereden, waarbij hij telkens achterom keek, kennelijk om waar te nemen of hij nog door ons werd achtervolgd, zag ik dat hij een ten opzichte van hem links gelegen zandpad inreed. Ik heb aldaar de achtervolging voortgezet. Nadat ik ongeveer 100 meter over bedoeld pad had gereden, zag ik dat de achtervolgde over een ongeveer één meter brede dam reed, waardoor ik de achtervolging moest staken. Verdachte verwijderde zich daarna in de richting van de Osscheweg te Heesch. Daarna hebben wij ons met het door ons gebezigde motorrijtuig begeven naar de Kerklaan te Heesch. Vervolgens hebben wij ons begeven naar de Rayonscommandant van de Rijkspolitie te Heesch, opperwachtmeester P. van Lee, en na hem ter zake te hebben ingelicht deelde deze mede, dat het vermoedelijk betrof de soldaat H., wonende Maasstraat 3 te Heesch. Daarna hebben wij ons begeven naar het perceel Maasstraat 3 te Heesch. Aldaar trof ik op 3 december 1960 om 13 uur een persoon aan, gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht, die ik terstond herkende als te zijn vorenvermeld persoon, bestuurder van het rijwiel met hulpmotor;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: [zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het sub 2b ten laste gelegde en bewezenverklaarde niet een strafbaar feit volgens de wet oplevert;

dat immers het als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor rijden over de rijbaan, terwijl langs de rijbaan een rijwielpad aanwezig is, aangeduid door borden volgens model 40 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement, volgens artikel 51a van het Wegenverkeersreglement slechts dan een strafbaar feit oplevert, indien de rijbaan niet is aangeduid door borden volgens model 40a van genoemde bijlage, welk element de tenlastelegging echter niet vermeldt;

dat dit ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit derhalve niet strafbaar is en beklaagde daarvan mitsdien behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus sub 1 en sub 2a bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog,*

2a. *overtreding van artikel 20 van het Wegenverkeersreglement,*

voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde *sub 1 en sub 2a* meer of anders is tenlastegelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten aanzien van het sub 1 bewezen verklaarde bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van twee geldboeten respectievelijk van *f* 30 en *f* 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van respectievelijk 6 en 3 dagen — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE REHTSPRAAK

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

6 februari 1961

Voorzitter: Mr. B. L. van Strij de Regt; *Leden:* Mr. E. J. Hoogenraad en Mr. W. Nieuwhoff jr.

Militaire leden: M. A. Smeenk, Kolonel der Kon. Luchtmacht b.d. en W. Kist, Brigade-Generaal der Kon. Marechaussee b.d.

Centrale Raad van Beroep

25 juli 1961

(MAW 1961/B7)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet reserve-personeel Krijgsmacht art. 4, Dienstplichtwet art. 41, derde lid, Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht art. 2 onder b.)

Artikel 41, derde lid, van de Dienstplichtwet houdt wel in, dat zij, die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier, met ingang van de dag, volgende op de laatste dag der eerste oefening, tot het reservepersoneel behoren, maar niet, dat voor een dienstplichtige, die voor eerste oefening in werkelijke dienst is, de duur der eerste oefening is verstreken met ingang van de dag van zijn benoeming tot reserve-officier. Mitsdien berust het voor eerste oefening in werkelijke dienst zijn van de reserve-officier voor de duur van het als dienstplichtige niet vervulde gedeelte der eerste oefening in feite overwegend op een verplichting ingevolge de Dienstplichtwet.

Hier is derhalve sprake van „verplichtingen op de reservist rustende „krachtens enige andere wet" als bedoelde in de aanhef van artikel 4, eerste lid, van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht. Artikel 4, tweede lid, van deze wet, luidende „Aan personeel, dat in „werkelijke dienst wenst te komen en (of) te blijven buiten de tijd, „welke het in werkelijke dienst moet doorbrengen, kan dit naar door „Onze minister te stellen regelen worden vergund" vindt hier geen toe-„passing.

Een reserve-officier als hiervoren bedoeld heeft geen aanspraak op een vakantieuitkering, omdat het Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht daarvan o.a. uitsluit de reservisten, die krachtens een wettelijk voorschrift in werkelijke dienst zijn.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, inzake: D. J. v. L., reserve-eerste-luitenant-arts, wonende te Leiden, klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen L. H. M. Verhoef, luitenant-kolonel der Koninklijke Landmacht, wonende te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terecht-

zitting als gemachtigde is verschenen A. B. Muiderman, luienant-kolonel der Koninklijke Landmacht, wonende te 's-Gravenhage.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager bij op 14 juni 1960 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen de weigering van de administrateur van het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage om hem over de periode 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960 de vakantieuitkering, bedoeld in het Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht (Koninklijk besluit van 7 december 1954, Stbl. 608), bekendgemaakt in Legerorder nr. 55110, codenr. 55.12/12, uit te keren, welke weigering berust op een namens de verweerder gegeven opdracht en geacht moet worden te zijn uitgesproken op 30 of 31 mei 1960;

Overwegende, dat klager op de in zijn klaagschrift aangevoerde gronden kennelijk heeft bedoeld te vorderen nietigverklaring van die weigering en voorts heeft verzocht te bepalen dat het Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht op hem van toepassing is en dat aan hem alsnog de vakantieuitkering over het tijdvak 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960 ten bedrage van *f* 293,28 zal moeten worden uitbetaald;

Overwegende, dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de gronden daarin uiteengezet, heeft verzocht, het beroep van klager ongegrond te verklaren;

Overwegende, dat de voorzitter van het Gerecht met toepassing van het bepaalde in artikel 76 der Ambtenarenwet 1929 aan de deskundige J. M. Tinga, Schout-bij-Nacht van Administratie b.d., wonende te 's-Gravenhage heeft opgedragen hem schriftelijk van advies en verslag te dienen, waaraan die deskundige op 18 november 1960, middels inzending van een rapport, heeft voldaan;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager, als gewoon dienstplichtige van de lichting 1949, op 9 augustus 1949, voor eerste oefening in werkelijke dienst is gekomen bij de zeemacht en op 13 augustus 1949 in het genot van groot verlof werd gesteld, aangezien hem, met toepassing van artikel 51 van het Dienstplichtbesluit, met het oog op zijn studie in de medicijnen, uitstel van het onvervulde gedeelte der eerste oefening was verleend; dat hij, na op 10 december 1958 met goed gevolg het artsexamen te hebben afgelegd, met ingang van 16 januari 1959 als dienstplichtige met groot verlof van de zeemacht werd overgeplaatst naar de landmacht en op 5 februari 1959 opnieuw in werkelijke dienst kwam, om bij de landmacht het onvervuld gedeelte der eerste oefening te volbrengen; dat klager, na tot Hare Majesteit de Koningin het verzoek te hebben gericht hem wel in aanmerking te willen doen komen voor een benoeming tot reserve-officier-arts en aan verweerder te hebben verzocht om na zijn benoeming tot reserve-eerste-luitenant-arts op grond van het bepaalde in het tweede lid van artikel 4 van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht voor een tijdvak van $19\frac{1}{2}$ maanden onder de wapenen te mogen komen, alsmede de verklaring te hebben afgelegd,

bedoeld in artikel 23 van het Koninklijk besluit van 12 februari 1923, nr. 25 (Recueil Militair, 7e B.U. deel 3, blz. 92), bij Koninklijk besluit van 29 mei 1959, nr. 47, met ingang van 28 mei 1959 is benoemd en aangesteld bij het reserve-personeel der Krijgsmacht, bij de landmacht, bij het dienstvak van de geneeskundige dienst, tot reserve-eerste-luitenant-arts;

Overwegende, dat artikel 2 van het Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht als volgt luidt:
„Dit besluit is van toepassing op de in werkelijke dienst zijnde militairen,
„met uitzondering van:
„a. de niet tot de Nationale Reserve of de Marechaussee-Reserve
„ behorende militairen, wier bezoldiging is vastgesteld op een bedrag
„ per dag of per week;
„b. de niet tot het beroepspersoneel behorende militairen, die in werke-
„ lijke dienst zijn krachtens een wettelijke verplichting;
„c. de militairen, die krachtens artikel 3, lid 4, van de Dienstplichtwet
„ als dienstplichtigen worden beschouwd en in werkelijke dienst zijn
„ voor eerste oefening.";

Overwegende, dat er bij de bestreden weigering van is uitgegaan, dat klager behoorde tot de categorie, omschreven onder b van het geciteerde artikel;

Overwegende, dat klager echter ontkent tot die categorie te hebben behoord gedurende de periode 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960, aangezien hij toen niet krachtens een wettelijke verplichting doch vrijwillig in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat krachtens de artikelen 22 en 23 van eerder genoemd Koninklijk besluit van 12 februari 1923 — welke artikelen handelen over Reserve-officieren, als zodanig opgeleid uit de dienstplichtigen — een vaandrig, als zodanig benoemd in de hoedanigheid van dienstplichtige, kan worden benoemd tot reserve-tweede-luitenant, terwijl een zodanige reserve-officier, die in het bezit is van een diploma van arts, op zijn verzoek kan worden benoemd tot reserve-officier van gezondheid;

Overwegende, dat bij Ministeriële beschikking van 30 juni 1955, opgenomen in Landmachtorder nr. 55178, codenr. 78/47 de regeling betreffende het volbrengen van de eerste oefening door gewone dienstplichtigen, die in aanmerking kunnen komen voor opleiding tot reserve-officier-arts, reserve-officier-tandarts of reserve-officier-apotheker bij de Koninklijke Landmacht nader is vastgesteld;

Overwegende, dat in die beschikking in het 5e lid van paragraaf 6, waarin onder vaandrig wordt verstaan een vaandrig, als zodanig benoemd in de hoedanigheid van dienstplichtige, die met goed gevolg het examen voor arts, tandarts of apotheker heeft afgelegd, onder meer het navolgende wordt bepaald:
„Indien de vaandrig zich bereid verklaart na zijn benoeming en aan-
„stelling tot reserve-officier vrijwillig als zodanig in werkelijke dienst te
„blijven voor de tijd van het nog resterende gedeelte der eerste oefening,
„wordt hij in aanmerking gebracht voor benoeming tot reserve-officier

„met ingang van de datum, aansluitend op de in het vierde lid bedoelde „termijn van 4 (oefen)weken. Wenst hij zodanige verklaring niet af te „leggen, dan vervult hij de nog resterende eerste oefeningstijd in de rang „van vaandrig.";

Overwegende, dat uit dat voorschrift blijkt, dat de vaandrig in elk geval, of hij tot reserve-officier wordt benoemd of niet, verplicht blijft de nog resterende eerste oefeningstijd te vervullen, zodat van een vrijwillig in werkelijke dienst zijn, gedurende die tijd, geen sprake kan zijn;

Overwegende, dat als vrijwillig slechts kan worden aangemerkt de positie van reserve-officier, waarin de nog resterende eerste oefeningstijd wordt vervuld;

Overwegende, dat klager, gedurende de periode van 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960, derhalve was een niet tot het beroepspersoneel behorend militair, die in werkelijke dienst was krachtens een wettelijke verplichting, zodat op hem het Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht niet van toepassing was en terecht is geweigerd aan klager de in dat besluit bedoelde vakantieuitkering uit te betalen;

Overwegende, dat daaruit voortvloeit dat het beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: D. J. van L., wonende te Rotterdam, eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de luitenant-kolonel der militaire administratie L. H. M. Verhoef, wonende te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de luitenant der militaire administratie A. B. Muiderman, wonende te 's-Gravenhage;

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden:

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat eiser, reserve-eerste-luitenant-arts, bij een op 14 juni 1960 bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen een weigering, berustende op een namens gedaagde gegeven opdracht, hem over het tijdvak 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960 de vakantieuitkering uit te betalen bedoeld in het „Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht" (K.B. van 7 december 1954, Stb. 608);

Overwegende dat genoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 6 februari 1961 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dat beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende, dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepsschrift heeft aangevoerd:

dat hij van mening is dat de ongegrondverklaring van het beroep in die uitspraak hoofdzakelijk gebaseerd is op de hierna genoemde overweging: „overwegende, dat uit dat voorschrift blijkt, dat de vaandrig „in elk geval, of hij tot reserve-officier wordt benoemd of niet, verplicht

„blijft de nog resterende eerste oefeningstijd te vervullen, zodat van een „vrijwillig in werkelijke dienst zijn, gedurende die tijd geen sprake kan „zijn";

dat hij zich met het gestelde in deze overweging niet kan verenigen;

dat in bedoelde overweging het Ambtenarengerecht niet onderkent het in de aanhef van het eerste lid van artikel 4 der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht aangegeven verschil tussen „ver- „plichtingen op de militair rustende krachtens een wet (d.i. de wette- „lijke verplichting)" en „verplichtingen welke de militair vrijwillig op „zich heeft genomen";

dat hij van mening is dat terzake wel degelijk een duidelijk onderscheid dient te worden gemaakt tussen de vaandrig die van de in het 5e lid van par. 6 van de regeling betreffende de opleiding tot reserve-officier-arts, reserve-officier-tandarts en reserve-officier-apotheker (M.B. van 30 juni 1955 no. 569479) geboden gelegenheid om na zijn benoeming en aanstelling tot reserve-officier vrijwillig als zodanig in werkelijke dienst te blijven voor de tijd van het nog resterend gedeelte der eerste oefening geen gebruik wenst te maken, en de vaandrig die van deze gelegenheid wel gebruik maakt;

dat de hiervoren bedoelde vaandrig, die van de genoemde gelegenheid om de resterende tijd van zijn eerste oefening als reserve-officier-arts te dienen geen gebruik maakt, deze tijd verder als vaandrig verplicht onder de wapenen blijft op grond van de bepalingen van de Dienstplichtwet;

dat echter, indien door de vaandrig van de hiervorengenoemde gelegenheid wel gebruik wordt gemaakt, betrokkene na zijn benoeming tot reserve-eerste-luitenant-arts onmogelijk langer in werkelijke dienst kan verblijven in zijn positie als dienstplichtige — omdat krachtens artikel 41, derde lid, der Dienstplichtwet bij die benoeming de laatste dag der eerste oefening als dienstplichtige is verstreken en hij mitsdien in de positie van dienstplichtige met groot verlof was — doch nu in zijn hoedanigheid van reserve-officier uitsluitend onder de wapenen kan zijn op grond van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht;

dat voor een reserve-officier het verblijf in werkelijke dienst voor eerste oefening noch in de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, noch in enige andere wet (zie de aanhef van het eerste lid van artikel 4 van genoemde wet) is geregeld;

dat dit laatste wel het geval zou zijn indien de wetgever indertijd aan artikel 41, derde lid, der Dienstplichtwet had toegevoegd: „De „reservist is verplicht in werkelijke dienst te blijven of te komen voor „de duur van het als dienstplichtige niet vervulde gedeelte der eerste „oefening";

dat de reserve-officier alleen tot werkelijke dienst kan worden verplicht in de gevallen als genoemd in de leden 1, 3 en eventueel 4 van artikel 4 van meergenoemde wet;

dat de reserve-officier-arts, die als vaandrig de bereidverklaring als bedoeld in lid 5 van par. 6 van de M.B. van 30 juni 1955 no. 569479 heeft afgelegd, na zijn benoeming en aanstelling tot reserve-officier alleen

in werkelijke dienst kan verblijven op grond van artikel 4 lid 2 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, welk verblijf een volkomen vrijwillig karakter draagt;

dat deze vrijwilligheid eveneens blijkt uit de tekst van lid 5 van par. 6 van meergenoemde opleidingsregeling, alsmede uit de tekst van het door betrokkene als vaandrig in te dienen verzoekschrift betreffende zijn bereidheid om na zijn benoeming en aanstelling tot reserve-officier nog enige tijd onder de wapenen te blijven, welk verzoekschrift hetzelfde karakter draagt als de verklaring genoemd in meergenoemd lid 5;

dat vorenbedoelde reserve-officier-arts — indien hij zich voor zijn benoeming en aanstelling tot reserve-eerste-luitenant-arts niet bereid zou hebben verklaard de tijd van het nog resterende gedeelte der eerste oefening vrijwillig als zodanig in werkelijke dienst te verblijven — op geen enkele rechtsgrond langer onder de wapenen zou kunnen worden gehouden;

dat in het onderhavige geval met betrekking tot het verblijf onder de wapenen dus een duidelijk verschil bestaat tussen de dienstplichtige die na zijn opleiding tot reserve-officier-arts, als vaandrig de resterende tijd van zijn eerste oefening verplicht in werkelijke dienst blijft op grond van de Dienstplichtwet, en de dienstplichtige, die na zijn opleiding wordt benoemd en aangesteld tot reserve-eerste-luitenant-arts en dan de resterende tijd op zijn verzoek vrijwillig onder de wapenen blijft op grond van artikel 4 lid 2 der van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht;

dat het verblijf in werkelijke dienst van laatstgenoemde reserve-eerste-luitenant-arts derhalve niet kan worden beschouwd als werkelijke dienst krachtens een wettelijke verplichting;

dat hij in dit verband tevens mag verwijzen naar het rapport van de deskundige, de Schout-bij-Nacht van Administratie b.d. J. M. Tinga, op verzoek van de voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage aan dit College uitgebracht;

dat hij, daar hij na zijn benoeming en aanstelling tot reserve-eerste-luitenant-arts per 28 mei 1959 vrijwillig onder de wapenen is gebleven uitsluitend op grond van artikel 4 lid 2 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, van genoemde datum af niet beschouwd kan worden in werkelijke dienst te zijn geweest krachtens een wettelijke verplichting;

dat hij als gevolg hiervan zich evenmin kan verenigen met de overweging van het Ambtenarengerecht dat hij, gedurende de periode van 1 juni 1959 tot en met 31 mei 1960, een niet tot het beroepspersoneel behorende militair was, die in werkelijke dienst was krachtens een wettelijke verplichting, zodat op hem het „Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht" niet van toepassing was en terecht is geweigerd aan hem de in dat besluit bedoelde vakantieuitkering uit te betalen;

dat hij, gelet op het vrijwillig karakter van zijn verblijf onder de wapenen na zijn benoeming en aanstelling tot reserve-eerste-luitenant-arts, van mening is dat het „Besluit vakantieuitkering militairen land-

en luchtmacht" wel degelijk op hem van toepassing is;

redenen waarom eiser de Raad heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en nietig te verklaren de namens gedaagde uitgesproken weigering om hem over de periode van 1 juni 1950 tot en met 31 mei 1960 de vakantieuitkering, bedoeld in het „Besluit vakantieuitkering militairen land- en luchtmacht" uit te keren, opdat alsnog deze vakantieuitkering ad *f* 293,28 aan hem kan worden uitbetaald;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de eerste tot en met zevende rechtsoverweging der aangevallen uitspraak;

Overwegende dat — naar in de achtste rechtsoverweging der aangevallen uitspraak eveneens terecht is overwogen — de vaandrig in elk geval, of hij tot reserve-officier wordt benoemd of niet, verplicht blijft de nog resterende oefeningstijd te vervullen;

Overwegende dat deze verplichting, naar tussen partijen niet in geschil is, voor de vaandrig, die niet tot reserve-officier wordt benoemd, berust op de Dienstplichtwet;

dat deze verplichting voor de vaandrig, die wel tot reserve-officier wordt benoemd, naar de mening van gedaagde eveneens op de Dienstplichtwet berust, doch naar de mening van eiser berust op zijn desbetreffende bereidverklaring op grond waarvan gedaagde toepassing zou hebben gegeven aan artikel 4 lid 2 van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht;

dat deze bepaling luidt als volgt: „Aan het personeel, dat in werke-„lijke dienst wenst te komen en (of) te blijven buiten de tijd, welke „het in werkelijke dienst moet doorbrengen, kan dit naar door Onze „Minister te stellen regelen worden *vergund*.";

Overwegende omtrent dit geschilpunt:

a. dat te dezen in feite veeleer sprake is van een door eiser getekende bereidverklaring ter voldoening aan een door gedaagde gestelde voorwaarde teneinde te kunnen worden benoemd tot reserve-officier, bij gebreke van hoedanige benoeming ook naar het oordeel van eiser aan een verplichting ingevolge de Dienstplichtwet niets in de weg zou staan, dan van een vergunning van gedaagde, welke noodzakelijk zou zijn om te voldoen aan een verlangen van eiser om in werkelijke dienst te blijven buiten de tijd, welke hij in werkelijke dienst moet doorbrengen;

b. dat voorts eiser wel heeft aangevoerd, dat krachtens artikel 41 derde lid der Dienstplichtwet bij zijn benoeming tot reserve-eerste-luitenant-arts de laatste dag der eerste oefening als dienstplichtige was verstreken en hij sindsdien derhalve in de positie van dienstplichtige met groot verlof was;

dat echter evengenoemde bepaling wel inhoudt, dat zij die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier, met ingang van de dag volgende op de laatste dag der eerste oefening tot het reservepersoneel behoren, maar niet, dat voor een dienstplichtige die in werkelijke dienst is voor eerste oefening, de duur der eerste oefening is verstreken met ingang van de dag van zijn benoeming tot reserve-officier;

dat dit bovendien niet in overeenstemming zou zijn met par. 6 der meergenoemde ministeriële beschikking — welke afkomstig is van de hoofdafdeling Dienstplichtzaken van gedaagdes ministerie en kennelijk is gegeven ter uitvoering van de Dienstplichtwet — in welke beschikking de duur der eerste oefening is bepaald op 23 maanden, van welk tijdvak op 28 mei 1959, met ingang van welke datum eiser is benoemd tot reserve-officier, nog slechts minder dan 4 maanden waren verstreken;

dat bovendien van een verlenen van groot verlof per 28 mei 1959 in het geheel geen sprake is geweest;

c. dat een reserve-officier niet alleen tot werkelijke dienst kan worden verplicht in de gevallen genoemd in de leden 1, 3 en 4 van artikel 4 der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, daar volgens de aanhef van het 1e lid van dit artikel de daaromschreven verplichtingen voor hen die tot het reserve-personeel behoren gelden „onverminderd de verplichtingen op hen rustende krachtens deze of „enige andere wet alsmede onverminderd die, welke zij vrijwillig op „zich hebben genomen", en te dezen kan worden gesteld dat eiser ook sedert 28 mei 1959 nog in dienst moest blijven krachtens de Dienstplichtwet;

dat hieraan niet behoeft af te doen de op zichzelf niet beslissende aantekening op eisers staat van dienst, volgens welke hij sedert 28 mei 1959 in werkelijke dienst bleef op grond van artikel 4 tweede lid der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht ter voltooiing der eerste oefening;

dat trouwens het slot dezer aantekening niet past in de door eiser voorgestane gedachtengang (eisers gemachtigde heeft dit deel der aantekening ter 's Raads terechtzitting dan ook als volkomen overbodig gekenschetst) evenmin als de vermelding van artikel 4 tweede lid past in het standpunt van gedaagde;

Overwegende dat de Raad, reeds gelet op het vorenstaande, niet overtuigd is van de juistheid van eisers standpunt te dezen;

Overwegende dat de Raad echter in het midden kan laten, wat van dit standpunt overigens zij (al wil de Raad niet nalaten op te merken, dat — ook vanuit het standpunt van ieder der partijen — de verschillende in het onderhavige geding naar voren gebrachte bepalingen niet of althans moeilijk met elkaar in overeenstemming zijn te brengen, en dat gedaagde dit in zijn in eerste aanleg ingediende contra-memorie zeker niet te sterk heeft uitgedrukt door gewag te maken van „eventuele „formele onvolkomenheden in de toepasselijke voorschriften");

Overwegende dat immers naar 's Raads oordeel voor de toepassing van artikel 2 onder b van het „Besluit vakantieuitkering militairen „land- en luchtmacht" niet van overwegend belang is waaruit de verplichting om in werkelijke dienst te zijn formeel voortspruit, maar of dit in dienst zijn in feite overwegend op een wettelijke verplichting berust;

dat de Raad dit oordeel ontleent aan de bedoeling van artikel 2 voormeld, zoals deze door de gemachtigde van gedaagde ter terecht-

zitting van de Raad is toegelicht en welke mede valt af te leiden uit het bepaalde in dit artikel onder *c*;

dat toch artikel 3 lid 4 der Dienstplichtwet, waarnaar onder *c* voormeld wordt verwezen, luidt als volgt:

„Hij, wiens uit een verbintenis voortspruitende verplichtingen in „hoofdzaak overeenkomen met die welke op een gewoon dienst„plichtige rusten — te beoordelen door de minister —, wordt, voor „zover het tegendeel niet blijkt, voor de toepassing van deze wet en „van andere wetten niet als vrijwilliger, maar als dienstplichtige be„schouwd.";

dat derhalve op voetspoor van deze bepaling in lid *c* voormeld van overwegend belang wordt geacht niet waaruit de verplichtingen formeel voortspruiten, maar hoe ze zich verhouden tot die van de dienstplichtigen, met name voor wat betreft het zijn in werkelijke dienst voor eerste oefening;

Overwegende dat, daar naar 's Raads oordeel het in dienst zijn van eiser voor eerste oefening ook sedert 28 mei 1959 althans in feite overwegend heeft berust op een verplichting ingevolge de Dienstplichtwet, op grond van het vorenoverwogene de aangevallen uitspraak moet worden gehandhaafd;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep

7 februari 1961

(MAW 1960/B10)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet art. 58).

Weigering terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit. Klager bestreed, dat het tweede besluit zo'n weigering was, omdat hij in zijn tweede verzoek een n o v u m had gesteld. Dit ontneemt echter aan het tweede besluit zijn karakter van weigering om terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit niet. Slechts vordert een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat de administratie, alvorens het tweede besluit te nemen, aan het novum de nodige aandacht besteedt. Dat is hier gebeurd.

Toetsing van de weigering aan het criterium „niet in redelijkheid op grond van algemene beginselen van behoorlijk bestuur tot een afwijzend besluit „kunnen geraken" leidt niet tot de conclusie, dat die weigering zou moeten worden vernietigd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te 's-Gravenhage, eiser in hoger beroep, tegen: de Staatssecretaris van Defensie, gedaagde in hoger beroep;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 10 februari 1960 tot eiser, toen

eervol ontslagen brigade-generaal der infanterie, een brief heeft gericht van de navolgende inhoud:

„Naar aanleiding van Uw rekest d.d. 26 november 1959 deel ik U „mede, dat ik hierin geen aanleiding kan vinden om op de dezerzijdse „beschikking d.d. 11 juli 1959, terug te komen.

„Mitsdien is het in Uw vorenvermeld rekest vervatte verzoek niet „voor inwilliging vatbaar.";

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 4 juli 1960 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser ingesteld tegen het in voormelde brief vervat besluit, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift aangevoerde gronden de Raad heeft verzocht te willen bepalen, dat aan hem de emolumenten voor het gescheiden leven van het gezin over de maanden september, oktober en november 1959 alsnog zullen worden uitbetaald;

IN RECHTE:

Overwegende dat uit de gedingstukken blijkt:

dat de toenmalige Minister van Oorlog zich bij schrijven d.d. 24 februari 1959 heeft gewend tot de garnizoenscommandant te B. met betrekking tot een aantal voor verhuur beschikbare woningen in de zogenaamde M.flat in deze gemeente;

dat de Minister daarbij als zijn oordeel te kennen gaf, dat deze woningen alleszins passend moesten worden geacht voor de in zijn schrijven met name genoemde officieren, onder wie eiser, en verzocht onder meer eiser er mede in kennis te stellen, dat hij nog voor een dergelijke woning in aanmerking kon worden gebracht;

dat de Minister dit schrijven besloot als volgt:

„De namen dergenen die bereid zijn een woning in de M.flat te „aanvaarden, dienen zo spoedig mogelijk telefonisch en schriftelijk te „worden doorgegeven aan de Afdeling Huisvesting van het Ministerie „van Oorlog, telefoon 183490 toestel 1233.

„Degenen die weigeren een woning in de M.flat te aanvaarden, „moeten hun bezwaarschrift door Uw tussenkomst op de voorgeschre„ven wijze indienen.

„Omtrent deze bezwaarschriften dient U, gehoord de Advies-com„missie huisvesting in Uw garnizoen, Uw mening te geven. Indien „dan naar mijn oordeel, deze bezwaren niet kunnen worden aanvaard, „zullen de betrokkenen moeten worden afgevoerd van de prioriteits„lijst van woningbehoevende militairen in het garnizoen B. en komen „de emolumenten wegens het om redenen van dienst gescheiden leven „van het gezin te vervallen.";

dat de garnizoenscommandant bij schrijven d.d. 25 maart 1959 aan de Minister mededeelde, dat eiser de hem aangeboden woning weigerde om de redenen, neergelegd in het bij dit schrijven gevoegde bezwaarschrift, en dat de huisvestingsadviescommissie deze weigering gegrond achtte, met welke mening hij (de garnizoenscommandant) zich kon verenigen;

dat de Minister van Defensie bij schrijven van 11 juli 1959 aan de chef van de generale staf mededeelde vorenbedoelde weigering ongegrond te verklaren, zodat eisers standplaats niet langer om redenen van dienst niet tevens de woonplaats van zijn gezin was; op grond waarvan de Minister bepaalde, dat eiser — voor zolang zijn standplaats B. zou zijn — met ingang van de eerste dag van de tweede maand, volgende op die van dagtekening van deze beschikking, geen aanspraak had op de emolumenten, verbonden aan het gescheiden leven van het gezin, c.q. de vergoeding van de kosten wegens het dagelijks reizen tussen de woon- en standplaats en op de koffiemaaltijd voor rijksrekening;

dat eiser zich bij verzoekschrift d.d. 1 augustus 1959 tot de Minister van Defensie heeft gewend met verzoek hem bij Hare Majesteit de Koningin voor te dragen voor zo spoedig mogelijk eervol ontslag uit de militaire dienst onder toekenning van direct ingaand pensioen; na daartoe onder meer te hebben aangevoerd, dat hij zich door verschillende omstandigheden niet meer geheel op zijn plaats voelt in de militaire dienst en dat hij zich onder meer niet kan verenigen met de bestaande opvatting over de wijze, waarop hij in verband met zijn functie te B. kan worden gehuisvest;

dat bij Koninklijk Besluit van 4 november 1959 met ingang van 1 december 1959 aan eiser ter zake van langdurige dienst een eervol ontslag uit de militaire dienst is verleend, zulks met toepassing van het bepaalde in de artikelen 57, sub 2°, en 59 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren;

dat eiser bij schrijven van 26 november 1959 aan de Minister van Defensie heeft verzocht hem alsnog de hem over de maanden september, oktober en november 1959 onthouden emolumenten, verbonden aan het gescheiden leven van zijn gezin, toe te kennen, omdat door het aan hem verleende ontslag de redenen voor zijn verhuizing naar zijn standplaats B. geheel waren vervallen;

dat gedaagde op dit verzoek afwijzend heeft beschikt bij zijn bovenvermeld schrijven van 10 februari 1960;

Overwegende dat nu partijen verdeeld houdt het antwoord op de vraag, of het aangevallen besluit kan worden aangetast op één der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande, dat eiser in zijn beroepschrift tegen de aangevallen uitspraak onder meer heeft aangevoerd:

„De uitspraak stelt, dat het besluit tot weigering niets anders in-
„houdt dan een weigering om terug te komen op een vroeger besluit.
„Ondergetekende is van mening dat dit standpunt niet juist is.

„Het verzoek om toekenning van de emolumenten was gebaseerd op
„het, na het definitief worden van het eerste besluit, op korte termijn
„verleende ontslag. Het is duidelijk, dat inwilliging van dit verzoek in
„zijn gevolgen zou inhouden het ongedaan maken van het besluit tot
„intrekking van de emolumenten. Doch het besluit tot niet inwilliging
„kan daarom beslist nog niet aangemerkt worden als een weigering
„om terug te komen op een vroeger besluit.

„Hier was sprake van een verzoek ingediend op grond van een „novum. De afwijzing hield het besluit in dat de overheid geen rekening „wilde houden met dit novum. De overweging van het Ambtenaren- „gerecht houdt in dat de overheid met het novum geen rekening be- „hoefde te houden omdat een besluit na het verstrijken van de voor- „geschreven beroepstermijn onaantastbaar is geworden voor alle zich „later voordoende omstandigheden en feiten.

„Gezien de regeling ter verkrijging van herziening van uitspraken „van de rechter, gezien ook dat in het verbintenissenrecht zelfs is „geregeld dat gewijzigde omstandigheden aanleiding kunnen zijn voor „een wettige beëindiging van bepaalde contracten, is het een eis van „behoorlijk bestuur, dat de overheid indien zich, nadat een besluit „onaantastbaar is geworden, een novum voordoet, welke terzake van „belang is, op desbetreffend verzoek van betrokkene dienaangaande „een nieuw besluit neemt, waarbij indien het novum daartoe redelijker- „wijze aanleiding geeft de gevolgen van het vorige besluit ongedaan „gemaakt worden.

„Hier was een novum aanwezig, en dit novum was van dien aard „dat indien de omstandigheid bestaan zou hebben op het moment dat „het besluit genomen moest worden, beslist niet besloten zou zijn zoals „nu geschied was.";

Overwegende dat aan eiser kan worden toegegeven, dat gedaagdes besluit om op de beschikking van 11 juli 1959 niet terug te komen in zoverre iets nieuws behelsde, dat gedaagde tot dit terugkomen met name geen aanleiding vond in het door eiser bedoelde novum;

dat echter het Ambtenarengerecht in de door eiser aangevochten overweging kennelijk het oog had niet op de motivering voor de aangevochten weigering, doch op de weigering zelve;

dat aan eiser eveneens kan worden toegegeven, dat algemene beginselen van behoorlijk bestuur met zich mede brengen, dat aan een novum, als door eiser bedoeld, de nodige aandacht wordt besteed;

dat echter niet is gebleken, dat gedaagde, het aangevallen besluit nemende, zich niet dienovereenkomstig heeft gedragen, en met name niet dat gedaagde geen rekening heeft willen houden met het gestelde novum, doch slechts dat gedaagde in dit novum niet voldoende termen heeft gevonden om tot een andersluidend besluit te geraken;

dat de Raad geen regel van geschreven recht bekend is, volgens welke de administratie verplicht zou zijn op een tevoren genomen, inmiddels in rechte onaantastbaar geworden, besluit terug te komen;

dat wel op grond van algemene beginselen van behoorlijk bestuur dient te worden nagegaan, of gedaagde tot zijn afwijzend besluit niet in redelijkheid kon geraken;

Overwegende dat de Raad meent deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden;

dat de Raad hierbij in het bijzonder in aanmerking heeft genomen, dat de omstandigheid, waarop eisers verzoek, hetwelk bij het aangevallen besluit is afgewezen, is gegrond — te weten: het hem verleende eervol ontslag met ingang van 1 december 1959 — niet slechts

gevolgd is op, maar in overwegende mate ook het gevolg is van — met name voor wat betreft de datum van ingang van het ontslag — het besluit d.d. 11 juli 1959, hetwelk gedaagde bij het aangevallen besluit heeft willen handhaven;

dat eiser weliswaar heeft aangevoerd dat hij reeds eerder het voornemen had om ontslag uit de militaire dienst te verzoeken, en dit wel met ingang van 1 april 1960, en dat, indien gedaagde met dit voornemen bekend zou zijn geweest in juli 1959, het toen genomen besluit achterwege zou zijn gebleven, althans redelijkerwijze had moeten blijven, doch de Raad, nu van dit voornemen geen melding was gemaakt in eisers vorenbedoeld bezwaarschrift betreffende de hem aangeboden woning, niet voldoende grond ziet gedaagde in redelijkheid *verplicht* te achten daarmede achteraf alsnog rekening te houden;

Overwegende, dat de Raad ook overigens van strijd met te dezen toepasselijke algemeen verbindende voorschriften niet is gebleken, en evenmin dat gedaagde te dezen van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor ze is gegeven;

Overwegende dat de aangevallen uitspraak mitsdien behoort te worden gehandhaafd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

SPAARRAAD

(Nr. 39/C.B. 4)

Voorzitter: Mr. F. C. Kist; *Secretaris:* Mr. W. A. Panis.

8 juni 1961

Bestedingen in de zin van art. 6, lid 1, onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren.

De aflossingen verricht terzake van een geldlening aangegaan ter financiering van een onroerende zaak, als bedoeld in artikel 7, lid 1 onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, onder — zij het later verleend — hypothecair verband van diezelfde onroerende zaak, kunnen vanaf de datum waarop de onderhands aangegane lening werd omgezet in een hypothecaire lening worden beschouwd als bestedingen in de zin van art. 6, lid 1, onder b van de Premiespaarregeling.

DE SPAARRAAD

als bedoeld in artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Beschikkende op het bezwaarschrift van ..... tegen een besluit van de Chef van bureel III van de Centrale Afdeling Comptabiliteit van de Centrale Directie der P.T.T. dd. 6 april 1961;

In aanmerking nemende, dat adressant op 28 maart 1956 bij akte van scheiding uit de nalatenschap van zijn schoonmoeder tezamen met zijn echtgenote een woning heeft toebedeeld gekregen, waarbij echter van zijn kant nog een bedrag van *f* 2500 met de overige erfgenamen verrekend moest worden;

dat hij voor dit bedrag een lening op onderhandse gezegelde schuld-

bekentenis dd. 20 april 1956 ontving van zijn broer;

dat hij deze onderhandse lening op 21 maart 1960 overeenkomstig artikel 3, lid 2 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren heeft aangemeld, naar aanleiding van welke aanmelding hij van de Centrale Directie der P.T.T. de mededeling heeft ontvangen, dat onderhandse leningen niet voor premietoekenning in aanmerking komen ingevolge de formulering van artikel 7, lid 1, onder b. van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

dat hij vervolgens de evengenoemde onderhandse lening mede op advies van een zijner superieuren heeft omgezet in een hypothecaire lening bij hypotheekakte, voor een notaris verleden op 26 augustus 1960 welke akte hij wederom aan de Centrale Directie der P.T.T. ter behandeling overeenkomstig de Premiespaarregeling Rijksambtenaren heeft toegezonden;

dat hem van die zijde daarop werd medegedeeld, dat de hypothecaire geldlening niet voldoet aan de voorwaarde, gesteld in artikel 7, lid 1, onder b. van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, nl. dat de hypotheek moet rusten op-, en moet zijn aangegaan ter financiering van een onroerend goed, daar het onroerend goed is verkregen op 28 maart 1956, waarvoor een onderhandse geldlening is aangegaan, welke eerst op 26 augustus 1960 door een hypothecaire geldlening is vervangen;

dat deze mededeling op een formele aanvrage van adressant om toekenning van spaarpremie dd. 14 maart 1961 bij bovengenoemd besluit van de Chef van bureel III van de Centrale Afdeling Comptabiliteit van de Centrale Directie der P.T.T. schriftelijk is bevestigd;

dat adressant tegen dit besluit aanvoert, dat de aangegane hypothecaire geldlening alleen strekt ter vervanging van de bestaande onderhandse overeenkomst van lening en zich wegens de aan het verlijden van de hypotheekakte verbonden kosten zeer gedupeerd voelt;

Overwegende, dat de Spaarraad van oordeel is, dat de verkrijging van een onroerende zaak door middel van erfopvolging kan worden beschouwd als verwerving van een onroerende zaak in de zin van artikel 7, lid 1, onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren en het suppleren van een uit hoofde van overbedeling bij boedelscheiding verschuldigde bedrag kan worden beschouwd als een uitgave ter verwerving van een onroerende zaak;

dat een lening, te dezer zake aangegaan, dienovereenkomstig kan worden geacht te zijn aangegaan ter financiering van diezelfde zaak;

dat de door adressant aangegane lening is aangegaan bij onderhandse schuldbekentenis en eerst enige jaren later is omgezet in een hypothecaire lening, hetgeen naar de mening van de Chef van het meergenoemde bureel der Centrale Directie van de P.T.T. uitsluit, dat de onderhavige hypothecaire lening is aangegaan ter financiering van de onderhavige onroerende zaak;

dat deze mening kennelijk is gebaseerd op de veronderstelling, dat in feite een nieuwe lening is gesloten, die derhalve niet strekt tot financiering van de verworven onroerende zaak, doch ter aflossing van de bestaande lening;

dat uit de door adressant overgelegde hypotheekakte echter blijkt, dat adressant aan zijn schuldeiser ter zake van de in 1956 geleende gelden nog een bedrag van *f* 1750, zijnde de oorspronkelijk geleende som van *f* 2500, verminderd met de inmiddels verrichte aflossingen, schuldig is en ter zake van deze bestaande schuld recht van eerste hypotheek verleent op de eveneens in 1956 mede door middel van de toen gesloten lening gefinancierde onroerende zaak;

dat, nu de onderhavige lening derhalve is aangegaan ter financiering van een onroerende zaak, als bedoeld onder artikel 7, lid 1, onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, onder — zij het later verleend — hypothecair verband van diezelfde onroerende zaak, de door adressant na 26 agustus 1960, zijnde de datum, waarop de onderhands aangegane lening werd omgezet in een hypothecaire lening, verrichte aflossingen ter zake kunnen worden beschouwd als bestedingen in de zin van artikel 6, lid 1, onder b, van deze regeling;

dat adressant derhalve aanspraak heeft op spaarpremie;

Gelet op de artikelen 3, lid 2, 6, lid 1, onder b. en c., en lid 9, 7, lid 1, onder a. en b., en 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Besluit: het bezwaarschrift van ..... dd. 4 januari 1961 tegen het besluit van de Chef van bureel III van de Centrale Afdeling Comptabiliteit van de Centrale Directie der P.T.T. gegrond te verklaren en hem aanspraak op spaarrente te verlenen vanaf 26 augustus 1960 over de na die datum op de in deze beschikking bedoelde lening verrichte aflossingen.

Afschrift van dit besluit zal worden gezonden aan de Chef van bureel III van de Centrale Afdeling Comptabiliteit van de Centrale Directie der P.T.T. en aan belanghebbende onder mededeling, dat van deze beschikking binnen 30 dagen na dagtekening beroep kan worden ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht.

SPAARRAAD

(Nr. 86/C.B. 19)

Voorzitter: Mr. F. C. Kist; *Secretaris:* Mr. W. A. Panis.

3 augustus 1961

(Premiespaarregeling Rijksambtenaren art. 3, lid 2, tweede volzin, juncto art. 3, lid 1, tweede volzin, art. 6, lid 1, onder c, en lid 9, 7, lid 1 onder e, en 11.)

Adressant heeft slechts een betaling aangemeld van f 28.48 over 1960, welke betaling na de datum van aanmelding als deelnemer aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, werd verricht, zodat dit totale bedrag voor premie-toekenning in aanmerking kan komen. Hieraan doet niet af, dat dit bedrag de totale ingevolge de levensverzekeringsovereenkomst over het jaar 1960 verschuldigde premie vormt.

DE SPAARRAAD

als bedoeld in artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Beschikkende op het bezwaarschrift van ..... tegen een besluit van de Directeur van het Telefoondistrict ..... d.d. 11 april 1961, nr. 4529/AH 6;

In aanmerking nemende, dat adressant d.d. 31 maart 1960 zich op de voorgeschreven wijze heeft aangemeld als deelnemer aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren door het indienen van een verzoek tot inhouding van een spaarbedrag op zijn salaris en door aanmelding van de betaling van een levensverzekeringspremie ten bedrage van *f* 28,48 per jaar, betaalbaar per 1 oktober van elk jaar en over het jaar 1960 ook omstreeks die tijd betaald;

dat adressant d.d. 20 februari 1961 over de door hem over 1960 betaalde levensverzekeringspremie toekenning van spaarpremie heeft verzocht, welke spaarpremie hem bij voornoemd besluit van de Directeur van het Telefoondistrict .... echter slechts werd verleend over een bedrag van *f* 23,70, zijnde 10/12 van *f* 28,48, met de motivering, dat gezien de inwerkingtreding van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren op 1 maart 1960, slechts over 10 maanden spaarpremie mag worden verleend;

dat adressant tegen dit besluit bezwaar maakt en daartegen aanvoert dat bij periodieke betalingen in een bepaald jaar slechts in aanmerking komen de na de datum van aanmelding verrichte betalingen en slechts tot een bedrag, verkregen door het bedrag, dat maximaal mag worden aangemeld, te vermenigvuldigen met het aantal maanden, verlopen tussen de eerste van de maand, waarin de aanmelding plaats vond, en het einde van het kalenderjaar;

dat na toepassing van deze methode, welke door het Ministerie van Binnenlandse Zaken in een toelichting op de regeling werd uiteengezet, voldoende ruimte overblijft om de volledige jaarpremie van *f* 28,48 met een spaarpremie te honoreren;

dat hij de Spaarraad verzoekt alsnog toekenning van spaarpremie over het volle bedrag der levensverzekeringspremie van *f* 28,48 over het jaar 1960 te willen bewerkstelligen;

Overwegende, dat blijkens de overgelegde stukken de pensioengrondslag van adressant op de datum van aanmelding van de onderhavige betaling van de levensverzekeringspremie *f* 7.195,— bedroeg en hij ingevolge artikel 3, lid 2, tweede volzin, juncto artikel 3, lid 1, tweede volzin, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren bevoegd was periodieke betalingen aan te melden tot een bedrag van 5/12 % van *f* 7,195,— per maand of *f* 29,98;

dat adressant derhalve bevoegd was over 1960 een bedrag aan periodieke betalingen aan te melden van *f* 299,80 in totaal, mits deze betalingen na de aanmelding zouden zijn verricht;

dat adressant slechts een betaling heeft aangemeld van *f* 28,48 over 1960, welke betaling na de datum van aanmelding werd verricht, zodat dit totale bedrag voor premietoekenning in aanmerking kan komen;

dat hieraan niet afdoet, dat dit bedrag de totale ingevolge de levensverzekeringsovereenkomst over het jaar 1960 verschuldigde premie vormt, aangezien het voor de toepassing van de Premiespaarregeling

Rijksambtenaren slechts van belang is, welke besparingen door de belanghebbende na de aanvang van diens deelneming aan deze regeling zijn verricht en of deze besparingen in verband met de toekenning van spaarpremie per maand, gerekend vanaf het tijdstip van de aanvang van deelneming aan de regeling niet meer bedragen van 5/12% van de pensioengrondslag van de belanghebbende;

dat het standpunt van de Directeur van het Telefoondistrict ..... dat de toekenning van spaarpremie in verband brengt met de termijn, over welke de verrichte periodieke betaling is verschuldigd, dan ook geen steun vindt in de tekst van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

dat de bezwaren van de adressant derhalve gegrond zijn te achten;

Gelet op de artikelen 3, lid 2, tweede volzin, juncto artikel 3, lid 1, tweede volzin, alsmede op de artikelen 6, lid 1, onder c, en lid 9, 7, lid 1, onder e, en 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Besluit: het bezwaarschrift van ..... d.d. 12 april 1961 tegen het besluit van de Directeur van het Telefoondistrict ..... gegrond te verklaren en hem aanspraak op spaarpremie te verlenen over het jaar 1960 van 25% van *f* 28,48 of *f* 7,12.

Afschrift van dit besluit zal worden gezonden aan de belanghebbende en aan de Directeur van het Telefoondistrict ..... onder mededeling, dat van deze beslissing binnen 30 dagen na dagtekening beroep kan worden ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht.

VRAGENBUS

De Redactie ontving van de kapitein der Koninklijke Marechaussee H. C. DE BRUIJN de volgende vraag, die wij hebben beantwoord zoals daarachter is vermeld.

VRAAG: Wachtmeester A van de Koninklijke Marechaussee doet een door hem gehuurde auto onder zijn toezicht besturen door zijn schoonvader. Deze laatste, die vlak voor zijn rij-examen zit, veroorzaakt een kleine aanrijding.

Wachtmeester B van een brigade Koninklijke Marechaussee maakt proces-verbaal op tegen wachtmeester A, die de wettelijke bestuurder was, terzake van deze aanrijding.

Wachtmeester A verklaart nu aan wachtmeester B, dat hij zèlf de auto bestuurde en dus zelf aansprakelijk is voor de aanrijding en dat zijn schoonvader bij het ongeval naast hem zat. De schoonvader legt een verklaring van overeenkomstige strekking af.

Als diezelfde dag blijkt, dat de schade, die door het ongeval is ontstaan, ca. *f* 120.— bedraagt, gaat wachtmeester A naar wachtmeester B en trekt zijn verklaring in; daarna verklaart hij de juiste toedracht. Hij doet dit, omdat indien aan de Verzekeringsmaatschappij bekend zou zijn, dat de auto, ten tijde van het ongeval, door een ander dan de huurder zou zijn bestuurd, de schade boven *f* 100.— niet vergoed zou worden (*f* 100.— eigen risico) en hij wil geen finantieel voordeel uit zijn valse verklaring trekken.

De Krijgsraad wijst de zaak terug naar de tot straffen bevoegde meerdere en deze straft wachtmeester A met 10 dagen licht arrest terzake van het ongeval *en* van het afleggen van een valse verklaring tegenover een *collega*-wachtmeester, daarbij overwegende, dat bij dit laatste feit het krijgstuchtelijk element moet prevaleren boven de omstandigheid, dat een verdachte gebruik mag maken van het recht om onwaarheid te spreken en dat het afleggen van een valse verklaring tegenover een *collega*-wachtmeester door een wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee als zeer onkrijgstuchtelijk dient te worden beschouwd. Mijn vraag is nu: „Is dit juist?"

Mijns inziens was wachtmeester A als wettige bestuurder verdachte.

Weliswaar heeft de verdraaiing der feiten in zijn eerste verklaring niets uitstaande met een poging zijn schuld aan het ongeval te verhelen of te minimiseren, maar uitsluitend tot doel om zijn schoonvader — met het oog op diens rij-examen — te sauveren, doch hij blijft naar mijn mening als verdachte het recht behouden om onwaarheid te spreken, ook al geschiedt dit tegenover een collega-wachtmeester van het eigen Wapen en ook al is zijn optreden onder de gegeven omstandigheden laakbaar. Immers de zaak werd wel afgedaan als een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, maar *was* wel degelijk een strafbaar feit.

Uiteindelijk wist wachtmeester A toen hij zijn eerste verklaring aflegde niet, dat het ongeval in de toekomst als een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp zou worden afgedaan.

En als de zienswijze van de tot straffen bevoegde meerdere van wachtmeester A ten deze juist zou zijn, waar zou een verdachte op het moment, dat hij zijn verklaring gaat afleggen, dan de grens moeten trekken? Mag hij tegenover een collega-wachtmeester wel onwaarheid spreken indien hij een moord heeft gepleegd en niet wanneer het eenvoudige diefstal betreft? En hoe komt de zaak te liggen, indien hij bij b.v. eenvoudige diefstal onwaarheid spreekt tegenover een *meerdere* van het eigen Wapen, hetgeen toch in verhouding tot het voorgaande weer ernstiger is? Mag het dan wel of niet?

ANTWOORD: Volgens geldende jurisprudentie is het onwaarheid spreken van iemand die als verdachte wordt gehoord straffeloos, wanneer hij gehoord wordt terzake van een vermoedelijk gepleegd strafbaar feit, doch strafbaar wegens het bemoeilijken van het onderzoek, wanneer hij gehoord wordt terzake van een vermoedelijk gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp.

Aangezien de grens tussen strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp niet scherp is, en veelal niet vooraf te trekken valt, is dit verschil in behandeling niet zonder bedenkingen. Speciaal wanneer het een oneigenlijk vergrijp betreft, vindt het verhoor plaats voordat uitgemaakt is of de verdachte terzake van een strafbaar feit, dan wel terzake van een krijgstuchtelijk vergrijp gehoord wordt. Men zie hierover „Bekente-„nisvrijheid en militair dienstbevel" in M.R.T. LII, blz. 64B e.v., speciaal blz. 653, alsmede het naschrift onder de beschikking van het H.M.G. van 29 juni 1954, M.R.T. XLVII, blz. 608 e.v. In het bijzonder is er voor dit verschil onvoldoende grond, wanneer de zaak aanvankelijk

als een strafbaar feit werd behandeld — in welk geval het spreken van onwaarheid straffeloos was — en de Krijgsraad, wegens de geringe ernst van het geval, de zaak verwijst naar de tot straffen bevoegde officier. Mèt de beslissing dat de zaak van zodanig lichte aard is dat zij geen strafrechtelijke behandeling vereist, zou dan echter een nieuw strafwaardig element geboren worden, hetwelk de beoordeling van het vergrijp verzwaart!

Een geval als het in de vraag bedoelde, waarin het onwaarheid spreken van de verdachte tijdens het onderzoek aanvankelijk straffeloos was, doch strafwaardigheid verwerft door de verwijzing naar de tuchtrechter, was mij nog niet bekend; ik vermeldde de mogelijkheid ervan in M.R.T. blz. 653 als een scherp voorbeeld van de onwenselijkheid van het verschil in behandeling in het tuchtrecht en het strafrecht.

* * *

Het tweede onderdeel van de vraag richt zich tegen de omschrijving van een „valse verklaring tegenover een *collega*-wachtmeester". Met de inzender ben ik van mening dat hier niet het accent behoort te liggen op „collega-wachtmeester' maar op het element „opsporingsambtenaar". Het zou voor de onderwerpelijke vraag geen verschil gemaakt hebben of het onderzoek zou zijn verricht door een opperwachtmeester van de Koninklijke Marechaussee of een andere meerdere, al of niet behorende tot het Wapen der Koninklijke Marechaussee, of een commissie van huishoudelijk onderzoek. W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Motivering van de strafmaat

Kolonel Mr. J. P. VAN ERK, President van de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, schrijft d.d. 11 september 1961:

„Op pagina 436 t/m 453 van deze jaargang publiceerde Uw Redactie een aantal zogenaamde formulier-vonnissen [1]), door de Krijgsraad West gewezen onder presidium van mijn jongste ambtgenoot.

Kennelijk achtte de nieuw benoemde President van Krijgsraad Oost, die den lande reeds in verscheidene rechterlijke betrekkingen gediend heeft, het niet nodig, misschien zelfs wel niet mogelijk, om bij dit soort vonnissen in plaats van de toverformule een speciale strafmaatoverweging op te nemen, aangezien het hier uitsluitend gaat om de al of niet indeelbaarheid van beklaagde als militair.

Ik mag er tenslotte nog op wijzen, dat de Heer Van Imhoff blijkens zijn op pagina 455 gepubliceerd vonnis het in de praktijk met de algemene opvatting omtrent strafmaatmotivering eens is — in tegenstelling dus met zijn opmerkingen op pagina 77 en pagina 292 van deze jaargang —, hoewel ik moet toegeven dat de niet-verlaging in rang van beklaagde Q. wellicht overwogen had kunnen worden."

[1]) In verband met het daaraan vooráfgaande postuum gepubliceerd artikel „Motivering van de strafmaat" door Mr. A. H. GEESINK. *(Red. M.R.T.).*

Doorlaatpost

Naar aanleiding van het op pagina 453 gepubliceerde vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23 maart 1961, met naschrift bericht Luit.-Kolonel der Kon. Marech. A. P. J. VAN ODIJK ons het volgende:

De gerezen vraag of niet in de tenlastelegging tevens vermeld had behoren te worden, dat te (in de omgeving van-) Achelse Kluis geen doorlaatpost is, dient m.i. stellig met neen te worden beantwoord, aangezien het verlaten van het bewakingsgebied in de richting van het buitenland zonder de daartoe vereiste bescheiden altijd strafbaar is, ongeacht het feit of dit via een doorlaatpost geschiedde of niet.

Voor de houder van de vereiste bescheiden heeft de liberalisatie van de Belgisch-Nederlandse grens nog de ruimte gegeven, dat overschrijding hiervan zowel langs- als buiten de bestaande doorlaatposten mag geschieden.

Te Uwer oriëntatie moge overigens dienen, dat nabij de Achelse Kluis *wel* een doorlaatpost, n.l. Schaft-Achel gevestigd is.

STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP

Jaarvergadering 1961

Op dinsdag 17 oktober had de jaarvergadering plaats van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap in de Kromhout Kazerne te Utrecht.

Te 11.15 uur opende de Voorzitter, de Kolonel Mil. Jur. Dienst Mr. Dr. J. P. VAN ERK de vergadering, waarbij hij de navolgende rede uitsprak:

Hooggeachte leden van de Raad van Bijstand en Advies, Bestuursleden en Stichters van de Militaire Reclasserings Broederschap, Mijnheer de Hoofd-Inspecteur van de Reclassering en gij allen, die aanwezig zijt bij deze onze 6e jaarlijkse bijeenkomst, het is mij een voorrecht U hier welkom te heten.

U, Kolonel MARGADANT, dank ik daarnaast voor het feit, dat U de Militaire Reclasserings Broederschap vandaag gastvrijheid hebt willen schenken in de Kromhoutkazerne, waardoor wij in staat waren onze bijeenkomst te houden in de meest centraal gelegen stad van ons land.

Wanneer ik zoals gebruikelijk een kort overzicht geef van hetgeen in het achter ons liggende jaar aan de Stichting is wedervaren, dan moet ik helaas beginnen met te releveren het afscheid, dat Mr. E. L. M. H. BARON SPEYART VAN WOERDEN van de reclassering nam en zijn daarmede gepaard gaande defungeren als lid van ons Bestuur.

Ik geloof niet dat ik mag nalaten nog eens duidelijk in het licht te stellen, hoe groot 's Heren SPEYART's aandeel is geweest in het welslagen van de M.R.B. Het is niet voor een gering deel het gevolg van zijn adviezen geweest in de moeilijke beginperiode, dat de M.R.B. zijn weg in het bestel van het reclasserings- en kinderbeschermingswerk gevonden heeft. Voor mij is het dan ook een bijzonder voorrecht geweest met hem te hebben mogen samenwerken en te hebben mogen

ondervinden, hoe zijn belangstelling voor het werk van onze Stichting groeide en haast tot voorliefde werd. Allen die zijn afscheidsrede bij zijn aftreden als Voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Reclasserings Instellingen hebben aangehoord, kunnen dit getuigen. De Heer SPEYART VAN WOERDEN van deze plaats op dit moment de dank van de M.R.B. over te brengen, is mij een behoefte.

Mijn tweede mededeling in mineur is, dat de Directeur van de Nederlandse Vereniging van Reclasserings Instellingen gemeend heeft ten aanzien van het militaire reclasseringswerk een zó geheel ander geluid te moeten laten horen, ook nadat ik deze functionaris n.a.v. zijn causerie, voor de Nederlandse Vereniging van Reclasserings Instellingen gehouden ter gelegenheid van het afscheid van de Heer SPEYART VAN WOERDEN, er op gewezen had, dat zijn mening, dat de voorlichting van de militaire rechter onvoldoende was, op een misverstand berustte. Immers het tegendeel is het geval. Dank zij de Sociale Dienst van het Departement van Defensie en de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg is het mogelijk gebleken de militaire rechter belangrijk sneller te voorzien van sociale en psychiatrische voorlichting dan de burger strafrechter. Een grondig psychiatrisch rapport, vergezeld van een psychologisch rapport en een compleet sociaal voorlichtingsrapport, ben ik gewend binnen een maand na aanvraag op mijn lessenaar te hebben. Helaas weten wij dat die termijn bij de burger justitie vele malen groter is.

Voorts is er een afspraak tussen de M.R.B. en de Sociale Dienst van het Departement van Defensie met de reclasseringsverenigingen, dat zij, tenzij zij het voorlichtingsrapport niet voldoende diepgaande vinden, de bereidverklaring op grond van deze departementale voorlichting afgeven. Het is in de laatste jaren naar ik meen één of twee keer gebeurd, dat de betreffende afdeling van de reclasseringsvereniging een eigen voorlichtingsrapport deed samenstellen, alvorens een beslissing te nemen t.a.v. een opdracht tot toezicht.

Ik betreur het dus, dat desondanks de Directeur van de overkoepelende organisatie van ons reclasseringswerk gemeend heeft bij het afdrukken van zijn causerie in het Tijdschrift voor Strafrecht — een door veel reclasseerders en kinderbeschermers gelezen periodiek — geen wijziging te moeten brengen in de tekst, tengevolge waarvan ik én in dat tijdschift én thans tijdens onze bijeenkomst genoodzaakt was een en ander recht te zetten.

Het zij nogmaals duidelijk gezegd: zo ergens de reclasseringskansen groot zijn, zijn ze het bij onze jeugdige delinquenten. Het is daarom voor de M.R.B. een verheugend feit te weten, dat door de snelle en gedegen voorlichting, dankzij de Sociale Dienst van het Departement van Defensie en de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg, het verblijf in het Huis van Bewaring tot het uiterste beperkt kan worden. En dit is weer een van de factoren, die het recidive-cijfer drukken.

Zo kom ik dan langzamerhand weer in majeur te spreken. En dan is het mij een moment van grote voldoening U te kunnen mededelen, dat ons oud-bestuurslid, de Kolonel b.d. L. N. VAN DER MINNE, die door zijn functie destijds als Chef Staf van het Inspectoraat Generaal reeds

zoveel voor onze Stichting deed, door de Minister van Defensie ter beschikking is gesteld, ten einde, zoals zijn officiële opdracht luidt:

„Bij militaire autoriteiten en commandanten het begrip te bevorderen „omtrent de noodzakelijkheid van een Militaire Reclasserings Broeder- „schap. Het inzicht te verdiepen van deze functionarissen in de werk- „en handelwijze van de Militaire Reclasserings Broederschap. De mede- „werking te verkrijgen van genoemde functionarissen om de Militaire „Reclasserings Broederschap in de volle omvang tot haar recht te doen „komen. Het in samenwerking met hen en met de bij de Broederschap „in dienst zijnde reclasseringsambtenaren een enthousiast en goed ge- „instrueerd corps van ‚medewerkers' te doen opbouwen. Bij de militaire „onderdelen bij voorbaat reeds medewerkers te verkrijgen, die in voor- „komend geval de te reclasseren militair kunnen opvangen. Met alle „daartoe geëigende middelen het corps medewerkers te steunen, een en „ander in overleg met en met volledige instemming van de Directeur."

Inderdaad onze Heer VERHOEVEN en zijn medewerkers moeten alle zeilen bijzetten om de taken van onze Broederschap zo goed mogelijk uit te voeren en te doen uitvoeren. Daarnaast is inderdaad een duidelijk voelbare behoefte om de steeds wisselende commandanten te doordringen van het nut van ons werk, ook voor een goede gang van zaken bij hunne commando's. Dit zal in eerste instantie het werk worden van de Heer VAN DER MINNE, die daartoe door zijn vele contacten met onze weermacht een bij uitstek geschikte persoon is.

Naast dit goede nieuws verheugt het mij als lid van de Raad van Bijstand en Advies te mogen installeren Monseigneur H. A. J. A. VERHEGGEN, Hoofd Aalmoezenier bij de Inrichtingen van Justitie, met wie ik reeds verscheidene malen bijzonder prettig contact heb gehad en waarvan ik zodoende weet, dat op hem nimmer vergeefs een beroep gedaan kan worden, indien het gaat om het werk van onze broederschap zegenrijk te doen zijn.

Ook verwelkom ik de Lt. Kol. H. LAHUIS van het Leger des Heils, die zich bereid heeft verklaard de plaats van de Kolonel J. H. SALOMON in te nemen, die zich wegens gezondheidsredenen uit het actieve reclasseringswerk heeft moeten terugtrekken. Ik twijfel niet, of ook in hem zullen wij een voorstander van ons werk mogen begroeten.

Als leden van de Raad van Bijstand en Advies bedankten de Generaals J. H. COUZY en G. R. WARTENA. Beide Generaals breng ik gaarne mijn dank voor hun belangstelling en steun, die de M.R.B. van hen heeft mogen ondervinden.

Ik mag vervolgens als nieuwe bestuursleden welkom heten de tegenwoordige Chef Staf van het Inspectoraat Generaal, de Kolonel der Artillerie A. E. BUENO DE MESQUITA en als opvolger van de Heer Mr. E. L. M. H. BARON SPEYART VAN WOERDEN de Heer Mr. F. RAEDT, Kantonrechter te Haarlem.

Het is bijzonder verheugend de nieuwe Chef Staf van het Inspectoraat Generaal als bestuurslid te verwelkomen, terwijl ik het inderdaad bijzonder op prijs stel, dat in de vacature, ontstaan door het defungeren van de Heer SPEYART, zo spoedig door de Nederlandse Vereniging van

Reclasserings Instellingen is voorzien. Immers dit is het beste bewijs van de grote waarde, die men in reclasseringskringen aan het werk van de M.R.B. hecht.

Ik geloof, dat ik dit korte overzicht niet mag besluiten zonder er mijn vreugde over te hebben uitgesproken, dat de waardering voor ons werk mede tot uitdrukking is gekomen door de Koninklijke onderscheiding, die onze penningmeester, de Majoor der Infanterie K. BAKKER, ten deel is gevallen.

Vervolgens las de Secretaris, de Luit. Kol. der Mil. Adm., W. N. C. SWAVING het jaarverslag voor, dat evenals de notulen der laatst gehouden vergadering onveranderd werd goedgekeurd.

Bij de rondvraag verklaarden de nieuw benoemde leden van de Raad van Bijstand en Advies, zowel als de nieuw benoemde bestuursleden gaarne hun krachten aan de M.R.B. te zullen geven, waarbij de Kolonel BUENO DE MESQUITA er op wees, dat zijn langdurig lidmaatschap van een der Krijgsraden hem reeds in nauw contact had gebracht met de reclasseringsgedachte en de Heer RAEDT, als oud-reserve Kapitein der Artillerie, zijn banden met onze weermacht onderstreepte.

De Heer RAEDT merkte ten slotte nog op, dat de causerie waarop in het openingswoord van de Voorzitter gedoeld werd, niet ex cathedra was uitgesproken, doch slechts de persoonlijke mening van de Directeur weergaf.

Hierna sloot de Voorzitter de vergadering.

Vervolgens werd tezamen met een honderdtal militaire toezichthouders, medewerkers van de broederschap, de koffiemaaltijd genuttigd. Na afloop daarvan werd in de bioscoopzaal van het kazernecomplex de film vertoond „Schrijven met dubbel krijt", voorafgegaan door een toelichting van de Heer Dr. J. VAN DER GRIENT, Hoofd van de Sociale van Dienst van het Ministerie van Justitie, Inspectoraat Generaal van het Gevangeniswezen.

Het ligt niet in het bestek van dit verslag uitvoerig stil te staan bij het door inleider en film aangesneden onderwerp van de „nazorg". Het zij voldoende op te merken, dat de aanwezigen kennelijk getroffen waren door woord en beeld, hetgeen tot uiting kwam in de daarop volgende discussie, waarbij de Heren Dr. VAN DER GRIENT en Mr. VAN MAZIJK, de Directeur van de P.C.R.V., antwoord gaven op de vele vragen, die door de medewerkers gesteld werden.

Genoeg zij het, dat de Voorzitter noodgedwongen om 5 uur de bijeenkomst moest sluiten en dat de Hoofd Inspecteur van de Reclassering, de Heer Mr. M. E. TJADEN, zijn bijzondere waardering uitsprak over deze „militaire" reclasseringsdag.

Tot slot sprak de voorzitter nog een woord van hartelijke dank tot de Kolonel van de Technische Dienst D. A. N. MARGADANT en zijn Staf, die door de uitstekende organisatie en verzorging zo zeer tot het welslagen van deze dag had bijgedragen.

REGISTER

van deel LIV, 1961

Blz.

Aanrijding. Zie bij **Rijongeval.**

Aantijging, klachte of aangifte.
Een soldaat had in strijd met de waarheid een — gedaan, dat hij gezien had, dat sergeant X. komkommers uit de keuken had weggenomen en in zijn fietstas gestoken 595

Aanvaring. Als gezagvoerder van een motorboot geen ruimte gelaten aan de grote vaartuigen „Vecoma I" en het door dit vaartuig gesleept wordende vaartuig „Dankbaarheid", doch tussen beide vaartuigen doorgevaren en aldus tegen de sleepkabel aangevaren. Uit de omstandigheden is gebleken, dat de beklaagde in redelijkheid niet kon verwachten, dat de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" door een sleepkabel verbonden waren 547

Administratieve rechtspraak.
— Uitsluitend uit de feitelijke omstandigheden kan voortvloeien, dat een ambtenaarsverhouding is tot stand gekomen. Het Mil. Ambt. Gerecht deelt niet de mening van de M.v.D. dat de ondertekening van het verbintenisbiljet in de Kon. Marine een essentieel bestanddeel uitmaakt van de totstandkoming van de verbintenis en dat, zolang deze handeling niet heeft plaats gevonden, er geen sprake is van enige dienstverhouding tot het Rijk en de adspirant-beroepsmilitair in de zin van art. 1, eerste lid onder a Mil. Ambt. Wet 1931 36
— Eiser, oorlogsvrijwilliger, was wegens politieke verdenking uit de dienst ontslagen; de verdenking bleek ongegrond te zijn; eiser keerde in de dienst terug. Na het aflopen der verbintenis werd hij eervol ontslagen; daarna werd hij toegelaten tot een verbintenis in de rang van sergeant. Toen wilde hij een positie, welke hij zou hebben ingenomen indien hij niet zou zijn ontslagen. Naar aanleiding van een rekest aan Kamer zegde de M.v.D. de Kamer toe hem een andere plaats op de ranglijst te zullen geven. Het daarop door de M. v.D. genomen besluit is voor beroep op de ambtenarenrechter vatbaar. De eis is niet ontvankelijk voor zover zij uitgaat bòven de toezegging van de M.v.D. Het is een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een administratief orgaan een gedane toezegging moet nakomen, behoudens dringende redenen 112
— Niet (tijdig) binnen 30 dagen na voor gezientekening van een beoordeling ingediend bezwaarschrift (doch ruim een jaar later) door de M.v.D. afgewezen. De M.v.D. is bevoegd in bijzondere gevallen bedoelde termijn te verlengen; deze bevoegdheid is discretionair. De rechter kan het niet-verlengen van de termijn niet toetsen. Dit is slechts anders, indien niet gezegd kan worden, dat de Minister in redelijkheid niet tot zijn oordeel kon geraken. De door klager aangevoerde redenen wegens het niet tijdig indienen van het bezwaarschrift waren, hoewel begrijpelijk, toch niet zo sterk, dat de M.v.D. redelijkerwijs genoopt zou zijn geweest aanwezigheid van een bijzonder geval aan te nemen . . . 176
— De regel, dat een weigering om terug te komen op een reeds vroeger genomen besluit, niet in rechte kan worden aangetast, geldt in het algemeen slechts, wanneer dat vroegere besluit rechtens onaantastbaar is geworden ten tijde van de indiening van het verzoek om

Blz.

op dat besluit terug te komen. Dit was in casu niet het geval. Geweigerd was terug te komen op een besluit, hetwelk inhield, dat eiser blijvend voor bevordering was gepasseerd. In zijn verzoek om op dat besluit terug te komen was gesteld, dat onvoldoende rekening was gehouden met eisers gezondheidstoestand. Het (2de) besluit, waarin de weigering was vervat, houdt niet voldoende rekening met hetgeen door eiser naar voren was gebracht, en dit leverde i.c. op strijd met het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een besluit met de nodige zorgvuldigheid moet worden voorbereid. Daarom werd de weigering nietig verklaard met het gevolg, dat de Minister alsnog op het verzoek om op dat oude besluit terug te komen zal moeten beschikken 179

— Wie zijn belangen stelt in handen van een gemachtigde, moet de gevolgen dragen van hetgeen deze ten processe verricht.
Wanneer de gemachtigde de beroepstermijn laat verlopen, en dit te zijnen aanzien niet als door overmacht veroorzaakt kan worden beschouwd, kan ook geen overmacht t.a.v. de belanghebbende zelf worden aanvaard.
Betreurenswaardig is, dat de Beroepswet in dit opzicht een andere processuele bepaling bevat dan de Ambtenarenwet 1929 (hoger beroep ingevolge deze laatste wet binnen 30 dagen nadat de aangevallen uitspraak is gewézen) . . . 270

— Na raadpleging der oude beoordelingen (en van een nieuwe, alsnog over een der oude tijdvakken opgemaakt) heeft de Kroon eisers verzoek opnieuw afgewezen. De Raad is van oordeel, dat niet in strijd met een algemeen rechtsbeginsel is gehandeld. In het midden wordt gelaten of de beoordelingen juist zijn;

Blz.

zij zijn niet dermate kennelijk onhoudbaar, dat ze in redelijkheid niet als grondslag voor het bestreden besluit hadden kunnen dienen. Het onderhavige besluit om niet terug te komen op een vroeger besluit (dat in rechte onaantastbaar is geworden) kan mitsdien niet worden aangetast . 272

— Een res.-off. der artillerie is bij besluit van het Legerbestuur ter beschikking gesteld bij het Korps Mobiele Colonnes, dat geen wapen is, doch is gehanhdaafd bij het wapen der artillerie. Deze handelwijze strijdt niet met art. 4 Wet Res. Pers. maar wel met art. 47 Wet Res. Pers.; er is geen maatregel van tijdelijke aard aanwezig; in feite is er sprake van overplaatsing. Art. 47 Wet Res. Pers. is een algemeen verbindend voorschrift. Besluit van het Legerbestuur nietig verklaard; deze nietigverklaring zal eerst werken vanaf 1 januari 1962 . . 322

— Reeks van 6 procedures, tot herstel van geleden onrecht, tezamen ruim 4 jaar in beslag nemende. Een majoor was aangewezen voor uitzending overzee in een belangrijke functie. Een maand voor zijn vertrek werd hem een lichte krijgstuchtelijke straf opgelegd, waartegen hij beklag deed. 14 dagen later werd dat beklag ongegrond verklaard, en tegelijkertijd trok de toenmalige M.v.D. de aanwijzing tot uitzending in.
De betrokkene riep de eindbeslissing van het H.M.G. in tegen de beschikking waarbij zijn beklag ongegrond was verklaard. Tevens wendde hij zich tot het Mil. Ambt. Gerecht met verzoek het besluit, waarbij de uitzending ongedaan gemaakt was, nietig te verklaren en alsnog zijn uitzeiding te bevelen.
Het H.M.G. verklaarde het beklag gegrond. Deze uitspraak viel nà de datum waarop de uitzending had plaats moeten

Blz.

vinden. Inmiddels had een ander officier de functie overzee aanvaard. De niet-uitgezonden officier had toen reeds vele schikkingen voor zijn vertrek getroffen; zekere materiële schade was hem vergoed . . 397

— **1. M.A.G.** Na intrekking van het besluit tot uitzending deed zich een nieuw feit voor, dat voor de M.v.D. aanleiding mocht zijn om op zijn besluit tot uitzending terug te komen. 398

— **2. C.R.v.B.** Ook het handelen in strijd met een algemeen rechtsbeginsel kan opleveren in strijd handelen met een alg. toepass. verbindend voorschrift. In redelijkheid had niet kunnen worden besloten, zoals is geschied, daar het Legerbestuur geen kennis had genomen van het beklag in 2de instantie. Art. 66 lid 3 W.K. bepaalt, dat alle nadeel zoveel mogelijk moet worden vergoed, indien een beklag gegrond wordt bevonden. Ook morele schade is op geld waardeerbaar. Uitspraak M.A.G. vernietigd, besluit M.v.D. nietig verklaard, doch gedekt verklaard om redenen van algemeen belang. De C.R.v.B. verwacht echter, dat de M.v.D. zich door deze uitspraak zal laten leiden 400

— **3. M.A.G.** De majoor verzocht toen schadevergoeding aan de M.v.D. en volledig eerherstel. De M.v.D. weigerde daarop een beslissing te nemen. Hangende de procedure of een fictieve weigering van de M.v.D. aanwezig was, nam de M.v.D. een beslissing. Het M.A.G. beschouwde deze als antwoord op het verzoek van de majoor en verklaarde deze niet-ontvankelijk 404

— **4. C.R.v.B.** De M.v.D. had in redelijkheid wel een besluit kunnen nemen; de majoor was ten onrechte niet-ontvankelijk verklaard. Uitspraak M.A.G. vernietigd; majoor ontvankelijk verklaard; zaak terugverwezen naar M.A.G. 407

— **5.** Het M.A.G. beslist, dat de M.v.D. *f* 108 proceskosten zal uitkeren, en dat de M.v.D. over nog 2 andere schadeposten zal beslissen 411

— **6. C.R.v.B.** Beide partijen in beroep. In principe kan in het onderhavige geval een beroep worden gedaan op het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, dat in art. 66 lid 3 W.K. tot uitdrukking is gebracht. Het nadeel is in omvang toegenomen, tengevolge van het stilzitten van de M.v.D. zowel na de uitspraak van het H.M.G., als na de uitspraak van de C.R.v.B. van 22/12/56. Uitspraak M.A.G. vernietigd, de weigering van de M.v.D. om een vergoeding toe te kennen nietig verklaard, en de totale schade bepaald op *f* 8000. 425

— Zich niet onderwerpen aan een door de fgd. Voorz. van de C.R.v.B. gelast geneeskundig onderzoek leidt tot niet-ontvankelijk-verklaring van het beroep 462

— Betrokkene was een groot aantal malen medisch onderzocht; nimmer was de juiste diagnose: acromegalie, gesteld. Eenmaal was de vraag of acromegalie aanwezig was, opgeworpen, doch is in die richting toen geen onderzoek ingesteld. 3½ jaar later, na demobilisatie, is acromegalie vastgesteld.
Het uitstel van een juiste behandeling wordt geacht de ziekte ongunstig beïnvloed te hebben. Aan de betrokkene dient militair invaliditeitspensioen te worden toegekend 463

— Als dpl. bij de Kon. Marine werd klager, na onder behandeling te zijn geweest wegens psychische klachten tenslotte wegens gebreken ontslagen (geen verband met de dienst; geringe invaliditeit). Daarna meldde hij zich als oorlogsvrijwilliger voor Korea. Hij deelde bij de keuring mede, dat hij bij de Marine had gediend en dat hij daar in het militair hospi-

Blz.

taal was verpleegd geweest. De keuringscommissie stelde zich niet van de marinegegevens op de hoogte en keurde klager goed.
Na aankomst in Korea kreeg klager psychische klachten, werd teruggezonden en uit de dienst ontslagen. Onder deze omstandigheden heeft hij recht op militair invaliditeitspensioen.
Het Rijk moet het risico dragen, dat is voortgevloeid uit het ten onrechte goedkeuren van klager voor Korea . . . 474

— Klager is tijdens een z.g. „speedmars" door een meerdere opgeduwd, omdat hij was achtergebleven bij zijn peloton; daarbij is hij komen te vallen. Aanvankelijk is hieraan door niemand, ook niet door klager, veel aandacht besteed. Achteraf is gebleken, dat een netvlies-loslating daardoor was veroorzaakt. Militair invaliditeitspensioen toegekend. 579

— Dichte gemeenschappen van jonge mensen disponeren tot infectie met streptococcen en tot acuut rheuma. I.c. is een acute rheuma-aanval gevolgd door een hartafwijking, mede omdat het wel heel lang heeft geduurd, voordat een juiste geneeskundige behandeling werd toegepast. Dienstverband is aanwezig 583

— De algemene invaliditeit van klager bedraagt 20%; zijn beroepsinvaliditeit als timmerman 40%. Klager was reeds voor het verlaten van de militaire dienst begonnen zich om te scholen tot bouwkundig opzichter; ook voor dit beroep is een invaliditeit van 20% aanwezig geacht. Daarom was hem 20% militair invaliditeitspensioen toegekend.
In aanmerking moet echter worden genomen, dat bij de pensioentoekenning de omscholing nog slechts ten dele voltooid was, en dat klager ook nog niet geheel was aangepast aan het nieuwe beroep. Daarom moet het invaliditeitspensioen van het „oude" beroep worden aangehouden . 640

— Klager heeft van 1 augustus 1914–1 maart 1915 als dpl. bij de Kon. Marine gediend. Daarna is hij ter beschikking gesteld van de regering voor de buitenlandse zeevaart ten behoeve van de voedselvoorziening als scheepsmachinist en kreeg hij daartoe telkens een reisvergunning. Per 1 augstus 1919 werd hij zonder verder militaire dienst te hebben gedaan, uit de zeedienst ontslagen wegens geëindigde diensttijd.
Aangenomen moet worden, dat klager op 1 maart 1915 met groot verlof is gegaan. Er valt geen bepaling aan te wijzen op grond waarvan de tijd na die datum voor pensioen geldig zou kunnen worden geacht 642

— Klager werd tengevolge van een explosie van springmiddelen in N. N.-G. ernstig verminkt. Hij stelde, dat hij van plan was koraal te doen springen met toestemming van de C. De C.R.v.B. nam niet aan, dat klager daartoe opdracht of toestemming had van een bevoegde meerdere. Er was geen dienstelement aanwezig; er is sprake geweest van ongeautoriseerd vissen voor eigen genoegen 646

— Een dienstpl., die in opleiding is genomen tot officier, behoort met ingang v.d. dag, volgende op de laatste dag v.d. eerste oef., tot het res. pers. Het voor eerste oef. in werkelijke dienst zijn v.d. res. off. voor de duur v.h. als dienstpl. niet-vervulde gedeelte der eerste oefening berust overwegend op een verplichting ingevolge de Dienstpl.wet. I.c. is aanwezig een verplichting krachtens enige andere wet als bedoeld in art. 4 (1) Wet Res. Pers. Krijgsmacht.
De res.-off. heeft i.c. geen aanspraak op vacantie-uitkering. Het Besluit vac.-uitk. mil. land- en luchtmacht sluit

Blz.

uit de reservisten, die krachtens wettelijk voorschr. in dienst zijn 709
— Weigering terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit. Een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur vordert, dat de administratie, alvorens een tweede besluit te nemen, aan een „novum" de nodige aandacht besteedt 717
— Bestedingen in de zin van art. 6, lid 1 onder b van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren 721
— Adressant heeft slechts een betaling aangemeld van *f* 28.48 over 1960, welke betaling na de datum van aanmelding als deelnemer aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, werd verricht, zodat dit totale bedrag voor premietoekenning in aanmerking kan komen 723
Afschrikwekkende werking van de straf. De — 665
Afstand van rechtsmacht. — door de Franse justitiële autoriteiten in 2 zaken tegen Nederl. militairen in La Courtine (Fr.) 218
Afwezigheid. Zie bij **Desertie** en bij **Ongeoorloofde afwezigheid** (aan schuld te wijten — en opzettlijke).
Art. 41 Dienstpl.wet. Betekenis van —, derde lid 709
Art. 247 W.Sr. Toepasselijkheid van het beginsel „geen straf zonder schuld" t.a.v. het misdrijf van —, ondanks aard en strekking van deze bepaling . 631
Art. 350 W.Sr. Wegmaken in de zin van — 100
Art. 358 W.Sv. Verweer als bedoeld in —: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van *f* 2000.— op naam van mijn vrouw zetten." 104
Bedreiging met enig kwaad. — Ik zal je verminken, filler (mondelinge —) 615
Beklagrecht. Beklagbeschikkingsbevoegdheid is niet voor overdracht (delegatie) vatbaar . 395
Beklagzaken. — De w.n. C. Depot Kon. Marech., die had gezien, dat een korporaal van de Verzorg. Cie., gezeten op een dienstmotorrijwiel in gesprek was met een z.i. publieke vrouw, had de C.C. opgedragen dat gedrag van de korporaal aan de krijgstucht te toetsen. Onder deze omstandigheden mocht de Depotc. geen kennisnemen van het beklag van de korporaal over de hem door de C.C. deswege opgelegde straf 165
— Omschrijving van de strafreden. De beklagmeerdere had de oorspronkelijke omschrijving van de strafreden luidende: „Het bevel „Hou je kop" niet uitgevoerd doch zijn mening gegeven omtrent het begrip kop" gewijzigd in „Bij het marcheren in de houding uit de pas gelopen." Deze wijziging heeft betrekking op een geheel ander feit dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag. Beklagbeschikking ambtshalve vernietigd; stukken wederom in handen gesteld van de beklagmeerdere, teneinde met inachtneming van 's Hofs beschikking over het beklag te beschikken 168
— Op de melding door een dpl. sergeant-wachtcommandant aan een oudere beroepssergeant der 1e kl. dat diens vrouw had opgebeld, voegde de beroepssergeant, die 8 à 10 glazen bier had gedronken, de wachtcommandant toe: „Welke vrouw?" De omschrijving van deze opmerking in de strafreden als „een minder gepaste opmerking gemaakt", zónder dat blijkt, waaruit deze opmerking bestaat, is te váág. Zij getuigt meer van onwaardig dan van onordelijk gedrag, zoals de beklagmeerdere dat had gekwalificeerd . . . 262
— Een dpl. soldaat had, tezamen met 4 collega's in het Damloup-kazernecomplex te Rheine (Dld.) voor gezamenlijke rekening een fles sterke drank clandestien uit de o.o.-mess tegen betaling betrokken en deze met zijn collega's elders

Blz.

in het kazerne-complex opgedronken, wetende dat zulks niet geoorloofd was. Opgelegde straf 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse; na beklag gehandhaafd 264
— Een depotc. had een korporaal v.d. Verzorg. Cie v.h. depot, die verdacht werd v. e. krijgstuchtelijk vergrijp, verhoord in tegenwoordigheid v.d. C. v.d. Verzorg. Cie. De Depotc. gaf de C.C. daarop een concept strafreden; deze strafte vervolgens de korporaal. Toen de korporaal zich daarover beklaagde, verklaarde de Depotc. het beklag ongegrond. Daar de Depotc. tevòren zijn standpunt reeds had bepaald, had hij onder deze omstandigheden geen beslissing op het beklag mogen nemen, doch had hij deze moeten overlaten aan zijn rechtstreekse chef 394
— Beklagbeschikkingsbevoegdheid is niet voor overdracht vatbaar. Een beklagmeerdere Afd. C., bij zijn afd. aanwezig zijnde, droeg wegens drukke werkzaamheden de behandeling van de beslissing over een beklag op aan zijn oudste batterijc., die tevens w.n. Afd. C. was. De Afd. C. was krachtens art. 65 W.K. bevoegd het onderzoek op te dragen aan een andere t. str. bev. meerdere, doch hij is niet bevoegd de beslissing over het beklag te delegeren 395
— Een C.C.-arts was gestraft, omdat het eerste echelonsonderhoud van de tot zijn verbandplaatscomp. behorende motorrijtuigen met „zeer slecht" was beoordeeld. De C.C. had zijn gebrek aan chauffeurs enz. mondeling kenbaar gemaakt aan zijn B.C. en mocht verwachten, dat deze evenzeer aandacht besteedde aan mondeling kenbaar gemaakte moeilijkheden als aan die welke hem schriftelijk werden gemeld. Academische vorming tot arts en het verkrijgen van inzicht omtrent het eerste echelonsonderhoud.

Blz.

Uitoefenen van de functie van C. van een verbandplaatscomp. gedurende een half jaar door iemand, die geen verstand heeft van motorvoertuigen 626
Belediging. Mondelinge — van een ambtenaar in functie; toevoeging aan een agent van politie van het woord „basterd" 577
— Mondelinge — van een vaandrig door toevoeging van: „Ik zal je verminken, filler." . . 615
— door een toegezonden geschrift aan een generaal-majoor, in dienst gepleegd 689
— Mondelinge — door toevoeging: „Jij bent een ploert, een rotzak." 698
Belgisch Militair Recht 224
Beoordeling van officieren. Besluit — van de luchtmacht 295, 369
— Besluit — van de landmacht . 301
Beschikking tot verwijzing van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad . . 562
Beschimpen. — van een meerdere in dienst gepleegd: „Ik weet het, je kunt verrekken" . . . 17
Betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen. Regeling inzake — . . . 79, 511
Bevel of vordering. Niet voldoen aan een — krachtens wettelijk voorschrift gedaan 698
Bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad en de beschikking tot verwijzing . . 562
Binnendringen. Samen met 3 andere personen 's nachts door een gebroken raam van „Musis Sacrum" te Arnhem, alwaar een feestavond gegeven werd, —, zonder in het bezit te zijn van toegangskaarten 601
Boekaankondiging. — J. J. C. Wilson, Vijf oorlogsdagen en hun twintigjarige voorgeschiedenis 201
— Prof. Mr. B. V. A. Röling, De Wetenschap van Oorlog en Vrede (rede) 510
Bijstand. Zie bij **Militaire Bijstand.**
Bijzondere verenigde zitting. Notulen v.d. — v.d. Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landm. in N. N.-G. en de Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht in N. N.-G. 212

Blz.

Desertie in tijd van oorlog. Zie ook bij **Ongeoorloofde afwezigheid.**
— Een soldaat keerde niet van bewegingsvrijheid terug, doch nam op wens van zijn vader in diens bedrijf de plaats in van zijn broer, als machinist op een grijper, daar de broer ziek was geworden. Uit de telefonische mededeling van de moeder begreep de C., dat de soldaat ziek was geworden. Krijgsraad: beklaagde is aansprakelijk voor de bij de berichtgeving ontstane fouten. H.M.G.: Beklaagde zou toestemming hebben gekregen om het werk van zijn broer waar te nemen op grond van sociale indicatie; klager is niet aansprakelijk voor de bij de berichtgeving gemaakte fouten; de afwezigheid is niet ongeoorloofd 87
—, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert. Een soldaat verwijderde zich naar Antwerpen, met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; enige dagen later meldde hij zich bij de politie aldaar; samenloop; einde der opz. ongeoorl. afwezigheid 317
— door een dpl. soldaat van 4 augustus 1956—20 juli 1959; uitvoerige motivering van de opgelegde straf 382
—, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert. Gelegerd zijnde te Rheine (Dld.), na een geneeskundig onderzoek in een militair hospitaal te Utrecht, niet naar zijn onderdeel Rheine (Dld) teruggekeerd, doch zich naar Heerlen begeven 538
—, waarbij de schuldige zich in of naar het buitenland verwijdert; beklaagde werd tussen Emmerich en Zevenaar in de trein door personeel van de Kon. Marech. aangehouden . 551
— Ziek thuis zijnde zonder geldige reden niet medegegaan met een in opdracht van de controlerend geneesheer gezonden ambulancewagen en sedertdien opz. ongeoorl. van zijn onderdeel afwezig gebleven 608

Blz.

Diefstal. — van een paar rijksschoenen 161
— van springstoffen 246
— door 2 verenigde personen in La Courtine (Fr.) 252
— van *f* 25.— ten nadele van een kameraad; uitvoerige motivering van de opgelegde straf . 384
Dienstbevel. Het — : zijn elementen en accessoires 241
Dienstbevel met opvoedende strekking; z.g. opvoedkundige maatregel. . . 13, 45, 78, 292
Dienstdoende. Zie bij **Desertie** en bij **Ongeoorloofde afwezigheid i.t.v.o.**
Diensttijd. Zie bij **Dubbeltelling diensttijd.**
Dierenbescherming. (Wet van 25 januari 1961 (Stb. 19) . 479, 664
Dierenmishandeling. — Een duif de staartpennen uitgerukt, waardoor de vogel bloedend werd verwond 98
Disciplinaire beslissingen. Zie bij **Beklagzaken.**
Dood door schuld. Een marinier, die met een geladen pistool op post stond, haalde, terwijl hij stond te praten met 3 kameraden, zonder aanleiding plotseling de spangreep achteruit, drukte de greepveiligheid in en haalde de trekker achterover, waardoor 3 schoten werden afgevuurd en een der kameraden werd gedood . . . 375
Doodvonnis. Executie van een — aan boord van een oorlogsschip 81
Doorgang niet vrijlaten. Als bestuurder van een rijwiel linksafgeslagen zonder de doorgang voor een tegemoetkomende auto vrij te laten . . . 458
Doorlaatpost 728
Dubbeltelling diensttijd. Wijziging van enige besluiten betreffende — van militairen wegens deelneming aan krijgsverrichtingen; van overeenkomstige toepassing op de geestelijke verzorger bij de krijgsmacht 663
Dulden. Beklaagde dwong een meisje door geweld te —, dat

Blz.

hij haar rok, onderrok en directoire uittrok; dit lag in de telastgelegde en bewezen feiten opgesloten 256

Dwaling. — omtrent de wederrechtelijkheid van de opgave: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van *f* 2000.— op naam van mijn vrouw zetten". Verweer als bedoeld in art. 358 lid 3 W.Sv. 104

— Beroep op verontschuldigbare —omtrent de wederrechtelijkheid bij toëigening verworpen 173

Dwingen. Beklaagde dwong een meisje door geweld te dulden, dat hij haar rok, onderrok en directoire uittrok. De telastlegging hield niet in „wederrechtelijk"; dit lag in de telastgelegde en bewezen feiten opgesloten 256

Executie. — van een doodvonnis aan boord van een oorlogs schip 81

Feitelijk een meerdere bedreigen met geweld: een soldaat maakte met een ijzeren tafeltje, dat hij op borsthoogte hield, dreigende bewegingen in de richting van een wachtmeester . 314

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog gepleegd. Medeplegen van —. 2 Soldaten, zich in voorl. arrest bevindende, resp. wegens — en wegens opzettelijke ongehoorzaamheid i.t.v.o. gepleegd, spraken af om te trachten de wachtc. te overmeesteren en te ontvluchten. Terugkerende van het toilet naar de cel schoof de een de grendel van de cel van de ander en viel de wachtc. aan geholpen door de ander en samen trachtten zij toen de wachtc. diens pistool te ontnemen . . 23

— een soldaat gaf een wachtmeester een stoot tegen een schouder 314

— door zich, na ongehoorzaamheid aan het bevel van een marinepatrouille, om zich na ongepast optreden te legitimeren, te verzetten tegen de overbrenging naar het groepsbureau der marinepatrouilles. Bevoegdheid van de patrouille 528

— Toen een sergeant een soldaat, naar aanleiding van diens onkrijgstuchtelijk gedrag, wilde beletten uit een treincoupee te stappen, duwde deze met zijn lichaam tegen de sergeant . . 621

— Een dpl. soldaat gaf een sergeant, die hem wegvoerde naar de legeringskamer, een slag tegen het gezicht . . . 692

Filler. Betekenis van het woord „—" en de beledigende strekking daarvan 615, 621

Gebaar. Bevel gegeven door een —. Zie bij **Ongehoorzaamheid.**

Gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig. Opzettelijk wederrechtelijk — . 314

Gebruik maken van een vervalst geschrift. (Rijbewijs) . . .

Geestelijke verzorgers. Pensionering van de — bij de krijgsmacht 124, 277, 321, 663

Geheimhoudingsverklaring . . . 360

Getuigenverhoor. Verzoek tot het houden van een *voorlopig* — afgewezen, nu dit een zaak betreft, Ambtenarenwetgeding voor de C.R.v.B., tot de kennisneming waarvan de gewone rechter niet bevoegd is . . 629

Gewetensbezwaarde. Niet voldaan aan oproep tot keuring voor mil. dienst door —; geen strafuitsluitingsgrond . . . 171

Grensoverschrijding. — van Nederland naar België 453

Heling. Een sergeant-majoor nam van een sergeant 20 l. rijksbenzine aan voor gebruik in zijn particuliere auto . . 459

Heterdaad. De omstandigheid, dat de verbalisant „geen dader ter plaatse, waar de personenauto onjuist geparkeerd stond, aantrof en deze ook niet opspoorde", behoeft geenszins uit te sluiten, dat zich ontdekking „op —" (art. 128, 385 W.Sv.) kan hebben voorgedaan . . 27

Homosexuele gedragingen. — aan boord van onze marine werden voorheen steeds met de dood gestraft 81

Huisvredebreuk. Na sommatie door de bewoner zich niet uit diens woning verwijderd . . 539

Immunisatie militairen. Wet van 31 juli 1961 tot verlenging van

Blz.

de werkingsduur van art. 2 Wet — (Stb. 270) 662
Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landm. N. N.-G. 78
Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtm. N. N.-G. 79
Internationaal rijbewijs. Geldigheid — in N. N.-G. 633
Justitiële Statistiek. Militair — 195, 651
Keuring voor mil. dienst. Niet voldoen aan oproep tot — door gewetensbezwaarde; geen strafuitsluitingsgrond . . . 171
Klacht. Proces-verbaal van een klacht opgemaakt door een opperwachtmeester der Kon. marech., hulpofficier van justitie 15
Koninklijke Militaire School . . 432
Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landm. N. N.-G. Instelling van een — 78
Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtm. N. N.-G. Instelling van een — 79
Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht in N. N.-G. en Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht in N. N.-G. Notulen van de bijzondere verenigde zitting van de —, gehouden te Hollandia op 10 januari 1961 . . . 212
Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes. Wijziging van de standplaats voor de — 367
Krijgstucht. Wijziging van de Wet op de — 1
Lichamelijk letsel. — Aan schuld te wijten zwaar — : als vaandrig bestuurder van een militaire jeep in Frankrijk te snel een bocht ingereden, tengevolge waarvan de jeep van de weg raakte en omsloeg en een inzittende een schedelbasisfractuur bekwam 20
— Aan schuld te wijten —, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstond: Als bestuurder van een militaire vrachtauto tijdens een oefening in Dld. daarmede met grote snelheid een bocht trachten te maken zodat die auto van de weg raakte en een der inzittenden werd gewond . . 560
— Aan zijn schuld te wijten zwaar —, meermalen gepleegd: met een jeep nabij La Courtine (Fr.) zodanig roekeloos gereden, dat de jeep omsloeg en 2 inzittenden zwaar — opliepen 684
— Aan schuld te wijten zwaar —: ondanks waarschuwing een losse patroon in een houtvuur geworpen, waardoor een ontploffing ontstond, tengevolge waarvan een kameraad het licht van één zijner ogen moest missen 702
Links rijden. — met een bromfiets op de rijbaan 705
Maatregel. Zie bij **Opvoedkundige maatregel.**
Medeplegen. — van feitelijke insubordinatie i.t.v.o. 23
Medeschuld bij aanrijding. — van autobestuurder aan aanrijding door geen gevolg te geven aan een hem door de C. ener militaire colnnne, die de weg ging oversteken, gegeven stopteken, omdat hij die C. voor een lifter aanzag. De Staat zal 4/5 bijdragen in de schade; de autobestuurder 1/5 270
Meldingsprocedure. Is de — t.a.v door militairen aan derden veroorzaakte schade ingewikkeld, tijdrovend en ondoelmatig? . 513
Militaire bijstand. Voorschrift betreffende het verlenen van — in Nederland 138
Militaire school. Koninklijke — . 431
Mobiele Colonnes. Wijziging van de standplaats van de Krijgsraad te Velde voor het Korps — 367
Motivering van de straf(maat). 77, 154, 291, 382, 384, 435, 538, 604, 608, 610, 727
Muiterij: Tezamen met 2 andere soldaten een ritmeester aangegrepen, toen deze een andere soldaat aanhield en meevoerde 686
Nationale reclasseringsdag 1961 591
Nevenwerkzaamheden. — als auto-rijinstructeur 367
Nieuw-Guinea. — Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landm. in Nederlands — 78

Blz.

— Instelling van een Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtm. in Nederlands — 79

Notulen. — Notulen van de bijzondere verenigde zitting van de Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landm. in N. N.-G. en de Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtm. in N. N.-G. . . 212

Omschrijving van de strafreden. Zie bij **Beklagzaken.**

Omschrijving van het feit. De — in de verwijzing naar de krijgsraad en de telastlegging aan de voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de Krijgsraad . . 386, 562

Onderofficiersschool 432

Onderscheidingstekenen. Dragen van — (van vaandirg) behorende bij een ambt, dat hij (soldaat) niet bekleedt . . . 621

Ongehoorzaamheid.

— **Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd.**

— Een soldaat, die op een zaterdagavond te 24.00 uur reeds te bed lag, trad eerst na 3 × te zijn gewekt aan voor het avondappel. Zijn squadronc. droeg hem naar aanleiding daarvan op, bij wijze van opvoedkundige maatregel, om gedurende 4 dagen om 20.00 uur naar bed te gaan. De soldaat voerde deze opdracht niet uit 13, 45, 78

— Een korporaal-groepsc. droeg een soldaat, die zonder toestemming het gelid had verlaten om te wateren, op om in de looppas aan te sluiten, èn om daarna het peloton 100 m in looppas vooruit te lopen en vervolgens in de looppas daarbij terug te keren. De soldaat weigerde de laatste opdracht uit te voeren, ook nadat de korporaal hem op zijn strafbaarheid had gewezen . . . 17

— Na onordelijk gedrag in een autobus, geweigerd gevolg te geven aan het bevel van een kapitein zijn legitimatiebewijs te tonen 154

— Beklaagde had geweigerd het bevel van een luitenant-arts op te volgen om uit bed te komen en zich aan te kleden, hoewel hij daartoe naar het oordeel van de arts in staat was, alsmede geweigerd het bevel van zijn C.C. op te volgen om mee te gaan, teneinde verhoord te worden 320

— Beklaagde had, na opkomst in werkelijke dienst, geweigerd te voldoen aan de order van een meerdere militaire uitrustingsstukken te aanvaarden, en volhardde daarin, nadat deze meerdere hem erop had gewezen, dat hij terzake met de krijgsraad in aanraking zou kunnen komen (principiële dienstweigering) . . . 436

— Alsvoren 438, 440, 443, 445, 447, 449, 451

— Een sergeant, C. van een radiopost, aan wie 5 soldaten waren toegevoegd, hield in strijd met een Operat. Verbd. order zijn radiopost-ontvanger/zender niet bezet; de hem toegevoegde soldaten had hij naar bed laten gaan; ook hijzelf had zich te ruste begeven 544

— Een messbediende liet opzettelijk na de order op te volgen hem gegeven door sergeant X, om de vloer van de pantry te schrobben 595

— Een korporaal, die zich bij een bunker, waar hij dienst had, meldde zonder het vereiste toegangsbewijs, weigerde te voldoen aan het hem telefonisch door een luitenant gegeven bevel om naar zijn kamp terug te gaan en dat bewijs te halen 604

— Nagelaten te voldoen aan de opdracht van zijn C. om de volgende dag bij die C. op het rapport te verschijnen . . . 606

— Geweigerd zijn legitimatiebewijs af te geven en geweigerd tot Nijmegen in de trein te blijven 621

— In strijd met het bevel zijn onderdeel niet te verlaten dan na toestemming van luitenant W., niettemin zijn onderdeel zonder zodanige toestemming verlaten 677

— door overschrijding van het ontvangen bevel; niet langs de kortste weg een rijopdracht uitgevoerd 696

Blz.

— geen gevolg gegeven aan het door een meerdere door middel van een gebaar gegeven dienstbevel om zich bij die meerdere te vervoegen . . . 705

Ongeoorloofde afwezigheid. Zie ook bij **Desertie.**

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd niet langer dan 4 dagen durende.

—, waarbij 2 personen gezamenlijk het misdrijf plegen en waarbij de schuldigen zich in het buitenland verwijderden; tijdstip van beëindiging der —; toepassing van Nederl. strafrecht 252

— einde der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid 317

—, terwijl de schuldige is dienstdoende: tijdens het ondergaan van verzwaard arrest gedurende enkele uren ongeoorloofd afwezig geweest . . . 535

— terwijl de schuldige is dienstdoende: als sergeant van de week gedurende circa 1½ uur ongeoorloofd van zijn vliegbasis afwezig geweest . . . 593

— terwijl de schuldige is dienstdoende: gestraft zijnde met verzwaard arrest zijn onderdeel te Nijmegen ongeoorloofd verlaten en enige uren later te 's Bosch, thuis, door de marech. aangehouden 599

—, terwijl de schuldige is dienstdoende: zijn onderdeel ongeoorloofd verlaten, terwijl hij was ingedeeld ter versterking van de piketdienst 677

— ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig geweest van 18.10–11.20 d.a.v. 677

—, terwijl de schuldige is dienstdoende: een sergeant, die licht arrest in zijn woning onderging, verwijderde zich daaruit ongeoorloofd van 19.00–21.30 uur 682

Ongeschikt láten maken voor de vervulling van een bepaalde soort dienstverrichtingen.

— Zich door een kameraad met een strijkijzer en met de hand enige slagen laten toebrengen op de voet, teneinde aldus vrijgesteld te worden van zijn normale dienst 554

Ongeschikt máken voor de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen.

— Een militair op diens verzoek met een strijkijzer en met de hand enige slagen op de voet toebrengen, waardoor deze gedurende enige dagen ongeschikt werd voor lopende en staande dienst 157

Ongewenste vrijspraken . . . 7

Ontevredenheid. Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en — aan militairen . . 79, 511

Ontploffing. — veroorzaken, terwijl daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is: op een stoep op oudejaarsnacht springstof tot — gebracht **246**

Oorlogsstrafrecht. Nogmaals de Wet — 145

Opium. In een kastje op de soldatenkamer 3000 mg — voorhanden hebben 573

Opgave (verweer) als bedoeld in art. 358 W.Sv.: „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van *f* 2000.— op naam van mijn vrouw zetten." 104

Oplichting. Een ond. off. adm. bewoog administrateurs tot het aan hem ter uitbetaling afgeven van gelden bestemd voor derden, terwijl hij die gelden niet uitbetaalde aan de rechthebbenden, doch ten eigen bate aanwendde 389

Oproep tot keuring voor mil. dienst. Niet voldoen aan — door gewetensbezwaarde; geen strafuitsluitengsgrond . . . 171

Opvoedkundige maatregel. Een dienstbevel met opvoedende strekking, z.g. — . 13, 45, 78

Overschrijding van een bevel. Zie bij **Ongehoorzaamheid.**

Oversteken. Schuin — van rijbaan 250

Papoea Vrijwilligers Korps. Instelling van een — 364

Pensionering. — van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht 124, 277, 321 663

Personalia . 223, 302, 368, 432, 672

Personencontrole. — aan de Nederl.-Belgische grens. Vraag gesteld in de Tweede Kamer

Blz.

en Antwoord daarop door de M.v.D. 510

Poging. — tot diefstal met braak door 2 verenigde personen bij V. & D. te Amersfoort en die door de politie verrast werden 93

— tot feitelijke insubordinatie: trachten een meerdere te weerhouden van het opmaken van een rapport door met een geladen geweer dreigend voor die meerdere te gaan staan en hem enige keren te vragen: „Gaat dat rapportje door?" . 260

— tot diefstal door middel van inklimming, door een soldaat, die een deur van een woning niet kon open krijgen en door de bewoner ontdekt werd . . 575

Politiebevoegdheden op de Volle Zee 305

Premiespaarregeling Rijksambtenaren en Militair Personeel. De — 673

Principiële dienstweigering. Zie bij **Ongehoorzaamheid.**

Rechtsmacht. Afstand van — door de Franse justitiële autoriteiten in 2 zaken tegen Nederl. militairen in La Courtine (Fr.) 218

Rechtspositie. De — van de dienstplichtige militair en daarmede gelijk te stellen militair in vergelijking met de werknemer in de burgermaatschappij 131

Reclasseringsdag. Nationale — 1961 591

Register M.R.T. LIV, 1961 . . . 732

Rijden onder invloed van drankgebruik. — Automobilist, na veroordeling wegens overtreding van art. 453 W.Sr. vervolgbaar wegens overtreding van art. 26 W.V.W.? 30

— door wielrijder 679

Rijongeval. Zie ook bij **Lichamelijk letsel.**

— Als bestuurder van een volkswagenbusje Kombi waarachter een personenauto werd gesleept aan een touw, lang 3.40 m., vanaf de rechter (zuidelijke) parkeerstrook de rijksweg den Haag-Utrecht overgestoken en via een gat in de ligusterhaag gekeerd, tengevolge waarvan een uit westelijke richting naderende auto tegen de gesleepte auto opbotste 91

— Bij het oprijden in een file, in botsing gekomen met de vóór beklaagde rijdende auto, toen die vaart verminderde; vrijspraak met afwezigheid van alle schuld. Beklaagde droeg geen verantwoordelijkheid voor de toestand van de remmen en had de gebreken daarvan niet eerder geconstateerd 95

— Medeschuld van een autobestuurder aan een aanrijding door geen gevolg te geven aan een hem door de C. der militaire colonne, die de weg ging oversteken, gegeven stopteken, omdat hij die C. voor een lifter aanzag. De Staat zal 4/5 bijdragen in de schade, de autobestuurder 1/5 270

— Als bestuurder van een rijwiel links-af gereden zonder de doorgang voor een hem tegemoetkomende auto vrij te laten. Voorts na de daardoor ontstane aanrijding, waardoor die auto was beschadigd, doorgereden voordat zijn identiteit behoorlijk kon worden vastgesteld 458

— Als bestuurder van de voorste vrachtauto van een militaire colonne, de veiligheid op de weg in gevaar gebracht door in het duister en bij regen linksaf een voorrangsweg op te draaien, terwijl van links over die voorrangsweg een motorfietser naderde, die door de bouw van de grille van de vrachtauto de blauwe rechterkoplamp niet kon onderscheiden en tegen de vrachtauto aanreed 569

— Een soldaat reed met zijn militaire vrachtauto, tijdens een oefening in Duitsland, onachtzaam een voorrangsweg op, waardoor de van links naderende bestuurder van een motorrijwiel tegen de vrachtauto aanreed, daardoor viel en letsel bekwam, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstond 612

Blz.

Rijwielpad. — De ligging van het —, 8 tot 25 m. verwijderd van de hoofdrijbaan, is zodanig, dat het — ter plaatse als een zelfstandige weg en niet als voorrangsweg moet worden beschouwd 638

— Niet-gebruik maken van — aangeduid door borden model 40, terwijl de t.l.l. niet vermeldt, dat de rijbaan aangeduid was met borden model 40a 705

Schademelding. Is de meldingsprocedure t.a.v. door militairen aan derden veroorzaakte schade ingewikkeld, tijdrovend en ondoelmatig? . . . 513

Schippersvoorschot. Als eersteluitenant van een aan zijn o.h. uitbetaald — een gedeelte onder zich gehouden en ten eigen behoeve aangewend.
Krijgsraad: Ontvanger van het voorschot wordt eigenaar.
H.M.G.: Ontvanger van het voorschot wordt geen eigenaar 562

Schriftuur van antwoord. — ingediend door raadsman 528, 531

Schuld. Zie ook bij **Medeschuld.** Vrijspraak wegens afwezigheid van alle — : Beklaagde kwam bij het oprijden in een file in botsing met de vóór hem rijdende auto, welke vaart verminderde. Beklaagde droeg geen verantwoordelijkheid voor de toestand van de remmen had de gebreken daarvan niet eerder geconstateerd . . 95

— Vrijspraak wegens afwezigheid van alle — : Als gezagvoerder van een motorboot geen ruimte gelaten aan de grote vaartuigen „Vecomo I" en het door dit vaartuig gesleept wordende vaartuig „Dankbaarheid", doch tussen beide vaartuigen doorgevaren en aldus tegen de sleepkabel aangevaren. Uit de omstandigheden is gebleken, dat beklaagde in redelijkheid niet kon verwachten dat de „Vecoma I" en de „Dankbaarheid" door een sleepkabel verbonden waren 547

Schuldigverklaring aan het telastegelegde feit; niet strafbaarheid van dat feit. Als bestuurder van het voorste motorrijtuig van een mil. colonne een stopbord gepasseerd, en zonder te stoppen het voorrangskruispunt opgereden. De verplichting om te stoppen gold i.c. niet voor de mil. colonne; vrijspraak 556

Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre 302

Spaarraad. De — 675

Spaarregeling. Zie bij **Premiespaarregeling Rijksambtenaren en Militair Personeel.**

Statistiek. Zie bij **Justitiële —.**

Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap. Jaarvergadering 1961 728

Stopbord. Als bestuurder van het voorste motorrijtuig van een mil. colonne een — gepasseerd, en zonder te stoppen het voorrangskruispunt opgereden.
De verplichting om te stoppen gold i.c. niet voor de mil. colonne; schuldigverklaring van het telastegelegde feit; niet-strafbaarheid van het feit . . 556

Straf. De afschrikwekkende werking van de — 665

Strafbevoegdheid. Zie ook bij **Beklagzaken.** — is niet voor overdracht (delegatie) vatbaar 395

Straf(maat). Zie bij **Motivering van de Straf(maat).**

Strafreden. Omschrijving van de —. Zie bij **Beklagzaken.**

Streng arrest. Het ondergaan van de krijgstuchtlijke straf van — door onderofficieren . . . 433

Telastlegging.

— Het woord „wederrechtelijk" kwam niet voor in de —; het wederrechtelijke van de dwang lag duidelijk opgesloten in de telastgelegde en bewezen feiten 256

— De — aan de voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad èn de omschrijving van het feit in de verwijzing naar de krijgsraad 386, 562

— Nietigverklaring van de —, omdat daarin niet voldoende was aangegeven omstreeks

Blz.

welke tijd het feit zou zijn gepleegd 625
— Het niet gebruik maken van het rijwielpad, aangeduid met borden model 40, niet strafbaar, aangezien de — niet vermeldt, dat de rijbaan niet is aangeduid door borden 40a . 705
Tevredenheid. Regeling inzake betuigingen van — en ontevredenheid aan militairen . 79, 511
Toeëigening. Beroep op verontschuldigbare dwaling omtrent de wederrechtelijkheid verworpen 173
— Wederrechtelijke — van patronen en springstof welke beklaagde als oefenmateriaal onder zich had 246
Toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt. Twee korporaals lieten toe, dat een aantal soldaten de sergeant van de week vastgrepen en hem in een vijvertje wierpen 455
Tijd waarop het feit begaan is: Zonder licht rijden te ongeveer 20.35 uur, terwijl de zon te 20.33 uur ondergaat, brengt niet noodzakelijk mede, dat het feit begaan is bij nacht in de zin van art. 84 W.V.R. . . . 635
Uiterste willen in buitengewone omstandigheden. Herziening van de bepalingen in het B.W. en in enige andere wetten betreffende het maken van — 184, 291, 586
Uitkering vliegongeval. Regeling 657
Uitlezing van het vonnis 615
Uitschelden. Een soldaat voegt in een treincoupee een meerdere (sergeant) toe: „Filler" . . 621
„Ultimatum" aan Rotterdam.
— Volkenrechtelijke aspecten van het — op 14 mei 1940 . . 225
Veiligheid op de weg in gevaar brengen. — door bestuurder van een militaire vrachtauto met aanhangwagen, voorste auto van een militaire colonne 569
— door in een tunnel een auto rechts in te halen en vervolgens een andere auto links te passeren en te snijden waardoor een botsing werd veroorzaakt 687
Verduistering. — van 2 yerricans met benzine van de B.O.S.-voorraad door de soldaat-beheerder, 2 × gepleegd . . . 161
— van springstoffen en patronen 247
— van lessengeld, dat beklaagde uit hoofde van zijn functie van de lessen administartie, onder zich had; meermalen gepleegd 551
— van batterijen en alkoholbranders e.a., meermalen gepleegd 625
— van 2 muntbiljetten van *f* 2.50, die uit een zak van een op een bed liggende broek staken . 700
Verlenging van de werkingsduur van art. 2 Wet immunisatie militairen. Wet van 31 juli 1961 — (Stb. 270) 662
Vervolging op grond van art. 453 WSr. en art. 26 W.V.W. . . 30
Verweer als bedoeld in art. 358 W.Sv. „Ik mocht van de notaris goederen ter waarde van *f* 2000.— op naam van mijn vrouw zetten." 104
Verwijzing naar de t. str. bev. C.O. terzake van art. 2, 1° W.K.
— Een dpl. sergeant pakt een bij het station Zwolle staand rijwiel, rijdt daarmede weg en wordt onmiddellijk daarna staande gehouden:
t.l.g. diefstal bewezen, omdat het oogmerk van wederr. toeeigening niet is gebleken; subs. t.l.g. wegmaken niet bewezen, omdat met wegmaken in art. 350 W.Sr. wordt bedoeld zoekmaken en duurzaam aan de beschikking van de rechthebbende onttrekken, en niet enkel wegnemen 619
— Een soldaat geeft een sergeant een slag in het gezicht . 692
Vleselijke gemeenschap. — buiten echt met een vrouw die de leeftijd van 12 jaren, doch niet die van 16 jaren had bereikt. Klacht gedaan bij opperwachtmeester der Kon. Marech., hulpofficer van justitie 15
Vliegen op een hoogte beneden 300 m. 541
Vliegongeval. Regeling uitkering —. 657
Volkenrechtelijke aspecten van het „Ultimatum" aan Rotterdam op 14 mei 1940 225

Blz.

Voorlopig getuigenverhoor. Zie bij **Getuigenverhoor.**

Voorrangsweg en rijwielpad. De ligging van het rijwielpad, 8 tot 25 m verwijderd van de hoofdrijbaan, voorrangsweg, is zodanig, dat het rijwielpad ter plaatse als een zelfstandige weg en niet als voorrangsweg moet worden beschouwd . 638

Voorschot. Zie bij **Schippersvoorschot.**

Voorschrift betreffende het verlenen van militaire bijstand in Nederland 138

Vordering. Niet voldoen aan een bevel of — krachtens wettelijk voorschrift gedaan 698

Vragen. — door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig art. 116 Regl. v. Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden in verband met de regeling van de militaire justiie in N. N.-G. 364

Vragenbus. — Een dienstbevel met opvoedende strekking, z.g. opvoedkundige maatregel 13, 45, 78

— Geheimhoudingsverklaring . 360

— Wachtmeester Kon. Marech. A doet een door hem gehuurde auto door zijn schoonvader besturen, die daarmede een aanrijding veroorzaakt. Wachtmeester Kon. Marech. B maakt p.v. op tegen Wachtmeester A, die de wettelijke bestuurder was 725

Vrijspraken. Ongewenste — . . 7

Wachtdelict. — Als C. van een wacht het wachtlokaal verlaten en op een bromfiets rondgereden en toegelaten, dat 2 onderhebbende manschappen van de wacht hetzelfde deden. De t.l.l. aan de voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad bevat een uitbreiding met betrekking tot het in de beschikking tot verwijzing omschreven feit; aangezien echter nog steeds van hetzelfde feitencomplex sprake is, leidt dit niet tot nietigheid 385

— Als aangewezen patr. c. niet een voorgeschreven patrouille gereden, doch in stede daarvan zich naar bed begeven . . . 597

— Een dpl. soldaat, C. van de wacht, verliet het wachtverblijf en ging in de cantine bij de centrale verwarming liggen 610

Wederrechtelijk. Het woord „—" kwam niet voor in de t.l.l.; het wederrechtelijke van de dwang lag duidelijk opgesloten in de telastegelegde en bewezen feiten 256

Wederspannigheid 679

Wegmaken van enig goed. — Betekenis van — in art. 350 W.Sr. 100

— Tezamen met medebeklaagde een rijwiel weggenomen, daarmede om beurten als bestuurder en als passagier van Zwolle naar Wezep gereden en het daar over een hek getild en achtergelaten 156

Wetgeving.

— Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiele militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht 50
Verslag van de Staten van de Nederlandse Antillen . . 50

— Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiele militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie 51
Voorlopig verslag 51

— Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht 124
Memorie van Antwoord . . . 124
Eindverslag 284
Eindverslag Eerste Kamer . 290
Brief van de Staatssecretaris van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer . . 357

— Herziening van de bepalingen in het Burgelijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden 184
Voorlopig Verslag 185
Memorie van Antwoord . . . 187
Nota van Wijizigingen . . . 291

Blz.

Wet op de Krijgstucht. Wijziging van de — 1
Wet Oorlogsstrafrecht. Nogmaals — 145
Wijziging v .d. standplaats v. d. Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes. . . . 367
Wijziging van de Wet op de Krijgstucht 1
Zaakbeschadiging. — baldadiglijk een z.g. kapperspaal van een kapperszaak gerukt 577
Zandwegen van gelijke orde? Nu i.c. het fietspad langs de zandweg was verhard, had de militaire jeep, die reed over een deze weg kruisende zandweg, voorrang moeten verlenen aan de over dat verharde fietspad rijdende bromfietsbestuurder 630
Zonder licht rijden. — te ongeveer 20.35 uur, terwijl de zon te 20.33 uur onderging, brengt niet noodzakelijk mede, dat het feit begaan is bij nacht in de zin van art. 84 W.V.R. . . 635

WETSBEPALINGEN
behandeld in deel LIV, 1961

Art. Blz.

(MILITAIR) STRAFRECHT

Wetboek van Strafrecht

1-91 104
24 . . 20, 87, 154, 455, 604, 705
37-44 . . . . . 174, 632
40 171
45 . . . . . 93, 260, 575
55, 1° 317
57 567
68 31
138 539
157 246
180 679
184 698
188 595
196 621
227 104
245 15
247 631
254 98
267 . . . . . 577, 698
284 256
307 375
308 . . . . . 20, 560, 684, 702
310 . . . 93, 161, 174, 246, 384, 619,
311 253
311, 5° 575
321 . . . 161, 246. 551, 563, 700
326 389
350 . . . . . 100, 156, 577, 619
416 459
453 31
473 548

Art. Blz.

Wetboek van Militair Strafrecht

4 . . . . . 253, 560, 684, 686
5 560
13–15 . . . . . 384, 459, 593
23 . . . . 384, 436, 438, 441, 443, 445, 447, 449, 451, 493, 689
25 . . . . . 386, 459
26 23
50 455
60 689
76 689
97 . . . . . 253, 317, 535, 593, 599, 677, 682
98 . . . . . 87, 253, 317, 382, 538, 551, 608, 682
99 . . . . . 317, 535, 538, 551, 593, 599, 682
106 . . . . . 538, 608
108 . . . . 17, 314, 615, 621, 689
113 595
114 . 13, 23, 154, 241, 320, 544, 595, 604, 606, 621, 677, 682, 696, 705
114, 1° . . 17, 436, 438, 441, 443, 445, 447, 449, 451
117 . 23, 260, 314, 528, 621, 686, 692
119 686
120 . . 23, 260, 314, 621, 686, 692
128 528
129 . . . . . 386, 544, 597, 610
131 . . . . . 157, 554
138 . . . . . 563, 601
143 455

Art. Blz.

Wet Oorlogsstrafrecht

— 145–154

MILITAIR TUCHTRECHT

Wet op de Krijgstucht

1 264
2 . . . . . 619, 692
10 433
57 . . . . . 542, 610
58 . . . . . 619, 692
61 264
62 264
64 264
65 . . . . . 264, 396
66 264
68 . . . . . 262, 627

STRAFVORDERING

Wetboek van Strafvordering

128 27
358 104
385 27

Regtspleging bij de Zeemagt

180 528

Regtspleging bij de Landmagt

114 625
193 563
197 436

STRAFRECHT IN BIJZONDERE WETTEN

Wet van 10 januari 1920, Stb. 11, houdende nadere voorzieningen betreffende de grensbewaking

4 453

Bewakingsvoorschrift 1946

6 453

Dienstplichtwet

12 171
41 (3) 709

Wet op de dierenbescherming

(Wet van 25 januari 1961, Stb. 19)

— 479

Besluit van 31 juli 1961, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enkele bepalingen van de Wet op de Dierenbescherming (Stb. 251)

— 664

Art. Blz.

Luchtverkeersreglement

8 542

Opiumwet

2 573

Reglement van Politie voor de Rijnvaart

4 548
6 548

Wegenverkeerswet

1 . . . . . 630, 638
9 633
23 633
25 . . . . . 570, 687
26 . . . . . 31, 679
30 458,
36 (3) 612

Wegenverkeersreglement

1 lid 1 onder j 635
13 635
20 705
27 . . . . . 268, 556, 630, 638
28 . . . . . 458, 638
40a 250
51a 705
53 96
56 91
84 635

BURGERLIJK RECHT

Burgerlijk Wetboek

1401 . . . . . 268, 630

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

876–881 629

(MILITAIR) ADMINISTRATIEF RECHT

Ambtenarenwet 1929

3 272
24 272
48 322
58 . . . . . 112, 272, 322, 717
106 lid 1 270

Militaire Ambtenarenwet 1931

1, eerste lid onder a 36

Beroepswet

50 462
52 462
82 462

Art. Blz.
103 462
104 462
105 462

Wet van 31 juli 1961 tot verlenging van de werkingsduur van artikel 2 van de Wet immunisatie militairen (Stb. 270)
— 662

Pensioenwet 1922 (Stb. 240)
56 642

Pensioenwet voor de Zeemacht 1922
2 646
10 642

Pensioenwet voor de Landmacht 1922
2, 2° 463, 474, 579, 583
16 640

Wet van 22 december 1960 betreffende het pensioneren van de geestelijke verzorgers bij de Krijgsmacht (Stb. 608)
— 663

Militiewet
90 642

Wet reserve personeel Krijgsmacht
4 . . . . . 322, 709
47 322
34–60 322

Besluit beoordeling officieren Landmacht
(K.B. van 15 november 1960, Stb. 523)
— 301

Besluit beoordeling officieren Luchtmacht
(K.B. van 15 november 1960, Stb. 522)
— 295, 369

Voorschrift beoordeling officieren
pt. 37 176

K.B. 20 februari 1941, No. 9
— 272

Besluit van 23 februari 1961 houdende de instelling van een Papoea Vrijwilligers Korps (Stb. 59)
— 364

Reglement voor de militaire ambtenaren der Kon. Landmacht en der Kon. Luchtmacht
82 322

Art. **Blz.**

Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen
— 79, 511

Beschikking van de Comm. Generaal tevens Alg. Inspecteur en Commandant van het Korps Mobiele Colonnes van 16 juli 1956, nr. 1
— 367

Regeling uitkering vliegongeval (1961, Stb. 210)
1–15 657

Besluit vakantieuitkering militairen Land- en Luchtmacht
2 (b) 709

Besluit van 15 juni 1961 houdende wijziging van enige besluiten betreffende dubbeltelling diensttijd van militairen wegens deelneming aan krijgsverrichtingen (Stb. 208)
— 663

Premiespaarregeling Rijksambtenaren en Militair Personeel
3 lid 2 723
6 lid 1 (b) 721
6 lid 1 (c), 9 723
7 lid 1 (a) 723
7 lid 1 (e) 723
11 723

Melding van Verkeersongevallen
(LaO 58095, codenr. 15/6) . . . 513

Voorkomen en regelen van schade aan derden, ontstaan tijdens militaire oefeningen
(LaO 60114, codenr. 15/8) . . . 513

Regeling betreffende het gebruik van wegen door militaire motorrijtuigen
(LaO 60123, codenr. 81/22) . . 513

Nadere regelen met betrekking tot het opleggen van de verplichting tot schadevergoeding aan militair- en burgerpersoneel: Regeling schadeverhaal 1961
(LaO 61021, codnr. 55/14/22) . 513

Voorschrift militaire bijstand Nederland
— 138

VERDRAG
Duits Statusverdrag
6 (6) **612**

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LIV, 1961

Blz.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Sententie van:

Hoog Militair Gerechtshof

29 Maart 1960 617
10 mei 1960 89
31 mei 1960 567
28 februari 1961 693
9 mei 1961 537

Vonnis van:

Krijgsdienst voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage

19 april 1961 375
17 mei 1961 527

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

15 juni 1960 154
10 augustus 1960 593
7 september 1960 13
2 november 1960 595
7 december 1960 314
11 januari 1961 317
8 februari 1961 597
22 februari 1961 535
1 maart 1961 599
8 maart 1961 600
15 maart 1961 604
26 maart 1961 538
12 april 1961 539
26 april 1961 541
7 juni 1961 . . . . . 606, 608
17 juni 1961 610
21 juni 1961 677
5 juli 1961 679

Krijgsraad te Velde voor het Korps Mobiele Colonnes

19 april 1961 682

Krijgsraad te Velde Oost

17 september 1959 319
8 oktober 1959 382
18 februari 1960 . . . . 15, 384

Blz.

25 februari 1960 . . . . 385, 544
3 maart 1960 458
24 maart 1960 547
21 april 1960 246
28 april 1960 156
3 mei 1960 157
18 mei 1960 551
19 mei 1960 . . . . . 161, 459
24 mei 1960 553
16 juni 1960 556
21 jui 1960 . . . . . 560, 612
17 augustus 1960 619
10 november 1960 621
9 februari 1961 684
23 februari 1961 686

Krijgsraad te Velde West

16 december 1959 17
10 februari 1960 615
2 maart 1960 87
16 maart 1960 562
20 april 1960 91
27 april 1960 . . . . . 93, 250
25 mei 1960 . . . . . 95, 569
8 juni 1960 389
20 juli 1960 573
19 oktober 1960 252
23 november 1960 687
30 november 1960 . . . . 625, 688
23 december 1960 . . . . 256, 692
25 januari 1961 696
1 maart 1961 . . 436, 438, 440, 443, 445, 447, 449, 451

Krijgsraad te Velde Zuid

3 maart 1960 20
17 maart 1960 23
13 mei 1960 455
19 mei 1960 260
25 mei 1960 98
8 juli 1960 574
21 juli 1960 577
9 september 1960 698
10 november 1960 700
23 maart 1961 . . . . . 453, 702
13 april 1961 705

Blz.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Beschikking van:

Hoog Militair Gerechtshof

30 augustus 1960 165
15 november 1960 168
10 januari 1961 262
14 maart 1961 394
11 april 1961 395
22 augustus 1961 626

Commandant van het Commando Luchtverdediging

21 december 1960 263

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrest van:

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

17 mei 1960 27
31 mei 1960 . . . . . 99, 104
26 augustus 1960 30
6 december 1960 635

Gerechtshof te 's-Gravenhage (Eerste Kamer)

22 oktober 1959 268

Gerechtshof te Leeuwarden (Strafkamer)

19 augustus 1959 173

Vonnis van

Arrondissementsrechtband te Assen

2 oktober 1959 638

Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (Eerste Kamer)

25 januari 1961 629

Arrondissementsrechtbank te Rotterdam (Strafkamer)

1 december 1959 171
24 november 1960 631

Blz.

Kantongerecht te Emmen

9 april 1959 638

Kantongerecht te 's-Gravenhage

10 maart 1961 630

Politierechter te Hollandia (N. N.-G.)

21 december 1959 633

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Uitspraak van:

Centrale Raad van Beroep

22 december 1959 400
10 februari 1959 407
3 mei 1960 270
10 mei 1960 112
7 juni 1960 425
22 juni 1960 474
12 juli 1960 272
20 september 1960 . . . 176, 179
18 oktober 1960 322
29 december 1960 . . . . 463, 579
25 januari 1961 . . . . 640, 642
7 februari 1961 717
15 februari 1961 583
15 maart 1961 462
3 mei 1961 646
25 juli 1961 709

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

6 februari 1956 398
15 september 1958 404
16 november 1959 411
11 april 1960 321
25 april 1960 36
6 februari 1961 709

Spaarraad

8 juni 1961 721
3 augustus 1961 723

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LIV, 1961

Blz.

Bij, Mr. O. van der, Luitenant-Kolonel K.Lu., Besluit beoordeling Officieren Luchtmacht 369
Erk, Mr. Dr. J. P. van. Kolonel M.J.D., President van de Krijgsraad voor de Landmacht in het 1e mil. arrondissement, Motivering van de strafmaat 291

Blz.

Geesink, Mr. A. H., Motivering van de strafmaat 435
Hallema, A., Executie van een doodvonnis aan boord van een oorlogsschip 81
Imhoff, Mr. A. W. baron van, Reserve-Luitenant-Kolonel M.J.D., Officier van Justitie,

Blz.

Motivering van de strafmaat 77, 292

Jager, J. W., Plv. Hoofd van de Afdeling Algemene Zaken van het Staatssecretariaat, Min. v. Alg. Zaken, De Premiespaarregeling Rijksambtenaren en Militair Personeel 673

Jong, Mr. C. de, Reserve-Luitenant-Kolonel M.J.D., Schadecommissaris, Is de meldingsprocedure ten aanzien van door militairen aan derden veroorzaakte schade ingewikkeld, tijdrovend en ondoelmatig? 513

Kooi, Mr. C. R. van der, Majoor-Vlieger K.Lu, Ongewenste vrijspraken (als gevolg van de „juridische" omschrijving van het feit in de verwijzingsbeschikking en de daarvan afwijkende omschrijving aan de voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad) 7

Leeuwen, A. D. van, Kapitein-Luitenant ter zee (A), Het dienstbevel: zijn elementen en accessoires 241

Mante, Mr. C., Majoor-Waarnemer K.Lu., Het ondergaan van de krijgstuchtelijke straf van streng arrest door onderofficieren 433

— Regeling uitkering Vliegongeval (K.B. van 26 juni 1961, Stb. 210) met toelichtingen . 657

Mouton, Dr. M. W., Schout bij Nacht tit., Volkenrechtelijke aspecten van het „Ultimatum" aan Rotterdam op 14 mei 1940 225

— Politiebevoegdheden op de Volle Zee 305

Odijk, A. P. J. van, Luitenant-Kolonel der Koninklijke Marechaussee, Doorlaatpost . . . 727

Redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, De rechtspositie van de dienstplichtige militair en daarmede gelijk te stellen militair in vergelijking met de werknemer in de burgermaatschappij 131

— Wet op de dierenbescherming (Wet van 25 januari 1961, Stb. 19) met toelichtingen . 479

Schepers, Mr. J. D., Nogmaals de Wet Oorlogsstrafrecht . . . 145

Schouwenaar, Mr. A. J., Kapitein-Luitenant ter zee b.d., Wijziging van de Wet op de Krijgstucht 1

Steffen, Mr. A. F., Een dienstbevel met opvoedende strekking, z.g. opvoedende maatregel 45, 292

— Geheimhoudingsverklaring . 360

Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap. Jaarvergadering 1961 728

Thorsten, Sellin, De afschrikkende werking van de straf . . . 665